

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	1
1. Situering van het onderwerp	1
2. Probleemstelling	5
3. Afbakening	6
4. Onderzoeksvragen	8
5. Onderzoeksmethode.....	8
HOOFDSTUK 1. RECHTSHISTORISCH KADER VAN HET DOCTORAAT AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN IN EEN CONTEXT VAN EUROPEANISERING	13
1. Belgische onafhankelijkheid in 1830 – staatshervorming in 1988 ..	15
1.1 Situering en toepasselijke regelgeving doctoraatsonderzoek..	15
1.1.1 Ontstaan van (Vlaamse) universiteiten	15
1.1.2 Academische graden	17
1.1.3 Financiering van onderzoek(ers) via werkingstoelagen	21
1.1.4 Financiering van onderzoek(ers) via het NFWO, de geconcerteerde onderzoeksacties en de speciale fondsen voor onderzoek.....	26
1.2 Statuut van doctorandi	28
1.2.1 Assistenten.....	28
1.2.2 Patrimoniumpersoneel.....	35
1.3 Europese initiatieven inzake onderzoek: de weg naar een officieel beleidsterrein	36
2. Staatshervorming in 1988 – huidige situatie gebaseerd op de regelgeving vanaf 2013.....	37
2.1 Situering en toepasselijke regelgeving doctoraatsonderzoek..	37
2.1.1 Bevoegdheidsverdeling inzake onderwijs en onderzoek	37

2.1.2	De Vlaamse universiteiten	40
2.1.3	Academische graden en financiering van onderzoek(ers) via werkingstoelagen samengebracht in het decreet van 12 juni 1991 ...	41
2.1.4	Financiering van onderzoekers via het (N)FWO en het BOF	50
2.2	Statuut van doctorandi	54
2.2.1	Assistenten	54
2.2.2	Bursalen	56
2.3	Europese initiatieven inzake onderzoek: van officieel beleidsterrein naar concrete maatregelen	57
2.3.1	Bevoegdheid Europese Unie	58
2.3.2	Naar een Europese Onderzoeksruiimte	60
2.3.3	Naar een Europese Hogeronderwijsruimte	64
2.3.4	Synergie tussen de Europese Onderzoeksruiimte en de Europese Hogeronderwijsruimte: het statuut van doctorandi	68
3.	Huidige situatie gebaseerd op de regelgeving vanaf 2013	74
3.1	Situering en toepasselijke regelgeving doctoraatsonderzoek ..	74
3.1.1	De Vlaamse universiteiten	74
3.1.2	Academische graden en financiering van onderzoek(ers) via werkingstoelagen in de Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013	74
3.1.3	Financiering van onderzoek(ers) via het FWO en het BOF ..	76
3.2	Statuut van doctorandi	78
3.2.1	Assistenten	78
3.2.2	Bursalen	80
3.3	Europese initiatieven inzake onderzoek: het uitbouwen van bestaande maatregelen	80
4.	Tussentijdse synthese	85

HOODSTUK 2. STATUUT VAN DOCTORANDI VERGELEKEN AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN EN DE IMPACT ERVAN OP HET DOCTORAATSTRAJECT	89
1. De graad van doctor	90
2. Toelatingsvoorwaarden	91
3. Statuut	95
3.1 Assistenten	98
3.2 Bursalen	102
3.3 Inschrijving als doctoraatsstudent	108
3.4 "Status shopping"	108
4. Termijn	110
4.1 Standaardtermijn	110
4.2 Opschorting/verlenging van de termijn	112
5. Takenpakket	115
5.1 Verhouding onderzoek-onderwijs	115
5.2 Doctoraatsopleiding	118
5.3 Begeleiding	121
5.4 Quid nevenactiviteiten?	125
6. Voortijdige beëindiging	129
6.1 Mogelijke beëindigingsgronden	129
6.2 Rechtsbescherming indien de beslissing tot beëindiging kwalificeert als een studievoortgangsbeslissing	132
6.3 Rechtsbescherming indien de beslissing tot beëindiging niet kwalificeert als een studievoortgangsbeslissing	137
7. Tussentijdse synthese	139

**HOOFDSTUK 3. FISCAAL- EN SOCIAALRECHTELIJKE IMPLICATIES VAN
HET STATUUT VAN DOCTORANDI AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN:
HET LOONBEGRIIP 143**

1.	Casus loon/doctoraatsbeurs en extralegale voordelen toegekend aan een alleenstaande doctorandus	144
2.	Systeem van de sociale zekerheid	145
2.1	Werknemersstelsel voor assistenten én bursalen?	148
2.2	De berekeningsbasis voor de inhouding van sociale zekerheidsbijdragen: het loonbegrip in de sociale zekerheid.....	154
2.3	Werknemers- en werkgeversbijdragen.....	159
2.3.1	Basisbijdragen	159
2.3.2	Bijzondere bijdragen	162
2.3.3	Bijdrageverminderingen	168
2.4	Casus loon/doctoraatsbeurs en extralegale voordelen toegekend aan een alleenstaande doctorandus: toepassing sociale zekerheidsbijdragen.....	170
3.	Systeem van de personenbelasting	176
3.1	Doctoraatsbeurs van bursalen: fiscale vrijstelling	178
3.2	Salaris van assistenten: belastbaar beroepsinkomen	183
3.2.1	De berekeningsbasis voor de belasting van beroepsinkomsten: het fiscaal loonbegrip	183
3.2.2	Bedrijfsvoorheffing	189
3.2.3	Gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistent-onderzoekers.....	192
3.3	Impact van het al dan niet verwerven van een beroepsinkomen op de verdere berekening van de personenbelasting	195
3.4	Casus loon/doctoraatsbeurs en extralegale voordelen toegekend aan een alleenstaande doctorandus: toepassing bedrijfsvoorheffing ..	198
4.	Tussentijdse synthese.....	202

**HOOFDSTUK 4. FISCAAL- EN SOCIAALRECHTELIJKE IMPLICATIES VAN
HET STATUUT VAN DOCTORANDI AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN:
INVLOED LEVENSFASEN 207**

1. De weg naar het huwelijk: een onderscheid in samenlevingsvormen	208
1.1 Casus gehuwde doctorandus	208
1.2 Omschrijving samenlevingsvormen naar burgerlijk recht.....	213
1.2.1 Huwelijk	213
1.2.2 Wettelijke samenwoning.....	217
1.2.3 Feitelijke samenwoning	219
1.3 Personenbelasting: onderscheid gemeenschappelijke en afzonderlijke aanslag	219
1.3.1 Historiek van de huidige personenbelasting met betrekking tot de verschillende samenlevingsvormen en de principes die daaraan ten grondslag liggen	219
1.3.2 Gemeenschappelijke versus afzonderlijke aanslag	228
1.3.2.1 Gemeenschappelijke aanslag: gehuwden en wettelijk samenwonenden	228
1.3.2.2 Afzonderlijke aanslag: alleenstaanden en feitelijk samenwonenden (bijzondere gevallen)	232
1.3.3 Huwelijksquotiënt	234
1.3.4 Belastingvrije som	238
1.4 De betekenis van samenlevingsvormen in de sociale zekerheid: sector ziekte en invaliditeit, werkloosheid, arbeidsongevallen, beroepsziekten en pensioenen.....	243
1.5 Casus gehuwde doctorandus: berekening personenbelasting en impact sociale zekerheid.....	254
2. Kinderlast	262

2.1	Casus doctorandus met kinderlast.....	263
2.2	Kinderlast binnen de personenbelasting: verhoging belastingvrije som en belastingvermindering voor kinderopvang	266
2.2.1	Verhoging belastingvrije som wegens kinderlast.....	266
2.2.1.1	Welke kinderen?.....	266
2.2.1.2	Voorwaarden	267
2.2.1.3	Verhoging.....	270
2.2.1.4	Aanrekening	271
2.2.1.5	Belastingkrediet	278
2.2.1.6	Bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast	279
2.2.2	Belastingvermindering voor kinderopvang	282
2.3	Kinderlast binnen het sociale zekerheidsrecht: moederschapsverlof, vaderschapsverlof, ouderschapsverlof, gezinsbijslag en zorgkrediet/tijdskrediet.....	286
2.3.1	Moederschapsverlof	286
2.3.2	Vaderschapsverlof/geboorteverlof.....	291
2.3.3	Ouderschapsverlof.....	294
2.3.4	Gezinsbijslag als onderdeel van het Vlaams groeipakket..	303
2.3.5	Vlaams zorgkrediet/tijdskrediet	314
2.4	Casus doctorandus met kinderlast: berekening personenbelasting en moederschaps- en vaderschapsuitkering, gezinsbijslag en onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdskrediet in de sociale zekerheid	320
3.	Scheiding	335
3.1	Casus gescheiden doctorandus	335
3.2	Fiscaal co-ouderschap: verdeling verhoging belastingvrije som	337
3.3	Onderhoudsuitkeringen.....	352

3.4	Gezinsbijslag als onderdeel van het Vlaams groeipakket: verdeling sociale toeslag?	359
3.5	Casus gescheiden doctorandus: berekening personenbelasting en sociale toeslag in de sociale zekerheid	361
4.	Invloed van andere inkomsten	373
4.1	Casus andere inkomsten	373
4.2	Onroerende inkomsten: het bouwen of kopen van een eigen woning en het verhuren van een tweede woning	376
4.2.1	Het bouwen of kopen van een eigen woning.....	376
4.2.2	Het verhuren van een tweede woning (niet-eigen woning)	384
4.3	Roerende inkomsten: auteursrechten	388
4.4	Beroepsinkomsten: vervangingsinkomens wegens arbeidsongeschiktheid in de sector arbeidsongevallen, beroepsziekten en ziekte en invaliditeit.....	392
4.4.1	Arbidsongevallen en beroepsziekten	392
4.4.2	Ziekte en invaliditeit	400
4.4.3	Fiscaliteit vervangingsinkomens	404
4.4.4	Verlenging termijn?	406
4.5	Diverse inkomsten: prijzen en uitvindingen	409
4.6	Casus doctorandus met andere inkomsten: berekening personenbelasting en arbeidsongeschiktheidsuitkering in de sociale zekerheid	413
5.	Pensioen	429
5.1	Casus pensioen doctorandus	429
5.2	Wettelijk pensioen	430
5.2.1	Berekening van het wettelijk pensioen	430
5.2.2	Inhoudingen op het wettelijk pensioen	440

5.2.2.1	Bijdrage voor ziekte- en invaliditeitsuitkering (RIZIV-bijdrage)	440
5.2.2.2	Solidariteitsbijdrage	441
5.2.2.3	Bedrijfsvoorheffing	442
5.2.3	Personenbelasting	444
5.2.3.1	Wettelijk pensioen: beroepsinkomen	444
5.2.3.2	Afkopen studiejaren: aftrekbare beroepskost	445
5.2.3.3	Belastingvermindering voor pensioenen.....	447
5.3	Aanvullend pensioen: vrij aanvullend pensioen voor werknemers?	454
5.4	Pensioensparen en langetermijnsparen: een beter alternatief?	459
5.5	Casus pensioen doctorandus: pensioen fiscaal voordelig optrekken en berekening impact doctoraatsjaar op het pensioen in de sociale zekerheid	463
6.	Tussentijdse synthese.....	468
	Bijlage 1: casus gehuwde doctorandus.....	475
	Bijlage 2: casus doctorandus met kinderlast	478
	Bijlage 3: casus gescheiden doctorandus.....	481
	Bijlage 4: casus andere inkomsten	484

HOODSTUK 5. OVER DE GRENZEN HEEN: HET STATUUT VAN DOCTORANDI IN DE FRANSE GEMEENSCHAP (BELGIE), NEDERLAND, FRANKRIJK EN HET VERENIGD KONINKRIJK 489

1.	De Franse Gemeenschap.....	491
1.1	Het doctoraat	491
1.2	Assistenten versus bursalen	492
1.2.1	Assistenten.....	492

1.2.2	Bursalen.....	495
1.2.3	Inschrijving als doctoraatsstudent en doctoraatsopleiding (doctoraatsscholen)	501
1.3	Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi: sociale zekerheid werknemers en onderwerping personenbelasting assistenten.....	503
2.	Nederland	505
2.1	De promotie	505
2.2	Werknemers-promovendi versus promotiestudenten	505
2.2.1	Werknemers-promovendi	506
2.2.2	Promotiestudenten: een experiment	509
2.2.3	Inschrijving als promotiestudent en doctoraatsopleiding (onderzoeksscholen en graduate schools)	515
2.3	Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi	516
2.3.1	Sociale zekerheid en de CAO Nederlandse Universiteiten .	517
2.3.2	Wet Inkomstenbelasting 2001	525
2.3.3	Loonheffing.....	529
3.	Frankrijk	530
3.1	Le doctorat	530
3.2	Contrat doctoral.....	531
3.2.1	Contrat doctoral: geen verplichting voor universiteiten	531
3.2.2	Inschrijving voor de doctoraatsopleiding (écoles doctorales en collèges doctorals)	538
3.3	Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi	539
3.3.1	Sociale zekerheid volgens het publiekrecht	540
3.3.2	Code Général des Impôts	545

3.3.3	Bronheffing	547
4.	Verenigd Koninkrijk	548
4.1	The PhD/doctorate	548
4.2	PhD students	550
4.2.1	PhD students: beurzen tot dekking van inschrijvingskosten en/of levensonderhoud	550
4.2.2	Inschrijving als student en doctoraatsopleiding (graduate schools, doctoral colleges, doctoral training partnerships en centres for doctoral training)	552
4.3	Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi	554
4.3.1	Sociale zekerheid indien en voor zover onderwijsactiviteiten worden opgenomen	555
4.3.2	Income Tax Act 2007 (inkomstenbelastingen indien en voor zover onderwijsactiviteiten worden opgenomen)	558
4.3.3	Inning voorheffing inkomstenbelastingen en sociale zekerheidsbijdragen via PAYE	559
5.	Tussentijdse synthese	559

HOOFDSTUK 6. EVALUATIE VAN HET STATUUT VAN DOCTORANDI IN VLAANDEREN IN HET LICHT VAN EUROPEES- EN NATIONAALRECHTELIJKE REGELS EN BEGINSELEN 563

1.	Europeesrechtelijke regels en beginselen in sociale sfeer	565
1.1	Europese maatregelen relevant voor het statuut van doctorandi	565
1.1.1	Afstemming doctoraatsstudies in Europa: het Bolognaproces	567
1.1.2	Doctorandi als studenten of werknemers volgens Europa?	569
1.2	Work-life balance binnen de Europese Unie	572

1.2.1	Richtlijn 92/85/EEG inzake de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie (moederschapsrichtlijn).....	575
1.2.2	Richtlijn 2019/1158/EU betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU (work-life balance richtlijn)	576
1.2.3	Het begrip werknemer in het recht van de Europese Unie	580
1.2.3.1	Vrij verkeer van werknemers	581
1.2.3.2	Gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke werknemers voor gelijke of gelijkwaardige arbeid	587
1.2.3.3	Richtlijnen sociaal recht.....	587
1.2.3.4	Verordening sociale zekerheid	594
1.2.4	Betekenis van de moederschaps- en work-life balance richtlijn voor het statuut van doctorandi	596
1.2.4.1	Toepassingsgebied: doctorandi als werknemers?	596
1.2.4.2	Welke rechten kunnen doctorandi ontleen aan de moederschaps- en work-life balance richtlijn om hun rechtspositie te versterken?	605
2.	Nationaalrechtelijke regels en beginselen in fiscale sfeer	609
2.1	Fiscaal legaliteitsbeginsel (artikel 170 en 172, tweede lid Gw.)	609
2.1.1	Belastingvrijstelling doctoraatsbeurzen: (voorwaarden) opgenomen in Com.IB en circulaires	610
2.1.2	Delegatieverbod essentiële bestanddelen belasting	614
2.1.3	Doctoraatsbeurzen uitgesloten van het toepassingsgebied van de personenbelasting? Studie versus eerste jobervaring	618
2.1.3.1	Artikel 31 WIB 92: bezoldigingen van werknemers	619
2.1.3.2	Artikel 90, 2° WIB 92: subsidies aan geleerden	628

2.1.4	Schending van het fiscaal legaliteitsbeginsel in de toepassing van de wet.....	629
2.1.5	Legaliteitsbeginsel versus vertrouwensbeginsel: contra legem toepassing?.....	631
2.2	Fiscaal gelijkheidsbeginsel (artikel 172, eerste lid Gw.).....	636
2.2.1	Aanvechtbaarheid Com.IB en circulaires	637
2.2.2	Vergelijkbaarheid assistenten en bursalen	642
2.2.3	Legitiem doel: bevordering tewerkstelling wetenschappelijke onderzoekers	644
2.2.4	Objectief en pertinent criterium	646
2.2.5	Evenredigheid	647
3.	Tussentijdse synthese.....	649

HOOFDSTUK 7. STATUUT VAN DOCTORANDI IN VLAANDEREN 2.0 ... 655

1.	Fiscaal- en sociaalrechtelijke grenzen van het onderscheid tussen bursalen en assistenten.....	656
1.1	Europa: (Europese) maatregelen inzake statuut van doctorandi en de moederschaps- en work-life balance richtlijn (EU).....	656
1.2	België (Vlaanderen): grondwettelijk gewaarborgd fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel.....	658
2.	Piste 1: afschaffing bursaalstatuut	661
2.1	Argumenten en bedenkingen inzake de afschaffing van het bursaalstatuut.....	662
2.2	Inhoudelijke aspecten doctoraatstraject: een vierjarige termijn met een vastgestelde verhouding onderzoek-onderwijs	668
2.3	Fiscaal- en sociaalrechtelijk werknemersstatuut.....	671
2.4	Aanpassing regelgeving	674
2.5	Financiële gevolgen voor de universiteiten en het FWO	678

2.6	Conformiteit met Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen	680
3.	Piste 2: vergroting distinctie bursalen en assistenten.....	680
3.1	Argumenten en bedenkingen inzake het vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten	681
3.2	Inhoudelijke aspecten doctoraatstraject: een drie- of vierjarige termijn met een andere verhouding onderzoek-onderwijs	683
3.3	Fiscaal- en sociaalrechtelijk statuut bursalen en assistenten	686
3.4	Aanpassing regelgeving	689
3.5	Financiële gevolgen voor de universiteiten en het FWO	690
3.6	Conformiteit met Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen	691
4.	Piste 3: invoering bijzonder onderzoekersstatuut gebaseerd op het bursaalstatuut.....	692
4.1	Argumenten en bedenkingen inzake de invoering van een bijzonder onderzoekersstatuut	693
4.2	Inhoudelijke aspecten doctoraatstraject: een vierjarige termijn met een vastgestelde verhouding onderzoek-onderwijs	695
4.3	Fiscaal- en sociaalrechtelijk bursaalstatuut.....	697
4.4	Aanpassing regelgeving	699
4.5	Financiële gevolgen voor de universiteiten en het FWO	700
4.6	Conformiteit met Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen	701
5.	Tussentijdse synthese.....	702
	BESLUIT	705
	BELANGRIJKSTE REFERENTIES	725

INLEIDING

---

1. Situering van het onderwerp

1. Om competitief te blijven in een snel evoluerende kenniseconomie, is het zowel op Europees als op nationaal niveau een prioriteit om goede onderzoekers aan te trekken. Zo kan bijvoorbeeld worden verwezen naar *Horizon Europe*, het belangrijkste financieringsprogramma van de Europese Unie voor onderzoek en innovatie¹, en de ambitieuze doelstelling in België om de zogenaamde “3%-norm” te bereiken (met name 3% van het BBP te besteden aan onderzoek en ontwikkeling).² Doctorandi vertegenwoordigen een belangrijk aandeel in de poule van onderzoekers.³ Het doctoraat – zijnde een origineel wetenschappelijk werk dat openbaar wordt verdedigd⁴ – vormt met name een eerste stap richting een academische carrière. Vastgesteld moet worden dat de aantrekkelijkheid van een onderzoekspositie onmiskenbaar samenhangt met het statuut of de rechtspositie van de onderzoekers die men wenst te rekruteren.⁵

2. In Vlaanderen (België) kunnen doctorandi worden aangeworven onder verschillende statuten. Er dient hoofdzakelijk een onderscheid te worden gemaakt tussen assistenten en bursalen. Zij bereiden een doctoraat voor in respectievelijk zes jaar en vier jaar en naargelang deze duur zullen zij meer of minder tijd besteden aan onderwijstaken. Assistenten enerzijds genieten een salaris dat wordt bezoldigd via de werkingsmiddelen van de universiteiten. Bursalen anderzijds ontvangen een doctoraatsbeurs, die bovendien op verschillende manieren kan worden gefinancierd. Met betrekking tot fundamenteel onderzoek kan voornamelijk melding worden gemaakt van “het Bijzonder Onderzoeksfonds” (BOF) – een intern bestemmingsfonds van de universiteiten - en “het Fonds

---

¹ Voorstel verord.EP en Raad, 7 juni 2018 tot vaststelling van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding, COM(2018) 435 final.

² X., *Nationaal hervormingsprogramma 2019*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-belgium_nl.pdf.

³ EWI, *Daar zit beweging in! Een Vlaams actieplan voor onderzoekers*, Brussel, EWI, 2010, 12.

⁴ Art. II.251 gecodificeerde decreten 11 oktober 2013 betreffende het hoger onderwijs, BS 27 februari 2014 (hierna: CHO).

⁵ Zie bijvoorbeeld aanbev.Comm. nr. 2005/251/EG, 11 maart 2005 betreffende het Europese Handvest voor Onderzoekers en betreffende een Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers, Pb.L. 22 maart 2005, afl. 75, 67.

Wetenschappelijk Onderzoek" (FWO) – een extern fonds dat mandaten toekent op basis van interuniversitaire competitie.⁶

3. Doctorandi stellen vast dat zij zich op fiscaal- en sociaalrechtelijk vlak niet allemaal in dezelfde situatie bevinden. Wat betreft het fiscaal recht worden bursalen aangezien als studenten, met als gevolg dat hun doctoraatsbeurs wordt vrijgesteld van belasting – of correcter gezegd gewoonweg niet onder het toepassingsgebied van de personenbelasting valt.⁷ Voor sociale zekerheidsdoeleinden worden zij echter beschouwd als werknemers.⁸ De beurs wordt onderworpen aan sociale bijdragen, wat betekent dat zij sociale zekerheid genieten en pensioenrechten opbouwen.⁹ Afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit worden assistenten tijdelijk aangesteld of tewerkgesteld via een arbeidsovereenkomst. Zij ontvangen een salaris dat fiscaal onderhevig is aan de inkomstenbelastingen. Er wordt namelijk bedrijfsvoorheffing ingehouden door de universiteit en het loon dient verder te worden aangegeven in de aangifte personenbelasting.¹⁰ Het salaris is evenzeer onderworpen aan sociale bijdragen.¹¹

4. De impact van dit onderscheid in statuut is bovendien afhankelijk van de levensfase waarin de doctorandus zich bevindt. Ten aanzien van de fiscaliteit moet erop worden gewezen dat bursalen, in tegenstelling tot assistenten, geen belastbaar beroepsinkomen hebben. Bijgevolg kunnen zij genieten van bepaalde fiscale maatregelen. Zo kunnen alleenstaande bursalen fiscaal ten laste blijven van de ouders op voorwaarde dat zij deel uitmaken van het gezin. Dit creëert een recht op verhoging van de belastingvrije som in hoofde van de ouders.¹² Gehuwde

---

⁶ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 10-12.

⁷ *Com.IB* nr. 38/37 en 38/38; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824.

⁸ Art. 3bis en 15 KB 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid van arbeiders, *BS* 5 december 1969 (hierna: RSZ-besluit).

⁹ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 356-357.

¹⁰ Art. 31 wetboek 10 april 1992 van de inkomstenbelastingen 1992, *BS* 30 juli 1992 (hierna: WIB 92).

¹¹ Art. 1 wet 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, *BS* 25 juli 1969 (hierna: RSZ-wet); art 12, § 1 RSZ-besluit.

¹² Art. 132 WIB 92.

of wettelijk samenwonende bursalen kunnen toepassing maken van het huwelijksquotiënt, waardoor een gedeelte van het beroepsinkomen van de partner kan worden overgeheveld naar de bursaal.¹³ Keerzijde van de medaille is dat zij allerhande belastingvoordelen mislopen. Komen bursalen terecht in de fase waarin zij een huis willen kopen of bouwen, dan kunnen zij geen aanspraak maken op het fiscaal voordeel van de woonbonus in Vlaanderen (dat werd afgeschaft vanaf 2020).¹⁴ Hebben zij kinderen, dan kunnen zij geen beroep doen op de belastingvermindering voor kinderopvang.¹⁵ Komen zij op een punt waarop ze willen scheiden, dan komt een eventuele onderhoudsuitkering aan de ex-partner niet in aanmerking als een aftrekbare besteding¹⁶,... Daarenboven rijst de vraag of de situatie nog wel hetzelfde blijft indien bursalen naast hun doctoraatsbeurs andere inkomsten ontvangen en bijgevolg een belastbaar inkomen hebben (bijvoorbeeld huurinkomsten, auteursrechten,...). Assistenten bevinden zich in een geheel andere positie. Zij kunnen wel genieten van al deze belastingvoordelen, terwijl ze niet fiscaal ten laste kunnen blijven van de ouders en het huwelijksquotiënt geen toepassing kan vinden in hoofde van de assistent.

5. Vastgesteld wordt dat bursalen en assistenten in de regel eenzelfde nettobedrag ontvangen¹⁷, maar dat het brutobedrag van bursalen een stuk lager ligt doordat geen bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden door de universiteit. Op sociaalrechtelijk vlak heeft dit enkele nadelige gevolgen voor bursalen: een lagere uitkering in geval van arbeidsongeschiktheid (zowel met betrekking tot de sector ziekte en invaliditeit, de sector arbeidsongevallen als de sector beroepsziekten), een lagere uitkering voor moederschaps- of vaderschapsverlof alsook minder pensioenopbouw.¹⁸ De reden hiervoor is dat de berekening van deze uitkeringen gebeurt op basis van het brutoloon. De tijdelijke afwezigheid van doctorandi ten gevolge van arbeidsongeschiktheid of het

---

¹³ Art. 87 WIB 92.

¹⁴ Art. 145/38/2 WIB 92.

¹⁵ Art. 145/35 WIB 92.

¹⁶ Art. 104 WIB 92.

¹⁷ Zie Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824; Art. 32 reglement van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen tot regeling van het mandaat aspirant voor de uitvoering van projecten van fundamenteel onderzoek, goedgekeurd bij beslissing van de raad van bestuur van 25 oktober 2017 (hierna: reglement aspirant fundamenteel onderzoek).

¹⁸ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 357.

opnemen van bepaalde verloven kan een aanmerkelijke impact hebben op de slaagkansen van het doctoraat. Toch blijken de mogelijkheden tot verlenging van de termijn vrij uiteenlopend te zijn voor assistenten en bursalen. Waar assistenten standaard een bijkomende termijn van één jaar krijgen¹⁹, is een verlenging voor bursalen slechts gelijk aan de periode van afwezigheid – op FWO-aspiranten na die in bepaalde gevallen toch recht hebben op een dergelijke bijkomende termijn van één jaar.²⁰

6. De Vlaamse en de Franse Gemeenschap kunnen overigens niet in één adem worden genoemd met betrekking tot deze thematiek. Hoewel in beide landsdelen hetzelfde onderscheid tussen assistenten en bursalen kan worden opgemerkt, is er toch sprake van een bepaalde differentiatie – voornamelijk op het vlak van financiering – aangezien de bevoegdheden inzake onderwijs en onderzoek grotendeels werden geregionaliseerd.²¹ Daarnaast zien we ook binnen Europa duidelijke verschillen tussen de rechtsstelsels.²² Zo worden doctorandi in het Verenigd Koninkrijk uitsluitend geëngageerd als studenten, eventueel met een beurs die niet onderworpen is aan de inkomstenbelastingen, noch aan de sociale zekerheid.²³ Nederland opteert eerder voor de tewerkstelling van werknemers-promovendi maar sinds 2016 zijn enkele universiteiten gestart met een experiment rond promotiestudenten. Zowel werknemers-promovendi als promotiestudenten blijken inkomstenbelastingen te zijn verschuldigd en een aanspraak te creëren op sociale zekerheidsrechten.²⁴ De Franse wetgeving biedt (publieke) universiteiten dan weer de mogelijkheid om gebruik te maken van een zogenaamd *contrat doctoral* – waarmee doctorandi in een werknemersstatuut

---

¹⁹ Art. V.30 CHO.

²⁰ Art. 26 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

²¹ Art. 127, § 1, 2° gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994 (hierna: Gw.); art. 6bis bijzondere wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *BS* 15 augustus 1980 (hierna: BWHI).

²² EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA publications, 2007, 15.

²³ J. TAYLOR, "The united Kingdom" in K. SADLAK (ed.), *Doctoral studies and qualifications in Europe and the United States: status and prospects*, Bucharest, UNESCO-CEPES, 2004, (231) 239-243.

²⁴ E. DE WEERT, "The Netherlands", in K. SADLAK (ed.), *Doctoral studies and qualifications in Europe and the United States: status and prospects*, Bucharest, UNESCO-CEPES, 2004, (77) 79; Besluit 23 december 2015 houdende bepalingen voor een experiment met het oog op verbetering van de toegankelijkheid en de doelmatigheid van het hoger onderwijs door invoering van promotieonderwijs, *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 8 januari 2016 (hierna: besluit experiment promotieonderwijs).

worden geplaatst. Dit impliceert de onderworpenheid aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid.²⁵

2. Probleemstelling

7. Er bestaat geen uniform statuut voor doctorandi in Vlaanderen. Bovendien worden deze statuten verder uitgewerkt op universitair niveau²⁶, waardoor wederom verschillen ontstaan. Een dergelijke fragmentatie leidt aldus tot een complex geheel. Het gevolg hiervan is dat het voor doctorandi zelf vaak niet duidelijk is wat hun fiscaal en sociaal statuut nu precies inhoudt. Toch is dit essentieel nu zij een leeftijd hebben bereikt waarop belangrijke keuzes worden gemaakt betreffende de familiale situatie en toekomstperspectieven een prominente rol gaan spelen. Financiële overwegingen zijn in dat opzicht vaak een doorslaggevende factor, wat ons terugbrengt bij de fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van de onderscheiden statuten.

8. Voorts bestaat er een aanvoelen dat deze fiscaal- en sociaalrechtelijke verschillen tussen bursalen en assistenten (*supra* randnummers 3-5) niet altijd verantwoordbaar zijn. Recent wordt op Europees niveau veel belang gehecht aan arbeidsvoorwaarden in het algemeen, met als voorbeeld de Europese Pijler van Sociale Rechten en specifiek in dat verband de work-life balance richtlijn.²⁷ Men kan zich de vraag stellen of de daarin vervatte rechten zowel gelden voor bursalen als voor assistenten én of het statuut van beide categorieën van doctorandi deze rechten ook effectief respecteert. Daarnaast doet de fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs van bursalen vragen rijzen in het licht van het grondwettelijk

---

²⁵ Décret n° 2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, *JORF* 25 avril 2009 (hierna: décret du 23 avril 2009); Décret n° 2016-1173 du 29 août 2016 modifiant le décret n° 2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, *JORF* 31 août 2016 (hierna: décret du 29 août 2016).

²⁶ E. SCHEERLINCK, K. DE BRUCKER en P. KERKHOVE, "De implementatie van de bachelor-master-structuur: eenheid in verscheidenheid? Een vergelijkende landenstudie", *TORB* 2011-2012, (203) 205 en 213.

²⁷ Aanbev.Comm. nr. 2017/761, 26 april 2017 over de Europese pijler van sociale rechten, *Pb.L.* 29 april 2017, afl. 113, 56; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, en het Comité van de Regio's inzake de oprichting van een Europese Pijler van Sociale Rechten, 26 april 2017, SWD(2017) 201 final; Richtl.EU nr. 2019/1158, 20 juni 2019 betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de raad, *Pb.L.* 12 juli 2019, afl. 188, 79 (hierna: work-life balance richtlijn).

gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel op nationaal niveau. Op het eerste gezicht lijkt voorgenoemde belastingvrijstelling enkel te zijn opgenomen in de Commentaar op het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 en enkele circulaires. Artikel 172, tweede lid Gw. stelt nochtans duidelijk dat *“geen vrijstelling kan worden ingevoerd dan door de wet”*.²⁸ Verder streven beide categorieën van doctorandi dezelfde finaliteit na om het doctoraat te behalen en wordt principieel hetzelfde werk van hen verwacht: het voorbereiden van een kwalitatief doctoraat, het vervullen van onderwijstaken en het ontwikkelen van bepaalde vaardigheden in het kader van de doctoraatsopleiding (*minimum requirements voor de doctoral school*).²⁹ Niettemin bestaat er een praktisch verschil in de duur van de doctoraatsperiode en de intensiteit van de onderwijstaken. Echter, in hoeverre verantwoordt een dergelijk praktisch verschil nu werkelijk een onderscheid in het fiscaal en sociaal statuut van doctorandi? Artikel 172, eerste lid Gw. bepaalt immers dat *“inzake belastingen geen voorrechten kunnen worden ingevoerd”*.³⁰

9. Een onderzoek naar de hierboven geschetste problematiek is maatschappelijk relevant, zowel vanuit Europees- als nationaalrechtelijk oogpunt. In een snel evoluerende kenniseconomie is het immers cruciaal om zo veel mogelijk onderzoekers aan te trekken met zo hoog mogelijke kwalificaties. Dit is enkel mogelijk wanneer doctorandi een aantrekkelijk statuut krijgen aangeboden dat in overeenstemming is met fundamentele rechtsbeginselen en waarbij zij op zijn minst een duidelijk idee hebben van de fiscale en sociale impact daarvan. De doelstelling van het onderzoek is erop gericht meer duidelijkheid te verschaffen in de onderscheiden statuten, de verschillende pijnpunten op fiscaal- en sociaalrechtelijk vlak aan te tonen, en op die manier de rechtspositie van doctorandi in Vlaanderen (België) te evalueren en te verbeteren.

3. Afbakening

---

²⁸ Art. 172, tweede lid Gw.

²⁹ Art. V.6 CHO; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824; Art. 14 en 18 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

³⁰ Art. 172, eerste lid Gw.

10. Het onderzoek zal in eerste instantie worden beperkt tot de Vlaamse Gemeenschap. Wat betreft het personeel toepassingsgebied wordt voornamelijk gefocust op doctorandi die in de voorbereiding zijn van een doctoraat dat kan worden gerekend tot het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen assistenten en bursalen. Er wordt geen rekening gehouden met de vrijwillig wetenschappelijk medewerkers aangezien zij over een onbezoldigd statuut beschikken waardoor de fiscale en sociale impact relatief gering blijft. De situatie waarbij een doctoraat wordt voorbereid in samenwerking met een welbepaald bedrijf wordt eveneens buiten beschouwing gelaten. De reden hiervoor is dat de doctorandus vaak wordt vergoed als werknemer van dat bedrijf³¹, waardoor men zich in een geheel andere situatie bevindt.

11. De fiscale en sociale impact van beide statuten zal mede worden besproken aan de hand van de levensfasen van de doctorandus. Deze nuance is bijzonder relevant nu de fiscaliteit meeloopt met voorgenoemde levensfasen (denk bijvoorbeeld aan het huwelijksquotiënt, de woonbonus in Vlaanderen, de belastingvermindering voor kinderopvang,...) en ook het sociaal recht hierbij in grote mate aansluit (denk bijvoorbeeld aan de kinderbijslag, het pensioen,...). Beide rechtstakken worden bekeken vanuit het standpunt van de doctorandus. Gedurende het doctoraatstraject kan de doctorandus alleenstaand, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd zijn, hij kan reeds een vermogen hebben opgebouwd, kinderen hebben of ondertussen zelfs al gescheiden zijn. Daarnaast wordt gekeken naar de invloed van de doctoraatscarrière op het pensioen. Aangezien financiële overwegingen een belangrijke rol spelen in al deze levensfasen, wordt ervoor gekozen om de fiscale en sociale aspecten te bespreken die in dat opzicht een voldoende grote impact hebben op de doctorandus.

12. *Joint PhD's* worden ten slotte buiten beschouwing gelaten. Dit zijn doctoraten die worden voorbereid in samenwerking met twee universiteiten. Deze universiteiten kunnen beide in België gelegen zijn dan wel in verschillende

---

³¹ Zie bijvoorbeeld UGent, *Baekeland-mandaten*, <https://www.ugent.be/nl/onderzoek/financiering/nationaal/vlaio/baekeland-mandaten>.

landen.³² Er zal enkel worden verwezen naar de hier genoemde *Joint PhD's* in het kader van mobiliteit om de attractiviteit van het statuut van doctorandi te bepalen.

4. Onderzoeksvragen

13. De centrale onderzoeksvraag die op basis van de probleemstelling kan worden geformuleerd, is de volgende: *“In welke mate is het onderscheiden statuut van doctorandi in Vlaanderen objectief verantwoordbaar vanuit fiscaal- en sociaalrechtelijk oogpunt?”*

14. Deze centrale onderzoeksvraag kan verder worden onderverdeeld in verschillende subvragen:

- Wat is de oorzaak van het verschil in statuut tussen assistenten en bursalen?
- Welke kenmerken typeren beide statuten aan de Vlaamse universiteiten?
- Hoe ziet het fiscaal- en sociaalrechtelijke regime van beide statuten eruit, toegepast op het verloningsaspect?
- Wat is de impact van de levensfase waarin doctorandi zich kunnen bevinden op het fiscaal- en sociaalrechtelijke regime van beide statuten?
- Onder welke statuten kunnen doctorandi in de Franse gemeenschap (België), het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Frankrijk worden aangeworven?
- Is het fiscaal- en sociaalrechtelijke onderscheid tussen assistenten en bursalen te verantwoorden in het licht van Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen?
- Wat zijn de voor- en nadelen van de huidige statuten waaronder doctorandi in Vlaanderen kunnen worden aangeworven en welke elementen kunnen worden aangevoerd ter verbetering van hun rechtspositie?

5. Onderzoeksmethode

---

³² Zie bijvoorbeeld UHasselt, *Joint PhD's*, [https://www.uhasselt.be/UH/PhD/\(Inter\)national-cooperation/Joint-PhDs.html](https://www.uhasselt.be/UH/PhD/(Inter)national-cooperation/Joint-PhDs.html).

15. Het eerste hoofdstuk handelt over de rechtsgeschiedenis van het doctoraat in een context van europeanisering. De achterliggende doelstelling van het onderscheid tussen assistenten en bursalen kan worden blootgelegd door middel van een rechtshistorisch onderzoek. Het doctoraat is immers een relatief recent gegeven, waardoor het huidige systeem nog duidelijk zijn *roots* vindt in de vroegere wetgeving. Bovendien heeft er zich een groeiend besef ontwikkeld dat investeringen in onderzoek noodzakelijk zijn om concurrerend te blijven in een snel evoluerende kenniseconomie. Doorheen de tijd werden verschillende maatregelen genomen die steunden op deze gedachtegang en tevens (impliciet) een concrete weerslag hebben gehad op het statuut van doctorandi, waardoor het belangrijk is om de historische ontwikkeling en de grondslag ervan te kaderen. Het rechtshistorisch onderzoek situeert zich op het gebied van het ontstaan en de evolutie van de Vlaamse universiteiten, de academische graden, de financiering van onderzoek(ers), het statuut van doctorandi en de invloed hierop vanuit Europa. Daartoe wordt in eerste instantie de vroegere wetgeving – die vrij beperkt en versnipperd kan worden teruggevonden – alsook de bijhorende parlementaire voorbereiding geraadpleegd. Op die manier kunnen de verschillende beweegredenen achter bepaalde beleidskeuzes worden gedetecteerd. Het Europese luik noodzaakt onder meer een analyse van de verschillende verdragen die uiteindelijk hebben geleid tot de Europese Unie om zodanig de bevoegdheidsverdeling met betrekking tot onderzoek (en onderwijs) te duiden. Aangezien de bevoegdheden van de Europese Unie voornamelijk een ondersteunend karakter hebben, kan bovendien worden gekeken naar verschillende ruimere initiatieven die specifiek betrekking hebben op dit domein. Daarnaast vormt de rechtspraak een belangrijk element inzake de bespreking van het statuut van doctorandi, gelet op het feit dat gedurende lange tijd discussie heerste over de rechtspositie van assistenten aan de vrije universiteiten – die tot op vandaag nog steeds relevant is. De doctrine zal verdere ondersteuning bieden om een duidelijk overzicht te geven van de rechtshistorie van het doctoraat.

16. Vervolgens wordt in het tweede hoofdstuk het huidige onderscheid tussen bursalen en assistenten geduid middels een analyse van de kenmerken die beide statuten typeren aan de Vlaamse universiteiten. Het is relevant om ook de impact hiervan op het doctoraatstraject te bekijken, zoals bijvoorbeeld wat betreft de

toelatingsvoorwaarden, de termijn, het takenpakket en de voortijdige beëindiging van het doctoraat. De klassiek juridische methode zal daartoe als uitgangspunt fungeren. Een combinatie van wetgeving, rechtspraak en doctrine wordt zo veel als mogelijk gehanteerd. Aangezien verschillende aspecten van het statuut van doctorandi worden overgelaten aan de appreciatie van de universiteiten (en het FWO), wordt op wetgevend niveau ook gekeken naar de reglementen van deze universiteiten (en het FWO). Voor een goed begrip van de praktische toepassing daarvan, wordt overleg gevoerd met de personeelsdiensten van de Vlaamse universiteiten. Er is daarentegen weinig rechtspraak en doctrine voorhanden specifiek met betrekking tot het statuut van doctorandi – uitgezonderd de discussie omtrent de rechtspositie van assistenten aan de vrije universiteiten.

17. Voorts wordt in het derde en vierde hoofdstuk onderzocht wat nu precies de fiscaal- en sociaalrechtelijke impact is van het onderscheiden statuut tussen assistenten en bursalen. De doelstelling bestaat er meer bepaald in om de financieel relevante aspecten in kaart te brengen en vervolgens toe te passen op iedere levensfase van de doctorandus. Als startpunt wordt het loonbegrip (het salaris van een assistent en de doctoraatsbeurs van een bursaal) in het sociale zekerheidsrecht en de personenbelasting bekeken vanuit het perspectief van een alleenstaande doctorandus. Daaropvolgend wordt de fiscale en sociale impact van een bepaalde samenlevingsvorm, kinderlast, een scheiding en het ontvangen van andere inkomsten vastgesteld. Bovendien heeft de doctoraatscarrière een belangrijke invloed op het pensioen, waardoor ook aandacht moet worden besteed aan dit toekomstperspectief. De klassiek juridische methode verdient hier eveneens de voorkeur. Een wetgevende analyse van het sociale zekerheidssysteem en de personenbelasting zijn nuttig om de vigerende regels met betrekking tot doctorandi te distilleren. De rechtspraak en de doctrine concentreren zich ook eerder op het niveau van het sociale zekerheidsrecht en de personenbelasting in het algemeen, waardoor het voornaamste denkwerk erin bestaat om de toepassing van beide rechtstakken uit te schrijven op maat van doctorandi. Teneinde pijnpunten met betrekking tot deze thematiek correct te identificeren, wordt gewerkt aan de hand van casussen die de voornaamste problematieken naar boven moeten brengen en cijfervoorbeelden die de precieze invloed daarvan kunnen aantonen. Deze werkwijze bewijst zijn relevantie doordat

aangenomen stellingen inzake het fiscaal en sociaal statuut van doctorandi gedetailleerd en grondig kunnen worden gestaafd. De evaluatieve en normatieve studie van dit onderzoek kan immers pas plaatsvinden wanneer de complexiteit van de aangekaarte kwesties fijnmazig is ontleed.

18. Het onderzoek is overigens gedeeltelijk gebaseerd op rechtsvergelijking, dewelke centraal staat in het vijfde hoofdstuk. Op basis van een interne en functionele rechtsvergelijking met de Franse gemeenschap (België) zullen gelijkenissen en verschilpunten tussen beide landsdelen worden toegelicht. De regelgeving is immers niet volledig gelijklopend nu de bevoegdheden inzake onderwijs en onderzoek grotendeels werden geregionaliseerd. Daarnaast biedt een externe rechtsvergelijking het voordeel dat met een kritische blik kan worden gekeken naar het Belgische recht. Er wordt gekozen voor een functionele rechtsvergelijking met het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Nederland. Deze keuze kan worden verantwoord door de talenkennis alsook door de grote verschillen in statuut waaronder doctorandi in deze rechtsstelsels worden aangeworven. Voorgenoemde externe en functionele rechtsvergelijking heeft als voornamelijkste doelstelling beperkingen en baten van diverse regelingen op dat vlak te analyseren, die verder een belangrijke rol kunnen spelen bij het formuleren van aanbevelingen.

19. Het zesde hoofdstuk bevat een evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen. De huidige situatie (zoals vastgesteld in het derde en vierde hoofdstuk) zal worden afgetoetst aan een vooropgesteld evaluatiekader. De criteria die dit vooropgesteld evaluatiekader bepalen, betreffen Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen die mogelijk een invloed hebben op de rechtspositie van doctorandi. Op Europees niveau kan worden gekeken naar maatregelen die referenties bevatten omtrent het statuut van doctorandi en work-life balance initiatieven (specifiek de moederschaps- en work-life balance richtlijn binnen de Europese Unie) die het evenwicht tussen werk en privéleven moeten aansterken. Op nationaal niveau moet aandacht worden besteed aan het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel.

20. In het zevende en laatste hoofdstuk worden tenslotte aanbevelingen geformuleerd die de rechtspositie van doctorandi in Vlaanderen kunnen verbeteren. Op basis van een analyse van de vastgestelde voor- en nadelen van het statuut van assistenten en bursalen kunnen verschillende alternatieve pistes worden voorgesteld. De rechtsvergelijkende studie (uit het vijfde hoofdstuk) kan in dat opzicht interessante inzichten verschaffen.

HOOFDSTUK 1. RECHTSHISTORISCH KADER VAN HET DOCTORAAT AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN IN EEN CONTEXT VAN EUROPEANISERING

---

21. Doctor is tot op heden de hoogste graad die aan een Belgische universiteit wordt toegekend.³³ Deze graad wordt behaald na een succesvolle, openbare verdediging van een origineel wetenschappelijk werk, meer bepaald een proefschrift of een doctoraat genoemd.³⁴ De persoon die het doctoraat voorbereidt – de doctorandus – wordt doorheen dit proces bijgestaan door een promotor die samen met enkele andere experts deel uitmaakt van de begeleidingscommissie.³⁵ Dit is echter een relatief jong fenomeen in België dat doorheen de jaren verschillende evoluties heeft gekend. In dit hoofdstuk wordt het doctoraat meer algemeen in zijn rechtshistorische context geplaatst om op die manier specifiek het statuut van doctorandi in de Vlaamse Gemeenschap te schetsen. De historische ontwikkelingen worden vervolgens gekaderd binnen de verschillende tendensen op het niveau van de Europese Unie.

22. Concreet worden drie grote periodes onderscheiden: de Belgische onafhankelijkheid in 1830, de staatshervorming in 1988 en de huidige situatie gebaseerd op de regelgeving vanaf 2013. In eerste instantie wordt ingegaan op het ontstaan en de evolutie van de Vlaamse universiteiten, de academische graden en de financiering van onderzoek(ers). Belangrijk bij de bespreking van het ontstaan en de evolutie van de Vlaamse universiteiten is de kwalificatie – met name de publiek- of privaatrechtelijke aard – van deze universiteiten, aangezien dit ook een invloed heeft op het statuut van doctorandi. Wat betreft de academische graden maken we vandaag een onderscheid tussen drie cycli: de bachelor, de master en het doctoraat.³⁶ In de vroegere wetgeving sprak men van de candidatuur en het doctoraat (en later ook van het licentiaat en het aggregaat), maar de academische graad van doctor was toen nog slechts een beroepskwalificatie.³⁷ In dat opzicht is het cruciaal om de overgang naar de

---

³³ Art. I.3, 33° CHO.

³⁴ Art. II.251 CHO.

³⁵ A. LEYMAN, H. DE GRANDE, S. JIDKOVA, G. VAN DER GOTEN, S. JACOBS, K. DE BOYSER en K. VANDEVELDE, *OnderZOEKEN = onderVINDEN: resultaten van de 'Survey of Junior Researchers' aan de UA, UGent, UHasselt en VUB*, Gent, ECOOM-UGent, 2009, 111.

³⁶ Art. II.57 en II.73 CHO.

³⁷ Art. 39 organieke wet 27 september 1835 op het hoger onderwijs, *Pasin.* nr. 652, 291 (hierna: organieke wet 27 september 1835).

invulling van het doctoraat als de voorbereiding van een proefschrift te identificeren. Bovendien had de kwalificatie van een universiteit als publiek- of privaatrechtelijke instantie aanvankelijk ook een invloed op de financiering van onderzoek(ers) die afkomstig was van de staat. Het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek – te distingueren van het toegepast wetenschappelijk onderzoek – vormt de rode draad bij de bespreking van de verschillende financieringsmogelijkheden.

23. Vervolgens wordt het statuut van doctorandi bij wijze van inleiding reeds globaal gekaderd. De term statuut kan echter verschillende ladingen dekken. In dit onderzoek wordt een ruimere interpretatie voorgehouden dan een zuiver publiekrechtelijk statuut – gedefinieerd als het geheel van algemene, onpersoonlijke regels dat eenzijdig door de overheid aan haar personeel wordt opgelegd.³⁸ Een dienstverband in de privaatrechtelijke sector – gekenmerkt door het afsluiten van een arbeidsovereenkomst – wordt namelijk evenzeer onder deze noemer geplaatst. Een dergelijke contractuele relatie komt in principe tot stand door middel van wilsovereenstemming tussen de partijen. De dwingende bepalingen van het arbeidsovereenkomstenrecht dienen evenwel te worden gerespecteerd.³⁹ Het begrip statuut dient voor doeleinden van dit onderzoek dus te worden omschreven als het geheel van regels dat de juridische situatie van doctorandi aan de Vlaamse universiteiten kan beheersen, ongeacht de publiek- of privaatrechtelijke aard van deze universiteiten. De term rechtspositie zal worden gebruikt als een synoniem. In de Vlaamse Gemeenschap situeert het voornaamste onderscheid zich tussen het assistentenstatuut en het bursaalstatuut. De doctorandi op deze statuten worden respectievelijk gefinancierd via de werkingstoelagen van de universiteiten (de eerste geldstroom) en het “Bijzonder Onderzoeksfonds” of het “Fonds Wetenschappelijk Onderzoek” (de tweede geldstroom). Niet alleen onderzoekers, maar ook onderzoeksprojecten worden gefinancierd via de tweede geldstroom. De doctorandi op deze

---

³⁸ Cass. 13 juni 1973, *Arr.Cass.* 1973, 995.

³⁹ A. NAESSENS, “Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991” in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 159; R. AERDEN en B. MERGITS, “Het personeelsstatuut van de vrije universitaire instellingen: een nieuwe soort arbeidsovereenkomst?”, *RW* 1982-1983, (1617) 1620-1621.

onderzoeksprojecten worden aangeworven onder een bursaalstatuut of een werknemersstatuut.⁴⁰

24. Ten slotte wordt niet alleen op nationaal, maar ook op Europees niveau veel aandacht besteed aan onderzoek. In de beginjaren van de Europese Unie was het reeds cruciaal dat onderzoek één van de prioritaire beleidsterreinen werd, in het bijzonder om een sterke concurrentiepositie uit te bouwen in de opkomende kenniseconomie.⁴¹ Dit wordt vandaag weerspiegeld door de vele (ruimere) Europeesrechtelijke initiatieven binnen dit domein: de “Europa 2020-strategie” als langetermijnstrategie voor een slimme, duurzame en innovatieve economie, het recentste meerjarige kaderprogramma voor onderzoek en innovatie genaamd “*Horizon Europe*”, de ontwikkeling van een “Europese Onderzoeksruimte” evenals een “Europese Hogeronderwijsruimte”, Het “Europese Handvest voor Onderzoekers” en de “Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers”, Het “Europees Kwalificatiekader voor Onderzoekscarrières”,... Aangezien deze Europeesrechtelijke initiatieven logischerwijze ook een weerslag hebben op het nationale onderzoeksbeleid, worden zij tevens in dit hoofdstuk behandeld.

1. Belgische onafhankelijkheid in 1830 – staatshervorming in 1988

1.1 *Situering en toepasselijke regelgeving doctoraatsonderzoek*

1.1.1 Ontstaan van (Vlaamse) universiteiten

25. Het ontstaan van universiteiten dateert van vóór de Belgische onafhankelijkheid. In 1425 werd reeds een universiteit opgericht te Leuven, maar deze werd integraal opgeheven onder de Franse Republiek. Ten tijde van het

---

⁴⁰ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 13; H. DESCHRIJVER, M.C. VAN DE VELDE, H. VAN DER BEKEN, H. PAGE, H. WAEGE, A. DE LEENHEER, A. VERLINDEN, J. HOUBEN, J. BILLIET, D. SMEDTS, H. VANDEN BERGHE en R. BOUILLON, *Kernelementen doctoreren in Vlaanderen*, Brussel, Vlaamse minister van onderwijs en vorming, 2001, 2; A. VERLINDEN, N. RONS, K. VERCOUTERE en E. SPRUYT, *Doctoreren aan Vlaamse universiteiten (1991-2002), synthesesnota en aanbevelingen*, Brussel, VRWB, 2006, 16-17; Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, *Doctoreren aan Vlaamse universiteiten*, Brussel, VRWB, 2006, 19; M.S. VISSER en H.F. MOED, *Doctoreren aan Vlaamse universiteiten (1991-2002), kwantitatieve analyse*, Brussel, VRWB, 2006, 23.

⁴¹ Art. 130 F Europese Akte 1986, *Pb.L.* 29 juni 1987, afl. 169, 1 (hierna: Europese Akte 1986).

Koninkrijk der Nederlanden werden drie rijksuniversiteiten of publiekrechtelijke universiteiten gevestigd, met name in Leuven, in Gent (en in Luik).⁴² Deze universiteiten werden ingericht en gefinancierd door de overheid.⁴³

26. Na de Belgische onafhankelijkheid, in 1834, werd voorzien in de oprichting van twee **vrije** of privaatrechtelijke **universiteiten**: de Katholieke Universiteit te Mechelen en de Vrije Universiteit te Brussel (hierna: VUB). Kenmerkend voor deze universiteiten was dat zij werden ingesteld op grond van privé-initiatief.⁴⁴ Dit was het gevolg van het toenmalige artikel 17 van de Grondwet (hierna: Gw.), waarin de principiële vrijheid van onderwijs werd opgenomen.⁴⁵ De twee **rijksuniversiteiten** (in Luik) en in Gent (hierna: RUG) bleven behouden. De Katholieke Universiteit werd achteraf verplaatst van Mechelen naar Leuven (hierna: KU Leuven).⁴⁶ In de organieke wet van 27 september 1835, tevens de eerste Belgische wet inzake universitair onderwijs, werden enkel de twee rijksuniversiteiten vermeld.⁴⁷ In 1965 werden vervolgens twee universiteiten gevestigd in Antwerpen: het Rijksuniversitair Centrum Antwerpen, ingesteld bij de wet van 9 april 1965⁴⁸ als rijksuniversiteit (hierna: RUCA), en de Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen ingesteld als vrije universiteit (hierna: UFSIA).⁴⁹

---

⁴² Besluit van 25 september 1816, *Pasin.* 1816, 400; L. VANHOVE, *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 9-10.

⁴³ J. VAN STEENBERGE, "Het sociaal statuut van het onderwijzend personeel: contractueel of statutair?", *TORB* 1993-1994, (236) 236.

⁴⁴ J. VAN STEENBERGE, "Het sociaal statuut van het onderwijzend personeel: contractueel of statutair?", *TORB* 1993-1994, (236) 236; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 41-42.

⁴⁵ E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 39.

⁴⁶ L. VANHOVE, *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 10-11; A. VANDER STICHELE, *Universitair onderwijs*, Brugge, Die Keure, 1969, 7; J. COULIER, "Ontstaan en evolutie van de Belgische universiteiten en hogescholen en het sociaal overleg in een (rechts)- historische context", *TORB* 2016-2017, (361) 362; J. COULIER, "Marktwerking of regulering? Personeelsbeleid aan hogescholen en universiteiten: verleden, heden, toekomst", *TORB* 2009-2010, (226) 226; J.C. VERHOEVEN en I. BEUSELINCK, "Belgium: diverging professions in twin communities" in D. FARNHAM (ed.), *Managing academic staff in changing university systems, international trends and comparisons*, Philadelphia, SRHE en Open University Press, 1999, (45) 45; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 41.

⁴⁷ Art. 1 organieke wet 27 september 1835; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 42.

⁴⁸ Wet 9 april 1965 houdende diverse maatregelen voor de universitaire expansie, *BS* 27 april 1965 (hierna: wet 9 april 1965).

⁴⁹ L. VANHOVE, *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 26 en 46.

27. Vanaf 1971 kunnen we spreken van een “derde categorie” binnen het universiteitswezen. De wet van 7 april 1971⁵⁰ en de wet van 28 mei 1971⁵¹ vormden de basis voor de respectieve oprichting van de Universitaire Instelling Antwerpen (later opgegaan in de Universiteit Antwerpen; hierna: UIA)⁵² en het Limburgs Universitair Centrum (voorloper van de Universiteit Hasselt; hierna: LUC)⁵³. De Afdeling wetgeving van de Raad van State meende dat de UIA tot de categorie van de rijksuniversiteiten behoorde en als een openbare instelling moest worden beschouwd, terwijl de regering eerder de typering als een vrije instelling voorstond.⁵⁴ Volgens de parlementaire voorbereiding aangaande het LUC zouden de banden tussen deze instelling en het rijk losser zijn, wat meer neigt richting de definitie van een vrije instelling.⁵⁵ Later blijkt duidelijk dat beide instellingen dienen te worden gekwalificeerd als **autonome openbare instellingen**.⁵⁶ Zij worden net zoals rijksuniversiteiten beheerst door het publiekrecht, hoewel zij karakteristieken vertonen van vrije universiteiten doordat zij los van een centrale overheid als autonome rechtspersonen functioneren.⁵⁷

1.1.2 Academische graden

28. De rijks- en vrije universiteiten die kort na de Belgische onafhankelijkheid werden opgericht, beoogden in de eerste plaats het verstrekken van onderwijs

---

⁵⁰ Wet 7 april 1971 houdende oprichting en de werking van de Universitaire Instelling Antwerpen, *BS* 15 mei 1971 (hierna: wet 7 april 1971).

⁵¹ Wet 28 mei 1971 houdende de oprichting en de werking van het Universitair Centrum Limburg, *BS* 10 juli 1971 (hierna: wet 28 mei 1971).

⁵² In de wet van 7 april 1971 wordt voor het eerst de benaming “Universiteit Antwerpen” gebruikt. Vanaf 1973 werkten de Universitaire Instelling Antwerpen, de Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen en het Rijksuniversitair Centrum Antwerpen samen in een confederatie onder de naam “Universiteit Antwerpen”; Universiteit Antwerpen, *Geschiedenis*, <https://www.uantwerpen.be/nl/overuantwerpen/organisatie/feiten-cijfers-rankings/geschiedenis/>.

⁵³ UHasselt, *Geschiedenis*, <https://www.uhasselt.be/UH/OverUHasselt/Geschiedenis.html>.

⁵⁴ Wetsontwerp van 13 oktober 1970 houdende de oprichting en de werking van de Universitaire Instelling Antwerpen, *Parl.St. Kamer* 1970-1971, nr. 763, 5; R. VERSTEGEN, “U.I.A. en L.U.C.: vrije, dit is autonome openbare universitaire instellingen”, *TBP* 1980, (440) 441; L.P. SUETENS, “Zijn vrije universitaire instellingen nog vrij?”, *TBP* 1978, (166) 168; R. VERSTEGEN, *Het statuut van het personeel in het vrij onderwijs*, Antwerpen-Amsterdam, Maarten Kluwer’s internationale uitgeverijonderneming, 1980, 69-70; R. VERSTEGEN, *Het statuut van de vrije onderwijsinstellingen*, Brugge, Administratief Lexicon, 1976, 66.

⁵⁵ Wetsontwerp van 24 februari 1971 houdende de oprichting en de werking van het Universitair Centrum Limburg, *Parl.St. Kamer* 1970-1971, nr. 907, 1-2.

⁵⁶ RvS 27 juli 1979, *TBP* 1980, 149.

⁵⁷ A. NAESENS, “Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991” in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 160; L. VANHOVE, *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 31.

waardoor aanvankelijk weinig aandacht werd besteed aan onderzoek. Dit komt ook tot uiting in de regeling betreffende de academische graden. De organieke wet van 27 september 1835 kan opnieuw worden aangeduid als het startpunt. Hoewel deze wet in het algemeen enkel van toepassing was op de **rijksuniversiteiten**, werd aangenomen dat de regeling betreffende de academische graden eveneens betrekking had op de **vrije universiteiten**.⁵⁸ Binnen de verschillende studierichtingen werd een onderscheid gemaakt tussen de academische graad van candidaat en doctor. Studenten konden zich op dat moment inschrijven voor de studies van geneeskunde, wijsbegeerte en letteren, rechten en wetenschappen.⁵⁹ De graad van doctor was toen nog slechts een beroepskwalificatie en kon enkel worden behaald na het doorlopen van de opleiding tot candidaat in de desbetreffende studierichting.⁶⁰ Bovendien bepaalde de wet over welke competenties de studenten moesten beschikken – zoals bijvoorbeeld welke leervakken zij dienden te bestuderen – en hoe deze competenties werden geëxamineerd.⁶¹ Er werd een centrale examencommissie ingesteld voor het uitreiken van de academische graden. Deze commissie bestond uit zeven leden die werden benoemd door de beide kamers van de wetgevende macht en de regering.⁶² Met de wetwijziging van 15 juli 1849 werden een aantal nieuwe opleidingen ingevoerd, met name deze van candidaat-apotheker, apotheker, candidaat notaris en doctor in de politieke en administratieve wetenschappen.⁶³ Naast de centrale examencommissie werden nu ook gemengde jury's opgericht voor het uitreiken van de academische graden. Deze jury's zetelden in de universiteiten en waren paritair samengesteld uit drie professoren van een rijksuniversiteit en een vrije universiteit evenals een voorzitter die werd aangesteld buiten het onderwijzend corps.⁶⁴

---

⁵⁸ L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 57.

⁵⁹ Art. 36 organieke wet 27 september 1835.

⁶⁰ Art. 39 organieke wet 27 september 1835; P. FEYEREISEN, "Faut-il repenser la formation doctorale", *Objectif recherche* 2013, (2) 2.

⁶¹ Art. 40-60 organieke wet 27 september 1835.

⁶² L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 58-59.

⁶³ Art. 36 loi 15 juillet 1849 qui modifie la loi du 27 septembre 1835 sur l'enseignement supérieur, *Passin*. nr. 434, 346 (hierna: wet 15 juli 1849).

⁶⁴ L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 63.

29. Ten gevolge van de wet van 1 mei 1857⁶⁵ werd de regeling betreffende de academische graden uit de organieke wet van 27 september 1835 gehaald en afzonderlijk behandeld. Dit was een aannemelijke keuze van de wetgever omdat de organieke wet van 27 september 1835 op die manier verder van toepassing bleef op de rijksuniversiteiten en duidelijker werd gesteld dat de regeling betreffende de academische graden zowel de rijksuniversiteiten als de vrije universiteiten beoogde.⁶⁶ De daaropvolgende wet van 20 mei 1876⁶⁷ schafte de gemengde jury's af, waardoor de universiteiten zelf werden belast met het uitreiken van de academische graden.⁶⁸ De wet van 10 april 1890 zorgde op haar beurt voor de invoering van een nieuwe opleiding tot ingenieur.⁶⁹ De openbare verdediging van een geschreven of een gedrukte verhandeling over een wetenschappelijk vraagstuk in verband met de aangeboden leervakken werd één van de competenties voor het behalen van de graad van doctor in de wetenschappen en de wijsbegeerte en letteren.⁷⁰ De wetwijziging van 3 juli 1891 voegde hieraan toe dat de verhandeling moest worden ingediend bij de jury ten laatste vijftien dagen voor de datum van de verdediging.⁷¹ De verhandeling waarvan sprake dient echter nog niet te worden begrepen in de zin van een doctoraat, maar kan eerder worden vergeleken met een thesis of een scriptie die beperkter is in omvang en die samen met het voltooien van bepaalde leervakken leidt tot het afronden van de desbetreffende opleiding.

30. Meer essentieel in het kader van dit onderzoek kan de wet van 21 mei 1929⁷² worden vermeld. Deze wet voerde twee nieuwe graden in, met name deze

---

⁶⁵ Loi 1 mai 1857 sur les jurys d'examen pour la collation des grades académiques, *BS* 13 juni 1857.

⁶⁶ L. VANHOVE, *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 13.

⁶⁷ Loi 20 mai 1876 sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires, *BS* 24 mei 1876.

⁶⁸ De universiteiten werden weliswaar gecontroleerd via de instelling van een centrale bekrachtigingscommissie; L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 67.

⁶⁹ Art. 1 wet 10 april 1890 zakende de begeving der academische graden en het programma der universiteitsexamens, *BS* 21 april 1890 (hierna: wet 10 april 1890).

⁷⁰ Art. 14, 19 en 21 wet 10 april 1890.

⁷¹ Art. 1 loi portant interprétation de quelques articles de la loi du 10 avril 1890 sur la collation des grade académiques et le programme des examens universitaires, *BS* 8 juli 1891.

⁷² Wet 21 mei 1929 op het toekennen der academische graden en het programma der universitaire examens, *BS* 25 mei 1929 (hierna: wet 21 mei 1929).

van licentiaat en geaggregeerde.⁷³ De graad van doctor kreeg vanaf dan een andere invulling in de studierichting van de wetenschappen en de wijsbegeerte en letteren. Het eindexamen omvatte het indienen van een oorspronkelijk door de faculteit aangenomen verhandeling en van een door de commissie aangenomen stelling. Zowel de verhandeling als de stelling moesten in het openbaar worden verdedigd en dienden aan de commissie te worden overgemaakt ten laatste veertien dagen voor de datum van de verdediging. De voorbereidingstijd hiervoor bedroeg ten minste één jaar.⁷⁴ Om de hierboven omschreven doctorstitels in de wetenschappen en de wijsbegeerte en letteren te behalen, moest men de overeenstemmende graad van candidaat en daaropvolgend de nieuwe graad van licentiaat reeds hebben verworven. De doctorstitels in de geneeskunde en de rechten, die nog steeds een beroepskwalificatie behelsden, konden worden behaald na het verwerven van de overeenstemmende graad van candidaat.⁷⁵ De nieuwe opleiding tot geaggregeerde bereidde de studenten voor op een onderwijsfunctie in het middelbaar of hoger onderwijs⁷⁶. Hiervoor diende men respectievelijk de graad van licentiaat en de graad van doctor of licentiaat te hebben verworven.⁷⁷ Een aantal overgangsbepalingen stelden ten slotte vast op welke manier de oude en de nieuwe graden werden gelijkgesteld.⁷⁸ De notie waaronder het doctoraat vandaag bekend staat, vond aldus zijn principiële grondslag in de wet van 21 mei 1929.⁷⁹ Nadien werd de regeling betreffende de academische graden voor lange tijd beheerst door de gecoördineerde wetten van 31 december 1949.⁸⁰ De hoofdlijnen van de wet van 21 mei 1929 werden echter

---

⁷³ Art. 1 wet 21 mei 1929.

⁷⁴ Art. 12 wet 21 mei 1929.

⁷⁵ Art. 2 wet 21 mei 1929.

⁷⁶ De graad van geaggregeerde van het hoger onderwijs kon eveneens worden behaald na de verdediging van een verhandeling en bijkomende stellingen of vraagstukken voor een examencommissie. Daarenboven diende men een mondelinge les te geven over een door de commissie gekozen onderwerp. De voorbereidingstijd hiervoor betrof twee jaar; Art. 20 wet 21 mei 1929.

De geaggregeerden van het hoger onderwijs zullen verder niet worden besproken aangezien deze opleiding specifiek gericht was op een toekomstige onderwijsfunctie. Bovendien werd deze graad door het universiteitsdecreet gelijkgesteld met de graad van doctor; Art. 184 decreet 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, BS 4 juli 1991 (hierna: universiteitsdecreet).

⁷⁷ Art. 2 wet 21 mei 1929.

⁷⁸ Art. 48-52 wet 21 mei 1929.

⁷⁹ A. DESPY-MEYER, "Instellingen en netwerken" in A. DESPY-MEYER, R. HALLEUX, J. VANDERSMISSEN en G. VANPAEMEL (eds.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België. 1815-2000*, Deel 2, Brussel, Dexia, 2001, (57) 59.

⁸⁰ Besluit van de regent 31 december 1949 tot coördinatie van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, BS 1 maart 1950; Gecoördineerde wetten 31 december 1949 op het toekennen van de academische graden en het

grotendeels behouden. Met betrekking tot het doctoraat in de wetenschappen en de wijsbegeerte en letteren werd bepaald dat de verhandeling en de stelling reeds één maand voor de datum van de verdediging moesten worden overgemaakt aan de commissie.⁸¹ Ten slotte werd ook een nieuwe opleiding tot veearts ingevoerd.⁸²

1.1.3 Financiering van onderzoek(ers) via werkingstoelagen

31. Aanvankelijk werd de financiering van onderzoek in verschillende wetten geregeld afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteiten. De organieke wet van 27 september 1835 voorzag in subsidies voor de **rijksuniversiteiten**.⁸³ Jaarlijks werd door de staat een bepaald bedrag uitgetrokken ten laste van de begroting van het ministerie van openbaar onderwijs, dat noodzakelijk werd geacht voor de werking van deze universiteiten.⁸⁴ De financiering verliep grotendeels in functie van hun werkelijke behoeften en werd onder meer aangewend voor de bezoldiging van het personeel.⁸⁵ De wetswijziging van 15 juli 1849 bracht geen veranderingen aan ten opzichte van deze subsidies.⁸⁶ Het desbetreffende artikel 29 vormde de basis voor het koninklijk besluit van 21 januari 1882 dat het statuut van assistent invoerde aan de rijksuniversiteiten en meer specifiek bij de faculteit geneeskunde en de faculteit wetenschappen.⁸⁷ Merk op dat er in deze periode nog geen sprake was van een doctoraat in de zin van de voorbereiding van een proefschrift. Aangezien het assistentenstatuut later werd gebruikt door de universiteiten om doctorandi aan te werven, is het evenwel nuttig hier kort op in te gaan. Het assistentschap stond open voor doctors, ingenieurs en apothekers die niet langer dan drie jaar waren afgestudeerd of die in het tegengestelde geval reeds wetenschappelijke werken hadden gepubliceerd.⁸⁸ Zij werden benoemd door de minister van

---

programma van de universitaire examens, *BS* 1 maart 1950 (hierna: gecoördineerde wetten 31 december 1949).

⁸¹ Art. 22 gecoördineerde wetten 31 december 1949.

⁸² Art. 1 gecoördineerde wetten 31 december 1949.

⁸³ Art. 7 organieke wet 27 september 1835.

⁸⁴ Wetsontwerp van 2 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, *Parl.St. Kamer* 1970-1971, nr. 1043/1, 6; L. VANHOVE, *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 75; A. VANDER STICHELE, *Universitair onderwijs*, Brugge, Die Keure, 1969, 13.

⁸⁵ Wetsontwerp van 14 juli 1971 op de financiering van en de controle van de universitaire instellingen, *Parl.St. Kamer* 1970-1971, nr. 1043/4, 2.

⁸⁶ Art. 7 wet 15 juli 1849.

⁸⁷ Art. 1 KB 21 januari 1882, *BS* 30 januari 1882 (hierna: KB 21 januari 1882).

⁸⁸ Art. 2 KB 21 januari 1882.

onderwijs, op voordracht van een professor en op basis van het advies van de faculteit, de rector en de administrateur-inspecteur. De benoemingstermijn bedroeg twee jaar en kon vervolgens tweemaal worden hernieuwd.⁸⁹ De opdracht van assistenten bestond er hoofdzakelijk in om de professoren bij te staan.⁹⁰ Er werd voorzien in een jaarlijkse vergoeding van 2.000 frank, die na vier jaar kon worden opgetrokken tot 3.000 frank.⁹¹ Het daaropvolgende koninklijk besluit van 16 augustus 1892⁹² bracht geen noemenswaardige wijzigingen aan. Een nieuwe regeling kwam er evenwel met het koninklijk besluit van 23 juli 1929.⁹³ In deze periode werd ook het doctoraat in de wetenschappen en de wijsbegeerte en letteren omgevormd tot de voorbereiding van een proefschrift. Assistenten konden vanaf dan worden benoemd aan iedere faculteit van de rijksuniversiteiten. Naast het bijstaan van de professoren moesten zij zich verder bekwamen in de wetenschappen die het voorwerp waren van hun universitaire studies.⁹⁴ Hoewel de voorbereiding van een proefschrift nog niet letterlijk werd vermeld onder het takenpakket, zien we duidelijk al een omschrijving van de opdrachten die assistenten als doctorandi ondernemen (*infra* randnummer 61). In de praktijk zou het eventueel mogelijk zijn geweest om het assistentschap te combineren met de voorbereiding van een proefschrift.

32. De wet van 28 april 1953 verving de inmiddels al oude wetgeving van 27 september 1835.⁹⁵ Er werd een onderscheid gemaakt tussen het onderwijzend personeel – vaak ook het academisch personeel genoemd –, het wetenschappelijk personeel en het administratief personeel.⁹⁶ Assistenten behoorden tot het wetenschappelijk personeel en werden benoemd door de raad van beheer.⁹⁷ Een dergelijke benoeming door de raad van beheer was een voorbeeld van de grotere autonomie die men wenste te verlenen aan de rijksuniversiteiten. Deze vrijheid was onder meer vereist om de snelle evolutie in het wetenschappelijk onderzoek

---

⁸⁹ Art. 4-5 KB 21 januari 1882.

⁹⁰ Art. 2 KB 21 januari 1882.

⁹¹ Art. 8 KB 21 januari 1882.

⁹² KB 16 augustus 1892, *BS* 25 augustus 1892.

⁹³ KB 23 juli 1929, *BS* 2 augustus 1929 (hierna: KB 23 juli 1929).

⁹⁴ Art. 1 KB 23 juli 1929.

⁹⁵ Art. 69 wet 28 april 1953 betreffende de inrichting van het universitair onderwijs door de staat, *BS* 1 mei 1953 (hierna: wet 28 april 1953).

⁹⁶ A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 161.

⁹⁷ Art. 18 wet 28 april 1953.

te blijven ondersteunen.⁹⁸ De wedde en het statuut van het wetenschappelijk personeel werden vastgesteld door de koning.⁹⁹ Het koninklijk besluit van 31 oktober 1953¹⁰⁰ voorzag in de regeling van laatstgenoemd statuut. In eerste instantie werd herhaald dat assistenten deel uitmaakten van het wetenschappelijk personeel.¹⁰¹ Zij dienden in beginsel houder te zijn van het diploma van doctor, apotheker of ingenieur. Bij gebrek aan geschikte kandidaten kon eveneens het diploma van licentiaat in aanmerking worden genomen. Verder mochten zij niet langer dan drie jaar zijn afgestudeerd of in het tegengestelde geval moesten zij reeds wetenschappelijk werk hebben geleverd.¹⁰² Assistenten werden benoemd voor een termijn van twee jaar, dewelke tweemaal kon worden hernieuwd. In buitengewone omstandigheden kon deze principiële duur evenwel worden overschreden.¹⁰³ Ten slotte dienden zij bepaalde onderwijstaken te vervullen en zich in te werken in de wetenschappen die het voorwerp waren van hun universitaire studies.¹⁰⁴ Deze regeling kwam dus in grote lijnen overeen met hetgeen werd bepaald in het koninklijk besluit van 23 juli 1929.

33. Voor de **vrije universiteiten** liet de wettelijke verankering van subsidies langer op zich wachten. De financiering van deze universiteiten werd voor het eerst ingeschreven in de begrotingswetten van 1922.¹⁰⁵ Daaropvolgend bepaalde de wet van 23 juni 1930 dat zij jaarlijks een toelage zouden krijgen van de staat gelijk aan een percentage van de kredieten die werden uitgetrokken voor de rijksuniversiteiten. Door de wetten van 23 april 1949, 2 augustus 1960 en 9 april 1965 werd het verhoudingscoëfficiënt telkens gewijzigd om de steunverlening aan te passen aan de werkelijke behoeften van de vrije universiteiten. De desbetreffende toelagen bleken immers iedere keer ontoereikend te zijn.¹⁰⁶ De

---

⁹⁸ Wetsontwerp van 17 juli 1952 betreffende de inrichting van het hoger onderwijs in de rijksuniversiteiten, *Parl.St.* Kamer 1951-1952, nr. 636, 1-2.

⁹⁹ Art. 50 wet 28 april 1953.

¹⁰⁰ KB 31 oktober 1953 tot vaststelling van het statuut van de geaggregeerden, de repetitoren en het wetenschappelijk personeel bij de rijksuniversiteiten, *BS* 9 november 1953 (hierna: KB 31 oktober 1953).

¹⁰¹ Art. 12 KB 31 oktober 1953.

¹⁰² Art. 23 KB 31 oktober 1953.

¹⁰³ Art. 25 KB 31 oktober 1953.

¹⁰⁴ Art. 22 KB 31 oktober 1953.

¹⁰⁵ A. VANDER STICHELE, *Universitair onderwijs*, Brugge, Die Keure, 1969, 12; Ontwerp van wet van 14 juni 1960 betreffende de tussenkomst van de staat in de financiering van de vrije universiteiten en van diverse inrichtingen voor hoger onderwijs en voor wetenschappelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat 1959-1960, nr. 397, 1.

¹⁰⁶ Art. 2 wet 2 augustus 1960 betreffende de tussenkomst van de staat in de financiering van de vrije universiteiten en van diverse inrichtingen voor hoger onderwijs en wetenschappelijk

vrije universiteiten mochten de ontvangen subsidies in beginsel vrij aanwenden, op voorwaarde dat ze in vergelijking met de rijksuniversiteiten geen hogere wedden, vergoedingen, toelagen en pensioenen verleenden aan hun personeel.¹⁰⁷ Aangezien zij niet beschikten over een wettelijke regeling om bijvoorbeeld assistenten aan te werven, dienden zij zelf structuren uit te werken voor hun personeel.

34. De werking van de UIA en het LUC – de **autonome openbare instellingen** – werd volledig geregeld door de oprichtingswetten van respectievelijk 7 april 1971 en 28 mei 1971. De regels voor beide instellingen waren zeer gelijklopend nu de wetgeving inzake het LUC werd afgestemd op het voorbeeld van de UIA.¹⁰⁸ Deze instellingen beschikten over de toelagen die werden opgenomen in de jaarlijkse begroting van het Ministerie van Nationale Opvoeding.¹⁰⁹ De raad van beheer moest de leden van het wetenschappelijk personeel – waaronder de assistenten – benoemen en hiervoor een statuut uitwerken, rekening houdende met hetgeen de rijksuniversiteiten daarover stipuleerden. In het bijzonder werd bepaald dat men in vergelijking met deze universiteiten geen hogere wedden mocht toekennen aan de leden van het wetenschappelijk personeel.¹¹⁰ Uit de parlementaire voorbereiding bleek tevens in het algemeen de bedoeling om de bepalingen inzake het personeel van beide instellingen zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de rijksuniversiteiten, wat we overigens ook al terugzagen bij de bespreking van de vrije universiteiten.¹¹¹

---

onderzoek, *BS* 13 augustus 1960 (hierna: wet 2 augustus 1960); art. 62 wet 9 april 1965; Wetsontwerp van 19 maart 1965 houdende diverse maatregelen voor de universitaire expansie, *Parl.St.* Kamer 1964-1965, nr. 1013/1, 17-18; A. VANDER STICHELE, *Universitair onderwijs*, Brugge, Die Keure, 1969, 12.

¹⁰⁷ Art. 10 wet 2 augustus 1960; Wetsontwerp van 14 juli 1960 betreffende de tussenkomst van de staat in de financiering van de vrije universiteiten en van diverse inrichtingen en van diverse inrichtingen voor hoger onderwijs en voor wetenschappelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer 1959-1960, nr. 608, 3; Ontwerp van wet van 14 juni 1960 betreffende de tussenkomst van de staat in de financiering van de vrije universiteiten en van diverse inrichtingen voor hoger onderwijs en voor wetenschappelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat 1959-1960, nr. 397, 1-4.

¹⁰⁸ Wetsontwerp van 24 februari 1971 houdende de oprichting en de werking van het Universitair Centrum Limburg, *Parl.St.* Kamer 1970-1971, nr. 907, 2.

¹⁰⁹ Art. 35 wet 7 april 1971; art. 34 wet 28 mei 1971.

¹¹⁰ Art. 28-29 wet 7 april 1971; art. 26-27 wet 28 mei 1971.

¹¹¹ Wetsontwerp van 13 oktober 1970 houdende de oprichting en de werking van de Universitaire Instelling Antwerpen, *Parl.St.* Kamer 1970-1971, nr. 763, 10.

35. Het voorlopige eindstadium werd bereikt met de wet van 27 juli 1971 (hierna: financieringswet).¹¹² Er werd een uniforme regeling opgelegd voor de **rijksuniversiteiten**, de **vrije universiteiten** en de **autonome openbare instellingen**, met als gevolg dat zij eenzelfde graad van autonomie en verantwoordelijkheid zouden bezitten.¹¹³ De staat verstrekke de verschillende universiteiten jaarlijks een bijdrage ter financiering van hun werkingsuitgaven.¹¹⁴ Hiermee werden de gewone uitgaven van beheer, onderwijs en onderzoek bedoeld.¹¹⁵ De universiteiten ontvingen werkingstoelagen op basis van het aantal ingeschreven studenten per studierichting. Meer specifiek bepaalde de koning jaarlijks voor elke studierichting de forfaitaire kostprijs per student. Daarbij werd rekening gehouden met een studiebegeleidingsnorm alsook met de evolutie van de gemiddelde kostprijs van de bestanddelen van de werkingstoelage (het omringingspersoneel, het hulppersoneel en de andere werkingskosten). De vastgestelde kostprijs diende dan te worden vermenigvuldigd met het aantal studenten die waren ingeschreven in de desbetreffende studierichting. Bovendien moest de werkingstoelage voor elke studierichting rechtstreeks evenredig zijn met het aantal studenten. Zo werden eventueel nog aanpassingen doorgevoerd wanneer het aantal studenten lager of hoger lag dan het vastgestelde minimum- of maximumbasiscijfer.¹¹⁶ Voorts moest de raad van beheer een kader vaststellen voor het wetenschappelijk personeel dat werd bezoldigd ten laste van de werkingstoelage – waaronder de assistenten.¹¹⁷ Op basis van artikel 41 van de financieringswet dienden de vrije universiteiten voor hun personeel een statuut uit te werken dat gelijkwaardig was aan dat van de rijksuniversiteiten.¹¹⁸ Dit artikel lag eveneens ten grondslag aan de discussie omtrent het statuut van assistenten bij deze vrije universiteiten (*infra* randnummer 39 e.v.).

---

¹¹² Wet 27 juli 1971 op de financiering en controle van de universitaire instellingen, *BS* 17 september 1971 (hierna: financieringswet).

¹¹³ Wetsontwerp van 2 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, *Parl.St.* Kamer 1970-1971, nr. 1043/1, 8; R. VERSTEGEN, "Rijks- en vrije universiteiten, beide rechtspersoon en openbare dienst?", *RW* 1976-1977, (724) 725.

¹¹⁴ Art. 25 financieringswet.

¹¹⁵ Art. 26 financieringswet.

¹¹⁶ Art. 27-30 financieringswet; Wetsontwerp van 2 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, *Parl.St.* Kamer 1970-1971, nr. 1043/1, 16-21; L. VANHOVE, *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 75-77; R. VERSTEGEN, "Rijks- en vrije universiteiten, beide rechtspersoon en openbare dienst?", *RW* 1976-1977, (724) 726-727.

¹¹⁷ Art. 40 financieringswet.

¹¹⁸ Art. 41 financieringswet; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 73.

1.1.4 Financiering van onderzoek(ers) via het NFWO, de geconcentreerde onderzoeksacties en de speciale fondsen voor onderzoek

36. Zoals reeds is gebleken, waren de universiteiten gedurende lange tijd voornamelijk onderwijsinstellingen die vrij beperkte middelen hadden voor onderzoek. Toch bleek er duidelijk een groeiend besef te zijn dat onderzoek een fundamentele rol speelt in de opkomende kenniseconomie. Met zijn toespraak in 1927 benadrukte koning Albert I de nood om meer te investeren in de zuivere wetenschap: "*De wetenschap die rijkdom schept, is zelf arm. Zij moet geholpen worden*".¹¹⁹ In navolging daarvan werd in 1928 het **Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek** (hierna: NFWO) opgericht. Het NFWO kon worden gezien als een instelling van openbaar nut ter ondersteuning van fundamenteel onderzoek.¹²⁰ De wetten van 23 juni 1930, 23 april 1949, 2 augustus 1960 en 9 april 1965 voorzagen bovendien in jaarlijkse subsidies voor het NFWO. Net zoals bij de vrije universiteiten werden de toelagen bepaald in functie van een percentage van de kredieten die werden uitgetrokken voor de rijksuniversiteiten.¹²¹ De financieringswet stelde dit percentage vervolgens vast op 4,44%.¹²² Het NFWO kende onder meer predoctorale mandaten toe, waarvan het aspirantenmandaat het belangrijkste financieringskanaal vormde teneinde jonge onderzoekers in staat te stellen om een doctoraat te behalen.¹²³ De financiering van onderzoeksprojecten werd pas realiteit in 1947.¹²⁴ Zowel de

---

¹¹⁹ F. VAN LOON, D. VAN MECHELEN, P. WYDER, K. SIGMUND, R.J. VAN DUINEN, P. BUSQUIN, E.-L. WINNACKER, *75 jaar FWO*, Brussel, Paleis der Academiën, 2004, 10.

¹²⁰ FWO, *Kennismakers, 80 jaar FWO*, Gent, FWO-Vlaanderen en Tijdsbeeld & Piece Montée, 2008, 7 en 11; X., *La fondation universitaire – de universitaire stichting*, Brussel, E. GUYOT N.V., s.d, 17-19; F. VAN LOON, D. VAN MECHELEN, P. WYDER, K. SIGMUND, R.J. VAN DUINEN, P. BUSQUIN, E.-L. WINNACKER, *75 jaar FWO*, Brussel, Paleis der Academiën, 2004, 9.

¹²¹ Art. 1-2 wet 2 augustus 1960; Ontwerp van wet van 14 juni 1960 betreffende de tussenkomst van de staat in de financiering van de vrije universiteiten en van diverse inrichtingen voor hoger onderwijs en voor wetenschappelijk onderzoek, *Parl.St.* Senaat 1959-1960, nr. 397, 1-6.

¹²² Art. 47 financieringswet.

¹²³ Het NFWO legde overigens de basis voor het doctoraat op proefschrift zoals we dat vandaag kennen. Met de wet van 21 mei 1929 kreeg de graad van doctor een dergelijke invulling met betrekking tot het studiegebied van de wetenschappen en de wijsbegeerte en letteren; A. DESPY-MEYER, "Instellingen en netwerken" in A. DESPY-MEYER, R. HALLEUX, J. VANDERSMISSEN en G. VANPAEMEL (eds.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België. 1815-2000*, Deel 2, Brussel, Dexia, 2001, (57) 58 en 59.

¹²⁴ FWO, *Aantal onderzoeksprojecten*, <http://www.geschiedenisfwo.be/graphic/projecten/15>.

mandaten als de onderzoeksprojecten werden toegekend op basis van interuniversitaire competitie.¹²⁵

37. Daarnaast kunnen nog twee andere initiatieven worden vermeld binnen dit tijdspad. De koninklijke besluiten van 7 juli 1976¹²⁶ en 22 april 1985¹²⁷ introduceerden de financiering van respectievelijk de **geconcerteerde onderzoeksacties** en de **speciale fondsen voor onderzoek**. De geconcerteerde onderzoeksacties konden worden omschreven als onderzoeksprogramma's waarvoor na concertatie met de minister van wetenschapsbeleid een bepaald budget ter beschikking werd gesteld.¹²⁸ De financiering van speciale onderzoeksfondsen strekte ertoe de universitaire inrichtingen van voldoende middelen te voorzien om zo de continuïteit in hun onderzoeksbeleid te waarborgen.¹²⁹ De universitaire inrichtingen kwamen in aanmerking voor jaarlijkse subsidies onder de voorwaarde dat zij gemachtigd waren om diploma's van de tweede en derde cyclus uit te reiken.¹³⁰ Tot de tweede cyclus behoorden de studies die volgden op de kandidaturen en die leidden tot de graad van licentiaat, apotheker, ingenieur, doctor in de geneeskunde, doctor in de dierengeneeskunde en geaggregeerde van het hoger secundair onderwijs. Tot de derde cyclus behoorden de specialisatiestudies die werden voorbehouden aan houders van een diploma van de tweede cyclus alsmede de doctoraten met thesis.¹³¹ Daarenboven dienden de universitaire inrichtingen een speciaal fonds voor onderzoek op te richten en waren zij tevens gehouden tot een eigen inbreng.¹³² De middelen van deze speciale onderzoeksfondsen waren uitsluitend

---

¹²⁵ FWO, *Spreiding van predoctorale mandaathouders over de universiteiten*, <http://www.geschiedenisfwo.be/graphic/predocutorial-mandaten/4>; FWO, *Spreiding van onderzoeksprojecten over de universiteiten*, <http://www.geschiedenisfwo.be/graphic/projecten/17>.

¹²⁶ KB 7 juli 1976 ter financiering van geconcerteerde onderzoeksacties tussen de staat en bepaalde universitaire instellingen, *BS* 10 juli 1976 (hierna: KB 7 juli 1976).

¹²⁷ KB 22 april 1985 houdende financiering van een speciaal fonds voor het onderzoek in de universitaire instellingen, *BS* 23 mei 1985 (hierna: KB 22 april 1985).

¹²⁸ Art. 1 KB 7 juli 1976; Y. JANSSENS en J. DE GROOF, *De universitaire regelgeving, coördinatie en annotatie*, Nijmegen, Wolf, 2005, 109.

¹²⁹ Verslag aan de koning bij het KB 22 april 1985 houdende financiering van een speciaal fonds voor het onderzoek in de universitaire instellingen, *BS* 23 mei 1985 (hierna: verslag aan de koning bij KB 22 april 1985).

¹³⁰ Art. 1 KB 22 april 1985.

¹³¹ Verslag aan de koning bij KB 22 april 1985.

¹³² De eigen inbreng was gelijk aan een percentage van de toegekende subsidies. Dit percentage werd vastgesteld op 10% voor het jaar 1985, op 12,5% voor het jaar 1986, op 15% voor het jaar 1987, op 17,5% voor het jaar 1988 en op 20% voor het jaar 1989; Art. 2 KB 22 april 1985.

bestemd voor de financiering van onderzoek.¹³³ De subsidies werden verdeeld onder de universitaire inrichtingen à rato van het aantal Belgische gediplomeerden van de tweede en derde cyclus van het vorige academiejaar.¹³⁴

1.2 *Statuut van doctorandi*

1.2.1 Assistenten

38. Het statuut van assistenten was en is nog steeds niet identiek voor de rijksuniversiteiten en de vrije universiteiten. Aanvankelijk bestond er enkel een wettelijke regeling voor de rijksuniversiteiten. Assistenten behoorden tot de categorie van het wetenschappelijk personeel en werden slechts aangeworven voor een bepaalde tijd (*supra* randnummer 32). Zij werden eenzijdig aangesteld door de universiteit en beschikten dus over een publiekrechtelijk statuut.¹³⁵ Discussie rees omtrent de betekenis van het statuut van assistenten aan de vrije universiteiten. De periode vóór de financieringswet (1971) werd evenwel nog gekenmerkt door enige rechtszekerheid. Het was duidelijk dat assistenten zich ten opzichte van de vrije universiteiten in een zuiver contractuele relatie bevonden waarop het arbeidsovereenkomstenrecht van toepassing was.¹³⁶ Zo werd ook aanvaard in de rechtspraak dat de ruime autonomie van een wetenschappelijk medewerker niet onverenigbaar is met een tewerkstelling in ondergeschikt verband.¹³⁷

39. De invoering van het befaamde artikel 41 van de financieringswet deed echter veel stof opwaaien. Dit artikel stipuleerde dat "*bij beslissing van hun raad*

---

¹³³ Art. 3 KB 22 april 1985.

¹³⁴ Art. 4 KB 22 april 1985.

¹³⁵ A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 161; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 599-600.

¹³⁶ A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 163 en 188; R. BLANPAIN, G. GEENS e.a., *Het juridisch statuut van het academisch en wetenschappelijk personeel*, Leuven, Acco, 1981, 36; L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 1192; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 600.

¹³⁷ Arbrb. Brussel 27 juni 1969, *TSR* 1970, 317.

van beheer de door de staat gesubsidieerde universitaire inrichtingen voor hun personeel een statuut vaststellen dat gelijkwaardig is aan het statuut vastgesteld door de wetten en reglementen voor het personeel van de universitaire inrichtingen van de staat.”¹³⁸ In essentie moesten de vrije universiteiten en meer specifiek de raden van beheer een statuut uitwerken voor hun personeel dat gelijkwaardig was aan dat van de rijksuniversiteiten. Voor de hogescholen werd dit statuut echter bepaald door de koning¹³⁹, wat wellicht een betere optie was geweest en minder ruimte voor interpretatie zou hebben gelaten. Wat is immers de betekenis van een gelijkwaardig statuut? Ging het om een publiekrechtelijk statuut of bevond het personeel van de vrije universiteiten zich nog steeds in een contractuele relatie?¹⁴⁰ In dat verband kan ook artikel 35 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract¹⁴¹ (huidig artikel 1 van de arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978¹⁴²; hierna: AOW) worden vermeld. Er werd namelijk bepaald dat voorgenoemde wetgeving niet van toepassing was op “de bedienden van de staat, van de provinciën en van de gemeenten”.¹⁴³ Deze bepaling betrof enkel overheidspersoneel waarmee men duidelijk doelde op het feit dat de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract niet van toepassing waren op het personeel dat werd tewerkgesteld onder een publiekrechtelijk statuut.¹⁴⁴ Artikel 35 werd echter gewijzigd door de wet van 11 juli 1973.¹⁴⁵ Zo werd voorgeschreven dat de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract eveneens niet van toepassing waren op werknemers van “de door het rijk gesubsidieerde inrichtingen van het vrij onderwijs” wiens

---

¹³⁸ Art. 41 financieringswet.

¹³⁹ M. DISPERSYN, “Contrat ou statut: l'exemple du personnel enseignant de l'enseignement universitaire libre subventionné par l'Etat” in *Le contrat de travail dix ans après la loi du 3 juillet 1978: actes des journées d'études des 8 et 9 décembre 1988*, Brussel, Story-Scientia, 1989, (95) 112; R. AERDEN en B. MERGITS, “Het personeelsstatuut van de vrije universitaire instellingen: een nieuwe soort arbeidsovereenkomst?”, *RW* 1982-1983, (1617) 1618.

¹⁴⁰ M. JAMOULLE, *Le contrat de travail*, Tome I, Liège, Faculté de droit, d'économie, de sciences sociales de Liège, 1982, 55.

¹⁴¹ Wetten betreffende het bediendencontract geordend 20 juli 1955, *BS* 3-4 oktober 1955 (hierna: gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract).

¹⁴² Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, *BS* 22 augustus 1978 (hierna: AOW).

¹⁴³ Art. 35 gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract.

¹⁴⁴ A. NAESSENS, “Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991” in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 165; M. DISPERSYN, “Contrat ou statut: l'exemple du personnel enseignant de l'enseignement universitaire libre subventionné par l'Etat” in *Le contrat de travail dix ans après la loi du 3 juillet 1978: actes des journées d'études des 8 et 9 décembre 1988*, Brussel, Story-Scientia, 1989, (95) 98; R. AERDEN en B. MERGITS, “Het personeelsstatuut van de vrije universitaire instellingen: een nieuwe soort arbeidsovereenkomst?”, *RW* 1982-1983, (1617) 1620-1621.

¹⁴⁵ Art. 19 wet 11 juli 1973, *BS* 30 augustus 1973 (hierna: wet 11 juli 1973).

toestand statutair geregeld was.¹⁴⁶ Men kon zich afvragen of het gelijkwaardig statuut in artikel 41 van de financieringswet eenzelfde betekenis had als het statuut in artikel 35 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract wat bijgevolg de niet-toepasselijkheid van laatstgenoemde wetgeving impliceert.¹⁴⁷ Verschillende evoluties in de rechtspraak en de rechtsleer kunnen worden opgemerkt. De aangehaalde rechtspraak heeft niet alleen betrekking op assistenten als dusdanig. Niettemin zullen bepaalde vonnissen en arresten zeer relevant zijn voor de discussie omtrent hun statuut, aangezien de verplichting in artikel 41 van de financieringswet een ruimer toepassingsgebied behelst. Dit artikel noodzaakt de vrije universiteiten immers om een gelijkwaardig statuut vast te stellen voor "al hun personeel".¹⁴⁸

40. Aanvankelijk bleef men aanhouden dat assistenten van vrije universiteiten zich in een contractuele relatie bevonden. De parlementaire voorbereiding van de financieringswet was eerder vaag op dit vlak. Zo werd onder meer toegelicht dat het doel van een gelijkwaardig statuut erin bestond om "*het statuut in de mate van het mogelijke eenvormig te maken*"¹⁴⁹ en om "*de statuten op een gelijke voet te plaatsen waardoor in een voldoende bescherming van het personeel wordt voorzien*".¹⁵⁰ Er werd duidelijk weinig aandacht besteed aan de precieze draagwijdte van dit gelijkwaardig statuut, waardoor op zich geen conclusie kan worden aangenomen omtrent de aard van het statuut. De rechtspraak heeft evenwel getracht om een betekenis te geven aan beide begrippen. Zo werd bepaald dat gelijkwaardig niet hetzelfde is als identiek, maar globaal bekeken mag het ene statuut niet meer voordelen bieden dan het andere.¹⁵¹ De term statuut

---

¹⁴⁶ Art. 19 wet 11 juli 1973.

¹⁴⁷ L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 1189.

¹⁴⁸ M. DISPERSYN, "Contrat ou statut: l'exemple du personnel enseignant de l'enseignement universitaire libre subventionné par l'Etat" in *Le contrat de travail dix ans après la loi du 3 juillet 1978: actes des journées d'études des 8 et 9 décembre 1988*, Brussel, Story-Scientia, 1989, (95) 127.

¹⁴⁹ Wetsontwerp van 2 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, *Parl.St. Kamer 1970-1971*, nr. 1043/1, 22; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 600.

¹⁵⁰ Wetsontwerp van 14 juli 1971 op de financiering van en de controle van de universitaire instellingen, *Parl.St. Kamer 1970-1971*, nr. 1043/4, 31; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 600.

¹⁵¹ Arbrb. Leuven 26 januari 1978, onuitg. en arbrb. Brussel 8 februari 1979, onuitg., aangehaald door A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie*

diende niet te worden begrepen in de zin van een publiekrechtelijk statuut, maar als een geheel van normen dat de juridische situatie van het personeel regelt. Het privaatrechtelijk karakter van een instelling zou immers onverzoenbaar zijn met een statutaire rechtstoestand.¹⁵² In het advies van de Raad van State aan de minister van nationale opvoeding kwam duidelijk naar voren dat niets erop wijst dat de verhouding tussen de vrije universiteiten en haar personeel het overwegend contractueel karakter zou verliezen om voortaan plaats te ruimen voor een reglementair statuut.¹⁵³ Deze stelling werd ook bevestigd door de lagere rechtbanken.¹⁵⁴ In de praktijk werden assistenten door de vrije universiteiten aangeworven krachtens een arbeidsovereenkomst voor bedienden.¹⁵⁵

41. Vervolgens ontstonden twee strekkingen binnen de rechtspraak en de rechtsleer. Volgens een eerste strekking kon artikel 35 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract onmogelijk van toepassing zijn op het universitair onderwijs. Dit artikel werd immers gewijzigd door de wet van 11 juli 1973 en deze laatste wet zou enkel gelden voor het schoolpactonderwijs, waartoe het universitair onderwijs niet behoorde. Dit bleek ook uit de parlementaire voorbereiding van de AOW.¹⁵⁶ Als gevolg van deze stellingname was het niet

---

tussen theorie en praktijk, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 166; Arbh. Brussel 15 februari 1983, onuitg. en Arbrb. Nijvel 21 maart 1984, onuitg., aangehaald door M. MAGITS en L. VENY, "Juridische opmerkingen bij het voorontwerp van decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse gemeenschap", *TBP* 1991, (291) 297; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 601.

¹⁵² Cass. 22 oktober 1975, *Info Jura* 1975, 321; RvS 13 november 1975, nr. 17-274, "payfa", aangehaald door A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 165.

¹⁵³ Adv.RvS. 13 juni 1973, aangehaald door A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 165; L.P. SUETENS, "Zijn vrije universitaire instellingen nog vrij?", *TBP* 1978, (166) 167.

¹⁵⁴ Arbrb. Leuven 23 maart 1957, *RW* 1974-1975, 2417; Arbrb. Antwerpen 3 april 1975, *RW* 1974-1975, 2420; Arbrb. Leuven 28 maart 1975, *RW* 1974-1975, 2415; Arbrb. Leuven 26 januari 1978 onuitg. en Arbrb. Brussel 8 februari 1979, onuitg., aangehaald door R. VERSTEGEN, *Het statuut van het personeel in het vrij onderwijs*, Antwerpen-Amsterdam, Maarten Kluwer's internationale uitgeverij, 1980, 66; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 165-166.

¹⁵⁵ J. VAN STEENBERGE, "Academische vrijheid en de arbeidsrechtelijke situatie van het academisch personeel", *RW* 1974-1975, (2625) 2631; Arbh. Brussel 13 juni 1974, onuitg., aangehaald door R. VERSTEGEN, *Het statuut van het personeel in het vrij onderwijs*, Antwerpen-Amsterdam, Maarten Kluwer's internationale uitgeverij, 1980, 67.

¹⁵⁶ R. BLANPAIN, *De wet op de arbeidsovereenkomst*, Antwerpen, Kluwer, 1978, 107.

mogelijk om af te wijken van de dwingende bepalingen van het arbeidsovereenkomstenrecht.¹⁵⁷ Een tweede strekking was van mening dat artikel 35 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract in ruime bewoordingen was opgesteld waardoor het van toepassing zou zijn op elk onderwijs zonder onderscheid, hoewel de wet van 11 juli 1973 het universitair onderwijs inderdaad niet beoogde.¹⁵⁸ Artikel 41 van de financieringswet sprak wel degelijk van een statuut waardoor men eigen regels zou kunnen aannemen die afwijken van de dwingende bepalingen van het arbeidsovereenkomstenrecht.¹⁵⁹ In die zin zou men het begrip statuut in twee verschillende betekenissen kunnen opvatten: enerzijds als een publiekrechtelijk statuut dat toepasselijk wordt

---

¹⁵⁷ L.P. SUETENS, "Zijn vrije universitaire instellingen nog vrij?", *TBP* 1978, (166) 171; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 166; M. TAQUET, C. WANTIEZ, M. JAMOULLE en G. VAN FRAEYENHOVEN, *Nouveaux visages du contrat de travail*, Brussel, Jeune Barreau, 1979, 18-19; M. JAMOULLE, *Le contrat de travail*, Tome I, Liège, Faculté de droit, d'économie, de sciences sociales de Liège, 1982, 55; R. BLANPAIN, G. GEENS e.a., *Het juridisch statuut van het academisch en wetenschappelijk personeel*, Leuven, Acco, 1981, 24-25 en 38; Arbrb. Brussel 28 juni 1978, onuitg., aangehaald door M. TAQUET en C. WANTIEZ, "La loi sur les contrats de travail (3 juillet 1978)", *JTT* 1978, (285) 287; Arbh. Brussel 9 september 1980, *JTT* 1981, 56; Arbh. Brussel 30 mei 1979, onuitg. en Arbh. Brussel 16 januari 1976, onuitg., aangehaald door L. VENY, "Nogmaals de rechtspositieregeling van het personeel van de vrije universiteiten: duidelijkheid graag!", *Soc.Kron.* 1991, (214) 214; Arbh. Brussel 21 april 1981, onuitg., aangehaald door R. AERDEN en B. MERGITS, "Het personeelsstatuut van de vrije universitaire instellingen: een nieuwe soort arbeidsovereenkomst?", *RW* 1982-1983, (1617) 1623; J. VAN STEENBERGE, "Academische vrijheid en de arbeidsrechtelijke situatie van het academisch personeel", *RW* 1974-1975, (2625) 2637; L. VENY, "De never-ending story van een gelijkwaardig statuut", *AJT* 1998-1999, (98) 101; R. VERSTEGEN, *Het statuut van het personeel in het vrij onderwijs*, Antwerpen-Amsterdam, Maarten Kluwer's internationale uitgeverij, 1980, 68-69; L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 1205.

¹⁵⁸ Arbrb. Brussel 30 juni 1981, onuitg., aangehaald door A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 167; J. VAN STEENBERGE, "Het sociaal statuut van het academisch personeel", in *Actori incumbit probatio, opstellen aangeboden ter gelegenheid van de eerste promotie rechten aan de universitaire instelling Antwerpen*, Antwerpen, Kluwer, 1975, (237) 244; Arbh. Brussel 30 juni 1981, onuitg., aangehaald door M. DISPERSYN, "Contrat ou statut: l'exemple du personnel enseignant de l'enseignement universitaire libre subventionné par l'Etat" in *Le contrat de travail dix ans après la loi du 3 juillet 1978: actes des journées d'études des 8 et 9 décembre 1988*, Brussel, Story-Scientia, 1989, (95) 111; R. AERDEN en B. MERGITS, "Het personeelsstatuut van de vrije universitaire instellingen: een nieuwe soort arbeidsovereenkomst?", *RW* 1982-1983, (1617) 1622; R. VERSTEGEN, *Het statuut van het personeel in het vrij onderwijs*, Antwerpen-Amsterdam, Maarten Kluwer's internationale uitgeverij, 1980, 68.

¹⁵⁹ Arbrb. Brussel 30 januari 1978, *JTT* 1978, 65; Arbrb. Brussel 27 juni 1977, *JTT* 1978, 67; Arbrb. Brussel 19 mei 1980, onuitg., aangehaald door L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 1210; A. COLENS en M. COLENS, *Le contrat d'emploi*, Brussel, Larcier, 1980, 30; O. DE LEYE, "De afbakening van de bevoegdheid van de Raad van State en van de arbeidsgerechten", *RW* 1975-1976, (1705) 1718.

middels een eenzijdige aanstelling en anderzijds als een arbeidsovereenkomst die kan afwijken van het dwingende arbeidsovereenkomstenrecht.¹⁶⁰

42. Rond deze periode werden ook de UIA en het LUC opgericht (*supra* randnummer 27). Met het arrest *Scheuermann* van 27 juli 1979 gaf de Raad van State aan dat beide instellingen dienden te worden gekwalificeerd als autonome openbare instellingen.¹⁶¹ Zij konden worden gezien als publiekrechtelijke instellingen die gecreëerd zijn als openbare diensten en die activiteiten uitoefenen in het algemeen belang, waardoor zij bijgevolg moesten worden beschouwd als administratieve overheden. Dit betekende dat de raden van bestuur een eenzijdig bindend statuut konden vaststellen voor hun personeel. In de praktijk ging men er echter vanuit dat de UIA en het LUC meer aanleunden bij de "vrije instellingen", waardoor steevast werd geopteerd voor het bestaan van een arbeidsovereenkomst. Verder stelde de Raad van State dat artikel 41 van de financieringswet door de echte vrije universiteiten kon worden nagekomen door een reeks toetredingscontracten waarin de statutaire regelingen werden omgevormd tot contractuele regelingen. Daarmee leek voor deze universiteiten het overwegend contractueel karakter te worden bevestigd in de relatie met hun assistenten.¹⁶²

43. De twee cassatiearresten van 11 oktober 1982 deden een keerpunt vermoeden. Het arrest *van Waterschoot* bevestigde voornamelijk de tweede strekking binnen de rechtspraak en de rechtsleer.¹⁶³ Het Hof van Cassatie gaf aan

---

¹⁶⁰ Cass. 25 juni 1979, *RW* 1979-1980, 185; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 167; R. VERSTEGEN, "De arbeidsverhoudingen in het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn (nog altijd) contractueel van aard", *RW* 1998-1999, (65) 66.

¹⁶¹ RvS 27 juli 1979, *TBP* 1980.

¹⁶² Dit arrest betrof een betwisting met betrekking tot een personeelslid van het LUC. Later werd ditzelfde bevestigd met betrekking tot de UIA; RvS 27 juli 1979, *TBP* 1980, 149; Arbh. Antwerpen 21 september 1981, *RW* 1982-1983, 844; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 167-169; R. VERSTEGEN, "U.I.A. en L.U.C.: vrije, dit is autonome openbare universitaire instellingen", *TBP* 1980, (440) 441 en 444; R. AERDEN en B. MERGITS, "Het personeelsstatuut van de vrije universitaire instellingen: een nieuwe soort arbeidsovereenkomst?", *RW* 1982-1983, (1617) 1620; RvS 26 juni 1986, *TBP* 1987, 441; R. VERSTEGEN, *Het statuut van het personeel in het vrij onderwijs*, Antwerpen-Amsterdam, Maarten Kluwer's internationale uitgeverij, 1980, 70-72.

¹⁶³ Cass. 11 oktober 1982, "Van Waterschoot", *RW* 1982-1983, 1630.

dat artikel 35 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract in ruime bewoordingen was opgesteld en derhalve van toepassing was op het universitair onderwijs. In principe worden alle arbeidsovereenkomsten standaard beheerst door het arbeidsovereenkomstenrecht. *In casu* zou het arbeidsovereenkomstenrecht evenwel niet van toepassing zijn, nu de toestand van het personeel statutair geregeld was. De eenzijdige oplegging van een statutaire regeling bleek dus mogelijk te zijn, maar dit betekende nog niet dat het bestaan van een arbeidsovereenkomst was uitgesloten.¹⁶⁴ Het arrest *Hanenburg* stelde duidelijk dat de universiteiten mochten afwijken van de dwingende bepalingen van het arbeidsovereenkomstenrecht onder de voorwaarde dat dit noodzakelijk was voor het waarborgen van de gelijkwaardigheid in statuut.¹⁶⁵ Het cassatiearrest liet echter de vraag onbeantwoord of het begrip statuut nu eenzelfde betekenis moest krijgen als in artikel 35 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract – ondertussen artikel 1 van de AOW. Afhankelijk daarvan moest deze wet al dan niet supplementair worden toegepast.¹⁶⁶ De lagere rechtbanken hebben laatstgenoemde uitspraak van het Hof van Cassatie verschillende keren bevestigd. Specifiek voor assistenten werd meerdere malen de discussie opgeworpen omtrent het verbod van opeenvolgende contracten van bepaalde duur (artikel 10 van de AOW). Assistenten werden immers aangeworven voor een periode van twee jaar, dewelke tweemaal kon worden hernieuwd. De betwistingen vonden telkens plaats in het kader van een weigeringsbeslissing tot verlenging van de aanstelling. Zowel de arbeidshoven als de arbeidsrechtbanken bevestigden dat het wel degelijk mogelijk was om af te wijken van artikel 10 van de AOW om de gelijkwaardigheid in statuut te waarborgen.¹⁶⁷ Het arbeidshof te Brussel oordeelde bovendien in één van zijn

---

¹⁶⁴ Cass. 11 oktober 1982, "Van Waterschoot", *RW* 1982-1983, 1630.

¹⁶⁵ Cass. 11 oktober 1982, "Hanenburg", *RW* 1982-1983, 1625; Cass. 7 september 1992, *JTT* 1992, 452; Cass. 6 oktober 1997, *RW* 1998, 779.

¹⁶⁶ A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 169-172.

¹⁶⁷ Arbh. Brussel 21 december 1983, *RDS* 1984, 85; Arbh. Brussel 18 september 1984, *RAGB* 1985, 132; Arbrb. Brussel 11 december 1986, onuitg. en Arbh. Brussel 13 maart 1987, onuitg., aangehaald door M. DISPERSYN, "Contrat ou statut: l'exemple du personnel enseignant de l'enseignement universitaire libre subventionné par l'Etat" in *Le contrat de travail dix ans après la loi du 3 juillet 1978: actes des journées d'études des 8 et 9 décembre 1988*, Brussel, Story-Scientia, 1989, (95) 121-122.

arresten dat assistenten zich in een contractuele relatie bevonden waarop de AOW in beginsel van toepassing was, evenwel onder voorgenoemde uitzondering.¹⁶⁸

1.2.2 Patrimoniumpersoneel

44. De financieringswet was – net zoals zijn voorgangers – enkel van toepassing op het personeel dat ten laste van de werkingsuitkeringen werd bezoldigd, en meer specifiek de assistenten.¹⁶⁹ Zij konden worden onderscheiden van het patrimoniumpersoneel. Dit is het personeel waarvan de kosten ten laste van externe financieringsbronnen vielen of met eigen middelen van de universiteit werden gefinancierd. Hiertoe behoorden de onderzoekers die werden gefinancierd via het NFWO, de geconcentreerde onderzoeksacties en de speciale fondsen voor onderzoek. Er werd aangenomen dat deze personeelsleden zich in een contractuele dienstrelatie bevonden waarop het arbeidsovereenkomstenrecht van toepassing was.¹⁷⁰ Voor het NFWO dient dit evenwel te worden genuanceerd. Aanvankelijk werden de aspirantenmandaten verleend onder de vorm van fiscaal vrijgestelde beurzen, maar in 1962 werd dit fiscaal gunstregime afgeschaft.¹⁷¹

---

¹⁶⁸ Arbh. Brussel 21 december 1983, *RDS* 1984, 85.

¹⁶⁹ Aanvankelijk werd dit echter niet duidelijk gesteld in de financieringswet. Artikel 4 KB nr. 434 van 15 augustus 1986 beperkte het toepassingsgebied tot het personeel dat werd bezoldigd ten laste van de werkingsuitkeringen; Art. 4 KB nr. 434 van 15 augustus 1986 tot wijziging van de wetgeving op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, *BS* 21 augustus 1986; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 163.

¹⁷⁰ Cass. 24 januari 1983, *Arr.Cass.* 1983-1984, 689; Cass. 22 oktober 1984, *Arr.Cass.* 1984-1985, 297; L. VENY, "Nogmaals de rechtspositieregeling van het personeel van de vrije universiteiten: duidelijkheid graag!", *Soc.Kron.* 1991, (214) 215; R. VERSTEGEN, "Rechtsbescherming in onderwijsverband, nieuwe ontwikkelingen", *RW* 1988-1989, (1396) 1397; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 162-163; R. BLANPAIN, G. GEENS e.a., *Het juridisch statuut van het academisch en wetenschappelijk personeel*, Leuven, Acco, 1981, 18-21 (Volgens de auteurs is een publiekrechtelijk statuut niet uitgesloten wanneer het gaat om een fonds dat een openbare rechtspersoon is of om de staat, bijvoorbeeld in het kader van geconcentreerde acties. Tot op heden is er echter geen publiekrechtelijk statuut uitgewerkt. Het privaatrecht werd door de openbare rechtspersonen verkozen om de rechtspositie van het wetenschappelijk personeel te regelen.); M. DISPERSYN, "Contrat ou statut: l'exemple du personnel enseignant de l'enseignement universitaire libre subventionné par l'Etat" in *Le contrat de travail dix ans après la loi du 3 juillet 1978: actes des journées d'études des 8 et 9 décembre 1988*, Brussel, Story-Scientia, 1989, (95) 112; W. GOETSTOUWERS, "Welk hoger onderwijs willen wij – een benadering vanuit een HRM-beleid", *TORB* 2007-2008, (39) 40; M. MAGITS en L. VENY, "Juridische opmerkingen bij het voorontwerp van decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse gemeenschap", *TBP* 1991, (291) 298.

¹⁷¹ Wet 20 november 1962 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *BS* 1 december 1962.

Afgezien daarvan werden aspiranten sedert 1970 onderworpen aan de sociale zekerheid.¹⁷² Zij werden vanaf 1973 echter tewerkgesteld op basis van een bediendencontract.¹⁷³

1.3 Europese initiatieven inzake onderzoek: de weg naar een officieel beleidsterrein

45. De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (hierna: EGKS) kan worden beschouwd als een eerste stap richting de Europese Unie (hierna: EU). De EGKS kende zijn oprichting bij het **Verdrag van Parijs**, dat in 1951 werd ondertekend.¹⁷⁴ De **Verdragen van Rome** vormden in 1957 de basis voor de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (hierna: EGA)¹⁷⁵ en de Europese Economische Gemeenschap (hierna: EEG)¹⁷⁶. In deze eerste verdragen kunnen reeds verschillende bepalingen worden teruggevonden inzake onderzoek. Het EEG-Verdrag heeft bovendien geleid tot verschillende onderzoeksprogramma's over actuele topics zoals energie, milieu en biotechnologie. De relevantie van onderzoek werd in deze beginjaren dus al wel benadrukt, maar voornamelijk binnen die domeinen waarop men op Europees niveau actief was.¹⁷⁷

46. Door de **Europese akte** in 1986¹⁷⁸ werd onderzoek een officieel beleidsterrein van de EEG. Zo bepaalde artikel 130 F: "*De gemeenschap stelt zich*

---

¹⁷² Art. 15, 2° RSZ-besluit.

¹⁷³ FWO, *Timeline, 1973: bediendencontract*, <http://www.geschiedenisfwo.be/timeline/detail/72>.

¹⁷⁴ Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal van 18 april 1951, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11951K/TXT&from=NL>; I. BACHE, S. GEORGE en S. BULMER, *Politics in the European Union*, New York, Oxford University Press, 2011, 92-103; P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 5; L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 24.

¹⁷⁵ Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie van 25 maart 1957, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957A/TXT&from=NL>.

¹⁷⁶ Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap van 25 maart 1957, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT&from=NL>; I. BACHE, S. GEORGE en S. BULMER, *Politics in the European Union*, New York, Oxford University Press, 2011, 116-123; P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 6; L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 25.

¹⁷⁷ Europese Commissie, *De Europese Unie in het kort, onderzoek en innovatie*, Luxemburg, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2014, 4.

¹⁷⁸ Europese Akte 1986, *Pb.L.* 29 juni 1987, afl. 169, 1 (hierna: Europese Akte 1986); I. BACHE, S. GEORGE en S. BULMER, *Politics in the European Union*, New York, Oxford University Press, 2011, 151-158; P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford

ten doel de wetenschappelijke en technologische bases van de Europese industrie te versterken en de ontwikkeling van haar internationale concurrentiepositie te bevorderen".¹⁷⁹ Gelet op die doelstelling, moedigde de EEG de universiteiten aan bij hun inspanningen op het gebied van onderzoek.¹⁸⁰ De EEG ondernam acties zoals het tenuitvoerleggen van programma's inzake onderzoek, het bevorderen van de samenwerking inzake communautair onderzoek, de verspreiding en de exploitatie van de resultaten betreffende de activiteiten inzake communautair onderzoek en het stimuleren van de opleiding en de mobiliteit van onderzoekers.¹⁸¹ Deze acties waren voornamelijk bedoeld om de activiteiten van de lidstaten aan te vullen. Daarnaast werden meerjarige kaderprogramma's vastgesteld waarin het onderzoeksbeleid voor die verschillende jaren werd uitgestippeld. Meer concreet werden de wetenschappelijke doelstellingen, de grote lijnen van de beoogde acties evenals het noodzakelijk geachte bedrag ervan bepaald.¹⁸² Verder dienden de EEG en de lidstaten hun activiteiten op het gebied van onderzoek te coördineren, teneinde de wederzijdse samenhang van het beleid van de lidstaten en de EEG te verzekeren. De Commissie kon de noodzakelijke initiatieven nemen om een dergelijke coördinatie te bevorderen.¹⁸³ In tegenstelling tot onderzoek, was onderwijs op dat moment nog geen officieel beleidsterrein van de EEG.

2. Staatshervorming in 1988 – huidige situatie gebaseerd op de regelgeving vanaf 2013

2.1 *Situering en toepasselijke regelgeving doctoraatsonderzoek*

2.1.1 Bevoegdheidsverdeling inzake onderwijs en onderzoek

47. Omwille van de nauwe band tussen universitair onderwijs en wetenschappelijk onderzoek is het van belang de bevoegdheidsverdeling inzake beide domeinen kort toe te lichten. Ten gevolge van de staatshervorming in 1988

University Press, 2011, 11; L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 36-37.

¹⁷⁹ Art. 130 F Europese Akte 1986.

¹⁸⁰ Art. 130 F Europese Akte 1986.

¹⁸¹ Art. 130 G Europese Akte 1986.

¹⁸² Art. 130 I-130 Q Europese akte 1986.

¹⁸³ Art. 130 H Europese Akte 1986.

werd onderwijs, met inbegrip van het universitair onderwijs, nagenoeg uitsluitend een gemeenschapsaangelegenheid. Artikel 127, § 1, eerste lid, 2° Gw. bepaalde dat de parlementen van de Vlaamse en Franse Gemeenschap de materie van het onderwijs konden regelen bij decreet.¹⁸⁴ Hoewel de gemeenschappen een zeer ruime bevoegdheid kregen, bleven enkele aangelegenheden voorbehouden aan de federale overheid: (1) de bepaling van het begin en het einde van de leerplicht; (2) de minimale voorwaarden voor het uitreiken van de diploma's; en (3) de pensioenregeling.¹⁸⁵

48. Artikel 6bis van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980 (hierna: BWHI) voorzag reeds in een parallelle uitoefening van exclusieve bevoegdheden aangaande het toegepast wetenschappelijk onderzoek.¹⁸⁶ Dit betekende dat zowel de nationale wetgever, de gemeenschapswetgever als de gewestwetgever bevoegd waren voor het toegepast wetenschappelijk onderzoek in het kader van hun respectieve bevoegdheden. Ten gevolge van de staats hervorming in 1988 werd voorgenoemde wet gewijzigd door de bijzondere wet van 8 augustus 1988.¹⁸⁷ Het aangepaste artikel 6bis BWHI bepaalde nu ook voor het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek een parallelle uitoefening van exclusieve bevoegdheden.¹⁸⁸ De communautarisering van het onderwijs had bovendien een aanmerkelijke invloed op de bevoegdheidsverdeling inzake het wetenschappelijk onderzoek. Het wetenschappelijk onderzoek op universitair niveau maakt immers deel uit van het onderwijs en de bevoegdheid inzake onderwijs werd door de Grondwet – op enkele uitzonderingen na – volledig overgedragen aan de gemeenschappen. De gemeenschappen werden dus praktisch bevoegd voor alle

---

¹⁸⁴ Art. 127, § 1, eerste lid, 2° Gw.

¹⁸⁵ Art. 127, § 1, eerste lid, 2° Gw.; J. VANPRAET, "Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering", *TORB* 2016-2017, (350) 350; Zie hierover B. STEEN, "Het onderwijs" in B. SEUTIN en G. VAN HAEGENDOREN (eds.), *De bevoegdheden van de gemeenschappen*, Brugge, Die Keure, 2017, (139) 139-190; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 84-85.

¹⁸⁶ Art. 6bis BWHI.

¹⁸⁷ Bijzondere wet 8 augustus 1988 tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *BS* 13 augustus 1988.

¹⁸⁸ Art. 6bis BWHI.

onderzoeksdomeinen in de omstandigheid dat het wetenschappelijk onderzoek werd verricht aan een universitaire instelling.¹⁸⁹

49. Deze ruime onderwijsbevoegdheid omvat ook het vaststellen van de regels betreffende het administratief en geldelijk statuut van het onderwijspersoneel, met uitsluiting van de pensioenregeling.¹⁹⁰ De federale overheid is volgens artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12° BWHI evenwel bevoegd voor het arbeidsrecht en de sociale zekerheid.¹⁹¹ Voorgenoemde bepaling zou in samenhang moeten worden gelezen met artikel 127, § 1, eerste lid, 2° Gw., zodat zij in onderwijsaangelegenheden enkel kan worden toegepast op de pensioenregeling, die door deze grondwetsbepaling uitdrukkelijk wordt uitgezonderd van de bevoegdheid van de gemeenschappen.¹⁹² De Vlaamse decreetgever zou zich echter dienen te beperken tot hetgeen noodzakelijk is om een doeltreffend beleid te voeren omtrent onderwijs. De uitoefening van de federale bevoegdheid (bijvoorbeeld inzake arbeidsrecht en sociale zekerheid) mag daarbij niet onmogelijk worden gemaakt of op overdreven wijze worden bemoeilijkt.¹⁹³ De gemeenschappen zouden zowel de individuele als collectieve arbeidsverhoudingen van het (onderwijs)personeel kunnen regelen. Zij kunnen in beginsel afwijken van het federaal arbeidsrecht om specifieke regels vast te stellen. Deze specifieke regels zullen dan op de voorgrond treden ten gevolge van

---

¹⁸⁹ Wetsontwerp van 18 juli 1988 tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *Parl.St.* Kamer 1988, nr. 516/1, 22; Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 76/2000; M. PAQUES, "Réforme de l'état en politique scientifique", *ATP* 1994, (197) 199; G. VAN HAEGENDOREN, "Het wetenschappelijk onderzoek" in B. SEUTIN en G. VAN HAEGENDOREN (eds.), *De transversale bevoegdheden in het federale België*, Brugge, Die Keure, 2017, (219) 219-266; Federaal wetenschapsbeleid, *De instellingen en het beleid inzake Wetenschap, Technologie en Innovatie in België*, http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/BRISTI/Instell_nl.pdf, 10-11.

¹⁹⁰ GwH 28 april 2016, nr. 55/2016, B.6.1; GwH 28 februari 2019, nr. 35/2019, B.7.2; Arbitragehof 27 januari 1993, nr. 6/93, 2.B.3; Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 76/2000, B.3.1; Arbitragehof 23 februari 2005, nr. 44/2005, B.14.5; J. VANPRAET, "Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering", *TORB* 2016-2017, (350) 350; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 134.

¹⁹¹ Art. 6, § 1, VI, vijfde lid, 12° BWHI; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 142.

¹⁹² Arbitragehof 20 oktober 2005, nr. 154/2005, B.4.2; GwH 28 april 2016, nr. 55/2016, B.6.2; J. COULIER, "De tewerkstelling aan de Vlaamse universiteiten: kwantiteit belangrijker dan kwaliteit?", *TORB* 2018-2019, (217) 217; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 611.

¹⁹³ Arbitragehof 11 december 2002, nr. 184/2002; R. JANVIER, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)", *TSR* 2004, (3) 86-87.

het principe *lex specialis derogat generalis*.¹⁹⁴ De mogelijkheid voor de gemeenschappen om af te wijken van het gemeen arbeidsrecht zou echter niet absoluut zijn in die zin dat zij principieel niet bevoegd zijn om af te wijken van de arbeidsbeschermende regels.¹⁹⁵

2.1.2 De Vlaamse universiteiten

50. Nu de communautarisering van het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek een feit werd, moest ook de Vlaamse Gemeenschap zich buigen over een toekomstig onderwijs- en onderzoeksbeleid. De RUG, het RUCA, de UFSIA, de UIA, het LUC, de KU Leuven en de VUB waren op dat moment de gevestigde universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap. Het bijzonder decreet van 26 juni 1991¹⁹⁶ heeft aan de rijksuniversiteiten – het RUCA en de RUG (vanaf dan de Universiteit Gent of kortweg de UGent) – het statuut van functioneel gedecentraliseerde openbare instellingen toegekend.¹⁹⁷ Hierdoor kwamen zij meer op gelijke voet te staan met de UIA en het LUC.¹⁹⁸ Vanaf de staatshervorming in 1988 spreken we bovendien niet meer van rijksuniversiteiten, maar van gemeenschapsuniversiteiten. Met het decreet van 4 april 2003¹⁹⁹ werden de UFSIA, het RUCA en de UIA omgevormd tot één universiteit, met name de Universiteit Antwerpen (hierna: UAntwerpen).²⁰⁰ In 2005 werd het LUC overigens omgedoopt tot de Universiteit Hasselt (hierna: UHasselt).²⁰¹

---

¹⁹⁴ E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 611.

¹⁹⁵ E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 158.

¹⁹⁶ Bijzonder decreet betreffende de Universiteit Gent en het Universitair Centrum Antwerpen, *BS* 26 juni 1991.

¹⁹⁷ Ontwerp van bijzonder decreet van 2 mei 1991 betreffende de Universiteit Gent en het Universitair Centrum Antwerpen, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 503/1, 14-20.

¹⁹⁸ A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 160.

¹⁹⁹ Decreet van 4 april 2003 houdende bepalingen tot oprichting van een Universiteit Antwerpen en tot wijziging van het decreet van 22 december 1995 houdende wijziging van diverse decreten met betrekking tot de Universiteit Antwerpen, *BS* 14 juli 2003 (hierna: decreet 4 april 2003).

²⁰⁰ Art. 10 decreet 4 april 2003.

²⁰¹ UHasselt, *Geschiedenis*, <https://www.uhasselt.be/UH/OverUHasselt/Geschiedenis.html>.

Voor de volledigheid dient nog te worden vermeld dat in 2001 de Transnationale Universiteit Limburg werd opgericht. Dit is een samenwerkingsverband tussen Nederland en de Vlaamse Gemeenschap van België; Decreet 13 juli 2001 houdende goedkeuring van het verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Vlaamse Gemeenschap van België inzake de transnationale Universiteit Limburg, *BS* 18 augustus 2001; BVR tot ratificatie van het verdrag tussen de Vlaamse Gemeenschap van België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de transnationale Universiteit Limburg, *BS* 12 maart 2002.

2.1.3 Academische graden en financiering van onderzoek(ers) via werkingstoelagen samengebracht in het decreet van 12 juni 1991

51. Met het decreet van 12 juni 1991 (hierna: universiteitsdecreet) werd voorzien in een meer omvattende regeling voor de universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap. Voorgenoemd decreet beoogde een grondige herziening van de gecoördineerde wetten van 31 december 1949, de wet van 28 april 1953, de wet van 2 augustus 1960 en de wet van 27 juli 1971 of de financieringswet.²⁰² Op die manier werd de wetgeving inzake de academische graden, de financiering en het personeelsbeleid samengebracht in één decreet.²⁰³ In de parlementaire voorbereiding werden zeven doelstellingen vermeld: (1) een betere omschrijving van de universitaire opdrachten; (2) de modernisering van de wetgeving betreffende het toekennen van de academische graden; (3) het scheppen van een passend kader voor een dynamisch personeels- en arbeidsvoorwaardenbeleid; (4) het invoeren van de notie kwaliteitsbewaking; (5) het uitbouwen van een nieuw financieringsstelsel; (6) het bevorderen van de internationalisering van het academisch onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek; en (7) het totstandbrengen van een vereenvoudigde en eenduidige universitaire regelgeving.²⁰⁴

52. Het **academisch onderwijs** kon worden opgesplitst in de academische opleidingen, de voortgezette academische opleidingen en de post-academische vorming.²⁰⁵ De academische opleidingen werd ingedeeld in twee cycli, die elk een duurtijd hadden van twee jaar. Na het doorlopen van de eerste cyclus, behaalde men de graad van kandidaat. De tweede cyclus eindigde met het verwerven van de graad van licentiaat, handelsingenieur, burgerlijk ingenieur, burgerlijk

---

²⁰² Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 4; R. VERSTEGEN, "De regeling van het onderwijs in de universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap", *TORB* 1992-1993, (18) 18.

²⁰³ Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 184.

²⁰⁴ Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 4.

²⁰⁵ Art. 6 universiteitsdecreet.

ingenieur-architect, bio-ingenieur, apotheker, arts, tandarts of dierenarts.²⁰⁶ De graad van doctor werd vanaf dan voorbehouden aan degenen die een proefschrift in het openbaar hadden verdedigd.²⁰⁷

53. Bovendien werd voor het éérst gesproken van een doctoraatsopleiding. Deze doctoraatsopleiding – die zich situeerde binnen de voortgezette academische opleidingen – was gericht op de voorbereiding van een proefschrift en werd bekrachtigd met een getuigschrift.²⁰⁸ Daarmee suggereerde het universiteitsdecreet dus een ruimere omkadering voor het doctoraat. Het doctoraat had immers niet meer uitsluitend de vorming van professoren tot doel. Het werd eerder een instrument om professionele onderzoekers op te leiden die in tal van sectoren konden worden tewerkgesteld.²⁰⁹ Er dient evenwel specifieke aandacht te worden gevestigd op de formulering van het universiteitsdecreet met betrekking tot deze doctoraatsopleidingen: “*De universiteiten kunnen doctoraatsopleidingen aanbieden en de academische graden van doctor verlenen in de of over de studiegebieden of delen van studiegebieden heen waarvoor zij [...] academische opleidingen in de tweede cyclus kunnen aanbieden*”.²¹⁰ De doctoraatsopleiding was decretaal gezien dus geen voorwaarde voor het verwerven van de graad van doctor.²¹¹ De universiteiten konden overigens vrij de structuur, de inhoud en de duur ervan bepalen.²¹² Het bezit van een diploma van de tweede cyclus vormde een toelatingsvoorwaarde opdat men zich kon inschrijven voor een doctoraatsopleiding.²¹³ Zoals gezegd, kon de academische graad van doctor worden behaald na de openbare verdediging van een proefschrift. Doctorandi werden enkel toegelaten tot de verdediging wanneer zij sedert ten minste twee jaar een diploma van de tweede cyclus hadden behaald

---

²⁰⁶ Art. 7 universiteitsdecreet.

²⁰⁷ Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 16.

²⁰⁸ Art. 8 en 14 universiteitsdecreet; I. BEUSELINCK en J. VERHOEVEN, “De doctoraatsopleiding in België: een stand van zaken”, *TORB* 1997-1998, (35) 35.

²⁰⁹ K. VANDEVELDE, “Van onderzoeker tot doctoraathouder aan een Vlaamse Universiteit”, *TORB* 2012, (226) 266; P. FEYEREISEN, “Faut-il repenser la formation doctorale”, *Objectif recherche* 2013, (2) 2; J. COUDER, *De doctoraatsopleidingen aan de Vlaamse universiteiten*, Brussel, VRWB, 2002, 10; R. VAN ROSSEM, *Het assistentschap: weg tot of hinderpaal voor het doctoraat*, Gent, ECOOM-UGent, 2011, 1.

²¹⁰ Art. 32 universiteitsdecreet.

²¹¹ Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 16.

²¹² Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 67.

²¹³ Art. 38 universiteitsdecreet.

en blijkt gaven van de bekwaamheid tot het zelfstandig beoefenen van de wetenschap.²¹⁴

54. Als gevolg van de Bolognaverklaring in 1999 (*infra* randnummer 75), voerde het decreet van 4 april 2003 (hierna: structuurdecreet) een bachelor-masterstructuur in.²¹⁵ De academische opleidingen die door de universiteiten krachtens het universiteitsdecreet werden aangeboden (lees hier: de kandidatuur en het licentiaat) dienden te worden omgezet naar deze nieuwe structuur.²¹⁶ De graad van doctor bleef evenwel bestaan. Bovendien werd de doelstelling van een doctoraat op proefschrift omschreven als “*de vorming van een onderzoeker die op een zelfstandige wijze een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling en de groei van de wetenschappelijke kennis*”. Het proefschrift moest blijken geven van “*het vermogen tot de creatie van nieuwe wetenschappelijke kennis in een bepaald vakgebied of over vakgebieden heen op grond van zelfstandig wetenschappelijk onderzoek met inbegrip van de kunsten*” en het moest verder kunnen leiden tot wetenschappelijke publicaties.²¹⁷ Het bezit van een masterdiploma vormde nu een algemene toelatingsvoorwaarde opdat men zich kon inschrijven voor de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift.²¹⁸ Er werd herhaald dat de graad van doctor kon worden behaald na de openbare verdediging van het proefschrift.²¹⁹

55. Het decreet van 30 april 2004 (hierna: flexibiliseringsdecreet)²²⁰ beoogde de invoering van een flexibele organisatie ter ondersteuning van de nieuwe

---

²¹⁴ Art. 56 universiteitsdecreet.

²¹⁵ Art. 11 decreet 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, *BS* 14 augustus 2003 (hierna: structuurdecreet); Ontwerp van decreet van 11 februari 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, *Parl.St.* Vlaams parlement 2002-2003, nr. 1571/1, 3; K. KEIRSE en E. GERARD, “Decretale stappen in het Vlaams onderwijsbeleid (1971-2010)” in M. VAN DEN WIJNGAERT (ed.), *Van een unitair naar een federal België: 40 jaar beleidsvorming in gemeenschappen en gewesten (1971-2011)*, Brussel, ASP, 2011, (85) 102.

²¹⁶ Art. 123 structuurdecreet.

²¹⁷ Art. 12 structuurdecreet; L. GODTS, “het statuut van de doctoraatsbursaal”, in L. VAN HOESTENBERGHE en R. VERSTEGEN (eds.), *student en recht. Juridische en sociale gids voor het hoger onderwijs*, Leuven, Acco, 2007, (763) 763.

²¹⁸ Art. 67 structuurdecreet; J. DE GROOF, “Toelating tot doctoreren na het structuurdecreet”, *TORB* 2005-2006, (457) 458.

²¹⁹ Art. 84 structuurdecreet.

²²⁰ Decreet 30 april 2004 betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en houdende dringende hogeronderwijsmaatregelen, *BS* 12 oktober 2004 (hierna: flexibiliseringsdecreet)

bachelor-masterstructuur.²²¹ Net zoals in het structuurdecreet werd bepaald, konden studenten zich inschrijven voor de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift onder de voorwaarde dat zij houder waren van een masterdiploma.²²² Doctorandi moesten bovendien een studiegeld van minimum 240 euro en maximum 300 euro betalen, zowel in het jaar van de inschrijving als in het jaar waarin het doctoraat werd behaald.²²³

56. Sinds 2011 ontvangen universiteiten ook financiering voor de organisatie van doctoraatsopleidingen.²²⁴ Art. 63/4 van het decreet van 30 april 2009²²⁵ – ingevoegd door het decreet van 21 december 2012²²⁶ – zorgde voor de decretale verankering van een structureel financieringsprogramma aangaande de omkadering van jonge onderzoekers.²²⁷ In deze context verstrekt de Vlaamse Regering jaarlijks subsidies aan de universiteiten.²²⁸ Het besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2013²²⁹ stelt de verdeling van de overheidsbijdrage vast conform de volgende verdeelsleutel: (1) 20% van het bedrag wordt gelijk verdeeld over de Vlaamse universiteiten; (2) 60% van het bedrag wordt verdeeld volgens een doctoraatsparameter; en (3) 20% van het bedrag wordt verdeeld volgens het procentuele aandeel van elke universiteit in de voltijdse eenheden van het wetenschappelijk personeel buiten de werkingsuitkeringen op postdoctoraal niveau en de doctor-assistenten.²³⁰

---

²²¹ Ontwerp van decreet van 23 februari 2004 betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, *Parl.St.* Vlaams parlement 2003-2004, nr. 2154/1, 3.

²²² Art. 14 en 22 flexibiliseringsdecreet.

²²³ Art. 58 flexibiliseringsdecreet.

²²⁴ Ontwerp van decreet van 31 oktober 2012 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *Parl.St.* Vlaams parlement 2012-2013, nr. 1791/1, 3.

²²⁵ Decreet 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *BS* 6 juli 2009 (hierna: decreet 30 april 2009).

²²⁶ Decreet 21 december 2012 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *BS* 23 januari 2013 (hierna: decreet 21 december 2012).

²²⁷ Ontwerp van decreet van 31 oktober 2012 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *Parl.St.* Vlaams parlement 2012-2013, nr. 1791/1, 3.

²²⁸ Art. 63/4 decreet 30 april 2009; Art. 19 decreet 21 december 2012.

²²⁹ BVR 28 juni 2013 betreffende de omkadering van jonge onderzoekers, *BS* 2 augustus 2013 (hierna: BVR 28 juni 2013).

²³⁰ Art. 3 BVR 28 juni 2013; F. BONGERS, Y. RIENSTRA, L. KORLAAR en T. GROOT BEUMER, *Evaluatie van de omkadering van jonge onderzoekers (OJO), managementsamenvatting*, Utrecht, Dialogic, 2018, 7.

57. De toegekende subsidie dient te worden ingezet voor de omkadering van jonge onderzoekers en meer bepaald voor de training van deze onderzoekers, hun loopbaanontwikkeling en de bevordering van hun loopbaanperspectieven, het versterken van de internationale oriëntatie in hun loopbaan en de samenwerking met andere kennisinstellingen binnen Vlaanderen met betrekking tot de bovengenoemde doelstellingen.²³¹ In verband met de training van jonge onderzoekers worden overigens verschillende aspecten genoemd: het aanbieden van opleidingen waarin zowel interdisciplinaire verbreding en verdieping als ontwikkeling van vak- en disciplineoverschrijdende vaardigheden of generieke, overdraagbare competenties aan bod komen, training met betrekking tot communicatie en valorisatie van onderzoeksactiviteiten, pedagogische en didactische competenties, genderdimensie in wetenschappelijk onderzoek, wetenschappelijke integriteit en training van promotoren.²³² De universiteiten moeten in hun beleid aandacht hebben voor genderevenwicht en diversiteit, duurzaamheid, het aanmoedigen van ondernemerschap, interdisciplinariteit en de eigenheid van verschillende disciplines en onderzoekers evenals de implementatie van de principes met betrekking tot het Europese handvest voor onderzoekers, de gedragscode voor de rekrutering van onderzoekers en de principes inzake innovatieve doctoraatsopleiding (zie voor deze Europese initiatieven *infra* randnummer 79 e.v.).²³³ Het volgen van een doctoraatsopleiding vormt volgens bovenvermelde wetgeving nog steeds geen voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. De universiteiten worden bovendien niet expliciet verplicht tot het aanbieden van een dergelijke opleiding. Toch worden zij hier op een bepaalde manier toe gedwongen doordat de toegekende subsidie wordt teruggevorderd indien de toekenningsvoorwaarden niet worden nageleefd of de subsidie voor andere doeleinden wordt gebruikt.²³⁴

58. De Vlaamse Gemeenschap, en niet meer de staat, verschafte de verschillende universiteiten nu jaarlijks een bijdrage ter **financiering** van hun

---

²³¹ Ontwerp van decreet van 31 oktober 2012 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *Parl.St.* Vlaams parlement 2012-2013, nr. 1791/1, 3; F. BONGERS, Y. RIENSTRA, L. KORLAAR en T. GROOT BEUMER, *Evaluatie van de omkadering van jonge onderzoekers (OJO)*, *managementsamenvatting*, Utrecht, Dialogic, 2018, 3.

²³² Art. 10 BVR 28 juni 2013.

²³³ Art. 11 BVR 28 juni 2013.

²³⁴ Art. 16 BVR 28 juni 2013.

werkingsuitgaven. Hiermee werden de gewone uitgaven voor het academisch onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek, de wetenschappelijke dienstverlening en de administratie van de universiteit bedoeld.²³⁵ Aan iedere universiteit werd een werkingstoelage verleend, die een jaarlijkse aanpassing kende volgens een bepaalde formule waarbij de daling of de stijging van het aantal onderwijsbelastingseenheden in aanmerking werd genomen. Voor de berekening van deze onderwijsbelastingseenheden werden de academische opleidingen onderverdeeld in drie financieringsgroepen.²³⁶ Het aantal studenten in iedere financieringsgroep werd uitgedrukt in financierbare eenheden die voldeden aan bepaalde criteria op het vlak van inschrijving, nationaliteit en financieringsduur. Het aantal onderwijsbelastingseenheden was dan gelijk aan de som van de producten van het aantal financierbare eenheden in iedere financieringsgroep en het overeenkomstig puntengewicht. Laatstgenoemd puntengewicht varieerde naargelang de studieomvang en de studievorm.²³⁷ De wettelijke en conventionele werkgeversbijdragen en lasten werden toegevoegd aan de jaarlijkse werkingsuitkeringen.²³⁸ Vanaf 1991 was de hoogte van de werkingstoelagen dus nog maar deels afhankelijk van het aantal studenten.²³⁹

---

²³⁵ Art. 127-128 universiteitsdecreet.

²³⁶ Tot groep A behoorden de opleidingen tot kandidaat en licentiaat in de Wijsbegeerte en Moraalwetenschappen, Godgeleerdheid, Godsdienstwetenschappen en Kerkelijk Recht, Taal en Letterkunde, Geschiedenis, Archeologie en Kunstwetenschappen, Rechten, Notariaat en Criminologische Wetenschappen, Psychologische en Pedagogische Wetenschappen, Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen en Politieke en Sociale Wetenschappen en de opleidingen tot kandidaat-handelsingenieur en handelsingenieur. Tot groep B behoorden de opleidingen tot kandidaat en licentiaat in de Sociale Gezondheidswetenschappen, Lichamelijke Opvoeding, Motorische Revalidatie en Kinesithérapie en in de Wetenschappen en de opleidingen in de Toegepaste Wetenschappen tot kandidaat-burgerlijk ingenieur en kandidaat-burgerlijk ingenieur-architect, in de Toegepaste Biologische Wetenschappen tot kandidaat-bio ingenieur, in de Geneeskunde tot kandidaat-arts, in de Tandheelkunde tot Kandidaat-tandarts, in de Dierengeneeskunde tot kandidaat-dierenarts en in de Farmaceutische Wetenschappen tot kandidaat-apotheker. Tot groep C behoorden de opleidingen tot bio-ingenieur, burgerlijk ingenieur, burgerlijk ingenieur-architect, apotheker, tandarts, arts en dierenarts.

²³⁷ Voltijds ingeschreven studenten die aan minstens 75% van de onderwijsactiviteiten deelnemen krijgen één punt toegekend in groep A, twee punten in groep B en drie punten in groep C. Wanneer het gaat om deeltijdse studenten of voltijdse studenten die op grond van vrijstellingen aan minstens 50% van de onderwijsactiviteiten deelnemen, wordt het puntengewicht herleid naar de helft. Studenten die een getuigschrift van een doctoraatsopleiding hebben bekomen, worden dubbel geteld.

²³⁸ Art. 130-136 universiteitsdecreet.

²³⁹ B. CANTILLON, G. VERBIST en K. ROMBAUT, "Outputfinanciering voor het hoger onderwijs: de situatie in België (Vlaanderen)", *TORB* 2007-2008, (95) 95.

59. Voorgenoemde financieringsregeling werd vervolgens gewijzigd met het decreet van 7 september 2001.²⁴⁰ De werkingsuitkeringen bestonden nu uit een forfaitair bedrag, een aanvullend bedrag, een bedrag voor de voortgezette academische opleidingen evenals aanvullende middelen die werden toegekend bij wijze van convenants tussen de Vlaamse Regering en de universiteitsbesturen.²⁴¹ De werkingsuitkering was dus niet meer afhankelijk van de evolutie van het aantal studenten. Het budget voor de voortgezette academische opleidingen werd verdeeld onder de verschillende universiteiten op basis van hun aandeel in het aantal uitgereikte diploma's.²⁴² In het structuurdecreet werden tevens bepalingen opgenomen hieromtrent, die verder gingen op het elan van het decreet van 7 september 2001. De separate financiering van de voortgezette academische opleidingen zou evenwel worden geïncorporeerd in de forfaitaire basisbedragen. De aanvullende middelen zouden niet meer worden toegekend door middel van convenants, maar op basis van het aandeel van de universiteit in het aantal onderwijsbelastingseenheden.²⁴³ In de periode vanaf 2001 werden de bedragen van de werkingsuitkeringen dus grotendeels forfaitair vastgelegd.²⁴⁴

60. Met het decreet van 14 maart 2008²⁴⁵ werd een volledig nieuw financieringsmodel ingevoerd. De idee was om een gemeenschappelijk systeem voor het gehele hoger onderwijs op te zetten, met als gevolg dat de werkingsuitkeringen van de universiteiten en de hogescholen werden samengevoegd.²⁴⁶ De Vlaamse Gemeenschap voorzag voor de universiteiten en de hogescholen een jaarlijkse bijdrage ter financiering van hun werkingsuitgaven. Hiermee werden de gewone uitgaven voor het onderwijs, het onderzoek, de

---

²⁴⁰ Decreet 7 december 2001 betreffende de herziening van de financiering van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en begeleidende bepalingen, *BS* 12 februari 2002 (hierna: decreet 7 december 2001); Art. 159-163 structuurdecreet.

²⁴¹ Art. 6 decreet 7 december 2001; Ontwerp van decreet van 11 februari 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, *Parl.St.* Vlaams parlement 2002-2003, nr. 1571/1, 4.

²⁴² Art 6 decreet 7 december 2001.

²⁴³ Ontwerp van decreet van 11 februari 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, *Parl.St.* Vlaams parlement 2002-2003, nr. 1571/1, 37, 89 en 92.

²⁴⁴ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 10.

²⁴⁵ Decreet 14 maart 2008 betreffende de financiering van de werking van de hogescholen en universiteiten in Vlaanderen, *BS* 26 juni 2008 (hierna: decreet 14 maart 2008).

²⁴⁶ L. DE KOCK en N. VERCRUYSSSE, "De financiering van het hoger onderwijs in Vlaanderen", *TORB* 2009-2010, (525) 533; B. CANTILLON, G. VERBIST en K. ROMBAUT, "Outputfinanciering voor het hoger onderwijs: de situatie in België (Vlaanderen)", *TORB* 2007-2008, (95) 95.

maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening, de financiering van investeringen, de afbetaling van leningen en de administratie van de instelling bedoeld.²⁴⁷ Er werden evenwel deelbudgetten vastgesteld voor de afzonderlijke types van onderwijs. Het onderzoek aan de universiteiten werd gefinancierd via een globale onderzoekssokkel en een variabel onderzoeksdeel.²⁴⁸ Om voor de globale onderzoekssokkel in aanmerking te komen, moesten de universiteiten in de vorige academiejaren reeds een bepaalde hoeveelheid aan uitgereikte doctoraatsdiploma's en publicaties hebben bereikt.²⁴⁹ Het totaalbedrag voor de globale onderzoekssokkel werd verdeeld op basis van het procentuele aandeel van de universiteiten in het aantal uitgereikte doctoraatsdiploma's en het aantal publicaties.²⁵⁰ De verdeelsleutel voor het variabel onderzoeksdeel hield rekening met het procentuele aandeel van de universiteiten in het aantal bachelor- en masterdiploma's, het aantal doctoraatsdiploma's, het aantal publicaties en citaties alsook met een parameter mobiliteit en diversiteit. Deze laatste parameter betrof het procentuele aandeel van de universiteit in het aantal eerste aanstellingen of benoemingen in een graad van het zelfstandig academisch personeel van: (1) personen die gepromoveerd zijn tot doctor aan een andere universiteit; (2) personen die gedurende de laatste vijf jaar ten minste drie jaar geen deel hebben uitgemaakt van het personeel van een universiteit; en (3) personen van het vrouwelijke geslacht.²⁵¹ Dit outputgerichte financieringsmodel – dat inging vanaf 2008 – was duidelijk een incentive voor de universiteiten om meer in te zetten op onderzoek.²⁵²

61. Het universiteitsdecreet heeft verder ook het onderscheid tussen het onderwijzend en het wetenschappelijk personeel opgeheven. Beide categorieën werden samengebracht onder de noemer academisch personeel, waarbij opnieuw een opsplitsing werd gemaakt tussen het zelfstandig academisch personeel

---

²⁴⁷ Art. 5-6 decreet 14 maart 2008.

²⁴⁸ Art. 9 decreet 14 maart 2008; L. DE KOCK en N. VERCRUYSSSE, "De financiering van het hoger onderwijs in Vlaanderen", *TORB* 2009-2010, (525) 533.

²⁴⁹ Voor begrotingsjaar t, moesten de universiteiten in de academiejaren t-7/t-6 tot en met t-3/t-2 minstens 50 (en later 65) doctoraatsdiploma's hebben uitgereikt. Bovendien moest het aantal publicaties in de jaren t-12 tot en met t-3 minstens gelijk zijn aan 1000.

²⁵⁰ Art. 27-28 decreet 14 maart 2008.

²⁵¹ Art. 29 decreet 14 maart 2008.

²⁵² H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 10.

(hierna: ZAP) en het assistierend academisch personeel (hierna: AAP). **Assistenten** maakten deel uit van het AAP.²⁵³ Hun opdracht bestond erin om de leden van het ZAP bij te staan en zich verder te bekwamen in de wetenschappen. Er werd voor het éérs wettelijk bepaald dat assistenten minstens de helft van hun werktijd mochten besteden aan de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift.²⁵⁴ Zij mochten geen andere beroepsactiviteit of bezoldigde activiteit uitoefenen, tenzij met toestemming van het universiteitsbestuur.²⁵⁵ Het assistentschap stond enkel open voor houders van een diploma van de tweede cyclus. Zij werden aangesteld door het universiteitsbestuur na een openbare oproep. De facultaire organen en eventuele externe deskundigen gaven daartoe een met redenen omkleed advies.²⁵⁶ De aanstellingstermijn bedroeg twee jaar en kon vervolgens tweemaal worden hernieuwd. In uitzonderlijk geachte omstandigheden kon een bijkomende termijn van één jaar worden toegekend. De parlementaire voorbereiding haalde enkele voorbeelden aan, zoals het ziek vallen of de materiële afwerking van een voltooid proefschrift.²⁵⁷ Deze bijkomende termijn was niet hernieuwbaar, tenzij in het geval van zwangerschap of langdurige en ernstige ziekte van een doctorandus waarvan het doctoraat reeds ver gevorderd was. Op verzoek van de assistent kon in die situaties een bijkomende termijn van zes maanden tot één jaar worden toegekend. Het mandaat werd geschorst tijdens het volbrengen van de militieverplichtingen of de vervangende burgerdienst.²⁵⁸ Het AAP werd bezoldigd met de hierboven vermelde werkingsuitkeringen. De Vlaamse executieve stond meer specifiek in voor het bepalen van de bezoldigingsregeling.²⁵⁹

---

²⁵³ Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 35-37; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 161; W. GOETSTOUWERS, "Welk hoger onderwijs willen wij – een benadering vanuit een HRM-beleid", *TORB* 2007-2008, (39) 40; R. VERSTEGEN, "Assistenten doctoren. Het decretale kader voor wetenschappelijk onderzoek van het assistierend academisch personeel", *Jura Falc.* 1992-1993, (587) 587.

²⁵⁴ Art. 66-67 universiteitsdecreet; R. VERSTEGEN, "Assistenten doctoren. Het decretale kader voor wetenschappelijk onderzoek van het assistierend academisch personeel", *Jura Falc.* 1992-93, (587) 593; K. HAEGEMANS, "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 344.

²⁵⁵ Art. 74 universiteitsdecreet.

²⁵⁶ Art. 88-89 universiteitsdecreet.

²⁵⁷ Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 86; K. HAEGEMANS, "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 345.

²⁵⁸ Art. 92 universiteitsdecreet.

²⁵⁹ Art. 95 universiteitsdecreet; K. HAEGEMANS, "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 345.

2.1.4 Financiering van onderzoekers via het (N)FWO en het BOF

62. De financiering van onderzoekers kon eveneens verlopen via externe fondsen, zoals het NFWO. Het universiteitsdecreet voorzag voor deze instelling in een jaarlijkse toelage die minstens 4,55% van het totaalbedrag aan werkingsuitkeringen voor de universiteiten moest vertegenwoordigen.²⁶⁰ Als gevolg van de statutenwijziging in 1991 werd een Vlaamse en een Franstalige raad van bestuur ingesteld.²⁶¹ In 1996 ging de Vlaamse raad van bestuur over tot de oprichting van het "Fonds Wetenschappelijk Onderzoek" (hierna: **FWO**).²⁶² Met het decreet van 30 april 2009 werd de relatie tussen de Vlaamse overheid en een aantal structurele partners in het wetenschaps- en innovatiebeleid decretaal verankerd.²⁶³ Zo werd het FWO erkend als privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap.²⁶⁴ De Vlaamse Regering stelde jaarlijks concreet het bedrag vast dat aan het vermogen van het FWO werd toegevoegd (rekening houdende met de grens die in het universiteitsdecreet werd bepaald). De opdracht van het FWO werd omschreven als het bevorderen van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek door middel van financiële steunverlening aan onderzoekers en onderzoeksprojecten op basis van wetenschappelijke competitie. De middelen verstrekt door de Vlaamse Regering werden onder meer aangewend voor het toekennen van doctoraatsbeurzen aan individuele onderzoekers, het steunen van onderzoeksploegen met onderzoeksprojecten en het bevorderen van de mobiliteit.²⁶⁵

---

²⁶⁰ Art. 167 universiteitsdecreet.

²⁶¹ FWO, *Kennismakers, 80 jaar FWO*, Gent, FWO-Vlaanderen en Tijdsbeeld & Piece Montée, 2008, 16.

²⁶² Vlaamse overheid, departement EWI, *Evaluatie van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) en systeemevaluatie 2e geldstroom*, 2018, https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_fwo_2018_en_systeemeval_van_de_2de_geldstroom_2018_-_plan_van_aanpak_web.pdf, 9.

²⁶³ Ontwerp van decreet van 25 februari 2006 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *Parl.St.* Vlaams Parlement 2008-2009, nr. 2130/1, 3.

²⁶⁴ Art. 15, § 2 decreet 30 april 2009.

²⁶⁵ Art. 16-18 decreet 30 april 2009.

Dit werd ook op gelijkaardige wijze geformuleerd in de besluiten van de Vlaamse Regering met betrekking tot de voorwaarden inzake de subsidiëring van het FWO. Zo werd in eerste instantie vastgesteld in artikel 3 BVR 17 december 1996 dat de subsidieverlening aan het FWO de onderzoekscapaciteit beoogt te versterken, de totstandkoming van uitmuntende onderzoekscentra beoogt te stimuleren en de kwaliteit van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek beoogt te bevorderen; art. 3 BVR 17 december 1996 houdende vaststelling van de voorwaarden van subsidieverlening aan het fonds voor wetenschappelijk onderzoek – Vlaanderen, *BS* 21 juli 1999.

63. Het universiteitsdecreet vormde tevens de decretale basis voor de financiering van de geconcerteerde onderzoeksacties en de speciale onderzoeksfondsen.²⁶⁶ Het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1994²⁶⁷ verplichtte de universiteiten om een intern bestemmingsfonds voor onderzoek in te stellen, met name het "Bijzonder Onderzoeksfonds" (hierna: **BOF**).²⁶⁸ Het BOF zou de geconcerteerde onderzoeksacties evenals de speciale onderzoeksfondsen vervangen.²⁶⁹ Er werd jaarlijks een overheidsbijdrage vastgesteld die onder de universiteiten werd verdeeld volgens hun procentuele aandeel in het aantal tweede cyclus diploma's, het aantal doctoraatsdiploma's en de jaarlijkse werkingsuitkeringen.²⁷⁰ Daarnaast waren de universiteiten gehouden tot een eigen inbreng die minstens 20% van de toegekende overheidsbijdrage moest vertegenwoordigen. De middelen van het BOF hadden meer concreet tot doel om het onderzoek aan de universiteiten te stimuleren. Zodoende moest de toegekende overheidsbijdrage minstens voor de helft worden besteed aan "onderzoeksprojecten van onderzoekseenheden waarvan de uitstekende wetenschappelijke waarde op grond van objectieve gegevens kon worden aangetoond (looptijd vier-zes jaar)" en minstens voor één derde aan "projecten voor nieuwe onderzoeksinitiatieven (looptijd twee-vier jaar)". De onderzoekers die werden gefinancierd ten laste van het BOF kregen de mogelijkheid om een

---

Het daaropvolgende BVR 2 april 2004 stelt in artikel 6 dat de subsidie moet worden aangewend voor het stimuleren en ondersteunen van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in alle wetenschapsgebieden aan de Vlaamse universiteiten, en dit op basis van wetenschappelijke interuniversitaire competitie. Het FWO moet onder meer voorzien in financiering voor de vorming van jonge onderzoekers door het toekennen van doctoraatsbeurzen en onderzoeksprojecten; art. 6 BVR 2 april 2004 houdende de subsidieverlening aan het fond voor wetenschappelijk onderzoek – Vlaanderen, *BS* 27 juli 2004.

In artikel 2 en 4 BVR 10 november 2011 wordt uiteengezet dat het FWO haar doelstellingen onder meer kan bereiken door het toekennen van doctoraatsbeurzen aan individuele onderzoekers om de wetenschappelijke excellentie van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek te stimuleren en jonge onderzoekers tot excellentieniveau te vormen evenals het toekennen van onderzoeksprojecten en onderzoekskredieten; art. 2 en 4 BVR 10 november 2011 betreffende de subsidiëring door het fonds voor wetenschappelijk onderzoek – Vlaanderen, *BS* 20 december 2011.

²⁶⁶ Art. 168 universiteitsdecreet.

²⁶⁷ BVR 20 juli 1994 betreffende de financiering van de geconcerteerde onderzoeksacties en van de speciale fondsen voor onderzoek aan de universiteiten in de Vlaamse gemeenschap, *BS* 22 oktober 1994 (hierna: BVR 20 juli 1994).

²⁶⁸ Art. 5 BVR 20 juli 1994.

²⁶⁹ E. SPRUYT en T. ENGELS, "Het nieuwe BOF-besluit en de implicaties ervan voor de universitaire onderzoeksfinanciering en –beleidsvoering", *TORB* 2012-2013, (55) 55.

²⁷⁰ Art. 1-2 BVR 20 juli 1994; Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, *Bijzondere onderzoeksfondsen aan de universiteiten, ontwerp van besluit*, Brussel, Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, 2002, 3-4; E. SPRUYT en T. ENGELS, "Het nieuwe BOF-besluit en de implicaties ervan voor de universitaire onderzoeksfinanciering en –beleidsvoering", *TORB* 2012-2013, (55) 55.

doctoraatsproefschrift voor te bereiden en eventueel een doctoraatsopleiding te volgen.²⁷¹

64. Het daaropvolgende besluit van de Vlaamse Regering van 8 september 2000²⁷² ging uit van dezelfde verdeelsleutel voor de overheidsbijdrage.²⁷³ De eigen inbreng van de universiteiten betrof nog slechts 12% in de plaats van 20%.²⁷⁴ Er werd uitdrukkelijk bepaald dat de middelen van het BOF werden toegekend ter financiering van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Voorgenoemde minimale bestedingseis werd vastgesteld op 27% voor “projecten van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd door onderzoekseenheden waarvan de uitstekende wetenschappelijke waarde op grond van objectieve gegevens aantoonbaar was (looptijd vier-zes jaar)” en op 18% voor “projecten van fundamenteel onderzoek (looptijd twee-vier jaar)”. Het totaalbudget inzake beide soorten projecten moest minstens gelijk zijn aan 50% van de BOF-middelen. De onderzoekers die werden gefinancierd ten laste van het BOF, kregen ook onder de hier vermelde regeling de mogelijkheid om een doctoraatsproefschrift voor te bereiden en eventueel een doctoraatsopleiding te volgen.²⁷⁵ De besluiten van de Vlaamse Regering van 24 januari 2003 en 8 december 2006 hebben respectievelijk het aantal publicaties en citaties evenals een mobiliteits- en diversiteitsparameter toegevoegd aan de verdeelsleutel.²⁷⁶ Deze laatste parameter betrof – net zoals bij de werkingsuitkeringen – het procentuele aandeel van de universiteit in het aantal eerste aanstellingen in een graad van het ZAP van: (1) personen die gepromoveerd zijn tot doctor aan een andere universiteit; (2) personen die gedurende de laatste vijf jaar ten minste

---

²⁷¹ Art. 5 BVR 20 juli 1994.

²⁷² BVR 8 september 2000 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 18 november 2000 (hierna: BVR 8 september 2000).

²⁷³ Art. 3 BVR 8 september 2000.

²⁷⁴ Art. 6 BVR 8 september 2000.

²⁷⁵ Art. 8 BVR 8 september 2000.

²⁷⁶ Art. 3 BVR 24 januari 2003 houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 september 2000 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse gemeenschap, *BS* 28 maart 2003; Art. 1, 4° BVR 8 december 2006 houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 september 2000 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 8 februari 2007 (hierna: BVR 8 december 2006); Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, *Bijzondere onderzoeksfondsen aan de universiteiten, ontwerp van besluit*, Brussel, Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, 2002, 4.

drie jaar geen deel hebben uitgemaakt van het personeel van een universiteit; en (3) personen van het vrouwelijke geslacht.²⁷⁷

65. Het decreet van 30 april 2009 voorzag vervolgens een decretale grondslag voor een aantal financieringsinstrumenten inzake wetenschap en innovatie²⁷⁸, waaronder het BOF. Het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 was bijgevolg niet meer gebaseerd op het universiteitsdecreet maar op het voorgenoemde decreet.²⁷⁹ De Vlaamse Regering zou nu jaarlijks drie types van overheidsbijdragen vastleggen voor de BOF's: (1) een basistoelage voor de BOF's; (2) middelen die bestemd zijn voor de financiering van tenure track-mandaten; en (3) middelen die bestemd zijn voor de Methusalem-financiering.²⁸⁰ De verdeelsleutel inzake de basistoelage voor de BOF's werd gekenmerkt door een outputgedreven parametermodel, waarvan de contouren reeds waren vastgelegd in de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 januari 2003 en 8 december 2006. Er werd verduidelijkt dat het doel van de verdeling via parameters erin bestond om de universiteiten te belonen op basis van hun performantie. Zes parameters werden gebundeld in een structureel en een bibliometrisch deel.²⁸¹ De overheidsbijdragen werden meer concreet verdeeld op basis van een diplomaparameter, een doctoraatsparameter, een diversiteitsparameter, het aantal publicaties (verdeeld over twee parameters) en het aantal citaties. De diversiteitsparameter kon worden gedefinieerd als het aandeel vrouwelijke onderzoekers op postdoctoraal en ZAP-niveau.²⁸² Voor de UHasselt, de VUB en de UAntwerpen werd een gegarandeerd minimaandeel ingebouwd.²⁸³ Daarnaast moest het universiteitsbestuur een bedrag toevoegen dat ten minste gelijk was aan het geïndexeerde bedrag van de eigen verplichte aanvullende bijdrage die in

---

²⁷⁷ Art. 1, 4° BVR 8 december 2006.

²⁷⁸ Ontwerp van decreet van 25 februari 2006 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *Parl.St.* Vlaams Parlement 2008-2009, nr. 2130/1, 3.

²⁷⁹ BVR 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 22 maart 2013 (hierna: BVR 21 december 2012); Art. 15-17 decreet 21 december 2012; Art. 63/1-63/4 decreet 30 april 2009.

²⁸⁰ Er zal niet verder worden ingegaan op deze twee laatste middelen aangezien deze niet relevant zijn in het kader van dit onderzoek; art. 17 BVR 21 december 2012.

²⁸¹ Art. 27 BVR 21 december 2012.

²⁸² Art. 31 en 34-35 BVR 21 december 2012; L. KORLAAR, F. BONGERS en T. GROOT BEUMER, *Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF), managementsamenvatting*, Utrecht, Dialogic, 2018, 6.

²⁸³ Art. 27 BVR 21 december 2012; E. SPRUYT en T. ENGELS, "Het nieuwe BOF-besluit en de implicaties ervan voor de universitaire onderzoeksfinanciering en -beleidsvoering", *TORB* 2012-2013, (55) 59.

2012 was toegekend.²⁸⁴ De middelen van het BOF dienden minstens voor 50% te worden besteed aan projecten van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Dit waren enerzijds “de projecten met een looptijd van vier tot zes jaar die werden uitgevoerd door onderzoekseenheden waarvan de uitstekende wetenschappelijke waarde op grond van objectieve gegevens kon worden aangetoond” en anderzijds “de projecten met een looptijd van twee tot vijf jaar”. De junior onderzoekers die werden gefinancierd via het BOF kregen ten slotte de mogelijkheid om een doctoraat voor te bereiden en eventueel een doctoraatsopleiding te volgen.²⁸⁵

2.2 *Statuut van doctorandi*

2.2.1 Assistenten

66. Vóór de invoering van het universiteitsdecreet wees de Raad van State nog een belangrijk arrest over het statuut van assistenten aan de vrije universiteiten. Het arrest *Mersch* van 24 maart 1989 leek de discussie namelijk te beslechten in het voordeel van een publiekrechtelijk statuut net zoals bij de gemeenschapsuniversiteiten.²⁸⁶ Conform wat in eerdere arresten reeds werd bevestigd²⁸⁷, dienden de vrije universiteiten te worden beschouwd als administratieve overheden bij het uitreiken van diploma’s. De Raad van State besliste echter ook dat zij bevoegd was voor de annulatieberoepen tegen beslissingen omtrent personeelsstatuten.²⁸⁸ Betekende dit nu dat assistenten aan de vrije universiteiten werden tewerkgesteld op basis van een publiekrechtelijk

---

²⁸⁴ Art. 19 BVR 21 december 2012.

²⁸⁵ Art. 49 BVR 21 december 2012.

²⁸⁶ RvS 24 maart 1989, nr. 32.320, “Mersch”, *TBP* 1989, 789.

²⁸⁷ RvS 16 oktober 1981, nr. 21.467, “Franssens”, *Arr.RvS* 1981, 1438; RvS 24 juni 1861, nr. 26.712, “De Cree”, *TBP* 1987, 457; R. VERSTEGEN, “De arbeidsverhoudingen in het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn (nog altijd) contractueel van aard”, *RW* 1998-1999, (65) 71; W. LAMBRECHTS, “De evolutie van het begrip administratieve overheid”, *TBP* 1987, (357) 364.

²⁸⁸ RvS 24 maart 1989, nr. 32.320, “Mersch”, *TBP* 1989, 789; A. NAESSENS, “Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991” in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 164-166; R. VERSTEGEN, “Rechtsbescherming in onderwijsverband, nieuwe ontwikkelingen”, *RW* 1988-1989, (1396) 1396; L. VENY, “Vrije inrichtende machten en de Raad van State: scheidende wegen!”, *CDPK* 2001, (328) 330.

statuut?²⁸⁹ Het Hof van Cassatie en het Arbitragehof waren alleszins nog steeds van mening dat zij zich in een contractuele relatie bevonden.²⁹⁰

67. Met het universiteitsdecreet werd een uniform statuut vastgesteld voor alle personeelsleden die werden bezoldigd ten laste van de werkingsuitkeringen, ongeacht de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit.²⁹¹ Meer concreet dienden de bepalingen omtrent de aanstelling van assistenten zowel door de gemeenschapsuniversiteiten als de vrije universiteiten te worden gerespecteerd. Zo werd in se een statutaire regeling opgedragen vermits het universiteitsdecreet uniforme regels oplegde aan alle Vlaamse universiteiten. In de parlementaire voorbereiding van het universiteitsdecreet werd aangegeven dat de vrije universiteiten hun assistenten nog steeds konden aanwerven via een arbeidsovereenkomst. Door de nieuwe regeling werd een groot deel van het statuut decretaal verankerd, maar dit deed geen afbreuk aan de contractuele aard van de relatie. Het arbeidsovereenkomstenrecht was evenwel niet van toepassing nu de inhoud van de overeenkomst statutair werd bepaald. Er werd verondersteld dat het arbeidsovereenkomstenrecht ook niet supplementair van toepassing zou zijn, behoudens via verwijzing.²⁹² Bovendien werd in de rechtspraak regelmatig bevestigd dat de relatie nog steeds contractueel van aard was.²⁹³ Er gingen echter ook stemmen op voor de kwalificatie van een publiekrechtelijk statuut dat wordt

---

²⁸⁹ R. VERSTEGEN, "De arbeidsverhoudingen in het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn (nog altijd) contractueel van aard", *RW* 1998-1999, (65) 66; L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 1128.

²⁹⁰ Cass. 13 mei 1991, *RW* 1991-1992, 53; Cass. 30 november 1992, *RW* 1992-1993, 1957; Arbitragehof 14 december 1995, nr. 82/95; W. RAUWS, "Personeelsleden in vrije onderwijsinstellingen en de bevoegde rechter", *RW* 1998-1999, (88) 88.

²⁹¹ J. DE GROOF, "De gewijzigde regelgeving voor de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap – het globale kader", *TORB* 1992-1993, (6) 6; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 602.

²⁹² Ontwerp van decreet van 2 mei 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *Parl.St.* Vlaams parlement 1990-1991, nr. 502/1, 222; A. NAESSENS, "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 179; R. VERSTEGEN, "De arbeidsverhoudingen in het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn (nog altijd) contractueel van aard", *RW* 1998-1999, (65) 77; L. VENY, *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 1241; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 613.

²⁹³ Cass. 6 september 2002, *JTT* 2003, 249; RvS 6 februari 2001, nr. 93.104, *JLMB* 2001, 1028; RvS 26 februari 2002, nr. 104.007, *TORB* 2002-2003, 91; RvS 10 juli 2008, nr. 185.314, *TORB* 2007-2008, 499, noot B. STEEN; Arbitragehof 16 november 2000, nr. 120/2000; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 603.

opgelegd door middel van een eenzijdige aanstelling. Deze visie vond steun in het universiteitsdecreet dat sprak over de "aanstelling" van assistenten.²⁹⁴ Aangezien het decreet van toepassing was op alle Vlaamse universiteiten, zou er geen aanwijzing voorhanden zijn om de bepalingen verschillend te interpreteren naargelang de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit.²⁹⁵

68. Teneinde het wetenschappelijk onderzoek te bevorderen, voerde de federale wetgever vanaf 2003 een gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing in voor universiteiten die assistent-onderzoekers bezoldigen.²⁹⁶ Meer concreet werd bepaald dat 50% van de verschuldigde bedrijfsvoorheffing niet moest worden doorgestort naar de schatkist, maar kon worden geïnvesteerd in bijkomende onderzoeksactiviteiten.²⁹⁷ Dit percentage correleerde met de 50%-tijdsbesteding die een assistent aan onderzoek wijdt (*supra* randnummer 61). In 2006 werd voorgenoemde maatregel geïncorporeerd in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (hierna: WIB 92) en ondergebracht in artikel 275/3.²⁹⁸ Het percentage van de vrijstelling werd in 2008 en 2009 verhoogd naar respectievelijk 65% en 75%.²⁹⁹ Tenslotte verduidelijkte de wetgever nog in 2009 dat de niet-doorgestorte bedrijfsvoorheffing in geen geval mag worden aangewend ter financiering van het onderzoek dat de vrijstelling heeft doen ontstaan.³⁰⁰ Anders gezegd mogen universiteiten deze vrijgekomen sommen niet gebruiken om de loonkost van de desbetreffende onderzoeker te verlagen.³⁰¹

2.2.2 Bursalen

---

²⁹⁴ Art. 84 universiteitsdecreet.

²⁹⁵ J. VAN STEENBERGE, "Het sociaal statuut van het onderwijzend personeel: contractueel of statutair?", *TORB* 1993-1994, (236) 240; J. DE GROOF, "Over de rechtsverhouding tussen de universiteiten en zijn personeel", *TORB* 1995-1996, (246) 246; M. MAGITS en L. VENY, "Juridische opmerkingen bij het voorontwerp van decreet betreffende de universiteiten in de Vlaamse gemeenschap", *TBP* 1991, (291) 299.

²⁹⁶ Art. 385 programmawet (I) 24 december 2002, *BS* 31 december 2002 (hierna: programmawet (I) 24 december 2002).

²⁹⁷ Art. 385 programmawet (I) 24 december 2002.

²⁹⁸ Art. 106 wet 23 december 2005 betreffende het generatiepact, *BS* 30 december 2005 (hierna: wet 23 december 2005).

²⁹⁹ Art. 68 programmawet 8 juni 2008, *BS* 16 juni 2008 (hierna: programmawet 8 juni 2008); Art. 16, 2° economische herstellwet 27 maart 2009, *BS* 7 april 2009 (hierna: economische herstellwet 27 maart 2009).

³⁰⁰ Art. 13 Wet 21 december 2009 houdende fiscale en diverse bepalingen, *BS* 31 december 2009 (hierna: wet 21 december 2009).

³⁰¹ Wetsontwerp 9 december 2009 houdende fiscale en diverse bepalingen, amendementen, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52-2310/002, 5; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 69.

69. Het universiteitsdecreet regelde enkel de rechtspositie van assistenten. In 1991 verleende de Vlaamse raad van bestuur van het NFWO opnieuw een fiscale vrijstelling met betrekking tot de toegekende aspirantenmandaten. Het statuut van deze aspiranten werd dus terug omgevormd van een arbeidsovereenkomst naar een belastingvrije beurs.³⁰² Parallel met de inrichting van de BOF's, werd het bursaalstatuut of het zogenaamde Dehousse-mandaat in het leven geroepen. Deze maatregel werd aangenomen in het kader van het globaal plan van Dehaene in 1993 en beoogde een verhoogde tewerkstelling van jonge onderzoekers. De universiteiten werden met ingang van kalenderjaar 1995 in de mogelijkheid gesteld om doctorandi aan te werven onder de vorm van een fiscaal vrijgestelde beurs – buiten het kader van een arbeidsovereenkomst.³⁰³ Dergelijke beurzen werden evenwel onderworpen aan de sociale zekerheid.³⁰⁴ Er ontstond vervolgens duidelijk een evolutie richting meer bursalen, wat kan worden verklaard door de lagere kostprijs.³⁰⁵

2.3 Europese initiatieven inzake onderzoek: van officieel beleidsterrein naar concrete maatregelen

---

³⁰² *Com.IB* nr. 38/37 en 38/38; Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824.

³⁰³ *Com.IB* nr. 38/37 en 38/38; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677; H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, I; Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, Advies bij de universitaire beurssystemen voor doctorandi, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/advies55.pdf, 2; *Vr. en Antw.* Vlaams parlement 2016-2017, 3 november 2016, (Vr. nr. 112 K. DANIELS); K. DE CHAMP en R. DE TURCK, "Het vagevuur der doctorandi", *Veto* 2014, (1) 1.

³⁰⁴ Art. 3bis en 15, 7° RSZ-besluit; Art. 1 en 2 KB 5 juli 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 ter herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, *BS* 29 augustus 1996 (hierna: KB 5 juli 1996).

³⁰⁵ I. DAMBRE, "Het personeelsbestand aan de Vlaamse universiteiten op 1 februari 2008 en de personeelsevolutie sinds 1992", *TORB* 2008-2009, (368) 371; H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 2; J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 356.

De onderzoekers die op projecten werden tewerkgesteld, konden ofwel worden aangeworven als bursaal of als werknemer. Bursalen konden vanaf kalenderjaar 1995 genieten van een fiscaal vrijgestelde beurs. Werknemers waren evenwel verbonden aan de universiteit via een arbeidsovereenkomst. Het universiteitsdecreet was enkel van toepassing op het personeel dat bezoldigd werd via de werkingstoelagen (waaronder de assistenten). Dit betekent dat er geen statuut werd uitgewerkt voor de onderzoekers die werden tewerkgesteld op projecten. De AOW was in dat geval wel van toepassing. De gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing is evenzeer van toepassing op deze onderzoekers; K. HAEGEMANS, "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 347.

2.3.1 Bevoegdheid Europese Unie

70. Met het **Verdrag van Maastricht** in 1992³⁰⁶ werd de Europese Unie of de EU in het leven geroepen.³⁰⁷ Naast onderzoek, werd nu ook onderwijs een officieel beleidsterrein van de gemeenschap. Op het niveau van de EU hangen onderzoek en onderwijs eveneens nauw samen, waardoor het relevant is het Europese onderwijsbeleid dienovereenkomstig toe te lichten. Artikel 126 van het Verdrag van Maastricht stipuleerde dat *“de gemeenschap bijdraagt tot de ontwikkeling van onderwijs van hoog gehalte door de samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen en zo nodig door hun activiteiten te ondersteunen en aan te vullen, met volledige eerbiediging van de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de inhoud van het onderwijs en de opzet van het onderwijsstelsel en van hun culturele en taalkundige verscheidenheid”*.³⁰⁸ Het optreden van de gemeenschap was erop gericht de Europese dimensie in het onderwijs tot ontwikkeling te brengen, de mobiliteit van studenten en docenten te bevorderen, de samenwerking tussen onderwijsinstellingen te bevorderen, de uitwisseling van informatie en ervaring omtrent de gemeenschappelijke vraagstukken te bevorderen waarmee de onderwijsstelsels van de lidstaten worden geconfronteerd, de ontwikkeling van uitwisselingsprogramma’s voor jongeren en jongerenwerkers te bevorderen en de ontwikkeling van het onderwijs op afstand te stimuleren. Om deze doelstellingen te verwezenlijken, kon de raad zowel aanbevelingen als stimuleringsmaatregelen aannemen.³⁰⁹ Op het vlak van onderzoek werd praktisch niets gewijzigd aan de beleidslijnen die werden vastgelegd in de Europese akte van 1986 (*supra* randnummer 46).

71. Tot op heden wordt de Europese Unie beheerst door het **Verdrag van Lissabon**, dat werd aangenomen in 2007.³¹⁰ Dit verdrag voerde verschillende

---

³⁰⁶ Verdrag betreffende de Europese Unie van 7 februari 1992, *Pb.C.* 29 juli 1992, afl. 191, 1 (hierna: Verdrag van Maastricht).

³⁰⁷ L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 37-38; P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 13; I. BACHE, S. GEORGE en S. BULMER, *Politics in the European Union*, New York, Oxford University Press, 2011, 159-164.

³⁰⁸ Art. 126 Verdrag van Maastricht.

³⁰⁹ Art. 126 Verdrag van Maastricht.

³¹⁰ Verdrag van Lissabon tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap van 13 december 2007, *Pb.C.* 17 december

hervormingen door om de EU democratischer en beter bestuurbaar te maken.³¹¹ In beginsel beschikt de EU alleen over de aan haar toebedeelde bevoegdheden, dewelke vanaf dan duidelijk kunnen worden opgedeeld in drie categorieën, met name de exclusieve, gedeelde en ondersteunende bevoegdheden.³¹² Onderzoek wordt expliciet opgelijst bij de gedeelde bevoegdheden. Er wordt voorgeschreven dat de EU binnen dat domein bevoegd is om op te treden, *"met name door programma's vast te stellen en uit te voeren, zonder dat de uitoefening van die bevoegdheid lidstaten belet hun eigen bevoegdheid uit te oefenen"*.³¹³ Concreet betekent een gedeelde bevoegdheid dat zowel de EU als de lidstaten wetgevend kunnen optreden en juridisch bindende handelingen kunnen vaststellen. Lidstaten mogen dit pas doen wanneer de EU haar bevoegdheid nog niet heeft uitgeoefend of uitdrukkelijk heeft besloten dat niet te doen.³¹⁴ Echter, wanneer we kijken naar de meer gedetailleerde verdragsregels met betrekking tot onderzoek – die de wettelijke grondslag vormen voor het aannemen van regelgeving –, wordt de gedeelde bevoegdheid van de EU sterk afgezwakt richting een ondersteunende bevoegdheid. Voorgenoemde verdragsregels voorzien vooral in de aanvulling van de activiteiten van de lidstaten – evenwel door middel van de tenuitvoerlegging van programma's – en de coördinatie van beider activiteiten.³¹⁵ Daarnaast werd een wettelijke basis gecreëerd voor een Europese Onderzoeksruimte. De doelstelling van de EU bestaat er met name in om *"haar wetenschappelijke en technologische grondslagen te versterken door de totstandbrenging van een Europese onderzoeksruimte waarbinnen onderzoekers, wetenschappelijke kennis en technologieën vrij circuleren, tot de ontwikkeling van het concurrentievermogen van de Unie en haar industrie bij te dragen en de*

2007, afl. 306, 1 (hierna: Verdrag van Lissabon); P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 25; I. BACHE, S. GEORGE en S. BULMER, *Politics in the European Union*, New York, Oxford University Press, 2011, 211-222.

³¹¹ L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 69-70.

³¹² Art. 2 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, *Pb.C.* 26 november 2012, afl. 326, 47 (hierna: VWEU); L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 235-238; P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 75.

³¹³ Art. 2 C Verdrag van Lissabon; Art. 4(3) VWEU.

³¹⁴ Art. 2(2) VWEU; P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 83.

³¹⁵ Art. 179-190 VWEU.

T. TRIDIMAS haalt dit argument aan met betrekking tot de bevoegdheid inzake ruimte, welke terug te vinden is in hetzelfde artikel (art. 4(3) VWEU); T. TRIDIMAS, "Competence after Lisbon: the elusive search for bright lines", in D. ASHIAGBOR, N., KOUNTOURIS en I. LIANOS (eds.), *The European Union after the Treaty of Lisbon*, Cambridge, Cambridge University Press, 2012 (47) 68-69.

onderzoeksactiviteiten te bevorderen die uit hoofde van andere hoofdstukken van de Verdragen nodig worden geacht".³¹⁶ Op het vlak van onderwijs werden geen fundamentele wijzigingen doorgevoerd ten opzichte van het Verdrag van Maastricht. Er werd verduidelijkt dat de lidstaten exclusief bevoegd blijven voor deze materie. De EU is daarentegen bevoegd om het optreden van de lidstaten te ondersteunen, te coördineren of aan te vullen, wat duidelijk wijst op een ondersteunende bevoegdheid.³¹⁷

2.3.2 Naar een Europese Onderzoeksruimte

72. Het Europese onderzoeksbeleid kreeg nadere uitwerking met de mededeling die de Europese Commissie in 2000 publiceerde om een **Europees Onderzoeksruimte** (hierna: EOR) tot stand te brengen.³¹⁸ Deze mededeling werd ingegeven door de bezorgdheid om meer in te zetten op wetenschappelijk onderzoek, nu men de laatste jaren evolueerde richting een kenniseconomie.³¹⁹ Er werd vastgesteld dat het onderzoeksbeleid binnen de EU eerder een optelsom was van nationale inspanningen, die overigens zeer uiteenlopend waren, en dat er weinig coördinatie bestond tussen de initiatieven op nationaal en op Europees niveau.³²⁰ Het concept van de EOR kan worden omschreven als *“een ruimte met een optimale benutting van de wetenschappelijke capaciteit en de materiële hulpbronnen die in de verschillende landen voorhanden zijn, met een samenhangende uitvoering van én nationaal én Europees beleid en met een vrij verkeer van personen en kennis; een ruimte die voor onderzoekers uit Europa net*

---

³¹⁶ Art. 163 Verdrag van Lissabon; N. VITTORIO, “European Doctoral Programs in Light of EHEA and ERA” in A. CURAJ, L. MATEI, R. PRICOPIE, J. SALM en P. SCOTT (eds.), *The European Higher Education Area, between critical reflections and future policies*, Dordrecht, Springer, 2015, (545) 546; P. VAN DER HIJDEN, “Europese onderzoeksruimte en Europese Hogeronderwijsruimte vergeleken”, *TORB* 2013-2014, (3) 4.

³¹⁷ Art. 2 E Verdrag van Lissabon; P. CRAIG en G. DE BURCA, *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 86.

³¹⁸ Med.(Comm.) aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Naar een Europese onderzoeksruimte, 18 januari 2000, COM(2000) 6 definitief; T. LUUKKONEN, “European Research Area” in L. WEDLIN en M. NEDEVA (eds.), *Towards European science, dynamics and policy of an evolving European research space*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Inc., 2015, (37) 37.

³¹⁹ Med.(Comm.) aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Naar een Europese onderzoeksruimte, 18 januari 2000, COM(2000) 6 definitief, 5.

³²⁰ Med.(Comm.) aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Naar een Europese onderzoeksruimte, 18 januari 2000, COM(2000) 6 definitief, 7-10.

zo aantrekkelijk is als voor de beste onderzoekers uit derde landen, en die tot stand wordt gebracht met inachtneming van de gemeenschappelijke ethische en sociale waarden én de diversiteit van de Europeanen".³²¹ Zoals reeds werd aangehaald, creëerde het Verdrag van Lissabon in 2007 een wettelijke basis voor de EOR (*supra* randnummer 71).

73. Binnen diezelfde tijdspanne werd ook de **Lissabonstrategie** uitgekend met betrekking tot de periode van 2000 tot 2010.³²² De overkoepelende doelstelling bestond erin om van de EU de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie ter wereld te maken.³²³ Als onderdeel van de strategie moest iedere lidstaat tegen 2010 minstens 3% van het BBP aan onderzoek en ontwikkeling besteden.³²⁴ Teneinde deze ambitie ook in realiteit te kunnen waarmaken, was het evenwel cruciaal om een aantrekkelijke Europese arbeidsmarkt voor onderzoekers te creëren.³²⁵ In 2007 publiceerde de Commissie

---

³²¹ Med.(Comm.) aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Naar een Europese onderzoeksruimte, 18 januari 2000, COM(2000) 6 definitief, 26; F. CONIGLIONE, *Through the mirrors of science, new challenges for knowledge based societies*, Heusenstamm, Ontos Verlag, 2010, 34; S. MORANO-FOADI, "Scientific mobility, career progression and excellence in the European Research Area", *International migration* 2005, Vol. 43 (5), (133) 138.

³²² Europese Raad Lissabon 23 en 24 maart 2000, conclusies van het voorzitterschap, https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_nl.htm.

³²³ I. BACHE, S. GEORGE en S. BULMER, *Politics in the European Union*, New York, Oxford University Press, 2011, 185; T. LUUKKONEN, "European Research Area" in L. WEDLIN en M. NEDEVA (eds.), *Towards European science, dynamics and policy of an evolving European research space*, Cheltenham, Edwar Elgar Publishing Inc., 2015, (37) 39; A. TAUSCH, *Titanic 2010? The European Union and its failed Lisbon Strategy*, New York, Nova Science Publishers, Inc., 2009, 2; K. VANDELDE, "Mobiël en daarom excellent of excellent en daarom mobiel?", *TH&MA* 2001, (37) 37; B.-A. LUNDVALL en E. LORENZ, "From the Lisbon Strategy to EUROPE 2020" in N. MOREL, B. PALIER en J. PALME (eds.), *Towards a social investment welfare state? Ideas, policies and challenges*, Bristol, Policy Press, 2012, (333) 334.

³²⁴ Europese Raad Lissabon 23 en 24 maart 2000, conclusies van het voorzitterschap, https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_nl.htm; F. CONIGLIONE, *Through the mirrors of science, new challenges for knowledge based societies*, Heusenstamm, Ontos Verlag, 2010, 34; S. MORANO-FOADI, "Scientific mobility, career progression and excellence in the European Research Area", *International migration* 2005, Vol. 43 (5), (133) 139; R. KEELING, "The Bologna Process and the Lisbon Research Agenda: the European Commission's expanding role in higher education discourse", *European Journal of Education* 2006, Vol. 41 No. 2, (203) 205.

Deze doelstelling werd echter niet behaald door de lidstaten; T. LUUKKONEN, "European Research Area" in L. WEDLIN en M. NEDEVA (eds.), *Towards European science, dynamics and policy of an evolving European research space*, Cheltenham, Edwar Elgar Publishing Inc., 2015, (37) 39.

³²⁵ Vijf jaar na het uittekenen van de Lissabonstrategie heeft de Commissie de reeds geboekte vooruitgang geëvalueerd. Het resultaat was echter niet geheel positief. Om de Lissabonstrategie te realiseren zouden de Europese maatregelen doelgerichter moeten worden, zou men de steun voor verandering moeten mobiliseren en zou de strategie moeten worden vereenvoudigd. De mededeling die in 2005 werd gepubliceerd, trachtte de bestaande strategie te herzien om zo beter tegemoet te komen aan de vooropgestelde doelstellingen; Med.(Commissievoorzitter Barroso met instemming van vice-voorzitter Verheugen) aan de Europese voorjaarsraad, Samen werken aan

een groenboek waarin de meest recente ideeën werden voorgelegd om een aantrekkelijkere EOR tot stand te brengen.³²⁶ Zo kwam men tot de vaststelling dat een volwaardige EOR de volgende hoofdkenmerken zou moeten vertonen: (1) een adequate stroom van bekwame onderzoekers waarborgen met een hoge mate van mobiliteit tussen instellingen, disciplines, sectoren en landen onderling; (2) onderzoeksinfrastructuren van wereldklasse ontwikkelen; (3) over excellente onderzoeksinstellingen beschikken; (4) effectieve kennisuitwisseling waarborgen; (5) goed gecoördineerde onderzoeksprogramma's en -prioriteiten uitwerken; en (6) de EOR breed openstellen voor de rest van de wereld.³²⁷ In dit verband kan verder melding worden gemaakt van het "**Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren**" (*European qualifications framework for lifelong learning*), dat in 2008 werd aangenomen.³²⁸ Het gaat meer bepaald om een gemeenschappelijk kwalificatiekader dat dient als vertaalinstrument voor de verschillende kwalificatiesystemen en -niveaus die de lidstaten hanteren. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen acht niveaus, waarvoor telkens de relevante leerresultaten worden beschreven. Doctoraatsstudies stemmen meer concreet overeen met het achtste niveau.³²⁹ Het kwalificatiekader wordt in deze context vermeld aangezien het de mobiliteit van onderzoekers zou moeten vergemakkelijken en op die manier bijdraagt tot een aantrekkelijkere EOR.

---

werkgelegenheid en groei, een nieuwe start voor de Lissabon-strategie, 2 februari 2005, COM(2005) 24 definitief.

In 2006 publiceerde de Commissie een mededeling die gericht was op het moderniseren van de universiteiten evenals hun onderwijs-, onderzoeks- en innovatietaken. Dit was onder meer van belang voor het succes van de Lissabonstrategie. Er werden negen werkpunten aangegeven, met name het verhogen van de mobiliteit van studenten en onderzoekers, een reële autonomie en verantwoordelijkheid voor de universiteiten, het bevorderen van partnerschappen met het bedrijfsleven, vaardigheden en kennis op de behoeften van de arbeidsmarkt afstemmen, de financieringskloof reduceren en financiële maatregelen doeltreffend inzetten, interdisciplinariteit vergroten, kennis activeren door interactie met de maatschappij, topkwaliteit belonen en de EHOR en de EOR aantrekkelijker maken; Med.(Comm.) aan de Europese Raad en het Europees Parlement, invulling van de moderniseringsagenda voor de universiteiten: onderwijs, onderzoek en innovatie, 10 mei 2006, COM(2006) 208 definitief.

³²⁶ Groenboek (Comm.) De Europese onderzoeksruimte: nieuwe perspectieven, 4 april 2007, COM(2007) 161 definitief.

³²⁷ Groenboek (Comm.) De Europese onderzoeksruimte: nieuwe perspectieven, 4 april 2007, COM(2007) 161 definitief.

³²⁸ Aanbev.EP en Raad nr. 2008/C 111/01, 23 april 2008 tot vaststelling van een Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren, *Pb.C.* 6 mei 2008, afl. 111, 1.

³²⁹ Aanbev.EP en Raad nr. 2008/C 111/01, 23 april 2008 tot vaststelling van een Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren, *Pb.C.* 6 mei 2008, afl. 111, 1.

In 2017 nam de Raad een nieuwe aanbeveling aan met betrekking tot dit kwalificatiekader; Aanbev.Raad nr. 2017/C 189/03, 22 mei 2017 inzake het Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren en tot intrekking van de aanbeveling van het Europees parlement en de Raad van 23 april 2008 tot vaststelling van een Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren, *Pb.C* 15 juni 2017, afl. 189, 15.

74. In navolging van de Lissabonstrategie, werd **de Europa 2020-strategie** aangenomen – waarnaar ook wordt gerefereerd als de EU-agenda voor groei en banen met betrekking tot de periode van 2010 tot 2020.³³⁰ Deze strategie focust op drie prioriteiten, met name een slimme groei (voor een op kennis en innovatie gebaseerde economie), een duurzame groei (voor een groenere en competitievere economie waarin efficiënter met hulpbronnen wordt omgesprongen) en een inclusieve groei (voor een economie met veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie). Eén van de vijf aangenomen doelstellingen is gericht op innovatie. Overeenkomstig met wat in de Lissabonstrategie werd bepaald, zouden de lidstaten 3% van het BBP moeten besteden aan onderzoek en ontwikkeling tegen 2020. De strategie kent een concrete invulling via zeven vlaggenschipprogramma's of kerninitiatieven, waaronder de innovatieve unie. Het is met name van belang om de randvoorwaarden en de toegang tot financiering voor onderzoek en ontwikkeling te verbeteren, zodat innovatie ideeën worden omgezet in producten en diensten die groei en banen opleveren om op die manier de EOR te voltooien.³³¹

---

³³⁰ Med.(Comm.), Europa 2020, een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei, 3 maart 2010, COM(2010) 2020 definitief.

³³¹ Med.(Comm.), Europa 2020, een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei, 3 maart 2010, COM(2010) 2020 definitief; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Europa 2020-kerninitiatief innovatie-unie, 6 oktober 2010, COM(2010) 546 definitief; T. LUUKKONEN, "European Research Area" in L. WEDLIN en M. NEDEVA (eds.), *Towards European science, dynamics and policy of an evolving European research space*, Cheltenham, Edwar Elgar Publishing Inc., 2015, (37) 39; D. SAYERS, "Article 13 – freedom of the arts and sciences" in S. PEERS, T. HERVEY, J. KENNER en A. WARD (eds.), *The EU charter of fundamental rights, a commentary*, Oxford, Hart Publishing, 2014, (379) 394; D. WALBURN, "Europe 2020", *Local Economy* 2010, Vol. 25 No. 8, (699) 699-700.

De Commissie heeft in 2011 een mededeling gepubliceerd die ingaat op de hoger onderwijsystemen in de context van de Europa 2020-strategie. Om de bijdrage van de hoger onderwijsystemen te maximaliseren zijn hervormingen immers noodzakelijk. Aangezien hoger onderwijs en onderzoek een sterke link vertonen, wordt ook ingegaan op dit specifieke aspect. Er moeten met name meer onderzoekers worden aangeworven, de kwaliteit moet worden verbeterd (bijvoorbeeld door middel van doctoraatsopleidingen), de mobiliteit moet worden verhoogd en er moet worden voorzien in voldoende financiering; European Commission, *Supporting growth and jobs, an agenda for the modernisation of Europe's higher education systems*, Luxemburg, Publications Office of the European Union, 2011, 2,5,7,9 en 12.

In het kader van de Europa 2020-strategie publiceerde de Europese Commissie in 2011 het groenboek "van uitdagingen naar kansen: naar een gemeenschappelijk strategisch kader voor EU-financiering van onderzoek en innovatie". Dit groenboek vormde de aanloop naar een publieke discussie over de in aanmerking te nemen vraagstukken bij het vaststellen van financieringsprogramma's inzake onderzoek en innovatie; Groenboek (Comm.) Van uitdagingen naar kansen: naar een gemeenschappelijk kader voor EU financiering van onderzoek en innovatie, 9 februari 2011, COM(2011) 48 definitief.

Aangezien de EOR centraal staat in de Europa 2020-strategie en in de innovatieve unie als kerninitiatief van deze strategie, heeft de Commissie in 2012 een mededeling gepubliceerd om de EOR te voltooien tegen 2014. Er werden vijf prioriteiten vastgesteld: (1) efficiëntere nationale

2.3.3 Naar een Europese Hogeronderwijsruimte

75. Met betrekking tot de ontwikkeling van het Europese onderwijsbeleid kan in eerste instantie worden verwezen naar de Bolognaverklaring van 1999.³³² De 29 toenmalige Europese ministers van onderwijs onderschreven een gezamenlijke verklaring om tegen 2010 een **Europese Hogeronderwijsruimte** (hierna: EHOR) tot stand te brengen.³³³ Merk op dat dit intergouvernementeel initiatief een ruimer personeel toepassingsgebied behelst dan uitsluitend de EU-lidstaten.³³⁴ Er werden zes objectieven uiteengezet: (1) het realiseren van vergelijkbare graden; (2) het implementeren van een twee-cycli systeem, meer bepaald het invoeren van een bachelor-master structuur (zoals reeds werd aangehaald, leidde dit ook in België tot de invoering van een dergelijke structuur, *supra* randnummer 54); (3) het opzetten van een gemeenschappelijk studiepuntenstelsel; (4) het bevorderen van de mobiliteit van studenten, docenten, onderzoekers en administratief personeel; (5) het bevorderen van de Europese samenwerking op het vlak van kwaliteitsverzekering; en (6) het bevorderen van de Europese dimensies in het hoger onderwijs.³³⁵ Deze ideeën vonden reeds hun oorsprong in

---

onderzoeksinstituten tot stand brengen; (2) een optimale transnationale samenwerking en concurrentie verzekeren; (3) een open arbeidsmarkt voor onderzoekers realiseren; (4) de gelijkheid tussen mannen en vrouwen waarborgen; en (5) optimaal verkeer, toegang tot en overdracht van wetenschappelijke kennis; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, een versterkt partnerschap voor topkwaliteit en groei voor de Europese Onderzoeksinstituut, 17 juli 2012, COM(2012) 392 definitief.

Uit de voortgangsverslagen van 2013 en 2014 blijkt dat er met betrekking tot deze vijf prioriteiten op verschillende gebieden aanzienlijke vooruitgang werd geboekt; Verslag (Comm.) aan de Raad en het Europees parlement, Voortgangsverslag 2013 over de Europese onderzoeksinstituut, 20 september 2013, COM(2013) 637 definitief; Med.(Comm.) aan de Raad en het Europees Parlement, Europese onderzoeksinstituut, voortgangsverslag 2014, 15 september 2014, COM(2014) 575 definitief.

³³² EHEA, *Bologna declaration, Joint declaration of the European Ministers of Education*, 19 juni 1999, http://media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf.

³³³ P. SCOTT, "Going Beyond Bologna: Issues and Themes" in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads, between the Bologna process and national reforms*, Part 1, Dordrecht, Springer, 2012, (1) 1; R. KEELING, "The Bologna Process and the Lisbon Research Agenda: the European Commission's expanding role in higher education discourse", *European Journal of Education* 2006, Vol. 41 No. 2, (203) 207.

³³⁴ R. KEELING, "The Bologna Process and the Lisbon Research Agenda: the European Commission's expanding role in higher education discourse", *European Journal of Education* 2006, Vol. 41 No. 2, (203) 203; P. VAN DER HIJDEN, "Europese onderzoeksinstituut en Europese hogeronderwijsruimte vergeleken", *TORB* 2013-2014, (3) 5.

³³⁵ EHEA, *Bologna declaration, Joint declaration of the European Ministers of Education*, 19 juni 1999,

de Sorbonneverklaring van 1998 over de harmonisatie van het hoger onderwijsstelsel in Europa. Wilde men de concurrentiepositie van het Europees hoger onderwijs versterken, dan moesten de verschillende onderwijsstelsels beter op elkaar worden afgestemd.³³⁶

76. Na de Bolognaverklaring van 1999 kwamen de Europese ministers van onderwijs tweejaarlijks samen om de vooruitgang van dit "Bolognaproces" te evalueren en nieuwe prioriteiten vast te stellen.³³⁷ Tijdens het Praag Communiqué van 2001 werden drie nieuwe doelstellingen geformuleerd, met name het levenslang leren als essentieel onderdeel van de EHOR, het verhogen van de betrokkenheid van studenten in de hogeronderwijsinstellingen en het bevorderen van de aantrekkelijkheid en de competitiviteit van de EHOR, bijvoorbeeld door het opzetten van een gemeenschappelijk kwalificatiekader.³³⁸ Ten gevolge van het Berlijn Communiqué van 2003 werden doctoraatsstudies opgenomen als de derde cyclus in het Bolognaproces. De Europese ministers van onderwijs waren het erover eens dat inspanningen moesten worden geleverd om nauwere banden tot stand te brengen tussen het hoger onderwijs en de onderzoekssystemen in hun respectieve landen. Daarnaast werd ook de wens geformuleerd om een overkoepelend kwalificatiekader uit te werken voor de EHOR.³³⁹ Zodoende werd

---

http://media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf; P. SCOTT, "Going Beyond Bologna: Issues and Themes" in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads, between the Bologna process and national reforms*, Part 1, Dordrecht, Springer, 2012, (1) 8; S. GARBEN, "Articles 179-190" in M. KELLERBAUER, M. KLAMERT en J. TOMKIN (eds.), *Commentary on the EU treaties and the charter of fundamental rights*, Oxford, Oxford University Press, 2019, (1494), 1495; P. VAN DER HIJDEN, "Europese onderzoekruimte en Europese hogeronderwijsruimte vergeleken", *TORB* 2013-2014, (3) 4.

³³⁶ Ministers in charge for France, Germany, Italy and the United Kingdom, *Sorbonne Joint declaration, Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system*, 25 mei 1998, http://media.ehea.info/file/1998_Sorbonne/61/2/1998_Sorbonne_Declaration_English_552612.pdf; Ontwerp van decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, *Parl.St. Vlaams parlement* 2002-2003, nr. 1571/1, 5-6; K. KEIRSE en E. GERARD, "Decretale stappen in het Vlaams onderwijsbeleid (1971-2010)" in M. VAN DEN WIJNGAERT (ed.), *Van een unitair naar een federal België: 40 jaar beleidsvorming in gemeenschappen en gewesten (1971-2011)*, Brussel, ASP, 2011, (85) 102.

³³⁷ I. GLORIEUX, I. LAURIJSEN en O. SOB CZYK, *De recente veranderingen in het hoger onderwijs van Europa en Vlaanderen: het Bolognaproces en de mogelijke effecten op de studieloopbanen*, Leuven, Steunpunt SSL, 2012, 3; K. DE WIT, *Universiteiten in Europa in de 21e eeuw, netwerken in een veranderende samenleving*, Leuven, Faculteit Sociale Wetenschappen, 2008, 108.

³³⁸ Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher education in Prague, *Towards the European Higher Education Area*, 19 mei 2001, http://media.ehea.info/file/2001_Prague/44/2/2001_Prague_Communique_English_553442.pdf.

³³⁹ Communiqué of the conference of ministers responsible for higher education in Berlin, *Realising the European Education Area*, 19 september 2003,

het “**overkoepelend raamwerk voor kwalificaties in de Europese Hogeronderwijsruimte**” (*framework for qualifications of the European Higher Education Area*) aangenomen in 2005. Enerzijds werden de specifieke leerresultaten en competenties uiteengezet voor iedere cyclus en anderzijds werd het aantal studiepunten bepaald dat moest worden toegekend aan de opleidingen in de eerste en tweede cyclus.³⁴⁰

77. In het Bergen Communiqué van 2005 werd de intentie geuit om de nationale kwalificatiekaders af te stemmen op het overkoepelend raamwerk van de EHOR. Het belang van hoger onderwijs werd onderlijnd voor het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek, net zoals het belang van wetenschappelijk onderzoek werd benadrukt voor de verdere ontplooiing van de EHOR. In die zin was het dan ook noodzakelijk om de synergie tussen de EHOR en de EOR te verbeteren. Voor het bereiken van deze doeleinden dienden de doctoraatsstudies te worden afgestemd op het overkoepelend raamwerk van de EHOR. Zoals ook in de Salzburg principes werd uiteengezet (*infra* randnummer 80), is de vooruitgang van kennis door middel van origineel onderzoek het *key element* van een doctoraatsopleiding. De duur van een dergelijke doctoraatsopleiding bedraagt in de meeste landen drie tot vier jaar (fulltime). Om meer onderzoekers aan te trekken binnen de EHOR, zouden de doctoraatsopleidingen gericht moeten zijn op de noden van de ruimere arbeidsmarkt.³⁴¹ Deelnemers van derde cyclusprogramma’s dienen daarenboven én als studenten én als beginnende onderzoekers te worden beschouwd. Ten slotte zou moeten worden voorzien in de verdere ontwikkeling van de basisprincipes voor doctoraatsstudies. Overregulering zou daarbij moeten worden vermeden.³⁴²

---

https://media.ehea.info/file/2003_Berlin/28/4/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf;
P. SCOTT, “Going Beyond Bologna: Issues and Themes” in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads, between the Bologna process and national reforms*, Part 1, Dordrecht, Springer, 2012, (1) 8-9; N. VITTORIO, “European Doctoral Programs in Light of EHEA and ERA” in A. CURAJ, L. MATEI, R. PRICOPIE, J. SALM en P. SCOTT (eds.), *The European Higher Education Area, between critical reflections and future policies*, Dordrecht, Springer, 2015, (545) 546-547.

³⁴⁰ Bologna Working group on qualifications frameworks, *A framework for qualifications of the European Higher Education Area*, Copenhagen, Ministry of Science, Technology and Innovation, 2005, 193-197.

³⁴¹ R. VAN ROSSEM, K. VANDEVELDE en H. DE GRANDE, *Kennis in wording, het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel*, Gent, Academia Press, 2009, 33.

³⁴² Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area – achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf;
N. VITTORIO, “European Doctoral Programs in Light of EHEA and ERA” in A. CURAJ, L. MATEI, R.

78. In het Londen Communiqué van 2007 werd benadrukt dat het verbeteren van de synergie tussen de EHOR en de EOR een belangrijke doelstelling blijft. Het optimaliseren van de status en de financiering van beginnende onderzoekers zijn randvoorwaarden om de kwaliteit en de competitiviteit van de EHOR te verhogen.³⁴³ Het Leuven Communiqué van 2009 legde voorts de nadruk op het voorzien van aantrekkelijke arbeidscondities voor beginnende onderzoekers.³⁴⁴ In de Budapest-Vienna verklaring van 2010 werd erkend dat onderzoekers een hoofdrol spelen in de ontplooiing van de EHOR. Daarom werd nogmaals aanbevolen om de synergie tussen de EHOR en de EOR verder te versterken.³⁴⁵ Het Bucharest Communiqué van 2012 zette ten slotte in op het promoten van kwaliteit, transparantie en mobiliteit in de derde cyclus. De opleiding van doctorandi speelt immers een vitale rol in de link tussen de EHOR en de EOR.³⁴⁶

PRICOPIE, J. SALM en P. SCOTT (eds.), *The European Higher Education Area, between critical reflections and future policies*, Dordrecht, Springer, 2015, (545) 547.

In 2005 nam de European Research Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers enkele aanbevelingen aan in verband met doctoraatsstudies. Er kwam duidelijk naar voren dat doctorandi moeten worden beschouwd als beginnende onderzoekers die onderworpen zijn aan de sociale zekerheid; EURODOC, *Conclusions and recommendations eurodoc 2005 conference, Strasbourg, march 2005*, <http://www.eurodoc.net/sites/default/files/attachments/2017/133/20050512eurodocdeclarationsstrasbourg.pdf>.

³⁴³ Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in London, *Towards the European higher education area: responding to challenges in a globalised world*, 18 mei 2007, http://media.ehea.info/file/2007_London/69/7/2007_London_Communique_English_588697.pdf. Het trends V-rapport van de European University Association werd gepresenteerd aan de Europese ministers van onderwijs tijdens het Londen communiqué. Dit rapport schetst een beeld van het hoger onderwijs binnen Europa. Er werd een stand van zaken opgemaakt met betrekking tot de reeds geboekte vooruitgang in de implementatie van het bolognaproces en verder werden ook de toekomstige uitdagingen uiteengezet; EUA, *Trends V: universities shaping the European higher education area*, Brussels, EUA publications, 2007, 4-10.

³⁴⁴ Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Leuven, *The bologna process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade*, 28-29 april 2009, http://media.ehea.info/file/2009_Leuven_Louvain-la-Neuve/06/1/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009_595061.pdf.

³⁴⁵ EHEA, *Budapest-Vienna declaration on the European Higher Education Area*, 12 maart 2010, http://media.ehea.info/file/2010_Budapest_Vienna/64/0/Budapest-Vienna_Declaration_598640.pdf.

³⁴⁶ Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bucharest, *Making the most of our potential: consolidating the European higher education area*, 26-27 april 2012, http://media.ehea.info/file/2012_Bucharest/67/3/Bucharest_Communique_2012_610673.pdf; M. FORONI, "Bridging Education, Research and Innovation: the pivotal role of doctoral training (overview paper)" in A. CURAJ, L. MATEI, R. PRICOPIE, J. SALM en P. SCOTT (eds.), *The European Higher Education Area, between critical reflections and future policies*, Dordrecht, Springer, 2015, (541) 542.

Over de implementatie van het Bolognaproces zie EACEA, Eurydice, Eurostat, Eurostudent, *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*, Brussels, 2012, 220 p.

2.3.4 Synergie tussen de Europese Onderzoeksruimte en de Europese Hogeronderwijsruimte: het statuut van doctorandi

79. Zowel in het uitbouwen van de Europese Onderzoeksruimte als de Europese Hogeronderwijsruimte vormt het een absolute kernvoorwaarde om goede onderzoekers aan te trekken.³⁴⁷ Tegen deze achtergrond werden verschillende initiatieven genomen om de rechtspositie van doctorandi te versterken. Zo publiceerde de Europese Commissie in 2005 een aanbeveling betreffende het **Europese Handvest voor Onderzoekers** en betreffende een **Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers**.³⁴⁸ Deze aanbeveling moest de lidstaten, werkgevers, financierders en onderzoekers een instrument verschaffen om op vrijwillige basis initiatieven te nemen voor de verbetering van de loopbaanvooruitzichten van onderzoekers. De Europese Commissie benadrukt dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat onderzoekers een voldoende sociale zekerheidsdekking genieten. Daarbij moet ook aandacht worden besteed aan de meeneembaarheid van pensioenrechten voor onderzoekers die zich binnen hetzelfde land bewegen tussen de private en publieke sector alsook voor onderzoekers die zich over de grenzen heen bewegen binnen de EU.³⁴⁹ Het Europese Handvest voor Onderzoekers bevat een aantal algemene beginselen die de rechten en plichten van onderzoekers, werkgevers en financierders specificeren. Werkgevers en financierders moeten er bijvoorbeeld voor zorgen dat onderzoekers aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden genieten met adequate sociale zekerheidsvoorzieningen (inclusief ziekte- en ouderschapsuitkeringen, pensioenrechten en werkloosheidsuitkeringen). Dergelijke arbeidsvoorwaarden zouden zowel mannelijke als vrouwelijke onderzoekers in staat moeten stellen om

---

³⁴⁷ Schriftelijke vraag João Ferreira E-4585/09, 9 september 2009, *Pb.C* 14 januari 2011, 10 E en antwoord Commissie, 30 oktober 2009.

³⁴⁸ Aanbev.Comm. nr. 2005/251/EG, 11 maart 2005 betreffende het Europese Handvest voor Onderzoekers en betreffende een Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers, *Pb.L.* 22 maart 2005, afl. 75, 67 (hierna: aanbeveling handvest en gedragscode); S. GRUBER, "European employment market for researchers: challenges and opportunities, some achievements and new instruments" in T. GABALDON, H. HORTA, D.M. MEYER en K.B. PEREIRA-LEAL (eds.), *Career paths and mobility of researchers in Europe*, Göttingen, Cuvillier Verlag, 2005, (45) 47.

³⁴⁹ Aanbeveling 7 aanbeveling handvest en gedragscode; N. VITTORIO, "European Doctoral Programs in Light of EHEA and ERA" in A. CURAJ, L. MATEI, R. PRICOPIE, J. SALM en P. SCOTT (eds.), *The European Higher Education Area, between critical reflections and future policies*, Dordrecht, Springer, 2015, (545) 547-548.

tot een goede *work-life balance* te komen.³⁵⁰ De Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers bevat beginselen die door de werkgevers en/of financierders moeten worden gevolgd bij de rekrutering van onderzoekers, zoals bijvoorbeeld voor het beoordelen van de verdiensten, de erkenning van kwalificaties,...³⁵¹

80. In datzelfde jaar werd in Salzburg een seminarie gehouden met de bedoeling om een reeks van **tien basisbeginselen** vast te stellen voor de verdere uitbouw van de derde cyclus (in het kader van het Bolognaproces).³⁵² Enkele van deze zogenaamde Salzburg principes verdienen bijzondere aandacht. Het eerste principe verduidelijkt dat de voortuitgang van kennis door middel van origineel onderzoek het *key element* van een doctoraatsstudie vormt. Doctoraatsopleidingen moeten daarentegen wel tegemoetkomen aan de noden van een arbeidsmarkt die ruimer is dan alleen de academische wereld.³⁵³ Het vierde principe bepaalt dat doctorandi of beginnende onderzoekers als professionals moeten worden erkend en ook op die manier moeten worden behandeld.³⁵⁴ Het zevende principe zet uiteen dat de normale duur van doctoraatsstudies drie à vier jaar zou moeten bedragen (fulltime). Het tiende en laatste principe stelt ten slotte vast dat er in voldoende financiering moet worden voorzien. Deze financiering is overigens nauw verbonden met het statuut van de

---

³⁵⁰ Zie Europese Handvest voor Onderzoekers in aanbeveling handvest en gedragscode.

³⁵¹ Zie Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers in aanbeveling handvest en gedragscode.

Om de implementatie van het Europese Handvest voor Onderzoekers en de Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers op institutioneel niveau te ondersteunen, heeft de Commissie voorzien in de *HR strategy for researchers*. Dit vormt een incentive voor ondertekenende organisaties om de verenigbaarheid van hun HR benadering voor personeel met de principes in het Handvest en de Gedragscode aan te tonen; Schriftelijke vraag João Ferreira E-4585/09, 9 september 2009, *Pb.C* 14 januari 2011, 10 E en antwoord Commissie, 30 oktober 2009; P. VAN DER HIJDEN, "Europese onderzoeksruijme en europese hogeronderwijsruimte vergeleken", *TORB* 2013-2014, (3) 8; K. HAEGEMANS, "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 351.

³⁵² K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf.

³⁵³ L. F. PANCHENKO e.a., "PhD student training: principles and implementation", *J.Phys Conf. Ser.* 1840 012056 2020, (1) 1-2.

³⁵⁴ The European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers gaf verschillende malen aan dat de erkenning van doctorandi als professionals (met de bijhorende werkgerelateerde rechten en plichten) essentieel is om de Europese competitiviteit te verhogen; EURODOC, *Eurodoc president speaks for the recognition of professional status for doctoral candidates in Europe at the annual meeting of the EUA council for doctoral education*, 2010, <http://www.eurodoc.net/sites/default/files/attachments/2017/134/20100607euacdepressrelease.pdf>; EURODOC, *Defining doctoral candidate and doctoral training*, 2012, <http://www.eurodoc.net/sites/default/files/attachments/2017/133/defining-doctoral-candidates-and-doctoral-trainingmay2012.pdf>.

onderzoeker. Zo werd *in extremis* vastgesteld dat onderzoekers in sommige landen als echte studenten worden beschouwd zonder sociale zekerheidsrechten, terwijl zij in andere landen als werknemers of als beginnende onderzoekers worden beschouwd met een arbeidsovereenkomst en de daaraan verbonden sociale zekerheidsrechten.³⁵⁵

81. Daaropvolgend hebben de Europese ministers van onderwijs de Europese universiteitenassociatie een mandaat gegeven om een rapport voor te bereiden over de verdere ontwikkeling van de basisprincipes voor doctoraatsprogramma's.³⁵⁶ Het rapport focust op de rol van de universiteiten, de nieuwe ontwikkelingen, het statuut en de financiering van onderzoekers.³⁵⁷ Zo wordt gewezen op de primaire verantwoordelijkheid van de universiteiten in het uitbouwen van doctoraatsprogramma's en doctoraatsopleidingen.³⁵⁸ Nieuwe trends zijn de meer praktijkgerichte "professionele doctoraten" evenals de

---

³⁵⁵ K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf.

De European university Association heeft tijdens het Bologna seminarie in Salzburg een rapport gepresenteerd dat een schets verleent van de doctoraatsprogramma's in Europa. In het rapport wordt vooral ingegaan op de structuur en de begeleiding met betrekking tot doctoraatsopleidingen evenals de mobiliteit van onderzoekers. Interessant is dat ook hier werd vastgesteld dat het statuut van doctorandi enorm verschilt binnen de EU, gaande van een studentenstatuut tot een volwaardig werknemersstatuut; EUA, *Doctoral programmes for the European knowledge society, report on the EUA doctoral programmes project 2004-2005*, Brussels, EUA publications, 2005, 4-6 en 21.

In 2010 ging de European University Association na hoe deze basisprincipes geïmplementeerd werden en nam vervolgens aanbevelingen aan om deze basisprincipes verder te omschrijven; EUA, *Salzburg II recommendations, European universities' achievements since 2005 in implementing the Salzburg principles*, 2010, http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/Salzburg_II_Recommendations.

In 2016 heeft de European University Association een aantal richtlijnen vastgesteld voor de verdere implementatie van de verschillende hervormingen in doctoraatsstudies. Zo moeten er institutionele structuren worden voorzien voor het opleiden van onderzoekers, zoals bijvoorbeeld doctoral schools. Ruimte voor debat met onderzoekers mag zeker niet ontbreken. Verder is het belangrijk om nieuwe onderzoekers aan te trekken. Er wordt vastgesteld dat het financieringsniveau binnen de EU daalt en dat de financiering meer een meer wordt gebaseerd op een outputgericht model. Ten slotte is het belangrijk om doctorandi de mogelijkheid te bieden om verschillende vaardigheden te ontwikkelen. Daarnaast wordt ook gewezen op enkele nieuwe uitdagingen, zoals de internationalisering van het onderzoek; EUA-CDE, *Doctoral education – taking Salzburg forward: implementation and new challenges*, Brussels, EUA, 2016, 3-7.

³⁵⁶ K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf; EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA, 2007, 6.

³⁵⁷ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA, 2007, 9-18.

³⁵⁸ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA, 2007, 9.

samenwerking met andere sectoren zoals de industrie, bedrijven, onafhankelijke organisaties en de overheid.³⁵⁹ Verder wordt vastgesteld dat het statuut van doctorandi enorm verschilt binnen de EU. Zo kan het studentenstatuut worden onderscheiden van het werknemersstatuut en daarnaast kan er ook sprake zijn van een gemixt statuut (dit betekent enerzijds dat men zowel studenten als werknemers tewerkstelt en anderzijds dat men onderzoekers tewerkstelt die als student en als werknemer worden beschouwd).³⁶⁰ Inzake de financiering wordt een opsplitsing geconstateerd tussen beurzen, salarissen en onderwijsassistentenschappen.³⁶¹

82. Voorts heeft de Commissie in 2008 een mededeling gepubliceerd met als titel "**betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers**" teneinde een partnerschap te ontwikkelen met de lidstaten om de beschikbaarheid van de nodige onderzoekers te verzekeren.³⁶² In essentie zouden de lidstaten moeten inzetten op vier actiepunten: (1) een systematisch open rekrutering; (2) het voldoen aan de behoeften inzake sociale zekerheid en aanvullend pensioen voor mobiele onderzoekers; (3) het versterken van de opleiding, vaardigheden en ervaring van onderzoekers; en (4) het aanbieden van aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden. Dit laatste aspect is namelijk doorslaggevend in het bepalen van de attractiviteit van de onderzoeksloopbaan. Het salarisniveau en de mogelijkheden om een beroeps- en gezinsleven te combineren zijn daarin belangrijke factoren. Aan jonge onderzoekers worden overigens vaak atypische vormen van beloning aangeboden, zoals beurzen. De voorgestelde prioritaire acties binnen dit domein zijn dan ook gericht op het verzekeren van een goede *work-life balance* en het voorzien van adequate sociale zekerheidsdekking voor onderzoekers die een beurs ontvangen.³⁶³ Deze prioritaire acties zagen we ook al terug onder de vorm van de

---

³⁵⁹ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA, 2007, 14.

³⁶⁰ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA, 2007, 15.

³⁶¹ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA, 2007, 16.

³⁶² Med.(Comm.) aan de Raad en het Europees Parlement, *Betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers*, 23 mei 2008, COM(2008) 317 definitief.

³⁶³ Med.(Comm.) aan de Raad en het Europees Parlement, *Betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers*, 23 mei 2008, COM(2008) 317 definitief; K. HAEGEMANS, "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 351.

algemene beginselen gespecificeerd in het Europese Handvest voor Onderzoekers.³⁶⁴ De raadsconclusies van 2008 bevestigen dat het aantrekken van uitstekende onderzoekers gepaard gaat met het scheppen van de noodzakelijke voorwaarden omtrent een statuut dat hen sociale erkenning verleent evenals een bevredigende levensstandaard.³⁶⁵

83. De “European Science Foundation” publiceerde in 2009 een rapport onder de titel “**research careers in Europe landscape and horizons**” dat handelt over onderzoekscarrières binnen de EU.³⁶⁶ Teneinde de concurrentiepositie van de EOR te handhaven, moet er een gemeenschappelijke strategie worden gevoerd om onderzoekscarrières aantrekkelijk te maken. Het onderzoeksbeleid in Europa wordt immers grotendeels bepaald op nationaal, regionaal en zelfs universitair niveau, wat bijgevolg leidt tot grote fragmentatie. Het rapport moedigt aan om actie te ondernemen op vijf gebieden: (1) het structureren van onderzoekscarrières; (2) het aantrekkelijker maken van Europese onderzoekscarrières; (3) het bieden van *equal playing fields* voor onderzoekers van alle achtergronden; (4) het ondersteunen van de ontwikkeling van vaardigheden die kunnen worden ingezet in een brede waaier van sectoren; en (5) de uitwerking en implementatie van een Europees beleid voor de ontwikkeling van onderzoekscarrières.³⁶⁷ Inzake het structureren van onderzoekscarrières werd meer concreet een onderverdeling gemaakt in vier stadia: (1) het stadium van de doctoraatsopleiding; (2) het postdoctorale stadium; (3) het stadium van de onafhankelijke onderzoeker; en (4) het stadium van de gevestigde onderzoeker (met als voorbeeld de professoren).³⁶⁸ Daaropvolgend publiceerde de “League of European Universities” in 2010 een

---

³⁶⁴ Schriftelijke vraag João Ferreira E-9413/2010, 11 november 2010, *Pb.C* 9 september 2011, 265 E en antwoord Commissie, 16 december 2010, *Oj. C* 9 september 2011, 265 E.

³⁶⁵ Council conclusions on better careers and more mobility: a European partnership for researchers, 26 september 2008, https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/intm/103059.pdf, 2.

De raadsconclusies van 2010 benadrukken overigens het belang van een adequate sociale zekerheidsdekking voor onderzoekers; Council conclusions on European researchers' mobility and careers, 2 march 2010, https://www.research.gov.ro/uploads/consiliul-competitivitate/compet_1-2-martie-2010_concluzii-mobilitate.pdf.

³⁶⁶ ESF member organisation forum on research careers, *Research careers in Europe landscape and horizons*, Strasbourg, IREG, 2009, 1.

³⁶⁷ ESF member organisation forum on research careers, *Research careers in Europe landscape and horizons*, Strasbourg, IREG, 2009, 3.

³⁶⁸ ESF member organisation forum on research careers, *Research careers in Europe landscape and horizons*, Strasbourg, IREG, 2009, 17.

rapport genaamd "**Harvesting talent: strengthening research careers in Europe**".³⁶⁹ Dit rapport gaat verder op de idee dat het cruciaal is om onderzoekscarrières aantrekkelijk te maken voor de verdere implementatie van de EOR. Samengevat spelen toekomstperspectieven en een sterke financiering daarin een belangrijke rol.³⁷⁰ Er worden vier stadia gedefinieerd die in principe alle onderzoeksposities binnen de EU moeten indelen en op die manier een vertalingsinstrument vormen om nationale structuren te vergelijken. Gelijklopend met het rapport van de "European Science Foundation" kunnen respectievelijk de doctorandi, de postdoctorale onderzoekers, de universitaire wetenschappers en de professoren worden vermeld.³⁷¹ In 2011 heeft de Europese Commissie bovendien een ontwerp opgesteld inzake een **Europees kwalificatiekader voor onderzoekscarrières**.³⁷² Dit werd ingegeven door het vastgestelde gebrek aan een transparante interne markt voor onderzoekers, dat te wijten zou zijn aan de fragmentatie op nationaal niveau evenals binnen de verschillende sectoren. Het Europees kwalificatiekader voor onderzoekscarrières is een vrijwillig instrument dat tracht om vergelijkbare structuren tot stand te brengen. Net zoals in het rapport van de "European Science Foundation" en de "League of European Universities" wordt een onderverdeling gemaakt in vier stadia: (1) first stage researcher (tot aan het doctoraat); (2) recognised researcher (personen die het doctoraat reeds hebben behaald maar nog niet volledig zelfstandig zijn); (3) established researcher (onderzoekers die een bepaald niveau van onafhankelijkheid hebben bereikt); en (4) leading researcher (onderzoekers die leidinggevend zijn op het gebied van hun onderzoeksterrein). Het tweede stadium – dat ingaat vanaf het behalen van het doctoraat – komt overeen met de derde cyclus in het overkoepelend raamwerk voor kwalificaties in de Europese hogeronderwijsruimte en het achtste niveau in het Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren.³⁷³

---

³⁶⁹ LERU, *Harvesting talent: strengthening research careers in Europe*, Leuven, LERU, 2010, 1.

³⁷⁰ LERU, *Harvesting talent: strengthening research careers in Europe*, Leuven, LERU, 2010, 3.

³⁷¹ LERU, *Harvesting talent: strengthening research careers in Europe*, Leuven, LERU, 2010, 8-9.

³⁷² European Commission, *Towards a European framework for research careers*, 21 juli 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Towards_a_European_Framework_for_Research_Careers_f inal%20(3).pdf.

³⁷³ European Commission, *Towards a European framework for research careers*, 21 juli 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Towards_a_European_Framework_for_Research_Careers_f inal%20(3).pdf; European Commission, *Report of mapping exercise on doctoral training in Europe, "Towards a common approach"*, 27 juni 2011, <https://sisu.ut.ee/sites/default/files/doktorikool.humanitaarteadused/files/4078065.pdf>.

84. In datzelfde jaar publiceerde de Europese Commissie ten slotte **zeven principes voor een innovatieve doctoraatsopleiding**.³⁷⁴ Deze principes zetten onder meer in op het aanbieden van een aantrekkelijke institutionele omgeving met goede arbeidsvoorwaarden (onder referentie naar het Europese Handvest voor Onderzoekers en de Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers) evenals het ontwikkelen van vaardigheden die kunnen worden aangewend in een brede waaier van sectoren. De Europese Commissie tracht met dit document een soort referentiekader te bieden, met behoud van flexibiliteit en autonomie voor de instellingen en doctorandi.³⁷⁵

3. Huidige situatie gebaseerd op de regelgeving vanaf 2013

3.1 *Situering en toepasselijke regelgeving doctoraatsonderzoek*

3.1.1 De Vlaamse universiteiten

85. Het universitair landschap in de Vlaamse Gemeenschap is sinds de staatshervorming van 1988 min of meer ongewijzigd gebleven. De UGent, de UAntwerpen, de UHasselt, de VUB en de KU Leuven kunnen tot op heden worden vermeld als de vijf Vlaamse universiteiten (*supra* randnummer 50).

3.1.2 Academische graden en financiering van onderzoek(ers) via werkingstoelagen in de Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013

---

³⁷⁴ European Commission, *Principles for innovative doctoral training*, 27 juni 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf.

³⁷⁵ European Commission, *Principles for innovative doctoral training*, 27 juni 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf; N. VITTORIO, "European Doctoral Programs in Light of EHEA and ERA" in A. CURAJ, L. MATEI, R. PRICOPIE, J. SALM en P. SCOTT (eds.), *The European Higher Education Area, between critical reflections and future policies*, Dordrecht, Springer, 2015, (545) 548.

In 2017 publiceerde de European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers een paper over de definitie van beginnende onderzoekers en de uitdagingen waarmee zij worden geconfronteerd. Eén van de problemen waarmee zij te maken krijgen zijn nog steeds de onaantrekkelijke arbeidsvoorwaarden; EURODOC, *Defining 'junior researchers' and challenges they face*, <http://www.eurodoc.net/sites/default/files/attachments/2017/133/eurodoc2017-juniorresearchersdefinitionandchallenges.pdf>.

86. De Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013 (hierna: CHO)³⁷⁶ is een codificatie van de decretale bepalingen omtrent het hoger onderwijs. Wat betreft de **academische graden** wordt bevestigd dat universiteiten de graad van doctor kunnen verlenen, naast de graad van bachelor en master.³⁷⁷ De doelstelling van een doctoraatsproefschrift werd in dezelfde bewoordingen overgenomen van het structuurdecreet.³⁷⁸ De CHO vermeldt evenwel de domeinspecifieke leerresultaten van een doctoraat, zijnde: *“(1) het systemisch begrijpen van een vakgebied en het beheersen van de vaardigheden en methodieken van onderzoek in dat vakgebied; (2) de bekwaamheid om met de geëigende integriteit van een onderzoeker een omvangrijk onderzoeksproces te ontwerpen, te ontwikkelen, uit te voeren en aan te passen; (3) het door origineel onderzoek leveren van een bijdrage aan verlegging van de grenzen van kennis door een omvangrijke hoeveelheid werk, waarvan een deel een nationaal of internationaal beoordeelde publicatie verdient; (4) het in staat zijn tot kritische analyse, evaluatie en synthese van nieuwe en complexe ideeën; (5) het kunnen communiceren met vakgenoten en de bredere wetenschappelijke gemeenschap nationaal en internationaal en de samenleving als geheel over het terrein waarop men deskundig is; en (6) een vernieuwende bijdrage leveren binnen de academische en professionele context, wat leidt tot technologische, sociale of culturele vooruitgang in een kennissamenleving”*.³⁷⁹ Zoals in het structuurdecreet werd voorgeschreven, kunnen studenten die houder zijn van een masterdiploma zich inschrijven voor de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift.³⁸⁰ Het flexibiliseringsdecreet bepaalde overigens een studiegeld van 240 tot 300 euro voor het jaar van de inschrijving evenals voor het jaar waarin het doctoraat werd behaald. De CHO verhoogt dit bedrag naar 445 euro.³⁸¹ Ten slotte wordt een bepaling opgenomen die specificeert dat de graad van doctor wordt behaald na de openbare verdediging van het proefschrift, dewelke ook kon worden teruggevonden in het universiteitsdecreet.³⁸² De doctoraatsopleiding wordt daarentegen niet meer expliciet vermeld en vormt dus nog steeds geen decretale

---

³⁷⁶ CHO; Decreet 20 december 2013 tot bekrachtiging van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs, gecodificeerd op 11 oktober 2013, BS 27 februari 2014.

³⁷⁷ Art. II.57 en II.73 CHO.

³⁷⁸ Art. II.58 CHO.

³⁷⁹ Art. II.141 CHO.

³⁸⁰ Art. II.184 en II.196 CHO.

³⁸¹ Art. II.211 CHO.

³⁸² Art. II.251 CHO.

voorwaarde voor het behalen van de doctorsgraad. Het decreet van 30 april 2009 en het besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2013 inzake de omkadering van jonge onderzoekers zijn nog steeds van kracht waardoor universiteiten onder bepaalde voorwaarden evenwel financiering ontvangen voor de organisatie van doctoraatsopleidingen (*supra* randnummers 56-57).

87. De CHO heeft de regeling betreffende de **financiering** van de universiteiten vrijwel volledig overgenomen van het decreet van 14 maart 2008³⁸³, waardoor verwezen kan worden naar de bespreking ervan onder dit decreet (*supra* randnummer 60).

88. Voorts heeft de CHO praktisch niets gewijzigd aan het statuut van **assistenten** zoals vastgesteld in het universiteitsdecreet³⁸⁴, waardoor opnieuw kan worden verwezen naar de bespreking ervan onder dit decreet (*supra* randnummer 61). Niettemin wordt nu bovenop de initiële duurtijd van het doctoraat gelijk aan zes jaar standaard een bijkomende termijn van één jaar toegekend in het geval van zwangerschap of langdurige en ernstige ziekte.³⁸⁵ De Vlaamse Regering stelt verder de salarisschalen, het vakantiegeld en de eindejaarstoelagen van het AAP vast.³⁸⁶

3.1.3 Financiering van onderzoek(ers) via het FWO en het BOF

89. De CHO heeft geen wijzigingen aangebracht in de financiering van het **FWO** ten opzichte van het universiteitsdecreet. De jaarlijkse toelage voor deze instelling vertegenwoordigt nog steeds minstens 4,55% van het totaalbedrag aan werkingsuitkeringen voor de universiteiten.³⁸⁷ Het decreet van 30 april 2009 werd verder deels gewijzigd door het decreet van 20 november 2015.³⁸⁸ Naast een werkingsbudget worden in de algemene uitgavenbegroting nu ook afzonderlijke

---

³⁸³ Art. II.141, II.184, II.196, II.211 en II.251 CHO.

³⁸⁴ Zie deel 5 CHO "rechtspositieregeling van het personeel".

³⁸⁵ Art. V.30 CHO.

³⁸⁶ Art. V.33 en V.43 CHO.

³⁸⁷ Art. III.99 CHO.

³⁸⁸ Decreet 20 november 2015 houdende diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie, BS 10 december 2015 (hierna: decreet 20 november 2015).

vastleggingsmachtigingen ingeschreven waarop verbintenissen kunnen worden aangegaan voor onder meer het fundamenteel onderzoek.³⁸⁹

90. Met betrekking tot de **BOF's** heeft het besluit van de Vlaamse Regering van 3 mei 2019³⁹⁰ de verdeelsleutel - zoals die werd vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 (gebaseerd op het decreet van 30 april 2009) – grondig aangepast. De verdeelsleutel wordt nog steeds gekenmerkt door een outputgedreven paramatermodel, met die nuance dat meer gewicht wordt toegekend aan resultaten in de plaats van input, dat meer wordt aangestuurd op kwalitatieve resultaten dan op kwantiteit en dat voldoende stabiliteit wordt gecreëerd.³⁹¹ Er worden nu tien parameters gebundeld in een structureel deel, een bibliometrisch deel en een deel dat betrekking heeft op beleidsaccenten.³⁹² Het structureel deel wordt toegekend op basis van een vastgelegd percentage per universiteit dat om de vijf jaar wordt herberekend.³⁹³ Het bibliometrisch deel hangt samen met het aantal publicaties (verdeeld over twee parameters) en het aantal citaties. Het deel met betrekking tot beleidsaccenten bestaat tenslotte uit een doctoraatsparameter, een citatiedistributieparameter, een internationale samenwerkingsparameter (publicaties met minstens één buitenlands adres), een hefboomparameter (budgettaire return uit de Europese kaderprogramma's), een interdisciplinariteitsparameter en een diversiteitsparameter.³⁹⁴ Er wordt nog steeds een gegarandeerd minimumaandeel ingebouwd voor de UHasselt, de VUB en de UAntwerpen. De eigen inbreng van het universiteitsbestuur moet ten minste gelijk zijn aan 7% van de overheidsbijdrage voor dat jaar.³⁹⁵ De middelen van het BOF dienen gelijkerwijs voor 50% te worden besteed aan projecten van

---

³⁸⁹ Art. 15-16 decreet 20 november 2015.

³⁹⁰ BVR 3 mei 2019 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 8 augustus 2019 (hierna: BVR 3 mei 2019).

³⁹¹ Bisnota van de Vlaamse minister van werk, economie, innovatie en sport aan de Vlaamse Regering betreffende het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de bijzondere onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, https://ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/bof_-_nota_aan_de_vlaamse_regering.pdf.

³⁹² Art. 13 BVR 3 mei 2019.

³⁹³ Het structureel deel biedt een zekere stabiliteit aan de universiteiten. Het percentage per universiteit wordt vastgelegd op basis van hun aandeel in de som van het gewogen bibliometrisch deel en het deel met betrekking tot beleidsaccenten tijdens de vijf voorafgaande jaren; art. 18 BVR 3 mei 2019.

³⁹⁴ Art. 23 BVR 3 mei 2019.

³⁹⁵ Art. 8 BVR 3 mei 2019.

fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Hiermee worden ook interuniversitaire projecten beoogd, naast de "projecten met een looptijd van vier tot zes jaar die worden uitgevoerd door onderzoekseenheden waarvan de uitstekende wetenschappelijke waarde op grond van objectieve gegevens kan worden aangetoond" en de "projecten met een looptijd van twee tot vijf jaar".³⁹⁶ De junior onderzoekers die worden gefinancierd via het BOF krijgen de mogelijkheid om een doctoraat voor te bereiden en eventueel een doctoraatsopleiding te volgen.³⁹⁷

3.2 *Statuut van doctorandi*

3.2.1 Assistenten

91. Zoals gezegd, heeft de CHO geen noemenswaardige wijzigingen aangebracht in het statuut van assistenten ten opzichte van het universiteitsdecreet. Dit betekent dat er voor de gemeenschapsuniversiteiten nog steeds sprake is van een publiekrechtelijk statuut en we voor de vrije universiteiten kunnen uitgaan van dezelfde principes inzake de discussie hieromtrent (*supra* randnummer 67). Een oplossing zou kunnen worden gevonden in wat al werd aangegeven in de parlementaire voorbereiding van het universiteitsdecreet. Vrije universiteiten zijn in beginsel privaatrechtelijke instanties waardoor zij assistenten niet eenzijdig kunnen aanstellen, maar enkel kunnen aanwerven via een arbeidsovereenkomst. Toch kan men niet ontkennen dat er wel een soort van statutaire regeling voorhanden is vermits de CHO uniforme regels vastlegt voor alle Vlaamse universiteiten. Er is echter geen sprake van een zuiver publiekrechtelijk statuut, maar eerder van een statuut in ruimere zin dat wordt opgelegd aan de assistenten door het sluiten van een arbeidsovereenkomst.

92. In dit verband rijst dan nog de vraag of het arbeidsovereenkomstenrecht al dan niet supplementair moet worden toegepast. Het antwoord op deze vraag is afhankelijk van de betekenis die men geeft aan het begrip statuut in artikel 1 van de AOW ("*Deze wet regelt de arbeidsovereenkomsten voor werklieden,*

---

³⁹⁶ Art. 29 BVR 3 mei 2019.

³⁹⁷ Art. 49 BVR 21 december 2012.

bedienden, handelsvertegenwoordigers en dienstboden. Zij is ook van toepassing op de bij het eerste lid bedoelde werknemers, tewerkgesteld door het Rijk, de provincies, de agglomeraties, de federaties van gemeenten, de gemeenten, de openbare instellingen welke eronder ressorteren, de instellingen van openbaar nut en de door het Rijk gesubsidieerde inrichtingen van het vrij onderwijs en wier toestand niet statutair geregeld is."³⁹⁸). Indien men aanneemt dat deze term strikt moet worden geïnterpreteerd in de zin van een publiekrechtelijk statuut, dan zal de AOW nog steeds een aanvullende toepassing kennen (de AOW sluit dan enkel een zuiver publiekrechtelijk statuut uit waartoe het statuut van assistenten aan de vrije universiteiten niet behoort). In de veronderstelling dat deze term ook in een ruimere betekenis kan worden opgevat, kent de AOW geen aanvullende toepassing, tenzij door middel van verwijzing (de AOW sluit dan iedere vorm van statutaire regeling uit zonder afbreuk te doen aan het bestaan van een arbeidsovereenkomst). Deze tweede optie verdient de voorkeur. Nu artikel 1 van de AOW ook geldt voor de vrije universiteiten, moet een ruime betekenis worden bepleit, aangezien deze universiteiten hun assistenten in principe niet eenzijdig kunnen aanstellen. Meer concreet betekent dit dat de AOW niet supplementair kan worden toegepast, tenzij door middel van verwijzing. De arbeidssituatie van assistenten die tewerkgesteld zijn aan een (vrije) universiteit verschilt bovendien van de privésector in het algemeen, waardoor men zich ook de vraag kan stellen of de bepalingen van de AOW wel geschikt zijn om deze verhoudingen te regelen.

93. Er moet evenwel op worden gewezen dat de wetgever de vrije instellingen in theorie zou kunnen machtigen om hun personeel eenzijdig aan te stellen. Echter, zonder een dergelijke machtiging blijft het personeel verbonden aan de universiteit via een arbeidsovereenkomst, ook al is er een wettelijk statuut opgemaakt.³⁹⁹

94. Overigens kan worden gerefereerd aan de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor universiteiten die assistent-onderzoekers bezoldigen. In

---

³⁹⁸ Art. 1 AOW.

³⁹⁹ RvS 6 februari 2001, nr. 93.104, *JLMB* 2001, 1028; RvS 26 februari 2002, nr. 104.007, *TORB* 2002-2003, 92; RvS 10 juli 2008, nr. 185.314, *TORB* 2007-2008, 499, noot B. STEEN; Cass. 30 november 1992, *Soc.Kron.* 1993, 222; R. VERSTEGEN, "De arbeidsverhoudingen in het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn (nog altijd) contractueel van aard", *RW* 1998-1999, (65) 77.

2013 werd het percentage van deze gedeeltelijke vrijstelling met name verhoogd van 75% naar 80%.⁴⁰⁰

3.2.2 Bursalen

95. De CHO regelt enkel de rechtspositie van assistenten. Bursalen die worden gefinancierd ten laste van het FWO en het BOF kunnen worden gezien als een aparte categorie van doctorandi. Samengevat en in lijn met wat hiervoor al werd besproken, ontvangen zij een fiscaal vrijgestelde beurs die niettemin onderworpen is aan de sociale zekerheid.⁴⁰¹

3.3 Europese initiatieven inzake onderzoek: het uitbouwen van bestaande maatregelen

96. In de verdere uitbouw van het Europese onderzoeksbeleid, kan **Horizon 2020** worden vermeld als het achtste meerjarige kaderprogramma inzake onderzoek en innovatie.⁴⁰² Dit programma vormde een belangrijk onderdeel in de realisatie van de innovatieve unie – één van de vlaggenschipprogramma's die werden aangenomen in het kader van de Europa 2020-strategie.⁴⁰³ Er werd een budget van 77 miljard euro voorzien met betrekking tot de periode van 2014 tot 2020. De financieringsmiddelen werden meer concreet ingezet op drie pijlers: (1) excellent science: de EU aantrekkelijk maken voor de beste wetenschappers (via de toekenning van beurzen door de Europese onderzoeksraad en in het kader van de Marie-Sklodowska-Curie acties evenals het verbeteren van onderzoeksinfrastructuren); (2) industrial leadership: het aantrekkelijk maken voor bedrijven om te investeren in onderzoek en innovatie; en (3) societal challenges: trachten tegemoet te komen aan de maatschappelijke uitdagingen die

---

⁴⁰⁰ Art. 3 wet 17 juni 2013 houdende fiscale en financiële bepalingen en bepalingen betreffende de duurzame ontwikkeling, *BS* 28 juni 2013 (hierna: wet 17 juni 2013); *Circ.* 8 mei 2015, nr. Ci.RH.244/635.467.

⁴⁰¹ Voor onderzoekers op projecten zie voetnoot nr. 305.

⁴⁰² Verord. EP en Raad nr. 1291/2013, 11 december 2013 tot vaststelling van Horizon 2020 – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (2014-2020) en tot intrekking van besluit nr. 1982/2006/EG, *Pb.L.* 20 december 2013, afl. 347, 104; D. SAYERS, "Article 13 – freedom of the arts and sciences" in S. PEERS, T. HERVEY, J. KENNER en A. WARD (eds.), *The EU charter of fundamental rights, a commentary*, Oxford, Hart Publishing, 2014, (379) 394.

⁴⁰³ T. LUUKKONEN, "European Research Area" in L. WEDLIN en M. NEDEVA (eds.), *Towards European science, dynamics and policy of an evolving European research space*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Inc., 2015, (37) 40.

leven binnen de EU. Daarnaast werden twee aanvullende prioriteiten gedefinieerd, met name "topkwaliteit verspreiden en deelname verbreden" (om ervoor te zorgen dat het potentieel van het in Europa aanwezige talent wordt benut en dat de voordelen van innovatie in de gehele Unie worden geoptimaliseerd en verspreid) en "wetenschap met en voor de samenleving" (gericht op de samenwerking tussen wetenschap en samenleving).⁴⁰⁴

97. Horizon Europe kan vervolgens worden aangehaald als het negende en recentste meerjarige kaderprogramma inzake onderzoek en innovatie en betreft de voortzetting van Horizon 2020.⁴⁰⁵ Er wordt een budget van 100 miljard voorzien met betrekking tot de periode van 2021-2027. Gelijklopend met Horizon 2020 worden de financieringsmiddelen ingezet op drie pijlers: (1) excellent science: de bevordering van de ontwikkeling van hoogwaardige kennis en vaardigheden (via de verdere toekenning van beurzen door de Europese onderzoeksraad en in het kader van de Marie-Sklodowska-Curie acties evenals het verbeteren van onderzoeksinfrastructuren); (2) global challenges and European industrial competitiveness: de ondersteuning van onderzoek met betrekking tot maatschappelijke uitdagingen en industriële technologieën op digitaal gebied en gebieden zoals energie, mobiliteit, voedsel en natuurlijke hulpbronnen; en (3) innovative Europe: de bevordering van innovatie (onder meer door de oprichting van een Europese Innovatieraad). Aanvullend worden horizontale maatregelen genomen die de lidstaten moeten ondersteunen teneinde optimaal gebruik te maken van hun nationaal onderzoeks- en innovatiepotentieel, om op die manier de EOR te versterken.⁴⁰⁶

---

⁴⁰⁴ Verord. EP en Raad nr. 1291/2013, 11 december 2013 tot vaststelling van Horizon 2020 – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (2014-2020) en tot intrekking van besluit nr. 1982/2006/EG, *Pb.L.* 20 december 2013, afl. 347, 104; Europese Commissie, *Horizon 2020 in het kort, het kaderprogramma van de EU voor onderzoek en innovatie*, Luxemburg, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2014, 5 en 24; European Commission, *What is horizon 2020?*, <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>.

De European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers had reeds de wens geuit om het budget voor jonge onderzoekers te verhogen in het volgende meerjarige kaderprogramma; EURODOC, *Eurodoc statement on framework programme 9*, https://www.thesis.de/fileadmin/user_upload/Eurodoc_2017-FP9_Statement.pdf.

⁴⁰⁵ Voorstel verord. EP en Raad, 7 juni 2018 tot vaststelling van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding, COM(2018) 435 final.

⁴⁰⁶ Voorstel verord. EP en raad, 7 juni 2018 tot vaststelling van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding, COM(2018) 435 final; European commission, *EU budget for the future, horizon*

98. In lijn daarmee publiceerde de Commissie in 2020 een mededeling gericht op de **vernieuwing van de EOR**.⁴⁰⁷ Vier strategische doelstellingen werden naar voren geschoven: (1) prioriteit geven aan investeringen en hervormingen in onderzoek en innovatie richting de groene en digitale transitie; (2) betere toegang tot uitstekende faciliteiten en infrastructuren voor Europese onderzoekers; (3) transfer van onderzoeksresultaten naar de economie; en (4) versterking van de mobiliteit van onderzoekers en de vrije circulatie van kennis.⁴⁰⁸ Ter verwezenlijking van deze strategische doelstellingen werden 14 actiepunten geformuleerd. Zo werd overeenkomstig de Lissabonstrategie en de Europa 2020-strategie herbevestigd dat lidstaten 3% van het BBP aan onderzoek en ontwikkeling dienen te spenderen tegen 2030.⁴⁰⁹ Daarnaast wordt voorzien in het opzetten van een toolbox voor de ondersteuning van de loopbaan van onderzoekers. Het gaat derhalve om een meer comprehensieve benadering die verschillende componenten omvat: een competentiekader voor onderzoekers, een mobiliteitsregeling ter ondersteuning van de uitwisseling tussen industrie en de academische wereld, gerichte opleidingen in het kader van Horizon Europe en een one-stop-shop inzake relevante informatie. Voorgenoemde toolbox zou moeten bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de EOR mede door training en loopbaanontwikkeling voor onderzoekers die niet enkel gericht is op een carrière in de academische wereld.⁴¹⁰ Verder van belang is dat een *roadmap* met acties wordt uitgestippeld om de synergie tussen de EOR en de EHOR te versterken,

---

europe, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-research-innovation_en.pdf.

⁴⁰⁷ Med.(Comm.) aan het Europees parlement, de Raad, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, A new ERA for research and innovation, 30 september 2020, Com(2020) 628 final.

⁴⁰⁸ Med.(Comm.) aan het Europees parlement, de Raad, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, A new ERA for research and innovation, 30 september 2020, Com(2020) 628 final, 4-5.

⁴⁰⁹ Med.(Comm.) aan het Europees parlement, de Raad, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, A new ERA for research and innovation, 30 september 2020, Com(2020) 628 final, 6-7.

⁴¹⁰ Med.(Comm.) aan het Europees parlement, de Raad, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, A new ERA for research and innovation, 30 september 2020, Com(2020) 628 final, 12-13.

In dat verband heeft de European University Association in 2019 een rapport gepubliceerd dat een overzicht geeft van het toenmalige landschap van doctoraatsstudies in Europa. Daarbij werd ook vastgesteld dat doctorandi meer en meer niet-academische carrières nastreven waardoor doctoraatsopleidingen des te belangrijker worden; EUA-CDE, *Doctoral education in Europe today: approaches and institutional structures*, Switzerland, EUA, 2019, 48; zie ook M. KOVACEVIC en S. MIHALJEVIC, "New developments in doctoral education" in L. ZINNER (ed.), *Professionals in doctoral education, a handbook*, Vienna, University of Vienna, 2016, (1) 2.

voortbouwend op de dubbele rol van de universiteiten.⁴¹¹ De raadsconclusies van 2020 bevestigen dat de attractiviteit van onderzoekscarrières essentieel is om uitstekende onderzoekers te engageren binnen de EOR.⁴¹²

99. Ten aanzien van het Europese onderwijsbeleid en meer bepaald in het kader van het Bolognaproces, benadrukt het Yerevan Communiqué van 2015 nogmaals het belang van de synergie tussen de EHOR en de EOR.⁴¹³ Dit komt ook naar voren in het Parijs Communiqué van 2018. De Europese ministers van onderwijs nemen zich daarbij voor om de samenwerking inzake hoger onderwijs en onderzoek te bevorderen om zo specifiek de mobiliteit van onderzoekers te verhogen.⁴¹⁴ Het Rome Communiqué van 2020 (het voorlopig laatste communiqué) zet uiteen dat de EHOR moet worden gezien als een ruimte waarbinnen studenten, personeel en afgestudeerden vrij kunnen bewegen om te studeren, les te geven en onderzoek te doen. Om die visie te verwezenlijken, verbindt men zich ertoe om tegen 2030 een inclusieve, innovatieve en onderling verbonden EHOR op te bouwen. Inclusie slaat op het feit dat iedere leerling toegang zou moeten hebben tot hoger onderwijs en zou worden ondersteund in het afronden van zijn studie en opleiding. Innovatie heeft te maken met de introductie van nieuwe en beter afgestemde leer-, onderwijs- en beoordelingsmethoden evenals praktijken die nauw verbonden zijn met onderzoek. In dat verband wordt ook aangehaald dat het academisch personeel, met inbegrip van junior onderzoekers, nood heeft aan stabiliteit in werkgelegenheid en carrièremogelijkheden alsook aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden. Met het oog daarop zal dialoog en samenwerking verder

---

⁴¹¹ Med.(Comm.) aan het Europees parlement, de Raad, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, A new ERA for research and innovation, 30 september 2020, Com(2020) 628 final, 15.

⁴¹² Council conclusions on the new European research area, 1 december 2020, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13567-2020-INIT/en/pdf>.

⁴¹³ Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Yerevan, *Yerevan Communiqué*, 14-15 mei 2015, http://media.ehea.info/file/2015_Yerevan/70/7/YerevanCommuniqueFinal_613707.pdf; Over de implementatie van het Bolognaproces zie European Commission, EACEA en Eurydice, *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report*, Luxemburg, Publications Office of the European Union, 2015, 300 p.

⁴¹⁴ Conférence ministérielle Européenne pour l'enseignement supérieur, *Paris Communiqué*, 25 mei 2018, http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/77/1/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf; Over de implementatie van het Bolognaproces zie European Commission, EACEA en Eurydice, *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report*, Luxemburg, Publications Office of the European union, 2018, 325 p.

worden gestimuleerd. Onderlinge verbondenheid verwijst tenslotte naar het faciliteren en versterken van internationale samenwerking en hervorming, het uitwisselen van kennis en mobiliteit van personeel en studenten via gedeelde kaders en tools.⁴¹⁵

100. Voorts publiceerde Eurydice nog een interessant rapport in 2017: **“Modernisation of higher education in Europe: academic staff”**.⁴¹⁶ Het rapport gaat uit van de probleemstelling dat het enerzijds cruciaal is om goede onderzoekers aan te trekken binnen de EU, maar dat er anderzijds vele verschillen bestaan tussen de lidstaten (te wijten aan nieuwe financieringsmechanismen, verschillende programma’s,...) en dat men bovendien geen idee heeft wat de impact hiervan is op onderzoekers. Er werd vastgesteld dat het academisch personeel een heterogene groep is binnen Europa, bijvoorbeeld wat betreft hun statuut. Doctorandi worden in de meeste lidstaten aangeworven onder het statuut van student. Dit kan worden verklaard door de opname van het doctoraat als de derde cyclus in het overkoepelend raamwerk voor kwalificaties in de Europese Hogeronderwijsruimte. Toch verschilt het doctoraat van de twee eerste cycli, in die zin dat doctorandi in verschillende lidstaten ook een contract krijgen en effectief moeten worden beschouwd als beginnende onderzoekers. De universiteiten werken echter zelf structuren uit inzake het personeelsbeleid wat een dergelijke fragmentatie verder in de hand werkt.⁴¹⁷

---

⁴¹⁵ Rome ministerial communiqué, 19 november 2020, https://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf.

⁴¹⁶ European Commission/EACEA/Eurydice, *Modernisation of Higher Education in Europe: Academic Staff – 2017. Eurydice report*, Luxemburg, Publications Office of the European Union, 2017, 1.

⁴¹⁷ European Commission/EACEA/Eurydice, *Modernisation of Higher Education in Europe: Academic Staff – 2017. Eurydice report*, Luxemburg, Publications Office of the European Union, 2017, 9-12.

Over de mobiliteit van onderzoekers zie IDEA Consult, WIFO en Technopolis, *MORE3 study, support data collection and analysis concerning mobility patterns and career paths of researchers, final report: comparative and policy-relevant analysis*, december 2017, https://cdn5.euraxess.org/sites/default/files/policy_library/final_report_1.pdf; IDEA consult, WIFO, IFQ, CHEPS, LaSapienza en CFA, *MORE2 study, support for continued data collection and analysis concerning mobility patterns and career paths of researchers*, Augustus 2013, https://cdn4.euraxess.org/sites/default/files/policy_library/final_report_0.pdf.

De League of European Universities publiceerde in 2020 een adviespaper over familiegerelateerd verlof voor onderzoekers. Daarbij werd de aanbeveling voor universiteiten geformuleerd om onderzoekers duidelijkere informatie te verstrekken over de mogelijkheden inzake de opname van familiegerelateerd verlof; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 17.

4. Tussentijdse synthese

101. Na de Belgische onafhankelijkheid en meer bepaald rond de periode van 1928-1929 kreeg het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek binnen de universiteiten een eerste boost. De graad van doctor kon vanaf dan concreet worden behaald na de openbare verdediging van een proefschrift. De financiering van doctoraatsonderzoek situeerde zich op twee vlakken. Enerzijds ontvingen de universiteiten subsidies ter financiering van hun werkingsuitgaven.⁴¹⁸ De financieringsmiddelen werden onder meer aangewend voor de aanwerving van assistenten, wiens wettelijke opdracht er niet alleen meer in bestond om de professoren bij te staan maar ook om zich verder te bekwamen in de wetenschappen.⁴¹⁹ Anderzijds werd voorzien in de oprichting van het NFWO – een extern fonds voor de financiering van fundamenteel onderzoek. Het NFWO kende aspirantenmandaten en onderzoeksprojecten toe op basis van interuniversitaire competitie. Enkele decennia later werden een aantal bijkomende financieringsmechanismen gecreëerd, met name de geconcerteerde onderzoeksacties en de speciale fondsen voor onderzoek. Desondanks bestond er in deze beginfase weinig tot geen wettelijke omkadering voor het doctoraat. Immers, moest het proefschrift voldoen aan bepaalde inhoudelijke vereisten, werd men hierin begeleid,...?

102. De maatregelen die werden genomen om het doctoraatsonderzoek aan de universiteiten te stimuleren, vormden tevens (impliciet) een stimulans voor de rekrutering van doctorandi. Ook op dit vlak bestond er geen gedetailleerde wetgeving waardoor de universiteiten zelf bepaalde personeelsstructuren dienden uit te werken. Doctorandi werden aangeworven onder een assistentenstatuut dan wel als patrimoniumpersoneel. Assistenten werden bezoldigd via de werkingstoelagen. De invoering van artikel 41 van de financieringswet – dat de vrije universiteiten de verplichting oplegde om een gelijkwaardig statuut te voorzien voor hun personeel als aan de rijksuniversiteiten – ontketende een

---

⁴¹⁸ Vóór de financieringswet bestond er echter een verschillende regeling voor de rijksuniversiteiten, de vrije universiteiten en de autonome openbare instellingen. De financieringswet voorzag in overheidssubsidies die werden verdeeld onder de verschillende universiteiten volgens het studentenaantal.

⁴¹⁹ Het statuut van assistenten werd aanvankelijk enkel wettelijk geregeld voor de rijksuniversiteiten.

discussie omtrent de betekenis van het assistentenstatuut bij deze vrije universiteiten. Rijksuniversiteiten (en later ook de autonome openbare instellingen) dienden hun assistenten eenzijdig aan te stellen waardoor zij over een publiekrechtelijk statuut beschikten. Voor de vrije universiteiten ging men ervan uit dat assistenten zich in een contractuele relatie bevonden en aldus werden aangeworven op basis van een arbeidsovereenkomst. Het Hof van Cassatie oordeelde dat er kon worden afgeweken van het arbeidsovereenkomstenrecht op voorwaarde dat dit noodzakelijk was om de gelijkwaardigheid in statuut te waarborgen. Het patrimoniumpersoneel – dat werd gefinancierd via het NFWO, de geconcerteerde onderzoeksacties of de speciale fondsen voor onderzoek – bevond zich eveneens in een contractuele relatie waarop het arbeidsovereenkomstenrecht weliswaar van toepassing was. De enkele uitzondering waren de aspiranten bij het NFWO die tot 1962 konden genieten van een fiscaal vrijgestelde beurs.

103. Op Europees niveau merken we dat het belang van onderzoek al werd erkend vanaf de beginfase van de EU. Feitelijk heeft dit zich veruitwendigd in de Europese akte van 1986 door de opname van onderzoek als een officieel beleidsterrein. Concrete initiatieven vanuit de EEG bleven echter beperkt. Het onderzoeksbeleid werd in de periode na de Belgische onafhankelijkheid dus vooral ontwikkeld binnen de verschillende lidstaten.

104. Ten gevolge van de staatshervorming in 1988 werden de bevoegdheden inzake onderzoek en onderwijs overgeheveld naar de gemeenschappen. In de Vlaamse Gemeenschap werden de meeste aspecten hiervan beheerst door het universiteitsdecreet. Inzake de financiering van doctoraatsonderzoek werd voorzien dat het BOF voortaan de geconcerteerde onderzoeksacties en de speciale fondsen voor onderzoek zou vervangen. Bovendien evolueerde de verdeling van zowel de werkingstoelagen als de middelen voor het BOF naar een doorgedreven outputgericht parametermodel waarbij universiteiten werden gefinancierd naargelang hun performantie. In tegenstelling tot vóór de staatshervorming van 1988 werd meer aandacht besteed aan de omkadering van het doctoraat. De invoering van een doctoraatsopleiding vormt hier het mooiste voorbeeld van. Er werd een uniform statuut vastgesteld voor alle assistenten, ongeacht de publiek-

of privaatrechtelijke aard van de universiteit. Voor de assistenten aan de vrije universiteiten kon worden besloten dat zij zich nog steeds in een contractuele relatie bevonden en werden aangeworven via een arbeidsovereenkomst. De statutaire regels waren echter van toepassing in plaats van de AOW. De federale wetgever voorzag bovendien in verschillende incentives om het wetenschappelijk onderzoek te stimuleren. Zo werd voor assistenten een gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing bepaald. Aan de universiteiten werd een bursaalstatuut ingevoerd. Dit betekende dat zij doctorandi konden aanwerven via een fiscaal vrijgestelde beurs. Ook de aspirantenmandaten die het NFWO en sinds 1991 de Vlaamse Raad van het NFWO (en later het FWO) toekenden, werden opnieuw fiscaal vrijgesteld. Het assistentenstatuut kon dus worden geplaatst tegenover het bursaalstatuut. Op Europees niveau werd vooral ingezet op het aantrekken van goede onderzoekers (met goede arbeidsvoorwaarden en voldoende sociale zekerheidsdekking), het stimuleren van de mobiliteit en het opzetten van vergelijkbare structuren in het kader van academische opleidingen en onderzoekscarrières.

105. De huidige situatie wordt in grote mate beheerst door de CHO. Aangezien de CHO voornamelijk een codificatie is van de decretale bepalingen inzake hoger onderwijs, werden weinig inhoudelijke wijzigingen aangebracht. Tot op heden kan nog steeds een onderscheid worden gemaakt tussen het assistentenstatuut en het bursaalstatuut. Op Europees niveau wordt het bestaande onderzoeksbeleid steeds verder ontwikkeld en uitgebreid.

106. In de evolutie naar een kenniseconomie vormt het een prioriteit in België om te investeren in onderzoek. Dit volgt duidelijk uit de verschillende incentives op het niveau van de federale overheid en de gemeenschappen, zoals de outputgerichte financiering, de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistenten en de invoering van het bursaalstatuut. Deze mentaliteit wordt duidelijk gevoed op het niveau van de EU, bijvoorbeeld door het vooropstellen van de 3%-norm in het kader van de Lissabonstrategie en later de Europa 2020-strategie. Hamvraag is natuurlijk of er wel voldoende aandacht wordt besteed aan de rechtspositie van de onderzoekers die men wil aantrekken. In dat opzicht benadrukt men in Europa eveneens het belang van goede arbeidsvoorwaarden en

een goede arbeidsomgeving voor onderzoekers. Maar, zijn deze beide doelstellingen wel te verzoenen? Daarenboven bestaat er relatief weinig regulering omtrent het statuut van deze onderzoekers, waardoor een zekere autonomie wordt overgelaten aan de universiteiten. Dit impliceert bijgevolg een risico op fragmentatie, hoewel universiteiten nochtans de spil vormen in het aantrekken van goede onderzoekers.

HOODSTUK 2. STATUUT VAN DOCTORANDI VERGELEKEN AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN EN DE IMPACT ERVAN OP HET DOCTORAATSTRAJECT

---

107. Er bestaat geen uniform statuut voor doctorandi in Vlaanderen. De organisatie van dit statuut en meer algemeen het doctoraatstraject wordt bovendien gedeeltelijk overgelaten aan de autonomie van de universiteiten.⁴²⁰ Aangezien zij de ruimte krijgen om eigen prioriteiten te stellen en bepaalde klemtonen te leggen, worden mogelijk verschillen gecreëerd tussen deze universiteiten. Een dergelijke fragmentatie leidt tot complexiteit. In dit hoofdstuk wordt het statuut van doctorandi en de impact ervan op het doctoraatstraject bestudeerd en vergeleken op het niveau van de Vlaamse universiteiten.

108. Voor de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (UHasselt, UGent, UAntwerpen, KU Leuven en VUB) wordt achtereenvolgens ingegaan op de wettelijke bepalingen betreffende de graad van doctor, de toelatingsvoorwaarden, het statuut van de doctorandus, de termijn van het traject, het takenpakket van de doctorandus en de voortijdige beëindiging van het doctoraat. Hoewel dit onderzoek prioritair gericht is op het statuut van doctorandi, is het relevant en zelfs noodzakelijk om de gehele omkadering van het doctoraat te bekijken. Op die manier kan een duidelijk beeld worden geschetst van de precieze gelijkenissen en verschillen aangaande de diverse statuten. Men kan zich meer bepaald de vraag stellen welke impact het statuut van doctorandi nu precies heeft op de overige aspecten van het doctoraatstraject. De focus ligt daarbij op het onderscheid tussen assistenten en bursalen in de context van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Eenvoudig gezegd ontvangen alle assistenten een salaris dat onderworpen is aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid, maar afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit worden zij tijdelijk aangesteld dan wel aangeworven op basis van een arbeidsovereenkomst.⁴²¹ Bursalen (gefinancierd via het BOF of het FWO) krijgen

---

⁴²⁰ E. SCHEERLINCK, K. DE BRUCKER en P. KERKHOVE, "De implementatie van de bachelor-master-structuur: eenheid in verscheidenheid? Een vergelijkende landenstudie", *TORB* 2011-2012, (203) 205 en 213.

⁴²¹ Art. 31 WIB 92; Art. 1 RSZ-wet; Art. 12, § 1 RSZ-besluit.

daarentegen een fiscaal vrijgestelde beurs die niettemin onderworpen is aan de sociale zekerheid.⁴²²

109. In tegenstelling tot het eerste hoofdstuk – dat een meer algemeen (rechtshistorisch) overzicht geeft van het doctoraat in Vlaanderen – situeert dit hoofdstuk zich op het niveau van de universiteiten/het FWO en wordt gekeken naar de invulling die zij geven aan de vigerende wetgeving. Voor de universiteiten wordt uitgegaan van het algemene doctoraatsreglement en de reglementen die betrekking hebben op assistenten en bursalen. De UHasselt zal daarbij fungeren als uitgangspunt. Niettemin zullen noemenswaardige afwijkingen voor de andere Vlaamse universiteiten worden aangegeven. Voor het FWO kan worden verwezen naar het reglement dat betrekking heeft op aspiranten. Overigens moet worden opgemerkt dat de financiering van doctoraatsonderzoek zich afspeelt op verschillende niveaus: (1) de Europese Unie; (2) de federale overheid; (3) de gemeenschappen; en (4) de universiteiten. De financiering door de EU en de federale overheid is vooral gericht op de mobiliteit van doctorandi⁴²³, waardoor het accent hier eerder ligt op de financiering door de gemeenschappen en de universiteiten.

1. De graad van doctor

110. De minimumvereisten inzake het doctoraat aan de Vlaamse universiteiten worden vastgesteld in de Codex Hoger Onderwijs of de CHO. Zo wordt de doelstelling van de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift geformuleerd als “*de vorming van een onderzoeker die op een zelfstandige wijze een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling en de groei van de wetenschappelijke kennis*”.⁴²⁴ Het proefschrift dient meer bepaald aan te tonen dat de doctorandus over de capaciteit beschikt om op basis van zelfstandig onderzoek nieuwe wetenschappelijke kennis te creëren in een bepaald vakgebied of over bepaalde vakgebieden heen.⁴²⁵ De voorbereiding van het doctoraatsproefschrift zou bovendien resulteren in de volgende kwalificaties: “(1) *het systematisch begrijpen van een vakgebied en het*

---

⁴²² *Com.IB* nr. 38/38; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Art. 3bis, 15, 2° en 15, 7° RSZ-besluit.

⁴²³ UHasselt, *Financieringsniveaus*, <https://www.uhasselt.be/Financieringsniveaus.html>.

⁴²⁴ Art. II.58, § 7 CHO.

⁴²⁵ Art. II.58, § 7 CHO.

*beheersen van de vaardigheden en methodieken van onderzoek in dat vakgebied; (2) de bekwaamheid om met de geëigende integriteit een omvangrijk onderzoeksproces te ontwerpen, te ontwikkelen, uit te voeren en aan te passen; (3) het door origineel onderzoek leveren van een bijdrage aan verlegging van de grenzen van kennis door een omvangrijke hoeveelheid werk, waarvan een deel een nationaal of internationaal beoordeelde publicatie verdient; (4) het in staat zijn tot kritische analyse, evaluatie en synthese van nieuwe en complexe ideeën; (5) het kunnen communiceren met vakgenoten en de bredere wetenschappelijke gemeenschap nationaal en internationaal en de samenleving als geheel over het terrein waarop men deskundig is; en (6) een vernieuwende bijdrage leveren binnen de academische en professionele context, wat leidt tot technologische, sociale of culturele vooruitgang in een kennissamenleving".⁴²⁶ De graad van doctor wordt behaald na de openbare verdediging van het proefschrift.⁴²⁷ In de CHO wordt het volgen van een doctoraatsopleiding niet expliciet vermeld. Hoewel de meeste universiteiten autonoom beslissen dat het doorlopen van een dergelijke opleiding vereist is voor het behalen van de graad van doctor (*infra* randnummer 156), vormt dit decretaal gezien geen *conditio sine qua non*.*

2. Toelatingsvoorwaarden

111. Conform de **CHO** geldt het bezit van een masterdiploma als algemene toelatingsvoorwaarde opdat men zich kan inschrijven voor de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift. Niettemin kan het universiteitsbestuur een bijkomend onderzoek verlangen, waarin gepeild wordt naar de bekwaamheid van de student om een proefschrift voor te bereiden.⁴²⁸ Daarnaast kunnen eveneens studenten zonder masterdiploma worden geaccepteerd wanneer het universiteitsbestuur overtuigd is van hun capaciteiten omtrent het voeren van wetenschappelijk onderzoek. Zulke vrijstelling kan afhankelijk worden gemaakt van een onderzoek waarin gepeild wordt naar de bekwaamheid van de student om een proefschrift voor te bereiden of het succesvol afleggen van een examen.⁴²⁹ Een aanstelling als

---

⁴²⁶ Art. II.141, 5° CHO.

⁴²⁷ Art. II.251 CHO.

⁴²⁸ Art. II.184 CHO.

⁴²⁹ Art. II.185 CHO.

De diploma's van de tweede cyclus van het hoger onderwijs van het lange type, het hogeschoolonderwijs van twee cycli, de diploma's van de tweede cyclus van het academisch onderwijs en de daarmee krachtens of bij het universiteitsdecreet gelijkgestelde diploma's, de

assistent vereist specifiek het bezit van een masterdiploma of een gelijkwaardig diploma overeenkomstig een Europese richtlijn of een bilateraal akkoord. In uitzonderlijke omstandigheden kan het universiteitsbestuur een ander buitenlands einddiploma in aanmerking nemen, evenwel na advies van het orgaan waartoe de opdracht behoort en op grond van een omstandige motivering.⁴³⁰

112. Het **doctoraatsreglement van de UHasselt** is van toepassing op **alle doctorandi** die een proefschrift voorbereiden aan deze universiteit, ongeacht hun statuut.⁴³¹ Als algemene toelatingsvoorwaarde wordt – net zoals in de CHO – het bezit van een masterdiploma of een gelijkwaardig diploma vereist. Een student zonder een dergelijk diploma kan toch worden geaccepteerd door de rector – na advies van de decaan – indien men overtuigd is van zijn capaciteiten omtrent het voeren van wetenschappelijk onderzoek.⁴³² Meer concreet wordt bepaald welke masterdiploma's automatisch toelating geven tot een doctoraat, zonder de vereiste van een bijkomend onderzoek. Zo geeft bijvoorbeeld een master in de rechten automatisch toelating tot een doctoraat in de rechten, en een master in de economische wetenschappen, toegepaste economische wetenschappen, handelswetenschappen en bedrijfskunde tot een doctoraat in de toegepaste economische wetenschappen. In andere gevallen geldt een specifiek toelatingsonderzoek. De aanwervingscommissie (of een ad-hoc-commissie) zal dan expliciet en gemotiveerd adviseren of een student geschikt is om een proefschrift voor te bereiden. Het desbetreffende advies wordt vervolgens meegedeeld aan de faculteitsraad.⁴³³ De beoordeling van het dossier van de student kan tot drie mogelijke resultaten leiden: (1) een toelating zonder bijkomende voorwaarden; (2) een toelating gekoppeld aan bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een aangepast *doctoral school*programma); of (3) een niet-toelating.⁴³⁴ De algemene tendens die we bij de andere Vlaamse universiteiten

---

diploma's van het voortgezet academisch onderwijs en de diploma's van burgerlijk ingenieur polytechnicus en van licentiaat behaald aan de Koninklijke Militaire School te Brussel worden gelijkgesteld met een graad van master; art. 175, § 2 CHO.

⁴³⁰ Art. V.21 CHO; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 703.

⁴³¹ Art. 1 UHasselt, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de universiteit Hasselt/Transnationale Universiteit Limburg, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 12 december 2006 (doc. 067/22/08) (hierna: doctoraatsreglement UHasselt).

⁴³² Art. 4 doctoraatsreglement UHasselt.

⁴³³ Art. 5 doctoraatsreglement UHasselt.

⁴³⁴ Art. 6 doctoraatsreglement UHasselt.

zien, is dat er een soort van predoctorale opleiding of voorbereidingsprogramma wordt opgelegd indien de student geen masterdiploma of een buitenlands einddiploma bezit.⁴³⁵

113. Het **reglement van de UHasselt inzake het statuut van het academisch personeel** is onder meer van toepassing op **assistenten** en wordt hierna gemakshalve “het AP-reglement” genoemd.⁴³⁶ Overeenkomstig de CHO geldt voor deze categorie van doctorandi eveneens het bezit van een masterdiploma of een gelijkwaardig diploma als algemene toelatingsvoorwaarde. De Raad van Bestuur kan een student met een ander buitenlands einddiploma aanstellen als assistent na gemotiveerd advies van het betrokken departement en de betrokken faculteit/school en op grond van een omstandige motivering.⁴³⁷ De meeste andere Vlaamse universiteiten nemen geen specifieke toelatingsvoorwaarden op in hun reglement en vallen bijgevolg terug op het doctoraatsreglement.

114. Het **intern reglement van de UHasselt met betrekking tot de doctoraatsbeurzen** is van toepassing op alle **bursalen die door de universiteit zelf worden gefinancierd** en wordt hierna gemakshalve “het bursalenreglement” genoemd.⁴³⁸ In dit reglement worden geen specifieke toelatingsvoorwaarden opgenomen, waardoor kan worden verwezen naar het doctoraatsreglement. Dit is hetzelfde voor de andere Vlaamse universiteiten.

115. Doctorandi die verbonden zijn aan een universiteit in de Vlaamse Gemeenschap kunnen een aanvraag tot financiering indienen bij het **FWO**.⁴³⁹

---

⁴³⁵ Art. 6-7 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven; Art. 82 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de Universiteit Gent op 8 mei 2020; Art. 4 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019; Art. 10 UA Antwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de Universiteit Antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020.

⁴³⁶ UHasselt, Statuut van het academisch personeel, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de UHasselt op 11 december 2001 (hierna: AP-reglement).

⁴³⁷ Art. 10-11 AP-reglement.

⁴³⁸ Art. 1 UHasselt, intern reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, initieel goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 15 september 2009 (doc. 089/22/53 nr. 2), aanpassing door de Raad van Bestuur op 14 mei 2013 (doc. 123/10/13 nr. 2), aanpassing door de Raad van Bestuur op 15 september 2015 (doc. 145/10/19 nr. 2), aanpassing door de Raad van Bestuur op 10 juli 2021 (doc. 201/10/025 nr. 2) (hierna: bursalenreglement).

⁴³⁹ Art. 4 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

Deze aanvraag moet in het Engels worden opgesteld met het oog op de internationale peer review.⁴⁴⁰ Per aanvraagronde kan men slechts één aanvraag indienen. Er kan maximaal twee keer worden geappliedeerd op hetzelfde mandaat.⁴⁴¹ De kandidaat dient houder te zijn van een masterdiploma of een gelijkwaardig diploma – dat met name werd uitgereikt door de daartoe bevoegde instellingen van één van de landen van de Europese Economische Ruimte of Zwitserland.⁴⁴² Men komt overigens slechts in aanmerking voor zover maximaal drie jaar is verstreken tussen het behalen van het diploma op basis waarvan de aanvraag wordt ingediend en de uiterste indiendatum voor de aanvraag. Deze termijn wordt telkens verlengd met één jaar per periode van minstens drie maanden moederschapsverlof, voltijds ouderschapsverlof of voltijds ziekteverlof (binnen een aansluitende periode van 365 dagen) opgenomen tussen de datum van het behalen van het diploma en de aanvraag. De maximale verlenging bedraagt drie jaar. Bovendien is het mogelijk om af te wijken van deze termijn wanneer in het voortraject een onderbreking voorkomt of zich een verminderd arbeidsrendement heeft voorgedaan ten gevolge van sociale en medische redenen.⁴⁴³ De wetenschappelijke ervaring van de kandidaten mag bij de uiterste indiendatum voor de aanvraag de periode van 18 maanden niet overschrijden. Deze periode gaat in vanaf het behalen van het diploma dat in aanmerking wordt genomen voor de aanvraag. De wetenschappelijke ervaring waarvan sprake omvat alle soorten wetenschappelijke activiteiten, aanstellingen bij universiteiten of hogescholen in een onderzoeksgelateerd statuut alsook de werkzaamheden bij een bedrijf.⁴⁴⁴

116. Men kan zich afvragen of er nu een verschil bestaat in de toelatingsvoorwaarden voor assistenten en bursalen, aangezien de CHO afzonderlijk ingaat op de voorwaarden voor assistenten en het FWO daarnaast ook eigen voorwaarden formuleert. Ongeacht het statuut van de doctorandus, geldt het bezit van een masterdiploma of een gelijkwaardig diploma evenwel als

---

⁴⁴⁰ Art. 5 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁴⁴¹ Art. 3 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁴⁴² Art. 6 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁴⁴³ Art. 7 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁴⁴⁴ Niet-onderzoeksgelateerd is bijvoorbeeld de ervaring als praktijk- of onderwijsassistent of als administratief of technisch personeel. Bij het bepalen van de periode van 18 maanden wordt overigens rekening gehouden met het tewerkstellingspercentage; Art. 8 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

algemene toelatingsvoorwaarde. Het FWO voorziet geen afwijkingen hierop en koppelt bovendien een tijdslimiet aan het desbetreffende diploma om op die manier jonge onderzoekers te stimuleren om een aanvraag in te dienen. De vereisten voor bursalen – die worden gefinancierd door de universiteit – lijken daarentegen het meest soepel te worden geformuleerd. Waar voor assistenten een uitzondering wordt gemaakt op voorgenoemde algemene toelatingsvoorwaarde indien zij een ander buitenlands einddiploma hebben behaald, kan men voor bursalen – die worden gefinancierd door de universiteit – zelfs een uitzondering maken voor een ander Belgisch einddiploma. Alle doctorandi dienen op het einde van de rit echter dezelfde kwalificaties te bezitten (*supra* randnummer 110). Hoewel het in de praktijk in principe enkel mogelijk is om kandidaten aan te werven die voldoende bekwaam worden geacht (onder andere door het opleggen van een bijkomend onderzoek), is het niet logisch om theoretisch een onderscheid te maken in deze toelatingsvoorwaarden.

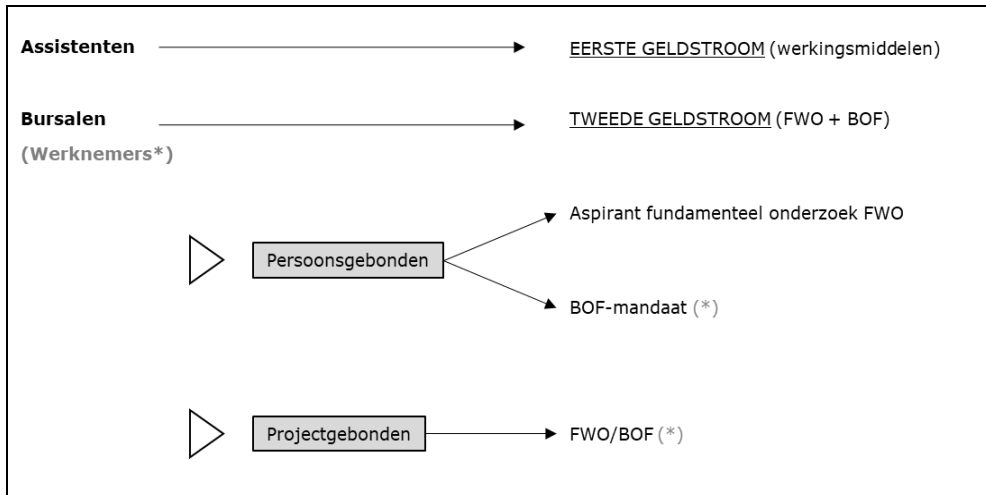
3. Statuut

117. In de Vlaamse Gemeenschap kunnen doctorandi onder verschillende statuten worden aangeworven.⁴⁴⁵ Zoals gezegd, ligt de focus op het onderscheid tussen assistenten en bursalen in de context van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Deze statuten hangen overigens nauw samen met de verscheidene financieringsmogelijkheden inzake het doctoraat (zie onderstaande tabel).⁴⁴⁶

---

⁴⁴⁵ K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 343; A. LEYMAN, H. DE GRANDE, S. JIDKOVA, G. VAN DER GOTEN, S. JACOBS, K. DE BOYSER en K. VANDEVELDE, *OnderZOEKEN = onderVINDEN: resultaten van de 'Survey of Junior Researchers' aan de UA, UGent, UHasselt en VUB*, Gent, ECOOM-UGent, 2009, 124-129; EWU, *Daar zit beweging in! Een Vlaams actieplan voor onderzoekers*, Brussel, EWU, 2010, 12; I. BEUSELINCK en J. VERHOEVEN, "De doctoraatsopleiding in België: een stand van zaken", *TORB* 1997-1998, (35) 39.

⁴⁴⁶ Federaal wetenschapsbeleid, *De instellingen en het beleid inzake Wetenschap, Technologie en Innovatie in België*, http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/BRISTI/Instell_nl.pdf, 50.

Tabel 1: statuut doctorandi Vlaamse Gemeenschap

118. Wat betreft het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek dient een distinctie te worden gemaakt tussen de eerste geldstroom – die de werkingsmiddelen van de universiteiten omvat – en de tweede geldstroom – die betrekking heeft op de financiering via het BOF en het FWO.⁴⁴⁷ Voorgenoemde werkingsmiddelen (eerste geldstroom) worden onder andere aangewend voor de financiering van assistentenmandaten.⁴⁴⁸ De financiering via het BOF en het FWO (tweede geldstroom) kan opnieuw worden opgesplitst in het persoonsgebonden en het projectgebonden doctoraatsonderzoek⁴⁴⁹. Onder de categorie van het persoonsgebonden doctoraatsonderzoek valt enerzijds het mandaat “aspirant fundamenteel onderzoek” – dat wordt toegekend door het FWO – en anderzijds het BOF-mandaat – dat rechtstreeks wordt toegekend door de universiteiten. De

⁴⁴⁷ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 11; W. VANDERBEKEN, A. DE COEN, D. SOMERS, K. GOFFIN en K. MERTENS, *Evaluatie van het fonds wetenschappelijk onderzoek – Vlaanderen (FWO), managementsamenvatting*, Brussel, Idea consult, 2018, 2; L. KORLAAR, F. BONGERS en T. GROOT BEUMER, *Evaluatie van de bijzondere onderzoeksfondsen (BOF), managementsamenvatting*, Utrecht, Dialogic, 2018, 3.

⁴⁴⁸ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 10-11; E. SPRUYT en T. ENGELS, “Het nieuwe BOF-besluit en de implicaties ervan voor de universitaire onderzoeksfinanciering en –beleidsvoering”, *TORB 2012-2013*, (55) 55.

⁴⁴⁹ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 12; E. SPRUYT en T. ENGELS, “Het nieuwe BOF-besluit en de implicaties ervan voor de universitaire onderzoeksfinanciering en –beleidsvoering”, *TORB 2012-2013*, (55) 55.

FWO-aspiranten waarvan sprake worden permanent aangeworven onder een bursaalstatuut. Universiteiten bevinden zich sinds 1995 eveneens in de mogelijkheid om BOF-mandaten te koppelen aan een dergelijk statuut.⁴⁵⁰ Wanneer dit om bepaalde redenen onmogelijk blijkt⁴⁵¹, kan in principe nog steeds worden geopteerd voor een werknemersstatuut (op basis van een arbeidsovereenkomst).⁴⁵² Daarnaast kunnen universiteiten ook projecten financieren met de middelen die worden toegekend door het FWO of via hun eigen BOF. De doctorandi op deze projecten worden aangeworven als bursalen of als werknemers (op basis van een arbeidsovereenkomst).⁴⁵³ Zoals reeds werd aangegeven, zal in het verdere verloop van dit onderzoek voornamelijk worden gewerkt met het onderscheid tussen het assistentenstatuut en het bursaalstatuut. Ingeval de universiteit de keuze heeft tussen het aanwerven van een doctorandus als bursaal of als werknemer, zal de voorkeur immers uitgaan naar het bursaalstatuut omwille van de lagere kostprijs.⁴⁵⁴

⁴⁵⁰ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 41.

⁴⁵¹ De fiscale vrijstelling van de beurs die doctorandi van de universiteiten ontvangen, is gekoppeld aan bepaalde voorwaarden: (1) de beurs is geen belastbare bezoldiging; (2) de beurs is niet hoger dan het nettobedrag van een assistent; (3) de beurs wordt niet toegekend aan een persoon die voor de aanvang van zijn doctoraatsopleiding voor de universiteit of de federale wetenschappelijke instelling werkzaamheden heeft verricht in het kader van één of meerdere overeenkomsten van assistent waarvan de gehele duur meer dan 365 dagen bedraagt; (4) de doctorandus mag zich uitsluitend met onderzoek – buiten een arbeidsovereenkomst – bezighouden; (5) de vrijstelling wordt slechts voor maximaal 48 maanden verleend; en (6) de vrijstelling mag maar éénmaal aan dezelfde persoon worden verleend; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

Stel nu dat een doctorandus al voor meer dan 365 dagen als assistent heeft gewerkt of dat er al een beurs voor 48 maanden werd toegekend, zou men deze doctorandus een arbeidsovereenkomst kunnen aanbieden.

⁴⁵² Universiteit Antwerpen, *Doctoreren aan de Universiteit Antwerpen*, <https://www.uantwerpen.be/images/uantwerpen/container1175/files/Info%20brochure%20doctoreren.pdf>.

⁴⁵³ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 13; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB 2008-2009*, (343) 347; K. VANDEVELDE, "Van onderzoeker tot doctoraathouder aan een Vlaamse Universiteit", *TORB 2012*, (226) 227; R. VAN ROSSEM, K. VANDEVELDE en H. DE GRANDE, *Kennis in wording, het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel*, Gent, Academia Press, 38-39; H. DESCHRIJVER, M.C. VAN DE VELDE, H. VAN DER BEKEN, H. PAGE, H. WAEGE, A. DE LEENHEER, A. VERLINDEN, J. HOUBEN, J. BILLIET, D. SMEDTS, H. VANDEN BERGHE en R. BOUILLON, *Kernelementen doctoreren in Vlaanderen*, Brussel, Vlaamse minister van onderwijs en vorming, 2001, 2; Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, *Doctoreren aan Vlaamse universiteiten*, Brussel, Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, 2006, 19; M.S. VISSER en H.F. MOED, *Doctoreren aan Vlaamse universiteiten (1991-2002), kwantitatieve analyse*, Brussel, VRWB, 2006, 15.

⁴⁵⁴ L. NYS, *De kracht van wetenschap, een geschiedenis van het onderzoeksbeleid aan de KU Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2018, 155-156; Universiteit Antwerpen, *Doctoreren aan de Universiteit Antwerpen*,

3.1 Assistenten

119. De CHO regelt enkel de rechtspositie van assistenten.⁴⁵⁵ Zij behoren tot het academisch personeel en meer specifiek tot het assisterend academisch personeel, afgekort het AAP. Er wordt bepaald dat het universiteitsbestuur instaat voor het benoemen of het aanstellen van alle leden van het academisch personeel.⁴⁵⁶ Een eerste benoeming of aanstelling is enkel mogelijk na een openbare oproep.⁴⁵⁷ Het universiteitsbestuur moet voor elke benoeming of aanstelling een met redenen omkleed advies inwinnen van de aangeduide facultaire organen en eventuele externe deskundigen.⁴⁵⁸

120. De UHasselt voorziet – net zoals in de CHO – een openbare oproep voor een eerste aanstelling van een lid van het AAP.⁴⁵⁹ Sollicitaties komen in eerste instantie terecht bij de adviescommissie van de desbetreffende vakgroep. Deze commissie gaat na of de kandidaturen ontvankelijk zijn en formuleert een gemotiveerd voorstel tot aanstelling. Dit voorstel wordt vervolgens voor bekrachtiging overgemaakt aan de betrokken departementsraad en de faculteitsraad of het schoolbestuur. Op suggestie van de rector stemt het bestuurscollege of de raad van bestuur ten slotte over het voorstel. Het aanstellingsbesluit vermeldt de motivering, de graad waarin het personeelslid wordt aangesteld, de desbetreffende vakgroep, het voltijds of deeltijds karakter van de opdracht, de duur van de aanstelling, de voorziene datum van indiensttreding en de vermelding of de functie al dan niet ten laste valt van de “afdeling werking – toelage van de Vlaamse Gemeenschap”.⁴⁶⁰ Bij de andere

---

<https://www.uantwerpen.be/images/uantwerpen/container1175/files/Info%20brochure%20doctoren.pdf>.

⁴⁵⁵ K. HAEGEMANS, “Statuut van de onderzoeker”, *TORB* 2008-2009, (343) 344; J. COULIER, “De tewerkstelling aan de Vlaamse universiteiten: kwantiteit belangrijker dan kwaliteit?”, *TORB* 2018-2019, (217) 218.

⁴⁵⁶ Een benoeming is een aanwerving voor onbepaalde duur in het statutair kader, terwijl een aanstelling een aanwerving is voor onbepaalde duur buiten het statutair kader dan wel voor bepaalde duur (al dan niet hernieuwbaar); art. 1, punt 7 en 8 CHO.

Zoals verder zal blijken, worden assistenten aangesteld of aangeworven voor bepaalde duur.

⁴⁵⁷ Art. V.25 CHO; K. HAEGEMANS, “Statuut van de onderzoeker”, *TORB* 2008-2009, (343) 344-345.

⁴⁵⁸ Art. V.26 CHO.

⁴⁵⁹ Art. 16 AP-reglement; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 703.

⁴⁶⁰ Art. 23-25 AP-reglement.

Vlaamse universiteiten kan een gelijkaardige procedure worden vastgesteld, waarbij een selectiecommissie telkens een gemotiveerd advies tot aanstelling formuleert en het betrokken bestuur definitief beslist over de aanstelling.⁴⁶¹

121. Assistenten worden bezoldigd via de werkingsmiddelen van de universiteit (eerste geldstroom). De Vlaamse Gemeenschap kent jaarlijks een uitkering toe aan de universiteiten voor de financiering van hun werkingsuitgaven. In het eerste hoofdstuk werd al uitvoerig ingegaan op het decreet van 14 maart 2008 (zoals overgenomen door de CHO), dat de regeling uiteenzet voor dit financieringsmodel. Het beschikbare budget voor onderzoek wordt enerzijds verdeeld via een globale onderzoekssokkel op basis van het aantal uitgereikte doctoraatsdiploma's en het aantal publicaties en anderzijds via een variabel onderzoeksdeel op basis van het aantal bachelor- en masterdiploma's, het aantal doctoraatsdiploma's, het aantal publicaties en citaties en een mobiliteits- en diversiteitsparameter (*supra* randnummer 60).

122. Afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit, worden assistenten in de Vlaamse Gemeenschap **tijdelijk aangesteld of aangeworven via een arbeidsovereenkomst**. Aan de UAntwerpen, de UGent en de UHasselt worden zij tijdelijk aangesteld.⁴⁶² In de rechtspraak werden deze universiteiten overigens gekwalificeerd als administratieve overheden met betrekking tot hun personeel (*supra* randnummer 42) waardoor wij hen – ondanks bepaalde nuanceverschillen – behandelen onder de noemer “gemeenschapsuniversiteiten”. Een dergelijke tijdelijke aanstelling impliceert dat

---

⁴⁶¹ Art. 117-120 KU Leuven, Reglement van het academisch personeel; Art. 33-41 VUB, Reglement voor het assiterend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van Bestuur op 13 september 2016; Art. 3-9 UGent, Reglement houdende uitvoeringsmodaliteiten inzake ambten van het assiterend academisch personeel, bestuurscollege 6 juli 2006, gewijzigd 24 april 2008, 3 juni 2008, 8 september 2011, 31 januari 2013, 12 februari 2013, 16 september 2014 en raad van bestuur 13 maart 2015, 13 oktober 2017; Art. 6-12 UAntwerpen, statuut assiterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018.

⁴⁶² Universiteit Antwerpen, *Loopbaan Academisch Personeel*, <https://www.uantwerpen.be/nl/jobs/loopbanen/ap/>; Universiteit Antwerpen, *Doctoreren aan de Universiteit Antwerpen*, <https://www.uantwerpen.be/images/uantwerpen/container1175/files/Info%20brochure%20doctoreren.pdf>; Universiteit Gent, *Financiering van doctoraatsonderzoek*, <https://www.ugent.be/nl/onderzoek/doctoreren/financiering-phd.htm>; Universiteit Hasselt, *beurzen en mandaten*, <https://www.uhasselt.be/UH/Financieringstypes/Beurzen-en-mandaten.html>.

assistenten worden beschouwd als tijdelijk statutairen.⁴⁶³ Dit betekent dat zij onder de toepassing vallen van een statuut, maar niet in vast dienstverband zijn benoemd.⁴⁶⁴ Ten aanzien van de vrije universiteiten (de KU Leuven en de VUB) heeft zich gedurende lange tijd een discussie voorgedaan omtrent het statuut van assistenten. De meerderheid van de rechtspraak en rechtsleer neemt de argumentatie aan dat vrije universiteiten als privaatrechtelijke organen hun personeel enkel kunnen aanwerven via een arbeidsovereenkomst (*supra* randnummer 67). Dit wordt ook bevestigd in de praktijk, aangezien zowel de KU Leuven als de VUB hun assistenten in principe aanwerven via een arbeidsovereenkomst.⁴⁶⁵ Hoe dan ook is de AOW niet van toepassing omdat de statutaire regels uit de CHO moeten worden gevolgd.⁴⁶⁶ Het onderscheid tussen een tijdelijke aanstelling en de aanwerving via een arbeidsovereenkomst is evenwel relevant voor de rechtsbescherming in het geval van een voortijdige beëindiging van het doctoraat (*infra* randnummer 172 e.v.).

123. De Vlaamse Regering bepaalt de salarisschalen, het vakantiegeld en de eindejaarstoelage van de leden van het AAP.⁴⁶⁷ Het universiteitsbestuur zorgt ervoor dat assistenten worden ingeschaald in de overeenstemmende salarisschaal.⁴⁶⁸ Ongeacht hun arbeidsrechtelijke statuut, ontvangen zij een salaris gelijk aan 3.404,90 euro in het eerste jaar van het doctoraat (bedrag vanaf

---

⁴⁶³ I. DE WILDE, *Flexibiliteit of paradoxale rigiditeit? De wijzigbaarheid van de arbeidsvoorwaarden van de overheidscontractant*, Brugge, Die Keure, 2017, 62; R. JANVIER en M. RIGAUX, "Individuele en collectieve arbeidsverhoudingen in de publieke en particuliere sector. Een beknopte juridische vergelijking" in P. GEVERS (ed.), *Ambtenarenbeleid en arbeidsverhoudingen*, Brugge, Die Keure, 1987, (37) 71.

⁴⁶⁴ R. JANVIER, G. VAN CAMP en F. VANDENBROUCKE, "De ziekte (pensioen)regeling van de ambtenaren in het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap: van (re)visited tot (re)calculated", *TORB* 2015-2016, (33) 34.

⁴⁶⁵ KU Leuven, *PhD: informatie*, <https://www.kuleuven.be/personeel/jobsite/phd/phd-informatie#arbeidsvoorwaarden>; Art. 1 VUB, Reglement voor het assiterend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van Bestuur op 13 september 2016.

⁴⁶⁶ Het is eventueel wel mogelijk om de AOW aanvullend van toepassing te verklaren (*supra* randnummer 67).

⁴⁶⁷ BVR 4 mei 2001 tot vaststelling van de salarisschalen van het assiterend academisch personeel van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 9 januari 2001 (hierna BVR 4 mei 2001); BVR 14 maart 2003 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 mei 2001 tot vaststelling van de salarisschalen van het assiterend academisch personeel van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 16 juli 2003; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 705.

⁴⁶⁸ Art. V.33 en V.43 CHO; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 345; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 705.

1 april 2020; aangepast aan de huidige index van 1,741).⁴⁶⁹ Dit salaris is fiscaalrechtelijk onderworpen aan de **inkomstenbelastingen**, wat betekent dat bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden door de universiteit en dat het loon verder dient te worden aangegeven in de aangifte personenbelasting.⁴⁷⁰ Universiteiten genieten echter een gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing (gelijk aan 80%) voor assistent-onderzoekers.⁴⁷¹ Bovendien zijn alle assistenten in beginsel onderworpen aan de **sociale zekerheid** voor werknemers.⁴⁷² Aan de UHasselt wordt het vakantiegeld en de eindejaarstoelage – net zoals bij de andere Vlaamse universiteiten – vastgesteld op respectievelijk 92% en 59% van het bruto-maandloon.⁴⁷³ Daarnaast verlenen de Vlaamse universiteiten nog enkele andere extralegale voordelen aan hun assistenten.⁴⁷⁴ De UHasselt voorziet meer specifiek in een fietsvergoeding van 0,24 euro per km (bedrag voor 2020), de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer en de toekenning van ecocheques ten belope van 17 euro per maand (bedrag voor 2020).⁴⁷⁵ De KU Leuven kent daarnaast een gratis hospitalisatieverzekering toe aan assistenten met een arbeidsovereenkomst van minstens drie maanden.⁴⁷⁶

---

⁴⁶⁹ De salarisschaal zoals vastgesteld in het BVR 4 mei 2001 moet worden vermenigvuldigd met het huidige indexcijfer; Onderwijs Vlaanderen, *Salarisschalen en inschaling academisch (AP), administratief en technisch personeel (ATP) universiteiten*, <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/salarisschalen-en-inschaling-academisch-ap-administratief-en-technisch-personeel-atp-universiteiten>; UAntwerpen, *Loonschalen assisterend academisch personeel*, https://www.uantwerpen.be/images/uantwerpen/container2369/files/loonschalen/20200330_bar_ema%20website_AAP.pdf.

⁴⁷⁰ Art. 31 WIB 92.

⁴⁷¹ Art. 275/3 WIB 92; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 346-347.

⁴⁷² Art. 1 RSZ-wet; art. 12, § 1 RSZ-besluit.

⁴⁷³ Het vakantiegeld wordt berekend op het bruto maandloon van april (de referteperiode loopt van januari tot december in het vorige jaar). De eindejaarstoelage wordt berekend op het bruto maandloon van november (de referteperiode loopt van januari tot september); UHasselt, *Verloning*, <https://www.uhasselt.be/UH/jobs/Personneelsbeleid/Verloning.html>.

⁴⁷⁴ Alle universiteiten voorzien nagenoeg in de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, een fietsvergoeding en ecocheques. Enkel de KU Leuven voorziet niet in een fietsvergoeding; VUB, *Benefits*, https://jobs.vub.be/content/Benefits/?locale=en_GB; Art. 40 UAntwerpen, statuut assisterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018; UAntwerpen, *Extra voordelen*, <https://www.uantwerpen.be/nl/jobs/wat-bieden-wij/extra-voordelen/>; UGent, *Personneelsvoordelen*, <https://www.ugent.be/nl/vacatures/personneelsvoordelen.htm>; KU Leuven, *PhD informatie*, <https://www.kuleuven.be/personeel/jobsite/phd/phd-informatie>.

⁴⁷⁵ UHasselt, *Verloning*, <https://www.uhasselt.be/UH/jobs/Personneelsbeleid/Verloning.html>; UHasselt, *Personneelsvoordelen*, <https://www.uhasselt.be/UH/jobs/Personneelsbeleid/Personneelsvoordelen.html>.

⁴⁷⁶ KU Leuven, *PhD informatie*, <https://www.kuleuven.be/personeel/jobsite/phd/phd-informatie>.

3.2 Bursalen

124. Onder de noemer bursalen verstaan we zowel de doctorandi met een BOF-mandaat als de FWO-aspiranten.⁴⁷⁷ Zij behoren meestal tot het bijzonder academisch personeel, afgekort het BAP.⁴⁷⁸ Zoals reeds werd aangehaald, regelt de CHO enkel de rechtspositie van assistenten. Bursalen dienen dus volledig terug te vallen op de interne reglementen die worden uitgevaardigd door de universiteiten (en het FWO-reglement indien het gaat om FWO-aspiranten).

125. Aan de UHasselt wordt iedere doctoraatsbeurs toegekend ingevolge een beslissing van het Operationeel Remuneratie Comité.⁴⁷⁹ In tegenstelling tot assistenten – waarvoor strikte regels worden vastgelegd betreffende een eerste aanstelling – is er op zich geen vacature vereist om een bursaal in dienst te nemen. In principe is het dus perfect mogelijk dat de promotor een geschikte kandidaat voordraagt, waarmee het Operationeel Remuneratie Comité akkoord gaat. Een doctoraatsbeurs kan aan iedere student worden verleend indien deze nog niet als assistent voor de UHasselt heeft gewerkt gedurende een periode van meer dan 365 dagen.⁴⁸⁰ Een aanstelling in een ander statuut kan overigens niet worden omgezet naar een doctoraatsbeurs.⁴⁸¹ De andere Vlaamse universiteiten hebben gelijkaardige voorwaarden opgenomen in hun reglement.⁴⁸² Daarmee lijken zowel aanstellingen als arbeidsovereenkomsten te worden geïsoleerd. Men doelt immers op alle overeenkomsten als assistent.⁴⁸³ De UGent formuleert deze voorwaarde specifiek in die zin dat *"er geen doctoraatsbeurs kan worden*

---

⁴⁷⁷ Ter verduidelijking: voor doctorandi op projecten die worden aangeworven onder een bursaalstatuut gelden onderstaande regels evenzeer.

⁴⁷⁸ KU Leuven, *AAP/BAP-delegatie*, <https://www.law.kuleuven.be/aap-bap/statuten-en-personeelsvoordelen/voordelen>.

⁴⁷⁹ Art. 3 bursalenreglement.

⁴⁸⁰ Art. 9 bursalenreglement.

⁴⁸¹ Art. 8 bursalenreglement.

⁴⁸² Art. 3-4 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 15-16 en 18 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 3-5 KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven; Art. 13 en 16 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020.

⁴⁸³ In de circulaire wordt verduidelijkt dat er met arbeidsovereenkomsten voornamelijk de overeenkomsten als assistent worden bedoeld, waardoor kan worden aangenomen dat ook assistenten die eenzijdig worden aangesteld hieronder vallen; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

toegekend aan een doctoraatsstudent voor het verder zetten van lopend doctoraatsonderzoek indien hiervoor een arbeidsovereenkomst waarbinnen uitsluitend dit lopende doctoraatsonderzoek wordt uitgevoerd binnen de instelling vroegtijdig moet worden stopgezet".⁴⁸⁴ Anders gezegd wil men met deze bepaling vooral vermijden dat een doctorandus met een arbeidsovereenkomst/aanstelling plots zijn doctoraat moet verderzetten onder een bursaalstatuut. Er wordt een schriftelijke overeenkomst gesloten met de bursaal waarin minstens de volgende punten worden opgenomen: de duur van de overeenkomst; het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van de bursaal; en de toepasselijkheid van het reglement.⁴⁸⁵

126. De bij het FWO ingediende aanvragen worden beoordeeld door expertpanels. Deze panels brengen verslag uit aan de raad van bestuur die vervolgens de doctorandi aanwerft.⁴⁸⁶ FWO-aspiranten vallen onder de administratieve en juridische bevoegdheid van de raad van bestuur van het FWO, maar onder de disciplinaire bevoegdheid van de universiteit. Zij dienen dus zowel de reglementen van het FWO als die van de universiteit na te leven.⁴⁸⁷

127. Het belangrijkste financieringskanaal voor doctoraatsbeurzen die op het niveau van de universiteiten worden toegekend, is het BOF. De Vlaamse Gemeenschap verleent jaarlijks subsidies aan de universiteiten voor deze BOF's. De regeling hieromtrent wordt uiteengezet in het decreet van 30 april 2009 en het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012. De verdeling van het budget is gebaseerd op tien parameters: een vastgesteld percentage per universiteit dat om de vijf jaar wordt herberekend (behorend tot het structureel deel); het aantal publicaties (verdeeld over twee parameters); het aantal citaties (behorend tot het bibliometrisch deel); een doctoraatsparameter; een internationale samenwerkingsparameter; een hefboomparameter; een interdisciplinariteitsparameter; en een diversiteitsparameter (behorend tot het

---

⁴⁸⁴ Art. 4 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

⁴⁸⁵ Art. 4 bursalenreglement; zie ook art. 13 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; art. 12 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

⁴⁸⁶ Art. 9 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁴⁸⁷ Art. 15 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

deel met betrekking tot beleidsaccenten). Daarnaast zijn de universiteiten eveneens gehouden tot een eigen inbreng (*supra* randnummer 90).

128. De CHO bepaalt dat het FWO eveneens een jaarlijkse toelage ontvangt van de Vlaamse Gemeenschap – die ten minste gelijk is aan 4,55% van het totaalbedrag aan werkingsuitkeringen voor de universiteiten. Het bovengenoemde decreet van 30 april 2009 schrijft voor dat de individuele doctoraatsbeurzen worden toegekend op basis van wetenschappelijke competitie (*supra* randnummer 62).

129. De UHasselt kent doctoraatsbeurzen toe aan "*doctoraatsstudenten die zich, buiten een arbeidsovereenkomst onder begeleiding van een promotor, bezighouden met de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift met het oog op het behalen van een doctoraatsdiploma*".⁴⁸⁸ Zulke beurs dient er uitsluitend toe om hen in de mogelijkheid te stellen zich aan hun studie te wijden en hun opleiding te vervolmaken en wordt belangeloos toegekend in die zin dat zij geen tegenprestatie vormt voor het uitoefenen van een beroepsactiviteit.⁴⁸⁹ De andere Vlaamse universiteiten geven eenzelfde inhoudelijke betekenis aan dit begrip.⁴⁹⁰ In principe kunnen alle financieringsbronnen hiervoor worden aangewend, behalve de werkingstoelage.⁴⁹¹ Zo verduidelijken de KU Leuven en de UAntwerpen dat niet enkel het BOF kan worden aangesproken, maar dat bijvoorbeeld ook een beroep kan worden gedaan op patrimoniumgelden en saldi van projecten.⁴⁹²

---

⁴⁸⁸ Art. 1 bursalenreglement; J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 354.

⁴⁸⁹ Art. 2 bursalenreglement.

⁴⁹⁰ Art. 1 en 5 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 3 en 11 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020; Art. 1 en 7 KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven; Art. 1 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

⁴⁹¹ Art. 11 bursalenreglement; Zie ook art. 2 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; W. GOETSTOUWERS, "Welk hoger onderwijs willen wij – een benadering vanuit een HRM-beleid", *TORB* 2007-2008, (39) 41.

⁴⁹² Art. 6 KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven; Art. 10 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

130. De doctoraatsbeurzen van het FWO worden evenzeer toegekend **buiten het kader van een arbeidsovereenkomst**. Dit wordt echter niet uitdrukkelijk vermeld in het reglement.

131. De UHasselt berekent haar doctoraatsbeurzen overeenkomstig het nettobedrag dat wordt toegekend aan een assistent.⁴⁹³ Het beursbedrag wordt ieder jaar aangepast aan de anciënniteit tot een maximum van drie jaar.⁴⁹⁴ Bij het bepalen van het nettobedrag kan kinderlast bij ongehuwden of alleenstaanden worden geïncorporeerd tot een maximum van drie kinderen. Er wordt geen rekening gehouden met verschillen in de burgerlijke staat om consistentie in het fiscaal statuut te bewaken.⁴⁹⁵ De doctoraatsbeurzen worden één keer per jaar vastgelegd op 1 oktober aan de hand van de spilindex voor overheidswedden van de maand september voorafgaand. Zij worden maandelijks uitbetaald op het einde van de maand.⁴⁹⁶ De hoogte ervan wordt vastgesteld op 2.490,99 euro in het eerste jaar van het doctoraat (en op 2.576,12 euro voor een alleenstaande met kinderlast) (bedragen vanaf 1 oktober 2020).⁴⁹⁷ Belangrijk te vermelden, is dat deze beurs **fiscaal wordt vrijgesteld**. Bursalen worden voor het fiscaal recht namelijk beschouwd als studenten daar de beurs zou kunnen worden geïnterpreteerd als een studiebeurs.⁴⁹⁸ Op federaal niveau wordt deze belastingvrijstelling onderworpen aan bepaalde voorwaarden, die door de Commentaar op het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (*Com.IB*) en enkele circulaires worden uiteengezet: (1) de beurs mag geen belastbare

---

⁴⁹³ Art. 12 bursalenreglement.

⁴⁹⁴ Het is eveneens mogelijk om reeds eerder opgedane anciënniteit te erkennen bij de aanvang van de beurs; art. 12 bursalenreglement.

⁴⁹⁵ De doctoraatsbeurs van alleenstaande of ongehuwde bursalen wordt verhoogd om rekening te houden met kinderlast. Dit gebeurt meer specifiek ter compensatie van de bijkomende vermindering voor kinderlast in de bedrijfsvoorheffing van assistenten waardoor zij een hoger nettoloon overhouden. Dit geldt niet voor wettelijk samenwonende of gehuwde bursalen nu een kind ten laste fiscaalrechtelijk maar bij één van beide partners een voordeel oplevert en men er dan vanuit gaat dat dit voordeel wordt toegekend aan de partner; art. 12 bursalenreglement.

⁴⁹⁶ Art. 12 en 14 bursalenreglement; zie ook art. 24 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020; Art. 7 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 15 KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven; Art. 14 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

⁴⁹⁷ UHasselt, *Doctoraatsbeurzen*, <https://www.uhasselt.be/UH/jobs/Personneelsbeleid/Personneelsstatutenvanaf2018/Doctoraatsbeurzen.html>.

⁴⁹⁸ *Com.IB* nr. 38/37.

bezoldiging zijn; (2) de beurs mag niet hoger zijn dan het nettobedrag van een assistent; (3) de beurs mag niet worden toegekend aan een persoon die voor de aanvang van zijn doctoraatsopleiding voor de universiteit of de federale wetenschappelijke instelling werkzaamheden heeft verricht in het kader van één of meerdere overeenkomsten van assistent waarvan de gehele duur meer dan 365 dagen bedraagt; (4) de doctorandus mag zich uitsluitend met onderzoek – buiten een arbeidsovereenkomst – bezighouden (met uitzondering van de begeleiding en het toezicht op praktijkwerken van studenten van de tweede cyclus voor maximum vier uur per week); (5) de vrijstelling wordt slechts voor maximaal 48 maanden verleend; en (6) de vrijstelling mag maar éénmaal aan dezelfde persoon worden verleend.⁴⁹⁹ De Vlaamse universiteiten hebben deze voorwaarden nagenoeg volledig overgenomen in hun reglement. Bursalen zijn echter wel onderworpen aan de **sociale zekerheid** en worden hiervoor meer bepaald aangezien als werknemers.⁵⁰⁰ Voor de sociale zekerheidsverplichtingen treden de universiteiten op alsof zij de werkgever zouden zijn van de bursaal.⁵⁰¹ Net zoals de andere Vlaamse universiteiten, voorziet de UHasselt in de toekenning van vakantiegeld en een eindejaarstoelage die beiden het equivalent vormen van wat een assistent ontvangt. Voor de berekening ervan vertrekt men vanuit het barema van een assistent zodanig dat men min of meer hetzelfde nettobedrag krijgt.⁵⁰² Bovendien kunnen bursalen aan de meeste Vlaamse universiteiten ook aanspraak maken op een fietsvergoeding, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer en de toekenning van ecocheques.⁵⁰³ Aan de UHasselt krijgen

---

⁴⁹⁹ *Com.IB* nr. 38/38; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677; J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 354; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 350; X., "Vrijstelling doctoraatsbeurzen versoepeld", *Fisc.Act.* 2002, (3) 3-5.

⁵⁰⁰ Art. 3bis en 15, 7° RSZ-besluit; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 347; ACOD Onderwijs, *Een geschikte rechtspositieregeling voor doctoraatsbursalen aan de universiteiten*, <http://www.acodonderwijs.be/wp-content/uploads/2016/01/Rechtspositievoor-bursalen.pdf>; E. TITECA, "Het personeelsbestand aan de Vlaamse universiteiten op 1 februari 2018 en personeelsevoluties sinds 1992", *TORB* 2018-2019, (205) 206.

⁵⁰¹ Art. 11 bursalenreglement; Art. 6-7 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020; Art. 8 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 1 KU Leuven, Intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

⁵⁰² Art. 13 bursalenreglement; Art. 14 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 7 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

⁵⁰³ Aan de KU Leuven kunnen zij geen aanspraak maken op een fietsvergoeding, maar ook assistenten krijgen geen fietsvergoeding; art. 13 bursalenreglement; art. 7 en 20 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van

zij echter geen fietsvergoeding en wordt een abonnement voor het openbaar vervoer slechts gedeeltelijk (voor 50%) terugbetaald via de dienst studentenvoorzieningen.⁵⁰⁴ Aan de KU Leuven wordt daarnaast voorzien in een gratis hospitalisatieverzekering voor bursalen met een beursovereenkomst van minstens drie maanden.⁵⁰⁵

132. De beurs van FWO-aspiranten is beperkt tot het nettoloon dat de doctorandus zou ontvangen als assistent. Het nettobedrag per maand dient minstens gelijk te zijn aan 2.075,90 euro (geïndexeerd met 1,741). De beurs wordt aangepast aan de anciënniteit en houdt rekening met de gezinstoestand.⁵⁰⁶ De inschalingsanciënniteit wordt vastgesteld op basis van de verworven wetenschappelijke anciënniteit (er wordt rekening gehouden met de volledige duur van een aanstelling in dienstverband of aan een universiteit, wetenschappelijke instelling of onderneming en vrijwillig verrichte onderzoeksactiviteiten aan een Vlaamse universiteit ten belope van 50%; en met de helft van de duur van de voorgaande onderzoeksactiviteiten indien het een dienstverband van minder dan 50% betreft).⁵⁰⁷ De beurs wordt maandelijks na het verstrijken van de maand op een Belgische financiële rekening gestort.⁵⁰⁸ Voor de hoogte ervan kan worden verwezen naar de bedragen die de UHasselt toekent (*supra* randnummer 131). Er geldt evenzeer een **fiscale vrijstelling**, waarvoor de grondslag opnieuw kan worden teruggevonden in de *Com.IB* en een circulaire op federaal niveau, maar zonder dat hier enige voorwaarden aan worden gekoppeld.⁵⁰⁹ FWO-aspiranten zijn verder onderworpen aan de **sociale**

---

8 januari 2021; UGent, *Personeelsvoordelen*, <https://www.ugent.be/nl/vacatures/personeelsvoordelen.htm>; KU Leuven, *PhD informatie*, <https://www.kuleuven.be/personeel/jobsite/phd/phd-informatie>; VUB, *Benefits*, https://jobs.vub.be/content/Benefits/?locale=en_GB; UAntwerpen, *Extra voordelen*, <https://www.uantwerpen.be/nl/jobs/wat-bieden-wij/extra-voordelen/>.

⁵⁰⁴ UHasselt, *Personeelsvoordelen*, <https://www.uhasselt.be/UH/jobs/Personeelsbeleid/Personeelsvoordelen.html>.

⁵⁰⁵ KU Leuven, *PhD informatie*, <https://www.kuleuven.be/personeel/jobsite/phd/phd-informatie>.

⁵⁰⁶ Art. 32 reglement aspirant fundamenteel onderzoek; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 348.

⁵⁰⁷ De duur van de aanstelling wordt berekend per kalendermaand; art. 34 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵⁰⁸ Art. 36 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵⁰⁹ *Com.IB* nr. 38/37 en nr. 38/38; Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824; H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 12; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 350.

zekerheid en meer bepaald aan de sociale zekerheidsregeling voor werknemers.⁵¹⁰ Zij ontvangen vakantiegeld en een eindejaarstoelage, overeenstemmend met het bedrag dat aan een assistent wordt verleend.⁵¹¹ Hetzelfde geldt voor de fietsvergoeding.⁵¹² Zij kunnen daarentegen geen aanspraak maken op de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer en de toekenning van ecocheques.

3.3 *Inschrijving als doctoraatsstudent*

133. Ongeacht het precieze statuut waaronder doctorandi worden aangeworven, kunnen zij zich volgens de CHO inschrijven voor de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift.⁵¹³ Bovendien is er een studiegeld van 445 euro verschuldigd, zowel in het eerste jaar als in het laatste jaar van het doctoraat.⁵¹⁴

134. Het doctoraatsreglement van de UHasselt verplicht een dergelijke inschrijving als doctoraatsstudent voor alle doctorandi die aan de UHasselt een proefschrift voorbereiden. Aan het begin van ieder academiejaar dient de inschrijving te worden hernieuwd.⁵¹⁵ Deze hernieuwing wordt voor alle Vlaamse universiteiten, op de UHasselt na, afhankelijk gesteld van een gunstig advies volgend op een jaarlijkse voortgangsrapportering.⁵¹⁶

3.4 *"Status shopping"*

135. Aangezien er in de Vlaamse Gemeenschap geen uniform statuut bestaat voor doctorandi, is het interessant om te bekijken binnen welke grenzen het

---

⁵¹⁰ Art. 15, 2° RSZ-besluit; Art. 12 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵¹¹ Art. 32 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵¹² Art. 33 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵¹³ Art. II.196 CHO; H. GROENVYNCK, K. VANDELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 13.

⁵¹⁴ Art. II.211 CHO.

⁵¹⁵ Art. 7 doctoraatsreglement UHasselt.

⁵¹⁶ Art. 84 en 89-90 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de Universiteit Gent op 8 mei 2020; Art. 5 en 16-17 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019; Art. 6, 12 en 20 UAntwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de Universiteit Antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020; Art. 8 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven.

mogelijk is om over te schakelen van het ene naar het andere statuut tijdens het doctoraat. In principe kunnen alle bursalen – dus zowel doctorandi met een BOF-mandaat als FWO-aspiranten – een aanstelling als assistent verkrijgen indien zij op een dergelijke vacature succesvol solliciteren.

136. In de omgekeerde richting kan men van een assistentschap overstappen naar een bursaalstatuut (BOF-mandaat) zolang men geen werkzaamheden heeft verricht voor de universiteit of de federale wetenschappelijke instelling in het kader van één of meerdere overeenkomsten als assistent waarvan de gehele duur méér dan 365 dagen bedraagt.⁵¹⁷ Zoals reeds eerder werd aangehaald, lijkt men niet enkel arbeidsovereenkomsten maar ook aanstellingen te viseren. Men doelt immers op alle overeenkomsten als assistent, waardoor men – ondanks de onjuiste terminologie – waarschijnlijk ook aanstellingen bedoelt (*supra* randnummer 125). Merk op dat deze voorwaarde vroeger veel strenger werd geformuleerd, in die zin dat de doctorandus nog geen enkele werkzaamheid mocht hebben verricht voor de universiteit of de federale wetenschappelijke instelling die beroepsinkomsten opleverde.⁵¹⁸ De wijziging van deze voorwaarde werd ingegeven door het feit dat bepaalde studenten – voor hun doctoraat – ertoe kunnen worden gebracht om bezoldigde activiteiten te verrichten, zoals het verzorgen van dieren in een laboratorium of het verzekeren van tijdelijke vervanging van personeelsleden. Zulke werkzaamheden mogen echter geen rem zijn op de voortzetting van hun studies (het doctoraat) door hen de belastingvrijstelling voor de doctoraatsbeurs te ontzeggen. Aan de andere kant wil men vermijden dat arbeidsovereenkomsten en voornamelijk de overeenkomsten als assistent (lees dus ook: aanstellingen) geheel of gedeeltelijk worden omgezet in doctoraatsbeurzen. De belastingvrijstelling kan namelijk in geen geval worden verleend wanneer een arbeidsovereenkomst (of aanstelling) door een doctoraatsbeurs wordt vervangen.⁵¹⁹ De formulering van de 365-dagen voorwaarde lijkt dit fenomeen echter niet uit te sluiten, aangezien het nog perfect mogelijk is om minder dan 365 dagen als assistent te werken en daarna een doctoraatsbeurs te ontvangen.

---

⁵¹⁷ Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

⁵¹⁸ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

⁵¹⁹ Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

137. Een FWO-aanvraag kan zowel worden ingediend door assistenten als bursalen met een BOF-mandaat op voorwaarde dat hun wetenschappelijke ervaring niet meer dan 18 maanden bedraagt⁵²⁰ (*supra* randnummer 115).

138. De overschakeling van het ene naar het andere statuut kan eventueel wel een impact hebben op de termijn van het doctoraatsonderzoek (*infra* randnummers 139 en 141).

4. Termijn

4.1 *Standaardtermijn*

139. De leden van het AAP worden volgens de CHO aangesteld voor een **termijn van twee jaar, dewelke tweemaal kan worden verlengd**. Deze verlenging is enkel mogelijk na een gunstige evaluatie.⁵²¹ Voor de berekening van de maximaal toelaatbare aanstellingsduur van assistenten, wordt de periode waarin men een doctoraatsbeurs van een Vlaamse universiteit ontving in rekening gebracht.⁵²²

140. De UHasselt bepaalt verder in haar AP-reglement dat assistenten ieder verzoek tot verlenging aan de rector moeten richten (dit verzoek moet zes maanden voor het verstrijken van de aanstellingstermijn worden ingediend). In verband met de onderzoeksactiviteiten dient een advies van de doctoraatscommissie of de promotor te worden toegevoegd. Met betrekking tot de onderwijsopdrachten moet een verslag van de coördinerend verantwoordelijke worden opgenomen. Daarnaast dient de assistent in kwestie zelf nog een rapport over zijn academische activiteiten op te stellen. Vervolgens wint de rector gemotiveerd advies in van het departement. Op voorstel van de rector neemt het

---

⁵²⁰ K. HAEGEMANS, "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 346.

⁵²¹ Art. V.30, lid 1 CHO; Art. 28 AP-reglement; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 345; X., "Vrijstelling doctoraatsbeurzen versoepeld", *Fisc.Act.* 2002, (3) 3-5.

⁵²² Voor de toepassing van deze mandaatanciënniteit worden de jaren gepresteerd als mandaathouders van het Vlaams Instituut voor de Bevordering van het Wetenschappelijk-Technologisch onderzoek in de industrie, van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek of als bursalen van het Instituut tot Aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in de Nijverheid en Landbouw of van andere door de Vlaamse Regering erkende instellingen voor wetenschappelijk onderzoek hiermee gelijkgesteld; Art. V.30, lid 3 CHO.

bestuurscollege tenslotte een gemotiveerde beslissing over het verzoek tot verlenging.⁵²³ De andere Vlaamse universiteiten voorzien in een gelijkaardige procedure waarbij de beslissing over de verlenging gebaseerd is op een evaluatie van de activiteiten van de doctorandus.⁵²⁴

141. Volgens het bursalenreglement van de UHasselt kan een doctoraatsbeurs voor **maximaal 48 maanden** worden toegekend.⁵²⁵ Heeft men reeds doctoraatswerk uitgevoerd als bursaal aan een andere Belgische universiteit of federale wetenschappelijke instelling, dan wordt de duur hiervan in mindering gebracht.⁵²⁶ De UHasselt verleent normalerwijze doctoraatsbeurzen voor een termijn van 24 maanden, dewelke éénmaal kan worden verlengd. Ondanks het feit dat aan alle Vlaamse universiteiten eenzelfde maximumduur geldt, kunnen verschillen worden vastgesteld in de duur van de aanstellingsperiodes, gaande van 12 tot 24 maanden.⁵²⁷

142. Het mandaat van FWO-aspiranten geldt voor een **initiële termijn van twee jaar en kan éénmaal worden verlengd met twee jaar**. De verlenging dient te worden aangevraagd tijdens het tweede jaar en uiterlijk op de indiendatum zoals vermeld in de oproep. De beursaanvraag voor de tweede termijn moet samen met een voortgangsverslag en het advies van de promotor worden ingediend. Op basis van deze documenten beslist de raad van bestuur over de verlenging, maar het advies van de promotor wordt normalerwijze wel

---

⁵²³ Art. 31 AP-reglement.

⁵²⁴ Art. 44-45 VUB, Reglement voor het academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van bestuur op 13 september 2016; Art. 14 UGent, Reglement houdende uitvoeringsmodaliteiten inzake ambten van het assisterend academisch personeel, bestuurscollege 6 juli 2006, gewijzigd 24 april 2008, 3 juni 2008, 8 september 2011, 31 januari 2013, 14 februari 2013, 16 september 2014 en raad van bestuur 13 maart 2015, 13 oktober 2017; Art. 120-121 KU Leuven, Reglement van het academisch personeel; Art. 15 en 26-29 UAntwerpen, statuut assisterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018.

⁵²⁵ Art. 6 bursalenreglement.

⁵²⁶ Art. 10 bursalenreglement.

⁵²⁷ De UAntwerpen en de KU Leuven bepalen aanstellingsperiodes van minimum 12 en maximum 24 maanden, de VUB bepaalt aanstellingsperiodes van 12 maanden en de UGent van één jaar en vervolgens drie jaar; Art. 2-3 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 13 KU Leuven, Interne reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven; Art. 15 VUB, procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020; Art. 9 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

gevolgd. De doctorandus kan evenwel verzoeken om voor een expertpanel te verschijnen ter verdediging van zijn aanvraag. Het advies van dit panel heeft dan voorrang op het advies van de promotor. Wanneer het doctoraat reeds werd behaald tijdens de eerste termijn van het mandaat, is het echter niet mogelijk om een verlenging te bekomen.⁵²⁸

143. De termijn die wordt toegekend om het doctoraat voor te bereiden is dus verschillend voor bursalen en assistenten (deze bedraagt met name respectievelijk vier en zes jaar). Samenhangend met dit onderscheid, wijkt ook het takenpakket af voor beide categorieën van doctorandi in die zin dat de verhouding onderzoek-onderwijs iets anders ligt (*infra* randnummer 149 e.v.).

4.2 Opschorting/verlenging van de termijn

144. De CHO bepaalt voor assistenten dat een **bijkomende termijn van één jaar** wordt toegekend in geval van (1) zwangerschap; (2) langdurige en ernstige ziekte; en (3) andere uitzonderlijke omstandigheden. Het volbrengen van militie-verplichtingen of de vervangende burgerdienst geeft aanleiding tot een verlenging gelijk aan de duur van de desbetreffende opdracht.⁵²⁹

145. De UHasselt stipuleert eveneens dat assistenten kunnen worden aangesteld voor een bijkomende termijn van één jaar indien uitzonderlijk geachte omstandigheden dit verantwoorden. Er wordt een exemplatieve opsomming gegeven van wat hieronder kan worden verstaan: (1) de formele afhandeling van de procedure tot het behalen van het doctoraatsdiploma; (2) zwangerschap of langdurige en ernstige ziekte; (3) de onderbreking van de ambtsvervulling voor een termijn van minstens zes maanden voor het vervullen van wetenschappelijke opdrachten, opgedragen door het departement of het universiteitsbestuur, die niet rechtstreeks aansluiten bij het doctoraatsonderzoek; en (4) de onderbreking van de ambtsvervulling voor een termijn van minstens zes maanden die werd toegestaan door het universiteitsbestuur om sociale en familiale redenen. Een

---

⁵²⁸ Art. 13 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵²⁹ Art. V.30, lid 2 CHO; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 345; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 704.

dergelijke bijkomende termijn is niet hernieuwbaar, tenzij het doctoraat reeds ver gevorderd is en de tweede hernieuwing gebaseerd is op een zwangerschap of een langdurige en ernstige ziekte tijdens de duur van het mandaat. In dat geval kan de bijkomende termijn zes maanden tot één jaar bedragen.⁵³⁰ De meeste andere Vlaamse universiteiten hebben hierover geen specifieke bepalingen opgenomen in hun reglement en vallen dus terug op de CHO.⁵³¹

146. De doctoraatsbeurzen die de UHasselt toekent, kunnen worden opgeschort onder bepaalde voorwaarden. In eerste instantie kan het opnemen van een onderwijsopdracht of wetenschappelijk verblijf aan een andere (buitenlandse) universiteit of onderzoeksinstelling (gefinancierd met externe middelen) hiertoe aanleiding geven. Dergelijke opschortingen kunnen maximaal twee keer worden toegekend en ze mogen de duur van zes maanden niet overschrijden.⁵³² Daarnaast bestaat eenzelfde mogelijkheid voor het uitoefenen van een bezoldigde stage bij een academische of niet-academische instelling (voor de duur van de stage).⁵³³ Verder wordt de beurs opgeschort tijdens (beroeps)ziekte of zwangerschapsverlof (voor de duur van de mutualiteitsuitkering), arbeidsongeschiktheid na een arbeidsongeval en borstvoedingsverlof (voor de duur van afwezigheid).⁵³⁴ Bij de opname van thematisch verlof wordt de beurs evenzeer opgeschort (voor het percentage van de afwezigheid en de duur van de uitkering).⁵³⁵ Er wordt uitdrukkelijk bepaald dat de thematische verlopen beperkt zijn tot ouderschapsverlof, verlof voor medische bijstand en palliatief verlof. Een bursaal zou daarentegen geen gebruik kunnen maken van het Vlaams zorgkrediet.⁵³⁶ Indien het doctoraatsonderzoek wordt opgeschort omwille van zwangerschapsverlof of een thematisch verlof, wordt de termijn van het beursmandaat automatisch **pro rata verlengd met de duur van**

---

⁵³⁰ Art. 28, § 2 en 3 AP-reglement.

⁵³¹ De VUB heeft evenwel een gelijkaardige bepaling opgenomen; Art. 44 VUB, Reglement voor het assistierend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van bestuur op 13 september 2016.

⁵³² Art. 19 bursalenreglement.

⁵³³ Art. 18 bursalenreglement.

⁵³⁴ Bij deeltijdse werkhervatting na ziekte wordt de beurs gedeeltelijk opgeschort voor het percentage van de afwezigheid en de duur van de mutualiteitsuitkering. Zulke deeltijdse werkhervatting is mogelijk met een tewerkstellingspercentage van minstens 20%; Art. 16 bursalenreglement.

⁵³⁵ De RVA beslist over de toekenning van de uitkering; art. 17 bursalenreglement.

⁵³⁶ Art. 17 bursalenreglement.

de opschorting.⁵³⁷ Een andere schorsingsgrond geeft slechts recht op een verlenging van de termijn mits akkoord van de doctoraatscommissie en volgens de beschikbaarheid van de middelen.⁵³⁸ De andere Vlaamse universiteiten voorzien voor hun doctorandi redelijk gelijklopende, doch geen identieke mogelijkheden tot opschorting van de beurs.⁵³⁹ Vergelijkbaar met de UHasselt, bepaalt de VUB dat het doctoraatsonderzoek tijdelijk kan worden onderbroken voor een studieverblijf, zowel met als zonder schorsing van de beurs.⁵⁴⁰ De KU Leuven en de UAntwerpen lijken flexibeler te zijn in hun reglementen en ruimte te laten voor andere situaties die een opschorting verantwoorden. De KU Leuven formuleert dit in die zin dat ook voor andere redenen toelating kan worden gegeven om de beurs te onderbreken en de UAntwerpen spreekt over uitzonderlijke omstandigheden en meer specifiek professionele en persoonlijke en/of sociale redenen.⁵⁴¹ Het lijkt erop dat de UGent en de UAntwerpen ook deeltijdse schorsingen toestaan ten gevolge van ouderschapsverlof.⁵⁴² Aan de KU Leuven, de UGent en de UAntwerpen is de verlenging van de doctoraatsbeurs overigens geen automatisme.⁵⁴³

147. Het mandaat van FWO-aspiranten kan worden geschorst tijdens langdurig ziekteverlof, zwangerschaps- en borstvoedingsverlof, ouderschapsverlof, palliatief verlof en verlof voor medische bijstand. Het mandaat wordt dan **verlengd met de periode gedurende dewelke het niet werd uitgevoerd**. Verlengingen van minder dan twee weken worden evenwel niet in aanmerking genomen. Indien zich

---

⁵³⁷ Art. 20 bursalenreglement.

⁵³⁸ Art. 21 bursalenreglement.

⁵³⁹ Art. 19-20 VUB, procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020; Art. 10 en 18 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 19-20 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 14 KU Leuven, Interne reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

⁵⁴⁰ Art. 20 VUB, procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020.

⁵⁴¹ Art. 14 KU Leuven, Interne reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven; Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

⁵⁴² Art. 6 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

⁵⁴³ Art. 10 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 20 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 14 KU Leuven, Interne reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

voltijdse schorsingen van aaneensluitende periodes van drie maanden hebben voorgedaan omwille van langdurig ziekteverlof, zwangerschaps- en borstvoedingsverlof, ouderschapsverlof en palliatief verlof, wordt het mandaat **automatisch verlengd met één jaar**, waarbij die verlenging ingaat vanaf de oorspronkelijke einddatum van het mandaat. Een dergelijke administratieve verlenging kan slechts éénmaal worden verleend en schorsingen tijdens deze periode geven geen aanleiding meer tot een verdere verlenging. Het directiecomité van het FWO kan bovendien uitzonderlijk een verlenging tot maximum vijf jaar toekennen in geval van een verminderd arbeidsrendement omwille van sociale en medische redenen. Tijdskrediet dient drie maanden op voorhand te worden aangevraagd, maar heeft geen verlenging van het mandaat tot gevolg.⁵⁴⁴

148. Niet alleen op het vlak van de standaardtermijn, maar ook inzake de opschorting en de verlenging van deze termijn bestaan er verschillen tussen assistenten en bursalen, alsook tussen bursalen onderling (doctorandi met een BOF-mandaat en FWO-aspiranten). In eerste instantie worden de gronden voor een mogelijke opschorting/verlenging zeer uiteenlopend omschreven. Voor bursalen lijken deze opties meer te zijn uitgewerkt, maar tegelijkertijd laat de formulering van "uitzonderlijke omstandigheden" bij assistenten ruimte voor interpretatie en aldus een brede invulling van dit begrip. Verder verschilt vooral de duur van een eventuele verlenging. Waar voor assistenten standaard een bijkomende termijn van één jaar wordt toegekend, is dit voor bursalen – op FWO-aspiranten na in bepaalde omstandigheden – slechts een termijn die gelijk is aan de duur van de opschorting.

5. Takenpakket

5.1 Verhouding onderzoek-onderwijs

149. Volgens de CHO bestaat de opdracht van het AAP uit twee grote delen: enerzijds dienen zij de leden van het zelfstandig academisch personeel (ZAP) bij te staan en anderzijds dienen zij zich verder te bekwamen in de wetenschappen.

---

⁵⁴⁴ Art. 26 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

Zij hebben meer bepaald het recht om de **helft van hun werktijd te besteden aan de voorbereiding van een proefschrift**. Hieronder verstaat men zowel het verrichten van wetenschappelijk onderzoek als het ontvangen van academisch onderwijs.⁵⁴⁵

150. In haar AP-reglement geeft de UHasselt verdere invulling aan dit takenpakket. Meer algemeen dienen assistenten de doelstellingen die de universiteit nastreeft inzake onderwijs, onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening te helpen verwezenlijken.⁵⁴⁶ De vakgroep legt het precieze takenpakket vast.⁵⁴⁷ In eerste instantie dienen zij de leden van het ZAP bij te staan, wat onder meer het verlenen van medewerking aan onderwijs impliceert. Zij kunnen tevens worden ingeschakeld voor het begeleiden van studenten en het uitvoeren van taken van wetenschappelijke of logistieke dienstverlening. Daarnaast dienen zij zich verder te bekwamen in de wetenschappen. Hiermee wordt zowel het volgen van een doctoraatsopleiding als de voorbereiding van het proefschrift bedoeld.⁵⁴⁸ De begeleiding en de opvolging van het onderzoek gebeurt door de promotor en de doctoraatscommissie.⁵⁴⁹ Er wordt herhaald dat assistenten het recht hebben om de helft van hun werktijd te besteden aan de voorbereiding van het proefschrift.⁵⁵⁰ De verdeling van de werktijd gebeurt niet per week of per maand maar volgens de vereisten van beide opdrachten.⁵⁵¹ De VUB bepaalt als enige Vlaamse universiteit dat assistenten het recht hebben om gemiddeld 60% van hun werktijd te besteden aan de voorbereiding van het proefschrift.⁵⁵²

---

⁵⁴⁵ Art. V.5-V.6 CHO; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB 2008-2009*, (343) 344; R. VAN ROSSEM, "Assistentenschap weg tot of hinderpaal voor het doctoraat", *ECOOM-UGent 2011*, (1) 1; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 702.

⁵⁴⁶ Art. 38 AP-reglement.

⁵⁴⁷ Art. 40 AP-reglement.

⁵⁴⁸ Art. 41 AP-reglement.

⁵⁴⁹ Art. 40 AP-reglement.

⁵⁵⁰ Art. 41 AP-reglement; H. GROENVYNCK, K. VANDELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 11.

⁵⁵¹ Art. 41 AP-reglement.

⁵⁵² Art. 42 VUB, Reglement voor het assisterend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van Bestuur op 13 september 2016; Zie ook art. Art. 11 UGent, Reglement houdende uitvoeringsmodaliteiten inzake ambten van het assisterend academisch personeel, bestuurscollege 6 juli 2006, gewijzigd 24 april 2008, 3 juni 2008, 8 september 2011, 31 januari 2013, 14 februari 2013, 16 september 2014 en raad van bestuur 13 maart 2015, 13 oktober 2017; Art. 125-128 KU

151. De UHasselt stipuleert dat bursalen zich daarentegen wel **voltijds moeten wijden aan onderzoek in het kader van de voorbereiding van hun proefschrift**.⁵⁵³ Zij worden opgenomen in een onderzoekseenheid en nemen deel aan de collectieve wetenschappelijke activiteiten en interactie binnen deze eenheid.⁵⁵⁴ Verder kunnen zij worden belast met andere activiteiten zoals onderwijs-, ondersteunende of klinische taken voor maximaal vier uur per week.⁵⁵⁵ Bovendien kan de doctorandus zijn onderzoek tijdelijk in het buitenland uitvoeren mits toestemming van de promotor.⁵⁵⁶ De KU Leuven stelt dat deze categorie van bursalen binnen dezelfde grenzen als deze geldend voor FWO-aspiranten met beperkte onderwijsbegeleidende of administratieve activiteiten kunnen worden belast.⁵⁵⁷ Zoals verder zal blijken, wordt voor FWO-aspiranten bepaald dat dergelijke activiteiten maximaal 20% van de beschikbare tijd in beslag mogen nemen (*infra* randnummer 152). Uitgaande van een 40 uren-week die overeenstemt met een fulltime job, komt dit neer op een maximale tijdsbesteding van 8 uur per week. Merk op dat dit de belastingvrijstelling van de beurs in het gedrang brengt aangezien de circulaire duidelijk stelt dat deze activiteiten bij uitzondering worden toegestaan voor maximaal 4 uur per week.

152. Het FWO-reglement verduidelijkt dat FWO-aspiranten **ertoe gehouden zijn om een doctoraat op proefschrift voor te bereiden**.⁵⁵⁸ Het onderzoeksproject dient te worden uitgevoerd onder de leiding van een promotor, eventueel in samenwerking met copromotoren.⁵⁵⁹ Het opnemen van andere activiteiten – al dan niet in het kader van de doctoraatsopleiding – mag maximaal 20% van de beschikbare tijd bedragen. Deze activiteiten kunnen bestaan uit

---

Leuven, Reglement van het academisch personeel; Art. 19-23 UAntwerpen, statuut assisterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018.

⁵⁵³ Art. 22 bursalenreglement.

⁵⁵⁴ Art. 22 bursalenreglement.

⁵⁵⁵ Art. 23 bursalenreglement; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 349.

⁵⁵⁶ Art. 36 bursalenreglement.

⁵⁵⁷ Art. 9-10 KU Leuven, Intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

De andere universiteiten hebben echter bepalingen opgenomen gelijklopend met deze van de UHasselt, zie art. 13 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 5 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

⁵⁵⁸ Art. 14 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵⁵⁹ Art. 10 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

administratieve of klinische taken, het werken aan een ander onderzoek of dienstverlening, vormingsactiviteiten (onder andere een stage of een educatieve master) of het ondersteunen van onderwijs.⁵⁶⁰ Op het einde van het vierde jaar moeten FWO-aspiranten een verslag over hun wetenschappelijke activiteiten aan het FWO voorleggen.⁵⁶¹ Daarenboven dienen zij hun titel van aspirant bij het FWO op al hun publicaties te vermelden evenals bij de communicatie met betrekking tot hun onderzoek.⁵⁶² Verder is het mogelijk om een onderzoeksverblijf in het buitenland op te nemen mits toestemming van het FWO en de betrokken onthaalinstelling.⁵⁶³

153. Het takenpakket van bursalen verschilt van dat van assistenten in die zin dat zij zich praktisch voltijds dienen te wijden aan onderzoek – met uitzondering van maximaal vier uur per week/20% onderwijsbegeleiding – terwijl voor assistenten een 50/50-verhouding geldt tussen onderzoek en onderwijs.

5.2 Doctoraatsopleiding

154. Om kwalitatief hoogstaand onderzoek te waarborgen, is het noodzakelijk dat beginnende onderzoekers ook bedreven worden in deze discipline en dit door middel van een doctoraatsopleiding. Verschillende initiatieven – zowel op Europees- als op nationaalrechtelijk niveau – streven naar een grotere investering in onderzoek, waardoor het aantal doctorandi in sterke mate toeneemt.⁵⁶⁴ Niet alle beginnende onderzoekers zullen bijgevolg een academische carrière tegemoet gaan, waardoor het uitermate noodzakelijk is dat zij tijdens hun doctoraat

---

⁵⁶⁰ Art. 18 reglement aspirant fundamenteel onderzoek; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 349; B. EECKHOUT, "Assistenten worden vervangen door bursalen", *Veto* 1995-1996, (1) 1.

⁵⁶¹ Art. 20 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵⁶² Art. 21 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵⁶³ Art. 22 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵⁶⁴ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, i; R. VAN ROSSEM, K. VANDEVELDE en H. DE GRANDE, *Kennis in wording, het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel*, Gent, Academia Press, 37; Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, *Doctoreren aan Vlaamse universiteiten*, Brussel, Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, 2006, 15.

evenzeer worden getraind op vaardigheden die inzetbaar zijn op een ruimere arbeidsmarkt.⁵⁶⁵

155. Wanneer we ons richten tot de Vlaamse Gemeenschap, zien we dat de CHO nergens het volgen van een doctoraatsopleiding vermeldt. Decretaal gezien vormt dit dus geen voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. Op basis van art. 63/4 van het decreet van 30 april 2009 en het besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2013 wordt financiering voorzien voor de omkadering van jonge onderzoekers. Zoals reeds uitvoerig werd beschreven in het eerste hoofdstuk, ontvangen de universiteiten hiervoor jaarlijks subsidies van de Vlaamse Regering, die voor 20% gelijk worden verdeeld over de universiteiten, voor 60% volgens een doctoraatsparameter en voor 20% volgens het procentuele aandeel in de voltijdse eenheden van het wetenschappelijk personeel (buiten de werkingsuitkeringen op postdoctoraal niveau en de doctor-assistenten). Kort samengevat dienen deze subsidies te worden gebruikt voor de training van jonge onderzoekers (*supra* randnummers 56-57).⁵⁶⁶ Hoewel er geen expliciete verplichting bestaat voor de universiteiten om een dergelijke opleiding aan te bieden, worden zij hier toch enigszins toe gedwongen doordat de toegekende subsidie wordt teruggevorderd indien de toekenningsvoorwaarden niet worden nageleefd of de subsidie voor andere doeleinden wordt gebruikt.⁵⁶⁷

156. Het doctoraatsreglement van de UHasselt bepaalt dat de doctorandus zich niet alleen moet inschrijven als doctoraatsstudent, maar ook als lid van een *doctoral school* – die meer bepaald instaat voor de organisatie van de

---

⁵⁶⁵ B. M. KHEM, "Doctoral education in Europe: New Structures and Models" in G. KRÜCKEN, A. KOSTMÜTZKY en M. TORKA (eds.), *Towards a multiversity? Universities between global trends and national traditions*, Bielefeld, Transcript, 2007 (132) 134 en 149; K. VANDEVELDE, "Van onderzoeker tot doctoraathouder aan een Vlaamse Universiteit", *TORB* 2012, (226) 226; F. BONGERS, Y. RIENSTRA, L. KORLAAR en T. GROOT BEUMER, *Evaluatie van de omkadering van jonge onderzoekers (OJO), managementsamenvatting*, Utrecht, Dialogic, 2018, 5; L. NYS, *De kracht van wetenschap, een geschiedenis van het onderzoeksbeleid aan de KU Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2018, 157-158; M. NERAD, "Confronting common assumptions: designing future-oriented doctoral education" in R.G. EHRENBURG en C.V. KUH (eds.), *Doctoral education and the faculty of the future*, New York, Cornell University Press, 2009, (80) 88; L. SMIT en R. S'JEGERS, "Kennisswerkers voor morgen", *TORB* 2012-2013, (49) 49.

⁵⁶⁶ Art. 63/4 decreet 30 april 2009; ingevoegd door art. 19 decreet 21 december 2012; Art. 3 BVR 28 juni 2013; Ontwerp van decreet van 31 oktober 2012 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *Parl.St.* Vlaams parlement 2012-2013, nr. 1791/1, 3.

⁵⁶⁷ Art. 16 BVR 28 juni 2013.

doctoraatsopleiding.⁵⁶⁸ Volgens het AP-reglement omvat het zich bekwamen in de wetenschappen zowel de voorbereiding van het proefschrift als het volgen van een doctoraatsopleiding.⁵⁶⁹ In het bursalenreglement wordt dit niet expliciet vermeld. Het FWO-reglement noodzaakt aspiranten daarentegen om een doctoraatsopleiding te volgen.⁵⁷⁰ Hoe dan ook wordt deze opleiding aan de UHasselt verplicht gesteld voor alle doctorandi.⁵⁷¹ Dit geldt dus zowel voor assistenten als voor bursalen en bovendien worden uniforme voorschriften toegepast met betrekking tot de te behalen doelstellingen.⁵⁷² De opleiding wordt georganiseerd binnen drie *doctoral schools (sciences & technology, medicine & life sciences en behavioral sciences & humanities)* die de minimumvereisten vaststellen waaraan moet worden voldaan alvorens de verdediging van het proefschrift kan plaatsvinden.⁵⁷³ De bedoeling bestaat erin om jonge onderzoekers niet alleen voldoende ondersteuning te geven voor het voeren van wetenschappelijk onderzoek, maar ook vaardigheden aan te leren die kunnen worden ingezet op een ruimere arbeidsmarkt.⁵⁷⁴ Meer specifiek gebeurt dit aan de hand van trainingen en workshops met betrekking tot discipline-specifieke en discipline-overschrijdende vaardigheden, loopbaanontwikkeling en het versterken van de internationale oriëntatie van doctorandi.⁵⁷⁵ De andere Vlaamse universiteiten bieden eveneens doctoraatsopleidingen aan in het kader van

---

⁵⁶⁸ Art. 7 en 14 doctoraatsreglement.

⁵⁶⁹ Art. 41 AP-reglement.

⁵⁷⁰ Art. 18 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁵⁷¹ UHasselt, *Doctoral School of Behavioral Sciences & Humanities*, <http://www.uhasselt.be/UH/doctoral-school-behavioral-sciences-and-humanities/focus-points.html>; UHasselt, *Doctoral School for Health & Life Sciences*, <http://www.uhasselt.be/DS-health-and-life-sciences-requirements-for-obtaining-a-PhD>; UHasselt, *Doctoral School of Sciences & Technology*, <http://www.uhasselt.be/DSST-Minimal-Requirements-for-obtaining-a-PhD>.

⁵⁷² UHasselt, *Doctoral School of Behavioral Sciences & Humanities*, <http://www.uhasselt.be/UH/doctoral-school-behavioral-sciences-and-humanities/focus-points.html>; UHasselt, *Doctoral School for Health & Life Sciences*, <http://www.uhasselt.be/DS-health-and-life-sciences-requirements-for-obtaining-a-PhD>; UHasselt, *Doctoral School of Sciences & Technology*, <http://www.uhasselt.be/DSST-Minimal-Requirements-for-obtaining-a-PhD>.

⁵⁷³ UHasselt, *Doctoral School of Behavioral Sciences & Humanities*, <http://www.uhasselt.be/UH/doctoral-school-behavioral-sciences-and-humanities/focus-points.html>; UHasselt, *Doctoral School for Health & Life Sciences*, <http://www.uhasselt.be/DS-health-and-life-sciences-requirements-for-obtaining-a-PhD>; UHasselt, *Doctoral School of Sciences & Technology*, <http://www.uhasselt.be/DSST-Minimal-Requirements-for-obtaining-a-PhD>.

⁵⁷⁴ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 14; Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, *doctoreren in Vlaanderen*, Brussel, Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, 2002, 7.

⁵⁷⁵ UHasselt, *Doctoral schools*, <https://www.uhasselt.be/PhD-Doctoral-Schools>.

doctoral schools.⁵⁷⁶ Het volgen van een dergelijke opleiding is in beginsel niet verplicht aan de UGent, maar faculteiten kunnen (bepaalde delen van) het programma wel verplicht maken.⁵⁷⁷ Interessant om te vermelden is dat de *Antwerp doctoral school* van de UAntwerpen haar opleiding koppelt aan een competentieprofiel op basis van zeven categorieën: onderzoeksvaardigheden- en technieken; aanpassen aan de onderzoeksomgeving; onderzoeksmanagement; persoonlijke doeltreffendheid; communicatieve vaardigheden; netwerken en teamwerk; en carrièremanagement. Op die manier kunnen doctorandi zich bij de start van hun doctoraatstraject reeds een beeld vormen van de competenties waarop zij willen inzetten.⁵⁷⁸

5.3 Begeleiding

157. Het doctoraatsreglement van de UHasselt verduidelijkt op welke begeleiding de doctorandus kan rekenen bij het schrijven van zijn proefschrift. Het onderzoek wordt enerzijds ondersteund door de promotor en de eventuele copromotor(en) (maximum twee) die verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse begeleiding en anderzijds door de doctoraatscommissie die toeziet op de vorderingen van het onderzoek en daarover rapporteert aan de faculteit. De promotor moet een lid zijn van het ZAP met doctoraat op proefschrift, een gastprofessor met doctoraat op proefschrift of een emeritus ZAP (wanneer het doctoraat wordt opgestart voor zijn emeritaat). Het is eventueel wel mogelijk om een copromotor te hebben die niet is aangesteld aan de UHasselt. De

---

⁵⁷⁶ Art. 86 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de Universiteit Gent op 8 mei 2020; Art. 3 VUB, Centraal reglement voor de toekening van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019; Art. 4 UAntwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de Universiteit Antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020; Art. 4 en 14 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven; zie ook Art. 1 UGent, Doctoral Schools reglement, goedgekeurd door het bestuurscollege van 9 september 2019; art. 1 VUB, Doctoral Schools reglement, goedgekeurd door de academische raad van 21 oktober 2019; L. NYS, *De kracht van wetenschap, een geschiedenis van het onderzoeksbeleid aan de KU Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2018, 157-158; L. SMIT en R. S'JEGERS, "Kennisswerkers voor morgen", *TORB* 2012-2013, (49) 49.

⁵⁷⁷ Art. 83 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de Universiteit Gent op 8 mei 2020; J. COUDER, *De doctoraatsopleidingen aan de Vlaamse universiteiten*, Brussel, VRWB, 2002, 19.

⁵⁷⁸ UAntwerpen, *Competentieprofiel*, <https://www.uantwerpen.be/nl/onderzoek-en-innovatie/doctoreren-en-postdoc/antwerp-doctoral-school/procedure-doctoreren/voortgangsrapportering/competentieprofiel/>.

doctoraatscommissie is samengesteld uit minimum drie personen: de promotor, de co-promotor(en) en minstens één lid met een andere hoedanigheid. Bovendien kan maximaal één lid zonder doctoraat deel uitmaken van de doctoraatscommissie. De rector kan evenwel een afwijking op deze samenstellingsregels toestaan.⁵⁷⁹ De andere Vlaamse universiteiten laten de begeleiding van hun doctorandi eveneens afhangen van de promotoren en de begeleidingscommissie.⁵⁸⁰

158. Afhankelijk van het vigerende statuut, dient de doctorandus binnen drie dan wel zes maanden na de inschrijving (respectievelijk voor bursalen en assistenten) een doctoraatsdossier op te stellen dat aan de faculteit wordt bezorgd en moet worden goedgekeurd. Dit dossier bevat: het verworven masterdiploma, de onderzoekseenheid waarin het doctoraat zal worden voorbereid, het onderwerp en een onderzoeksplan, de discipline, de aard van het doctoraat, de faculteit, de *doctoral school* waartoe de doctorandus behoort, de promotor en de samenstelling van de doctoraatscommissie (eventueel ook de specifieke resultaten van een toelatingsonderzoek).⁵⁸¹ De VUB en de UGent voorzien een toelatingsaanvraag voor de inschrijving van doctoraatsstudenten, waarin al enkele van deze specificaties moeten worden opgenomen.⁵⁸²

159. De doctoraatscommissie komt minstens één keer per jaar samen om het onderzoek op te volgen en zo nodig bij te sturen. Zij maakt hiervan een schriftelijk verslag op dat wordt toegevoegd aan het doctoraatsdossier. Anderhalf jaar na de aanstelling dient de doctorandus een voortgangsrapport op te maken waarin zowel een verslag van de voorbije activiteiten als een prognose van de geplande activiteiten wordt opgenomen. Voor assistenten moet dit drieënhalf jaar na de

---

⁵⁷⁹ Art. 9 en 10 doctoraatsreglement.

⁵⁸⁰ Art. 11-12 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven; Art. 88 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de raad van bestuur van de universiteit Gent op 8 mei 2020; Art. 11 en 13 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019; Art. 3 UAntwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de universiteit antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020.

⁵⁸¹ Art. 8 doctoraatsreglement.

⁵⁸² Art. 3 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019; Art. 83 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de raad van bestuur van de universiteit Gent op 8 mei 2020.

aanstelling worden herhaald. De doctoraatscommissie beoordeelt deze rapportering en maakt hiervan een schriftelijk verslag op. Daarbij wordt uitdrukkelijk aandacht besteed aan de haalbaarheid van het doctoraat. Wanneer de aanstelling van de doctorandus moet worden verlengd, maakt de promotor – na overleg met de doctoraatscommissie – een verslag voor advies over aan de betrokken vakgroep, die op haar beurt een advies formuleert en een aanvraag tot verlenging indient bij de personeelsdienst. Deze aanvraag wordt vervolgens voorgelegd aan het bevoegde beslissingsorgaan. Indien het advies over de voortgang van het onderzoek negatief is, kan de voorbereiding van het proefschrift niet worden voortgezet.⁵⁸³ In tegenstelling tot de U Hasselt, vereisen alle andere Vlaamse universiteiten ieder jaar een voortgangsrapport van de doctorandus, waarbij enkel een positieve evaluatie de mogelijkheid biedt tot herinschrijving.⁵⁸⁴ Bovendien bestaat er aan de VUB en de KU Leuven naast de begeleidingscommissie nog een extra orgaan, met name de commissie voor de doctoraatsopvolging en de doctoraatscommissie, die op facultair niveau de voortgang van alle doctoraten opvolgen.⁵⁸⁵

160. In de eindfase van het doctoraat, dient de doctorandus een voorlopig ontwerp voor te leggen aan de doctoraatscommissie met de mededeling dat hij zijn proefschrift wil verdedigen. Deze voorlopige versie wordt binnen een maand na de indiening ervan beoordeeld door de doctoraatscommissie waarna de doctorandus een consistent en schriftelijk verslag ontvangt van de bemerkingen. Er kan enerzijds toelating worden verleend om het proefschrift in te dienen (met vermelding van de termijn waarbinnen moet worden ingediend) of anderzijds worden beslist dat de voorlopige versie grondig dient te worden herzien.⁵⁸⁶ In het eerste geval wordt de decaan op de hoogte gesteld van het voorstel inzake: de datum van de verdediging (of de voorverdediging), de titel van het proefschrift en

---

⁵⁸³ Art. 11 doctoraatsreglement.

⁵⁸⁴ Art. 3 en bijlage 3 UAntwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de Universiteit Antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020; Art. 13 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven; Art. 89-90 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de Universiteit Gent op 8 mei 2020; Art. 16-17 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019.

⁵⁸⁵ Art. 9 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019; Art. 5 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven.

⁵⁸⁶ Art. 12 doctoraatsreglement.

de samenstelling van de doctoraatsjury. Nadien wordt nagegaan of de doctorandus voldoet aan de specifieke *doctoral school*-vereisten. Enkel met een positief advies van de doctoraatscommissie en de *doctoral school* kan de faculteit toelating geven om de procedure tot verdediging van het proefschrift voort te zetten. De faculteit waakt erover dat de jury interuniversitair en bij voorkeur internationaal wordt samengesteld. Zij bestaat uit minimum zes leden, zijnde leden van het ZAP of hun equivalent buiten Vlaanderen, emeriti en postdoctorale navorsers of postdoctorale assistenten. Leden verbonden aan onderzoeksinstellingen of -instituten, uit het bedrijfsleven, de magistratuur, overheidsinstellingen... kunnen enkel mits schriftelijke motivering door de promotor deel uitmaken van de jury. Er kan maximum één lid zonder doctoraat (en binnen de faculteit architectuur en kunst twee leden) deel uitmaken van de jury. Er dient eveneens rekening te worden gehouden met het decretaal verplichte genderevenwicht. De rector kan opnieuw een afwijking op bovenstaande samenstellingsregels toestaan. Het voorzitterschap wordt in de regel toegekend aan de decaan van de desbetreffende faculteit.⁵⁸⁷ De rector beslist ten slotte over de definitieve samenstelling van de doctoraatsjury.⁵⁸⁸ Van zodra de samenstelling van de jury is meegedeeld door de rector, bezorgt de promotor de inhoud van het proefschrift aan de leden. Zij beschikken over maximum vier weken om het proefschrift te beoordelen en eventueel bezwaar te maken tegen de openbare verdediging.⁵⁸⁹ Indien een dergelijk bezwaar wordt geuit, dient de jury hierover te overleggen. Voor de toelating tot de verdediging is er een twee derde meerderheid nodig. De jury kan vervolgens de toelating tot de verdediging onderwerpen aan voorwaarden of geen toelating verlenen.⁵⁹⁰ De eigenlijke verdediging is een openbare verdediging die maximaal twee uur mag duren. De specifieke uiteenzetting van het proefschrift mag maximaal 50 minuten bedragen.⁵⁹¹ Onmiddellijk na de afloop van de verdediging beraadslaagt de jury en gaat deze over tot de proclamatie. Er wordt eveneens beslist met een twee

---

⁵⁸⁷ Deze taak kan worden gedelegeerd aan een ZAP-lid of emeritus-ZAP-lid van de faculteit. De leden van de doctoraatscommissie kunnen niet optreden als voorzitter; art. 14 doctoraatsreglement.

⁵⁸⁸ Art. 14 doctoraatsreglement.

⁵⁸⁹ Er bestaat ook een mogelijkheid om een voorverdediging te organiseren vooraleer toelating wordt gegeven tot de openbare verdediging; art. 15 doctoraatsreglement.

⁵⁹⁰ Art. 15 doctoraatsreglement.

⁵⁹¹ De doctorandus bezorgt alle juryleden ten laatste 7 dagen voor de verdediging een gedrukt of minstens een elektronisch exemplaar van het definitieve proefschrift; Art. 16 doctoraatsreglement.

derde meerderheid.⁵⁹² De procedure aan de andere Vlaamse universiteiten is vrij gelijklopend.⁵⁹³ Samengevat komt het erop neer dat in de laatste fase van het doctoraat een jury wordt samengesteld die het proefschrift beoordeelt en na de openbare verdediging ervan beslist over het al dan niet toekennen van de graad van doctor.

5.4 *Quid nevenactiviteiten?*

161. De CHO schrijft voor dat assistenten de universiteit een overzicht dienen te bezorgen van hun politieke mandaten en andere beroeps- of bezoldigde activiteiten.⁵⁹⁴ De totale omvang van de opdrachten – inclusief het assistentenmandaat – zou maximaal 120% mogen bedragen.⁵⁹⁵ Verder dient het universiteitsbestuur in zijn reglement de regels vast te leggen omtrent de uitoefening van nevenactiviteiten die onverenigbaar zijn met de tewerkstelling aan de universiteit. Dit reglement moet minstens de procedure alsook de gevolgen bepalen voor het vaststellen van zulke onverenigbaarheid. De CHO verduidelijkt overigens welke nevenactiviteiten in ieder geval onverenigbaar zouden zijn met het assistentenmandaat: (1) activiteiten die leiden tot een tegenstrijdigheid van belangen bij het personeelslid; (2) activiteiten die schade berokkenen aan de universiteit; en (3) activiteiten die belemmeren dat de opdracht aan de universiteit naar behoren wordt uitgevoerd.⁵⁹⁶

---

⁵⁹² Er dienen minstens vier leden exclusief de voorzitter en minstens één lid dat geen deel uitmaakt van de doctoraatscommissie, aanwezig te zijn om geldig te beraadslagen; art. 17 doctoraatsreglement.

⁵⁹³ Art. 17-20 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven; Art. 93-97 UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de raad van bestuur van de universiteit Gent op 8 mei 2020; Art. 19-40 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019; Art. 4 UAntwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de universiteit antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020.

⁵⁹⁴ Art. V.15 CHO.

⁵⁹⁵ Indien de totale omvang meer dan 120% bedraagt, wordt de opdracht aan de universiteit ambtshalve gereduceerd tot een percentage dat nodig is om de grens van 120% te bereiken. De omvang van de opdracht aan de universiteit dient dan wel nog minstens 50% te bedragen. Het universiteitsbestuur legt de regels vast in verband met het meedelen van nevenactiviteiten en bepaalt de omvang van de activiteiten die niet tot een ambtshalve reductie leiden; art. V.16-V.17 CHO; E. TIMBERMONT, "Nieuwigheden in de rechtspositieregelingen van het onderwijspersoneel", *TORB* 2019-2020, (152) 158.

⁵⁹⁶ De aanstelling van de assistent kan ambtshalve beëindigd worden wanneer de assistent weigert om een einde te maken aan de vastgestelde onverenigbaarheid; art. 17/1 CHO.

162. De UHasselt omschrijft nevenactiviteiten in haar AP-reglement als beroepsactiviteiten of andere bezoldigde of onbezoldigde activiteiten, die hoewel ze verenigbaar worden geacht met de opdracht aan de universiteit, er geen deel van uitmaken.⁵⁹⁷ Het is enkel mogelijk om nevenactiviteiten uit te oefenen **mits toestemming van het universiteitsbestuur**.⁵⁹⁸ Wat betreft assistenten wordt de toelating in principe slechts verleend tijdens de eindfase van het doctoraat. Bovendien moeten zij in hun aanvraag schriftelijk verklaren dat de uitoefening van een dergelijke nevenactiviteit geen beletsel zal vormen voor de tijdige afwerking van het doctoraat. Er is verder ook een gemotiveerd advies vereist van de departementsraad en een bevestiging van de promotor dat de uitoefening van de nevenactiviteit inderdaad geen beletsel zal vormen voor de tijdige afwerking van het proefschrift.⁵⁹⁹ De combinatie van een voltijdse aanstelling met een nevenactiviteit vereist steeds dat het bestuurscollege vaststelt dat de uitvoering van de nevenactiviteit en de academische opdracht verenigbaar zijn.⁶⁰⁰ Bepaalde nevenactiviteiten zijn in beginsel onverenigbaar met een voltijdse aanstelling: (1) activiteiten waarvan de omvang twee halve dagen per week overschrijdt; (2) Het lidmaatschap van het Europees of Belgisch parlement, van een gemeenschaps- of gewestraad, van de Commissie van de Europese Unie, van een regering op federaal-, gemeenschaps- of gewestniveau; het ambt van gouverneur, vice-gouverneur, bestendig afgevaardigde, burgemeester, schepen of O.C.M.W.-voorzitter in een gemeente met meer dan 50.000 inwoners; (3) het uitoefenen van een vrij of een ander zelfstandig beroep of van een mandaat van zaakvoerder of gedelegeerd bestuurder van een burgerlijke vennootschap of van een handelsvennootschap; (4) een opdracht die uitsluitend onderwijsactiviteiten omvat in een andere universiteit of een hogeschool in het binnen- of buitenland, en die meer dan twee weekuren bedraagt; en (5) andere activiteiten die door de Raad van Bestuur in een reglement worden gekwalificeerd als activiteiten waarvan ambtshalve wordt aangenomen dat ze een groot gedeelte van de tijd in beslag nemen.⁶⁰¹ De andere Vlaamse universiteiten hebben beperktere bepalingen

---

⁵⁹⁷ Art. 68 AP-reglement omschrijft verder welke activiteiten geen nevenactiviteiten zijn.

⁵⁹⁸ Art. 69 AP-reglement; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 345.

⁵⁹⁹ Art. 71 AP-reglement.

⁶⁰⁰ Art. 72 AP-reglement.

⁶⁰¹ De uitoefening van bovengenoemde activiteiten geeft aanleiding tot een ambtshalve herleiding van een voltijdse naar een deeltijdse opdracht. Onder bepaalde omstandigheden kan hiervan worden afgeweken; Art. 74-75 AP-reglement.

opgenomen in hun reglement, maar ook zij lijken de toestemming van de universiteit te vereisen voor het uitoefenen van nevenactiviteiten.⁶⁰²

163. Bursalen die een doctoraatsbeurs van de universiteit ontvangen, kunnen volgens een circulaire van 7 april 2009 bepaalde nevenactiviteiten uitoefenen (en de daaruit voortvloeiende inkomsten ontvangen) **in zoverre geen afbreuk wordt gedaan aan de fiscale vrijstelling**. Het gaat meer bepaald om activiteiten die geen verband houden met het doctoraat zoals zetelen in de gemeenteraad en daarvoor presentiegelden ontvangen, optreden als zelfstandig artiest, voetballer zijn en daarvoor vergoed worden of 's avonds en/of in het weekend een activiteit hebben als ober. Bovendien zou men als doctorandus ook een opdracht als bestuurder van een vennootschap kunnen uitoefenen.⁶⁰³

164. In het bursalenreglement van de UHasselt wordt herhaald dat zij geen beroepsactiviteiten of andere werkzaamheden mogen uitoefenen die afbreuk doen aan de fiscale vrijstelling.⁶⁰⁴ De mogelijkheid tot het opnemen van een politiek mandaat in combinatie met het doctoraat wordt bijvoorbeeld wel expliciet vermeld.⁶⁰⁵ Dit correspondeert met het reglement van de andere Vlaamse universiteiten. Aan de KU Leuven en de UGent dienen bursalen, net zoals assistenten toestemming te bekomen van de universiteit voor het uitoefenen van nevenactiviteiten.⁶⁰⁶

165. Uit enkele voorafgaande beslissingen in fiscale zaken – of “rulings” – kan men afleiden dat ook bezoldigde activiteiten van vertaling⁶⁰⁷, werkzaamheden als

---

⁶⁰² Dit wordt uitdrukkelijk opgenomen in het reglement van de VUB en de KU Leuven; Art. 26-31 VUB, Reglement voor het assistierend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de raad van bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de raad van bestuur op 13 september 2016; Art. 8 KU Leuven, Reglement van het academisch personeel.

⁶⁰³ Circ. 7 april 2009, nr. Ci.RH.241/596.009.

⁶⁰⁴ Art. 28 bursalenreglement.

⁶⁰⁵ Art. 28 bursalenreglement.

⁶⁰⁶ Art. 9-10 UA Antwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 14 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 11 KU Leuven, Intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan de KU Leuven.

Aan de UHasselt dienen doctorandi elke bezoldigde of onbezoldigde activiteit of stage aan te geven aan de doctoraatscommissie. Voor sommige activiteiten of stages dient de faculteitsraad/schoolraad toelating te verlenen, maar voor anderen volstaat een melding; art. 26 bursalenreglement.

⁶⁰⁷ Voorafgaande beslissing 13 mei 2015, nr. 2015.102.

lector talen⁶⁰⁸, meewerken aan een didactisch handboek⁶⁰⁹, advies verlenen als consultant via een eenmanszaak⁶¹⁰, werkzaamheden als arts in een consultatiebureau⁶¹¹ en meewerken als hulp in een bed & breakfast, een bakkerij of slagerij in het kader van een flexi-job⁶¹² geen afbreuk doen aan de belastingvrijstelling. Het is echter niet geheel duidelijk wanneer nevenactiviteiten nu precies een probleem vormen. Er wordt nergens bepaald welk tijdsbestek dergelijke activiteiten in beslag mogen nemen. Uit de gegeven voorbeelden valt wel af te leiden dat het om activiteiten moet gaan die na de uren kunnen worden uitgeoefend. Daarnaast wordt nergens gespecificeerd wat de hoogte mag zijn van een eventuele bezoldiging. Op die manier is het natuurlijk zeer moeilijk om in te schatten welke fiscale impact een bepaalde nevenactiviteit heeft. Absolute zekerheid verkrijgt men enkel door een ruling aan te vragen.

166. Het FWO-reglement bepaalt dat aspiranten mits toelating van de universiteit een bezoldigde activiteit kunnen uitoefenen **voor zover deze niet in functie staat van het doctoraat** en de verdere voortgang ervan niet in het gedrang brengt. Voorgaande wordt echter niet vereist door enige circulaire waardoor het – afgezien van het FWO-reglement – in theorie wel mogelijk zou zijn voor FWO-aspiranten om nevenactiviteiten op te nemen die verband houden met het doctoraat. Het FWO kan verder een gehele of gedeeltelijke cumulatie toestaan met toelagen voor studieverblijven in het buitenland. Het mandaat mag ook gecombineerd worden met een reisbeurs van het FWO, de Vlaamse Gemeenschap, de federale regering of in het kader van de culturele akkoorden. FWO-aspiranten met een masterdiploma in de rechten mogen evenwel niet ingeschreven zijn aan de balie.⁶¹³

167. Specifiek in het kader van de COVID-19 pandemie kan nog worden verwezen naar een circulaire van 9 april 2021 die toelichting geeft bij de situatie waarin doctorerende arts-specialisten in opleiding tijdelijk worden ingezet in ziekenhuizen en hiervoor een vergoeding krijgen.⁶¹⁴ De vraag rijst immers of de

---

⁶⁰⁸ Voorafgaande beslissing 21 augustus 2018, nr. 2018.0652.

⁶⁰⁹ Voorafgaande beslissing 19 juni 2018, nr. 2018.0435.

⁶¹⁰ Voorafgaande beslissing 12 maart 2019, nr. 2019.0092.

⁶¹¹ Voorafgaande beslissing 25 juni 2019, nr. 2019.0241.

⁶¹² Voorafgaande beslissing 21 januari 2020, nr. 2019.1029.

⁶¹³ Art. 19 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁶¹⁴ Circ. 9 april 2021, nr. 2021/C/34.

belastingvrijstelling van de beurs in het gedrang komt aangezien men duidelijk aanvoelt dat deze activiteiten wel verband kunnen houden met de uitgeoefende onderzoekswerkzaamheden als doctorandus. Dit zou voornamelijk als problematisch kunnen worden gezien in het licht van de circulaire van 7 april 2009, die trouwens enkel van toepassing is op bursalen die een doctoraatsbeurs van de universiteit ontvangen. De fiscale administratie aanvaardt in dit concrete geval dat hiermee geen afbreuk wordt gedaan aan de belastingvrijstelling van de beurs, gelet op het uitzonderlijke feit dat zij zich inzetten in de strijd tegen de COVID-19 pandemie.⁶¹⁵

6. Voortijdige beëindiging

6.1 Mogelijke beëindigingsgronden

168. De UHasselt bepaalt in haar AP-reglement dat de volgende omstandigheden aanleiding geven tot de beëindiging van het mandaat van assistenten: (1) het vrijwillig ontslag; (2) het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd; (3) het verstrijken van het mandaat zonder verlenging of omdat er geen verlenging werd toegelaten; (4) het ontslag ten gevolge van een tuchtstraf; (5) afwezigheid door ziekte van meer dan 666 werkdagen wanneer de definitieve ongeschiktheid werd vastgesteld door de Administratieve Gezondheidsdienst dewelke ook als controle-orgaan optreedt; en (6) afwezigheid door ziekte van meer dan 222 werkdagen vanaf de dag dat de betrokkene de leeftijd van 60 jaar heeft bereikt.⁶¹⁶ De meest voorkomende beëindigingsgronden lijken hier het vrijwillig ontslag evenals het verstrijken van het mandaat te zijn (eventueel omdat er geen verdere verlenging werd toegestaan) en in uitzonderlijke omstandigheden het ontslag als gevolg van een

---

⁶¹⁵ Circ. 9 april 2021, nr. 2021/C/34.

⁶¹⁶ Art. 97 AP-reglement.

tuchtstraf.⁶¹⁷ Voor de andere Vlaamse universiteiten kunnen dezelfde beëindigingsgronden worden vermeld.⁶¹⁸

169. Volgens het bursalenreglement van de UHasselt kan een doctoraatsbeurs door de doctorandus worden beëindigd middels een schriftelijk en gemotiveerd verzoek aan de promotor.⁶¹⁹ De beurs kan tevens worden beëindigd door de UHasselt – bij beslissing van het Operationeel Remuneratie Comité – op basis van een schriftelijk gemotiveerd advies van de doctoraatscommissie, bevestigd door de faculteitsraad, indien de bursaal kennelijk tekort schiet in de uitoefening van zijn werk of de bepalingen van het reglement niet naleeft. De bursaal heeft evenwel het recht om gehoord te worden door de doctoraatscommissie.⁶²⁰ Ten slotte kan de beurs ook worden beëindigd in onderling akkoord.⁶²¹ De andere Vlaamse universiteiten bepalen min of meer dezelfde beëindigingsgronden, met name een schriftelijk en gemotiveerd verzoek door de doctorandus, een onderling akkoord en een tekortkoming in hoofde van de doctorandus. De KU Leuven voorziet niet expliciet in de mogelijkheid tot eenzijdige beëindiging langs de kant van de doctorandus.⁶²²

---

⁶¹⁷ De gronden voor het opleggen van een tuchtstraf zijn onder meer het plegen van een als misdrijf omschreven feit in de uitoefening van de academische opdracht, het uitoefenen van activiteiten die men onverenigbaar heeft verklaard met de academische opdracht, een opzettelijke of zware fout of ernstige tekortkomingen in de uitoefening van de academische opdracht die ernstige schade kunnen berokkenen aan de instelling of een lid van de universitaire gemeenschap, wetenschappelijke fraude,...; zie UHasselt, Tuchtreglement voor het academisch personeel, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de UHasselt op 10 mei 2011 (doc. 101/10/08), aangepast door de Raad van Bestuur van de UHasselt op 10 december 2013 (134/10/11corr.).

⁶¹⁸ Art. 121-123 en 138-139 KU Leuven, Reglement van het academisch personeel; Art. 139 VUB, Reglement voor het assiserend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de raad van bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de raad van bestuur op 13 september 2016; Art. 84 UAntwerpen, statuut assiserend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018; Art. 14 UGent, Reglement houdende uitvoeringsmodaliteiten inzake ambten van het assiserend academisch personeel, bestuurscollege 6 juli 2006, gewijzigd 24 april 2008, 3 juni 2008, 8 september 2011, 31 januari 2013, 14 februari 2013, 16 september 2014 en raad van bestuur 13 maart 2015, 13 oktober 2017.

⁶¹⁹ Art. 38 bursalenreglement.

⁶²⁰ Art. 39 bursalenreglement.

⁶²¹ Art. 37 bursalenreglement.

⁶²² Art. 17-18 KU Leuven, Intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan de KU Leuven; Art. 22-23 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020; Art. 16 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 21 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

170. FWO-aspiranten kunnen om het even wanneer afstand doen van hun mandaat voor zover ze het hoofd van de universiteit, de promotor en het FWO hiervan in kennis stellen.⁶²³ Verder neemt het mandaat in de regel een einde na afloop van de termijn van twee jaar.⁶²⁴ In bepaalde omstandigheden wordt de beursovereenkomst van rechtswege ontbonden en zonder enige vergoeding. Dit is het geval wanneer de aspirant niet langer verbonden is aan een universiteit in de Vlaamse Gemeenschap, wanneer de promotor niet langer één van de vereiste posities bekleedt⁶²⁵ en wanneer de aspirant een integriteitsbreuk heeft begaan die elke professionele samenwerking tussen het FWO en de aspirant onmiddellijk en definitief onmogelijk maakt.⁶²⁶ De onderzoeker heeft het recht om gehoord te worden en kan zich laten bijstaan door een raadsman. Vervolgens kan het FWO beslissen om (1) het dossier te klasseren zonder gevolg; (2) een vaststelling van de feiten op te nemen in het persoonlijk dossier; (3) een formele verwittiging te geven, welke wordt opgenomen in het persoonlijk dossier; of (4) de overeenkomst van rechtswege te ontbinden.⁶²⁷

171. Doctorandi die een betwisting hebben met hun promotor en/of doctoraatscommissie of die andere problemen ondervinden waarmee de promotor hen niet kan helpen, kunnen volgens het doctoraatsreglement van de UHasselt terecht bij de ombudspersoon. Deze ombudspersoon is een onpartijdige derde die luistert, advies geeft en eventueel een bemiddelende functie opneemt. Indien een dergelijke bemiddeling geen oplossing biedt, wordt het dossier voorgelegd aan de rector die gepaste maatregelen kan opleggen of voorstellen aan de betrokken faculteit.⁶²⁸ Aan de andere Vlaamse universiteiten is de ombudspersoon eveneens een centrale figuur die een bemiddelende functie opneemt voor het geval dat de doctorandus problemen of moeilijkheden ondervindt.⁶²⁹

---

⁶²³ Art. 31 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁶²⁴ Art. 28, § 1 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁶²⁵ In dat geval heeft de aspirant wel het recht om een alternatieve promotor voor te stellen. Ook wanneer er een integriteitsbreuk bij de promotor wordt vastgesteld die ernstig genoeg is om niet meer te kunnen optreden als promotor, kan de aspirant een alternatieve promotor voorstellen; art. 28, § 2, 3 en 4 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁶²⁶ Art. 29 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁶²⁷ Art. 30 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

⁶²⁸ Art. 20 doctoraatsreglement UHasselt.

⁶²⁹ Art. 7 UAntwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de universiteit Antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020; Art. 41-46 VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 26 oktober 2019; Art. 22 KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven.

6.2 Rechtsbescherming indien de beslissing tot beëindiging kwalificeert als een studievoortgangsbepaling

172. De vraag rijst of sommige van bovenstaande beëindigingsgronden mogelijk kwalificeren als een studievoortgangsbepaling in de zin van artikel I.3, 69° CHO. Examenbeslissingen – zijnde “beslissingen die, al dan niet op grond van een deliberatie, een eindoordeel inhouden over het voldoen voor een opleidingsonderdeel, meer opleidingsonderdelen van een opleiding, of een opleiding als geheel” – en examentuchtbeslissingen – zijnde “sancties opgelegd naar aanleiding van examenfeiten” – worden onder andere aangemerkt als studievoortgangsbepalingen.⁶³⁰ Indien de doctorandus “als doctoraatsstudent” van oordeel is dat een ongunstige studievoortgangsbepaling is aangetast door een schending van het recht, moet allereerst een interne beroepsprocedure worden opgestart binnen een vervaltermijn van zeven kalenderdagen.⁶³¹ Deze procedure kan leiden tot een gemotiveerde afwijzing van het beroep op grond van de onontvankelijkheid ervan of tot een beslissing die de oorspronkelijke beslissing op gemotiveerde wijze bevestigt of herziet.⁶³²

173. Na uitputting van een dergelijke interne beroepsprocedure kan de doctorandus een beroep instellen bij de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen, die uitspraak doet als administratief rechtscollège.⁶³³ Dit beroep dient opnieuw te worden ingesteld binnen een

---

⁶³⁰ Art. I.3, 69°, a) en b) CHO; K. WILLEMS, “De sluipende bevoegdheidsuitbreiding door de Raad voor Betwistingen inzake Studievoortgangsbepalingen: wenselijk maar ook wettig?”, *TORB* 2015-2016, (276) 277.

⁶³¹ De interne beroepsprocedure wordt vastgelegd in het onderwijs- en examenreglement. De termijn van zeven dagen gaat in op de dag na de proclamatie of de dag na de kennisgeving van de beslissing wanneer het een examenbeslissing dan wel een andere studievoortgangsbepaling betreft; art. II.283.

⁶³² De beslissing wordt ter kennis gebracht aan de student binnen een termijn van 20 kalenderdagen, die ingaat op de dag na deze waarop het beroep is ingesteld; art. II.284 CHO.

⁶³³ Art. II.285 CHO; J. BELLON en S. CAREEL, « Examenbeslissingen van naald tot Raad, een empirische analyse van de beroepen tegen examenbeslissingen bij de Raad voor Betwistingen inzake Studievoortgangsbepalingen van 29 april 2014 tot 31 december 2017”, *TORB* 2020-2021, (34) 35-36; T. SOUVERIJNS, “Raad van State ondervraagt Grondwettelijk Hof over restrictieve interpretatie van het begrip “studievoortgangsbepaling” in artikel I.3, 69° Code Hoger Onderwijs”, *TORB* 2016-2017, (229) 229; J. DE RIDDER, “Examenbetwistingen in het hoger onderwijs”, *TORB* 2015-2016, (229) 230.

vervaltermijn van zeven kalenderdagen.⁶³⁴ De Raad beoordeelt of de desbetreffende studievoortgangsbeslissing in overeenstemming is met de decretale en reglementaire bepalingen en het onderwijs- en examenreglement evenals met de algemene administratieve beginselen. Zij kan zich echter niet in de plaats stellen van het bestuur.⁶³⁵ De behandeling van het verzoek kan ofwel leiden tot de gemotiveerde afwijzing van het beroep op grond van de onontvankelijkheid of de ongegrondheid ervan ofwel tot de gemotiveerde vernietiging van de onrechtmatig genomen studievoortgangsbeslissing, in welk geval de Raad het bestuur kan bevelen om een nieuwe beslissing te nemen, onder de door de Raad bepaalde voorwaarden.⁶³⁶

174. De beroepen die door doctorandi reeds werden ingediend bij de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen hadden onder meer te maken met de weigering tot herinschrijving/verlenging, de niet-toelating tot de openbare verdediging van het proefschrift en de tuchtmaatregelen die werden opgelegd in het kader van plagiaat. De weigeringsbeslissing tot herinschrijving/verlenging evenals de niet-toelating tot de verdediging van het proefschrift kunnen meer bepaald worden gezien als een examenbeslissing omdat in se wordt beslist het diploma van doctor niet af te leveren. De tuchtmaatregelen in verband met plagiaat kunnen eerder worden gezien als een examentuchtbeslissing.⁶³⁷ Toch lijkt

---

⁶³⁴ Deze termijn gaat in op de dag na die van de kennisgeving van de beslissing omtrent het intern beroep; art. II.294 CHO.

⁶³⁵ Art. II.291 CHO.

⁶³⁶ Art. II.292 CHO; J. BELLON en S. CAREEL, « Examenbeslissingen van naald tot Raad, een empirische analyse van de beroepen tegen examenbeslissingen bij de Raad voor Betwistingen inzake Studievoortgangsbeslissingen van 29 april 2014 tot 31 december 2017 », *TORB* 2020-2021, (34) 37-38; K. WILLEMS, "De sluipende bevoegdheidsuitbreiding door de Raad voor Betwistingen inzake Studievoortgangsbeslissingen: wenselijk maar ook wettig?", *TORB* 2015-2016, (276) 276.

⁶³⁷ R.Stvb. 29 oktober 2015, nr. 2015/410; R.Stvb. 20 april 2016 nr. 2016/084; R.Stvb. 11 oktober 2017, nr. 2017/432; R.Stvb. 21 december 2017, nr. 2017/655; R.Stvb. 1 oktober 2018, nr. 2018/256; R.Stvb. 17 oktober 2018, nr. 2018/363; R.Stvb. 5 november 2018, nr. 2018/294; R.Stvb. 5 juni 2019, nr. 2019/179; R.Stvb. 19 augustus 2019, nr. 2019/253; R.Stvb. 9 januari 2020, nr. 2019/725; R.Stvb. 9 juli 2020, nr. 2020/98; R.Stvb. 4 september 2020, nr. 2020/234. De raad vernietigde driemaal de beslissing van een doctoraatscommissie/interne beroepsinstantie die weigerde om een verdere verlenging toe te staan, met name in haar uitspraken van 21 december 2017, 19 augustus 2019 en 9 januari 2020. De argumentatie werd voornamelijk gebaseerd op een schending van de materiële en formele motiveringsplicht evenals de rechten van verdediging; R.Stvb. 21 december 2017, nr. 2017/655; R.Stvb. 19 augustus 2019, nr. 2019/253; R.Stvb. 9 januari 2020, nr. 2019/725.

Merk op dat het hier gaat om tuchtmaatregelen die worden opgelegd aan de doctorandus als doctoraatsstudent. De regeling hieromtrent kan worden teruggevonden in het onderwijs- en examenreglement en wordt soms ook opgenomen in het doctoraatsreglement zelf. Dit moet onderscheiden worden van het tuchtreglement dat mede van toepassing is op assistenten als personeelsleden. In dat geval wordt de beslissing niet gezien als een examentuchtbeslissing (studievoortgangsbeslissing). Er kan dan een intern beroep worden ingesteld bij de

het afhankelijk te zijn van de omstandigheden of bepaalde tuchtmaatregelen al dan niet kwalificeren als een examentuchtbeslissing en bijgevolg als een studievoortgangsbeslissing. Zo werd bij de Raad van State een beroep ingesteld tot nietigverklaring van een beslissing van de raad van bestuur betreffende een tuchtmaatregel tot definitieve uitsluiting van een doctoraatsstudent.⁶³⁸ Hoewel het beroep onontvankelijk was, sprak de Raad van State zich toch uit over de kwalificatie van de desbetreffende tuchtsanctie. Deze sanctie werd meer bepaald opgelegd ten gevolge van een strafonderzoek waarbij werd vastgesteld dat de doctoraatsstudent betrokken was bij de aanmaak van hallucinerende en stimulerende middelen om niet-academische redenen. Volgens de doctorandus zou een dergelijke sanctie een beslissing zijn "omtrent het niet en nooit afleveren van een diploma". De Raad van State stelde echter dat uit bovenstaande omstandigheden alvast niet bleek dat de raad van bestuur een examen- of een examentuchtbeslissing zou hebben genomen. De bestreden beslissing vertoonde namelijk geen intrinsiek verband met het afleveren van het desbetreffende diploma. De feiten werden wel degelijk gepleegd tijdens de doctoraatsopleiding, maar stonden hier niettemin los van, waardoor de kwalificatie als een studievoortgangsbeslissing niet kon worden aangenomen.⁶³⁹

175. In laatste aanleg kan tenslotte een cassatieberoep worden ingesteld bij de Raad van State.⁶⁴⁰ Daartoe moet een verzoekschrift worden ingediend binnen 30 dagen na kennisgeving van de bestreden beslissing.⁶⁴¹ Het precieze statuut waaronder de doctorandus wordt aangeworven, heeft hier in principe geen invloed aangezien deze beroepen niet worden ingesteld in de hoedanigheid van assistent of bursaal, maar als doctoraatsstudent.

---

beroepscommissie in tuchtaangelegenheden; U Hasselt, Tuchtreglement voor het academisch personeel, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de U Hasselt op 10 mei 2011 (doc. 101/10/08), aangepast door de Raad van Bestuur van de U Hasselt op 10 december 2013 (134/10/11corr.).

⁶³⁸ RvS 5 juni 2013, nr. 223.726, *APT* 2013, 347.

⁶³⁹ RvS 5 juni 2013, nr. 223.726, *APT* 2013, 347.

⁶⁴⁰ Art. 14, § 2 wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, *BS* 21 maart 1973 (hierna: RvS-wet).

Ter verduidelijking kan nog worden aangevuld dat de Raad van State geen kennis mag nemen van annulatieberoepen die worden ingesteld door een student tegen een studievoortgangsbeslissing. Dergelijke beroepen worden krachtens de CHO aan de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen opgedragen; Art. 158 Gw.; RvS 5 juni 2013, nr. 233.726, *CDPK* 2014, 322.

⁶⁴¹ Art. 3, § 1 KB 30 november 2006 tot vaststelling van de cassatie-procedure bij de Raad van State, *BS* 1 december 2006.

176. In bepaalde gevallen kunnen doctorandi voor deze beslissingen ook hun toevlucht nemen tot de gewone rechtbanken. Hiervoor is het noodzakelijk om kort het onderscheid te duiden tussen het objectief en het subjectief contentieux, waarvoor respectievelijk de administratieve rechtscolleges en de rechtbanken en hoven van de rechterlijke macht bevoegd zijn.⁶⁴² Een subjectief geschil kan worden omschreven als een geschil dat een subjectief recht tot voorwerp heeft, zijnde "een recht dat bestaat in hoofde van een rechtssubject wanneer dit van een ander rechtssubject het stellen van een bepaalde handeling of het zich daarvan onthouden, kan eisen op grond van een norm van het objectief recht die laatstgenoemd rechtssubject daartoe rechtstreeks verplicht, en waarbij het rechtssubject dat de uitvoering van die verplichting eist een voldoende eigen belang heeft bij die uitvoering".⁶⁴³ Met andere woorden moet worden nagegaan of er van de universiteit dan wel van bepaalde leden van de universiteit een gedrag kan worden geëist waarbij de doctorandus een eigen belang heeft. Een objectief geschil kan daarentegen worden gedefinieerd als een geschil dat betrekking heeft op de legaliteit van een norm van het objectief recht.⁶⁴⁴ Indien de doctorandus een subjectief recht kan invoeren, is het mogelijk om het spoor van de gewone rechtbanken te volgen.⁶⁴⁵ Zo kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een vordering tot schadevergoeding overeenkomstig artikel 1382 BW. De doctorandus moet dan het bewijs leveren van de gemaakte fout, de toegebrachte schade en het oorzakelijk verband tussen beide.⁶⁴⁶ Verder dient ook artikel 159 Gw. te worden vermeld – beter bekend als de "exceptie van illegaliteit". Dit artikel bepaalt dat

---

⁶⁴² Art. 144-146 Gw.; S. DE SOMER en I. OPDEBEEK, *Algemeen bestuursrecht. Grondslagen en beginselen*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 521-522.

⁶⁴³ Cass. 10 april 1987, *TBP* 1988, 270; Cass. 16 januari 2006, *JT* 2006, 391; Cass. 18 december 2008, *TBP* 2009, 494; Cass. 24 september 2010, *TBP* 2011, 582; Cass. 15 november 2013, *RDP* 2014, 289; Luik 12 februari 1998, *JLMB* 1988, 502; Antwerpen 1 december 2003, *NJW* 2004, 664; A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 1066; S. DE SOMER en I. OPDEBEEK, *Algemeen bestuursrecht. Grondslagen en beginselen*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 523-524; P. DAUW en E. DAUW, *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia 2020, 38.

Binnen de subjectieve rechten wordt er vervolgens opnieuw een onderscheid gemaakt tussen burgerlijke en politieke rechten; Art. 144-145 Gw.

⁶⁴⁴ A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 1070; S. DE SOMER en I. OPDEBEEK, *Algemeen bestuursrecht. Grondslagen en beginselen*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 525; P. DAUW en E. DAUW, *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia 2020, 38.

⁶⁴⁵ Merk op dat het niet mogelijk is om een beroep te doen op artikel 11bis RvS-wet om schadevergoeding te bekomen voor de Raad van State, aangezien dit artikel niet van toepassing is wanneer de Raad van State optreedt als cassatierechter; Art. 11bis RvS-wet.

⁶⁴⁶ Art. 1382 BW.

“hoven en rechtbanken de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen alleen mogen toepassen in zoverre zij met de wetten overeenstemmen”.⁶⁴⁷ Het is dus mogelijk voor de rechterlijke macht om beslissingen van universiteiten eventueel buiten toepassing te verklaren in zoverre zij kwalificeren als een administratieve overheid (de vraag welke Vlaamse universiteiten kwalificeren als een administratieve overheid zal worden beantwoord onder randnummer 178). In tegenstelling tot de vernietigingsbevoegdheid van de Raad van State die *erga omnes* geldt, hebben de gewone rechtbanken enkel de bevoegdheid om de beslissing *inter partes* buiten beschouwing te laten. Het is wel van belang dat het legaliteitsprobleem wordt opgeworpen in het raam van een geschil omtrent een subjectief recht.⁶⁴⁸

177. Welke rechtbank precies bevoegd zal zijn, is voor doctorandi afhankelijk van het al dan niet bestaan van een arbeidsovereenkomst en bijgevolg van hun statuut. De arbeidsrechtbank neemt met name kennis van de geschillen inzake arbeidsovereenkomsten⁶⁴⁹, waartoe dus ook de beëindiging van dergelijke overeenkomsten behoort. Bursalen worden duidelijk aangeworven buiten het kader van een arbeidsovereenkomst waardoor zij een vordering moeten instellen bij de rechtbank van eerste aanleg.⁶⁵⁰ Voor assistenten is de discussie die heerst bij de vrije universiteiten omtrent hun statuut ook relevant voor het beantwoorden van de vraag naar de bevoegde rechtbank (*supra* randnummer 122). Wanneer de kwalificatie van een arbeidsovereenkomst wordt aangenomen, is de arbeidsrechtbank bevoegd. Zo niet, dan is de rechtbank van eerste aanleg bevoegd. De rechtspraak heeft echter al meerdere malen bevestigd dat de rechtsverhouding van het personeel dat wordt tewerkgesteld aan de vrije universiteiten wel degelijk van contractuele aard is, wat de bevoegdheid van de arbeidsgerechten impliceert.⁶⁵¹ Gemeenschapsuniversiteiten stellen hun

---

⁶⁴⁷ Art. 159 Gw.

⁶⁴⁸ B. VAN DORPE, “Op zoek naar het genetisch profiel van de administratieve cassatie” in B. SIMONT (ed.), *Liber amicorum Ludovic de Gryse*, Brussel, Larcier, 2012, (419) 421-422; J. THEUNIS, “De exceptie van onwettigheid (artikel 159 G.W.): meer vragen dan antwoorden?”, *RW* 2007-2008, (1266) 1268; A. ALEN en J. THEUNIS, “Praktische vragen over de “exceptie” van onwettigheid in artikel 159 van de Grondwet”, *Themis* 2008-2009, (5) 5-31; P. DAUW en E. DAUW, *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia 2020, 38.

⁶⁴⁹ Art. 578, 1° Ger.W.

⁶⁵⁰ Art. 568 Ger.W.

⁶⁵¹ Cass. 6 september 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1742; Cass. 6 september 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1747; Cass. 18 december 1997, *RW* 1998-1999, 86; RvS 26 februari 2002, nr. 104.007, *TORB* 2002-2003, 92; RvS 6 februari 2001, nr. 93.104, *TORB* 2000-2001, 304, not; RvS 13 maart 2001,

assistenten tijdelijk aan waardoor de rechtbank van eerste aanleg bevoegd zal zijn.

6.3 Rechtsbescherming indien de beslissing tot beëindiging niet kwalificeert als een studievoortgangsbepaling

178. Nog anders is het wanneer een bepaalde beslissing **niet** kan worden gekwalificeerd als een studievoortgangsbepaling. Het onderscheid tussen de verschillende statuten van doctorandi komt hier duidelijk naar voren. Waar assistenten mogelijk terecht kunnen bij de Raad van State, is dit voor bursalen geen optie. In eerste instantie kan men zich verder de vraag stellen of binnen het objectief contentieux de Raad van State bevoegd is voor alle beslissingen betreffende assistenten. Op grond van artikel 14, § 1, 1° RvS-wet doet de Afdeling bestuursrechtspraak meer bepaald uitspraak over "de beroepen tot nietigverklaring wegens overtreding van hetzij substantiële, hetzij op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, overschrijding of afwending van macht, ingesteld tegen de akten en reglementen van administratieve overheden".⁶⁵² De universiteit in kwestie dient met andere woorden bij het nemen van de desbetreffende beslissing te worden gekwalificeerd als een administratieve overheid.⁶⁵³ Voor gemeenschapsuniversiteiten bestaat hierover geen discussie.⁶⁵⁴ Vrije universiteiten kunnen daarentegen slechts worden beschouwd als een

---

nr. 93944, *TBP* 2002, 265; RvS 10 juli 2008, nr. 185.314, *TORB* 2007-2008, 499, noot B. STEEN; RvS 5 juni 2013, nr. 233.726, *CDPK* 2014, 322.

⁶⁵² Art. 14, § 1, 1° RvS-wet.

⁶⁵³ Art. 14, § 1, 1° RvS-wet geeft geen definitie van het begrip administratieve overheid. De invulling ervan werd in eerste instantie dus overgelaten aan de Raad van State. Het Hof van Cassatie treedt evenwel op bij conflicten van attributie; Art. 158 Gw.; Art. 33-34 RvS-wet; S. DE SOMER, "Het begrip administratieve overheid: stand van zaken van een *never ending story*", *RW* 2011-2012, (1614) 1614.

⁶⁵⁴ Hieronder worden ook de autonoom openbare instellingen bedoeld, waarvan de Raad van State reeds besliste in het arrest *Scheuermann* dat zij moeten worden aangezien als administratieve overheden; RvS 27 juli 1979, *TBP* 1980, 149.

Overigens dient nog te worden opgemerkt dat assistenten die worden tewerkgesteld aan een gemeenschapsuniversiteit voor de toepassing van hun subjectieve rechten een vordering kunnen instellen bij de rechtbank van eerste aanleg. Op grond van artikel 11bis RvS-wet bestaat er evenwel ook een mogelijkheid om aan de Raad van State te vragen een schadevergoeding tot herstel toe te kennen indien men nadeel heeft geleden omwille van de onwettigheid van een bepaalde beslissing. Het is dan echter niet meer mogelijk om een vordering in te stellen voor de gewone rechter in het diezelfde schade (*electa una via non datur recursus ad alteram*). Het verzoek tot schadevergoeding moet worden ingediend binnen 60 dagen na kennisgeving van het arrest waarbij de onwettigheid werd vastgesteld. Belangrijk te vermelden is dat er geen bewijs moet worden geleverd van een fout, maar dat er sprake moet zijn van een onwettige beslissing, een nadeel en een causaal verband tussen het nadeel en de onwettige akte; art. 11bis RvS-wet.

administratieve overheid indien “de werking door de overheid wordt bepaald en gecontroleerd” en zij bovendien gezagshandelingen kunnen stellen, zijnde “beslissingen die derden binden, meer bepaald door de eigen verplichtingen tegenover anderen eenzijdig te bepalen of door verplichtingen van die anderen eenzijdig vast te stellen”. Dergelijke gezagshandelingen kunnen dan het voorwerp zijn van een beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State dat overigens moet worden ingediend binnen een termijn van 60 dagen na de bekendmaking, betekening of kennisname van de bestreden beslissing.⁶⁵⁵ In de rechtspraak wordt duidelijk gesteld dat de Raad van State onbevoegd is voor het personeel van de vrije universiteiten aangezien de rechtsverhouding van contractuele aard is. Dit volgt uit de vrijheid van onderwijs. Het betreft dan meer bepaald een geschil met betrekking tot een arbeidsovereenkomst waarvoor overeenkomstig artikel 578 Ger.W. de arbeidsgerechten bevoegd zijn en dus niet de Raad van State.⁶⁵⁶ In beginsel volstaat het dat het voorwerp van de vordering een geschil in arbeidsovereenkomsten betreft opdat de arbeidsrechtbank *ratione materiae* bevoegd is.⁶⁵⁷ Het verschil in rechtsbescherming met de gemeenschapsuniversiteiten zou overigens zijn verantwoording vinden in artikel 144 Gw. Geschillen over burgerlijke rechten, zoals *in casu*, behoren uitsluitend tot de bevoegdheid van de gewone rechter.⁶⁵⁸

179. Bursalen kunnen geen toevlucht zoeken bij de Raad van State, maar zij kunnen in principe ook geen vordering voor de arbeidsrechtbank brengen aangezien duidelijk wordt gesteld dat er geen sprake is van een arbeidsovereenkomst. Er kan echter worden gepleit dat de beursovereenkomst een verdoken arbeidsovereenkomst zou zijn, maar dan dient men in het

---

⁶⁵⁵ Cass. 6 september 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1742; Cass. 6 september 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1747; RvS 5 juni 2013, nr. 233.726, *CDPK* 2014, 322; S. DE SOMER, “Het begrip administratieve overheid: stand van zaken van een *never ending story*”, *RW* 2011-2012, (1614) 1621-1622; S. VAN GARSSE, “De bevoegdheid van de Raad van State ten aanzien van vrije onderwijsinstellingen”, *T.Gem.* 2004, (78) 78-79.

⁶⁵⁶ Cass. 18 december 1997, *RW* 1998-1999, 86; RvS 26 februari 2002, nr. 104.007, *TORB* 2002-2003, 92; RvS 6 februari 2001, nr. 93.104, *TORB* 2000-2001, 304, noot; RvS 13 maart 2001, nr. 93944, *TBP* 2002, 265; RvS 10 juli 2008, nr. 185.314, *TORB* 2007-2008, 499, noot B. STEEN; RvS 5 juni 2013, nr. 233.726, *CDPK* 2014, 322; RvS 4 juni 1997, nr. 66.563; Arbitragehof 17 juni 1999, nr. 66/99; RvS 5 juli 1993, nr. 43.707, *JT* 1994, 113; RvS 29 juni 1999, nr. 81.469; zie evenwel ook *contra* RvS 24 maart 1989, nr. 32.320, “Mersch”, *TBP* 1989, 789; J. DE STAERCKE, “Wat is een administratieve overheid? De cassatiearresten van 6 september 2002”, *TBP* 2003, (62) 62-63; zie ook R. VERSTEGEN, “De arbeidsverhoudingen in het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn (nog altijd) contractueel van aard”, *RW* 1998-1999, 65-78

⁶⁵⁷ Arbrb. Brussel 15 april 2016, nr. 14/2278/A, onuitg.

⁶⁵⁸ RvS 6 februari 2001, nr. 93.104, *TORB* 2000-2001, 304, noot.

achterhoofd te houden dat dit mogelijk ook andere gevolgen heeft, bijvoorbeeld op het gebied van de fiscaliteit. Bursalen zullen hun vordering bijgevolg voor de rechtbank van eerste aanleg moeten brengen.

180. Concluderend bestaat er dus een zeer uiteenlopende rechtsbescherming tegen beslissingen van de universiteit die een beëindiging van het doctoraat impliceren. Twee factoren zijn daarbij bepalend: (1) de eventuele kwalificatie van een beslissing als een studievoortgangsbepaling; en (2) het statuut van de doctorandus.

7. Tussentijdse synthese

181. Het doctoraatstraject in de Vlaamse Gemeenschap kan summier worden omschreven als de voorbereiding van een proefschrift dat bij de afronding ervan openbaar wordt verdedigd. Het bezit van een masterdiploma of een gelijkwaardig diploma geldt als algemene toelatingsvoorwaarde opdat men een doctoraat kan starten. Essentieel is de vraag naar het statuut waarin de doctorandus terecht komt. We maken een onderscheid tussen **assistenten** enerzijds en **bursalen** anderzijds – die respectievelijk worden gefinancierd via de eerste en de tweede geldstroom. De eerste geldstroom omvat de werkingsmiddelen van de universiteit. De tweede geldstroom heeft betrekking op de financiering via het **BOF** (dit is een intern bestemmingsfonds van de universiteit) en het **FWO** (dit is een extern fonds waarvoor aanvragen tot financiering kunnen worden ingediend). Het grote verschil tussen beide categorieën van doctorandi situeert zich voornamelijk op fiscaal- en sociaalrechtelijk vlak. Assistenten ontvangen een loon dat onderworpen is aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Dit geldt ongeacht het feit of zij door de universiteit worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst dan wel tijdelijk worden aangesteld. Bursalen krijgen daarentegen een fiscaal vrijgestelde beurs – buiten het kader van een arbeidsovereenkomst – die nochtans evenzeer onderworpen is aan de sociale zekerheid. Merk op dat de financiering die de Vlaamse Gemeenschap toekent aan de universiteiten sterk gericht is op output, nu deze voor een groot deel afhankelijk wordt gesteld van het aantal uitgereikte doctoraatsdiploma's, publicaties en citaties. Dit creëert mogelijk een tendens waarbij universiteiten

ernaar streven om zo veel mogelijk doctoraten af te leveren in een zo kort mogelijke tijdspanne. Een dergelijke tendens pleit op zijn beurt voor de aanwerving van bursalen aangezien zij relatief goedkoper zijn en hun doctoraat doorgaans binnen een kortere termijn afronden.⁶⁵⁹ Een fiscaal vrijgestelde beurs betekent immers dat er geen bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden door de universiteit waardoor het brutobedrag toegekend aan bursalen lager komt te liggen in vergelijking met assistenten.⁶⁶⁰

182. Ongeacht het precieze statuut waaronder zij worden aangeworven, dienen alle doctorandi zich in te schrijven als doctoraatsstudent. Zowel assistenten als bursalen moeten een doctoraatsopleiding volgen, die tevens uitgaat van uniforme vereisten met betrekking tot de te behalen doelstellingen. De finaliteit hiervan is niet alleen gericht op het onderrichten van jonge onderzoekers met het oog op het voeren van wetenschappelijk onderzoek, maar ook op het aanleren van vaardigheden die kunnen worden ingezet op de ruimere arbeidsmarkt. Verder krijgen alle doctorandi dezelfde professionele ondersteuning voor hun onderzoek. De promotoren zijn meer bepaald verantwoordelijk voor de dagelijkse begeleiding van de doctorandus en de begeleidingscommissie houdt toezicht op de vorderingen van het onderzoek en rapporteert daarover aan de faculteit.

183. Het verschil in statuut van doctorandi brengt echter ook bepaalde **discrepancies** met zich mee. In eerste instantie wordt uitgegaan van een andere standaardtermijn voor bursalen en assistenten, zijnde vier en zes jaar respectievelijk. Samenhangend met dit onderscheid wijkt ook het takenpakket af voor beide categorieën van doctorandi. Bursalen dienen hun volledige werktijd te besteden aan onderzoek (met uitzondering van maximaal vier uur per week/20% onderwijsbegeleiding), terwijl voor assistenten een 50/50-verhouding geldt tussen onderzoek en onderwijs. Er kan overigens worden gewezen op de uiteenlopende rechtsbescherming in geval van een voortijdige beëindiging van het doctoraat. Indien de beslissing tot beëindiging kwalificeert als een studievoortgangsbeslissing, kan de doctorandus ongeacht zijn statuut, na

---

⁶⁵⁹ L. NYS, *De kracht van wetenschap, een geschiedenis van het onderzoeksbeleid aan de KU Leuven*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2018, 156; J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 356.

⁶⁶⁰ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 354.

uitputting van een intern beroep terecht bij de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen. De Raad van State treedt in laatste aanleg op als cassatierechter. Voor dergelijke beslissingen kan de doctorandus ook zijn toevlucht zoeken bij de gewone rechtbanken mits een subjectief recht kan worden ingeroepen. In beginsel is de rechtbank van eerste aanleg bevoegd, maar bepaalde assistenten worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst wat de bevoegdheid van de arbeidsgerechten impliceert. Nog anders is het wanneer een bepaalde beslissing **niet** kan worden gekwalificeerd als een studievoortgangsbeslissing. Waar assistenten die tijdelijk worden aangesteld een verzoekschrift kunnen richten aan de Raad van State, dienen assistenten die worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst een vordering in te stellen bij de arbeidsrechtbank. Bursalen moeten hun vordering ten slotte instellen bij de rechtbank van eerste aanleg.

184. Bovendien kunnen niet alleen verschillen tussen assistenten en bursalen worden vastgesteld, maar ook tussen bursalen onderling (lees: doctorandi met een BOF-mandaat en FWO-aspiranten). Assistenten en doctorandi met een BOF-mandaat ontvangen meestal dezelfde extralegale voordelen – met name een eindejaarspremie, vakantiegeld, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, een fietsvergoeding en de toekenning van ecocheques (in een enkel geval ook een gratis hospitalisatieverzekering). FWO-aspiranten maken naast de eindejaarstoelage en het vakantiegeld enkel aanspraak op een fietsvergoeding. Inzake de opschorting van de beurs en de daaropvolgende verlenging ervan, hebben FWO-aspiranten – net zoals assistenten – in bepaalde gevallen recht op een bijkomende termijn van één jaar, terwijl doctorandi met een BOF-mandaat slechts een *pro rata* voortzetting toegekend krijgen.

185. In dit verband rijst ook de vraag of er verschillen bestaan tussen de **Vlaamse universiteiten**, aangezien zij over een zekere autonomie beschikken aangaande het statuut van doctorandi en meer algemeen de organisatie van het doctoraatstraject. Het betreft echter geen absolute autonomie. Zo legt de CHO minimumvereisten op voor het behalen van de graad van doctor. Het doorlopen van een doctoraatsopleiding vormt echter geen decretale voorwaarde voor het behalen van deze doctorsgraad. Hoewel alle universiteiten een dergelijke

opleiding aanbieden, lijkt het volgen ervan niet overal verplicht te zijn. Daarnaast regelt de CHO eveneens de rechtspositie van assistenten. Een belangrijk verschil is dat zij afhankelijk van de universiteit tijdelijk worden aangesteld dan wel worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst. Dit onderscheid in statuut heeft echter niet te maken met de autonomie, maar met de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit. De AOW is overigens niet van toepassing nu de statutaire bepalingen van de CHO in de plaats treden. Zoals reeds werd aangehaald, heeft dit verschil in statuut – ongeacht het feit dat dit niet voortvloeit uit de autonomie van de universiteiten – wel consequenties voor de eventuele rechtsbescherming in geval van een voortijdige beëindiging van het doctoraat. Daar tegenover staat dat de rechtspositie van bursalen niet (wettelijk) wordt geregeld, met uitzondering van de voorwaarden inzake de fiscale vrijstelling van de beurs, die zijn opgenomen in de *Com.IB* en enkele circulaires op federaal niveau. Met betrekking tot bursalen bestaat er dus enigszins een ruimere autonomie voor de universiteiten. Zo zijn zij bijvoorbeeld in grote mate afhankelijk van de universiteit wat betreft de toekenning van extralegale voordelen. Strikt gezien kunnen zij op dit vlak geen rechten afdwingen, nu enkel met zekerheid kan worden gezegd dat zij maandelijks hun doctoraatsbeurs moeten ontvangen. Daarenboven definiëren de universiteiten soms vrij uiteenlopende gronden voor de opschorting van een dergelijke beurs.

186. Het doctoraatstraject in Vlaanderen getuigt dus van een complex systeem. Hoewel het voornaamste onderscheid zich situeert tussen het assistentenstatuut en het bursaalstatuut, lijkt ook het statuut van de op het eerste gezicht vrij homogene categorie van bursalen niet identiek te zijn en maken bepaalde universiteiten bovendien gebruik van hun autonomie om een eigen invulling te geven aan bepaalde aspecten van het doctoraat. Dit maakt dan ook dat doctorandi en voornamelijk bursalen zich in een relatief onduidelijke rechtspositie bevinden, des te meer nu slechts beperkte maar ook versnipperde regelgeving kan worden aangehaald.⁶⁶¹

---

⁶⁶¹ J. COULIER, "De tewerkstelling aan de Vlaamse universiteiten: kwantiteit belangrijker dan kwaliteit?", *TORB* 2018-2019, (217) 218-220.

HOOFDSTUK 3. FISCAAL- EN SOCIAALRECHTELIJKE IMPLICATIES VAN HET STATUUT VAN DOCTORANDI AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN: HET LOONBEGRIP

---

187. Het aantrekken van goede onderzoekers – met het oog op de uitbouw van een kenniseconomie - houdt onlosmakelijk verband met de financiële omstandigheden waaronder doctorandi worden aangeworven. Deze financiële omstandigheden en meer bepaald de verloningsmodaliteiten zijn verschillend voor assistenten en bursalen in de Vlaamse Gemeenschap. Assistenten ontvangen een salaris dat onderworpen is aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid – ongeacht het feit of zij door de universiteit worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst dan wel tijdelijk worden aangesteld. Bursalen (gefinancierd via het BOF of het FWO) krijgen een fiscaal vrijgestelde beurs die niettemin onderworpen is aan de sociale zekerheid (cfr. hoofdstuk 2). In dit hoofdstuk worden de fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van beide statuten uitvoeriger onderzocht met de nadruk op het verloningsaspect.

188. Het loonbegrip kan worden gezien als het uitgangspunt in de analyse van de fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi. De vergoeding die men ontvangt voor het geleverde werk vormt namelijk een aanzienlijke financiële motivatie in de keuze voor een doctoraat dan wel voor een andere job. In dat opzicht is het van belang om ook het onderscheid tussen assistenten en bursalen objectief te beoordelen. Logischerwijze kijken we daarvoor naar het nettobedrag van het loon/de doctoraatsbeurs en de extralegale voordelen die zij daarnaast ontvangen. Voorgenoemd nettobedrag wordt bekomen door de toepasselijke fiscaal- en sociaalrechtelijke inhoudingen te verrichten. Zo wordt enerzijds ingegaan op de sociale zekerheidsbijdragen en meer algemeen het toepasselijke stelsel van de sociale zekerheid en anderzijds op de bedrijfsvoorheffing en daarmee samenhangend de behandeling in de personenbelasting van het loon/de doctoraatsbeurs en de extralegale voordelen die men daarnaast ontvangt. De loutere verschuldigdheid van de hier vermelde sociale zekerheidsbijdragen en bedrijfsvoorheffing is in beginsel onafhankelijk van een bepaalde levensfase (bijvoorbeeld het feit of men alleenstaand is, gehuwd is,

wettelijk samenwoont,... is irrelevant).⁶⁶² Zodoende wordt dit hoofdstuk concreet vormgegeven door een casus die de financiële situatie van een alleenstaande doctorandus bekijkt. Aan de hand van deze casus kan een duidelijk beeld worden geschetst van wat assistenten en bursalen netto verkrijgen uit hun tewerkstelling aan de universiteit.

1. Casus loon/doctoraatsbeurs en extralegale voordelen toegekend aan een alleenstaande doctorandus

189. De casus bekijkt de fiscaal- en sociaalrechtelijke behandeling van het loon/de doctoraatsbeurs en de extralegale voordelen die een alleenstaande doctorandus daarnaast ontvangt. Hiervoor wordt een onderscheid gemaakt tussen de twee grote categorieën van doctorandi, met name de assistenten en de bursalen. Deze laatste categorie wordt verder onderverdeeld in doctorandi met een beurs van de universiteit (BOF-mandaat) en FWO-aspiranten, gelet op het feit dat zij voor de bespreking van het loonbegrip niet integraal als een homogene groep kunnen worden beschouwd. Bovendien bestaan er verschillen tussen de onderlinge universiteiten, waardoor wordt uitgegaan van de situatie aan de UHasselt en nadien wordt teruggekoppeld naar de andere universiteiten. Daarbij wordt voornamelijk gefocust op het onderscheid tussen gemeenschapsuniversiteiten en vrije universiteiten. Gemakshalve bekijken we de toestand van een doctorandus in het eerste jaar van zijn doctoraat, zodat geen rekening moet worden gehouden met enige anciënniteit. In het tweede hoofdstuk werd reeds besproken welke vergoedingen de universiteiten en het FWO toekennen aan hun doctorandi (*supra* randnummers 123 en 131-132). In de hypothese dat zij verbonden zijn aan de UHasselt, kunnen de bedragen ervan (zoals die gelden op 1 oktober 2020) als volgt worden weergegeven:

	ASSISTENT	BURSAAL	
		Bursaal met BOF-mandaat	FWO-aspirant
Brutobedrag loon/doctoraatsbeurs	<u>3.404,90 euro</u>	<u>2.490,99 euro</u>	<u>2.490,99 euro</u>
Vakantiegeld	92% bruto-maandloon april	Afgestemd op nettobedrag assistent	Afgestemd op nettobedrag assistent

⁶⁶² Merk op dat de hoogte van de bedrijfsvoorheffing wel afhankelijk is van de samenlevingsvorm en het feit of men kinderen ten laste heeft.

Eindejaarspremie	59% bruto- maandloon november	Afgestemd op nettobedrag assistent	Afgestemd op nettobedrag assistent
Terugbetaling abonnement openbaar vervoer	Volledige terugbetaling	50%	/
Fietsvergoeding	0,24 euro/kilometer	/	0,24 euro/kilometer
Ecocheques	17 euro/maand	17 euro/maand	/
Hospitalisatieverzekering	/	/	/

Tabel 2: vergoedingen toegekend aan een assistent, een bursaal met BOF-mandaat en een FWO-aspirant, die allen verbonden zijn aan de UHasselt (bedragen vastgesteld op 1 oktober 2020).

190. Zowel voor assistenten als voor bursalen worden sociale bijdragen ingehouden, wat betekent dat zij sociale zekerheid genieten en pensioenrechten opbouwen. In dat opzicht is het noodzakelijk om het sociale zekerheidssysteem met betrekking tot beide categorieën van doctorandi verder uiteen te zetten. Daartoe moet worden ingegaan op de vraag of assistenten en bursalen aan dezelfde regels onderworpen zijn, welke van bovenstaande vergoedingen naast het eigenlijke loon/de eigenlijke doctoraatsbeurs de grondslag vormen voor de berekening van de sociale bijdragen, en wat ten slotte de hoogte is van deze sociale bijdragen (zowel de werknemers- als werkgeversbijdragen). We baseren ons daarbij op de regelgeving die van toepassing is voor het jaar 2020.

191. Bovendien wordt de doctoraatsbeurs van bursalen – in tegenstelling tot het loon van assistenten – fiscaal vrijgesteld en dus niet gekwalificeerd als een belastbaar beroepsinkomen voor de personenbelasting. In deze context dient vervolgens het systeem van de personenbelasting te worden geschetst. Daartoe moet worden ingegaan op de vraag of er bepaalde voorwaarden verbonden zijn aan de belastingvrijstelling van de doctoraatsbeurs, welke van bovenstaande vergoedingen naast het eigenlijke loon van assistenten de grondslag vormen voor de berekening van de bedrijfsvoorheffing, wat de hoogte is van die bedrijfsvoorheffing, en wat ten slotte de impact is van het al dan niet verwerven van een beroepsinkomen voor de berekening van de personenbelasting. We baseren ons daarbij op de regelgeving die van toepassing is voor het inkomstenjaar 2020 (aanslagjaar 2021).

2. Systeem van de sociale zekerheid

192. Het sociale zekerheidssysteem kent een lange geschiedenis en wordt in de literatuur vrij uiteenlopend gedefinieerd. In essentie tracht de staat met een dergelijk systeem tegemoet te komen aan situaties waarin de bestaanszekerheid van de mens wordt aangetast.⁶⁶³ Deze bestaanszekerheid wordt gewaarborgd middels het bieden van bescherming tegen bepaalde sociale risico's. De sociale risico's die worden geacht tot de sociale zekerheid te behoren, zijn terug te vinden in het Verdrag nr. 102 van de Internationale Arbeidsorganisatie inzake de minimumnormen van de sociale zekerheid en betreffen meer bepaald: ziektekosten, inkomensderving bij ziekte, moederschap, invaliditeit, ouderdom of vroegtijdige dood, arbeidsongevallen en beroepsziekten, kinderlast en werkloosheid.⁶⁶⁴

193. De Belgische sociale zekerheid kan worden beschreven vanuit zijn algemene structuur, met name de onderverdeling in drie stelsels en zeven takken/sectoren. De drie stelsels, enerzijds, slaan op het stelsel voor werknemers, het stelsel voor zelfstandigen en het stelsel voor ambtenaren.⁶⁶⁵ De zeven takken/sectoren waarvan sprake, anderzijds, betreffen (1) rust- en overlevingspensioenen; (2) werkloosheid; (3) arbeidsongevallen; (4) beroepsziekten; (5) gezinsbijslag; (6) ziekte en invaliditeit; en (7) jaarlijkse vakantie.⁶⁶⁶ De kern van het socialezekerheidssysteem is gericht op solidariteit, en dit tussen: werkenden en werklozen, gezonden en zieken, jongeren en ouderen, mensen met en zonder inkomen, gezinnen met en zonder kinderen, enzovoort. Bovengenoemde solidariteit wordt gewaarborgd doordat werkende mensen bijdragen moeten betalen in verhouding tot hun loon; de financiering grotendeels gebeurt door de gemeenschap; en de vakbonden, ziekenfondsen en

---

⁶⁶³ Voor een uitgebreidere omschrijving zie J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 3-32; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 3-22.

⁶⁶⁴ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 4-5 en 83-84; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 6.

⁶⁶⁵ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 83; J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 115.

⁶⁶⁶ Daarnaast kan ook de sociale bijstand worden vermeld als residuaire regeling. Met deze sociale bijstand wordt bedoeld: het leefloon, de inkomensgarantie voor ouderen, de gewaarborgde gezinsbijslag en de tegemoetkomingen aan gehandicapten; Art. 21 wet 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers, BS 2 juli 1981 (hierna: algemene beginselenwet sociale zekerheid); J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 9.

werkgeversorganisaties mee beslissen over verschillende aspecten van het systeem.⁶⁶⁷

194. Merk op dat sinds de zesde staats hervorming de bevoegdheid inzake gezinsbijslag werd geregionaliseerd, waardoor men hiervoor een aparte regeling heeft uitgewerkt in Vlaanderen (*infra* randnummer 397 e.v.).⁶⁶⁸ In de literatuur wordt bovendien gedebatteerd over de plaats van de jaarlijkse vakantie binnen de sociale zekerheid. In het werknemersstelsel wordt de jaarlijkse vakantie voor arbeiders gefinancierd via de sociale zekerheid, maar voor bedienden verloopt dit via de werkgever, wat eerder kan worden gesitueerd in de context van een arbeidsrechtelijke verhouding.⁶⁶⁹ Vanuit dat argument wordt vaak gezegd dat de jaarlijkse vakantie in wezen niet tot de sociale zekerheid behoort.⁶⁷⁰ Het zou met name een arbeidsrechtelijke regeling zijn, die geen sociaal risico dekt, zoals omschreven in het Verdrag nr. 102 van de Internationale Arbeidsorganisatie inzake de minimumnormen van de sociale zekerheid. Met het oog op het vereenvoudigen van de financiering en de administratie betreffende het vakantiegeld van arbeiders, had men er in 1944 echter specifiek voor gekozen om de jaarlijkse vakantie op te nemen in het geheel van de sociale zekerheid voor werknemers.⁶⁷¹ Nu de jaarlijkse vakantie volgens de Belgische wetgeving (alleszins formeel) wordt aangezien als een tak/sector van de sociale zekerheid⁶⁷², wordt dit aspect hier eveneens besproken. Er worden niet alleen sociale bijdragen ingehouden op het loon van assistenten, maar ook op de doctoraatsbeurs van

---

⁶⁶⁷ D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 240; J.-F. FUNCK, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, De Boeck, 2006, 11-12.

⁶⁶⁸ J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 111; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 49; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 53; L. VERMEULEN, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling sociale zekerheid voor werknemers" in J. PUT en Y. STEVENS (eds.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2011-2016*, Brugge, Die Keure, 2016, (83) 132.

⁶⁶⁹ V. VERVLIET, "Jaarlijkse vakantie – algemene situering" in D. RYCKX en J. NIETVELT (eds.), *Actuele problemen van jaarlijkse vakantie*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (1) 2; N. GYBELS, "Jaarlijkse vakantie en sociale zekerheid" in J. VAN STEENBERGE en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Actuele problemen van het sociale zekerheidsrecht*, Brugge, die keure, 1995, (291) 293-294.

⁶⁷⁰ W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 31.

⁶⁷¹ J. VAN STEENBERGE, "Geschiedenis van de Belgische sociale zekerheid" in G.M.J. VELDKAMP (ed.), *Inleiding tot de sociale zekerheid en de toepassing ervan in Nederland en België*, Deventer, Kluwer, 1980, (182) 224-225; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 80.

⁶⁷² Art. 21 algemene beginselenwet sociale zekerheid.

bursalen. Men kan zich bijgevolg de vraag stellen of de regeling inzake sociale zekerheid dan ook volledig gelijkloopt voor beide categorieën van doctorandi.

2.1 *Werknemersstelsel voor assistenten én bursalen?*

195. Aangezien zowel assistenten als bursalen onderworpen zijn aan de sociale zekerheid, is het in eerste instantie belangrijk om het toepasselijke stelsel te identificeren. De wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders (hierna: RSZ-wet) bepaalt het toepassingsgebied van het werknemersstelsel.⁶⁷³ Merk op dat deze wet van openbare orde is en men dus geen keuze heeft omtrent het al dan niet toepassen van dit werknemersstelsel.⁶⁷⁴ De RSZ-wet heeft overigens enkel betrekking op de volgende takken van de sociale zekerheid: rust- en overlevingspensioenen, werkloosheid, ziekte en invaliditeit en jaarlijkse vakantie. De regeling met betrekking tot arbeidsongevallen en beroepsziekten wordt elders in de wetgeving vastgelegd.⁶⁷⁵ Overeenkomstig artikel 1 van de RSZ-wet is het werknemersstelsel principieel van toepassing op "*de werknemers en de werkgevers die door een arbeidsovereenkomst zijn verbonden*".⁶⁷⁶ Het begrip arbeidsovereenkomst wordt niet nader gedefinieerd waardoor men moet teruggrijpen naar het arbeidsrecht.⁶⁷⁷ Zo dienen vier constitutieve elementen voorhanden te zijn opdat er sprake is van een arbeidsovereenkomst: (1) het

---

⁶⁷³ Art. 1 RSZ-wet.

⁶⁷⁴ Cass. 24 april 1989, RW 1989-1990, 1460; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 136-137; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 39; G. VAN LIMBERGHEN en K. NEVENS, "Doorwerking van de arbeidsrechtelijke gezagsverhouding in het sociale zekerheidsrecht. Paal en perk aan de cultus van de wilsautonomie" in M. RIGAUX, P. HUMBLET en G. VAN LIMBERGHEN (eds.), *Actuele problemen van het arbeidsrecht 7*, Antwerpen, Intersentia, 2005, (361) 397.

⁶⁷⁵ L. VAN ASSCHE, "Toepassingsgebied van de gewone bijdragen", www.socialeeye.be.

⁶⁷⁶ Art. 1, § 1 RSZ-wet; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 83; C. CHEVALIER, *Vademecum vennootschapsbelasting 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 298; G. VAN LIMBERGHEN en K. NEVENS, "Doorwerking van de arbeidsrechtelijke gezagsverhouding in het sociale zekerheidsrecht. Paal en perk aan de cultus van de wilsautonomie" in M. RIGAUX, P. HUMBLET en G. VAN LIMBERGHEN (eds.), *Actuele problemen van het arbeidsrecht 7*, Antwerpen, Intersentia, 2005, (361) 364-365; K. NEVENS, "De uitbreiding van de socialezekerheidsregeling voor werknemers", *Soc.Kron.* 2005, (497) 499; K. MAGERMAN en V. MICHIELS, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling werknemers: wetgeving", *TSR* 2006, (147) 151.

⁶⁷⁷ Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 129; G. VAN LIMBERGHEN en K. NEVENS, "Doorwerking van de arbeidsrechtelijke gezagsverhouding in het sociale zekerheidsrecht. Paal en perk aan de cultus van de wilsautonomie" in M. RIGAUX, P. HUMBLET en G. VAN LIMBERGHEN (eds.), *Actuele problemen van het arbeidsrecht 7*, Antwerpen, Intersentia, 2005, (361) 365-366.

bestaan van een overeenkomst; (2) het leveren van arbeid; (3) het ontvangen van een loon; en (4) het bestaan van een gezagsrelatie.⁶⁷⁸ De koning kan het toepassingsgebied van de RSZ-wet enerzijds uitbreiden tot "*personen die – zonder door een arbeidsovereenkomst te zijn verbonden – tegen loon arbeidsprestaties onder het gezag van een andere persoon verrichten of die een arbeid verrichten in gelijkaardige voorwaarden als die van een arbeidsovereenkomst*" en anderzijds beperken tot één of meer regelingen "*voor zekere categorieën van werknemers*" (lees: bepaalde werknemers die in beginsel wel onder het toepassingsgebied van de RSZ-wet vallen en dus over een arbeidsovereenkomst beschikken).⁶⁷⁹ Het KB van 28 november 1969 tot uitvoering van de RSZ-wet (hierna: RSZ-besluit) voorziet in dergelijke uitbreidingen en beperkingen.⁶⁸⁰ Aangezien het RSZ-besluit hiervoor een onderscheid maakt tussen personen die in de private sector worden tewerkgesteld (artikelen 3 tot 8quater) en personen die in de openbare sector worden tewerkgesteld (artikelen 9 tot 15), is het aangewezen om een distinctie te maken tussen de vrije universiteiten en de gemeenschapsuniversiteiten.

196. Voor de **vrije universiteiten (behorend tot de private sector)**⁶⁸¹ bepaalt het RSZ-besluit in artikel 3bis dat het toepassingsgebied van de RSZ-wet wordt verruimd tot "*de gerechtigden op een doctoraatsbeurs, die in toepassing van de fiscale wetgeving vrijgesteld is van belasting [...] voor zover de doctoraatsbeurs toegekend wordt door een door private personen ingerichte universitaire instelling, bedoeld bij [...] artikel 3 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap; deze instelling wordt beschouwd als hun werkgever*".⁶⁸² **Bursalen** die een doctoraatsbeurs ontvangen van een vrije universiteit worden – ondanks

---

⁶⁷⁸ L. VAN ASSCHE, "Toepassingsgebied van de gewone bijdragen", www.socialeye.be; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 130.

⁶⁷⁹ Art. 2 RSZ-wet; R. JANVIER, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)", *TSR* 2004, (3) 14.

⁶⁸⁰ Art. 3-15 RSZ-besluit; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 149.

⁶⁸¹ R. JANVIER, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)", *TSR* 2004, (3) 32.

⁶⁸² Ingeval de doctoraatsbeurs wordt toegekend aan een persoon die niet onder de toepassing valt van verordening 1408/71 of een ander bi- of multilateraal verdrag inzake sociale zekerheid, wordt de toepassing van de RSZ-wet beperkt tot de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de jaarlijkse vakantie; Art. 3bis RSZ-besluit; R. JANVIER, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)", *TSR* 2004, (3) 33; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 160.

dat zij voor deze beurs een fiscale vrijstelling genieten – als werknemers beschouwd wat betreft de sociale zekerheid.

197. Assistenten beschikken aan een vrije universiteit over een arbeidsovereenkomst, waardoor zij op basis van de algemene regel in artikel 1 van de RSZ-wet onderworpen zijn aan het werknemersstelsel.⁶⁸³ De vier constitutieve elementen om te spreken van een arbeidsovereenkomst (*supra* randnummer 195) zijn in dat geval aanwezig. Het betreft met name een overeenkomst waarbij arbeid wordt geleverd door de doctorandus (het voeren van onderzoek en daarnaast eventueel ook het vervullen van onderwijs- of administratieve taken) tegen een bepaald loon en onder het gezag van een promotor (en meer algemeen de universiteit). In dit verband kan artikel 7, § 3 van het RSZ-besluit nog worden vermeld, dat het toepassingsgebied van de RSZ-wet beperkt tot de ziekte- en invaliditeitsverzekering voor het academisch personeel. Dit artikel schrijft uitdrukkelijk voor dat onder het academisch personeel “*het vastbenoemd zelfstandig academisch personeel van de vrije universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap*” moet worden verstaan.⁶⁸⁴ Het assiterend academisch personeel (waaronder assistenten) wordt hier bijgevolg niet gevisieerd. Men kan dus aannemen dat er geen voorbehoud geldt voor assistenten, waardoor zij volledig onderworpen zijn aan het werknemersstelsel.⁶⁸⁵ Bovendien had voorgenoemde beperking aanvankelijk ook betrekking op het wetenschappelijk personeel (ondertussen het assiterend academisch personeel, waaronder assistenten) maar dit werd expliciet opgeheven bij besluit van 16 februari 1971.⁶⁸⁶ Aangezien de RSZ-wet zo in elkaar zit dat de toepassing wordt

---

⁶⁸³ Art. 1 RSZ-wet.

⁶⁸⁴ Art. 7, § 3 RSZ-besluit; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 595-596; K. MAGERMAN en V. MICHIELS, “Toepassingsgebied en bijdrageregeling werknemers: wetgeving”, *TSR* 2006, (147) 161.

⁶⁸⁵ Arbh. Brussel 5 december 1991, *TSR* 1992, 185; Cass. 30 november 1992, *Soc.Kron.* 1993, 222; R. JANVIER, “Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwaarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)”, *TSR* 2004, (3) 32; A. NAESSENS, “Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991” in O. VANACHTER (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, (157) 182.

⁶⁸⁶ KB 16 februari 1971, *BS* 24 februari 1971.

Volgens J. VAN STEENBERGE zou het om een tekstfout hebben gegaan in de oorspronkelijke versie en was het dus niet de bedoeling geweest om het wetenschappelijk personeel op te nemen; J. VAN STEENBERGE, “Het sociaal statuut van het academisch personeel” in *Actori incumbit probatio, opstellen aangeboden ter gelegenheid van de eerste promotie rechten aan de universitaire instelling Antwerpen*, Antwerpen, Kluwer, 1975, (237) 238 en 247.

uitgebreid tot bepaalde personen zonder arbeidsovereenkomst en de toepassing wordt beperkt voor bepaalde personen met arbeidsovereenkomst, lijkt men er in de vroegere wetgeving ook al van uit te zijn gegaan dat deze categorie van assistenten werd tewerkgesteld via een arbeidsovereenkomst (cfr. hoofdstuk 1).

198. Voor de **gemeenschapsuniversiteiten (behorend tot de openbare sector)** bepaalt het RSZ-besluit in artikel 15, 7° dat het toepassingsgebied van de RSZ-wet wordt verruimd tot *“de gerechtigden op een doctoraatsbeurs, die in toepassing van de fiscale wetgeving vrijgesteld is van belasting [...] voor zover de doctoraatsbeurs toegekend wordt door een universitaire instelling van de Gemeenschap, bedoeld bij [...] artikel 3 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap; deze instelling wordt beschouwd als hun werkgever.”*⁶⁸⁷ **Bursalen** die een doctoraatsbeurs ontvangen van een gemeenschapsuniversiteit worden dus evenzeer aangezien als werknemers wat betreft de sociale zekerheid. In artikel 15, 2° van het RSZ-besluit kan men hetzelfde terugvinden voor **FWO-aspiranten**, ongeacht of zij verbonden zijn aan een gemeenschapsuniversiteit dan wel aan een vrije universiteit.⁶⁸⁸ Een mogelijke verklaring voor de opname van deze bepaling onder de artikelen die betrekking hebben op personen die in de openbare sector worden tewerkgesteld, is dat het FWO oorspronkelijk werd gekwalificeerd als een instelling van openbaar nut (*supra* randnummer 36).

199. Het toepassingsgebied van de RSZ-wet wordt overeenkomstig artikel 12, § 1 van het RSZ-besluit beperkt voor het academisch en het wetenschappelijk personeel van instellingen voor universitair onderwijs (lees: het assiterend academisch personeel, waaronder **assistenten**) en dit tot rust- en overlevingspensioenen, ziekte en invaliditeit en werkloosheid.⁶⁸⁹ Dit betekent met

---

⁶⁸⁷ Art. 15, 7° RSZ-besluit; R. JANVIER, “Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidsperoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)”, *TSR* 2004, (3) 34-35.

⁶⁸⁸ Het RSZ-besluit maakt nog melding van het NFWO; Art. 15, 2° RSZ-besluit.

Ingeval een dergelijke doctoraatsbeurs wordt toegekend aan een persoon die niet onder de toepassing valt van verordening 1408/71 of een ander bi- of multilateraal verdrag inzake sociale zekerheid, wordt de toepassing van de RSZ-wet beperkt tot de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de jaarlijkse vakantie; Art. 15, § 2 RSZ-besluit.

⁶⁸⁹ Art. 12, § 1 RSZ-besluit; W. VAN EECKHOUTTE, “De toepassing van de socialezekerheidsregeling voor werknemers op de publieke sector”, www.socialeye.be.

andere woorden dat zij niet onder het werknemersstelsel vallen voor wat betreft de jaarlijkse vakantie.

200. Wanneer we kijken naar de regelgeving voor arbeidsongevallen en beroepsziekten in de private sector – met name respectievelijk de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 (hierna: arbeidsongevallenwet)⁶⁹⁰ en de gecoördineerde wetten van 3 juni 1970 betreffende de preventie van beroepsziekten en de vergoeding van de schade die uit die ziekten voortvloeit (hierna: beroepsziektewet)⁶⁹¹ – zien we dat alle doctorandi onder het toepassingsgebied ressorteren. Artikel 1 van de arbeidsongevallenwet en artikel 2, § 1, 1° van de beroepsziektewet beogen immers personen die “geheel of gedeeltelijk” onder de RSZ-wet vallen.⁶⁹² Verder wordt gesteld dat deze wetten niet gelden voor de personen op wie de regeling in de overheidssector toepasselijk wordt verklaard.⁶⁹³ Tot dusver is dat niet het geval.⁶⁹⁴

201. Ten slotte dient expliciet te worden verwezen naar de regelgeving inzake de jaarlijkse vakantie. Het stelsel van de private sector is in beginsel van toepassing op alle werknemers die onderworpen zijn aan de gecoördineerde wetten van 28 juni 1971 betreffende de jaarlijkse vakantie van werknemers (hierna: jaarlijkse vakantiewet).⁶⁹⁵ Artikel 1 van voornoemde wet viseert “*alle personen die onderworpen zijn aan de sociale zekerheidsregelingen voor werknemers*”.⁶⁹⁶ Het toepassingsgebied van de jaarlijkse vakantiewet valt aldus samen met dat van de RSZ-wet. Men zou met andere woorden kunnen stellen dat enkel de assistenten van gemeenschapsuniversiteiten buiten het

---

⁶⁹⁰ Arbeidsongevallenwet 10 april 1971, *BS* 24 april 1977 (hierna: arbeidsongevallenwet).

⁶⁹¹ Gecoördineerde wetten 3 juni 1970 betreffende de preventie van beroepsziekten en de vergoeding van de schade die uit die ziekten voortvloeit, *BS* 27 augustus 1970 (hierna: beroepsziektewet).

⁶⁹² Art. 1 arbeidsongevallenwet; art. 2, § 1, 1° beroepsziektewet.

⁶⁹³ Art. 4, 1° arbeidsongevallenwet; art. 2, § 1, a) beroepsziektewet; R. JANVIER, “Wet ‘71 versus wet ‘67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief”, *TSR* 2009, (307) 313.

⁶⁹⁴ R. JANVIER, “Toepassingsgebied en bijdrageregeling overheidspersoneel: een onontwaarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 2)”, *TSR* 2005, (247) 325-326.

⁶⁹⁵ Gecoördineerde wetten van 28 juni 1971 betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers, *BS* 30 september 1971 (hierna: jaarlijkse vakantiewet).

⁶⁹⁶ Art. 1 jaarlijkse vakantiewet; M. MORSA, *Le régime des vacances annuelles des employés dans le secteur privé*, Brussel, Larcier, 2014, 133.

toepassingsgebied blijven nu de RSZ-wet hen uitdrukkelijk onttrekt van de private regeling betreffende de jaarlijkse vakantie.⁶⁹⁷

202. Artikel 1 van de jaarlijkse vakantiewet bepaalt echter ook dat “*de categorieën van personen die met een andere wettelijke jaarlijkse vakantieregeling begunstigd zijn*” worden uitgesloten van het toepassingsgebied.⁶⁹⁸ Zo zien we ten eerste dat gemeenschapsuniversiteiten hun bursalen vaak hetzelfde vakantiegeld toekennen als assistenten (*supra* randnummer 131), wat betekent dat zij eveneens de regeling van de openbare sector volgen. Bovendien creëert bovengenoemde bepaling enige onduidelijkheid met betrekking tot assistenten van vrije universiteiten. Ten tijde van de financieringswet werd in de rechtspraak gesteld dat vrije universiteiten mochten afwijken van de jaarlijkse vakantiewet, in zoverre die afwijkingen nodig waren om aan hun personeel een statuut toe te kennen dat gelijkwaardig is aan dat van de publiekrechtelijke universiteiten.⁶⁹⁹ In dit verband kan overigens worden gewezen op een arrest van het Arbitragehof van 11 december 2002.⁷⁰⁰ Het betrof een prejudiciële vraag inzake artikel 104 van het universiteitsdecreet, dat luidde: “*de leden van het academisch personeel en hun rechthebbenden ontvangen de vergoedingen, toelagen en bijkomende bezoldigingen die aan de personeelsleden van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en aan hun rechthebbenden toegekend worden*”.⁷⁰¹ Vrije universiteiten werden in die zin dus verplicht om hun assistenten hetzelfde vakantiegeld toe te kennen als de gemeenschapsuniversiteiten, terwijl zij in principe onder het toepassingsgebied van de jaarlijkse vakantiewet vielen doordat zij aan de volledige sociale zekerheid voor werknemers werden onderworpen. Aangezien de sociale zekerheid voor werknemers tot de bevoegdheid van de federale overheid behoort, rees de vraag

---

⁶⁹⁷ Art. 12, § 1 RSZ-besluit; N. GYBELS, “Jaarlijkse vakantie en sociale zekerheid” in J. VAN STEENBERGE en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Actuele problemen van het sociale zekerheidsrecht*, Brugge, die keure, 1995, (291) 307.

⁶⁹⁸ Artikel 1 jaarlijkse vakantiewet; W. VAN EECKHOUTTE, “Toepassingsgebied van de vakantiewetgeving”, www.socialeye.be; V. VERVLIET, “20 jaar jaarlijkse vakantie: overzicht van rechtspraak (1980-2000)”, *TSR* 2001, (3) 8; M.-P. DELISSE, *Jaarlijkse vakantie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1-3; N. GYBELS, “Jaarlijkse vakantie en sociale zekerheid” in J. VAN STEENBERGE en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Actuele problemen van het sociale zekerheidsrecht*, Brugge, die keure, 1995, (291) 297; M. MORSA, *Le régime des vacances annuelles des employés dans le secteur privé*, Brussel, Larcier, 2014, 152.

⁶⁹⁹ Cass. 7 september 1992, *TSR* 1992, 416; Arbh. Brussel 23 juli 2013, *JTT* 2013, 435; zie ook Arbh. Brussel 5 maart 1991, *Soc.Kron.* 1991, 231.

⁷⁰⁰ Arbitragehof 11 december 2002, nr. 184/2002.

⁷⁰¹ Art. 104 universiteitsdecreet.

of de Vlaamse decreetgever zijn bevoegdheden te buiten was gegaan en meer bepaald of artikel 104 van het universiteitsdecreet artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12° BWHI schendt. Het Hof beantwoordde deze vraag negatief. Gemeenschappen hebben volheid van bevoegdheid inzake onderwijs, uitgezonderd: (1) de bepaling van het begin en het einde van de leerplicht; (2) de minimale voorwaarden voor het uitreiken van diploma's; en (3) de pensioenregeling. Die bevoegdheid omvat ook het vaststellen van de regels betreffende het administratief en geldelijk statuut van het onderwijspersoneel, met uitsluiting van de pensioenregeling. Het vakantiegeld van het assisterend academisch personeel maakt deel uit van het statuut en kan dus worden geregeld door de gemeenschappen. De Vlaamse decreetgever dient zich evenwel te beperken tot hetgeen noodzakelijk is om een doeltreffend beleid te voeren omtrent onderwijs. De uitoefening van de federale bevoegdheid mag daarbij niet onmogelijk worden gemaakt of op overdreven wijze worden bemoeilijkt.⁷⁰² Een gelijkaardige bepaling werd opgenomen in artikel V.43, § 1 CHO: "*De Vlaamse Regering stelt voor het academisch personeel de haard- en standplaatstoelage, het vakantiegeld en de eindejaarspremie vast*".⁷⁰³ Bovenstaande discussie is op die manier nog steeds relevant voor de vraag of assistenten van vrije universiteiten onder de jaarlijkse vakantieregeling van de private sector ressorteren. Aangezien de Vlaamse Regering het vakantiegeld vaststelt, en hiervoor ook bevoegd is, kan men argumenteren dat zij net zoals assistenten van gemeenschapsuniversiteiten onder de jaarlijkse vakantieregeling van de openbare sector vallen. Dit heeft tot gevolg dat de jaarlijkse vakantiewet (en dus de private regeling) enkel van toepassing is op FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten.⁷⁰⁴

2.2 De berekeningsbasis voor de inhouding van sociale zekerheidsbijdragen: het loonbegrip in de sociale zekerheid

---

⁷⁰² Arbitragehof 11 december 2002, nr. 184/2002; R. JANVIER, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)", *TSR* 2004, (3) 86-87; J. VANPRAET, "Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering", *TORB* 2016-2017, (350) 354.

⁷⁰³ Art. V.43, § 1 CHO.

⁷⁰⁴ E. DELATOUR, *Jaarlijkse vakantie*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 10; N. GYBELS, "Jaarlijkse vakantie en sociale zekerheid" in J. VAN STEENBERGE en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Actuele problemen van het sociale zekerheidsrecht*, Brugge, die keure, 1995, (291) 309.

203. Er bestaat geen identiek loonbegrip voor zowel het sociale zekerheidsrecht als het fiscaal recht⁷⁰⁵, waardoor het belangrijk is om voor beide rechtstakken nader te definiëren wat hieronder moet worden verstaan. Het sociale zekerheidsrecht en het fiscaal recht zoeken elk meer bepaald een basis voor de heffingen die de openbare uitgaven moeten financieren. In die zin zou een identiek loonbegrip handig zijn, maar dit is geen wezenlijke vereiste.⁷⁰⁶ Het is evenwel relevant om na te gaan of de extralegale voordelen die bursalen en assistenten naast de eigenlijke doctoraatsbeurs/het eigenlijke loon ontvangen, ook effectief worden gerekend tot het loonbegrip in beide rechtstakken, aangezien men in dat geval sociale zekerheidsbijdragen en/of bedrijfsvoorheffing is verschuldigd. De extralegale voordelen die in overweging worden genomen, betreffen meer bepaald: de eindejaarspremie, het vakantiegeld, de fietsvergoeding, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, de ecocheques en de gratis hospitalisatieverzekering.

204. Kijken we naar het loonbegrip in het sociale zekerheidsrecht dan moet in eerste instantie worden verwezen naar artikel 2 van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers (hierna: loonbeschermingswet).⁷⁰⁷ Het gaat met name om "1° het loon in geld waarop de

---

⁷⁰⁵ P. DE KOSTER, "Loon "ten laste van de werkgever" als heffingsbasis voor sociale zekerheidsbijdragen", *JTT* 2018, (475) 475; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2018*, Limal, Anthemis, 2018, 27; F. VANISTENDAEL, "Sociaal en fiscaal loon" in *Liber amicorum prof dr. R. Blanpain*, Brugge, Die Keure, 1998, (589) 599; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 95.

⁷⁰⁶ D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 12; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 95; J.A. DUPONT, "Interférences du droit fiscal et du droit de la sécurité sociale sur le revenu disponible" in *Réflexions offertes à Paul Sibille*, Brussel, Bruylant, 1981, 463; R.L.H. IJZERMAN, *Het leerstuk van de wetsontduiking in het belastingrecht*, Deventer, Kluwer, 1990, 55.

⁷⁰⁷ Art. 2 wet 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, *BS* 30 april 1965 (hierna: loonbeschermingswet); Art. 23 algemene beginselenwet sociale zekerheid; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 115; P. DE KOSTER, "Loon "ten laste van de werkgever" als heffingsbasis voor sociale zekerheidsbijdragen", *JTT* 2018, (475) 475; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2018*, Limal, Anthemis, 2018, 27; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 371; C. CHEVALIER, *Vademecum vennootschapsbelasting 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 298; L. MONSEREZ, "Het loonbegrip in de Belgische sociale zekerheid aan de hand van acht cassatiearresten", *TSR* 2020, (103) 116; M.-H. VRIELINCK, "Calcul des cotisations" in C.E. CLESSE (ed.), *Sécurité sociale. Dispositions générales*, Brussel, Bruylant, 2016, (113) 115; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 189; M. MORSA, *La notion de rémunération*, Brussel, Larcier, 2012, 39; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 190; S. STENUICK, *De bonussen*, Mechelen, Kluwer, 2012, 3; R. GEYSEN, "La notion de rémunération en droit Belge »,

werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever; 2° de foaien of het bedieningsgeld waarop de werknemer recht heeft ingevolge zijn dienstbetrekking of krachtens het gebruik; en 3° de in geld waardeerbare voordelen waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever”.⁷⁰⁸ Verder wordt gespecificeerd dat “voor de toepassing van deze wet, evenwel niet als loon moeten worden beschouwd: 1° de vergoedingen rechtstreeks of onrechtstreeks door de werkgever betaald: a) als vakantiegeld [...]”.⁷⁰⁹ De wetgever spreekt van een dienstbetrekking en niet van een arbeidsovereenkomst omdat de loonbeschermingswet ook van toepassing zou zijn op andere arbeidsverhoudingen, zoals bijvoorbeeld een leerovereenkomst/stageovereenkomst of zelfs in situaties waarin een contractuele verbintenis ontbreekt.⁷¹⁰ Het Hof van Cassatie stelt dat alle betalingen gedaan door de werkgever aan de werknemer in beginsel worden beschouwd als betalingen verschuldigd ingevolge de dienstbetrekking.⁷¹¹ Op basis van bovengenoemde wettelijke definitie en rekening houdende met de rechtspraak van het Hof van Cassatie kan worden aangenomen dat zowel het salaris van assistenten als de doctoraatsbeurs van bursalen onder het loonbegrip valt. Hetzelfde kan worden gezegd voor de eindejaarspremie⁷¹² (hierna wordt ingegaan op het vakantiegeld, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar

---

TSR 1973, (353) 353; V. VAN HONSTE, « Beschouwingen over het begrip loon. Rede uitgesproken bij de opening van het arbeidshof te Brussel op 2 december 1967”, *RW* 1967, (769) 774.

⁷⁰⁸ Art. 2, eerste lid loonbeschermingswet; J. DE WORTELAER, *Personeelskosten managen. De juridische methodologie*, Mechelen, Kluwer, 2015, 11; R. GEYSEN, “La notion de rémunération en droit Belge », *TSR* 1973, (353) 361; V. VAN HONSTE, « Beschouwingen over het begrip loon. Rede uitgesproken bij de opening van het arbeidshof te Brussel op 2 december 1967”, *RW* 1967, (769) 774.

⁷⁰⁹ Art. 2, tweede en derde lid loonbeschermingswet; R. GEYSEN, “La notion de rémunération en droit Belge », *TSR* 1973, (353) 361.

⁷¹⁰ Wetsontwerp van 18 december 1962 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, *Parl.St.* Kamer 1962-1963, nr. 147/1, 2; W. VAN EECKHOUTTE, “Socialezekerheidsrechtelijk loonbegrip”, www.socialeye.be; R. JANVIER, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Het loonbegrip*, Brugge, Die Keure, 2005, 8 en 16; L. MONSEREZ, “Het loonbegrip in de Belgische sociale zekerheid aan de hand van acht cassatiearresten”, *TSR* 2020, (103) 118.

⁷¹¹ Cass. 5 januari 2009, *JTT* 2009, 313; W. VAN EECKHOUTTE, “Begrip loon in de loonbeschermingswet”, www.socialeye.be; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 374.

⁷¹² W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 108; S. SABLON, “Sociaalrechtelijke aspecten”, www.monkey.be; W. VAN EECKHOUTTE, “Socialezekerheidsrechtelijk loonbegrip”, www.socialeye.be; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 375; C. CHEVALIER, *Vademecum vennootschapsbelasting 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 299; L. MONSEREZ, “Het loonbegrip in de Belgische sociale zekerheid aan de hand van acht cassatiearresten”, *TSR* 2020, (103) 124.

vervoer, de fietsvergoeding, de ecocheques en de gratis hospitalisatieverzekering).

205. De koning heeft daarnaast de mogelijkheid om het loonbegrip te verruimen of te beperken voor wat betreft de berekeningsbasis van de sociale zekerheidsbijdragen.⁷¹³ Zo bepaalt artikel 19, § 1 van het RSZ-besluit dat “het gedeelte van het vakantiegeld dat overeenstemt met het normaal loon voor de vakantiedagen als loon wordt beschouwd”.⁷¹⁴ In de private sector noemt men dit meer specifiek het enkel vakantiegeld. Het dubbel vakantiegeld – dit is het gedeelte van het wettelijk vakantiegeld dat niet overeenstemt met het normale loon voor de vakantiedagen⁷¹⁵ – wordt uitgesloten van het loonbegrip.⁷¹⁶ In de openbare sector kent men deze begrippen niet, maar wordt uitgegaan van hetzelfde principe, namelijk dat het equivalent van het dubbel vakantiegeld wordt uitgesloten van het loonbegrip. In beide sectoren wordt hier evenwel een bijzondere bijdrage op ingehouden (*infra* randnummer 212).⁷¹⁷ Artikel 19, § 2, 4° van het RSZ-besluit stelt dat ook de terugbetaling van de kosten die de werknemer heeft verricht om zich van zijn woonplaats naar zijn werkplaats te begeven, wordt uitgesloten van het loonbegrip.⁷¹⁸ Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer. Hetzelfde geldt volgens artikel 19, § 2, 16° van het RSZ-besluit voor de kilometervergoeding betreffende de verplaatsing van en naar het werk met de

---

⁷¹³ Art. 23 algemene beginselenwet sociale zekerheid.

⁷¹⁴ Art. 19, § 1 RSZ-besluit; M.-P. DELISSE, *Jaarlijkse vakantie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 30; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 386; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 194; M. MORSA, *La notion de rémunération*, Brussel, Larcier, 2012, 47.

⁷¹⁵ M.-P. DELISSE, *Jaarlijkse vakantie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 33.

⁷¹⁶ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 387; C. CHEVALIER, *Vademecum vennootschapsbelasting 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 300; M. MORSA, *La notion de rémunération*, Brussel, Larcier, 2012, 48.

⁷¹⁷ W. VAN EECKHOUTTE, “Sociale zekerheidsbijdragen op het vakantiegeld”, www.socialeye.be; W. VAN EECKHOUTTE, “Socialezekerheidsrechtelijk loonbegrip”, www.socialeye.be; L. VAN ASSCHE, “Berekeningsbasis van de gewone bijdragen – loonbegrip”, www.socialeye.be; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 116; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 387.

⁷¹⁸ Art. 19, § 2, 4° RSZ-besluit; W. VAN EECKHOUTTE, “Kostenvergoedingen en socialezekerheidsbijdragen”, www.socialeye.be; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 397; C. CHEVALIER, *Vademecum vennootschapsbelasting 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 301; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 203.

fiets in zoverre deze niet meer bedraagt dan 0,24 euro per kilometer.⁷¹⁹ Artikel 19, § 2, 21° van het RSZ-besluit verduidelijkt overigens dat premies voor een aanvullende verzekering inzake hospitalisatie niet als loon moeten worden beschouwd.⁷²⁰ Opdat ecocheques worden uitgesloten van het loonbegrip, moeten enkele voorwaarden worden vervuld overeenkomstig artikel 19quater, § 2 van het RSZ-besluit: (1) de toekenning van de ecocheque moet vervat zijn in een collectieve arbeidsovereenkomst op sectorieel vlak of op ondernemingsvlak of eventueel worden geregeld door een individuele schriftelijke overeenkomst; (2) een dergelijke overeenkomst bepaalt de hoogste nominale waarde van de ecocheque, met een maximum van 10 euro per ecocheque, evenals de frequentie van de toekenning ervan gedurende een kalenderjaar; (3) de ecocheque wordt op naam van de werknemer afgeleverd; (4) de geldigheidsduur ervan is beperkt tot 24 maanden en de ecocheque mag enkel worden gebruikt voor de aankoop van producten en diensten met een ecologisch karakter; (5) de ecocheques kunnen niet voor geld worden omgeruild; en (6) de ecocheques mogen niet meer bedragen dan 250 euro per werknemer. Bovendien gelden enkele bijkomende voorwaarden voor ecocheques in elektronische vorm: (1) het aantal ecocheques in een elektronische vorm en het brutobedrag ervan moeten worden vermeld op de afrekening; (2) voor het gebruik ervan moet de werknemer het saldo en de geldigheidsduur kunnen nagaan van de nog niet-gebruikte ecocheques; (3) de keuze voor ecocheques in een elektronische vorm wordt geregeld via een collectieve arbeidsovereenkomst op ondernemingsvlak of op sectorieel vlak of eventueel via een individuele schriftelijke overeenkomst; (4) de ecocheques in een elektronische vorm kunnen enkel ter beschikking worden gesteld door een uitgever gezamenlijk erkend door de minister bevoegd voor sociale zaken, de minister bevoegd voor werk, de minister bevoegd voor zelfstandigen en de minister bevoegd voor economische zaken; en (5) het gebruik van de ecocheques in elektronische vorm mag geen kosten voor de werknemer teweegbrengen, tenzij

---

⁷¹⁹ Art. 19, § 2, 16° RSZ-besluit; L. VAN ASSCHE, "Berekeningsbasis van de gewone bijdragen – loonbegrip", www.socialeye.be; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 122; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 410-411; C. CHEVALIER, *Vademecum vennootschapsbelasting 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 306; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 209; M. MORSA, *La notion de rémunération*, Brussel, Larcier, 2012, 57.

⁷²⁰ Art. 19, § 2, 21° RSZ-besluit.

bij diefstal of verlies.⁷²¹ Naast het loon/de doctoraatsbeurs en de eindejaarspremie wordt dus ook het "enkel" vakantiegeld in aanmerking genomen voor de berekening van sociale zekerheidsbijdragen.

2.3 Werknemers- en werkgeversbijdragen

2.3.1 Basisbijdragen

206. De sociale zekerheid voor werknemers wordt grotendeels gefinancierd via werknemers- en werkgeversbijdragen en wordt daarnaast nog aangevuld met overheidssubsidies.⁷²² De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid of de RSZ wordt als centraal mechanisme belast met de invordering van voorgenoemde bijdragen en verdeelt de opbrengst vervolgens tussen de instellingen die instaan voor het beheer van de verschillende sectoren.⁷²³ Merk op dat de bepalingen die specifiek betrekking hebben op de financiering van het werknemersstelsel niet alleen terug te vinden zijn in de RSZ-wet, maar ook in de algemene beginselenwet sociale zekerheid, die de artikelen uit eerstgenoemde wet heeft overgenomen en aangevuld.⁷²⁴

207. Om te beginnen kunnen de werknemersbijdragen worden onderverdeeld in basisbijdragen en bijzondere bijdragen (*infra* randnummer 212 e.v.). De **basiswerknemersbijdrage** ligt op 13,07% en wordt door de universiteit

---

⁷²¹ Art. 19quater, § 2 RSZ-besluit; L. VERMEULEN, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling werknemers: wetgeving en rechtspraak" in J. PUT en V. VERDEYEN (eds.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2006-2011*, Brugge, Die Keure, 2011, (85) 147; L. VAN ASSCHE, "Berekeningsbasis van de gewone bijdragen - loonbegrip", www.socialeye.be; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 127; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 434-438; C. CHEVALIER, *Vademecum vennootschapsbelasting 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 304-305; M.-H. VRIELINCK, "Calcul des cotisations" in C.E. CLESSE (ed.), *Sécurité sociale. Dispositions générales*, Brussel, Bruylant, 2016, (113) 138-139; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 213; V. MICHIELS, "Ecocheques", *Or.* 2010, (1) 6-10; V. COPPENS, *Ecocheques*, Mechelen, Kluwer, 2011, 26-28.

⁷²² D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 241.

⁷²³ W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 95; J.-F. LECLERQ, "Sociale zekerheid: honderdduizend of niets, stop je of ga je verder?", *JTT* 2007, (317) 325; S. RENNETTE en H. VAN ROMPAEY, *De inning en invordering van sociale zekerheidsbijdragen door de RSZ, rechten van RSZ, werkgevers, werknemers en derden*, Brussel, Larcier, 2017, 1-2.

⁷²⁴ W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 81.

ingehouden op het brutobedrag van de doctoraatsbeurs of het loon van de doctorandus (zoals hierboven bepaald).⁷²⁵

208. Om de volledige loonkost in beeld te brengen, dient ook te worden gewezen op de werkgeversbijdragen (of de patronale bijdragen) die de universiteiten en het FWO verschuldigd zijn. De werkgeversbijdragen bestaan eveneens uit basisbijdragen en bijzondere bijdragen (*infra* randnummer 216 e.v.). Ingevolge de zesde staatshervorming werd niet alleen de bevoegdheid inzake gezinsbijslag geregionaliseerd, maar werden ook de individuele percentages per tak van de sociale zekerheid vervangen door één geglobaliseerd percentage – **de basiswerkgeversbijdrage of de patronale basisbijdrage**.⁷²⁶ Het bedrag hiervan wordt als volgt bepaald:

WERKNEMERSGROEP	BASISWERKGEVERSBIJDRAGE
Werknemers uit de private sector	24,92%
Contractuelen uit de openbare sector	24,82%
Statutairen en daarmee gelijkgestelden uit de openbare sector	17,82%
Leerlingen en daarmee gelijkgestelden	17,82%

Tabel 3: basiswerkgeversbijdrage⁷²⁷

209. In het kader van de *taxshift* werd de patronale basisbijdrage verlaagd voor bepaalde categorieën van werknemers, die meer bepaald onder het toepassingsgebied van de structurele vermindering vallen (*infra* randnummer 222). Deze structurele vermindering is van toepassing onder de voorwaarde dat men aan de volledige sociale zekerheid voor werknemers is onderworpen.⁷²⁸ Aangezien assistenten en bursalen van gemeenschapsuniversiteiten niet onder de jaarlijkse vakantiewet (of de private regeling) vallen, heeft de *taxshift* voor hen

⁷²⁵ Art. 38, § 2 algemene beginselenwet sociale zekerheid; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 456; N. TOUSSAINT, A. GIELEN en T. CALLEBAUT, "de *tax shift*: de fiscale en sociale gevolgen voor werkgevers", *Or.* 2016, (286) 287; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 195.

⁷²⁶ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 457.

⁷²⁷ Art. 38, § 3 algemene beginselenwet sociale zekerheid; Sociale zekerheid/onderneming, *De bijdragen*, Administratieve instructies RSZ 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷²⁸ Voor de structurele vermindering maakt men verder een onderscheid tussen drie categorieën: categorie 1 zijn de werknemers die onderworpen zijn aan alle stelsels van de sociale zekerheid en die niet tot de andere twee categorieën behoren; categorie 2 zijn de werknemers in het kader van de Sociale Maribel; en categorie 3 zijn de werknemers die tewerkgesteld zijn in een beschutte werkplaats (*infra* randnummer 222).

geen invloed. Voor assistenten van vrije universiteiten is een werkgeversbijdrage verschuldigd van 24,92% als werknemers uit de private sector.⁷²⁹ Assistenten en bursalen van gemeenschapsuniversiteiten worden gerekend tot de contractuelen uit de openbare sector waardoor wordt uitgegaan van een patronale basisbijdrage ten belope van 24,82%.⁷³⁰ Het FWO en de vrije universiteiten kunnen voor hun FWO-aspiranten en bursalen wel profiteren van de vooropgestelde sociaalrechtelijke maatregelen in het kader van de *taxshift* (doordat zij onder de jaarlijkse vakantiewet of de private regeling vallen). In een eerste fase – die inging vanaf 1 april 2016 – werd de patronale basisbijdrage verlaagd tot 22,65% en in een tweede fase – die inging vanaf 1 januari 2018 – werd deze nog eens verlaagd tot 19,88%.⁷³¹ Voorgenoemde bijdragen worden toegepast op het brutobedrag van de doctoraatsbeurs of het loon van de doctorandus (zoals hierboven bepaald).

210. Voor werknemers die slechts beperkt onderworpen zijn aan de sociale zekerheid mag de basiswerknemers- en werkgeversbijdrage worden vermindert voor de takken van de sociale zekerheid die niet op hen van toepassing zijn.⁷³² De bijdragepercentages voor de verschillende takken van de sociale zekerheid worden bepaald als volgt:

TAK VAN DE SOCIALE ZEKERHEID	% WERKNEMERSAANDEEL	% WERKGEVERSAANDEEL
Pensioenen	7,50	8,86
Ziekte en invaliditeit – geneeskundige verzorging	3,55	3,80
Ziekte en invaliditeit – uitkeringen	1,15	2,35
Werkloosheid	0,87	1,46
Beroepsziekten	-	1,00
Arbeidsongevallen	-	0,30

Tabel 4: bijdragepercentages per tak van de sociale zekerheid⁷³³

⁷²⁹ Art. 38, § 3, 1° algemene beginselenwet sociale zekerheid.

⁷³⁰ Art. 38, § 3, 2° algemene beginselenwet sociale zekerheid.

⁷³¹ Art. 330 programmawet (I) 24 december 2002; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 112; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 123; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 219; N. TOUSSAINT, A. GIELEN en T. CALLEBAUT, “de *tax shift*: de fiscale en sociale gevolgen voor werkgevers”, *Or.* 2016, (286) 289; Sociale zekerheid/onderneming, *De bijdragen*, Administratieve instructies RSZ 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷³² Art. 38, § 3, 1° algemene beginselenwet sociale zekerheid; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 112.

⁷³³ Art. 38, § 2 algemene beginselenwet sociale zekerheid; Art. 38, § 3, 4° algemene beginselenwet sociale zekerheid; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale*

211. Zoals gezegd, situeert het voornaamste discussiepunt inzake de sociale zekerheid van doctorandi zich op het niveau van de sector jaarlijkse vakantie (dewelke in de literatuur doorgaans niet wordt gerekend tot de eigenlijke sociale zekerheid; *supra* randnummer 194). Aangezien geen basiswerknemers- noch werkgeversbijdragen zijn verschuldigd voor deze sector, heeft dit geen invloed op de toepasselijke bijdragepercentages.⁷³⁴

2.3.2 Bijzondere bijdragen

212. Langs werknemerszijde zijn enkele bijzondere bijdragen verschuldigd – te beginnen met de **bijzondere bijdrage op het dubbel vakantiegeld (private sector) of de egalisatiebijdrage (openbare sector)**.⁷³⁵ Zoals reeds eerder werd aangehaald, valt het enkel vakantiegeld (of het equivalent ervan) onder de noemer van het loonbegrip, wat impliceert dat sociale zekerheidsbijdragen zijn verschuldigd. Dit is anders voor het dubbel vakantiegeld (of het equivalent ervan), dat niet wordt geacht een element van het loon te vormen. Wat betreft de jaarlijkse vakantie, lijken enkel FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten onder de private regeling te ressorteren, terwijl assistenten en bursalen van gemeenschapsuniversiteiten de openbare regeling volgen (*supra* randnummers 201-202). In beide gevallen is men een gelijkaardige, doch niet identieke bijdrage verschuldigd op dit “dubbel” vakantiegeld. In de private sector wordt een bijzondere bijdrage van 13,07% opgelegd. De inhouding ervan dient echter niet te gebeuren op het gedeelte van het dubbel vakantiegeld dat wordt toegekend vanaf de derde dag van de vierde vakantieweek.⁷³⁶ Nu dit dubbel

---

zekerheid 2018, Mechelen, Kluwer, 2018, 112; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 457; Sociale zekerheid/onderneming, *De bijdragen*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷³⁴ W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 118.

⁷³⁵ Art. 39, § 1, 39ter en 39quater algemene beginselenwet sociale zekerheid; Wet 17 september 2005 houdende invoering van een egalisatiebijdrage voor pensioenen, *BS* 6 oktober 2005.

⁷³⁶ Art. 39, § 1 algemene beginselenwet sociale zekerheid; W. VAN EECKHOUTTE, “inhouding op het wettelijk dubbel vakantiegeld, het dubbel vertrekvakantiegeld en het aanvullend vakantiegeld”, www.socialeye.be; L. VAN ASSCHE, “Bijzondere werknemersbijdrage op het dubbel vakantiegeld”, www.socialeye.be; R. JANVIER, “Sociale bescherming van het overheidspersoneel: stilstand of ‘standstill?’” in J. PUT (ed.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2006-2011*, Brugge, Die Keure, 2011, (217) 228; R. JANVIER, “Toepassingsgebied en bijdrageregeling overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 2)”, *TSR* 2005, (247) 280-282; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 480; Sociale zekerheid/onderneming, *de inhouding op het*

vakantiegeld wordt vastgesteld op 92% van het bruto-maandloon, moet de bijzondere bijdrage van 13,07% worden berekend op de verhouding 85/92.⁷³⁷ In de openbare sector wordt daarentegen een egalisatiebijdrage van 13,07% opgelegd op het gehele bedrag van het "dubbel" vakantiegeld.⁷³⁸

213. Voorts kan melding worden gemaakt van de **bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid**, die werd ingevoerd ter vervanging van de oorspronkelijk geplande inhouding op de kinderbijslagen in het kader van het globaal plan van 1993. Een dergelijke inhouding bleek omwille van technische redenen immers onuitvoerbaar te zijn.⁷³⁹ Deze bijdrage heeft een quasi fiscaal karakter, doordat zij fiscaal van aard is, maar wel via de sociale zekerheid wordt geïnd. De fiscale aard ervan is gelegen in de progressiviteit van de bijdrage, het fiscaal karakter van de procedure en de inhouding onder de vorm van een voorheffing.⁷⁴⁰ Zij is verschuldigd door alle personen die als werknemer of daarmee gelijkgestelde geheel of gedeeltelijk onder de RSZ-wet vallen.⁷⁴¹ Dientengevolge worden alle doctorandi beoogd. De hoogte van deze bijdrage is afhankelijk van het loon en de gezinssituatie van de werknemer en staat tevens in verhouding tot het jaarlijks belastbare gezinsinkomen. Aangezien de definitieve afrekening gebeurt door de administratie der directe belastingen op het ogenblik van de belastingheffing⁷⁴²,

---

dubbel vakantiegeld van de privésector, Administratieve instructies RSZ - 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷³⁷ E. DELATOUR, *Jaarlijkse vakantie*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 90; M.-P. DELISSE, *Jaarlijkse vakantie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 78; J. DE WORTELAER, *Personeelskosten managen. De juridische methodologie*, Mechelen, Kluwer, 2015, 19.

⁷³⁸ Art. 39ter en 39quater algemene beginselenwet sociale zekerheid; R. JANVIER, "Sociale bescherming van het overheidspersoneel: stilstand of 'standstill'?" in J. PUT (ed.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2006-2011*, Brugge, Die Keure, 2011, (217) 229; Sociale zekerheid/onderneming, *de inhouding op het vakantiegeld van de openbare sector - egalisatiebijdrage*, administratieve instructies RSZ - 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷³⁹ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 482.

⁷⁴⁰ J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 292-293; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 256.

⁷⁴¹ Art. 106, § 1, 1° wet 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen, BS 31 maart 1994 (hierna: wet houdende sociale bepalingen); J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 167; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 482; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 255.

⁷⁴² Art. 110 wet houdende sociale bepalingen; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 256.

betreft het in se een voorschot op de jaarlijks verschuldigde bijdrage.⁷⁴³ Het kwartaalloon geldt als basis voor de berekening, maar de inhouding wordt wel verricht op het maandloon van de werknemer.⁷⁴⁴ Voor een alleenstaande ziet de berekening er als volgt uit:

IN TE HOUDEN BIJDRAGE	LOONGRENZEN WERKNEMER
7,60%	kwartaalloon 5.836,14 EUR – 6.570,54 EUR gedeelte van ieder maandloon > 1.945,38 EUR schijf van 1.945,38 EUR – 2.190,18 EUR
55,80 EUR/kwartaal + 1,10% 18,60 EUR/maand + 1,10%	kwartaalloon 6.570,55 EUR – 18.116,46 EUR gedeelte van ieder maandloon > 2.190,18 EUR schijf van 2.190,19 EUR – 6.038,82 EUR
182,82 EUR/kwartaal 60,94 EUR/maand	kwartaalloon > 18.116,46 EUR

Tabel 5: bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid alleenstaande⁷⁴⁵

214. Het precieze bedrag dat moet worden ingehouden, staat pas definitief vast op het einde van het kwartaal. Bij de laatste betaling van de eerste en de tweede maand van het kwartaal, dient de werkgever na te gaan of het maandloon minstens één derde bedraagt van de ondergrens van één van bovengenoemde schijven. Indien dit het geval is, dan wordt het overeenstemmende maandbedrag ingehouden (zie telkens de toegevoegde maandbedragen in bovenstaande tabel). Bij de laatste betaling van het kwartaal, stelt men het precieze bedrag voor dat

⁷⁴³ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 483; Sociale zekerheid/onderneming, *Bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁴⁴ Art. 109 wet houdende sociale bepalingen; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 484.

⁷⁴⁵ Voor werknemers van wie de echtgenoot eveneens beroepsinkomsten heeft, ziet de berekening er als volgt uit:

IN TE HOUDEN BIJDRAGE	LOONGRENZEN WERKNEMER
27,90 EUR/kwartaal	Kwartaalloon 3.285,28 EUR – 5.836,14 EUR gedeelte van ieder maandloon > 1.945,38 EUR
7,60%	schijf van 1.945,38 EUR – 2.190,18 EUR kwartaalloon 5.836,14 EUR – 6.570,54 EUR minimum 27,90 EUR
55,80 EUR/kwartaal + 1,10%	gedeelte van ieder maandloon > 2.190,18 EUR schijf van 2.190,19 EUR – 6.038,82 EUR kwartaalloon 6.570,55 EUR – 18.116,46 EUR maximum 154,92 EUR/kwartaal
154,92 EUR/kwartaal	kwartaalloon > 18.116,46 EUR

Art. 109 wet houdende sociale bepalingen.

kwartaal definitief vast (zie telkens de kwartaalbedragen in bovenstaande tabel) en betaalt men het teveel ingehouden bedrag terug of wordt een extra bedrag ingehouden.⁷⁴⁶ Merk op dat de inhouding pas gebeurt na aftrek van de sociale bijdragen en na aftrek van de bedrijfsvoorheffing.⁷⁴⁷ De jaarlijks verschuldigde bijdrage wordt bepaald door de administratie der directe belastingen op het ogenblik van de belastingheffing en wordt berekend overeenkomstig de volgende grenzen:

NETTO BELASTBAAR GEZINSINKOMEN	BIJZONDERE BIJDRAGE VOOR DE SOCIALE ZEKERHEID
< 18.592,02	/
18.592,02 – 21.070,96	9% x (gezinsinkomen – 18.592,02)
21.070,97 – 60.161,85	223,10 + 1,3% x (gezinsinkomen – 21.070,97)
> 60.161,85	731,28

Tabel 6: jaarlijks verschuldigde bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid⁷⁴⁸

215. Zoals reeds werd aangehaald, vallen bursalen evenzeer onder het toepassingsgebied van de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid. De jaarlijks verschuldigde bijdrage wordt berekend op het netto belastbare gezinsinkomen waardoor bursalen in feite geen enkele contributie verschuldigd zijn, nu zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen. Dit betekent dan ook dat bursalen het ingehouden bedrag kunnen recupereren via de aangifte personenbelasting.

216. Langs werkgeverszijde zijn eveneens enkele bijzondere bijdragen verschuldigd. In eerste instantie kan worden verwezen naar de **loonmatigingsbijdrage**. De invoering van deze maatregel beoogde de verminderde sociale bijdrage te compenseren dewelke het gevolg was van een loonsverlaging door drie indexsprongen, met name in de jaren 1984, 1985 en 1986.⁷⁴⁹ Deze bijdrage is verschuldigd voor werknemers die onder één of meer van volgende takken van de sociale zekerheid vallen: ziekte en invaliditeit, rust-

⁷⁴⁶ J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 169.

⁷⁴⁷ Sociale zekerheid/onderneming, *Bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid*, Administratieve instructies RSZ 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁴⁸ Art. 110 wet houdende sociale bepalingen.

⁷⁴⁹ J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 165; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 460; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 253-254.

en overlevingspensioenen en werkloosheid.⁷⁵⁰ Dit impliceert dus dat de universiteiten en het FWO voor al hun doctorandi een dergelijke bijdrage moeten betalen. Zij is gelijk aan de som van 5,67% van het loon van de werknemer en 5,67% van de patronale basisbijdrage. Zonder rekening te houden met de invloed van de *taxshift* en uitgaande van een patronale basisbijdrage van 24,92% of 24,82% komt dit in beide gevallen neer op een percentage van 7,08% ($5,67\% + 5,67\% \times 24,92\%/24,82\%$). Dit percentage wordt vervolgens verhoogd met 0,40% voor personen die onder het toepassingsgebied van de jaarlijkse vakantiewet ressorteren.⁷⁵¹ De totale loonmatigingsbijdrage bedraagt in dat geval 7,48%.⁷⁵² In het kader van de *taxshift* werd niet alleen de patronale basisbijdrage maar ook de loonmatigingsbijdrage verlaagd, opnieuw enkel voor de categorieën van werknemers die onder het toepassingsgebied van de structurele vermindering vallen (*infra* randnummer 222). In een eerste fase – die inging vanaf 1 april 2016 – werd enkel de patronale basisbijdrage verlaagd tot 22,65% waardoor zij in haar totaliteit werd vastgelegd op 7,35% ($5,67\% + 5,67\% \times 22,65\%$) en in een tweede fase – die inging vanaf 1 januari 2018 – werd zowel de patronale basisbijdrage als de loonmatigingsbijdrage verlaagd tot 19,88% respectievelijk 4,27% waardoor zij in haar totaliteit werd vastgelegd op 5,12% ($4,27\% + 4,27\% \times 19,88\%$). De verhoging met 0,40% voor personen die onder het toepassingsgebied van de jaarlijkse vakantiewet ressorteren, werd afgeschaft.⁷⁵³ Zoals reeds eerder werd aangehaald, heeft de *taxshift* enkel een invloed voor FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten, waardoor de loonmatigingsbijdrage voor hen 5,12% bedraagt. Voor assistenten en bursalen van gemeenschapsuniversiteiten is

---

⁷⁵⁰ De loonmatigingsbijdrage is niet verschuldigd voor werknemers of personeelsleden die rechtstreeks ten laste van de rijksbegroting worden bezoldigd. Er wordt echter wel duidelijk gesteld dat de bijdrage verschuldigd is door universitaire instellingen en dit voor al hun personeelsleden; art. 38, § 3bis algemene beginselenwet sociale zekerheid; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 166; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 460.

⁷⁵¹ Art. 38, § 3bis algemene beginselenwet sociale zekerheid; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 461-462; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 255.

⁷⁵² Sociale zekerheid/onderneming, *De bijdragen*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁵³ J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 166; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 462; N. TOUSSAINT, A. GIELEN en T. CALLEBAUT, "de *tax shift*: de fiscale en sociale gevolgen voor werkgevers", *Or.* 2016, (286) 289; Sociale zekerheid/onderneming, *De bijdragen*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

daarentegen een loonmatigingsbijdrage van 7,08% verschuldigd. Dit percentage dient niet te worden verhoogd met 0,40% aangezien zij niet onder de jaarlijkse vakantiewet vallen. Er moet overigens nog worden gewezen op het feit dat de loonmatiging ook moet worden toegepast op enkele bijzondere bijdragen: de bijzondere werkgeversbijdrage voor werkloosheid en de bijzondere werkgeversbijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" (het verminderde percentage is hier niet van toepassing).⁷⁵⁴

217. Vervolgens kan de **bijzondere bijdrage voor werkloosheid** worden vermeld, die in feite een omzetting betreft van de werkgeversbijdrage op het dubbel vakantiegeld in een bijdrage op het loon.⁷⁵⁵ Zij is verschuldigd voor alle werknemers waarvoor de jaarlijkse vakantiewet wordt toegepast.⁷⁵⁶ Zoals reeds werd uiteengezet, zijn enkel FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten onderworpen aan de jaarlijkse vakantiewet. Voorgenoemde bijdrage wordt voor hen vastgesteld op 1,60% van de brutodoctoraatsbeurs (1,69% inclusief loonmatiging).⁷⁵⁷

218. Bovendien kan worden gewezen op de **bijzondere bijdrage voor arbeidsongevallen**, die bedoeld is om de kosten te dekken die voor de sociale zekerheid voortvloeien uit de onderaangifte van lichte arbeidsongevallen. Zij is verschuldigd voor alle werknemers waarvoor de basiswerkgeversbijdrage betreffende arbeidsongevallen wordt betaald. Concreet betekent dit dat de universiteiten en het FWO een dergelijke bijdrage verschuldigd zijn voor al hun doctorandi. Het bedrag ervan wordt vastgesteld op 0,02% van de brutodoctoraatsbeurs of het brutoloon.⁷⁵⁸

---

⁷⁵⁴ Sociale zekerheid/onderneming, *De bijdragen*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁵⁵ Men is overigens vrijgesteld van deze bijdrage wanneer men gedurende een bepaalde referteperiode minder dan 10 werknemers tewerkstelde; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 459.

⁷⁵⁶ Art. 38, § 3, 9° algemene beginselenwet sociale zekerheid; L. VAN ASSCHE, "Bijzondere werkgeversbijdrage op het dubbel vakantiegeld", www.socialeye.be; J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 170; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 459.

⁷⁵⁷ Art. 38, § 3, 9° algemene beginselenwet sociale zekerheid; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 119.

⁷⁵⁸ Art. 38, § 3undecies algemene beginselenwet sociale zekerheid; R. JANVIER, "Sociale bescherming van het overheids personeel: stilstand of 'standstill?'" in J. PUT (ed.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2006-2011*, Brugge, Die Keure, 2011, (217) 237; J. PUT, V. VERDEYEN

219. Als laatste kan de **bijzondere bijdrage “Fonds Sluiting Ondernemingen”** worden vermeld. Het Fonds Sluiting Ondernemingen neemt onder meer 33% van het bedrag van de werkloosheidsuitkeringen ten laste die door de RVA worden betaald in geval van tijdelijke werkloosheid. De gemiddelde uitkering voor volledige werkloosheid blijkt echter lager te liggen dan deze voor tijdelijke werkloosheid, waardoor dit deel door de werkgevers zelf moet worden betaald.⁷⁵⁹ Voorgenoemde bijdrage is verschuldigd voor alle werknemers die onderworpen zijn aan de werkloosheidsreglementering. Hierdoor worden dus alle doctorandi geviseerd. Deze bijdrage wordt vastgesteld op 0,09% van de brutodoctoraatsbeurs of het brutoloon (0,10% inclusief loonmatiging).⁷⁶⁰

2.3.3 Bijdrageverminderingen

220. Zowel de werkgever als de werknemer kunnen in aanmerking komen voor een vermindering van de door hen verschuldigde bijdragen. Langs werknemerszijde kan melding worden gemaakt van de **werkbonus**, die erop gericht is werknemers met een laag loon toch een hoger nettoloon te garanderen, zonder weliswaar het brutoloon te verhogen.⁷⁶¹ Het toepassingsgebied strekt zich uit tot alle personen die een werknemersbijdrage van 13,07% verschuldigd zijn.⁷⁶²

---

en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 112; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 480; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 120; Sociale zekerheid/onderneming, *Bijzondere bijdrage arbeidsongevallen*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁵⁹ L. VAN ASSCHE, “Bijzondere bijdrage voor het Fonds voor sluiting van ondernemingen”, www.socialeeye.be.

⁷⁶⁰ Art. 53-54 wet 26 juni 2002 betreffende de sluiting van de ondernemingen, *BS* 9 augustus 2002 (hierna: wet 26 juni 2002); J. PUT, V. VERDEYEN en Y. STEVENS, *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 175-176; Sociale zekerheid/onderneming, *Bijzondere bijdrage Fonds Sluiting Ondernemingen (Dmfa)*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁶¹ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 564; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 249; P. SICHEN, “De activeringsfunctie van de sociale zekerheid: een juridische analyse”, *Jura Falc.* 2006, (243) 259-260; Sociale zekerheid/onderneming, *Werkbonus*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>; O. HENRY, I. CALUWAERTS en P. CRIEL, *Lonen en sociale lasten in 2013*, Mechelen, Kluwer, 2013, 40-41.

⁷⁶² Art. 2, § 1 wet 20 december 1999 tot toekenning van een werkbonus onder de vorm van een vermindering van de persoonlijke bijdragen van sociale zekerheid aan werknemers met lage lonen en aan sommige werknemers die het slachtoffer waren van een herstructurering, *BS* 26 januari 2000 (hierna: wet 20 december 1999); W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 564-565; Y.

Bijgevolg worden alle doctorandi door deze maatregel geïndiceerd. De vermindering wordt berekend in drie stappen: (1) de bepaling van het referentieloon (dit is het brutoloon onderworpen aan de sociale zekerheidsbijdragen); (2) de bepaling van het basisbedrag van de vermindering; en (3) de bepaling van de werkelijke vermindering bij onvolledige prestaties en deeltijdse werknemers.⁷⁶³ De bedragen voor de vermindering worden als volgt bepaald:

REFERTEMAANDLOON	VERMINDERING
≤ 1.674,49	205,65
> 1.674,49 en ≤ 2.611,78	205,65 – (0,2194 x (refertemaandloon – 1.674,49))
> 2.611,78	0,00

Tabel 7: werkbonus⁷⁶⁴

221. Aangezien het brutoloon van assistenten hoger ligt dan 2.611,78 euro zullen zij wellicht geen aanspraak maken op de werkbonus. Bursalen kunnen hier wel een beroep op doen, zolang hun doctoraatsbeurs voorgenoemd grensbedrag niet overschrijdt.

222. Langs werkgeverszijde kan melding worden gemaakt van de **structurele vermindering**. Een dergelijke vermindering is van toepassing onder de voorwaarde dat men aan de volledige sociale zekerheid voor werknemers is onderworpen.⁷⁶⁵ Concreet betekent dit dat enkel het FWO en de vrije universiteiten hier aanspraak op kunnen maken voor hun FWO-aspiranten en bursalen. Als gevolg van de *taxshift* is deze vermindering grotendeels geëvolueerd naar een steunmaatregel gericht op lage en middenlonen. Het oorspronkelijke basisforfait en het complement voor hoge lonen werden immers afgeschaft voor de meeste werknemers.⁷⁶⁶ Het bedrag van de vermindering wordt bepaald in

STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 249.

⁷⁶³ Sociale zekerheid/onderneming, *Werkbonus*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁶⁴ Art. 2 wet 20 december 1999; Sociale zekerheid/Onderneming, *Werkbonus*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁶⁵ Art. 329 programmawet (I) 24 december 2002; N. TOUSSAINT, A. GIELEN en T. CALLEBAUT, "de *tax shift*: de fiscale en sociale gevolgen voor werkgevers", *Or.* 2016, (286) 287; Sociale zekerheid/onderneming, *De structurele vermindering (Dmfa)*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfa/nl/latest>.

⁷⁶⁶ Dit is althans zo voor de categorie waaronder de doctorandi (bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten) vallen; W. VAN EECKHOUTTE, *Structurele bijdragevermindering*, www.socialeeye.be; Securex, *Wat is de structurele vermindering?*, https://www.securex.eu/lex-go.nsf/vwFicheByCategory_n/94303D98F3A07521C1257085002E9B10?OpenDocument#_ftn1;

functie van de categorie waartoe de werknemer behoort, de hoogte van het kwartaalloon en de geleverde prestaties. Zo kunnen we in eerste instantie een onderscheid maken tussen drie categorieën van werknemers: (1) categorie 1 betreft de werknemers die onderworpen zijn aan de volledige sociale zekerheid en die niet tot de andere twee categorieën behoren; (2) categorie 2 betreft de werknemers in het kader van de Sociale Maribel; en (3) categorie 3 betreft de werknemers die tewerkgesteld zijn in een beschutte werkplaats.⁷⁶⁷ FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten behoren tot de eerste categorie van werknemers, waarvoor de structurele vermindering wordt berekend overeenkomstig de volgende wiskundige formule: $0,1400 \times (9.215,70 - \text{kwartaalloon})$.⁷⁶⁸

2.4 Casus loon/doctoraatsbeurs en extralegale voordelen toegekend aan een alleenstaande doctorandus: toepassing sociale zekerheidsbijdragen

223. Zoals reeds werd uiteengezet in de casus, bekijken we de fiscaal- en sociaalrechtelijke behandeling van het loon/de doctoraatsbeurs en de extralegale voordelen die een alleenstaande doctorandus daarnaast ontvangt. Daarvoor wordt een onderscheid gemaakt tussen assistenten en bursalen, met een verdere onderverdeling van deze laatsten in doctorandi met een beurs van de universiteit (BOF-mandaat) en FWO-aspiranten. In het eerste onderdeel van dit hoofdstuk werd de regeling met betrekking tot de sociale zekerheidsbijdragen en meer algemeen het toepasselijke stelsel van de sociale zekerheid toegelicht. Zowel assistenten als bursalen zijn onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers. Voor de praktische toepassing hiervan op de casus dienen we noodzakelijkerwijze te vertrekken vanuit de vergoedingen die deze doctorandi ontvangen. Hiervoor kan worden verwezen naar het schema dat al eerder werd

---

N. TOUSSAINT, A. GIELEN en T. CALLEBAUT, "de *tax shift*: de fiscale en sociale gevolgen voor werkgevers", *Or.* 2016, (286) 289-290.

⁷⁶⁷ Art. 330 programmawet (I) 24 december 2002; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 494; N. TOUSSAINT, A. GIELEN en T. CALLEBAUT, "de *tax shift*: de fiscale en sociale gevolgen voor werkgevers", *Or.* 2016, (286) 287-288.

⁷⁶⁸ Art. 331 programmawet (I) 24 december 2002; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 495-496; Sociale zekerheid/ondernemingen, *De structurele vermindering (DmfA)*, Administratieve instructies RSZ – 2020/3, <https://www.socialsecurity.be/employer/instructions/dmfA/nl/latest>.

aangehaald ter situering van de voorliggende casus en dat uitgaat van de hypothese dat de doctorandi in kwestie verbonden zijn aan de UHasselt.

	ASSISTENT	BURSAAL	
		Bursaal universiteit (BOF-mandaat)	FWO-aspirant
Brutobedrag loon/doctoraatsbeurs	3.404,90 euro	2.490,99 euro	2.490,99 euro
Vakantiegeld	92% bruto-maandloon april	Afgestemd op nettobedrag assistent	Afgestemd op nettobedrag assistent
Eindejaarspremie	59% bruto-maandloon november	Afgestemd op nettobedrag assistent	Afgestemd op nettobedrag assistent
Terugbetaling abonnement openbaar vervoer	Volledige terugbetaling	50%	/
Fietsvergoeding	0,24 euro/kilometer	/	0,24 euro/kilometer
Ecocheques	17 euro/maand	17 euro/maand	/
Hospitalisatieverzekering	/	/	/

Tabel 8: vergoedingen toegekend aan een assistent, een bursaal met BOF-mandaat en een FWO-aspirant, die allen verbonden zijn aan de UHasselt (bedragen vastgesteld op 1 oktober 2020).

224. Om de hoogte van de door hen verschuldigde sociale bijdragen te berekenen, is het belangrijk om de berekeningsbasis vast te stellen, of met andere woorden te bepalen welke vergoedingen naast het eigenlijke loon/de eigenlijke doctoraatsbeurs worden gerekend tot het loonbegrip. Zoals reeds is gebleken, behoort de eindejaarstoelage en het "enkel" vakantiegeld tot het loon – in tegenstelling tot het "dubbel" vakantiegeld, de fietsvergoeding, de terugbetaling van het abonnement voor het openbaar vervoer, de ecocheques en de gratis hospitalisatieverzekering. Het "dubbel" vakantiegeld is echter wel onderworpen aan een bijzondere werknemersbijdrage. Eerst zal worden weergegeven welke sociale bijdragen op het maandbedrag van het loon/de doctoraatsbeurs worden ingehouden, waarna vervolgens aandacht wordt besteed aan de eindejaarstoelage en het "dubbel" vakantiegeld. Hoewel de fietsvergoeding, de terugbetaling van het abonnement voor het openbaar vervoer, de ecocheques en de gratis hospitalisatieverzekering niet tot het loon behoren, is het wel frappant dat er verschillen bestaan tussen assistenten en bursalen alsook tussen bursalen onderling. Assistenten ontvangen nagenoeg al deze extralegale voordelen, terwijl doctorandi met een beurs van de universiteit onrechtstreeks worden gestimuleerd

tot het nemen van het openbaar vervoer en FWO-aspiranten tot het gebruikmaken van de fiets. Deze laatsten hebben overigens geen recht op ecocheques.

225. De berekening van de sociale bijdragen op het maandbedrag van het loon/de doctoraatsbeurs van doctorandi aan de UHasselt (gemeenschapsuniversiteit) ziet er als volgt uit:

ASSISTENT	BURSAAL	
	Bursaal universiteit (BOF-mandaat)	FWO-aspirant
<p>Werknemerszijde <u>Basiswerknemersbijdrage:</u> $3.404,90 \times 13,07\% = 445,02$ <u>Verminderingen:</u> Werkbonus: > 2.611,78 = geen vermindering <u>Loon na werknemersbijdragen:</u> $2.959,88 (3.404,90 - 445,02)$</p>	<p>Werknemerszijde <u>Basiswerknemersbijdrage:</u> $2.490,99 \times 13,07\% = 325,57$ <u>Verminderingen:</u> Werkbonus: 205,65 - $(0,2194 \times (2.490,99 - 1.674,49)) = 26,51$ <u>Loon na werknemersbijdragen:</u> $2.191,93 (2.490,99 - 299,06)$</p>	<p>Werknemerszijde <u>Basiswerknemersbijdrage:</u> $2.490,99 \times 13,07\% = 325,57$ <u>Verminderingen:</u> Werkbonus: 205,65 - $(0,2194 \times (2.490,99 - 1.674,49)) = 26,51$ <u>Loon na werknemersbijdragen:</u> $2.191,93 (2.490,99 - 299,06)$</p>
<p>Werkgeverszijde <u>Basiswerkgeversbijdrage:</u> 24,82% <u>Bijzondere bijdragen:</u> Loonmatiging: 7,08% Arbeidsongevallen: 0,02% Fonds Sluiting Ondernemingen: 0,10% <u>Verminderingen:</u> Structurele vermindering: niet onderworpen aan volledige sociale zekerheid voor werknemers <u>Totaal:</u> $3.404,90 \times 32,02\% = 1.090,25$</p>	<p>Werkgeverszijde <u>Basiswerkgeversbijdrage:</u> 24,82% <u>Bijzondere bijdragen:</u> Loonmatiging: 7,08% Arbeidsongevallen: 0,02% Fonds Sluiting Ondernemingen: 0,10% <u>Verminderingen:</u> Structurele vermindering: niet onderworpen aan volledige sociale zekerheid voor werknemers <u>Totaal:</u> $2.490,99 \times 32,02\% = 797,61$</p>	<p>Werkgeverszijde <u>Basiswerkgeversbijdrage:</u> 19,88% <u>Bijzondere bijdragen:</u> Loonmatiging: 5,12% Arbeidsongevallen: 0,02% Fonds Sluiting Ondernemingen: 0,10% Werkloosheid: 1,69% <u>Verminderingen:</u> Structurele vermindering: $0,1400 \times (9.215,70 - 7.472,97) = 243,98$ <u>Totaal:</u> $(2.490,99 \times 26,81\%) - 243,98 = 423,85$</p>

Tabel 9: toepassing sociale zekerheidsbijdragen assistenten en bursalen gemeenschapsuniversiteit

226. Aangezien het brutoloon van assistenten hoger ligt dan de brutodoctoraatsbeurs van bursalen kan worden geconstateerd dat zowel de assistent in kwestie als de universiteit een hogere bijdrage dienen te betalen. Zo kunnen de werknemersbijdragen (gelijk aan 13,07% van het brutoloon/de brutodoctoraatsbeurs) worden vastgesteld op respectievelijk 445,02 euro en 299,06 euro voor assistenten en bursalen. Bursalen kunnen overigens profiteren van de werkbonus, nu hun brutodoctoraatsbeurs het grensbedrag van 2.611,78 euro niet overschrijdt. Wat betreft de werkgeversbijdragen hebben we te maken met drie uiteenlopende totaalbedragen, met name 1.090,25 euro voor

assistenten, 797,61 euro voor doctorandi met een beurs van de universiteit en 423,85 euro voor FWO-aspiranten. Het onderscheid tussen assistenten en bursalen is het gevolg van bovenstaande algemene vaststelling dat een hoger loon ook aanleiding geeft tot het betalen van hogere bijdragen. Het onderscheid tussen doctorandi met een beurs van de universiteit en FWO-aspiranten is te verklaren door het feit dat deze laatsten aan de volledige sociale zekerheid voor werknemers zijn onderworpen waardoor de vooropgestelde sociaalrechtelijke maatregelen in het kader van de *taxshift* hun toepassing vinden. Voor assistenten en doctorandi met een beurs van de universiteit worden dezelfde bijdragepercentages toegepast (een basiswerkgeversbijdrage van 24,82% en bijzondere bijdragen ten belope van 7,08% voor loonmatiging, 0,02% voor arbeidsongevallen en 0,10% voor het Fonds Sluiting Ondernemingen). Voor FWO-aspiranten bedraagt de basiswerkgeversbijdrage slechts 19,88% en de loonmatigingsbijdrage slechts 5,12%. Bijkomend is een bijzondere werkgeversbijdrage voor werkloosheid verschuldigd (1,69%) aangezien zij onder de toepassing van de jaarlijkse vakantiewet vallen. Voor deze FWO-aspiranten kan men verder aanspraak maken op de structurele vermindering nu zij aan de volledige sociale zekerheid voor werknemers zijn onderworpen.

227. Men kan zich de vraag stellen of bovenstaande berekening wijzigt indien de casus wordt toegepast op een vrije universiteit. De berekening van de sociale bijdragen op het maandbedrag van het loon/de doctoraatsbeurs van doctorandi aan een vrije universiteit ziet er als volgt uit:

ASSISTENT	BURSAAL	
	Bursaal universiteit	Bursaal FWO
<p>Werknemerszijde</p> <p><u>Basiswerknemersbijdrage:</u> $3.404,90 \times 13,07\% = 445,02$</p> <p><u>Verminderingen:</u> Werkbonus: $> 2.611,78 =$ geen vermindering</p> <p><u>Loon na</u> <u>werknemersbijdragen:</u> $2.959,88 (3.404,90 - 445,02)$</p>	<p>Werknemerszijde</p> <p><u>Basiswerknemersbijdrage:</u> $2.490,99 \times 13,07\% = 325,57$</p> <p><u>Verminderingen:</u> Werkbonus: $205,65 - (0,2194 \times (2.490,99 - 1.674,49)) = 26,51$</p> <p><u>Loon na</u> <u>werknemersbijdragen:</u> $2.191,93 (2.490,99 - 299,06)$</p>	<p>Werknemerszijde</p> <p><u>Basiswerknemersbijdrage:</u> $2.490,99 \times 13,07\% = 325,57$</p> <p><u>Verminderingen:</u> Werkbonus: $205,65 - (0,2194 \times (2.490,99 - 1.674,49)) = 26,51$</p> <p><u>Loon na</u> <u>werknemersbijdragen:</u> $2.191,93 (2.490,99 - 299,06)$</p>
<p>Werkgeverszijde</p> <p><u>Basiswerkgeversbijdrage:</u> 24,92%</p> <p><u>Bijzondere bijdragen:</u> Loonmatiging: 7,08%</p>	<p>Werkgeverszijde</p> <p><u>Basiswerkgeversbijdrage:</u> 19,88%</p> <p><u>Bijzondere bijdragen:</u> Loonmatiging: 5,12%</p>	<p>Werkgeverszijde</p> <p><u>Basiswerkgeversbijdrage:</u> 19,88%</p> <p><u>Bijzondere bijdragen:</u> Loonmatiging: 5,12%</p>

Arbeidsongevallen: 0,02% Fonds Sluiting Ondernemingen: 0,10% <u>Verminderingen:</u> ~~Structurele vermindering:~~ niet onderworpen aan volledige sociale zekerheid voor werknemers <u>Totaal:</u> 3.404,90 x 32,12% = 1.093,65	Arbeidsongevallen: 0,02% Fonds Sluiting Ondernemingen: 0,10% Werkloosheid: 1,69% <u>Verminderingen:</u> Structurele vermindering: 0,1400 x (9.215,70 - 7.472,97) = 243,98 <u>Totaal:</u> (2.490,99 x 26,81%) - 243,98 = 423,85	Arbeidsongevallen: 0,02% Fonds Sluiting Ondernemingen: 0,10% Werkloosheid: 1,69% <u>Verminderingen:</u> Structurele vermindering: 0,1400 x (9.215,70 - 7.472,97) = 243,98 <u>Totaal:</u> (2.490,99 x 26,81%) - 243,98 = 423,85
---	--	--

Tabel 10: toepassing sociale zekerheidsbijdragen assistenten en bursalen vrije universiteit

228. In vergelijking met gemeenschapsuniversiteiten, merken we vooral een discrepantie aan de werkgeverszijde. Voor assistenten bestaat het enige verschil erin dat de basiswerkgeversbijdrage 24,92% bedraagt in de plaats van 24,82%. Dit komt neer op een kost van 1.093,65 euro in de plaats van 1.090,25 euro. FWO-aspiranten ondergaan geen verschillend regime naargelang zij verbonden zijn aan een gemeenschapsuniversiteit dan wel aan een vrije universiteit. Het grootste onderscheid situeert zich evenwel op het niveau van de doctorandi met een beurs van de universiteit. Zij ondergaan hetzelfde regime als FWO-aspiranten aangezien zij eveneens onderworpen zijn aan de volledige sociale zekerheid voor werknemers waardoor de vooropgestelde sociaalrechtelijke maatregelen in het kader van de *taxshift* hun toepassing vinden. Dit komt neer op een kost van 423,85 euro in de plaats van 797,61 euro.

229. Wanneer we ons vervolgens focussen op het "dubbel" vakantiegeld en de eindejaarstoelage, zien we dat het verschil tussen assistenten en bursalen minder groot is nu men voor bursalen niet vertrekt vanuit de doctoraatsbeurs zelf, maar vanuit het loon van een assistent. Het dubbel vakantiegeld voor assistenten is gelijk aan 92% van het bruto-maandloon van april – in de veronderstelling dat de volledige referteperiode werd voldaan. Dit bedrag wordt niet gerekend tot het loon. Niettemin is een bijzondere werknemersbijdrage van 13,07% verschuldigd. De U Hasselt stipuleert dat 85/92 van het dubbel vakantiegeld wordt onderworpen aan een dergelijke bijzondere werknemersbijdrage van 13,07%. Er wordt geen bijzondere werkgeversbijdrage van 1,69% betaald.

Vakantiegeld assistent (3.404,90 x 85%) - 13,07% = 2.515,90 3.404,90 x 7% = 238,34 2.515,90 + 238,34 = 2.754,24

Tabel 11: toepassing bijzondere werknemersbijdrage vakantiegeld assistent

230. Na aftrek van de bijzondere werknemersbijdrage komen we uit op een voorlopig bedrag van 2.754,24 euro. Voor bursalen maakt de UHasselt een soort van omgekeerde berekening en vertrekt men concreet vanuit het nettobedrag van een assistent, waardoor dit pas definitief kan worden vastgesteld na de berekening van de bedrijfsvoorheffing. Merk op dat de UHasselt als gemeenschapsuniversiteit in principe de jaarlijkse vakantieregeling van de openbare sector volgt. Dit zou echter betekenen dat een bijzondere werknemersbijdrage van 13,07%, genaamd de egalisatiebijdrage, moet worden ingehouden op het volledige bedrag van het dubbel vakantiegeld. Hierdoor rijst de vraag of bovenvermelde berekeningswijze wel volledig correct is. De UHasselt baseert zich deels op de jaarlijkse vakantieregeling van de private sector nu de bijzondere werknemersbijdrage van 13,07% slechts wordt toegepast op 85/92 van het dubbel vakantiegeld en geen bijzondere werkgeversbijdrage van 1,69% wordt afgedragen. Dit zou mogelijk kunnen worden verklaard door het feit dat de UHasselt (vroeger het LUC) aanvankelijk als vrije instelling werd getypeerd en later pas aansluiting vond bij de gemeenschapsuniversiteiten (*supra* randnummer 27).

231. De eindejaarstoelage voor assistenten is gelijk aan 59% van het bruto-maandloon van november – in de veronderstelling dat de volledige referentieperiode werd voldaan. Aangezien de eindejaarstoelage tot het loon behoort, moeten werknemersbijdragen ten belope van 13,07% en werkgeversbijdragen ten belope van 32,02% worden ingehouden (cfr. berekening werkgeversbijdragen op het loon).

Eindejaarstoelage assistent

$$3.404,90 \times 59\% = 2.008,89$$

$$2.008,89 - 13,07\% = 1.746,33$$

$$\rightarrow \text{werkgeversbijdragen: } 2.008,89 \times 32,02\% = 643,25$$

Tabel 12: toepassing sociale zekerheidsbijdragen eindejaarstoelage assistent

232. Na aftrek van de werknemersbijdragen komen we uit op een voorlopig bedrag van 1.746,33 euro. De werkgeversbijdrage kan worden vastgesteld op 643,25 euro. Voor bursalen maakt de UHasselt een soort van omgekeerde berekening en vertrekt men concreet vanuit het nettobedrag van een assistent,

waardoor dit pas definitief kan worden vastgesteld na de berekening van de bedrijfsvoorheffing.

233. Opnieuw kunnen we ons afvragen of bovenstaande berekening wijzigt indien de casus wordt toegepast op een vrije universiteit. Assistenten van vrije universiteiten ressorteren evenzeer onder de jaarlijkse vakantieregeling van de openbare sector, waardoor geen verschillen moeten worden gesignaleerd. Bij een correcte aanwending van de toepasselijke regels dient een egalisatiebijdrage van 13,07% te worden ingehouden op het gehele bedrag van het dubbel vakantiegeld. Op basis van bovenvermelde argumentatie kunnen echter pas conclusies worden geformuleerd voor bursalen na vaststelling van het netto-vakantiegeld. In principe volgen zij de jaarlijkse vakantieregeling van de private sector waardoor de bijzondere werknemersbijdrage ten belope van 13,07% slechts moet worden ingehouden op 85/92 van het dubbel vakantiegeld, maar daarnaast ook een bijzondere werkgeversbijdrage van 1,69% dient te worden betaald. De berekening van de eindejaarstoelage blijft hetzelfde aangezien alle doctorandi werknemersbijdragen gelijk aan 13,07% zijn verschuldigd. Er kan evenwel een onderscheid in werkgeversbijdragen worden vastgesteld (cfr. berekening werkgeversbijdragen op het loon/de doctoraatsbeurs).

3. Systeem van de personenbelasting

234. Vooraleer we dieper ingaan op de thematiek van de loonfiscaliteit, moet kort worden stilgestaan bij het systeem van de personenbelasting. De voornaamste bron die in dat verband kan worden vermeld, is het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 of het WIB 92. Het toepassingsgebied van de personenbelasting wordt gekoppeld aan het begrip rijksinwoner (het gaat met name om een persoon die zijn woonplaats en ondergeschikt zijn zetel van fortuin in België heeft gevestigd).⁷⁶⁹ We kennen vier soorten inkomsten onder de personenbelasting:

---

⁷⁶⁹ Art. 2, § 1, 1°, al. 1, a) en 3 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 2; B. VERSTUYFT, "Aan de personenbelasting onderworpen personen en territorialiteit van de belasting" in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (65) 67-69.

- (1) onroerende inkomsten (bijvoorbeeld inkomsten uit de verhuring van een woning);
- (2) inkomsten uit roerende goederen en kapitalen (bijvoorbeeld interesten, dividenden,...);
- (3) beroepsinkomsten (bijvoorbeeld loon, pensioen, vervangingsinkomsten,...); en
- (4) diverse inkomsten (bijvoorbeeld onderhoudsgeld).⁷⁷⁰

Voor iedere subcategorie van inkomsten gelden specifieke regels inzake het bepalen van de belastbare grondslag (of de basis waarop de belastingen zullen worden geheven).⁷⁷¹ Naderhand worden deze inkomsten opgeteld of geglobaliseerd.⁷⁷² De personenbelasting is een progressieve belasting waardoor de belastingdruk toeneemt naarmate het inkomen stijgt.⁷⁷³ Dit wordt evenwel gemilderd doordat sommige inkomsten aan een afzonderlijke en eenvormige aanslagvoet worden onderworpen en sommige inkomsten van de bevrijdende roerende voorheffing kunnen genieten.⁷⁷⁴ In het kader van de zesde staatshervorming werd de fiscale autonomie van de gewesten overigens verruimd, waardoor ook hier rekening mee moet worden gehouden in de berekening van de personenbelasting (zie onderstaand schema).⁷⁷⁵

BEREKENING PERSONENBELASTING	
Samenstelling van het belastbaar inkomen	
	netto onroerend inkomen
+	netto-inkomen uit roerende goederen en kapitalen
+	netto beroepsinkomen
+	netto divers inkomen
-	af trek van het netto-inkomen: onderhoudsgelden
	= <u>belastbaar inkomen</u> (gezamenlijk belaste inkomsten + afzonderlijk belaste inkomsten)
Berekening van de belasting	

⁷⁷⁰ Art. 6 WIB 92.

⁷⁷¹ Art. 7 e.v. WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 17.

⁷⁷² Art. 6 WIB 92; B. VERSTUYFT, "Algemene kenmerken van de personenbelasting" in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (43) 46; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 18.

⁷⁷³ B. VERSTUYFT, "Algemene kenmerken van de personenbelasting" in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (43) 45; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 18.

⁷⁷⁴ Art. 130 en 171 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 18; B. VERSTUYFT, "Algemene kenmerken van de personenbelasting" in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (43) 46.

⁷⁷⁵ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 24-25.

belasting volgens de progressieve tarieven toegepast op de gezamenlijk belaste inkomsten		Belasting op de afzonderlijk belaste inkomsten
<ul style="list-style-type: none"> - belasting op de belastingvrije sommen = <u>om te slane belasting</u> - belastingvermindering pensioenen en vervangingsinkomsten - belastingvermindering buitenlandse inkomsten = <u>hoofdsom</u> 		
Samenvoeging hoofdsom op de gezamenlijk belaste inkomsten en belasting op de afzonderlijk belaste inkomsten		
Belasting op interesten, dividenden, royalty's, loten van effecten van leningen en als diverse inkomsten belaste meerwaarden op effecten en waarden	Belasting op andere inkomsten = <u>belasting staat</u> - (belasting staat x autonomiefactor) = <u>gereduceerde belasting staat</u>	Gewestelijke opcentiemen op gereduceerde belasting staat + belastingvermeerderingen - forfaitaire kortingen - belastingverminderingen
- andere federale belastingverminderingen		
= FEDERALE PERSONENBELASTING		= GEWESTELIJKE PERSONENBELASTING
= TOTALE BELASTING		
<ul style="list-style-type: none"> + federale belastingvermeerderingen - federale verrekenbare niet terugbetaalbare bestanddelen - federale en gewestelijke terugbetaalbare belastingkredieten - federale verrekenbare en terugbetaalbare bestanddelen + opcentiemen gemeente en agglomeratie op de totale belasting = <u>verschuldigde of terug te storten belasting</u> 		

Tabel 13: berekening personenbelasting⁷⁷⁶

3.1 Doctoraatsbeurs van bursalen: fiscale vrijstelling

235. De commentaar op het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 – kortweg de *Com.IB* – stelt doctoraatsbeurzen uitdrukkelijk gelijk met studiebeurzen. Voor studiebeurzen (dit zijn beurzen die aan studenten worden verleend om hen in staat te stellen zich aan bepaalde studies te wijden en hun opleiding te vervolmaken) wordt bepaald dat zij “*van alle belasting zijn vrijgesteld, daar ze niet met bezoldigingen voor bewezen diensten, noch met diverse inkomsten als bedoeld in artikel 90, 2° WIB 92 kunnen worden gelijkgesteld*”.⁷⁷⁷ Op basis van bovengenoemde gelijkstelling kunnen bursalen genieten van een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs. Dit geldt zowel voor de beurzen die worden

⁷⁷⁶ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 24-25.

⁷⁷⁷ *Com.IB*. nr. 38/37; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 154-155; K. HAEGEMANS, “Statuut van de onderzoeker”, *TORB* 2008-2009, (343) 350.

toegekend door de universiteit als voor de beurzen die het FWO verleent (respectievelijk met ingang van 1 januari 1995 en 1 oktober 1991).⁷⁷⁸

236. Overeenkomstig de *Com.IB* worden de beurzen die universiteiten toekennen – in tegenstelling tot de beurzen van FWO-aspiranten – onderworpen aan een aantal extra voorwaarden:

- (1) de doctoraatsbeurs mag slechts voor maximum vier opeenvolgende jaren worden verleend;
- (2) de vrijstelling mag slechts éénmaal ten name van dezelfde persoon worden verleend;
- (3) de beurs mag geen belastbare bezoldiging zijn voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit;
- (4) de beurs mag jaarlijks niet meer bedragen dan het nettobedrag van de bezoldiging toegekend aan wetenschappelijk personeel van dezelfde leeftijd en met dezelfde kwalificatie als de verkrijger van de beurs; en
- (5) de beurs mag niet worden toegekend aan een persoon die voor de aanvang van zijn doctoraatsopleiding werkzaamheden voor de universiteit heeft verricht die beroepsinkomsten opleverden.⁷⁷⁹

237. Doorheen de jaren werden verschillende circulaire's gepubliceerd die deze voorwaarden op bepaalde vlakken hebben gewijzigd en verduidelijkt. In eerste instantie kan de circulaire van 6 februari 1997⁷⁸⁰ worden vermeld. Deze circulaire licht toe dat de fiscale vrijstelling van doctoraatsbeurzen één van de maatregelen betreft die de regering in het kader van het globaal plan had aangenomen om de tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers te bevorderen.⁷⁸¹ De voorwaarden die daaraan werden gekoppeld, zijn quasi volledig overgenomen van de *Com.IB*:

- (1) de maatregel betreft doctorandi die zich uitsluitend met onderzoek buiten een arbeidsovereenkomst bezig houden en die een doctoraatsbeurs van de universiteit ontvangen;

---

⁷⁷⁸ *Com.IB* nr. 38/38; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 155; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB 2008-2009*, (343) 350; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 605.

⁷⁷⁹ *Com.IB* nr. 38/38.

⁷⁸⁰ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

⁷⁸¹ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

- (2) het bedrag van de beurs is van belasting vrijgesteld indien: (a) de beurs geen belastbare bezoldiging is voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit; (b) de beurs jaarlijks niet meer bedraagt dan het nettobedrag van de bezoldiging toegekend aan wetenschappelijk personeel van dezelfde leeftijd en met dezelfde kwalificatie als de verkrijger van de beurs; en (c) de beurs niet is toegekend aan een persoon die voor de aanvang van zijn doctoraatsopleiding werkzaamheden voor de universiteit heeft verricht die beroepsinkomsten opleverden; en
- (3) de vrijstelling geldt slechts voor maximum vier opeenvolgende jaren.⁷⁸²

238. Daaropvolgend kan worden verwezen naar de circulaire van 8 oktober 2002⁷⁸³, die enkele verduidelijkingen en versoepelingen bevat. Zo werden de meeste voorwaarden uit de vorige circulaire hernomen, doch licht gewijzigd (zie cursivering):

- (1) de doctoraatsbeurs is geen belastbare bezoldiging voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit;
- (2) de beurs bedraagt jaarlijks niet meer dan het nettobedrag van de bezoldiging toegekend aan wetenschappelijk personeel van dezelfde leeftijd en met dezelfde kwalificatie als de verkrijger van de beurs. *Onder het nettobedrag moet worden verstaan het bedrag na aftrek van de sociale bijdragen en de bedrijfsvoorheffing. Met dezelfde leeftijd bedoelt men dezelfde anciënniteit en met dezelfde kwalificatie eenzelfde diploma van de tweede cyclus*⁷⁸⁴;
- (3) de beurs is niet toegekend aan een persoon die voor de aanvang van zijn doctoraatsopleiding voor de universiteit werkzaamheden heeft verricht in het kader van één of meerdere overeenkomsten van assistent *waarvan de gehele duur meer dan één jaar (365 dagen) bedraagt*. Deze voorwaarde werd dus versoepeld in die zin dat men in principe nog wel

---

⁷⁸² Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 350; J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 354; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 605.

⁷⁸³ Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH. 241/467.677.

⁷⁸⁴ X., "Vrijstelling doctoraatsbeurzen versoepeld", www.monkey.be; X., "Doctoraatsbeurzen: vrijstellingsvoorwaarden gepreciseerd", *FiscoLog* 2002, (7) 7.

werkzaamheden als assistent mocht verrichten voor de universiteit zolang de periode van 365 dagen niet werd overschreden. Zoals in het tweede hoofdstuk al uitgebreider aan bod kwam, werd deze aanpassing enerzijds ingegeven door de vaststelling dat een aantal studenten voor de start van hun doctoraat bezoldigde werkzaamheden verrichten, zoals de verzorging van dieren in een laboratorium of de tijdelijke vervanging van personeelsleden. Deze werkzaamheden mogen echter geen rem zijn op de voorbereiding van een doctoraat door hen de belastingvrijstelling van de doctoraatsbeurs te ontzeggen. Anderzijds wil men met deze voorwaarde vermijden dat arbeidsovereenkomsten worden vervangen door doctoraatsbeurzen⁷⁸⁵;

- (4) de doctorandus mag zich uitsluitend met onderzoek, buiten een arbeidsovereenkomst bezighouden. *Men aanvaardt echter wel dat de doctorandus instaat voor de begeleiding en het toezicht van praktijkwerken van studenten van de tweede cyclus (voor een maximumduur van vier uur per week);*
- (5) de vrijstelling van belasting wordt slechts voor maximum vier opeenvolgende jaren aan de verkrijger van de beurs verleend. *Met vier opeenvolgende jaren bedoelt men vier tijdperken van 12 maanden. Het maakt niet uit of die tijdperken samenvallen met een kalenderjaar en of zij elkaar al dan niet zonder onderbreking opvolgen. De maximale termijn waarbinnen de vrijstelling kan worden verleend, betreft 72 opeenvolgende maanden. De vrijstelling kan daarentegen niet voor meer dan vier verschillende tijdperken worden verleend, ook al worden die tijdperken niet volledig gedekt door de toekenning van de beurs.*⁷⁸⁶ In de circulaire wordt dit verduidelijkt met een voorbeeld. Stel dat de universiteit een doctoraatsbeurs toekent voor de academiejaren 2001/2002 en 2002/2003. De doctorandus verricht onderzoekswerkzaamheden tijdens het academiejaar 2001/2002, maar onderbreekt deze tijdens het academiejaar 2002/2003, meer bepaald op het einde van de tweede maand van dat academiejaar. Voor de academiejaren 2004/2005 en 2005/2006 wordt opnieuw een doctoraatsbeurs toegekend. De

---

⁷⁸⁵ X., "Vrijstelling doctoraatsbeurzen versoepeld", www.monkey.be; X., "Doctoraatsbeurzen: vrijstellingsvoorwaarden gepreciseerd", *Fiscoloog* 2002, (7) 7.

⁷⁸⁶ X., "Vrijstelling doctoraatsbeurzen versoepeld", www.monkey.be.

doctorandus verricht onderzoekswerkzaamheden gedurende de volledige periode. De doctoraatsbeurs die werd toegekend tijdens voorgenoemde academiejaren kan volledig worden vrijgesteld aangezien zij slechts voor vier verschillende tijdperken van 12 maanden wordt verleend en de periode van 72 maanden niet overschrijdt. Wil de universiteit voor het academiejaar 2006/2007 een bijkomende doctoraatsbeurs toekennen gelijk aan de duur van 8 maanden, dan vervalt de vrijstelling aangezien al een doctoraatsbeurs werd toegekend voor vier tijdperken van 12 maanden (ook al werden deze tijdperken niet volledig gedekt door de toekenning van de doctoraatsbeurs en wordt de periode van 72 maanden niet overschreden); en

- (6) de vrijstelling mag slechts éénmaal ten name van dezelfde persoon worden verleend.⁷⁸⁷

239. Deze voorlopig laatste circulaire werd uitgebreid met een addendum de dato 13 mei 2004⁷⁸⁸, hetwelk kaderde binnen de vijfde voorwaarde aangaande de termijn waarvoor een doctoraatsbeurs belastingvrij kan worden verleend. De voorwaarde werd vervangen door volgende zinsnede: "*de vrijstelling van belasting van bedoelde beurs wordt slechts voor maximum 48 maanden aan de verkrijger verleend*". In deze context wordt één maand gelijkgesteld met 30 dagen en moeten de maanden niet per se overeenstemmen met kalendermaanden. Een belangrijke nuance die het addendum aanbrengt, is dat het ook niet meer uitmaakt of de maanden elkaar al dan niet zonder onderbreking opvolgen en dat er geen beperking meer geldt qua tijdspanne waarbinnen de vrijstelling mag worden verleend.⁷⁸⁹ In het bovenstaande voorbeeld betekent dit dat ook de doctoraatsbeurs voor de laatste 8 maanden kan worden vrijgesteld nu de periode van 48 maanden niet wordt overschreden.

240. Daarnaast kan melding worden gemaakt van de circulaire van 7 april 2009⁷⁹⁰, die betrekking heeft op de eventuele nevenactiviteiten van bursalen. De

---

⁷⁸⁷ Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH. 241/467.677; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 410.

⁷⁸⁸ Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH. 241/467.677 (addendum).

⁷⁸⁹ Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH. 241/467.677 (addendum); X., "Vrijstelling doctoraatsbeurzen versoepeld", *Fisc.Act.* 2004, (8) 8.

⁷⁹⁰ Circ. 7 april 2009, nr. Ci.RH.241/596.009.

mogelijkheid tot uitoefening van nevenactiviteiten werd reeds uitvoerig besproken in het tweede hoofdstuk. Het toepassingsgebied van de circulaire strekt zich enkel uit tot doctorandi die een beurs van de universiteit ontvangen. De algemene regel die gedistilleerd kan worden, is dat nevenactiviteiten principieel toelaatbaar zijn in zoverre zij geen verband houden met het doctoraat en op die manier dus ook geen afbreuk doen aan de fiscale vrijstelling van de doctoraatsbeurs. Het is echter niet geheel duidelijk welke nevenactiviteiten in de praktijk een probleem zouden vormen (*supra* randnummer 165).

241. In een antwoord op een parlementaire vraag van 2013 werd tenslotte toegelicht dat men geen fiscale fiche 281.10 conform artikel 57 WIB 92 moet opmaken indien de doctoraatsbeurs voldoet aan alle voorwaarden voor de belastingvrijstelling.⁷⁹¹

242. De fiscale vrijstelling van de beurzen die worden toegekend aan FWO-aspiranten is terug te vinden in de circulaire van 14 oktober 1992.⁷⁹² Naar analogie met de *Com.IB* worden geen specifieke voorwaarden gekoppeld aan deze vrijstelling.

243. Wat betreft de extralegale voordelen die bursalen naast hun doctoraatsbeurs ontvangen van de universiteit of het FWO (bijvoorbeeld het vakantiegeld en de eindejaarstoelage), wordt aangenomen dat deze inherent zijn aan de beurs waardoor zij dus eveneens belastingvrij moeten worden toegekend (hier wordt nog op teruggekomen in het zesde hoofdstuk).

3.2 *Salaris van assistenten: belastbaar beroepsinkomen*

3.2.1 De berekeningsbasis voor de belasting van beroepsinkomsten: het fiscaal loonbegrip

---

⁷⁹¹ *Vr. en Antw.* Kamer 2012-2013, 7 maart 2013, nr. 53/108, 280 (Vr. nr. 240 V. WOUTERS); J. WELLENS, "Doctoraatsbeurzen", www.monkey.be; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 411.

⁷⁹² Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH. 241/430.824.

244. In het kader van de personenbelasting worden beroepsinkomsten onderverdeeld in vijf categorieën: (1) winst; (2) baten; (3) winst en baten van een vorige beroepswerkzaamheid; (4) bezoldigingen; en (5) pensioenen, renten en daarmee gelijkgestelde toelagen. De bezoldigingen kunnen opnieuw worden onderverdeeld in (a) bezoldigingen van werknemers; (b) bezoldigingen van bedrijfsleiders; en (c) bezoldigingen van meewerkende echtgenoten.⁷⁹³ Het salaris van assistenten kan worden gecategoriseerd onder de bezoldigingen van werknemers. Dit zijn personen die in dienst van een andere persoon arbeid verrichten of anders gezegd arbeidsprestaties verrichten onder het gezag van een andere persoon of in dienstverband. In deze context spreekt men ook wel van dienstbetrekkingen. Eigen aan dienstbetrekkingen is dat zij tot stand kunnen komen via een overeenkomst of buiten een overeenkomst.⁷⁹⁴ In de *Com.IB* wordt uitdrukkelijk gesteld dat niet alleen werknemers die verbonden zijn via een arbeidsovereenkomst worden geïsoleerd, maar ook werknemers die onder een soortgelijk wettelijk of reglementair statuut vallen.⁷⁹⁵ Er kan aldus worden aangenomen dat het begrip werknemer niet alleen slaat op werknemers uit de privésector, maar bijvoorbeeld ook op ambtenaren.⁷⁹⁶ Dit betekent dat zowel assistenten met een arbeidsovereenkomst als assistenten met een tijdelijke aanstelling worden geïsoleerd.

245. Bezoldigingen worden vervolgens gedefinieerd als alle beloningen die de opbrengst vertegenwoordigen van arbeid in dienst van een werkgever, ongeacht de schuldenaar, de benaming, de wijze van vaststelling en de wijze van toekenning.⁷⁹⁷ Daaronder vallen inzonderheid:

---

⁷⁹³ Art. 23, § 1 en 30, lid 1 WIB 92; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 13; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 151.

⁷⁹⁴ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 365.

⁷⁹⁵ *Com.IB* nr. 23/44 en 23/55; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 90; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 532; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 65; O. D'AOUT, D. DARTE, N. HONHON, B. MARISCAL en J. PICAVET, *L'impôt des personnes physiques 2020*, Limal, Anthemis, 2020, 254.

⁷⁹⁶ D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 65; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 365; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 90.

⁷⁹⁷ Art. 31, al. 1 WIB 92; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531)

- “Wedden, lonen, commissies, gratificaties, premies, vergoedingen en alle andere soortgelijke beloningen, met inbegrip van fooien en toelagen die, zelfs toevallig, uit hoofde of naar aanleiding van het uitoefenen van de beroepswerkzaamheid, worden verkregen;
- Voordelen van alle aard verkregen uit hoofde of naar aanleiding van het uitoefenen van de beroepswerkzaamheid;
- Vergoedingen verkregen uit hoofde of naar aanleiding van het stopzetten van de arbeid of de beëindiging van een arbeidsovereenkomst;
- Vergoedingen tot volledig of gedeeltelijk herstel van een tijdelijke derving van bezoldigingen;
- Bezoldigingen die zijn betaald of toegekend na de stopzetting van de bezoldigde activiteit waarop zij betrekking hebben, aan de werknemer zelf of zijn rechtverkrijgenden”.⁷⁹⁸

Tot de eigenlijke bezoldigingen behoren het salaris, de eindejaarspremie en het vakantiegeld van assistenten.⁷⁹⁹ Voordelen van alle aard zijn onder meer de vergoedingen voor woon-werkverplaatsingen (lees: de fietsvergoeding en de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer), de toekenning van ecocheques en de gratis hospitalisatieverzekering. In bepaalde omstandigheden worden deze voordelen echter vrijgesteld, al dan niet voor een beperkt bedrag. De terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer wordt ten eerste volledig vrijgesteld – met name voor de reële kostprijs van het abonnement.⁸⁰⁰ Merk op dat dit afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat

---

531; J. DE WORTELAER, *Personneelskosten managen. De juridische methodologie*, Mechelen, Kluwer, 2015, 20; I. VAN DE WOESTEYNE, “Alternatieve vormen van verloning: fiscaal. Fiscale behandeling vanuit het standpunt van de werknemer” in P. HUMBLET en I. VAN DE WOESTEYNE (eds.), *Sociaal en fiscaal recht: “elck wat wils”*, Mechelen, Kluwer, 2013, (365) 368; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1644; S. STENUICK, *De bonussen*, Mechelen, Kluwer, 2012, 11; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 372; F. VANISTENDAEL, “Sociaal en fiscaal loon” in *Liber amicorum prof dr. R. Blanpain*, Brugge, Die Keure, 1998, (589) 597; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 94.

⁷⁹⁸ Art. 31, al. 2 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 372-373.

⁷⁹⁹ *Com.IB* nr. 31/5, 1° en 4°; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 224-225; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 375; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 99; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, “Bezoldigingen van werknemers”, in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 539.

⁸⁰⁰ Art. 38, § 1, al. 1, 9° WIB 92; Circ. 18 mei 2015, nr. Ci.RH. 241/630.298; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 321-323; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1663; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 431-432; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over*

de werknemer gebruikt maakt van het forfait inzake beroepskosten (*infra* randnummer 246).⁸⁰¹ Hetzelfde kan worden gezegd voor de premies die de werkgever betaalt betreffende collectieve of individuele toezeggingen die uitsluitend tot doel hebben de medische kosten te vergoeden die verband houden met hospitalisatie.⁸⁰² De kilometervergoeding die wordt toegekend voor woonwerkverplaatsingen met de fiets, wordt vervolgens vrijgesteld voor een maximumbedrag van 0,24 euro per kilometer.⁸⁰³ Deze regel werd vanaf aanslagjaar 2018 uitgebreid en is zodoende van toepassing op rijwielen, gemotoriseerde rijwielen en speed pedelecs.⁸⁰⁴ Ecocheques worden ten slotte eveneens vrijgesteld onder bepaalde voorwaarden.⁸⁰⁵ In eerste instantie kunnen drie gemeenschappelijke voorwaarden worden vermeld voor maaltijd-, sport-/cultuur- en ecocheques: (1) de cheques mogen niet worden verleend ter vervanging van de bezoldiging; (2) de toekenning van de cheques moet vervat zijn in een collectieve arbeidsovereenkomst op sectorieel of ondernemingsvlak of eventueel worden geregeld door een individuele schriftelijke overeenkomst; en (3) de cheques moeten op naam van de werknemer worden uitgereikt. Daarnaast gelden enkele specifieke voorwaarden voor ecocheques: (1) de voorgenoemde

---

inhoud, evolutie en draagwijdte, Brussel, Larcier, 2010, 210; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 607; C. BUYSSE, "Woon-werkverkeer met de trein: hoeveel werkgeverstussenkomst is vrijgesteld?", *Fiscoloog* 2014, (12) 12.

⁸⁰¹ I. VAN DE WOESTEYNE, "Alternatieve vormen van verloning: fiscaal. Fiscale behandeling vanuit het standpunt van de werknemer" in P. HUMBLET en I. VAN DE WOESTEYNE (eds.), *Sociaal en fiscaal recht: "elck wat wils"*, Mechelen, Kluwer, 2013, (365) 381.

⁸⁰² Art. 38, § 1, al. 1, 20^e WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 449-450.

⁸⁰³ Art. 38, § 1, al. 1, 14^e, a) WIB 92; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 327-328; I. VAN DE WOESTEYNE, "Alternatieve vormen van verloning: fiscaal. Fiscale behandeling vanuit het standpunt van de werknemer" in P. HUMBLET en I. VAN DE WOESTEYNE (eds.), *Sociaal en fiscaal recht: "elck wat wils"*, Mechelen, Kluwer, 2013, (365) 382-383; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1663; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 435; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 226; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 612; K. JANSSENS, "Fietsgebruik fiscaal aangemoedigd", *Fisc.Act.* 2009, (5) 5-7.

⁸⁰⁴ Art. 38, § 1, lid 2 WIB 92; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 210-211 en 216; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 612; J. VAN DYCK, "Fiscale voordelen voor gebruik van fietsen nu ook bij 'speed pedelecs'", *Fiscoloog* 2017, (5) 5; K. JANSSENS, "Snelle elektrische fietsen krijgen zelfde fiscale voordelen als gewone fietsen", *Fisc.Act.* 2017, (18) 18.

⁸⁰⁵ Art. 38, § 1, al. 1, 25^e WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, "Alternatieve vormen van verloning: fiscaal. Fiscale behandeling vanuit het standpunt van de werknemer" in P. HUMBLET en I. VAN DE WOESTEYNE (eds.), *Sociaal en fiscaal recht: "elck wat wils"*, Mechelen, Kluwer, 2013, (365) 383.

overeenkomst bepaalt de hoogste nominale waarde van de ecocheque, met een maximum van 10 euro per cheque evenals de frequentie van toekenning ervan gedurende een kalenderjaar; (2) op de ecocheque staat vermeld dat zijn geldigheid tot 24 maanden is beperkt; (3) het totaalbedrag van de ecocheques ligt niet hoger dan 250 euro per jaar⁸⁰⁶; en (4) de ecocheques kunnen niet voor geld worden omgeruild.⁸⁰⁷ Ter conclusie kan worden gesteld dat het salaris van de assistent, het vakantiegeld (zowel het "enkel" als het "dubbel" vakantiegeld) en de eindejaarspremie worden gerekend tot het fiscaal loonbegrip. Met betrekking tot de besproken vergoedingen bestaan er weinig verschillen in vergelijking met het loonbegrip in de sociale zekerheid. Zo zijn de voorwaarden inzake de vrijstelling van de fietsvergoeding, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, de ecocheques en de gratis hospitalisatieverzekering nagenoeg identiek. In het fiscaal recht wordt echter het gehele vakantiegeld in rekening genomen en dus niet alleen het "enkel" vakantiegeld.

246. Vervolgens mogen de beroepskosten in mindering worden gebracht van de belastbare bruto bezoldiging, zoals hierboven vastgesteld. Werknemers kunnen ervoor kiezen om hun werkelijke beroepskosten te bewijzen of gebruik te maken van het forfait.⁸⁰⁸ In het eerste geval bepaalt artikel 49 WIB 92 de algemene voorwaarden opdat bepaalde kosten als fiscaal aftrekbaar worden beschouwd:⁸⁰⁹

- (1) De kosten moeten gedaan of gedragen zijn om belastbare inkomsten te verkrijgen of te behouden. Dit betekent dat zij een noodzakelijk verband

---

⁸⁰⁶ Wanneer het grensbedrag wordt overschreden worden de cheques in hun totaliteit als belastbare voordelen van alle aard aangemerkt; Circ. 25 juni 2010, nr. Ci.RH 242/604.311.

⁸⁰⁷ Art. 38/1 WIB 92; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 393-394; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1680-1681; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 442-444; V. COPPENS, *Ecocheques*, Mechelen, Kluwer, 2011, 29-30; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 222; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 637-638; D'AOUT, D. DARTE, N. HONHON, B. MARISCAL en J. PICAVET, *L'impôt des personnes physiques 2020*, Limal, Anthemis, 2020, 324.

⁸⁰⁸ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 463.

⁸⁰⁹ Art. 49, al. 1 WIB 92; M. DELANOTE en P. SMEYERS, "2de bewerking: aftrek van andere beroepskosten – werkelijke kosten" in L. MAES en . PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (901) 901-902.

dienen te vertonen met de beroepsactiviteit. De fiscale administratie heeft niet de bevoegdheid om de opportuniteit of doeltreffendheid van een bepaalde kost te beoordelen. Zij kan evenwel de aftrek weigeren voor het gedeelte van de kosten dat op onredelijke wijze de beroepsbehoeften overtreft.⁸¹⁰

- (2) De kosten moeten tijdens het belastbare tijdperk gedaan of gedragen zijn. Dit betekent dat zij ofwel werkelijk werden betaald of gedragen ofwel het karakter van een zekere en vaststaande schuld of verlies hebben verkregen en als zodanig zijn geboekt⁸¹¹; en
- (3) De echtheid en het bedrag ervan moet worden bewezen. Het bewijs kan worden geleverd met alle middelen van het recht, uitgezonderd de eed.⁸¹²

Artikel 52 WIB 92 geeft een overzicht van de kosten die in ieder geval fiscaal aftrekbaar zijn – zonder dat bovenvermelde voorwaarden moeten worden nagegaan. Zo kunnen persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen zoals bijvoorbeeld het afkopen van studiejaren volledig worden aangemerkt als beroepskost (*infra* randnummer 565 e.v.).⁸¹³ Vervolgens kan worden gewezen op enkele kosten die slechts beperkt fiscaal aftrekbaar zijn. De werkelijke kosten betreffende woon-werkverplaatsingen met de auto worden steeds forfaitair berekend aan 0,15 euro/km.⁸¹⁴ Voor woon-werkverplaatsingen met de fiets geldt een forfaitair bedrag van 0,24 euro/km bij gebrek aan bewijs van de werkelijk gemaakte kosten.⁸¹⁵ Artikel 53 WIB 92 bepaalt tenslotte welke kosten niet fiscaal aftrekbaar zijn, zoals bijvoorbeeld de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid.⁸¹⁶ Deze bijdrage is evenwel verrekenbaar met de aanslag in de personenbelasting.⁸¹⁷ Wanneer de bruto bezoldigingen zowel bestaan uit inkomsten die onderworpen

---

⁸¹⁰ Art. 53, 10° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 217-220; M. DELANOTE en P. SMEYERS, "2de bewerking: aftrek van andere beroepskosten – werkelijke kosten" in L. MAES en . PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (901) 902.

⁸¹¹ Art. 49, al. 2 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 221.

⁸¹² Art. 49, al. 1 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 223.

⁸¹³ Art. 52, 7° WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1686; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 262.

⁸¹⁴ Art. 66, § 4 WIB 92.

⁸¹⁵ Art. 66bis, al. 3 WIB 92.

⁸¹⁶ Art. 53, 4° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 470.

⁸¹⁷ Art. 110 wet houdende sociale bepalingen; *Vr. en Antw. Kamer 2012-2013*, 7 maart 2013, nr. 53/108, 280 (Vr. nr. 240 V. WOUTERS).

zijn aan de progressieve tarieven als inkomsten waarvoor een afzonderlijke aanslagvoet wordt toegepast, dan worden de werkelijke beroepskosten bij voorrang in aftrek gebracht van de inkomsten die progressief belastbaar zijn.⁸¹⁸ Indien de werknemer zijn werkelijke beroepskosten niet bewijst, kan gebruik worden gemaakt van het forfait. Dit forfait dekt in principe alle kosten, met uitzondering van de persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen (wat betekent dat deze eerst in mindering mogen worden gebracht alvorens het forfait wordt toegepast).⁸¹⁹ De forfaitaire beroepskosten worden vastgesteld op 30% van de bruto bezoldiging, met een maximumbedrag van 4.880 euro.⁸²⁰ Wanneer de bruto bezoldigingen zowel bestaan uit inkomsten die onderworpen zijn aan de progressieve tarieven als inkomsten waarvoor een afzonderlijke aanslagvoet wordt toegepast, dan wordt de forfaitaire kostenaftrek evenredig aangerekend.⁸²¹

247. Beroepsinkomsten worden belast volgens de progressieve aanslagvoeten.⁸²²

3.2.2 Bedrijfsvoorheffing

248. Het salaris van assistenten is tevens onderworpen aan de bedrijfsvoorheffing.⁸²³ Dit is een voorschot op de personenbelasting, wat betekent dat het bedrag ervan wordt verrekend met de aanslag in de personenbelasting (en eventueel wordt terugbetaald). Concreet is de universiteit verplicht om de verschuldigde bedrijfsvoorheffing in te houden op het belastbaar beroepsinkomen en door te storten naar de schatkist.⁸²⁴ Het betalen of het toekennen van de bezoldigingen brengt de verschuldigheid van de bedrijfsvoorheffing met zich

---

⁸¹⁸ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 463.

⁸¹⁹ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1687; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 471.

⁸²⁰ Art. 51, al. 2, 1° en al. 3 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 471.

⁸²¹ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 471.

⁸²² Art. 130 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 395.

⁸²³ Art. 270, 1° WIB 92; art. 87, 1°, a) KB/WIB 92; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 914; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 557; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 88-89.

⁸²⁴ Art. 272, 1° WIB 92; art. 86 KB/WIB 92.

mee.⁸²⁵ De grondslag waarop de bedrijfsvoorheffing wordt berekend is de werkelijk betaalde of toegekende bruto bezoldiging verminderd met de sociale zekerheidsbijdragen (meer bepaald de werknemersbijdragen).⁸²⁶ De waarde van de voordelen van alle aard wordt in principe toegevoegd aan voorgenoemde bezoldiging indien zij gelijktijdig met de betaling ervan worden toegekend. In het tegengestelde geval worden zij behandeld als exceptionele vergoedingen.⁸²⁷ Specifiek met betrekking tot woon-werkverkeer wordt slechts rekening gehouden met de vrijstelling van de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer in zoverre de werknemer schriftelijk bevestigt dat hij bij de aangifte van zijn inkomsten geen aanspraak zal maken op de werkelijke beroepskosten.⁸²⁸

249. De berekening van de bedrijfsvoorheffing gebeurt volgens de schalen opgesteld door de koning.⁸²⁹ Voor maandelijkse bruto bezoldigingen tot 7.500 euro⁸³⁰ maakt men voor rijksinwoners een onderscheid tussen twee schalen afhankelijk van het feit of zij alleenstaand zijn of een echtgenoot (wettelijke samenwonende partner) hebben die eveneens beroepsinkomsten ontvangt (schaal I) dan wel een echtgenoot (wettelijke samenwonende partner) hebben die geen beroepsinkomsten ontvangt (schaal II).⁸³¹ Voor een alleenstaande assistent dient bijvoorbeeld toepassing te worden gemaakt van schaal I. De linkerkolom geeft telkens het bruto-inkomen weer na aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen terwijl de rechterkolom het corresponderende bedrag aan bedrijfsvoorheffing aanduidt. De schalen van de bedrijfsvoorheffing zijn opgesteld

---

⁸²⁵ Art. 273, 1° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 573.

⁸²⁶ Bijlage III bij KB 11 december 2019 tot wijziging van het KB/WIB 92, op het stuk van de bedrijfsvoorheffing, BS 20 december 2019 (hierna: bijlage III KB 11 december 2019), punt 1.1, A; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 12; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 147.

⁸²⁷ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 1.3, A; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 146-147.

⁸²⁸ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 1.3, C, a); F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 331; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 149.

⁸²⁹ Art. 275 WIB 92; art. 88 KB/WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 575; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 146.

⁸³⁰ Wanneer de maandelijkse bruto bezoldigingen hoger zijn dan 7.500 euro wordt de bedrijfsvoorheffing op een andere manier vastgesteld; Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.4 en 2.5.

⁸³¹ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.2 en 2.3; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 12; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 151.

per inkomensschijf van 15 euro. Wanneer een inkomen begrepen is tussen twee inkomensschijven, dan is de bedrijfsvoorheffing verschuldigd die overeenstemt met de laagste schijf.⁸³²

250. Van de bedrijfsvoorheffing – zoals vastgesteld volgens de toepasselijke schaal – mogen vervolgens een aantal verminderingen worden afgetrokken, zoals de vermindering voor alleenstaanden, de vermindering voor kinderen ten laste, de verminderingen voor andere gezinslasten, de vermindering voor groepsverzekering en voor extrawettelijke verzekering tegen ouderdom of vroegtijdige dood, de vermindering voor bezoldigingen ingevolge het presteren van overwerk dat recht geeft op een overwerktoeslag, de vermindering van de bedrijfsvoorheffing op de bezoldigingen van natuurlijke personen met een laag inkomen die anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst arbeid verrichten in de overheidssector en de vermindering van de bedrijfsvoorheffing op bezoldigingen van werknemers met een laag inkomen die recht hebben op de werkbonus.⁸³³ Een alleenstaande assistent kan bijvoorbeeld beroep doen op de vermindering voor alleenstaanden, die wordt vastgesteld op 26 euro.⁸³⁴

251. De bedrijfsvoorheffing op het vakantiegeld en de eindejaarspremie wordt volgens andere schalen berekend, uitgaande van het jaarbedrag van de normale bruto bezoldigingen.⁸³⁵

---

⁸³² De bedrijfsvoorheffing op maandelijkse bezoldigingen wordt berekend in vier stappen. In een eerste stap moet men het bruto jaarinkomen vaststellen. Dit bedrag wordt bekomen door het bruto bedrag van de maandelijkse bezoldigingen te verminderen met de sociale zekerheidsbijdragen. Het resultaat wordt afgerond op het lagere veelvoud van 15 euro en vervolgens vermenigvuldigd met 12. In een tweede stap wordt het belastbare netto-inkomen berekend. Dit bedrag wordt bekomen door het bruto jaarinkomen (stap 1) te verminderen met de forfaitaire beroepskosten (30% en maximum 4.890 euro). In een derde stap wordt de jaarbelasting vastgesteld. Dit bedrag bekomt men door de basisbelasting te berekenen en vervolgens te verminderen met de belastingverminderingen. In een vierde stap wordt ten slotte de bedrijfsvoorheffing berekend door de jaarbelasting te delen door 12; Federale Overheidsdienst Financiën, *Sleutelformule*, <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/700-sleutelformule-20200101.pdf>; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 13; Schalen 1 januari 2020, <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/700-schalen-20200101.pdf>.

⁸³³ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.2 en 2.3; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 151-155.

⁸³⁴ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.2, A, b); PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 14.

⁸³⁵ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.9, A; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 13 en 112; M-P DELISSE, *Jaarlijkse vakantie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 79; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 156-157.

3.2.3 Gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistent-onderzoekers

252. Universiteiten die assistent-onderzoekers bezoldigen, worden gedeeltelijk vrijgesteld inzake het doorstorten van de bedrijfsvoorheffing naar de schatkist.⁸³⁶ Artikel 275/3 WIB 92 bepaalt in die zin dat "*universiteiten [...] die bezoldigingen uitbetalen of toekennen aan assistent-onderzoekers [...] en die krachtens artikel 270, 1° bedrijfsvoorheffing op die bezoldigingen verschuldigd zijn, worden vrijgesteld van het storten aan de schatkist, van 80% van die bedrijfsvoorheffing, op voorwaarde dat ze 100% van die bedrijfsvoorheffing inhouden. De in dit lid bedoelde instellingen wenden de sommen die zij krachtens dit artikel niet moeten doorstorten, niet aan ter financiering van het onderzoek dat de vrijstelling van de doorstortingsverplichting heeft doen ontstaan.*"⁸³⁷

253. De gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing – die inging op 1 oktober 2003 – bedroeg aanvankelijk 50%.⁸³⁸ De invoering ervan zou geïnspireerd zijn op de Nederlandse Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk⁸³⁹, hoewel deze wet enkel voorziet in een lastenverlaging voor bedrijven en niet voor universiteiten.⁸⁴⁰ In de circulaire van 8 januari 2004 werd verder verduidelijkt dat het doel van voorgenoemde vrijstelling erin bestond om kansen te geven aan het wetenschappelijk onderzoek in België, met name door het aantal arbeidsplaatsen die beschikbaar zijn voor wetenschappelijke onderzoekers te verhogen via de verlaging van de loonlast per arbeidsplaats.⁸⁴¹ Een dergelijke stimulans voor de

---

⁸³⁶ Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Onrechtstreekse federale steunmaatregelen voor onderzoek en technologische ontwikkeling (O&O)*, Brussel, Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2013, 51; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 225.

⁸³⁷ Art. 275/3, § 1, lid 1 WIB 92; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 918; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 565.

⁸³⁸ Dit correleerde met de 50% tijdsbesteding die een assistent aan onderzoek spendeert; Art. 385 programawet (I) 24 december 2002; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 62-63.

⁸³⁹ Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Onrechtstreekse federale steunmaatregelen voor onderzoek en technologische ontwikkeling (O&O)*, Brussel, Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2013, 52; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 62.

⁸⁴⁰ D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 407.

⁸⁴¹ Circ. 8 januari 2004, nr. AFZ/2003-0333; Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Onrechtstreekse federale steunmaatregelen voor onderzoek en technologische ontwikkeling (O&O)*, Brussel, Centrale drukkerij van de Kamer van

tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers zou reeds in de beginfase hebben geleid tot tastbare resultaten.⁸⁴² Met ingang van 1 januari 2006 werd de vrijstelling geïncorporeerd in het WIB 92 en ondergebracht in artikel 275/3.⁸⁴³ Daaropvolgend werd het percentage van de vrijstelling verschillende malen opgetrokken: vanaf 1 juli 2008 tot 65%⁸⁴⁴, vanaf 1 januari 2009 tot 75%⁸⁴⁵ en vanaf 1 juli 2013 tot 80%.⁸⁴⁶ Merk op dat de universiteit evenwel 100% van de bedrijfsvoorheffing moet inhouden.⁸⁴⁷ In hoofde van de onderzoeker mag ook het volledige bedrag ervan worden verrekend met de aanslag in de personenbelasting. De vrijstelling dient te worden berekend op de gehele bezoldiging, zelfs indien de onderzoeker in kwestie gedeeltelijk is belast met andere taken (bijvoorbeeld onderwijsopdrachten).⁸⁴⁸

254. Het begrip assistent-onderzoeker wordt nergens in de wet gedefinieerd. Bij de invoering van de bepaling in het WIB 92 werden als assistent-onderzoekers aangemerkt de personeelsleden met een diploma hoger onderwijs die wetenschappelijk onderzoek verrichten in het kader van een doctoraat of die gelijkaardige onderzoekswerkzaamheden uitvoeren.⁸⁴⁹ Deze definitie heeft niet alleen betrekking op assistenten, maar ook op onderzoekers die een doctoraat voorbereiden met betrekking tot een specifiek project. In 2005 bevestigde de toenmalige minister van Financiën dat een functionele invulling van het begrip

---

Volksvertegenwoordigers, 2013, 52; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 62.

⁸⁴² *Vr. en Antw.* Kamer 2004-2005, 27 juni 2005, nr. 095, 16902,16903 (Vr. nr. 72 I. MEEUS).

⁸⁴³ Art. 106 wet 23 december 2005; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 61.

⁸⁴⁴ Art. 68 programmawet 8 juni 2008; K. HAEGEMANS, "Statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, (343) 346-347.

⁸⁴⁵ Art. 16, 2° economische herstelwet 27 maart 2009; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 64.

⁸⁴⁶ Art. 3, 1° wet 17 juni 2013; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 413; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 226-227; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 918; O. HENRY, I. CALUWAERTS en P. CRIEL, *Lonen en sociale lasten in 2013*, Mechelen, Kluwer, 2013, 60; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 63.

⁸⁴⁷ S. TUYTTEN, "Boeken vrijstelling van betaling van de bedrijfsvoorheffing", *Vzw info*, (2) 2; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 64; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 63.

⁸⁴⁸ *Vr. en Antw.* Kamer 2005-2006, 7 februari 2006, nr. 842, 5-6 (Vr. nr. 10078 en 10079 H. BOGAERT); H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 65.

⁸⁴⁹ H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 63; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 226; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 415.

assistent-onderzoeker moet worden gehanteerd, gelet op de verscheidenheid van tewerkstellingsvormen en beroepstitels.⁸⁵⁰ Overigens stelde de toenmalige minister van Financiën in een antwoord op een parlementaire vraag van 2014 dat de 50%-drempel die de Programmatorische Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid of de POD Wetenschapsbeleid hanteert (zijnde dat de vrijstelling slechts zou kunnen worden toegepast indien de onderzoeker minstens 50% van zijn tijdsgebruik besteed aan onderzoek), de doelgroep van de maatregel nog steeds pragmatisch en duidelijk zou afbakenen.⁸⁵¹ In de circulaire van 8 mei 2015 werd dit antwoord echter herroepen. Het zou voldoende zijn dat het betrokken personeelslid een diploma hoger onderwijs heeft en wordt aangemerkt als assistent-onderzoeker. In de huidige fiscale wettekst is immers geen sprake van een 50%-drempel waardoor voorgenoemd antwoord niet conform het vigerende artikel 275/3 WIB 92 was.⁸⁵²

255. Met de wet van 21 december 2009 werd een beperking ingevoerd op de aanwending van het niet-doorgestorte bedrag aan bedrijfsvoorheffing.⁸⁵³ Dit bedrag mag met name niet worden gebruikt "*ter financiering van het onderzoek dat de vrijstelling van de doorstortingsverplichting heeft doen ontstaan*".⁸⁵⁴ De bedoeling van de wetgever bestond erin om bijkomende investeringen en activiteiten in wetenschappelijk onderzoek te stimuleren. Dit sluit bijgevolg uit dat de vrijgekomen sommen worden aangewend om de economische kostprijs van

---

⁸⁵⁰ *Vr. en Antw. Kamer 2004-2005*, 13 april 2005, nr. 559, 25-26 (Vr. nr. 6243 M. WATHELET).

⁸⁵¹ *Vr. en Antw. Kamer 2013-2014*, 1 april 2014, nr. 53/156, 285 (Vr. nr. 828 J. DE POTTER); H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 71.

⁸⁵² Circ. 8 mei 2015, nr. Ci.RH 244/653.467; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 73-74; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 226; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 71.

⁸⁵³ Art. 14 wet 21 december 2009.

De invoering van deze bepaling kwam er op vraag van de academische wereld. Men kon immers geen beroep doen op EU-subsidiëring voor de volledige loonkost aangezien de Europese Commissie de vrijstelling niet beschouwde als een (subsidieerbare) kost van EU-onderzoeksprojecten voor de universiteiten. Door te verduidelijken dat het vrijgestelde bedrag niet mocht worden gebruikt om de kostprijs van het onderzoek te verminderen, werd daaraan verholpen; Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Onrechtstreekse federale steunmaatregelen voor onderzoek en technologische ontwikkeling (O&O)*, Brussel, Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2013, 52-53; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 416; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 69.

⁸⁵⁴ Art. 275/3, § 1, eerste en tweede lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 566; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 416.

het bestaande onderzoek te drukken.⁸⁵⁵ De instellingen behouden evenwel de vrijheid om te oordelen over hoe die vrijgekomen sommen dan wel opnieuw moeten worden geïnvesteerd.⁸⁵⁶

3.3 *Impact van het al dan niet verwerven van een beroepsinkomen op de verdere berekening van de personenbelasting*

256. Het verschil in statuut tussen assistenten en bursalen situeert zich voornamelijk op fiscaalrechtelijk vlak. Bursalen ontvangen een belastingvrije doctoraatsbeurs terwijl het salaris van assistenten een belastbaar beroepsinkomen vormt. Deze omstandigheid heeft op zijn beurt bepaalde gevolgen voor de verdere berekening van de personenbelasting, met een schommelende impact afhankelijk van de levensfase waarin de doctorandus zich bevindt.⁸⁵⁷ Vooraleer we dieper ingaan op dit laatste aspect (cfr. hoofdstuk 4), kan reeds een globaal overzicht worden gegeven van deze gevolgen voor een alleenstaande doctorandus, meer bepaald met betrekking tot bepaalde fiscale maatregelen, fiscale aftrekken, aftrekbare bestedingen, belastingverminderingen en belastingkredieten.

257. *A priori* kan worden opgemerkt dat een alleenstaande doctorandus mogelijk "fiscaal ten laste" blijft van zijn ouders. Concreet betekent dit een verhoging van de belastingvrije som in hoofde van de ouders, waardoor de doctorandus hier dus zelf geen voordeel uit kan putten. De toepassing van deze fiscale maatregel vereist dat de doctorandus als alleenstaande deel uitmaakt van het gezin van zijn ouders en zelf geen bestaansmiddelen heeft die een bepaald

---

⁸⁵⁵ Wetsontwerp 9 december 2009 houdende fiscale en diverse bepalingen, amendementen, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52-2310/002, 5; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 69.

⁸⁵⁶ Circ. 8 juni 2010, nr. 8/2010.

Er is geen voorafgaande machtiging van de fiscale administratie vereist om gebruik te maken van de vrijstelling. Het is aan de werkgever zelf om na te gaan of aan alle voorwaarden wordt voldaan opdat de vrijstelling kan worden toegepast. Blijkbaar wordt de toepassing van de vrijstelling in vele gevallen niet gecontroleerd; Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Onrechtstreekse federale steunmaatregelen voor onderzoek en technologische ontwikkeling (O&O)*, Brussel, Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2013, 53; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 70-71; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 227.

⁸⁵⁷ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, (353) 356.

bedrag overschrijden (de toekenning van een doctoraatsbeurs wordt uitdrukkelijk uitgezonderd van voorgenoemde bestaansmiddelen).⁸⁵⁸ Deze laatste voorwaarde lijkt assistenten in de meeste gevallen uit te sluiten, waardoor enkel alleenstaande bursalen op het eerste gezicht worden gevisieerd.

258. Fiscale aftrekken zijn vervolgens bepaalde uitgaven die men heeft gedaan tijdens het belastbare tijdperk en die in mindering mogen worden gebracht van het bruto belastbaar inkomen⁸⁵⁹, waardoor bijgevolg het netto belastbaar inkomen daalt. Voor assistenten werden reeds enkele regels besproken inzake fiscale aftrekken die specifiek betrekking hebben op het beroepsinkomen. Daarbij hadden zij de keuze tussen het bewijs van de werkelijke kosten (zoals bijvoorbeeld voor woon-werkverplaatsingen) of de toepassing van een vastgesteld kostenforfait (*supra* randnummer 246).⁸⁶⁰ Aangezien bursalen in beginsel geen beroepsinkomen genieten, zullen bepaalde beroepsmatige uitgaven dus ook niet in mindering kunnen worden gebracht.

259. Aftrekbare bestedingen worden in mindering gebracht van het totale netto-inkomen alvorens de progressieve aanslagvoeten worden toegepast.⁸⁶¹ Momenteel is de onderhoudsuitkering nog de enige aftrekbare besteding (die in

---

⁸⁵⁸ Art. 132, 136 en 143 WIB 92; *Com.IB* nr. 136/27; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2018-2019*, Antwerpen, Intersentia, 656-658; TIBERGHEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 465-466; J.-E. BEERNAERT, "Les barèmes fiscaux en matière familiale (période imposable 2016 – exercice d'imposition 2017): rappel des principes et questions nouvelles », *Act.dr.fam.* 2016, (70) 72; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 142; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 661-663; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 537.

⁸⁵⁹ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 463.

⁸⁶⁰ Art. 49-53 WIB 92.

⁸⁶¹ *Com.IB* nr. 104/1; A. GOEGBUER, "Regelmatigheid van de betaling en behoeftigheid van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 215; M. MAUS, "Het aspect "behoeftigheid" bij de beoordeling van de fiscale aftrekbaarheid van uitkeringen tot onderhoud", *Not.Fisc.M.* 2000, (75) 75; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 4; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS, *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 112; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 530-531; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 631; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 93.

aanmerking wordt genomen voor 80% van het bedrag).⁸⁶² Hiervoor moeten cumulatief vier voorwaarden worden vervuld: (1) de betaling ervan moet gebeuren in uitvoering van een onderhoudsverplichting op grond van het Burgerlijk Wetboek of het Gerechtelijk Wetboek of van een gelijkaardige wettelijke verplichting in een buitenlandse wet; (2) de genietter van de uitkering maakt geen deel uit van het gezin van de schuldenaar op het ogenblik van de betaling; (3) de uitkering wordt regelmatig betaald; en (4) de uitkering is effectief betaald in de loop van het belastbare tijdperk en wordt door bewijsstukken gerechtvaardigd.⁸⁶³ Zo kan worden gedacht aan een onderhoudsbijdrage die één van beide ouders aan de kinderen is verschuldigd of de uitkering tot levensonderhoud tussen echtgenoten.⁸⁶⁴ In het geval bursalen in zulke situatie geen andere (dan beroeps)inkomsten verwerven, kunnen zij – in tegenstelling tot assistenten – alleszins geen aanspraak maken op een aftrekbare besteding voor de eventuele betaling van onderhoudsgelden.

260. Belastingverminderingen worden voorts toegepast op de verschuldigde belasting. Zij zijn ook beperkt tot de verschuldigde belasting.⁸⁶⁵ Een voorbeeld hiervan is de belastingvermindering voor dienstencheques.⁸⁶⁶ In zoverre bursalen geen andere (dan beroeps)inkomsten verwerven, kunnen zij zich hier – in tegenstelling tot assistenten – niet op beroepen. Net zoals

---

⁸⁶² Art. 104, 1° WIB 92; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 205.

⁸⁶³ Art. 104, eerste lid, 1° WIB 92; *Com.IB* nr. 104/5; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 547; A. GOEGEBUER, "Regelmatigheid van de betaling en behoeftigheid van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 214-215; M. MAUS, "Het aspect "behoeftigheid" bij de beoordeling van de fiscale aftrekbaarheid van uitkeringen tot onderhoud", *Not.Fisc.M.* 2000, (75) 76; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 4; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS, *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 114; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 351; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 632; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 93.

⁸⁶⁴ HOGE RAAD VAN FINANCIËN, Advies omtrent het fiscaal stelsel van de onderhoudsuitkeringen, maart 2013, nr. D/2013/11.691/4, 3-4.

⁸⁶⁵ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 694; https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen/belastingvoordelen.

⁸⁶⁶ Art. 145/21-145/23 WIB 92.

belastingverminderingen worden belastingkredieten toegepast op de verschuldigde belasting. Zij zijn evenwel niet beperkt tot de verschuldigde belasting. Men spreekt in dat opzicht ook wel van een negatieve belasting omdat het fiscale voordeel kan worden terugbetaald aan de belastingplichtige.⁸⁶⁷ Bovengenoemde belastingvermindering voor dienstencheques kan bij wijze van voorbeeld worden omgezet in een terugbetaalbaar belastingkrediet.⁸⁶⁸ Dit betekent dat bursalen hier mogelijk ook gebruik van kunnen maken.

261. Wanneer we abstractie maken van eventuele andere (dan beroeps)inkomsten die bursalen en assistenten ontvangen, kan duidelijk worden geconcludeerd dat het al dan niet verwerven van een beroepsinkomen wel degelijk een impact heeft op de verdere berekening van de personenbelasting. Aangezien bursalen een belastingvrije doctoraatsbeurs krijgen, zullen zij in bepaalde gevallen "fiscaal ten laste" blijven van de ouders en eventueel kunnen profiteren van belastingkredieten. Keerzijde van de medaille is dat zij geen aanspraak maken op fiscale aftrekken, aftrekbare bestedingen en belastingverminderingen. Assistenten bevinden zich in een geheel andere situatie omdat zij net wel een belastbaar beroepsinkomen ontvangen. Zo zullen zij niet meer "fiscaal ten laste" zijn van de ouders, terwijl daarentegen een recht wordt gecreëerd op fiscale aftrekken, aftrekbare bestedingen, belastingverminderingen en belastingkredieten. Dit antwoord luidt mogelijk anders wanneer bursalen en assistenten nog andere (dan beroeps)inkomsten ontvangen (*infra* randnummer 485 e.v.).

3.4 Casus loon/doctoraatsbeurs en extralegale voordelen toegekend aan een alleenstaande doctorandus: toepassing bedrijfsvoorheffing

262. In het tweede onderdeel van dit hoofdstuk werd ingegaan op de thematiek van de loonfiscaliteit. Bursalen ontvangen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen, maar een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs, wat

---

⁸⁶⁷ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 812-813; Belgium.be, *Fiscale voordelen*, https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen/belastingvoordelen.

⁸⁶⁸ Art. 145/21-145/23 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 699.

impliceert dat voor hen geen bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden. Voor de praktische toepassing hiervan op de casus dienen we ons in het licht van het voorgaande te beperken tot assistenten. Het loon van een assistent aan de UHasselt bedroeg na aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen nog 2.959,88 euro, wat tevens de grondslag vormt waarop de bedrijfsvoorheffing wordt ingehouden. Wanneer we voor dit loon de overeenstemmende bedrijfsvoorheffing opzoeken in schaal I, komen we uit op 788,50 euro.⁸⁶⁹ De vermindering voor alleenstaanden ten belope van 26 euro mag hier echter nog van worden afgetrokken. Om een correct beeld te geven van het nettoloon van een assistent, moet ook rekening worden gehouden met de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid. Deze bijdrage wordt immers toegepast na aftrek van de sociale bijdragen en na aftrek van de bedrijfsvoorheffing. Ligt het (bruto) maandloon hoger dan 2.190,18 euro, zoals *in casu* het geval is, dan dient een dergelijke bijdrage van 18,60 euro te worden ingehouden, vermeerderd met 1,1% van het bedrag dat hoger ligt dan 2.190,18 euro.

Loon assistent

$$2.959,88 - (788,50 - 26) = 2.197,38$$

$$2.158,58 - 31,96 = 2.165,42$$

Berekening bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid:

$$\text{Maandelijks bijdrage op het loon: } 18,60 \text{ euro} + 1,1\% \times (3.404,90 - 2190,18) = 31,96$$

Tabel 14: toepassing bedrijfsvoorheffing en bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid loon assistent

263. Het nettoloon van een assistent zal na aftrek van de bedrijfsvoorheffing en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid aldus 2.165,42 euro bedragen. Merk op dat 80% van de vastgestelde bedrijfsvoorheffing, zijnde 610 euro, niet moet worden doorgestort naar de schatkist, maar door de universiteit bijkomend mag worden geïnvesteerd in onderzoek – behalve in het onderzoek dat de vrijstelling heeft doen ontstaan.

264. De doctoraatsbeurs van een bursaal aan de UHasselt bedroeg nog 2.191,93 euro na aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen. Aangezien er een fiscale vrijstelling geldt voor deze beurs, moet geen bedrijfsvoorheffing worden

⁸⁶⁹ Schalen 1 januari 2020, <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/700-schalen-20200101.pdf>.

ingehouden. De bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid is evenwel verschuldigd en wordt op dezelfde manier berekend als voor assistenten.

Doctoraatsbeurs bursaal (bursaal universiteit/bursaal FWO)

$2.191,93 - 21,91 = 2.170,02$

Berekening bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid:

Maandelijks bijdrage op de beurs: $18,60 \text{ euro} + 1,1\% \times (2.490,99 - 2190,18) = 21,91$

Tabel 15: toepassing bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid doctoraatsbeurs bursaal

265. De nettodoctoraatsbeurs van een bursaal zal na aftrek van de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid aldus 2.170,02 euro bedragen. We kunnen vaststellen dat het nettobedrag dat beide categorieën van doctorandi ontvangen redelijk gelijklopend is.

266. Bovenstaande berekening ondergaat geen wijzigingen indien de casus wordt toegepast op een vrije universiteit. Langs werknemerszijde zijn er geen verschillen in sociale bijdragen op te merken waardoor men uitgaat van hetzelfde bedrag na aftrek van de werknemersbijdragen. Ten aanzien van de bedrijfsvoorheffing en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid bestaan er bovendien geen verschillen in de toepasselijkheid van de regels.

267. Wat betreft het dubbel vakantiegeld en de eindejaarspremie, moet eerst het nettobedrag voor assistenten worden bepaald alvorens de hoogte van deze extralegale voordelen kan worden vastgesteld met betrekking tot bursalen. De UHasselt gaat hiervoor immers uit van het netto-dubbel vakantiegeld en de netto-eindejaarspremie die assistenten ontvangen. Voor het bepalen van de bedrijfsvoorheffing worden het dubbel vakantiegeld en de eindejaarspremie behandeld als exceptionele vergoedingen, waarvan het toepasselijke percentage wordt vastgelegd op basis van het jaarbedrag van de normale bruto bezoldiging. Onder de bruto bezoldiging verstaat men het inkomen na aftrek van de sociale bijdragen. Zodoende bedraagt voorgenoemd jaarbedrag van de normale bruto bezoldiging 35.518,56 euro ($2.959,88 \times 12$).

268. Het dubbel vakantiegeld voor assistenten werd voorlopig vastgesteld op 2.754,24 euro. Correspondierend met de schijf van 35.518,56 euro dient 42,39% aan bedrijfsvoorheffing te worden ingehouden.

Vakantiegeld assistent $2.754,24 \text{ euro} - 42,39\% = 1.586,72$

Tabel 16: toepassing bedrijfsvoorheffing vakantiegeld assistent.

269. Het netto-dubbel vakantiegeld voor assistenten bedraagt aldus 1.586,72 euro. Bursalen zouden exact hetzelfde bedrag ontvangen, aangezien de UHasselt ervan uitgaat dat dit netto-dubbel vakantiegeld meteen ook gelijk is aan het bruto-dubbel vakantiegeld. Dit lijkt niet helemaal correct te zijn aangezien bursalen ook een bijzondere bijdrage zijn verschuldigd op het "dubbel" vakantiegeld en nergens kan worden teruggevonden of deze inhouding ook effectief gebeurt.

270. De eindejaarspremie voor assistenten werd voorlopig vastgesteld op 1.746,33 euro. De verdere berekening ervan is iets ingewikkelder aangezien ook rekening moet worden gehouden met de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid. In tegenstelling tot het "dubbel" vakantiegeld, valt de eindejaarspremie wel onder het loonbegrip voor de sociale zekerheid waardoor een dergelijke bijdrage is verschuldigd. In eerste instantie dient corresponderend met de schijf van 35.518,56 euro 46,44% aan bedrijfsvoorheffing te worden ingehouden. Nu de eindejaarspremie meestal wordt uitbetaald in december en we dus op het einde van het kwartaal zitten, moet het precieze bedrag van de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid definitief worden vastgesteld, waardoor het nog niet ingehouden bedrag moet worden afgetrokken.

Eindejaarspremie assistent $1.746,33 - 46,44\% = 935,33$ $935,33 - 22,10 = 913,23$ Berekening bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid

Kwartaalloon: $3 \times \text{maandloon van } 3.404,90 + \text{eindejaarspremie van } 3.404,90 \times 59\% = 12.223,59$

Bijzondere bijdrage kwartaal: $55,80 + 1,1\% \times (12.223,59 - 6.570,54) = 117,98$

Reeds ingehouden bijdrage: maandelijkse bijdrage op het loon: $18,60 \text{ euro} + 1,1\% \times (3.404,90 - 2190,18) = 31,96 \text{ euro}$. Deze bijdrage werd driemaal ingehouden: $31,96 \times 3 = 95,88$

Nog in te houden bijdrage: $117,98 - 95,88 = 22,10$

Tabel 17: toepassing bedrijfsvoorheffing en bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid eindejaarspremie assistent

271. De netto-eindejaarspremie voor assistenten bedraagt aldus 913,23 euro. Om ongeveer aan hetzelfde bedrag te komen voor bursalen, vertrekt de UHasselt vanuit deze netto-eindejaarspremie vermeerderd met de werknemersbijdrage van

13,07%. Bijgevolg bedraagt de bruto-eindejaarspremie 1.050,53 euro (913,23/0,8693 (100%-13,07%) = 1.050,53). Wanneer de werknemersbijdrage van 13,07% in mindering wordt gebracht, bekomt men opnieuw een bedrag van 913,23 euro. Er moet hier echter ook rekening worden gehouden met de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid. Normalerweise moet deze bijdrage op het einde van het kwartaal gelijk zijn aan 77,28 euro, terwijl maar een bedrag van 65,73 euro zal ingehouden zijn. Zodoende dient nog een bedrag van 11,55 euro te worden afgetrokken van het vastgestelde resultaat, zijnde 913,23 euro. De netto-eindejaarspremie voor bursalen bedraagt aldus 901,68 euro en ligt iets lager in vergelijking met assistenten, omwille van het feit dat ook rekening moet worden gehouden met de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid.

272. Bovenstaande berekening ondergaat geen wijzigingen indien de casus wordt toegepast op een vrije universiteit, vermits er ten aanzien van de bedrijfsvoorheffing en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid geen verschillen bestaan in de toepasselijkheid van de regels.

4. Tussentijdse synthese

273. Zowel bursalen als assistenten zijn onderworpen aan de sociale zekerheid. Voor sociale zekerheidsdoeleinden is niet alleen het onderscheid tussen de verschillende categorieën van doctorandi maar ook het onderscheid tussen de vrije universiteiten (private sector) en de gemeenschapsuniversiteiten (openbare sector) relevant. *Grosso modo* kunnen alle doctorandi onder het werknemersstelsel worden geplaatst. De RSZ-wet heeft betrekking op de sector ziekte en invaliditeit, rust- en overlevingspensioenen, werkloosheid en jaarlijkse vakantie. Voorgenoemde RSZ-wet is van toepassing op alle doctorandi, met de enige uitzondering dat assistenten van gemeenschapsuniversiteiten worden onttrokken aan de private regeling inzake jaarlijkse vakantie. De private regeling met betrekking tot arbeidsongevallen en beroepsziekten – die elders in de wetgeving wordt geregeld – geldt echter voor alle doctorandi. Het grootste discussiepunt kan worden gesitueerd op het niveau van de sector jaarlijkse vakantie. Universiteiten kunnen er immers uitdrukkelijk voor kiezen om hun personeel te begunstigen met de regeling van de openbare sector. Dit blijkt niet

alleen het geval te zijn voor assistenten van gemeenschapsuniversiteiten, maar ook voor bursalen van gemeenschapsuniversiteiten (aangezien deze universiteiten voor hen dezelfde regels toepassen) en voor assistenten van vrije universiteiten (omwille van het feit dat de CHO uniforme regels vastlegt voor alle assistenten). Dit betekent dat enkel bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten de volledige sociale zekerheid voor werknemers genieten. Zoals reeds is gebleken, heeft dit tot gevolg dat zij onder het toepassingsgebied van de structurele vermindering vallen en aldus worden geïsoleerd door de sociaalrechtelijke maatregelen die werden vooropgesteld in het kader van de *taxshift*.

274. Alvorens de hoogte van de verschuldigde sociale bijdragen te bepalen, moet worden vastgesteld welke extralegale voordelen naast de doctoraatsbeurs of het loon onder de noemer van het loonbegrip vallen in de sociale zekerheid. Zo werd verduidelijkt dat het "enkel" vakantiegeld (het gedeelte van het vakantiegeld dat overeenstemt met het normale loon voor de vakantiedagen) en de eindejaarspremie eveneens tot het loon worden gerekend.

275. De sociale bijdragen kunnen worden opgedeeld in werknemers- en werkgeversbijdragen, basisbijdragen, bijzondere bijdragen en bijdrageverminderingen. De basiswerknemersbijdrage is voor iedere doctorandus gelijk aan 13,07%. De basiswerkgeversbijdrage is daarentegen niet uniform. Als gevolg van de *taxshift* werd deze bijdrage namelijk verlaagd, waardoor voor bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten wordt uitgegaan van het percentage van 19,88%. Voor assistenten van vrije universiteiten (private sector) en voor assistenten en bursalen van gemeenschapsuniversiteiten (openbare sector) wordt dit percentage vastgesteld op respectievelijk 24,92% en 24,82%.

276. De bijzondere bijdragen langs werknemerszijde betreffen de inhouding op het "dubbel" vakantiegeld (het gedeelte van het vakantiegeld dat niet overeenstemt met het normale loon voor de vakantiedagen) en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid. De inhouding op het "dubbel" vakantiegeld is zowel in de openbare sector als in de private sector gelijk aan 13,07%, maar in het laatste geval moet dit percentage niet worden verricht op het gedeelte van

het dubbel vakantiegeld dat overeenstemt met het loon vanaf de derde dag van de vierde vakantieweek. De bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid wordt berekend in functie van het loon en de gezinssituatie van de werknemer en wordt pas ingehouden na aftrek van de sociale bijdragen en na aftrek van de bedrijfsvoorheffing. De bijzondere bijdragen langs werkgeverszijde zijn de loonmatigingsbijdrage, de bijzondere bijdrage voor werkloosheid, de bijzondere bijdrage voor arbeidsongevallen en de bijzondere bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen". Als gevolg van de *taxshift* werd tevens de loonmatigingsbijdrage verlaagd, waardoor deze slechts 5,12% bedraagt voor bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten. Voor de andere doctorandi moet worden uitgegaan van een percentage van 7,08%. De bijzondere bijdrage voor werkloosheid (1,60%) geldt enkel voor bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten aangezien voor hen de private regeling inzake jaarlijkse vakantie wordt toegepast. De bijzondere bijdrage voor arbeidsongevallen en de bijzondere bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" worden vastgesteld op respectievelijk 0,02% en 0,10%.

277. Wat betreft de bijdrageverminderingen beoogt de werkbonus langs werknemerszijde voornamelijk lagere lonen waardoor eerder bursalen zich hierop kunnen beroepen en is de structurele vermindering langs werkgeverszijde zoals gezegd enkel van toepassing op FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten.

278. De casus toont aan dat met betrekking tot assistenten doorgaans hogere werknemers- en werkgeversbijdragen verschuldigd zijn doordat zij vertrekken vanuit een hoger brutoloon dan bursalen. Vervolgens kan voor bursalen (en specifiek voor doctorandi met een beurs van de universiteit) een grote discrepantie aan werkgeverszijde worden vermeld tussen gemeenschapsuniversiteiten en vrije universiteiten. Doordat zij in het laatste geval kunnen genieten van de sociaalrechtelijke maatregelen ten gevolge van de *taxshift*, betalen vrije universiteiten veel minder aan werkgeversbijdragen in vergelijking met gemeenschapsuniversiteiten. Het onderscheid tussen bursalen en assistenten is minder groot voor wat betreft het dubbel vakantiegeld en de

eindejaarstoelage, aangezien men voor bursalen tracht uit te gaan van het barema van een assistent.

279. Bursalen ontvangen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen, maar een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs. Deze belastingvrijstelling is niet rechtstreeks gebaseerd op een wetgevende bepaling, maar wordt geregeld door een aantal circulaires en de *Com.IB*. Anders dan voor FWO-aspiranten, worden er voor bursalen met een doctoraatsbeurs van de universiteit een aantal voorwaarden vooropgesteld, zoals bijvoorbeeld dat de beurs geen belastbare bezoldiging mag zijn voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit, dat de beurs niet hoger mag liggen dan het nettoloon van een assistent, dat de fiscale vrijstelling slechts kan worden toegekend voor maximaal 48 maanden,... Men tracht ook te vermijden dat een initiële overeenkomst als assistent wordt omgezet naar een doctoraatsbeurs, wat in zekere zin de precaire positie van bursalen bevestigt.

280. Het loon van assistenten wordt daarentegen onderworpen aan de personenbelasting en vormt een belastbaar beroepsinkomen onder de categorie bezoldigingen van werknemers. Merk op dat het fiscaal loonbegrip beperkt afwijkt van de definitie in het sociale zekerheidsrecht, in die zin dat het volledige vakantiegeld en niet alleen het "enkel" vakantiegeld in aanmerking wordt genomen. Er is tevens bedrijfsvoorheffing verschuldigd als voorschot op de personenbelasting. Enerzijds wordt voor het loon van assistenten gekeken naar schaal I volgens bijlage III bij het KB/WIB 92, die de bedrijfsvoorheffing vaststelt per inkomensschijf. Anderzijds wordt de bedrijfsvoorheffing op het dubbel vakantiegeld en de eindejaarstoelage van assistenten berekend in functie van de jaarbezoldiging. Teneinde het wetenschappelijk onderzoek te stimuleren, geldt voor universiteiten een gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing ten belope van 80%.

281. De casus toont aan dat het nettobedrag van het loon van assistenten en de doctoraatsbeurs van bursalen bijzonder gelijklopend is. Zoals reeds eerder werd aangehaald, stemt ook het dubbel vakantiegeld en de eindejaarstoelage overeen, hoewel de berekening ervan voor bursalen vrij gekunsteld is.

282. Dit fiscaalrechtelijk onderscheid in statuut – met name het al dan niet verwerven van een beroepsinkomen – heeft evenwel bepaalde gevolgen voor de berekening van de personenbelasting. Zo kunnen bursalen mogelijk “fiscaal ten laste” blijven van de ouders. Aangezien het belastingkrediet een negatieve belasting is, kunnen zij hier eventueel ook aanspraak op maken. Zij kunnen echter geen beroep doen op fiscale aftrekken, aftrekbare bestedingen en belastingverminderingen. Assistenten kunnen doorgaans wel profiteren van deze belastingvoordelen, terwijl ze niet fiscaal ten laste kunnen blijven van de ouders.

HOOFDSTUK 4. FISCAAL- EN SOCIAALRECHTELIJKE IMPLICATIES VAN HET STATUUT VAN DOCTORANDI AAN DE VLAAMSE UNIVERSITEITEN: INVLOED LEVENSFASEN

---

283. De levensfasen waarin doctorandi zich tijdens (en na het doctoraat) kunnen bevinden, hebben een significante impact op hun fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut. Denk aan de verscheidende samenlevingsvormen (het huwelijk, de wettelijke samenwoning en de feitelijke samenwoning), kinderlast, een echtscheiding, de invloed van een eventueel vermogen/andere inkomsten (het bouwen of kopen van een woning, het verhuren van een tweede woning, auteursrechten, vervangingsinkomsten, prijzen, vergoedingen voor uitvindingen,...) en uiteindelijk het pensioen. De fiscaliteit en de sociale zekerheid vertonen namelijk grote parallellen met elk van voorgenoemde levensfasen, die in dit hoofdstuk nader worden uiteengezet.

284. Nu bursalen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen omwille van hun fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs, kunnen zij desgevallend genieten van bepaalde fiscale maatregelen. Zo zouden alleenstaande bursalen bijvoorbeeld fiscaal ten laste kunnen blijven van de ouders onder de voorwaarde dat zij deel uitmaken van het gezin. Dit creëert een recht op verhoging van de belastingvrije som in hoofde van de ouders.⁸⁷⁰ Gehuwde of wettelijk samenwonende bursalen zouden mogelijk toepassing kunnen maken van het huwelijksquotiënt, waardoor een gedeelte van het beroepsinkomen van de partner kan worden overgeheveld naar de bursaal.⁸⁷¹ Keerzijde van de medaille is dat zij allerhande belastingvoordelen mislopen. Komen bursalen bijvoorbeeld terecht in de fase waarin zij een huis willen kopen of bouwen, dan zouden zij geen aanspraak maken op het fiscaal voordeel van de woonbonus in Vlaanderen (dat werd afgeschaft vanaf 2020).⁸⁷² Hebben zij kinderen, dan zouden zij geen beroep kunnen doen op de belastingvermindering voor kinderopvang.⁸⁷³ Komen zij op een punt waarop ze willen scheiden, dan zou een eventuele onderhoudsuitkering aan de ex-partner niet kunnen worden aangewend als een aftrekbare

---

⁸⁷⁰ Art. 132 WIB 92.

⁸⁷¹ Art 87 WIB 92.

⁸⁷² Art. 145/38/2 WIB 92.

⁸⁷³ Art. 145/35 WIB 92.

besteding⁸⁷⁴,... Bovendien rijst de vraag of de situatie nog wel hetzelfde blijft indien bursalen naast hun doctoraatsbeurs nog andere inkomsten ontvangen en bijgevolg een belastbaar inkomen hebben. Assistenten bevinden zich in een geheel andere positie. Zij kunnen in beginsel wel genieten van al deze belastingvoordelen, terwijl ze niet fiscaal ten laste kunnen blijven van de ouders en het huwelijksquotiënt geen toepassing kan vinden in hoofde van de assistent.

285. We constateren overigens dat bursalen en assistenten in de regel eenzelfde nettovergoeding ontvangen, maar dat de brutovergoeding van bursalen een stuk lager ligt doordat geen bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden door de universiteit (cfr. hoofdstuk 3). Men kan zich de vraag stellen of dit nadelige gevolgen op sociaalrechtelijk vlak genereert voor bursalen, in het bijzonder wat betreft de uitkeringen die worden berekend op basis van het brutoloon. Daarbij kan worden gedacht aan de uitkering voor arbeidsongeschiktheid wegens een (arbeids)ongeval of (beroeps)ziekte, de uitkering voor moederschaps- of vaderschapsverlof, maar ook de opbouw van pensioenrechten.

286. In dit hoofdstuk wordt specifiek voor doctorandi ingegaan op de financieel relevante aspecten van voorgenoemde levensfasen met betrekking tot de personenbelasting en de sociale zekerheid. Zij hebben immers een leeftijd bereikt waarop belangrijke keuzes worden gemaakt betreffende de familiale situatie en toekomstperspectieven een prominente rol gaan spelen. Vermogensrechtelijke overwegingen zijn in dat opzicht vaak een doorslaggevende factor. De financieel relevante aspecten waarvan sprake worden gedetecteerd aan de hand van verschillende casussen. Deze werkwijze kan worden verantwoord door de onmogelijkheid elk scenario uit het leven van de doctorandus *in abstracto* te behandelen, maar laat toe voldoende accurate en genuanceerde vaststellingen te doen.

1. De weg naar het huwelijk: een onderscheid in samenlevingsvormen

1.1 *Casus gehuwde doctorandus*

---

⁸⁷⁴ Art. 104, eerste lid, 1° WIB 92.

287. De casus bekijkt de impact van een gekozen samenlevingsvorm op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi. De huidige maatschappij vertoont namelijk een diversiteit aan samenlevingsvormen. Het huwelijk is vandaag niet langer de enige optie om een affectieve relatie uit te bouwen. Meer nog, samenlevingsvormen buiten het huwelijk, zoals de wettelijke en de feitelijke samenwoning, nemen een steeds prominentere plaats in.⁸⁷⁵ In deze context rijst de vraag in hoeverre de personenbelasting en de verschillende sectoren van de sociale zekerheid rekening houden met hedendaagse samenlevingsvormen en specifiek met de situatie van alleenstaande, feitelijk samenwonende, wettelijk samenwonende en gehuwde doctorandi. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de twee grote categorieën van doctorandi, met name de assistenten en de bursalen (doctorandi met een beurs van de universiteit en FWO-aspiranten vormen voor de bespreking van dit onderdeel een homogene groep). We bekijken telkens de situatie van een assistent en een bursaal die tijdens de voorbereiding van het doctoraat alleenstaand zijn, vervolgens feitelijk gaan samenwonen, daarna wettelijk gaan samenwonen en uiteindelijk huwen.

288. Om de precieze impact van de gekozen samenlevingsvorm op het niveau van de personenbelasting te duiden, wordt gebruik gemaakt van cijfervoorbeelden. De personenbelasting vertrekt van het bedrag van de doctoraatsbeurs en de bezoldiging na inhouding van de sociale zekerheidsbijdragen. We baseren ons op de bedragen die aan de UHasselt worden toegekend in het eerste jaar van het doctoraat, met als startpunt januari 2020 omdat een inkomstenjaar voor de belastingen van januari tot december loopt en dit de meest recente beschikbare gegevens oplevert. Het inkomstenjaar 2020 is gekoppeld aan het aanslagjaar 2021. Nu het loon van assistenten meegaat met

---

⁸⁷⁵ E. GOOSSENS, "Kompas voor een nieuw samenwoningsrecht: neutraal, coherent en compensatie- en behoeftegericht", *TBBR* 2019, (537) 537; *Vr. en Antw. Kamer* 2014-2015, 2 maart 2015, (Vr. nr. 168 S. BECQ); *Vr. en Antw. Kamer* 2017-2018, 22 juni 2018, (Vr. nr. 2288 G. UYTTERSROT); N. TORFS, "Feitelijke en wettelijke samenwoning" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TXXIV. - 1) TXXIV.1 - 1; T. WUYTS, "Wettelijke samenwoning", *NJW* 2014, (242) 242; E. GOOSSENS, "Recht op een tweesprong. Toekomstperspectieven voor de wettelijke en de feitelijke samenwoning anno 2019" in A.-L. VERBEKE, C. DECLERCK en J. DU MONGH (eds.), *Themis 109 - familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, (1) 1; Federale ombudsman, *Jaarverslag 2015 van de federale ombudsman*, Brussel, Centrale drukkerij van de Kamer van volksvertegenwoordigers, 2016, 89; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 10-11.

de spilindex voor overheidswedden (die werd gewijzigd op 1 april 2020) en de doctoraatsbeurs van bursalen standaard wordt aangepast op 1 oktober aan de hand van die spilindex (*supra* randnummer 131), moet worden gewerkt met twee verschillende bedragen. Het vakantiegeld wordt niet meegerekend aangezien de referteperiode zich uitstrekt over het vorige jaar. De referteperiode van de eindejaarspremie situeert zich daarentegen in het huidige jaar, waardoor deze volledig kan worden opgenomen (*supra* randnummer 123). Op basis van voorgaande overwegingen ontvangen bursalen en assistenten op jaarbasis een fiscaal vrijgestelde beurs van 26.937,77 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen⁸⁷⁶ en een bruto belastbaar inkomen van 37.090,98 euro.⁸⁷⁷ In de hypothese dat de doctorandus een partner heeft waarmee hij feitelijk samenwoont, wettelijk samenwoont of huwt, gaan we ervan uit dat deze partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt (48.000 euro voor aftrek van sociale zekerheidsbijdragen).

289. De vraag naar de impact van de gekozen samenlevingsvorm op de sociale zekerheid wordt globaal bekeken voor de verschillende sectoren. In de volgende onderdelen worden de relevante aspecten van de sociale zekerheid concreet uitgewerkt aan de hand van cijfervoorbeelden.

290. Om te beginnen dienen de verschillende samenlevingsvormen naar burgerlijk recht te worden gedefinieerd. In de mate dat het fiscaal recht en het sociale zekerheidsrecht geen eigen begrippenkader hanteren, moet immers worden teruggegrepen naar de gemeenrechtelijke betekenis.⁸⁷⁸ In het burgerlijk

---

⁸⁷⁶ De doctoraatsbeurs van bursalen werd aangepast op 1 oktober 2020. Voor de eerste negen maanden van 2020 moet worden uitgegaan van een beurs ten belope van 2.447,20 euro (aangezien de werkbonus werd gewijzigd vanaf 1 maart 2020 geeft dit de eerste twee maanden een bedrag van 2.152,23 euro en de volgende zeven maanden een bedrag van 2.163,47 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) en voor de overige 3 maanden van een beurs ten belope van 2.490,99 euro (2.191,93 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). De eindejaarspremie bedraagt 1.050,53 euro (913,23 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). Berekening: $(2.152,23 \times 2) + (2.163,47 \times 7) + (2.191,93 \times 3) + 913,23 = 26.937,77$.

⁸⁷⁷ De bezoldiging van assistenten werd aangepast op 1 april 2020. Voor de eerste drie maanden van 2020 moet worden uitgegaan van een loon ten belope van 3.338,21 euro (2.901,91 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) en voor de overige 9 maanden van een loon ten belope van 3.404,90 euro (2.959,88 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). De eindejaarspremie bedraagt 2.008,89 euro (1.746,33 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). Berekening: $(2.901,91 \times 3) + (2.959,88 \times 9) + 1.746,33 = 37.090,98$.

⁸⁷⁸ M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 560; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001,

recht definieert men enkel het huwelijk en de wettelijke samenwoning omdat beide samenlevingsvormen gepaard gaan met bepaalde voorwaarden en formaliteiten, terwijl de feitelijke samenwoning louter vrijblijvend is. Daarbij is het belangrijk om de vermogensrechtelijke situatie van de partners bij het huwelijk en de wettelijke samenwoning te schetsen vermits dit op zijn beurt een invloed heeft op de fiscaliteit. Het is daarnaast opportuun kort in te gaan op de mogelijkheden tot beëindiging van het huwelijk en de wettelijke samenwoning, aangezien de impact van een (echt)scheiding op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi later nog aan bod komt. Hoewel een onderzoek naar pragmatische samenlevingsvormen, zoals bijvoorbeeld *cohousing*, evenzeer relevant is, beperken we ons hier tot de affectieve samenlevingsvormen aangezien beide manieren van samenwonen niet zonder meer kunnen worden gelijkgesteld.⁸⁷⁹

291. In de personenbelasting enerzijds wordt een onderscheid gemaakt tussen een gemeenschappelijke en een afzonderlijke aanslag, die respectievelijk worden gevestigd voor gehuwden/wettelijk samenwonenden en alleenstaanden/feitelijk samenwonenden.⁸⁸⁰ De behandeling van samenlevingsvormen binnen de personenbelasting vertoont een zekere interactie met de beginselen van gelijkheid, draagkracht en neutraliteit. De mate waarin voorrang wordt gegeven aan één van deze beginselen heeft immers ook een invloed op de manier waarop samenlevingsvormen worden behandeld. Gaan we de belasting met name laten afhangen van de draagkracht – de hoogte van het inkomen en/of het bestaan van schaalvoordelen door een bepaalde vorm van samenwonen – of gaan we alle samenlevingsvormen standaard neutraal behandelen? Om een dergelijke interactie te duiden, is het nuttig kort in te gaan op de historie van de huidige personenbelasting met betrekking tot de verschillende samenlevingsvormen en de beginselen die daaraan ten grondslag liggen. Dit is relevant wanneer we mogelijke problemen in verband met het statuut van doctorandi willen constateren. Het is immers belangrijk voor ogen te houden wanneer bepaalde

---

speciale uitgave, (18) 20; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 196.

⁸⁷⁹ Dit moet genuanceerd worden in die zin dat wettelijke samenwoning geen affectieve relatie vereist. Het is volgens het Burgerlijk Wetboek bij wijze van voorbeeld perfect mogelijk om als broer en zus wettelijk samen te wonen.

⁸⁸⁰ Art. 126 WIB 92.

verschillen tussen assistenten en bursalen te maken hebben met hun statuut als zodanig dan wel eerder met beleidskeuzes/scheefftrekkingen binnen de personenbelasting. Het onderscheid tussen een gemeenschappelijke en een afzonderlijke aanslag doet geen afbreuk aan de decumulregel, die inhoudt dat de inkomsten van beide partners ook bij een gemeenschappelijke aanslag afzonderlijk worden vastgesteld.⁸⁸¹ De vermogensrechtelijke situatie heeft evenwel een impact op de precieze vaststelling van deze afzonderlijke inkomsten. Bovendien heeft een gemeenschappelijke aanslag onder meer tot gevolg dat het huwelijksquotiënt kan worden toegepast en het saldo van de belastingvrije som kan worden overgeheveld. De vraag rijst of zowel assistenten als bursalen gebruik kunnen maken van deze fiscale maatregelen.

292. In de sociale zekerheid anderzijds spelen samenlevingsvormen onder meer een rol bij de gerechtigdheid op en de hoogte van bepaalde uitkeringen. Globaal gezien nemen de verschillende sectoren van de sociale zekerheid de situatie van feitelijk samenwonenden meer in overweging. De focus ligt daarbij op de sector ziekte en invaliditeit, werkloosheid, arbeidsongevallen, beroepsziekten en pensioenen. De jaarlijkse vakantie wordt buiten beschouwing gelaten, gezien het recht op vakantie en de hoogte van het vakantiegeld niet worden beïnvloed door de samenlevingsvorm. Bovendien bestaat discussie omtrent de vraag of deze "sector" wel tot de sociale zekerheid *sensu stricto* behoort. Nu de gezinsbijslag ten gevolge van de zesde staats hervorming werd geregionaliseerd, maakt deze geen deel meer uit van de federale sociale zekerheid, waardoor de bespreking ervan in dit onderdeel niet opportuun lijkt. Voorgenoemde sectoren worden globaal bekeken, zonder reeds uitgebreid in te gaan op de inhoudelijk technische aspecten. In de volgende onderdelen kijken we meer in detail naar het moederschapsverlof, het vaderschapsverlof, de gezinsbijslag, de arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een (arbeids)ongeval of (beroeps)ziekte en de rust- en overlevingspensioenen, evenals naar enkele andere aspecten van de sociale zekerheid die niet tot één van deze sectoren kunnen worden teruggebracht, zoals het ouderschapsverlof en het Vlaams zorgkrediet/tijds krediet. De sector werkloosheid blijft – met uitzondering van dit onderdeel – buiten beschouwing, aangezien we enkel de situatie bekijken van

---

⁸⁸¹ Art. 126 WIB 92.

doctorandi die in de voorbereiding zijn van hun doctoraat. Niettemin betreft het een interessante vraag in welke mate een recht op werkloosheidsuitkeringen ontstaat wanneer de termijn van de doctorandus is verstreken zonder dat nieuwe middelen worden gevonden, maar men het doctoraat nog wil afmaken. Om een volledig beeld te geven van de rol van de samenlevingsvormen binnen de sociale zekerheid is het evenwel relevant om ook de sector werkloosheid mee te nemen in de globale bespreking. De analyse beperkt zich tot de gerechtigheid op en de hoogte van de uitkeringen ten tijde van de relatie. Zodoende komen de gevolgen die worden verbonden aan de beëindiging van de relatie niet aan bod.⁸⁸² Ook binnen de sociale zekerheid kan een zekere interactie worden opgemerkt tussen de beginselen van gelijkheid, draagkracht en neutraliteit en de manier waarop samenlevingsvormen worden behandeld. Men kan sociale zekerheidsprestaties evenzeer laten afhangen van de draagkracht - de hoogte van het inkomen en/of het bestaan van schaalvoordelen door een bepaalde vorm van samenwonen - dan wel neutraal behandelen ten opzichte van alle samenlevingsvormen. Waar relevant, wordt eveneens ingegaan op deze beginselen met betrekking tot de sociale zekerheid.

1.2 Omschrijving samenlevingsvormen naar burgerlijk recht

1.2.1 Huwelijk

293. Het huwelijk wordt in het Burgerlijk Wetboek beheerst door de artikelen 143 tot 228. Essentieel is de openbare voltrekking door de ambtenaar van de burgerlijke stand, die tevens een huwelijksaangifte opmaakt.⁸⁸³ Men dient op voorhand aangifte te doen van het huwelijk bij de ambtenaar van de burgerlijke stand alsook aan bepaalde voorwaarden en formaliteiten te voldoen.⁸⁸⁴ De belangrijkste voorwaarden zijn dat een huwelijk toestemming vereist, men in

---

⁸⁸² Hier kunnen we opmerken dat het huwelijk nog vaak een centrale plaats inneemt; zie hierover E. ALOFS, "Socialezekerheidsrechtelijke gevolgen van echtelijke moeilijkheden" in F. APS (ed.), *Wet en duiding - echtelijke moeilijkheden*, Brussel, Larcier, (206) 206-404; C. BOULANGER, "Het huwelijk, de wettelijke en de feitelijke samenwoning in het socialezekerheidsrecht" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TVII.1-1) TVII.1-1-TVIII.9-1.

⁸⁸³ Art. 166 BW; L. FRANCK en E. JANSSENS, "Een vergelijkend overzicht van de verschillende samenlevingsvormen naar Belgisch recht", *Nieuwsbrief notariaat* 2020, (1) 2.

⁸⁸⁴ Art. 164/1 BW.

beginsel meerderjarig moet zijn en er een huwelijksbeletsel geldt tussen bloedverwanten in de rechte lijn, broers en zussen in de zijlijn, en ooms/tantes en neven/nichten.⁸⁸⁵ Bij de aangifte van het huwelijk moeten overigens bepaalde formaliteiten worden voldaan, zoals het voorleggen van een aantal documenten: een identiteitsbewijs, een bewijs van de actuele verblijfplaats, eventueel een schriftelijk bewijs van instemming van de afwezige toekomstige echtgenoot (en de geboorteakte).⁸⁸⁶ De ambtenaar van de burgerlijke stand gaat dan op grond van voorliggende documenten na of het huwelijk kan worden voltrokken. Deze voltrekking dient vervolgens te gebeuren tussen 14 dagen en 6 maanden na de aangifte van het huwelijk.⁸⁸⁷

294. Echtgenoten zijn in beginsel vrij om de patrimoniale gevolgen van hun huwelijk te regelen en vast te leggen in een huwelijksovereenkomst.⁸⁸⁸ Wanneer zij geen huwelijksovereenkomst opstellen, treedt het wettelijk stelsel (art. 1398-1450 BW) in werking. Het wettelijk stelsel heeft niet alleen een gemeenrechtelijk maar ook een aanvullend karakter.⁸⁸⁹ Er wordt uitgegaan van drie vermogens: het eigen vermogen van iedere echtgenoot en een gemeenschappelijk vermogen.⁸⁹⁰ Eigen zijn de goederen die op de dag van het huwelijk reeds aan beide echtgenoten toebehoorden en de goederen die men verkrijgt via testament, erfenis of schenking.⁸⁹¹ Daarnaast zijn ook eigen: *“(1) het toebehoren van eigen onroerende goederen of onroerende rechten; (2) het toebehoren van eigen waardepapieren; (3) de goederen aan een der echtgenoten overgedragen door een van zijn bloedverwanten in de opgaande lijn, hetzij om te voldoen wat hij hem verschuldigd is, hetzij onder verplichting een schuld van die bloedverwant aan een*

---

⁸⁸⁵ Art. 143-164 BW; L. FRANCK en E. JANSSENS, “Een vergelijkend overzicht van de verschillende samenlevingsvormen naar Belgisch recht”, *Nieuwsbrief notariaat* 2020, (1) 2.

⁸⁸⁶ Art. 164/1-164/2 BW.

⁸⁸⁷ Art. 165 BW; A.-C. VAN GYSEL en J. SAUVAGE, *Le couple*, Limal, Anthemis, 2018, 95-96.

⁸⁸⁸ Art. 1387 BW.

⁸⁸⁹ Art. 1398-1450 BW; D. MICHIELS, “Fiscale aspecten van huwelijkscontracten”, *T.Not.* 2007, (431) 438; R. DEKKERS, H. CASMAN, A. VERBEKE en E. ALOFS, *Relatievermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 47; C. DECLERCK en W. PINTENS, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, 66-67; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 26-27.

⁸⁹⁰ Art. 1398 BW; Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 18; D. MICHIELS, “Fiscale aspecten van huwelijkscontracten”, *T.Not.* 2007, (431) 439; R. BARBAIX en J. DU MONGH, *Actualia huwelijksvermogensrecht 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 3; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 28.

⁸⁹¹ Art. 1399 BW; R. BARBAIX en J. DU MONGH, *Actualia huwelijksvermogensrecht 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 4; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 27.

derde te betalen; (4) het aandeel door een der echtgenoten verkregen in een goed waarvan hij reeds mede-eigenaar is; (5) de goederen en rechten die ten gevolge van zaakvervangning in de plaats treden van eigen goederen, alsook de goederen verkregen uit belegging of wederbelegging; (6) de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep; en (7) de rechten verbonden aan een personenverzekering door de begunstigde zelf gesloten, die hij verkrijgt bij het overlijden van zijn echtgenoot of na de ontbinding van het stelsel⁸⁹² en "(1) de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik; (2) het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht; (3) het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade; (4) het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat een der echtgenoten alleen bezit; en (5) de lidmaatschapsrechten verbonden aan gemeenschappelijke aandelen in vennootschappen waarin alle aandelen op naam zijn, indien die toebedeeld zijn aan of ingeschreven zijn op naam van één echtgenoot alleen".⁸⁹³ Gemeenschappelijk zijn daarentegen beroepsinkomsten, vruchten, inkomsten en interesten van eigen goederen, goederen geschonken aan beide echtgenoten en alle goederen waarvan niet is bewezen dat zij eigen goederen zijn.⁸⁹⁴

295. Daarnaast kunnen echtgenoten kiezen voor verschillende varianten op het wettelijk stelsel zoals bijvoorbeeld een stelsel van algehele gemeenschap (art. 1453 BW) waarbij slechts sprake is van één gemeenschappelijk vermogen.⁸⁹⁵ Daar tegenover staat een stelsel van scheiding van goederen (art. 1466-1469/13

---

⁸⁹² art. 1400 BW.

⁸⁹³ Art. 1401 BW; J. SAUVAGE, "Les modifications du régime de communauté" in A. GILLARD (ed.), *Les régimes matrimoniaux après la loi du 22 juillet 2018. Et maintenant, tout devient possible?*, Brussel, Larcier, 2019, (9) 17-18; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 28.

⁸⁹⁴ Art. 1405 BW; D. MICHIELS, "Fiscale aspecten van huwelijkscontracten", *T.Not.* 2007, (431) 443; C. DE WULF, *De wet van 18 juli 2018 tot wijziging van het huwelijksvermogensrecht – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brugge, Die Keure, 2019, 46-47; J. SAUVAGE, "Les modifications du régime de communauté" in A. GILLARD (ed.), *Les régimes matrimoniaux après la loi du 22 juillet 2018. Et maintenant, tout devient possible?*, Brussel, Larcier, 2019, (9) 19; R. BARBAIX en J. DU MONGH, *Actualia huwelijksvermogensrecht 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 18; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 28.

⁸⁹⁵ Alle eigen goederen worden dan ingebracht in het gemeenschappelijk vermogen; Art. 1451 en 1453 BW; D. MICHIELS, "Fiscale aspecten van huwelijkscontracten", *T.Not.* 2007, (431) 444; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 35.

Het is ook mogelijk om andere varianten op het wettelijk stelsel overeen te komen zoals dat het gemeenschappelijk vermogen al de tegenwoordige en toekomstige goederen of een deel ervan zal omvatten; dat een van de echtgenoten recht zal hebben op vooruitneming of dat bij de ontbinding van het huwelijk door het overlijden van een van de echtgenoten het gemeenschappelijk vermogen in ongelijke delen zal worden verdeeld; art. 1451 BW.

BW) wat impliceert dat er twee eigen vermogens zijn, maar geen gemeenschappelijk vermogen.⁸⁹⁶ Dit betekent niet dat echtgenoten geen goederen samen kunnen bezitten, maar in dat geval gaat het om een onverdeeldheid en niet om een gemeenschappelijk vermogen.⁸⁹⁷

296. Het huwelijk wordt ontbonden door het overlijden van één van de echtgenoten of door echtscheiding.⁸⁹⁸ Het Burgerlijk Wetboek kent twee vormen van echtscheiding: de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de echtscheiding door onderlinge toestemming. Bij een echtscheiding door onderlinge toestemming (artikel 230 BW) dienen de partners een overeenkomst te bereiken over alle belangrijke familiale en vermogensrechtelijke zaken: het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling, de onderhoudsbijdrage voor de kinderen, een eventuele onderhoudsuitkering voor één van de partners, de verdeling van de roerende en onroerende goederen en een regeling omtrent het erfrecht indien één van de partners komt te overlijden tijdens de procedure.⁸⁹⁹ De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting (artikel 229 BW) wordt uitgesproken wanneer de rechter vaststelt dat het huwelijk onherstelbaar is ontwricht, met name wanneer de voortzetting van het samenleven tussen de partners en de hervatting ervan redelijkerwijs onmogelijk is geworden ingevolge die ontwrichting. Het bewijs daarvan kan met alle middelen van het recht worden geleverd. De onherstelbare ontwrichting staat bovendien vast wanneer de

---

⁸⁹⁶ Art. 1466-1469/13 BW; Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 24-25; D. MICHIELS, "Fiscale aspecten van huwelijkscontracten", *T.Not.* 2007, (431) 474; C. DE WULF, *De wet van 18 juli 2018 tot wijziging van het huwelijksvermogensrecht – een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brugge, Die Keure, 2019, 75; R. BARBAIX en J. DU MONGH, *Actualia huwelijksvermogensrecht 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 25; R. BARBAIX, "Het nieuwe huwelijksvermogensrecht", *RW* 2019-2020, (723) 734; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 33.

⁸⁹⁷ Art. 1467 BW; Y.-H. LELEU, "La séparation de biens corrigée" in A. GILLARD (ed.), *Les régimes matrimoniaux après la loi du 22 juillet 2018. Et maintenant, tout devient possible?*, Brussel, Larcier, 2019, (63) 66; R. DEKKERS, H. CASMAN, A. VERBEKE en E. ALOFS, *Relatievermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 225; R. BARBAIX en J. DU MONGH, *Actualia huwelijksvermogensrecht 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 26; R. BARBAIX, "Het nieuwe huwelijksvermogensrecht", *RW* 2019-2020, (723) 734; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 33.

⁸⁹⁸ Art. 227 BW.

⁸⁹⁹ Art. 1287-1288 Ger.W.; I. MARTENS, *Onderhoudsuitkering tussen ex-echtgenoten, na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 24-25; A.-C. VAN GYSEL en J. SAUVAGE, *Le couple*, Limal, Anthemis, 2018, 147-153; C. AERTS, « Fiscale aspecten van de EOT-overeenkomst », *Not.Fisc.M.* 2007, (191) 191; S. BROUWERS, "Uitoefening ouderlijk gezag, recht op persoonlijk contact en EOT", *Not.Fisc.M.* 2010, (201) 201; S. BROUWERS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Mechelen, Kluwer, 2019, 76.

aanvraag door beide partners samen wordt gedaan na meer dan zes maanden feitelijk gescheiden te zijn evenals wanneer de aanvraag door één enkele partner geschiedt na meer dan één jaar feitelijk gescheiden te zijn. Een feitelijke scheiding betekent eenvoudigweg dat de partners niet meer samenwonen.⁹⁰⁰

297. De scheiding van tafel en bed (artikel 308-311bis BW) situeert zich tussen de feitelijke scheiding en de echtscheiding in. Zij wordt uitgesproken door de rechter en heeft steeds een stelsel van scheiding van goederen tot gevolg.⁹⁰¹

1.2.2 Wettelijke samenwoning

298. Wettelijke samenwoning wordt in het Burgerlijk Wetboek beheerst door de artikelen 1475 tot 1479.⁹⁰² Hieronder wordt verstaan: “*de toestand van samenleven van twee personen die een verklaring hebben afgelegd bij de ambtenaar van de burgerlijke stand*”.⁹⁰³ Een dergelijke verklaring gebeurt middels een geschrift dat tegen ontvangstbewijs wordt overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.⁹⁰⁴ De voorwaarden en formaliteiten waaraan men moet

---

⁹⁰⁰ Art. 229 BW; I. MARTENS, *Onderhoudsuitkering tussen ex-echtgenoten, na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 27; A.-C. VAN GYSEL en J. SAUVAGE, *Le couple*, Limal, Anthemis, 2018, 129-130; S. BROUWERS, « Echtscheiding en scheiding van tafel en bed », *TPR* 2017, (832) 838; K. VERSTRAETE, “Hervorming echtscheidingsrecht. Wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding”, *NJW* 2007, (626) 627.

⁹⁰¹ Art. 311 BW; K. VERSTRAETE, “Hervorming echtscheidingsrecht. Wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding”, *NJW* 2007, (626) 645.

⁹⁰² De mogelijkheid tot wettelijke samenwoning werd ingevoerd met de wet van 23 november 1998; wet 23 november 1988 tot invoering van de wettelijke samenwoning, *BS* 12 januari 1999; S. BROUWERS en M. GOVAERTS, *Alimentatievorderingen*, Mechelen, Kluwer, 2005, 421; M. MEIRLAEN, “Doelgericht wettelijk samenwonen”, *T.Fam.* 2019, (250) 250; E. ALOFS, “De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners”, *Not.Fisc.M.* 2009, (311) 315; T. WUYTS, “Wettelijke samenwoning”, *NJW* 2014, (242) 242; E. GOOSSENS, “Recht op een tweesprong. Toekomstperspectieven voor de wettelijke en de feitelijke samenwoning anno 2019” in A.-L. VERBEKE, C. DECLERCK en J. DU MONGH (eds.), *Themis 109 – familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, (1) 2.

⁹⁰³ Art. 1475 BW; R. DEBLAUWE, “Gehuwden en samenwonenden”, *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 20; L. FRANCK en E. JANSSENS, “Een vergelijkend overzicht van de verschillende samenlevingsvormen naar Belgisch recht”, *Nieuwsbrief notariaat* 2020, (1) 2.

⁹⁰⁴ Art. 1476 BW; E. GOOSSENS, “Kompas voor een nieuw samenwoningsrecht: neutraal, coherent en compensatie- en behoeftegericht”, *TBBR* 2019, (537) 539; T. WUYTS, “Wettelijke samenwoning”, *NJW* 2014, (242) 256; E. GOOSSENS, “Recht op een tweesprong. Toekomstperspectieven voor de wettelijke en de feitelijke samenwoning anno 2019” in A.-L. VERBEKE, C. DECLERCK en J. DU MONGH (eds.), *Themis 109 – familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, (1) 4.

voldoen, zijn uiteraard laagdrempeliger dan bij een huwelijk.⁹⁰⁵ Wettelijke samenwoning vereist meer specifiek de instemming van twee personen (bekwaam om contracten aan te gaan), die niet noodzakelijk een seksueel-affectieve band dienen te hebben. Zo moet er dus geen sprake zijn van een liefdesrelatie, maar kunnen bijvoorbeeld ook vader en zoon, broer en zus of twee vrienden een wettelijke samenwoning aangaan.⁹⁰⁶ Het geschrift dat wordt opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand dient overigens een aantal gegevens te bevatten: de datum van de verklaring; de naam, voornaam, plaats en datum van geboorte en handtekening van beide partijen; de gemeenschappelijke woonplaats; de vermelding van de wil van beide partijen om wettelijk te gaan samenwonen; en de vermelding dat beide partijen vooraf kennis hebben genomen van de inhoud van de relevante artikelen in het Burgerlijk Wetboek.⁹⁰⁷

299. Beide partners behouden in principe hun eigen goederen.⁹⁰⁸ Een goed wordt daarentegen geacht in onverdeeldheid te zijn indien de eigendom ervan niet kan worden bewezen.⁹⁰⁹ Dit is dus vergelijkbaar met het stelsel van scheiding van goederen binnen het huwelijk.⁹¹⁰

---

⁹⁰⁵ Art. 1475-1476 BW; Rb. Leuven 8 mei 2009, *Fiscoloog* 2009, 22; H. CASMAN, "Wettelijke samenwoning. Hoe gaat dat nu verder?", *NJW* 2004, (182) 184.

Voor inwoners die in het buitenland een samenlevingsvorm hebben afgesloten, geldt de regel dat de samenlevingsvorm moet voldoen aan dezelfde voorwaarden als deze in het Belgische recht; Wetsontwerp van 28 mei 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1270/001, 8; Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 26.

⁹⁰⁶ Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 29-31; E. GOOSSENS, "Kompas voor een nieuw samenwoningsrecht: neutraal, coherent en compensatie- en behoeftegericht", *TBBR* 2019, (537) 538; E. ALOFS, "De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners", *Not.Fisc.M.* 2009, (311) 316; T. WUYTS, "Wettelijke samenwoning", *NJW* 2014, (242) 242; C. CASTELEIN en A. MAELFAIT, *Ongehuwd samenwonen*, Mechelen, Kluwer, 2003, 11-13; P. VAN DE PUTTE, "Hervorming personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (1) 1; L. FRANCK en E. JANSSENS, "Een vergelijkend overzicht van de verschillende samenlevingsvormen naar Belgisch recht", *Nieuwsbrief notariaat* 2020, (1) 2.

⁹⁰⁷ Art. 1476 BW; A.-C. VAN GYSEL en J. SAUVAGE, *Le couple*, Limal, Anthemis, 2018, 361; A. DUELZ, *Couples non mariés*, Brussel, Larcier, 2019, 19; C. CASTELEIN en A. MAELFAIT, *Ongehuwd samenwonen*, Mechelen, Kluwer, 2003, 15; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 20.

⁹⁰⁸ Art. 1478 BW.

⁹⁰⁹ Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 33; H. CASMAN, "Wettelijke samenwoning. Hoe gaat dat nu verder?", *NJW* 2004, (182) 184; N. TORFS, "Feitelijke en wettelijke samenwoning" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TXXIV. - 1) TXXIV.3 - 1.

⁹¹⁰ Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 34; D. MICHIELS, "Fiscale aspecten van huwelijkscontracten", *T.Not.* 2007, (431) 432; H. CASMAN, "Wettelijke samenwoning. Hoe gaat dat nu verder?", *NJW* 2004, (182) 184; T. WUYTS, "Wettelijke samenwoning", *NJW* 2014, (242) 244-245.

300. De wettelijke samenwoning houdt op wanneer één van de partners in het huwelijk treedt of overlijdt hetzij door middel van een schriftelijke verklaring. Laatstgenoemde schriftelijke verklaring kan in onderlinge overeenstemming of door één van de samenwonenden tegen ontvangstbewijs worden overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.⁹¹¹

1.2.3 Feitelijke samenwoning

301. Feitelijke samenwoning wordt niet wettelijk geregeld. Het komt erop neer dat personen onder hetzelfde dak leven zonder dat ze gehuwd zijn en zonder dat ze een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd.⁹¹²

1.3 Personenbelasting: onderscheid gemeenschappelijke en afzonderlijke aanslag

1.3.1 Historiek van de huidige personenbelasting met betrekking tot de verschillende samenlevingsvormen en de principes die daaraan ten grondslag liggen

---

⁹¹¹ Art. 1476, § 2 BW; R. DEKKERS, H. CASMAN, A. VERBEKE en E. ALOFS, *Relatievermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 15; H. CASMAN, "Wettelijke samenwoning. Hoe gaat dat nu verder?", *NJW* 2004, (182) 185; E. GOOSSENS, "Kompas voor een nieuw samenwoningsrecht: neutraal, coherent en compensatie- en behoeftegericht", *TBBR* 2019, (537) 539; E. ALOFS, "De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners", *Not.Fisc.M.* 2009, (311) 316; T. WUYTS, "Wettelijke samenwoning", *NJW* 2014, (242) 256; E. GOOSSENS, "Recht op een tweesprong. Toekomstperspectieven voor de wettelijke en de feitelijke samenwoning anno 2019" in A.-L. VERBEKE, C. DECLERCK en J. DU MONGH (eds.), *Themis 109 – familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, (1) 4; C. CASTELEIN en A. MAELFAIT, *Ongehuwd samenwonen*, Mechelen, Kluwer, 2003, 42; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 21; L. FRANCK en E. JANSSENS, "Een vergelijkend overzicht van de verschillende samenlevingsvormen naar Belgisch recht", *Nieuwsbrief notariaat* 2020, (1) 2.

⁹¹² R. DEKKERS, H. CASMAN, A. VERBEKE en E. ALOFS, *Relatievermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 11-12; C. DECLERCK en W. PINTENS, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, 246; E. GOOSSENS, "Kompas voor een nieuw samenwoningsrecht: neutraal, coherent en compensatie- en behoeftegericht", *TBBR* 2019, (537) 541; J. LAMBRECHTS en A. MARISSSENS, "Overzicht van rechtspraak (2008-2016) – de feitelijke samenwoning", *T.Fam.* 2017, (4) 4; N. TORFS, "Feitelijke en wettelijke samenwoning" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TXXIV. – 1) TXXIV.2 – 6; S. EGGERMONT, "Feitelijke samenwoning" in P. SENAEEVE, F. SWENNEN en G. VERSCHULDEN (eds.), *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Kluwer, Mechelen, 2018, (1) 8; E. GOOSSENS, "Recht op een tweesprong. Toekomstperspectieven voor de wettelijke en de feitelijke samenwoning anno 2019" in A.-L. VERBEKE, C. DECLERCK en J. DU MONGH (eds.), *Themis 109 – familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2019, (1) 8; C. CASTELEIN en A. MAELFAIT, *Ongehuwd samenwonen*, Mechelen, Kluwer, 2003, 47.

302. Vooraleer we de specifieke situatie van doctorandi bekijken, is het belangrijk dieper in te gaan op de vraag hoe de personenbelasting zich verhoudt ten opzichte van de verschillende samenlevingsvormen en welke beginselen daaraan ten grondslag liggen. Om deze vraag te verduidelijken, dienen de grote hervormingen die aanleiding hebben gegeven tot het huidige systeem kort te worden geschetst. De personenbelasting die we vandaag kennen vindt haar grondslag in de **wet van 20 november 1962**.⁹¹³ Tot dan toe was er sprake van een zogenaamd cedulair stelsel waarbij de verschillende soorten inkomsten werden onderworpen aan verscheidene belastingen.⁹¹⁴ Met bovengenoemde wet besloot men over te stappen naar een synthetisch stelsel waarbij de verschillende soorten inkomsten worden onderworpen aan één globale belasting, opgedeeld in functie van de aard van de belastingplichtige.⁹¹⁵ Het draagkrachtprincipe stond centraal: iedere belastingplichtige moet naar zijn vermogen bijdragen aan de financiering van de schatkist.⁹¹⁶ De invoering van de progressieve tarieven werd dan ook gerechtvaardigd vanuit dat principe.⁹¹⁷ Gehuwden zouden bovendien een grotere draagkracht hebben omwille van de schaalvoordelen waarvan zij genieten.

---

⁹¹³ Wet 20 november 1962 houdende de hervorming van de inkomstenbelasting, *BS* 1 december 1962; B. PEETERS, "Naar een grondige hervorming van de inkomstenbelastingen", *AFT* 2013, (5), 6.

⁹¹⁴ Wetsontwerp van 1 juni 1962 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1961-62, nr. 264/1, 8; A. HARDEWYN, "De invoering en de evolutie van de progressieve inkomstenbelasting in België (1919-1930)", *Revue Belge de philologie et d'histoire* 1997, (1085) 1102; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 54; N. BAMMENS, "The freight should be proportioned to the groove". *Over draagkracht en de hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 1; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 131.

⁹¹⁵ Wetsontwerp van 1 juni 1962 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1961-62, nr. 264/1, 4 en 53; B. PEETERS, "Naar een grondige hervorming van de inkomstenbelastingen", *AFT* 2013, (5), 6; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgische belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 249; N. BAMMENS, L. DE BROE en A. VAN DER MAST, "Dual income tax: model voor de volgende tax shift?", *AFT* 2015, (4) 10; K. PAUWELS, "(Over-)belasting en draagkracht: verleden, heden en toekomst van het draagkrachtbeginsel", *AFT* 2017, (22) 32; F. VANISTENDAEL, "20 november 1962", *AFT* 2012 (2) 2; N. BAMMENS, "The freight should be proportioned to the groove". *Over draagkracht en de hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 2.

⁹¹⁶ Wetsontwerp van 1 juni 1962 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1961-62, nr. 264/1, 10; F. VANISTENDAEL, "De hervorming vóór de hervorming", *AFT* 2013, (5) 18; N. BAMMENS, "The freight should be proportioned to the groove". *Over draagkracht en de hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 1.

⁹¹⁷ A. LACHAPPELLE, "La capacité contributive en matière fiscale: la croisée du principe d'égalité et dur droit de propriété », *RGCF* 2013, (331) 334; F. VANISTENDAEL, "20 november 1962", *AFT* 2012 (2) 2.

Het gezin moest bijgevolg worden beschouwd als een economische eenheid,⁹¹⁸ waarvan de inkomsten dienden te worden samengevoegd voor het bepalen van de personenbelasting.⁹¹⁹

303. De **wet van 7 december 1988**⁹²⁰ had tot doel het belastingstelsel te vereenvoudigen, de belastingdruk op de inkomsten uit arbeid te milderen, de personenbelasting beter af te stemmen op het huwelijk en deze kind- en gezinsvriendelijker te maken.⁹²¹ Het systeem van decumul – waarbij de inkomsten van gehuwden afzonderlijk zouden worden belast – kwam hier een eerste maal ter sprake.⁹²² Uiteindelijk werd in 1992 geopteerd voor een iets beperktere versie. Voor gehuwden werd het laagste beroepsinkomen gescheiden van de rest van het inkomen en afzonderlijk aan de progressieve aanslagvoeten onderworpen.⁹²³ Bovendien werd een splitsing van het beroepsinkomen doorgevoerd volgens de verhouding 70/30 (het zogenaamde huwelijksquotiënt). Wanneer slechts één van

---

⁹¹⁸ B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 54.

⁹¹⁹ Wetsvoorstel van 27 juli 1988 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1988, nr. 527/1, 7; Wetsontwerp van 1 juni 1962 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1961-62, nr. 264/1, 32; K. PAUWELS, "(Over-)belasting en draagkracht: verleden, heden en toekomst van het draagkrachtbeginsel", *AFT* 2017, (22) 32; F. VANISTENDAEL, "20 november 1962", *AFT* 2012 (2) 2.

Dit veruitwendigde zich eveneens door de verhoging van het belastingvrij minimum en een progressieve reductie op basis van het aantal familieleden ten laste; B. PEETERS, G. VERBIST, R. SMET en L. MEEUSEN, *De hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Antwerp tax academy, 2014, 8; F. VANISTENDAEL, "Gelijkheid, draagkracht en herverdeling in de belastingheffing", *AFT* 2013, (2) 2; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 131.

⁹²⁰ Wet 7 december 1988 houdende hervorming van de inkomstenbelasting en wijziging van de met zegel gelijkgestelde taksen, *BS* 16 december 1988.

⁹²¹ Wetsvoorstel van 27 juli 1988 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1988, nr. 527/1, 4; K. PAUWELS, "(Over-)belasting en draagkracht: verleden, heden en toekomst van het draagkrachtbeginsel", *AFT* 2017, (22) 33; V. SALIEN, *De belastinghervorming in de praktijk. Wet van 7 december 1988 – B.S., 16 december 1988*, Brussel, Ced-Samsom, 1989, 3.

⁹²² Wetsvoorstel van 27 juli 1988 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1988, nr. 527/1, 7.

⁹²³ I. VAN DE WOESTEYNE, "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, (150) 150; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 55; F. VANISTENDAEL, "20 november 1962", *AFT* 2012 (2) 3; H. BOSMA, "Decumulatie van de beroepsinkomen van echtgenoten bijna een feit?", *TFR* 2000, (344) 345; V. SALIEN, *De belastinghervorming in de praktijk. Wet van 7 december 1988 – B.S., 16 december 1988*, Brussel, Ced-Samsom, 1989, 27-28; S.G., "Belastinghervorming", *RW* 1988-1989, (1449) 1450; P. VAN DE PUTTE, "De federale fiscus kent geen samenwoners. Fiscaal onbekend, maakt financieel bemind", *AFT* 1998, (415) 415.

de echtgenoten een beroepsinkomen ontving⁹²⁴, mocht 30% daarvan aan de andere echtgenoot worden toegekend en in hoofde van deze laatste worden belast.⁹²⁵ Voorgenoemde maatregel zou de belastingheffing van gezinnen verbeteren naar draagkracht. Op basis van dit principe is het namelijk niet te verantwoorden dat twee echtparen met eenzelfde totaalinkomen van 40.000, maar een verschillende onderlinge verdeling van respectievelijk 20.000-20.000 en 40.000-0 anders zouden worden belast.⁹²⁶ In tegenstelling tot andere landen bestaat er in België geen volledige splitsing van het inkomen, om de reden dat de draagkracht ook niet wordt gehalveerd wanneer men het inkomen met zijn/haar echtgenoot moet delen.⁹²⁷ Met betrekking tot de belastingvrije som bestond eveneens een onderscheid tussen gehuwden en alleenstaanden/samenwonenden, waarbij een lager bedrag werd toegekend aan gehuwden.⁹²⁸ Hoewel nog sterk werd vastgehouden aan het draagkrachtbeginsel, kwam de fiscale neutraliteit ten opzichte van de samenlevingsvorm, maar nog voornamelijk ten opzichte van het huwelijk, meer op de voorgrond. Deze fiscale neutraliteit houdt in dat het geen doel vormt voor de wetgever om bepaalde samenlevingsvormen te stimuleren of te ontmoedigen.⁹²⁹

304. De laatste grote hervorming van de personenbelasting dateert van de **wet van 10 augustus 2001**.⁹³⁰ Deze hervorming was gebaseerd op vier krachtlijnen die in grote mate overeenstemden met de doelstellingen geponeerd in de wet van

---

⁹²⁴ Deze maatregel gold ook voor echtparen waarvan de ene partner slechts een beperkt inkomen ontving. In dat geval mochten de beroepsinkomsten van de andere partner worden overgeheveld tot men de verhouding 70/30 bereikte.

⁹²⁵ Wetsvoorstel van 27 juli 1988 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1988, nr. 527/1, 7; F. VANISTENDAEL, "Fiscale draagkracht van familie en alleenstaanden", *AFT* 2017, (25) 27.

Uit het verslag van de Koninklijke Commissie tot harmonisering en vereenvoudiging van de fiscaliteit blijkt dat werd geopteerd voor een 70/30 verhouding in plaats van een 60/40 verhouding omwille van budgettaire redenen; Rapport van de Koninklijke Commissie tot harmonisering en vereenvoudiging van de fiscaliteit, *Parl.St.* Kamer 1986-87, nr. 952/1, 3; V. SALIEN, *De belastinghervorming in de praktijk. Wet van 7 december 1988 – B.S., 16 december 1988*, Brussel, Ced-Samsom, 1989, 29; S.G., "Belastinghervorming", *RW* 1988-1989, (1449) 1450.

⁹²⁶ F. VANISTENDAEL, "Weg met het huwelijksquotiënt?", *AFT* 2004, (1) 1; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 72.

⁹²⁷ F. VANISTENDAEL, "Weg met het huwelijksquotiënt?", *AFT* 2004, (1) 1; F. VANISTENDAEL, "Fiscale draagkracht van familie en alleenstaanden", *AFT* 2017, (25) 27.

⁹²⁸ Wetsvoorstel van 27 juli 1988 houdende hervorming van de inkomstenbelastingen, *Parl.St.* Kamer 1988, nr. 527/1, 8.

⁹²⁹ B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 59.

⁹³⁰ Wet 10 augustus 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *BS* 20 september 2001 (hierna: wet 10 augustus 2001).

7 december 1988: de vermindering van de fiscale druk op inkomsten uit arbeid; de neutraliteit ten opzichte van de samenlevingsvorm; het beter rekening houden met kinderlast; en de vergroening van de fiscaliteit.⁹³¹ Het verschil met de vorige hervorming was gelegen in het feit dat nu aandacht werd besteed aan de neutraliteit ten opzichte van iedere samenlevingsvorm en niet alleen ten opzichte van het huwelijk.⁹³² Dit kan worden weerspiegeld door verschillende initiatieven. Zo werden wettelijk samenwonenden gelijkgeschakeld met gehuwden, met als gevolg dat zij dezelfde fiscale voordelen genieten.⁹³³ Zij ontvangen een gemeenschappelijke aanslag, wat betekent dat de belastingheffing gebeurt middels één aanslag op naam van beide partners.⁹³⁴ De niet-beroepsinkomsten van gehuwden en vanaf dan ook wettelijk samenwonenden werden gedecumuleerd, of met andere woorden afzonderlijk vastgesteld.⁹³⁵ De belastingvrije som werd gelijkgesteld voor iedere belastingplichtige, met name voor gehuwden, samenwonenden en alleenstaanden.⁹³⁶ Het is duidelijk dat het

---

⁹³¹ Wetsontwerp van 28 mei 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1270/001, 3; B. PEETERS, "Naar een grondige hervorming van de inkomstenbelastingen", *AFT* 2013, (5), 6; L. VANDENBERGHE, "De hervorming van de personenbelasting", *RW* 2001-02, (1301) 1301.

⁹³² B. PEETERS, "Naar een grondige hervorming van de inkomstenbelastingen", *AFT* 2013, (5), 6.

⁹³³ Art. 2 wet 10 augustus 2001; Wetsontwerp van 28 mei 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1270/001, 8; I. VAN DE WOESTEYNE, "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, (150) 155.

Als fiscale voordelen vermeldt het wetsontwerp: het huwelijksquotiënt, de toekenning van een meewerkinkomen en de onderlinge verliescompensatie; D. PIGNOLET, "Huwelijk, feitelijke scheiding, echtscheiding en fiscaliteit", *NJW* 2003, (874) 874; W. DEFOOR, "De krachtlijnen van de hervorming van de personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (9) 12; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 18.

⁹³⁴ Wetsontwerp van 28 mei 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1270/001, 9; W. DEFOOR, "De krachtlijnen van de hervorming van de personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (9) 12.

⁹³⁵ Art. 19 wet 10 augustus 2001; Wetsontwerp van 28 mei 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1270/001, 16; I. VAN DE WOESTEYNE, "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, (150) 151; M. MAUS, *Personenbelasting, materiële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 143; *Vr. en Antw.* Kamer 2011-2012, 30 december 2011 (Vr. nr. 69 V. WOUTERS); D. PIGNOLET, "Huwelijk, feitelijke scheiding, echtscheiding en fiscaliteit", *NJW* 2003, (874) 875; W. DEFOOR, "De krachtlijnen van de hervorming van de personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (9) 12; P. VAN DE PUTTE, "Hervorming personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (1) 2; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 18.

⁹³⁶ Art. 26 wet 10 augustus 2001; Wetsontwerp van 28 mei 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1270/001, 28; D. PIGNOLET, "Huwelijk, feitelijke scheiding, echtscheiding en fiscaliteit", *NJW* 2003, (874) 875; W. DEFOOR, "De krachtlijnen van de hervorming van de personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (9) 11; P. VAN DE PUTTE, "Hervorming personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (1) 2; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 18.

De belastingvermindering voor pensioenen en wettelijke ziekte- en invaliditeitsvergoedingen werd nu ook berekend per belastingplichtige; Art. 37 wet 10 augustus 2001; Wetsontwerp van 28 mei

draagkrachtprincipe meer en meer op de achtergrond werd geplaatst ten voordele van de fiscale neutraliteit. Toch waren duidelijk nog tekenen van dit eerstgenoemde principe zichtbaar, zoals het toepassen van de progressieve tarieven en het invoeren van belastingverminderingen in de plaats van fiscale aftrekken. Een belastingvermindering vindt immers plaats aan de onderkant van de tariefschaal, terwijl fiscale aftrekken zich situeren aan de top van de tariefschaal.⁹³⁷

305. Deze korte historische schets toont aan dat de rol van fiscale neutraliteit sterk is toegenomen binnen de personenbelasting. Fiscale neutraliteit betekent, zoals gezegd, dat het stimuleren of ontmoedigen van bepaalde samenlevingsvormen geen doel vormt voor de wetgever.⁹³⁸ Daar tegenover staat het draagkrachtbeginsel, waarbij iedere belastingplichtige naar zijn eigen vermogen moet bijdragen aan de financiering van de schatkist. Men zegt ook wel "de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten".⁹³⁹ Een dergelijke draagkracht kan worden bepaald aan de hand van de hoogte van het inkomen, maar ook aan de hand van de samenlevingsvorm omwille van de mogelijke schaalvoordelen die daarmee gepaard gaan, waardoor een exacte meting ervan vrij complex is.⁹⁴⁰ Dit beginsel heeft doorheen de jaren sterk aan belang ingeboet. Oorzaken hiervan zijn – los van de scherpe nadruk op fiscale neutraliteit – dat de personenbelasting tegenwoordig ook niet-fiscale doeleinden nastreeft (om het gedrag van de

---

2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *Parl.St.* Kamer 2000-01, nr. 1270/001, 7; L. MAES, "Volledige decumul leidt soms tot hogere belasting", *Fiscoloog* 2004, (1) 1; L. VANDENBERGHE, "De hervorming van de personenbelasting", *RW* 2001-02, (1301) 1303-1307; P. VAN DE PUTTE, "Hervorming personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (1) 2; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 18.

⁹³⁷ F. VANISTENDAEL, "Fiscale draagkracht van familie en alleenstaanden", *AFT* 2017, (25) 31; F. VANISTENDAEL, "20 november 1962", *AFT* 2012 (2) 3.

⁹³⁸ B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 59.

⁹³⁹ B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 61; F. VANISTENDAEL, "Gelijkheid, draagkracht en herverdeling in de belastingheffing", *AFT* 2013, (2) 2; *Vr. en Antw.* Kamer 2011-2012, 30 december 2011, (Vr. nr. 69 V. WOUTERS); *Vr. en Antw.* Kamer 2012-2013, 7 maart 2013, (Vr. nr. 42 V. WOUTERS).

⁹⁴⁰ F. VANISTENDAEL, "Fiscale draagkracht van familie en alleenstaanden", *AFT* 2017, (25) 34; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 61; F. VANISTENDAEL, "Gelijkheid, draagkracht en herverdeling in de belastingheffing", *AFT* 2013, (2) 2; N. BAMMENS, "The freight should be proportioned to the groove". *Over draagkracht en de hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 7-8.

belastingplichtige te sturen), dat maatregelen die gebaseerd zijn op het draagkrachtprincipe niet op coherente wijze worden aangepast aan de maatschappelijke evoluties⁹⁴¹, de afname van de progressiviteit, de stijging van parafiscale heffingen, de belasting aan afzonderlijke tarieven, de bevrijdende roerende voorheffing,...⁹⁴² Er is daarentegen ook geen sprake van een doorgedreven fiscale neutraliteit. Zo wordt nog steeds een gemeenschappelijke aanslag gevestigd, worden feitelijk samenwonenden als alleenstaanden belast en werkt het huwelijksvermogensstelsel door in de fiscaliteit.⁹⁴³

306. Het draagkrachtprincipe is niet grondwettelijk verankerd, maar wordt vaak aangezien als een veruitwendiging van het gelijkheidsbeginsel (art. 10, 11 en 172 Gw.).⁹⁴⁴ Het moet echter worden gezegd dat het gelijkheidsbeginsel zich niet alleen verhoudt tot het draagkrachtprincipe maar ook tot het beginsel van fiscale neutraliteit. Men kan gelijkheid nastreven ten opzichte van het inkomen of meer algemeen de draagkracht, maar ook ten opzichte van de samenlevingsvorm.⁹⁴⁵ Fiscale neutraliteit doet daarbij sterk denken aan het formeel gelijkheidsbeginsel dat gebiedt om gelijke gevallen gelijk te behandelen.⁹⁴⁶ Men zou in dat opzicht kunnen stellen dat personen in eenzelfde fiscale situatie op dezelfde manier moeten worden belast, ongeacht de samenlevingsvorm waaronder zij zich wensen te organiseren. Het draagkrachtprincipe doet eerder denken aan het materieel gelijkheidsbeginsel dat ook verplicht om ongelijke gevallen ongelijk te behandelen in de mate van hun

---

⁹⁴¹ Zo bijvoorbeeld het progressieve tarief waarbij men al veel te snel in de hoogste schijf terecht komt en de belastingvrije som die lang niet op het niveau zit van het leefloon; K. PAUWELS, "(Over-)belasting en draagkracht: verleden, heden en toekomst van het draagkrachtbeginsel", *AFT* 2017, (22) 34.

⁹⁴² B. PEETERS, "Naar een grondige hervorming van de inkomstenbelastingen", *AFT* 2013, (5), 7-8; B. PEETERS, G. VERBIST, R. SMET en L. MEEUSEN, *De hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Antwerp tax academy, 2014, 9-10; K. PAUWELS, "(Over-)belasting en draagkracht: verleden, heden en toekomst van het draagkrachtbeginsel", *AFT* 2017, (22) 33.

⁹⁴³ B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 56.

⁹⁴⁴ K. PAUWELS, "(Over-)belasting en draagkracht: verleden, heden en toekomst van het draagkrachtbeginsel", *AFT* 2017, (22) 28; *Vr. en Antw.* Kamer 2011-2012, 30 december 2011 (Vr. nr. 69 V. WOUTERS); N. BAMMENS, "*The freight should be proportioned to the groove*". *Over draagkracht en de hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 4-5.

⁹⁴⁵ B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 60.

⁹⁴⁶ D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 2.

ongelijkheid.⁹⁴⁷ Zo dienen gelijke inkomsten of gezinnen met een gelijke draagkracht gelijk te worden belast en ongelijke inkomsten of gezinnen met een ongelijke draagkracht ongelijk te worden belast in de mate van hun ongelijkheid.⁹⁴⁸ Deze drie beginselen vertonen aldus een grote interactie. Neigt de personenbelasting meer aandacht te besteden aan fiscale neutraliteit, zal het draagkrachtprincipe aan belang inboeten en omgekeerd. Beide beginselen zouden telkens verantwoord kunnen worden op basis van gelijkheid. Op dit moment wordt geen coherent beleid meer gevoerd ten aanzien van de personenbelasting. Dit maakt dat we momenteel een ingewikkeld systeem hanteren waarvan de logica voor belastingplichtigen vaak ver te zoeken is.⁹⁴⁹ Daarom is een uitermate belangrijke taak weggelegd voor beleidsmakers om na te denken over welke principes we in onze maatschappij willen nastreven en hoe de personenbelasting daaraan het best tegemoet komt. Zo zou men kunnen komen tot de toepassing van een individuele belastingheffing (die geen rekening houdt met de draagkracht van een alleenstaande), een splitsingsstelsel⁹⁵⁰ of een samenvoegingsstelsel⁹⁵¹ (waarbij meer rekening wordt gehouden met de draagkracht van de verschillende samenlevingsvormen), maar men zou ook grondigere hervormingen kunnen doorvoeren.⁹⁵² Meer algemeen rijst de vraag of de fiscale betekenis van het gezin nog wel overeenkomt met de maatschappelijke betekenis ervan in de huidige personenbelasting.⁹⁵³

---

⁹⁴⁷ D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 2.

⁹⁴⁸ N. BMMENS, "The freight should be proportioned to the groove". *Over draagkracht en de hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 6.

⁹⁴⁹ B. PEETERS, G. VERBIST, R. SMET en L. MEEUSEN, *De hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Antwerp tax academy, 2014, 10; HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf, 99.

⁹⁵⁰ Inkomsten van partners worden in een eerste fase samengevoegd en vervolgens worden deze inkomsten volgens een bepaalde berekening toegerekend aan de partners; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 57.

⁹⁵¹ Inkomsten van partners worden samengevoegd en aan eenzelfde tarief belast als dat van een individu; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 57.

⁹⁵² B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 57.

⁹⁵³ FOD Financiën, *Analyse van de fiscale behandeling van verschillende samenlevingsvormen*, S&L/DA/2016/088, 4.

307. De Hoge Raad van Financiën gaf recent in 2020 haar advies omtrent een grondigere hervorming van de personenbelasting gefocust op de verlaging van de belastingdruk van arbeid.⁹⁵⁴ Fiscale neutraliteit blijkt daarbij nog steeds een belangrijk uitgangspunt te zijn.⁹⁵⁵ Er werd een basisscenario uitgedacht – dat gericht is op de verhoging van de belastingvrije som tot het leefloon en de opheffing van de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid – aangevuld met zes mogelijke pistes.⁹⁵⁶ Deze pistes betreffen de verlaging van tarieven (1), een belastingsschaal met twee tarieven (2), het uitvlakken van hoge marginale tarieven (3) een dual income tax (4), een vlaktaks (5) en een volledige globalisering van de inkomsten (6).⁹⁵⁷ Bij het bepalen van de belastbare eenheid (het individu/het gezin) zou het voor de wetgever erop aan komen een afweging te maken tussen efficiëntie en herverdeling.⁹⁵⁸

308. In haar regeerakkoord van 2020 kondigt de regering aan een bredere fiscale hervorming voor te bereiden om ons belastingstelsel “te moderniseren, te vereenvoudigen, meer rechtvaardig en meer neutraal te maken”.⁹⁵⁹ Deze hervorming zou onder meer steunen op een verdere verlaging van de lasten op arbeid (zoals ook in het advies van de Hoge Raad van Financiën werd gesteld) en een vereenvoudiging waarbij aftrekposten, belastingverminderingen en uitzonderingsregimes zoveel mogelijk uitdoven (zodat we verschuiven van

---

⁹⁵⁴ HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf.

⁹⁵⁵ HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf, 75.

⁹⁵⁶ HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf, 200.

⁹⁵⁷ HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf, 208.

⁹⁵⁸ HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf, 47.

⁹⁵⁹ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 51.

alternatieve verloningsvormen richting verloning in euro's).⁹⁶⁰ De regering zou daarnaast ook maatregelen nemen om de gezinsfiscaliteit te verlichten en beter af te stemmen op de combinatie werk en gezin en de zorg voor oudere inwonende familieleden. In die zin zou de belastingvermindering voor kinderopvang worden uitgebreid en de toeslag op de belastingvrije som voor (groot)ouders en broers/zussen ten laste ouder dan 65 jaar worden verhoogd.⁹⁶¹ Tenslotte zou ook worden gestreefd naar een eerlijke contributie van de personen die de grootste draagkracht hebben om bij te dragen, met respect voor het ondernemerschap.⁹⁶²

1.3.2 Gemeenschappelijke versus afzonderlijke aanslag

1.3.2.1 Gemeenschappelijke aanslag: gehuwden en wettelijk samenwonenden

309. Wettelijk samenwonenden worden sinds aanslagjaar 2005 gelijkgesteld met gehuwden.⁹⁶³ Daaruit volgt dat de bepalingen uit het WIB 92 met betrekking tot gehuwden, evenzeer van toepassing zijn op wettelijk samenwonenden, ook al wordt hier niet uitdrukkelijk in voorzien.⁹⁶⁴ Zo kan men het huwelijk bijvoorbeeld lezen in de zin van de wettelijke samenwoning, de echtscheiding in de zin van de beëindiging van de wettelijke samenwoning en de ontbinding van het huwelijk vanwege het overlijden in de zin van de beëindiging van de wettelijke samenwoning vanwege het overlijden.⁹⁶⁵ Deze gelijkstelling heeft tot gevolg dat

---

⁹⁶⁰ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 52.

⁹⁶¹ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 52.

Dit is ondertussen doorgevoerd via art. 7-12 van de programmawet van 20 december 2020; Programmawet 20 december 2020, *BS* 31 december 2020 (hierna: programmawet 20 december 2020).

⁹⁶² Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 53.

⁹⁶³ Art. 2, § 1, 2° WIB 92; L. VANDENBERGHE, "De hervorming van de personenbelasting", *RW* 2001-02, (1301) 1303; L. DE CONINCK, "Huwten of samenwonen: keuze van het hart, niet van het verstand?", *Nieuwsbrief notariaat* 2011, (1) 1; L. EVERAERT, *Vermogensplanning & de impact van samenlevingsvormen*, Gent, Larcier, 2019, 57; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 561.

⁹⁶⁴ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 19; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 19.

⁹⁶⁵ Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 9-11; I. VAN DE WOESTEYNE, "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, (150) 155; M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, (74) 74; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F.

wettelijk samenwonenden recht hebben op dezelfde fiscale voordelen als gehuwden.⁹⁶⁶ Zowel voor gehuwden als voor wettelijk samenwonenden wordt in beginsel een gemeenschappelijke aanslag gevestigd, zijnde een aanslag op naam van beide partners (artikel 126 WIB 92; zie uitzonderingen randnummer 313).⁹⁶⁷ Een dergelijke gemeenschappelijke aanslag belet evenwel niet dat het belastbare inkomen afzonderlijk wordt vastgesteld.⁹⁶⁸ Zo wordt bij het bepalen van het netto-inkomen van iedere belastingplichtige rekening gehouden met de eigen beroepsinkomsten, eventueel na toepassing van het huwelijksquotiënt⁹⁶⁹, bepaalde diverse inkomsten die ze zelf hebben behaald of die aan hen worden toegekend, de inkomsten die eigen zijn op grond van het vermogensrecht en de helft van alle andere inkomsten.⁹⁷⁰

310. Het fiscaal recht bevat geen definitie van het huwelijk of de wettelijke samenwoning, waardoor moet worden teruggegrepen naar het gemeen recht, *in*

BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 100; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 532.

⁹⁶⁶ Deze voordelen zijn inzonderheid het huwelijksquotiënt, de toekenning van een meewerkinkomen en de aanrekening van de verliezen van de echtgenoot; Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 12.

⁹⁶⁷ Art. 2, § 1, 3° WIB 92; D. PIGNOLET, "Huwelijk, feitelijke scheiding, echtscheiding en fiscaliteit", *NJW* 2003, (874) 874; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 561; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 49; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 196.

⁹⁶⁸ Art. 126, § 1 WIB 92; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 562; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 22; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 458; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 24.

⁹⁶⁹ Dit geldt ook voor een meewerkinkomen (art. 86 WIB 92). Wanneer één van de partners de andere partner werkelijk helpt in het uitoefenen van zijn (zelfstandige) beroepswerkzaamheid, mag een deel van de winst of baten (maximaal 30%) als meewerkinkomen worden toegekend aan die partner. Dit geldt enkel onder de voorwaarde dat die partner zelf niet meer dan 14.400 euro (basisbedrag: 8.700 euro) aan beroepsinkomsten heeft verkregen. Deze situatie kan zich enkel voordoen bij bursalen aangezien hun doctoraatsbeurs fiscaal wordt vrijgesteld en dus geen beroepsinkomen vormt. Assistenten overschrijden met hun loon immers de toegelaten grens aan beroepsinkomsten.

⁹⁷⁰ Art. 127 WIB 92; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 74-75; I. VAN DE WOESTEYNE, "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, (150) 151; M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, (74) 75; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 438 en 458; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 135-136; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 25.

casu het burgerlijk recht (*supra* randnummers 293 en 298).⁹⁷¹ Bovendien heeft het huwelijksstelsel/de wettelijke samenwoning ook een impact op fiscaalrechtelijk vlak. Er wordt namelijk aansluiting gezocht bij het vermogensrecht voor het bepalen van de belastbare inkomsten die aan iedere partner moeten worden toegerekend. Belangrijk in dat verband is aldus een grondige studie van de vermogensrechtelijke situatie van beide partners.⁹⁷² Hierna volgt een overzicht van de precieze **impact van het huwelijksstelsel (of de wettelijke samenwoning)** op het vaststellen van de afzonderlijke inkomsten bij een gemeenschappelijke aanslag. De *Com.IB* maakt een onderscheid naargelang men gehuwd is onder het stelsel van scheiding van goederen of wettelijk samenwoont dan wel gehuwd is onder het wettelijk stelsel (daartoe behoren ook de verschillende varianten, zoals het stelsel van algehele gemeenschap).⁹⁷³

	Wettelijke samenwoning/huwelijk onder stelsel van scheiding van goederen	Huwelijk onder wettelijk stelsel
Beroepsinkomsten (art. 23, § 1 WIB 92)	Elke partner is belastbaar op zijn eigen beroepsinkomsten, eventueel na toepassing van het huwelijksquotiënt	
Onroerende inkomsten (art. 7 WIB 92)	Belastbaar bij de eigenaar van het goed	belastbaar voor de helft bij elke partner
Roerende inkomsten (art. 17 WIB 92)	Belastbaar bij de eigenaar	Belastbaar voor de helft bij elke partner, behalve indien de inkomsten een toebehoren van een eigen roerend goed uitmaken (dan belastbaar bij de eigenaar van het goed)
Diverse inkomsten van roerende aard (art. 90, 5° tot 7° en 11° WIB 92)		
Occasionale winst en baten (art. 90, 1° WIB 92)	Belastbaar bij degene die ze heeft behaald	
Prijzen, subsidies, renten of pensioenen aan geleerden, schrijvers of kunstenaars (art. 90, 2° WIB 92)	Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend	
Onderhoudsuitkeringen en aanvullende onderhoudsuitkeringen (art. 90, 3° en 4° WIB 92)	Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend (indien aan beide partners toegekend, dan belastbaar voor de helft bij elke partner)	
Meerwaarden op ongebouwde onroerende	Belastbaar bij de eigenaar	Belastbaar bij de eigenaar (belastbaar voor de helft bij elke partner wanneer

⁹⁷¹ M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 560; R. DEBLAUWE, "Gehuwden en samenwonenden", *AFT* 2001, speciale uitgave, (18) 20; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 196.

⁹⁷² L. MAES, "Volledige decumul leidt soms tot hogere belasting", *Fiscoloog* 2004, (1) 4.

⁹⁷³ *Com.IB* nr. 126/27; Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 53.

goederen (art. 90, 8° WIB 92) Meerwaarden op aandelen (art. 90, 9° WIB 92) Meerwaarden op gebouwde onroerende goederen (art. 90, 10° WIB 92)		het goed deel uitmaakt van het gemeenschappelijk vermogen)
Aan onderzoekers betaalde persoonlijke vergoedingen uit de exploitatie van uitvindingen (art. 90, 12° WIB 92)	Belastbaar bij degene aan wie ze zijn toegekend	
Inkomsten van de kinderen waarvan beide partners het wettelijk genot hebben	Belastbaar voor de helft bij elke partner	
Inkomsten van de kinderen waarvan één van de partners het wettelijk genot heeft	Belastbaar bij degene die het wettelijk genot van de inkomsten heeft	Belastbaar voor de helft bij elke partner
Indiciair inkomen van onbepaalde oorsprong (art. 341, eerste lid WIB 92)	Belastbaar voor de helft bij elke partner	

Tabel 18: impact huwelijksstelsel/wettelijke samenwoning op vaststelling afzonderlijke inkomsten⁹⁷⁴

311. Uit dit overzicht kunnen we afleiden dat beide partners steeds belastbaar zijn op de eigen beroepsinkomsten (eventueel na toepassing van het huwelijksquotiënt) en op bepaalde diverse inkomsten die ze zelf hebben behaald of die aan hen worden toegekend. Het onderscheid tussen het stelsel van scheiding van goederen/wettelijke samenwoning en het wettelijk stelsel treedt duidelijk op de voorgrond bij de onroerende inkomsten, de roerende inkomsten en de diverse inkomsten die betrekking hebben op onroerende en roerende goederen. Waar in het eerste geval steeds de eigenaar zal worden belast, zullen deze inkomsten in het tweede geval vaker worden verdeeld over beide partners.⁹⁷⁵ Gelet op het progressieve tarief kan de belastingdruk in het wettelijk stelsel mogelijk lager liggen, met name wanneer men in een lagere inkomensschijf valt via de spreiding van deze inkomsten over beide partners. Dit wordt echter gemilderd door de toepassing van afzonderlijke tarieven voor diverse inkomsten en de bevrijdende roerende voorheffing. We kunnen opmerken dat hier feitelijk niet alleen wordt voorbij gegaan aan de fiscale neutraliteit ten opzichte van het huwelijksstelsel/wettelijke samenwoning maar ook aan het draagkrachtprincipe. Er is met name geen reden om aan te nemen dat gehuwden onder het stelsel van

⁹⁷⁴ *Com.IB* nr. 126/27.

⁹⁷⁵ L. DE CONINCK, "Huwten of samenwonen: keuze van het hart, niet van het verstand?", *Nieuwsbrief notariaat* 2011, (1) 3.

scheiding van goederen/wettelijk samenwonenden een andere draagkracht zouden hebben dan gehuwden onder het wettelijk stelsel.

1.3.2.2 Afzonderlijke aanslag: alleenstaanden en feitelijk samenwonenden (bijzondere gevallen)

312. Belastingplichtigen worden principieel belast als alleenstaanden, behoudens indien een gemeenschappelijke aanslag moet worden gevestigd.⁹⁷⁶ Zoals gezegd wordt voor gehuwden en wettelijk samenwonenden zulke gemeenschappelijke aanslag gevestigd (mits een aantal uitzonderingen). Dit betekent dat alleenstaanden in de enge zin en feitelijk samenwonenden *a contrario* een afzonderlijke aanslag ontvangen.⁹⁷⁷

313. In bepaalde gevallen wordt voor gehuwden en wettelijk samenwonenden eveneens een afzonderlijke aanslag gevestigd: (1) voor het jaar van het huwelijk/wettelijke samenwoning⁹⁷⁸; (2) voor het jaar van de ontbinding van het huwelijk/beëindiging van de wettelijke samenwoning; (3) voor het jaar van de scheiding van tafel en bed⁹⁷⁹; (4) vanaf het jaar volgend op de feitelijke scheiding (voor zover die scheiding na het belastbare tijdperk niet ongedaan is gemaakt)⁹⁸⁰; en (5) wanneer één van de partners beroepsinkomsten heeft van meer dan 11.090 euro (basisbedrag: 6.700 euro) die vrijgesteld zijn zonder

---

⁹⁷⁶ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 19.

⁹⁷⁷ D. PIGNOLET, "Huwelijk, feitelijke scheiding, echtscheiding en fiscaliteit", *NJW* 2003, (874) 875; L. EVERAERT, *Vermogensplanning & de impact van samenlevingsvormen*, Gent, Larcier, 2019, 58; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 19; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 149; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 101; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 204.

⁹⁷⁸ Er wordt evenwel een gemeenschappelijke aanslag gevestigd voor het jaar waarin wettelijk samenwonenden met elkaar in het huwelijk treden, tenzij de verklaring van wettelijke samenwoning tijdens hetzelfde jaar is afgelegd; art. 126, § 2, tweede lid WIB 92.

⁹⁷⁹ Om te bepalen of er bij een echtscheiding of scheiding van tafel en bed een gemeenschappelijke aanslag moet worden gevestigd, kijkt de fiscale administratie naar de datum van de overschrijving van de echtscheiding in de bevolkingsregisters; Circ. 28 november 2005, nr. Ci.RH.331/562.887.

⁹⁸⁰ De fiscale administratie aanvaardt dat iedere belastingplichtige afzonderlijk aangifte doet voor het jaar van de feitelijke scheiding (waarin er nog een gemeenschappelijke aangifte wordt gevestigd); I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 21; M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not. Fisc.M.* 2016, (74) 76-77.

progressievoorbehoud.⁹⁸¹ In het bijzondere geval dat één van de partners overlijdt, heeft de overlevende partner de keuze tussen een gemeenschappelijke en een afzonderlijke aanslag.⁹⁸² Als basisregel geldt een afzonderlijke aanslag, maar de overlevende partner kan in de aangifte personenbelasting zijn keuze voor een gemeenschappelijke aanslag te kennen geven.⁹⁸³

314. Een afzonderlijke aanslag wordt dus niet alleen gevestigd voor alleenstaanden in de enge zin, maar ook voor feitelijk samenwonenden, weduwen/weduwnaars en gescheiden personen.⁹⁸⁴ Binnen deze categorie kunnen we een onderscheid maken tussen enerzijds personen die effectief alleenstaand zijn omdat ze nog nooit gehuwd zijn geweest of een wettelijke samenwoning zijn aangegaan, omdat ze gescheiden zijn of omdat de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner is overleden en anderzijds personen die een feitelijk gezin vormen. Op basis van het draagkrachtprincipe kan men zich de vraag stellen of het wel correct is om feitelijk samenwonenden anders te behandelen dan gehuwden/wettelijk samenwonenden. Het is immers perfect mogelijk dat zij op eenzelfde manier een affectieve relatie

---

⁹⁸¹ Dit betekent dat de vrijgestelde inkomsten niet in aanmerking komen voor de berekening van de belasting op de andere inkomsten; art. 126, § 2 WIB 92.

Dit betekent ook dat het huwelijksquotiënt niet kan worden toegepast. Deze regel is in beginsel niet discriminerend volgens het Arbitragehof (Arbitragehof 12 januari 1995, *BS* 3 maart 1995; Arbitragehof 1 december 1994, *BS* 14 december 1994). Volgens het Grondwettelijk Hof zou de situatie waarin een euroambtenaar zowel belastbare als vrijgestelde inkomsten ontvangt (van meer dan 11.090 euro) wel vatbaar moeten zijn voor de toepassing van het huwelijksquotiënt; GwH 29 maart 2012, nr. 51/2012; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, 421; J. VAN DYCK, "Huwelijksquotiënt, Euro-ambtenaren: toch (kleine) discriminatie", *Fiscoloog* 2012, 11-12.

⁹⁸² Wanneer beide partners overlijden in hetzelfde jaar, is de keuze aan de erfgenamen; Art. 126, § 3 WIB 92; L. VANDENBERGHE, "De hervorming van de personenbelasting", *RW* 2001-02, (1301) 1303; M. MAUS, *Personenbelasting, Materieële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 143-146; I. VAN DE WOESTEYNE, "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, (150) 155; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 561-562; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 21; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 134-135.

Volgens het Grondwettelijk Hof was het discriminerend dat gehuwden/wettelijk samenwonenden aanvankelijk als alleenstaanden werden belast voor het jaar van de ontbinding van het huwelijk/beëindiging van de wettelijke samenwoning door overlijden waardoor zij niet konden genieten van het huwelijksquotiënt; GwH 30 september 2009, nr. 148/2009; C. BUYSSE, "Verlies huwelijksquotiënt door overlijden partner is discriminerend", *Fiscoloog* 2009, (12) 12.

⁹⁸³ Circ. 14 april 2005, nr. Ci.RH.331/569.662, nr. 5; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 439-440.

⁹⁸⁴ Het kan daarbij gaan om een echtscheiding, maar ook om een scheiding van tafel en bed of een feitelijke scheiding.

uitbouwen en daardoor eveneens bepaalde schaalvoordelen genereren ten opzichte van alleenstaanden. Vanuit het perspectief van fiscale neutraliteit kan worden aangevoerd dat de keuze tussen wettelijk samenwonen en feitelijk samenwonen mogelijk wordt beïnvloed door fiscale motieven. Het is begrijpelijk dat dit voor de wetgever een moeilijke afweging vormt, aangezien het uitermate complex is om vast te stellen vanaf wanneer men effectief een affectieve relatie uitbouwt die te vergelijken valt met het wettelijk samenwonen. Anderzijds kan men zich de vraag stellen of de klemtoon wel gelegd moet worden bij een affectieve relatie, gelet op het feit dat een wettelijke samenwoning eveneens kan worden aangegaan door niet-partners. Het verschil met een feitelijke samenwoning wordt dan namelijk zeer klein.

1.3.3 Huwelijksquotiënt

315. Eén van de directe gevolgen van een gemeenschappelijke aanslag is de eventuele toepassing van het huwelijksquotiënt (artikel 87 WIB 92). De invoering ervan kadert in de wet van 7 december 1988⁹⁸⁵ met als toenmalige doelstelling om aan de thuisblijvende echtgenoot of aan de echtgenoot die wegens loopbaanonderbreking, werkloosheid of deeltijdse arbeid slechts relatief lage inkomsten had, een bepaald gedeelte van het beroepsinkomen van de andere echtgenoot toe te rekenen.⁹⁸⁶ Het huwelijksquotiënt wordt concreet aangewend alvorens het belastbare inkomen van iedere partner afzonderlijk wordt vastgesteld en vormt dus een gedeeltelijke uitzondering op de decumulregeling. Wanneer maar één van beide partners een beroepsinkomen geniet, mag 30% daarvan worden overgeheveld naar de andere partner en in hoofde van deze laatste worden belast, rekening houdende met een maximumplafond van 11.090 euro (basisbedrag: 6.700 euro).⁹⁸⁷ Dit heeft enkel betrekking op de progressief

---

⁹⁸⁵ Art. 4 wet 7 december 1988; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 440.

⁹⁸⁶ Verslag namens de Commissie voor de Financiën van de Senaat, *Parl.St.* Kamer 1988-89, nr. 440/2, 11.

⁹⁸⁷ Art. 87 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 551; M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, (74) 75; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 441; L. DE CONINCK, "Huwten of samenwonen: keuze van het hart, niet van het verstand?", *Nieuwsbrief notariaat* 2011, (1) 1; L. EVERAERT, *Vermogensplanning & de impact van samenlevingsvormen*, Gent, Larcier, 2019, 61; M.-C. VALSCHAERTS, *Mariage et fiscalité*, Waterloo, Kluwer, 2013, 71; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.),

belastbare beroepsinkomsten, waardoor de afzonderlijk belastbare beroepsinkomsten in deze context dus buiten beschouwing blijven.⁹⁸⁸ Bovendien wordt enkel het netto beroepsinkomen, na aftrek van de beroepskosten en de eigen beroepsverliezen, in aanmerking genomen.⁹⁸⁹ Het toegerekende gedeelte wordt dan als een persoonlijk beroepsinkomen van die partner beschouwd, maar behoudt wel de oorspronkelijke kwalificatie.⁹⁹⁰

316. Daarnaast kan het huwelijksquotiënt evenzeer worden toegepast wanneer één van beide partners een beperkt beroepsinkomen geniet. Er moet dan worden uitgemaakt of dit beroepsinkomen minder dan 30% van het totale bedrag aan beroepsinkomsten bedraagt, zodanig dat dit kan worden aangevuld tot de grens van 30% wordt bereikt, opnieuw rekening houdende met een maximumplafond van 11.090 euro (basisbedrag: 6.700 euro).⁹⁹¹ De toepassing van het huwelijksquotiënt kan een belastingbesparing opleveren doordat de partner met

---

Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 140; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 74.

⁹⁸⁸ Art. 89, eerste lid WIB 92; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 563; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 551; M.-C. VALSCHAERTS, *Mariage et fiscalité*, Waterloo, Kluwer, 2013, 69; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 140; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 72.

⁹⁸⁹ B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 85; J. VAN DYCK, "Hoe huwelijksquotiënt berekenen?", *Fiscaloloog* 1997, (11) 11; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 441; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 552.

⁹⁹⁰ Wanneer de beroepsinkomsten tot meer dan één inkomenscategorie behoren, worden ze evenredig toegerekend; Art. 89, tweede lid WIB 92; L. VANDENBERGHE, "De hervorming van de personenbelasting", *RW* 2001-02, (1301) 1305; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 86; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, 422; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 441; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 564; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 552; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 76.

⁹⁹¹ Art. 88 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 552; M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, (74) 75; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 441; L. EVERAERT, *Vermogensplanning & de impact van samenlevingsvormen*, Gent, Larcier, 2019, 61; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 563; M.-C. VALSCHAERTS, *Mariage et fiscalité*, Waterloo, Kluwer, 2013, 71; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 140; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 74-75.

het hoogste beroepsinkomen mogelijk in een lagere inkomensschijf valt waardoor een lager progressief tarief geldt. Het precieze effect daarvan is afhankelijk van de hoogte van het inkomen, waarbij de overheveling afkomstig van een hogere inkomensschijf logischerwijze meer voordeel oplevert.⁹⁹² Voor de partner met het laagste beroepsinkomen heeft dit tot gevolg dat de belastingvrije som optimaal kan worden benut.⁹⁹³ Aangezien bursalen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, kunnen zij bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag aanspraak maken op de toepassing van het huwelijksquotiënt.⁹⁹⁴

317. Merk op dat het huwelijksquotiënt enkel wordt toegepast wanneer het ook fiscaal voordelig is, met name in die situaties waarin de belastingdruk niet wordt verhoogd.⁹⁹⁵ Deze regel werd opgenomen in het WIB 92 ten gevolge van een arrest van het Arbitragehof de dato 18 februari 1998.⁹⁹⁶ Het arrest handelde over de vraag of de toepassing van het huwelijksquotiënt een discriminatie in het leven roept tussen gehuwde en ongehuwde personen in de omstandigheid waarin een van hen buitenlandse beroepsinkomsten geniet die worden vrijgesteld met progressievoorbehoud. *In casu* leidde de toepassing van het huwelijksquotiënt ertoe dat een deel van deze vrijgestelde beroepsinkomsten werd belast, terwijl deze belasting niet verschuldigd zou zijn in het tegengestelde geval. Het Hof maakte een vergelijking tussen twee categorieën van echtgenoten: diegenen voor wie de toepassing van het huwelijksquotiënt voordelig bleek en diegenen voor wie de toepassing ervan nadelig bleek. Een dergelijke ongelijke behandeling zou in strijd zijn met de nagestreefde doelstelling om de fiscale situatie van gehuwden

---

⁹⁹² FOD Financiën, *Analyse van de fiscale behandeling van verschillende samenlevingsvormen*, S&L/DA/2016/088, 32; L. EVERAERT, *Vermogensplanning & de impact van samenlevingsvormen*, Gent, Larcier, 2019, 61.

⁹⁹³ Gezinsbond, *Van huwelijksquotiënt naar gezinsquotiënt, standpunt van de gezinsbond*, <https://www.gezinsbond.be/Gezinspolitiek/standpunten/Documents/Gezinsquoti%C3%ABnt.pdf>; L. EVERAERT, *Vermogensplanning & de impact van samenlevingsvormen*, Gent, Larcier, 2019, 61.

⁹⁹⁴ M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaar effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 107; P. FOUBERT, A. MAES en M. WILMS, "Qualitative employment relationships for Ph.D. students in the EU?", *ELLJ* 2020, (48) 55-56.

⁹⁹⁵ Art. 87-88 WIB 92; K. JANSSENS, "Geen huwelijksquotiënt als dat nadelig uitvalt", *Fisc.Act.* 1998, (1) 1-3; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 442; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 553.

⁹⁹⁶ Arbitragehof 18 februari 1998, *BS* 30 april 1998; J. VAN DYCK, "Huwelijksquotiënt mag enkel bevoordelen, niet benadelen", *Fiscoloog* 1998, (7) 7; J. VAN DYCK, "Huwelijksquotiënt: discriminerend", *Fiscoloog* 1998, (10) 10.

te verbeteren.⁹⁹⁷ Het Hof besloot tot een schending van het gelijkheidsbeginsel nu het huwelijksquotiënt zonder onderscheid van toepassing was op alle echtparen en dit bijgevolg voor een bepaalde categorie van hen tot een ongunstigere fiscale situatie kon leiden.⁹⁹⁸ Het huwelijksquotiënt kan – naast de situatie waarin één van de partners een buitenlands inkomen ontvangt dat wordt vrijgesteld met progressievoorbehoud – eveneens nadelig blijken in het geval waarin één van de partners een hoog inkomen heeft dat niet uit beroepsinkomsten bestaat. De progressiviteit van de personenbelasting zorgt er dan namelijk voor dat die partner eventueel in een hogere inkomensschijf terechtkomt.⁹⁹⁹ In de hypothese dat de partner van de bursaal vrijgestelde buitenlandse inkomsten ontvangt met progressievoorbehoud of de bursaal zelf hoge inkomsten genereert naast zijn doctoraatsbeurs, zal het huwelijksquotiënt aldus geen toepassing vinden.

318. Zoals gezegd houdt het huwelijksquotiënt rekening met de draagkracht van gezinnen. Op basis van dit principe is het namelijk niet te verantwoorden dat twee koppels met eenzelfde totaalinkomen van 40.000, maar een verschillende onderlinge verdeling van respectievelijk 20.000-20.000 en 40.000-0, anders zouden worden belast.¹⁰⁰⁰ In België wordt geen volledige splitsing van het inkomen vooropgesteld, maar wordt de verhouding 70/30 gehanteerd omdat de draagkracht ook niet zou worden gehalveerd wanneer men het inkomen met zijn/haar partner moet delen.¹⁰⁰¹ Toch houdt deze maatregel slechts beperkt rekening met de draagkracht van gezinnen (meer bepaald gezinnen met maar één of een beperkt tweede beroepsinkomen), nu van meet af aan een maximumplafond werd ingesteld.¹⁰⁰² Dit plafond kwam er onder druk van een aantal feministische drukingsgroepen die het huwelijksquotiënt zagen als een

---

⁹⁹⁷ J. VAN DYCK, "Huwelijksquotiënt: discriminerend", *Fiscoloog* 1998, (10) 10; M.-C. VALSCHAERTS, *Mariage et fiscalité*, Waterloo, Kluwer, 2013, 70; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 73.

⁹⁹⁸ Arbitragehof 18 februari 1998, *BS* 30 april 1998; J. VAN DYCK, "Huwelijksquotiënt mag enkel bevoordelen, niet benadelen", *Fiscoloog* 1998, (7) 7.

⁹⁹⁹ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 553; M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, (74) 76; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 442.

¹⁰⁰⁰ F. VANISTENDAEL, "Weg met het huwelijksquotiënt?", *AFT* 2004, (1) 1; F. VANISTENDAEL, "Fiscale draagkracht van familie en alleenstaanden", *AFT* 2017, (25) 27; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 72.

¹⁰⁰¹ F. VANISTENDAEL, "Weg met het huwelijksquotiënt?", *AFT* 2004, (1) 1; F. VANISTENDAEL, "Fiscale draagkracht van familie en alleenstaanden", *AFT* 2017, (25) 27.

¹⁰⁰² F. VANISTENDAEL, "Fiscale draagkracht van familie en alleenstaanden", *AFT* 2017, (25) 27.

aalmoes voor de moeder aan de haard.¹⁰⁰³ Deze maatregel is bovendien niet fiscaal neutraal aangezien enkel gehuwden en wettelijk samenwonenden (en dus niet feitelijk samenwonenden) hiervan kunnen genieten.

319. Het huwelijksquotiënt kan duidelijk worden gekaderd in de tijdgeest van de wet van 7 december 1988 aangezien het voornamelijk de thuiswerkende echtgenoot valoriseert en er in die periode nog meer een beeld bestond van de vrouw die niet uit werken ging om voor de kinderen te zorgen. Er heerst sinds lange tijd discussie over de afschaffing ervan, gelet op de vraag of een dergelijke maatregel wel thuishoort in de huidige maatschappij.¹⁰⁰⁴ De arbeidsparticipatie zou hierdoor niet worden bevorderd en er bestaat bijvoorbeeld een groter risico op armoede bij alleenstaanden met kinderlast.¹⁰⁰⁵

1.3.4 Belastingvrije som

320. De belastingvrije som houdt eenvoudigweg in dat men op een bepaald bedrag van het belastbaar inkomen geen personenbelasting betaalt.¹⁰⁰⁶ Zij bestaat uit een basisbedrag en enkele verhogingen – afhankelijk van de

---

¹⁰⁰³ F. VANISTENDAEL, "Weg met het huwelijksquotiënt?", *AFT* 2004, (1) 1.

¹⁰⁰⁴ HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf, 367; VRT, *Gwendolyn Rutten (open VLD): "Huwelijksquotiënt is geen rechtvaardige maatregel"*, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/10/21/openvld-wil-belastingvoordeel-voor-huisvrouwen-en-mannen-afschaf/>; VRT, *Wouter Beke (CD&V): "Wij zijn tegen het afschaffen van huwelijksquotiënt"*, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/10/21/wouter-beke---wij-zijn-tegen-het-afschaffen-van-huwelijksquotien/>; Gezinsbond, *Van huwelijksquotiënt naar gezinsquotiënt, standpunt van de gezinsbond*, <https://www.gezinsbond.be/Gezinspolitiek/standpunten/Documents/Gezinsquoti%C3%ABnt.pdf>.

¹⁰⁰⁵ VRT, *Gwendolyn Rutten (open VLD): "Huwelijksquotiënt is geen rechtvaardige maatregel"*, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/10/21/openvld-wil-belastingvoordeel-voor-huisvrouwen-en-mannen-afschaf/>; B. PEETERS en K. DE TROEYER, *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 88; B. PEETERS, G. VERBIST, R. SMET en L. MEEUSEN, *De hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Antwerp tax academy, 2014, 109.

Volgens de berekeningen van de Joint Research Group van de Europese Commissie zou de afschaffing van het huwelijksquotiënt de arbeidsparticipatie van vrouwen met 1,6% doen toenemen; EC, Werkdocument van de diensten van de Commissie, Landverslag België 2020 bij med.(Comm.) aan het EP, De Europese Raad, de Raad, de Europese Centrale Bank en de Eurogroep, Europees semester 2020: beoordeling van voortgang bij structurele hervormingen, preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden en resultaten van diepgaande evaluatie ingevolge verordening (EU) nr. 1176/2011, SWD(2020) 500 final, 43-44.

¹⁰⁰⁶ I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 159; G. VALKENBORG, "Belastingvrije som gaat omhoog", *Fisc.Act.* 2016, (5) 5.

gezinssituatie – met name voor belastingplichtigen met kinderen of andere personen ten laste, alleenstaande belastingplichtigen met kinderlast, belastingplichtigen waarvan de partner tijdens het jaar van het huwelijk of de wettelijke samenwoning beperkte bestaansmiddelen geniet en gehandicapte belastingplichtigen.¹⁰⁰⁷ Voorgenoemde verhogingen met betrekking tot kinderlast worden apart behandeld in het volgende onderdeel.

321. Vanaf aanslagjaar 2020 geldt voor iedere belastingplichtige een uniforme belastingvrije som (artikel 131 WIB 92).¹⁰⁰⁸ Voor de wet van 10 augustus 2001 werd nog een onderscheid gemaakt naargelang er een gemeenschappelijke dan wel een afzonderlijke aanslag werd gevestigd, waarbij de belastingvrije som voor alleenstaanden/samenwonenden hoger lag dan voor gehuwden.¹⁰⁰⁹ Het Arbitragehof besloot vervolgens in een arrest van 6 november 2001 dat dit verschil in behandeling tussen gehuwd en ongehuwd samenwonenden in strijd was met het gelijkheidsbeginsel. Een dergelijk verschil in behandeling kan namelijk niet worden verantwoord vanuit het gegeven dat de vaste kosten voor levensonderhoud van gehuwde personen doorgaans lager liggen, aangezien het al dan niet gehuwd samenwonen daar geen invloed op heeft (dit is wel een verantwoording voor een verschil in behandeling tussen alleenstaanden en gehuwden). De vastgestelde discriminatie was volgens het Hof te wijten aan het feit dat er geen bijzondere bepaling bestond voor ongehuwd samenwonenden en zij dus op dezelfde manier als alleenstaanden werden behandeld.¹⁰¹⁰ Met de wet van 10 augustus 2001 werd de belastingvrije som gelijkgetrokken voor alle

---

¹⁰⁰⁷ Art. 132-133 WIB 92.

¹⁰⁰⁸ Art. 131 WIB 92; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 438 en 460; G. VALKENBORG, "Belastingvrije som gaat omhoog", *Fisc.Act.* 2016, (5) 5; B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 8; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 457.

¹⁰⁰⁹ L. MAES, "Volledige decumul leidt soms tot hogere belasting", *Fiscoloog* 2004, (1) 3; L. VANDENBERGHE, "De hervorming van de personenbelasting", *RW* 2001-02, (1301) 1303; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 648.

¹⁰¹⁰ Arbitragehof 6 november 2001, nr. 140/2001; zie ook Arbitragehof 11 december 2002, nr. 185/2002; S. VAN CROMBRUGGE, "Vroegere fiscale behandeling van echtgenoten en gelijkheidsbeginsel", *Fiscoloog* 2015, (13) 13; C. AERTS, "Moet de keuze van samenlevingsvorm fiscaal neutraal zijn?", *T.Fam* 2009, (100) 101-102; P. VAN DE PUTTE, "Arbitragehof ziet discriminatie tussen gehuwde en ongehuwde samenwoners", *AFT* 2001, (445) 445-447.

belastingplichtigen.¹⁰¹¹ Het Arbitragehof moest daaropvolgend in een arrest van 14 mei 2003 opnieuw oordelen over een mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel, ditmaal inzake de gelijke behandeling van alleenstaanden en (gehuwd/ongehuwd) samenwonenden. Hoewel de discriminatie tussen gehuwd en ongehuwd samenwonenden was weggewerkt, zouden alleenstaanden en (gehuwd/ongehuwd) samenwonenden verschillend moeten worden behandeld, gelet op het onderscheid in financiële draagkracht. Verschillende categorieën van personen mogen immers niet op identieke wijze worden behandeld zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat. Volgens het Hof liggen de vaste kosten voor levensonderhoud inderdaad hoger voor alleenstaanden, maar wanneer de wetgever als doel vooropstelt om een neutrale houding aan te nemen ten opzichte van de verschillende samenlevingsvormen, kan hij afzien van het invoeren van verschillen die de administratie ertoe zouden kunnen brengen controles uit te oefenen die betrekking hebben op het privéleven en die kunnen leiden tot belangrijke kosten. Het Hof besloot dat er geen schending van het gelijkheidsbeginsel voorhanden was omwille van bovengenoemde redelijke verantwoording.¹⁰¹² Vanaf aanslagjaar 2009 tot en met aanslagjaar 2019 werd een onderscheid gecreëerd naargelang het inkomen van de belastingplichtige. Personen met een laag of middelgroot inkomen konden namelijk van een verhoogd basisbedrag genieten.¹⁰¹³

322. Vanaf aanslagjaar 2020 wordt de belastingvrije som vastgesteld onafhankelijk van de hoogte van het inkomen van de belastingplichtige (artikel 131 WIB 92). Het bedrag ervan wordt bepaald op 8.990 euro (basisbedrag: 4.785 euro).¹⁰¹⁴ Deze maatregel is volledig fiscaal neutraal, maar houdt – zoals het

---

¹⁰¹¹ W. DEFOOR, "De hervorming van de personenbelasting – beknopte analyse van een fiscaal meerjarenplan", *TFR* 2002, (551) 560; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 459.

¹⁰¹² Arbitragehof 14 mei 2003, nr. 63/2003.

¹⁰¹³ TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 438 en 460; M. BOURGEOIS en F. VOISIN, « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, (559) 567; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 649; G. VALKENBORG, "Belastingvrije som gaat omhoog", *Fisc.Act.* 2016, (5) 5; B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 8; J.-M. DEGEE, "Les cohabitants et la fiscalité directe" in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *Cohabitation légale et cohabitation de fait. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-neuve, Anthemis, 2008, (131) 144.

¹⁰¹⁴ Art. 131, eerste lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 649.

Arbitragehof zelf al aangaf in zijn arrest van 14 mei 2003 – geen rekening met de draagkracht van alleenstaanden. Dit basisbedrag wordt verhoogd met 1.630 euro (basisbedrag: 870 euro) indien de belastingplichtige gehandicapt is.¹⁰¹⁵ Dezelfde verhoging wordt toegepast indien voor het jaar van het huwelijk/wettelijke samenwoning een afzonderlijke aanslag wordt gevestigd en de netto-bestaansmiddelen van de partner niet hoger zijn dan 3.380 euro (basisbedrag: 1.800 euro).¹⁰¹⁶ Bij het vaststellen van het nettobedrag van de bestaansmiddelen dient geen rekening te worden gehouden met “studiebeurzen”.¹⁰¹⁷ Aangezien de doctoraatsbeurs van bursalen fiscaalrechtelijk wordt gelijkgesteld met een studiebeurs en zij bijgevolg geen netto-bestaansmiddelen ontvangen boven een bedrag van 3.380 euro, kan de partner van de bursaal voor het jaar van het huwelijk/wettelijke samenwoning aanspraak maken op voorgenoemde verhoging.

323. De belastingvrije som is fiscaaltechnisch een belastingvermindering.¹⁰¹⁸ Tot en met aanslagjaar 2016 werd evenwel bepaald dat “voor de berekening van de belasting een basisbedrag wordt vrijgesteld van belasting”.¹⁰¹⁹ Deze “vrijstelling” houdt in dat op een bepaald gedeelte van het belastbaar inkomen geen personenbelasting wordt berekend. Vanaf aanslagjaar 2017 wordt duidelijk gesteld dat het gaat om een belastingvermindering: “De basisbelasting wordt verminderd met de belasting op de belastingvrije som”.¹⁰²⁰ De fiscale administratie ging daarvoor ook al op diezelfde wijze te werk: eerst werd de personenbelasting berekend op het volledige bedrag van het belastbare inkomen en daarna werd het bedrag van de personenbelasting dat correspondeert met de belastingvrije som in mindering gebracht.¹⁰²¹ Deze wijziging kwam er ten gevolge van de *tax shift*. De belastingschijven en tarieven voor de berekening van de personenbelasting werden in verschillende fasen aangepast met als doel de belastingdruk te verlagen zodanig dat de belastingplichtige een hoger inkomen

---

¹⁰¹⁵ Art. 131, tweede lid WIB 92.

¹⁰¹⁶ Art. 133, eerste lid, 2° WIB 92.

¹⁰¹⁷ *Com.IB* nr. 136/27.

¹⁰¹⁸ B. PEETERS en R. SMET, “De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting”, *AFT* 2016, (5) 8.

¹⁰¹⁹ Oud art. 131 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, “De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit”, *T.Fam.* 2018, (159) 160.

¹⁰²⁰ Art. 134, § 2 WIB 92.

¹⁰²¹ I. VAN DE WOESTEYNE, “De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit”, *T.Fam.* 2018, (159) 160.

overhoudt en zijn koopkracht stijgt.¹⁰²² Het belastbaar inkomen werd standaard opgedeeld in vijf schijven die respectievelijk aan 25%, 30%, 40%, 45% en 50% werden belast. Voor de aanslagjaren 2017 en 2018 werd reeds een groter deel van het belastbaar inkomen onderworpen aan het belastingtarief van 25% waardoor minder werd belast aan 30%. Vanaf aanslagjaar 2019 verdween vervolgens het belastingtarief van 30% waardoor een nog groter deel van het belastbaar inkomen werd belast aan 25%. Daarnaast werd de schijf van 40% verruimd en de schijf van 45% ingekort. Voor aanslagjaar 2020 wordt voorzien in een verdere verruiming van de schijf van 40% en een verdere inkorting van de schijf van 45%.¹⁰²³ De belastingvrije som wordt echter berekend volgens de oude belastingschijven en tarieven¹⁰²⁴ - weliswaar onder de vorm van een belastingvermindering – aangezien de *tax shift* anders geen effect zou hebben en in bepaalde gevallen (gedeeltelijk) zou worden gecompenseerd door de belastingvrije som. Het gevolg van deze relatief ingewikkelde constructie is dat het belastingvoordeel met betrekking tot de belastingvrije som dus hoger ligt dan de personenbelasting die men normalerwijze voor dat bedrag verschuldigd zou zijn.¹⁰²⁵ Aangezien bursalen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, kunnen zij geen gebruik maken van de belastingvrije som als belastingvermindering.

324. Het feit of er een gemeenschappelijke dan wel een afzonderlijke aanslag wordt gevestigd, heeft ook een impact op de belastingvrije som. In het eerste geval kan het saldo immers worden overgeheveld naar de partner indien de

---

¹⁰²² I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 161; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 677; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 457.

¹⁰²³ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2018-2019*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 637; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 164-166.

¹⁰²⁴ Art. 148 wet 16 december 2015 houdende maatregelen inzake versterking van jobcreatie en koopkracht, *BS* 30 december 2015; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 471; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 677; J. VAN DYCK, "Belastingvrije som: nieuw belastingkrediet", *Fiscoloog* 2017, (14) 14.

¹⁰²⁵ J. VAN DYCK, "Belastingvrije som: nieuw belastingkrediet", *Fiscoloog* 2017, (14) 14; B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 9; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 677; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 159.

belastingvrije som niet volledig kan worden aangerekend op de belasting van de eigen inkomsten.¹⁰²⁶ Bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag kunnen bursalen het saldo in principe overhevelen naar de partner – nu zij zelf geen gebruik kunnen maken van de belastingvrije som –, tenzij deze volledig wordt aangewend door toepassing van het huwelijksquotiënt.

1.4 De betekenis van samenlevingsvormen in de sociale zekerheid: sector ziekte en invaliditeit, werkloosheid, arbeidsongevallen, beroepsziekten en pensioenen

325. Samenlevingsvormen spelen eveneens een rol binnen de verschillende sectoren van de sociale zekerheid, onder meer wat betreft de gerechtigdheid op en de hoogte van de uitkeringen. De sector ziekte en invaliditeit valt om te beginnen uiteen in de verzekering voor geneeskundige verzorging en de verzekering voor uitkeringen (zijnde de arbeidsongeschiktheidsuitkering en de moederschapsuitkering).¹⁰²⁷ Om aanspraak te maken op bovengenoemde geneeskundige verstrekkingen en uitkeringen is het niet voldoende om onderworpen te zijn aan de sociale zekerheid, maar moet men zich ook aansluiten bij een ziekenfonds.¹⁰²⁸

---

¹⁰²⁶ Art. 134, § 4 WIB 92; M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, (74) 76; I. VAN DE WOESTEYNE, "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, (150) 150; L. VANDENBERGHE, "De hervorming van de personenbelasting", *RW* 2001-02, (1301) 1304; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 648; HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', *Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan*, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf, 197.

¹⁰²⁷ De verzekering voor geneeskundige verzorging dekt de medische, farmaceutische en ziekenhuiskosten veroorzaakt door een ziekte of ongeval (art. 34 wet 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994, *BS* 27 augustus 1994 (hierna: ziekwet)). De verzekering voor uitkeringen biedt de gerechtigde een vervangingsinkomen enerzijds wanneer deze door ziekte of ongeval arbeidsongeschikt wordt en anderzijds in het kader van het moederschapsverlof; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 3 en 8; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 5.

¹⁰²⁸ Art. 118 ziekwet.

326. De **verzekering voor geneeskundige verzorging** heeft niet enkel betrekking op gerechtigden, maar ook op personen ten laste.¹⁰²⁹ Dit zijn de echtgenoot, *de persoon die samenwoont met de gerechtigde*, de kinderen/descendenten van de gerechtigde, zijn echtgenoot of zijn partner en de ouders/ascendenten van de gerechtigde en zijn echtgenoot (eigen cursivering).¹⁰³⁰ Er bestaat dus een miniem verschil met betrekking tot de samenlevingsvorm in die zin dat de ouders/ascendenten van wettelijk of feitelijk samenwonenden niet als personen ten laste kunnen worden aangemerkt.¹⁰³¹ Men kan bovendien slechts als persoon ten laste worden beschouwd voor zover men zelf geen inkomsten heeft boven een bepaalde grens en men deel uitmaakt van het gezin.¹⁰³² Merk op dat het begrip inkomen in deze context wordt gedefinieerd als *“het inkomen voortvloeiend uit een beroepsbezigheid, die al naargelang het geval wordt bedoeld in artikel 23, § 1, 1°, 2° of 4° of in artikel 228, § 2, 3° en 4° WIB”*.¹⁰³³ Het betreft hier dus belastbare beroepsinkomsten waardoor de doctoraatsbeurs van bursalen niet wordt beoogd. Dit heeft in beginsel tot gevolg dat bursalen die feitelijk samenwonen, wettelijk samenwonen of gehuwd zijn, zich

---

¹⁰²⁹ Art. 32, eerste lid ziekwet; C. BOULANGER, “Het huwelijk, de wettelijke en de feitelijke samenwoning in het socialezekerheidsrecht” in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TVII.1) TVII.2-1.

Gerechtigden hebben een persoonlijk recht op tegemoetkoming in de geneeskundige verzorging op grond van hun tewerkstelling of sociale situatie, terwijl personen ten laste een afgeleid recht hebben op basis van hun band met de gerechtigde; E. ALOFS, “Gezin en sociale zekerheid” in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 3; E. ALOFS, “De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers” in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 6.

¹⁰³⁰ Art. 123 KB 3 juli 1996 tot uitvoering van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen gecoördineerd op 14 juli 1994, BS 31 juli 1996 (hierna: KB 3 juli 1996).

¹⁰³¹ T. VAN DE CALSEYDE, “Samenlevingsvormen en sociale zekerheid” in V.C. Balie Antwerpen (ed.), *Het gezin 2.0*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (19) 41; E. ALOFS, “Gezin en sociale zekerheid” in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 4; E. ALOFS, “De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers” in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 7; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 64.

¹⁰³² E. ALOFS, “De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers” in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 7; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 64.

¹⁰³³ Art. 124, § 1, 1° KB 3 juli 1996.

niet zelf zouden moeten aansluiten bij een ziekenfonds, maar aanspraak kunnen maken op geneeskundige verstrekkingen via hun partner. Dit systeem is echter gericht op personen die normalerwijze geen beroepsactiviteit uitoefenen. Toch zullen bursalen zich steeds zelf bij een ziekenfonds moeten aansluiten aangezien de toekenning van een arbeidsongeschiktheidsuitkering en moederschapsuitkering hier eveneens mee verbonden zijn.¹⁰³⁴ De voorwaarde om deel uit te maken van het gezin houdt principieel in dat de gerechtigde en de persoon ten laste dezelfde hoofdverblijfplaats hebben volgens de inschrijving in het rijksregister.¹⁰³⁵ Voorgenoemde samenwoning impliceert niet alleen dat de betrokkenen op hetzelfde adres zijn ingeschreven, maar ook dat ze, minstens gedeeltelijk, gemeenschappelijke lasten dragen of met andere woorden dat er een bepaalde economische afhankelijkheid aanwezig is.¹⁰³⁶ Dit hoeft niet per se gepaard te gaan met een seksueel-affectieve relatie, aangezien ook verwanten in aanmerking komen. Verder kan melding worden gemaakt van de verhoogde tegemoetkoming¹⁰³⁷ en de maximumfactuur¹⁰³⁸, dewelke meestal worden

---

¹⁰³⁴ Art. 118 ziekwet.

¹⁰³⁵ Art. 124 KB 3 juli 1996; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 109-110; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 4.

¹⁰³⁶ M. BONHEURE, "Réflexions sur la notion de cohabitation", *JTT* 2000, (489) 493; J.-F. FUNCK, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2006, 116-118; F. REUSENS, "Le statut social" in J. HAUSER en J. RENCHON (eds.), *Différenciation ou convergence des status juridiques du couple marié ou non marié? Droit belge et français*, Brussel, Paris, 2005, (309) 311-312; E. DERMINE en F. REUSENS, "Les effets en droit social" in J. HAUSER en J. RENCHON (eds.), *Le statut juridique du couple marié et du couple non marié en droit belge et français*, Brussel, Larcier, 2012, (214) 220; S. EGGERMONT, *Twee relaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 403.

¹⁰³⁷ De verzekering voor geneeskundige verzorging dekt meestal slechts een gedeelte van de kosten voor geneeskundige verzorging. Het overige gedeelte, het zogenaamde remgeld, valt ten laste van de gerechtigde. Er zijn echter bepaalde situaties waarin men recht heeft op een verhoogde tegemoetkoming; Art. 37 ziekwet; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 111; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 5-7; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 8-9; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogens)planning voor nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 66-68.

¹⁰³⁸ Het maximumfactuur voert een maximumplafond in op de remgelden. Dit betekent dat van zodra zij een bepaalde drempel bereiken, de geneeskundige verzorging voor de rest van dat jaar volledig wordt vergoed; art. 37quinquies ziekwet; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 113; E. ALOFS, "Gezin en sociale

toegekend aan gezinnen die zich in een precare financiële situatie bevinden.¹⁰³⁹ In die zin wordt aldus rekening gehouden met het draagkrachtbeginsel.

327. Zowel bij **moederschaps-** als **arbeidsongeschiktheidsuitkeringen** opent de gerechtigde enkel een recht voor zichzelf. De hoogte van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is – in tegenstelling tot moederschapsuitkeringen – afhankelijk van de specifieke gezinssituatie, weliswaar vanaf het tweede jaar of vanaf de periode van invaliditeit (die volgt op de periode van primaire arbeidsongeschiktheid gedurende het eerste jaar).¹⁰⁴⁰ Men maakt meer bepaald een onderscheid tussen een gerechtigde met personen ten laste, een gerechtigde zonder personen ten laste met verlies van enig inkomen en een gerechtigde zonder personen ten laste en zonder verlies van enig inkomen.¹⁰⁴¹ Zij ontvangen een uitkering van respectievelijk 65%, 55% en 40% van hun loon¹⁰⁴², wat opnieuw aanleunt bij het draagkrachtbeginsel.

328. De gerechtigde met personen ten laste kan worden omschreven als de gerechtigde die *samenwoont* met zijn echtgenoot, *met de persoon waarmee hij*

---

zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 7-8; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 9-10; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 68-70.

¹⁰³⁹ E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 111-114.

¹⁰⁴⁰ E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 9-10; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 11.

¹⁰⁴¹ J. GILMAN, "Les catégories de bénéficiaires et droit de la sécurité sociale: une surprenante cohérence", *TSR* 2019, (387) 406; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 11.

¹⁰⁴² Art. 93, zesde lid ziektewet; art. 213, tweede lid KB 3 juli 1996; C. BOULANGER, "Het huwelijk, de wettelijke en de feitelijke samenwoning in het socialezekerheidsrecht" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TVII.1) TVII.3-1–TVII.3-2; T. VAN DE CALSEYDE, "Samenlevingsvormen en sociale zekerheid" in V.C. Balie Antwerpen (ed.), *Het gezin 2.0*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (19) 43-44; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 70-71.

een feitelijk gezin vormt en die geen bloed- of aanverwant is tot de derde graad, of met kinderen of bloed- en aanverwanten tot de derde graad (eigen cursivering).¹⁰⁴³ Vergelijkbaar met de verzekering voor geneeskundige verzorging mag de persoon ten laste geen beroepsactiviteit uitoefenen¹⁰⁴⁴ en moet deze financieel ten laste zijn van de gerechtigde en niet van een andere persoon die deel uitmaakt van het gezin.¹⁰⁴⁵ Voorgenoemde samenwoning impliceert niet alleen het samenleven onder hetzelfde dak – waarvoor men in beginsel opnieuw uitgaat van de gegevens in het rijksregister¹⁰⁴⁶ - maar ook het voeren van een gemeenschappelijke huishouding waarbij de gemeenschappelijke lasten worden gedeeld.¹⁰⁴⁷ Volgens sommige auteurs zou met een feitelijk gezin ook enkel het samenwonen als koppel worden bedoeld, nu bloed- of aanverwanten tot de derde graad expliciet worden uitgesloten.¹⁰⁴⁸ Dit lijkt echter geen doorslaggevend argument te zijn. De belangrijkste criteria zijn immers het samenleven onder hetzelfde dak en het delen van gemeenschappelijke lasten, wat doorgaans, maar niet uitsluitend het geval is bij koppels. De wet stelt enkel dat bloed- of aanverwanten tot de derde graad zijn uitgesloten, maar hier kan geenszins uit worden afgeleid dat enkel koppels in aanmerking komen voor het vormen van een feitelijk gezin. De gerechtigde die onderhoudsgeld betaalt, wordt ten slotte evenzeer tot de categorie “gerechtigde met personen ten laste” gerekend.¹⁰⁴⁹ Bij

---

¹⁰⁴³ Art. 225 KB 3 juli 1996; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 71.

¹⁰⁴⁴ Men mag ook geen pensioen of andere uitkering ontvangen krachtens een Belgische of een vreemde wetgeving. Hierdoor worden bursalen niet als persoon ten laste van hun partner beschouwd aangezien zij wel een tegemoetkoming ontvangen zoals vastgesteld in de circulaires.

¹⁰⁴⁵ Art. 225 KB 3 juli 1996; E. ALOFS, “De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers” in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 12; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 72.

¹⁰⁴⁶ Art. 225, § 4 KB 3 juli 1996.

¹⁰⁴⁷ Arbrb. Ieper 24 april 1992, *TSR* 1992, 310; Arbrb. Gent 24 december 2014, *Soc.Kron.* 2016, 178; Arbh. Bergen 20 april 2006, *Soc.Kron.* 2006, 485; M. VAN INGELGEM en S. DUBOIS, “Wat doen we: huwen of samenwonen” in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Leuvense notariële geschriften*, Gent, Larcier, (111) 129.

¹⁰⁴⁸ S. EGGERMONT, *Tweereelaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 411; M. BONHEURE, “Réflexions sur la notion de cohabitation”, *JTT* 2000, (489) 494-495; J.-F. FUNCK, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2006, 118.

¹⁰⁴⁹ Art. 225 KB 3 juli 1996; E. ALOFS, “De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid” in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*,

de bepaling van de personen die als ten laste kunnen worden beschouwd, treedt het feitelijk gezin op de voorgrond en geldt bijgevolg een neutrale behandeling ten opzichte van de verschillende samenlevingsvormen.

329. De gerechtigde zonder personen ten laste met verlies van enig inkomen is in se een alleenstaande, hetzij een gerechtigde die bewijst dat hij alleen woont, hetzij een gerechtigde die uitsluitend samenwoont met personen die geen inkomen hebben (maar die niet kunnen worden beschouwd als personen ten laste).¹⁰⁵⁰

330. De gerechtigde zonder personen ten laste en zonder verlies van enig inkomen vormt een restcategorie waartoe de gerechtigden behoren die niet onder de andere categorieën vallen. Het betreft in beginsel gerechtigden die samenwonen met een persoon die evengoed een inkomen ontvangt.¹⁰⁵¹

Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 115-116; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 10-11; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 12.

¹⁰⁵⁰ Art. 226 KB 3 juli 1996; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 116; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 11; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 13; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 73.

De partner van de bursaal zou eventueel wel aanspraak kunnen maken op een verhoogde uitkering op basis van dit criterium, nu de bursaal in principe geen belastbaar beroepsinkomen ontvangt.

¹⁰⁵¹ E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 117; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 11; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 13; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 73.

331. De sector **werkloosheid**¹⁰⁵² kan worden gerelateerd aan het systeem van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de sector ziekte en invaliditeit. De gerechtigde opent wederom enkel een recht voor zichzelf. De hoogte van werkloosheidsuitkeringen is vanaf het tweede jaar evenzeer afhankelijk van de specifieke gezinssituatie.¹⁰⁵³ Men maakt hiervoor een onderscheid tussen een werkloze met gezinslast, een alleenwonende werkloze en een samenwonende werkloze. Zij ontvangen een uitkering van respectievelijk 60%, 55% en 40% van hun loon.¹⁰⁵⁴ Zo wordt praktisch op eenzelfde manier rekening gehouden met het draagkrachtbeginsel als bij de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.

332. Voorgenoemde begrippen (zijnde een werkloze met gezinslast, een alleenwonende werkloze en een samenwonende werkloze) krijgen bovendien een volledig zelfde invulling als bij de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.¹⁰⁵⁵ De term samenwoning krijgt evenwel een eigen betekenis specifiek met betrekking tot de werkloosheidsreglementering en wordt zodoende expliciet gedefinieerd als "*het onder hetzelfde dak samenleven van twee of meer personen die hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen*".¹⁰⁵⁶ Daarbij geldt een weerlegbaar vermoeden dat een persoon geacht wordt te wonen

---

¹⁰⁵² De verzekering voor werkloosheid voorziet in een vervangingsinkomen voor werklozen die onvrijwillig zonder werk en bijgevolg zonder inkomen vallen; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 117; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 12.

¹⁰⁵³ E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat - deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 14; C. CASTELEIN en A. MAELFAIT, *Ongehuwd samenwonen*, Mechelen, Kluwer, 2003, 122.

¹⁰⁵⁴ Art. 114 KB 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering, *BS* 31 december 1991 (hierna: KB 25 november 1991); E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 118-119; M. VAN INGELGEM en S. DUBOIS, "Wat doen we: huwen of samenwonen" in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Leuvense notariële geschriften*, Gent, Larcier, (111) 127; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 16.

¹⁰⁵⁵ Art. 110 KB 25 november 1991; C. BOULANGER, "Het huwelijk, de wettelijke en de feitelijke samenwoning in het socialezekerheidsrecht" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TVII.1) TVII.4-1-TVII.4-2.

¹⁰⁵⁶ Art. 59, eerste lid MB 26 november 1991 houdende toepassingsregelen van de werkloosheidsreglementering, *BS* 25 januari 1992 (hierna: MB 26 november 1991); Cass. 24 januari 1983, *RW* 1983-84, 923; J. GILMAN, "Les catégories de bénéficiaires en droit de la sécurité sociale: une surprenante cohérence", *TSR* 2019, (387) 400.

op het adres van zijn hoofdverblijfplaats.¹⁰⁵⁷ Volgens het Hof van Cassatie houdt het begrip samenwonen een zekere duurzaamheid in.¹⁰⁵⁸ Er moet rekening worden gehouden met de feitelijke toestand, waardoor de inschrijving in het rijksregister op hetzelfde adres niet per se doorslaggevend is.¹⁰⁵⁹ Naast het behalen van een economisch-financieel voordeel door het delen van een woning, is het eveneens vereist dat bepaalde taken, activiteiten en andere huishoudelijke aangelegenheden zoals het onderhoud van de woonst en eventueel het inrichten ervan, de was, de boodschappen, het bereiden en nuttigen van de maaltijden gemeenschappelijk worden verricht en daarvoor eventueel financiële middelen worden ingebracht.¹⁰⁶⁰ Bij wijze van voorbeeld kan het arrest van het Hof van Cassatie de dato 9 oktober 2017 worden aangehaald. *In casu* werd de huurprijs en de prijs voor nutsvoorzieningen wel gedeeld met de andere bewoners, maar kenden zij elkaar niet vooraf, konden alle kamers afzonderlijk worden afgesloten, werd het gemeenschappelijk salon zelden gebruikt, kookte ieder voor zichzelf volgens eigen aangekochte ingrediënten en was er geen gemeenschappelijk budget voor huishoudelijke aankopen.¹⁰⁶¹ Het Hof van Cassatie maar ook de lagere rechtspraak lijkt te veronderstellen dat het begrip samenwonen vereist dat het economisch-financieel voordeel zich niet beperkt tot de kosten van huisvesting in de ruime zin, maar zich ook uitstrekt tot thema's zoals voeding, hygiëne en

---

¹⁰⁵⁷ Art. 59, eerste lid MB 26 november 1991; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 15.

¹⁰⁵⁸ Cass. 18 maart 2002, *JTT* 2002, 492; J. GILMAN, "Les catégories de bénéficiaires en droit de la sécurité sociale: une surprenante cohérence", *TSR* 2019, (387) 400.

¹⁰⁵⁹ Cass. 10 mei 1993, *Arr.Cass.* 1993, 480; Cass. 13 januari 1986, *RW* 1986-87, 815; Arbh. Antwerpen 17 oktober 1988, *Soc.Kron.* 1989, 154; Arbrb. Nijvel 24 april 2015, *Echos log.* 2017, 54; C. BOULANGER, "Het huwelijk, de wettelijke en de feitelijke samenwoning in het socialezekerheidsrecht" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TVII.1) TVII.4-2; M. BONHEURE, "Réflexions sur la notion de cohabitation", *JTT* 2000, (489) 490.

¹⁰⁶⁰ Cass. 9 oktober 2017, *JTT* 2017, 442; Cass. 22 januari 2018, *JTT* 2018, 1305; Arbh. Brussel 15 juni 2016, *Echos log.* 2017, 52; Arbrb. Nijvel 24 april 2015, *Echos log.* 2017, 54; zie in die zin ook Arbh. Brussel 2 april 2015, *JTT* 2015, 431. Het arrest had betrekking op een situatie van *cohousing*. In dit specifieke geval werd er geoordeeld dat er geen sprake was van samenwoning omdat de huishoudelijke aangelegenheden niet hoofdzakelijk gemeenschappelijk werden geregeld. Er kunnen zich natuurlijk wel situaties voordoen waarin ook het tegenovergestelde wordt besloten, zodat *cohousing* niet per definitie wordt uitgesloten; D. HEYLEN en W. WIJNANTS, "Tendensen in de werkloosheid", in J. PUT en Y. STEVENS (eds.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2011-2016*, Brugge, Die Keure, 2016, (319) 412-414; J. GILMAN, "Les catégories de bénéficiaires en droit de la sécurité sociale: une surprenante cohérence", *TSR* 2019, (387) 401.

¹⁰⁶¹ Cass. 9 oktober 2017, *JTT* 2017, 442; J. WERBROUCK en E.S. VAN AGGELEN, "Samenwonen in de werkloosheidsreglementering: van een financiële naar een sociale benadering?", *RW* 2017-18, (1453) 1453.

transport.¹⁰⁶² Hiermee wordt een sociale dimensie toegevoegd aan het samenwoningsconcept, naast de louter economisch-financiële dimensie, wat nog meer een beoordeling van de feitelijke situatie vereist. Het is overigens niet noodzakelijk dat men als koppel samenwoont, aangezien er geen seksueel-affectieve component aanwezig dient te zijn.¹⁰⁶³

333. Binnen de sector **arbeidsongevallen en beroepsziekten**¹⁰⁶⁴ is de hoogte van de uitkering volledig neutraal ten aanzien van de samenlevingsvorm en kunnen geen verschillen in gezinssituatie worden opgemerkt zoals bij de sector ziekte en invaliditeit en werkloosheid. Wanneer een dodelijk ongeval plaatsvindt, kunnen bepaalde nabestaanden van het slachtoffer aanspraak maken op een lijfrente (gelijk aan 30% van het basisloon), waaronder de echtgenoot en de wettelijk samenwonende partner.¹⁰⁶⁵ Deze regeling werd met de wet van 11 mei 2007 uitgebreid naar wettelijk samenwonende partners, onder de voorwaarde dat zij een overeenkomst hebben opgesteld overeenkomstig artikel 1478 BW, waarin voor de partijen is voorzien in een verplichting tot hulp, die zelfs na een eventuele

---

¹⁰⁶² Arbh. Brussel 2 april 2015, *JTT* 2015, 431; Arbrb. Oudenaarde 4 februari 2013, onuitg., aangehaald door J. WERBROUCK en E.S. VAN AGGELEN, "Samenwonen in de werkloosheidsreglementering: van een financiële naar een sociale benadering?", *RW* 2017-18, (1453) 1454; J. GILMAN, "Les catégories de bénéficiaires en droit de la sécurité sociale: une surprenante cohérence", *TSR* 2019, (387) 402.

Het impliceert daarentegen niet noodzakelijk de vermenging van de middelen; Arbrb. Nijvel 24 april 2015, *Echos log.* 2017, 54; Arbh. Luik 15 mei 1990, *TSR* 1991, 133; Arbh. Bergen 3 april 1992, *TSR* 1992, 391.

¹⁰⁶³ Cass. 21 mei 2007, *Arr.Cass.* 2007, 1072; S. EGGERMONT, *Tweerelaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 413; T. VAN DE CALSEYDE, "Samenlevingsvormen en sociale zekerheid" in V.C. Balie Antwerpen (ed.), *Het gezin 2.0*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (19) 36.

¹⁰⁶⁴ De verzekering voor arbeidsongevallen en beroepsziekten voorziet in een vergoeding voor het slachtoffer of zijn nabestaanden ten gevolge van de schade die wordt opgelopen bij een arbeidsongeval of beroepsziekte; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 126; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHELDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 25.

¹⁰⁶⁵ Art. 12 arbeidsongevallenwet; Art. 33 beroepsziektewet; E. ALOFS, "De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners", *Not.Fisc.M.* 2009, (311) 312; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHELDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 27; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 96.

breuk, financiële gevolgen kan hebben.¹⁰⁶⁶ Daarvoor had het Arbitragehof zich in zijn arresten van 21 december 2000 en 21 juni 2001 reeds uitgesproken over de verenigbaarheid van deze bepaling met het gelijkheidsbeginsel, specifiek voor wat betreft de uitsluiting van feitelijk samenwonenden. Echtgenoten en feitelijk samenwonenden zouden vergelijkbare categorieën vormen inzake de sociale zekerheid. Feitelijk samenwonenden kunnen zich immers net zoals gehuwden in een staat van onderlinge economische afhankelijkheid bevinden. Het verschil in behandeling steunt evenwel op het objectieve gegeven dat de juridische toestand tussen beide categorieën verschilt, zowel inzake hun verplichtingen ten opzichte van elkaar als hun vermogensrechtelijke toestand. De keuze voor een bepaalde samenlevingsvorm gebeurt bovendien met kennis van de voor- en nadelen ervan. Het is bijgevolg aan de wetgever om te beslissen in welke mate feitelijk samenwonenden worden gelijkgesteld met gehuwden voor wat betreft de toekenning van voorgenoemde lijfrente.¹⁰⁶⁷ Het Hof van Cassatie stelde in een arrest van 17 november 2003 dat de effectieve bescherming van het gezinsleven (art. 8 EVRM) niet per se inhoudt dat alle verschillen tussen het huwelijk en de

---

¹⁰⁶⁶ Wet 11 mei 2007 houdende wijziging van diverse bepalingen betreffende arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds met betrekking tot wettelijk samenwonenden, *BS* 26 juni 2007; Art. 5, tweede lid, 1° en 2° arbeidsongevallenwet; Art. 33, tweede lid, 5° beroepsziektewet; C. BOULANGER, "Het huwelijk, de wettelijke en de feitelijke samenwoning in het socialezekerheidsrecht" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TVII.1) TVII.7-1; S. EGGERMONT, *Tweereelaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 390-393; T. VAN DE CALSEYDE, "Samenlevingsvormen en sociale zekerheid" in V.C. Balie Antwerpen (ed.), *Het gezin 2.0*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (19) 22; M. VAN INGELGEM en S. DUBOIS, "Wat doen we: huwen of samenwonen" in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Leuvense notariële geschriften*, Gent, Larcier, (111) 118-119; E. GOOSSENS, "Kompas voor een nieuw samenwoningsrecht: neutraal, coherent en compensatie- en behoeftegericht", *TBBR* 2019, (537) 540; E. ALOFS, "De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners", *Not.Fisc.M.* 2009, (311) 322; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 30; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 98.

¹⁰⁶⁷ Arbitragehof 21 december 2000, nr. 137/2000; Arbitragehof 21 juni 2001, nr. 89/2001; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 129; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 26; E. ALOFS, "De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners", *Not.Fisc.M.* 2009, (311) 313; J. HUYS, "vijf jaar toetsing van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 aan het grondwettelijk gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel", *T.Verz.* 2002, (119) 129-130; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 29.

feitelijke samenwoning moeten worden weggewerkt. Het Hof ging niettemin na of het verschil in behandeling op een objectief criterium steunde. De verantwoording was gegrond op de bekommernis om voor deze regeling alle betwistingen uit te sluiten alsook op de verschillen in de verplichting om elkaar bijstand en onderhoud te verlenen.¹⁰⁶⁸

334. Wat betreft de sector **pensioenen** wordt enkel ingegaan op het rustpensioen en niet op het overlevingspensioen om die reden dat het overlevingspensioen minder pertinent is voor de analyse van het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi.¹⁰⁶⁹ De hoogte van het rustpensioen wordt – naast de duur van de loopbaan en de hoogte van de bezoldigingen – bepaald door de gezinstoestand. Het bedrag ervan wordt meer specifiek vastgesteld op een percentage van het totaal aan jaarlijkse pensioenrechten (gelijk aan 1/45 van het bruto-inkomen voor dat jaar). Het algemeen tarief is daarbij gelijk aan 60%, terwijl het gezinstarief 75% bedraagt.¹⁰⁷⁰ Daarmee gepaard gaande wordt een onderscheid gemaakt tussen een alleenstaandenpensioen en een gezinspensioen. Alleenstaanden, feitelijk

---

¹⁰⁶⁸ Cass. 17 november 2003, *JTT* 2004, 36; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 130; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 27; E. ALOFS, "De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners", *Not.Fisc.M.* 2009, (311) 314; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 29-30.

¹⁰⁶⁹ Het rustpensioen is een periodieke uitkering die wordt betaald aan werknemers die de pensioengerechtigde leeftijd bereiken en beslissen om hun beroepsactiviteit stop te zetten. Het overlevingspensioen heeft als doel om het inkomensverlies op te vangen dat ontstaat door het overlijden van de kostwinner. Dit pensioen wordt niet zoals het rustpensioen toegekend aan de gerechtigde, maar aan zijn nabestaanden; M. VAN INGELGEM en S. DUBOIS, "Wat doen we: huwen of samenwonen" in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Leuvense notariële geschriften*, Gent, Larcier, (111) 113; E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 138; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 35.

¹⁰⁷⁰ E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 35-36; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 37; C. CASTELEIN en A. MAELFAIT, *Ongehuwd samenwonen*, Mechelen, Kluwer, 2003, 120; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogens)planning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 101.

samenwonenden en wettelijk samenwonenden ontvangen standaard een alleenstaandenpensioen, terwijl gehuwden in bepaalde gevallen kunnen genieten van een gezinspensioen. Dit is met name wanneer één van de echtgenoten geen beroepsinkomen ontvangt of het gezinspensioen voordeliger is dan wanneer beide echtgenoten een alleenstaandenpensioen ontvangen.¹⁰⁷¹ Binnen de sector pensioenen merken we duidelijk een verschil in behandeling naargelang de samenlevingsvorm, nu het gezinstarief van 75% enkel openstaat voor gehuwden.

1.5 Casus gehuwde doctorandus: berekening personenbelasting en impact sociale zekerheid

335. Zoals reeds werd uiteengezet in de casus, bekijken we het onderscheid in personenbelasting en sociale zekerheid tussen assistenten en bursalen naargelang zij alleenstaand, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd zijn. Wat betreft de personenbelasting kan worden vermeld dat bursalen enerzijds een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen van 26.937,77 euro op jaarbasis. Concreet betekent dit dat de doctoraatsbeurs niet tot het belastbaar beroepsinkomen behoort. Er wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 270,15 euro.¹⁰⁷² De bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid is verschuldigd voor alle personen die geheel of gedeeltelijk

---

¹⁰⁷¹ E. ALOFS, "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in E. ALOFS, R. BARBAIX, S. BROUWERS, T. KRUGER en N. PLETS (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, (107) 138-139; C. BOULANGER, "Het huwelijk, de wettelijke en de feitelijke samenwoning in het socialezekerheidsrecht" in H. CASMAN en M. VAN LOOCK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2015, (TVII.1) TVII.5-1; S. EGGERMONT, *Tweerelaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 387; T. VAN DE CALSEYDE, "Samenlevingsvormen en sociale zekerheid" in V.C. Balie Antwerpen (ed.), *Het gezin 2.0*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (19) 24; M. VAN INGELGEM en S. DUBOIS, "Wat doen we: huwen of samenwonen" in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Leuvense notariële geschriften*, Gent, Larcier, (111) 114; E. ALOFS, "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, (1) 36; J. GILMAN, "Les catégories de bénéficiaires en droit de la sécurité sociale: une surprenante cohérence", *TSR* 2019, (387) 425; E. ALOFS, "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in G. VERSCHULDEN, E. ALOFS, A. VAN THIENEN en L. VOET (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, (1) 37-38; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 102.

¹⁰⁷² De eerste negen maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 21,43 euro ((2.447,20 – 2.190,18) x 1,1% + 18,60). De overige drie maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 21,91 euro ((2.490,99 – 2.190,18) x 1,1% + 18,60). Bij de eindejaarspremie wordt nog een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid van 11,55 euro ingehouden (cfr. hoofdstuk 3). Berekening: (21,43 x 9) + (21,91 x 3) + 11,55 = 270,15.

onder de RSZ-wet vallen, waaronder bursalen. Zoals gezegd, geldt het kwartaalloon als basis voor de berekening, maar wordt de inhouding verricht op het maandloon. Het bedrag ervan is afhankelijk van het loon en de gezinssituatie en staat tevens in verhouding tot het jaarlijks belastbare gezinsinkomen. Het betreft een voorschot op de jaarlijks verschuldigde bijdrage, die definitief wordt bepaald door de fiscale administratie op het ogenblik van de belastingheffing (*supra* randnummer 214). De jaarlijks verschuldigde bijdrage wordt berekend op het netto belastbare gezinsinkomen, waardoor bursalen in feite geen enkele contributie verschuldigd zijn, nu zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen. Dit betekent dan ook dat bursalen het ingehouden bedrag kunnen recupereren via de aangifte personenbelasting.

336. Assistenten anderzijds ontvangen een bruto belastbaar beroepsinkomen van 37.090,98 euro op jaarbasis. Er dient rekening te worden gehouden met het forfait beroepskosten gelijk aan 30% (maximum 4.880 euro). De ingehouden bedrijfsvoorheffing betreft een voorschot op de verschuldigde personenbelasting, waardoor deze wordt verrekend en eventueel terugbetaald. Het bedrag ervan wordt respectievelijk bepaald op 9.874,33 euro en 10.186,33 euro bij de vestiging van een afzonderlijke en een gemeenschappelijke aanslag (bij de vestiging van een afzonderlijke aanslag kan men aanspraak maken op de vermindering voor alleenstaanden).¹⁰⁷³ Daarnaast wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 403,43 euro.¹⁰⁷⁴ Op basis van de aangifte personenbelasting zal de fiscale administratie de definitieve afrekening maken.¹⁰⁷⁵

¹⁰⁷³ De eerste drie maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 759,61 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.901,91 na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). De volgende negen maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 788,50 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.959,88 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Bij de vestiging van een afzonderlijke aanslag mag de vermindering voor alleenstaanden ten belope van 26 euro worden afgetrokken. Op de eindejaarspremie van 1.746,33 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen wordt een bedrijfsvoorheffing van 46,44% of 811 euro ingehouden. Berekening afzonderlijke aanslag: $((759,61 - 26) \times 3) + ((788,50 - 26) \times 9) + 811 = 9.874,33$. Berekening gemeenschappelijke aanslag: $(759,61 \times 3) + (788,50 \times 9) + 811 = 10.186,33$.

¹⁰⁷⁴ De eerste drie maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 31,23 euro $((3.338,21 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. De overige negen maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 31,96 euro $((3.404,90 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. Bij de eindejaarspremie wordt nog een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid van 22,10 euro ingehouden (cfr. hoofdstuk 3). Berekening: $(31,23 \times 3) + (31,96 \times 9) + 22,10 = 403,43$.

¹⁰⁷⁵ De jaarlijks verschuldigde bijdrage wordt berekend volgens volgende grenzen:

NETTO BELASTBAAR GEZINSINKOMEN	BIJZONDERE BIJDRAGE VOOR DE SOCIALE ZEKERHEID
< 18.592,02	/

337. In de hypothese dat de doctorandus een partner heeft waarmee hij feitelijk samenwoont, wettelijk samenwoont of huwt, gaan we ervan uit dat deze partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt. Net zoals voor assistenten, moet rekening worden gehouden met het forfait beroepskosten gelijk aan 30% (maximum 4.880 euro). De ingehouden bedrijfsvoorheffing bedraagt respectievelijk 12.096,72 euro en 12.408,72 euro bij de vestiging van een afzonderlijke en een gemeenschappelijke aanslag (bij de vestiging van een afzonderlijke aanslag kan men aanspraak maken op de vermindering voor alleenstaanden). In dit laatste geval wordt bij de partner van de bursaal slechts een bedrijfsvoorheffing van 7.956 euro ingehouden (dit is te verklaren door het feit dat de bedrijfsvoorheffing volgens een andere schaal wordt berekend wanneer één van beide partners – *in casu* de bursaal – geen belastbaar beroepsinkomen ontvangt).¹⁰⁷⁶ Daarnaast wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 462,08 euro.¹⁰⁷⁷ We houden rekening met een aanvullende gemeentebelasting van 7%.

338. In onderstaande tabel wordt de verschuldigde belasting weergegeven in het scenario dat men als bursaal of assistent alleenstaand is, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd is. Voor een uitgebreide berekening kan worden verwezen naar bijlage 1.

	Assistent 37.090,98	Bursaal 26.937,77
Alleenstaand (afzonderlijke aanslag)	Forfait beroepskosten: 4.880 Belastingvrije som: 2.247,50	

18.592,02 – 21.070,96	9% x (gezinsinkomen – 18.592,02)
21.070,97 – 60.161,85	223,10 + 1,3% x (gezinsinkomen – 21.070,97)
> 60.161,85	731,28

Art. 110 wet houdende sociale bepalingen.

¹⁰⁷⁶ De bedrijfsvoorheffing wordt bepaald op 1.034,06 euro corresponderend met een loon van 3.477,20 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Bij vestiging van een afzonderlijke aanslag mag de vermindering voor alleenstaanden ten belope van 26 euro worden afgetrokken. Ingeval van een gemeenschappelijke aanslag wordt bij de partner van de bursaal de bedrijfsvoorheffing bepaald op 663 euro corresponderend met een loon van 3.477,20 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal II). Berekening afzonderlijke aanslag: $(1.034,06 - 26) \times 12 = 12.096,72$. Berekening gemeenschappelijke aanslag: $1.034,06 \times 12 = 12.408,72$. Berekening gemeenschappelijke aanslag partner bursaal: $663 \times 12 = 7.956$.

¹⁰⁷⁷ Per kwartaal wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden van 115,52 euro $((12.000 - 6.570,54) \times 1,1\% + 55,80 = 115,52)$. Berekening: $115,52 \times 4 = 462,08$.

<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 30% (maximum 4.880)</p> <p>Ingehouden <u>bedrijfsvoorheffing:</u> 9.874,33</p> <p>Ingehouden <u>bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 403,43</p> <p>BURSAAL Ingehouden <u>bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 270,15</p>	<p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: <u>- 231,21</u></p>		<p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: <u>- 270,15</u></p>	
<p>Feitelijk samenwonend (afzonderlijke aanslag)</p> <p>PARTNER <u>Bruto belastbaar beroepsinkomen:</u> 41.726,40</p> <p><u>Ingehouden bedrijfsvoorheffing:</u> 12.096,72</p> <p><u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 462,08</p>	<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 9.874,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: <u>- 231,21</u></p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten : 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 12.096,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: <u>- 220,04</u></p>	<p>BURSAAL</p> <p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: <u>- 270,15</u></p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 12.096,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: <u>- 220,04</u></p>
<p>Wettelijk samenwonend</p> <p>Jaar 1: afzonderlijke aanslag</p>	<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 9.874,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 12.096,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p>	<p>BURSAAL</p> <p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.713,50 (verhoging jaar wettelijke samenwoning)</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 12.096,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p>

Jaar 2: gemeenschappelijke aanslag <u>ASSISTENT</u> Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 10.186,33 <u>PARTNER</u> Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 12.408,72 (partner assistent) – 7.956 (partner bursaal)	Totaal verschuldigde belasting: - 231,21	Totaal verschuldigde belasting: - 220,04	Totaal verschuldigde belasting: - 270,15	Totaal verschuldigde belasting: - 718,66
	<u>ASSISTENT</u> Forfait beroepskosten: 4.880 Belastingvrije som: 2.247,50 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 10.186,33 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43	<u>PARTNER</u> Forfait beroepskosten: 4.880 Belastingvrije som: 2.247,50 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 12.408,72 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08	<u>BURSAAL</u> Belastbaar beroeps- inkomen: 11.053,92 <u>Belastingvrije som: 2.247,50</u>	<u>PARTNER</u> Forfait beroepskosten: 4.880 <u>Toepassing huwelijks- quotient: 30% x 36.846,40 = 11.053,92 (max. 11090)</u> Belastingvrije som: 2.247,50 Verrekening bedrijfsvoorheffing: 7.956 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08
	Totaal verschuldigde belasting: - 1.140,07		Totaal verschuldigde belasting: - 1.119,82	
Gehuwd (gemeenschappelijke aanslag)	Totaal verschuldigde belasting: - 1.140,07 (zie bovenstaande bovenstaande berekening)		Totaal verschuldigde belasting: - 1.119,82 (zie bovenstaande berekening)	

Tabel 19: personenbelasting naar samenlevingsvorm

339. De beginsituatie waarbij de doctorandus **alleenstaand** is, geeft aanleiding tot een belasting van respectievelijk **231,21** en **270,15 euro in het voordeel van de assistent en de bursaal**. Alleenstaanden ontvangen een afzonderlijke aanslag. Het relatief grotere voordeel dat de bursaal genereert is te wijten aan het feit dat de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid volledig kan worden gerecupereerd via de aangifte personenbelasting. Voor de assistent wordt een forfait beroepskosten in aftrek gebracht, kan gebruik worden gemaakt van de belastingvrije som en worden de bedrijfsvoorheffing en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid verrekend en eventueel terugbetaald.

340. De situatie waarbij de doctorandus **feitelijk samenwoont**, geeft aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **451,25** en **490,19 euro**

in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal.

Feitelijk samenwonenden ontvangen eveneens een afzonderlijke aanslag. Merk op dat in feite niets verandert aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een alleenstaande doctorandus.

341. De situatie waarbij de doctorandus **wettelijk samenwoont**, geeft in het **eerste jaar** aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **451,25** en **988,81 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Voor het jaar van de wettelijke samenwoning wordt nog een afzonderlijke aanslag gevestigd. Ook hier verandert in feite niets aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een alleenstaande doctorandus. In het gezin van de bursaal kan de partner aanspraak maken op een verhoging van de belastingvrije som aangezien voor het jaar van de wettelijke samenwoning een afzonderlijke aanslag wordt gevestigd en de netto-bestaansmiddelen van de bursaal niet hoger zijn dan 3.380 euro. Zulke verhoging van de belastingvrije som betekent echter een groot voordeel in de belastingheffing van de partner (498,62 euro). In het **tweede jaar** geeft de situatie waarbij de doctorandus **wettelijk samenwoont** echter aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.140,07** en **1.119,82 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Het jaar volgend op de wettelijke samenwoning wordt een gemeenschappelijke aanslag gevestigd. Iedere partner wordt echter belast op de eigen beroepsinkomsten, eventueel na toepassing van het huwelijksquotiënt. Het is moeilijk om conclusies te trekken op basis van voorgenoemde bedragen aangezien de ingehouden bedrijfsvoorheffing – als voorschot op de personenbelasting – sterk verschilt. Het gezin van de assistent ondervindt een voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke aanslag (688,82 euro). Er werd echter 624 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een voordeel van 64,82 euro). Het gezin van de bursaal kan toepassing maken van het huwelijksquotiënt. De partner van de bursaal enerzijds valt met zijn inkomen minder snel in een hogere schijf, waardoor een lagere belasting is verschuldigd. Doordat de bursaal anderzijds een deel van het inkomen van de partner krijgt overgeheveld, kan ook in zijnen hoofde volledig gebruik worden gemaakt van de belastingvrije som. Het

gezin van de bursaal ondervindt een voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke aanslag (131,01 euro). Er werd echter 4.140,72 euro minder bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een voordeel van 4.271,73 euro).

342. De situatie waarbij de doctorandus **gehuwd** is, geeft aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.140,07** en **1.119,82 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Merk op dat in feite niets verandert aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een wettelijke samenwonende doctorandus.

343. Wanneer we enkel rekening houden met beroepsinkomsten, komen we tot de opvallende vaststelling dat bursalen zich in een fiscaal optimalere positie bevinden inzake de personenbelasting. Zowel voor bursalen als voor assistenten merken we de grootste verschillen bij de tweedeling tussen een gemeenschappelijke en een afzonderlijke aanslag. Assistenten merken een relatief groter voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag, dus als zijnde wettelijk samenwonend of gehuwd. Bursalen ondervinden in die situatie zelfs een aanzienlijk voordeel wanneer we rekening houden met de veel lagere bedrijfsvoorheffing die wordt ingehouden bij de partner. Het verschil tussen bursalen en assistenten onderling is gelegen in het feit dat assistenten aanspraak kunnen maken op de aftrek van beroepskosten, de belastingvrije som en de verrekening/terugbetaling van de bedrijfsvoorheffing en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid, terwijl bursalen de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid volledig kunnen recupereren en bij een gemeenschappelijke aanslag toepassing kunnen maken van het huwelijksquotiënt. Rekening houdende met het feit dat enkel beroepsinkomsten worden meegenomen in de berekening van de personenbelasting, zien we dat de samenlevingsvorm een veel minder grote impact heeft voor assistenten dan voor bursalen.

344. Voor wat betreft de sociale zekerheid wordt globaal gekeken naar de impact van een gekozen samenlevingsvorm op de gerechtigheid op en de hoogte van de uitkeringen die doctorandi eventueel in het kader van de sector ziekte en

invaliditeit, werkloosheid, arbeidsongevallen, beroepsziekten en pensioenen ontvangen. De meeste sectoren van de sociale zekerheid staan, onafhankelijk van het statuut van de doctorandus als assistent of bursaal, neutraal ten opzichte van de samenlevingsvorm – behoudens de lijfrente voor echtgenoten en wettelijk samenwonenden in het kader van een dodelijk arbeidsongeval/beroepsziekte en het pensioen waarbij het huwelijk een centrale plaats inneemt.

345. De verzekering voor geneeskundige verzorging binnen de sector ziekte en invaliditeit staat niet enkel open voor gerechtigden, maar ook voor personen ten laste. Daarbij wordt gerefereerd aan de personen waarmee de gerechtigde samenwoont voor zover zij deel uitmaken van het gezin en hun inkomen binnen bepaalde grenzen blijft. Aangezien het inkomensbegrip in deze context moet worden gezien als een belastbaar beroepsinkomen, blijft de doctoraatsbeurs van bursalen buiten beschouwing. Zij zouden in principe aanspraak kunnen maken op geneeskundige verstrekkingen via hun partner. Toch zullen zij zich steeds zelf bij een ziekenfonds moeten aansluiten aangezien ook de toekenning van een arbeidsongeschiktheidsuitkering en moederschapsuitkering daarmee verbonden zijn.

346. In tegenstelling tot het fiscaal recht, houdt de sociale zekerheid veel meer rekening met de situatie van feitelijk samenwonenden. Het moet wel worden gezegd dat de sociale zekerheid meer eisen stelt aan een feitelijke samenwoning dan het louter onder hetzelfde dak leven zoals dat geldt in het fiscaal recht (de personenbelasting). Gemeenschappelijk met de personenbelasting wordt een onderscheid ingesteld dat rekening houdt met de draagkracht van burgers. Zowel voor arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de sector ziekte en invaliditeit als werkloosheidsuitkeringen binnen de sector werkloosheid wordt vanaf het tweede jaar gekeken naar de gezinssituatie: heeft men personen ten laste, is men alleenstaand of is men samenwonend? Samenwonenden ontvangen de laagste uitkering vanuit de verantwoording dat zij hierdoor een economisch-financieel voordeel kunnen behalen. De term samenwoning lijkt niet noodzakelijk een volledig zelfde invulling te krijgen in beide sectoren. De inschrijving in het rijksregister op hetzelfde adres en het delen van gemeenschappelijke lasten zijn gemene indicaties. Het delen van gemeenschappelijke lasten of met andere

woorden het bestaan van een zekere economisch-financiële afhankelijkheid kan slechts worden beoordeeld door een analyse van de feitelijke situatie, wat mogelijk onduidelijkheid en verwarring teweeg brengt. Merk overigens op dat – in tegenstelling tot het fiscaal recht – niet alle wettelijk samenwonenden automatisch in aanmerking zullen komen. Er moet namelijk worden nagegaan of zij wel degelijk gemeenschappelijke lasten delen wat hen in voorgenoemde positie van economisch-financiële afhankelijkheid plaatst. Bovendien lijkt de term samenwoning in de sector werkloosheid vrij recent ook een sociale dimensie te vereisen – met name het gemeenschappelijk verrichten van taken, activiteiten en andere huishoudelijke aangelegenheden, zoals het onderhoud van de woonst, de was, de boodschappen, het bereiden van maaltijden... - waarbij het tot nog toe onduidelijk is of dit ook geldt voor arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Een verschillende feitelijke invulling van eenzelfde term komt niet ten goede aan de rechtszekerheid. Bovendien kan men zich de vraag stellen of de toevoeging van een sociale dimensie wel terecht is – los van het gegeven dat dit aanleiding geeft tot subjectiviteit. De achterliggende redenering om samenwonenden een lagere uitkering toe te kennen is het economisch-financieel voordeel dat zij hierdoor behalen. Het feit of bepaalde huishoudelijke taken al dan niet gemeenschappelijk worden verricht lijkt geen afbreuk te doen aan dat economisch-financieel voordeel wanneer duidelijk een bepaalde vorm van afhankelijkheid bestaat doordat bijvoorbeeld verschillende facturen worden gedeeld. In de personenbelasting rijst overigens de vraag of feitelijk samenwonenden in bepaalde gevallen gelijk moeten worden gesteld met wettelijk samenwonenden. De moeilijkheden binnen het sociale zekerheidsrecht tonen echter aan dat dit niet zonder slag of stoot verloopt. Wil men de categorie van samenwonenden op eenzelfde manier behandelen, dan is het belangrijk objectieve criteria voorop te stellen.

347. In tegenstelling tot de personenbelasting, zal de sociale zekerheid dus niet meteen verschillen creëren tussen assistenten en bursalen afhankelijk van de gekozen samenlevingsvorm. Los van de gekozen samenlevingsvorm, betekent dit echter niet dat de berekening van de uitkeringen zelf ook gelijkloopt voor beide categorieën van doctorandi (*infra* randnummer 436 e.v.).

2. Kinderlast

2.1 Casus doctorandus met kinderlast

348. De casus bekijkt de impact van kinderlast op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi in de context van de verschillende samenlevingsvormen. Kinderlast brengt namelijk een grotere financiële druk met zich mee, waardoor beide rechtstakken voorzien in bepaalde compensatiemechanismen. Er wordt onderzocht wat de gevolgen zijn van de geboorte van een kind tijdens de voorbereiding van het doctoraat, zowel in het kader van de personenbelasting als de sociale zekerheid. Binnen de personenbelasting gaat het bijvoorbeeld om de verhoging van de belastingvrije som en de belastingvermindering voor kinderopvang. Binnen de sociale zekerheid geeft de geboorte van een kind in eerste instantie recht op moederschaps-/vaderschapsverlof en ouderschapsverlof. Ouders kunnen dientengevolge eveneens aanspraak maken op de gezinsbijslag. Daarnaast bestaat bijvoorbeeld ook de mogelijkheid tot het opnemen van zorgkrediet/tijdskrediet specifiek voor de zorg van een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. Er wordt opnieuw een onderscheid gemaakt tussen de twee grote categorieën van doctorandi, met name de assistenten en de bursalen (doctorandi met een beurs van de universiteit en FWO-aspiranten vormen voor de bespreking van dit onderdeel een homogene groep). We bekijken telkens de situatie van een assistent en een bursaal die tijdens de voorbereiding van het doctoraat moeder/vader worden van een kind, rekening houdende met de verschillende hier boven besproken samenlevingsvormen.

349. Om de precieze impact van kinderlast op het niveau van de personenbelasting te duiden, wordt opnieuw gebruik gemaakt van cijfervoorbeelden. Hiervoor wordt uitgegaan van het bedrag van de doctoraatsbeurs en de bezoldiging na inhouding van de sociale zekerheidsbijdragen, zoals werd vastgesteld in de eerste casus. Merk op dat de doctoraatsbeurs van alleenstaande bursalen wordt verhoogd om rekening te houden met kinderlast (ter compensatie van de bijkomende vermindering voor kinderlast in de bedrijfsvoorheffing van assistenten waardoor zij een hoger nettoloon overhouden). Dit geldt niet voor feitelijk samenwonende, wettelijk

samenwonende of gehuwde bursalen nu een kind ten laste fiscaalrechtelijk maar bij één van beide partners een voordeel oplevert. Concreet houdt dit in dat alleenstaande en samenwonende bursalen op jaarbasis een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen van respectievelijk 27.588,20 euro en 26.937,77 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen.¹⁰⁷⁸ Assistenten ontvangen jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen (dus na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) van 37.090,98 euro. In de hypothese dat de doctorandus een partner heeft waarmee hij feitelijk samenwoont, wettelijk samenwoont of huwt, gaan we ervan uit dat deze partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt (48.000 euro voor aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen).

350. De impact van kinderlast binnen de sociale zekerheid wordt eveneens onderzocht aan de hand van cijfervoorbeelden, met name door middel van een berekening van de hoogte van de uitkeringen tijdens het moederschaps-/vaderschapsverlof, het ouderschapsverlof en het zorgkrediet/tijdskrediet alsmede de gezinsbijslag. Deze uitkeringen worden ofwel forfaitair toegekend ofwel gebaseerd op het brutoloon. In dit laatste geval moet worden uitgegaan van een bruto-maandloon van 3.404,90 euro voor assistenten (bedrag vanaf 1 april 2020) en een bruto-maanddoctoraatsbeurs van respectievelijk 2.576,12 en 2490,99 euro voor alleenstaande en samenwonende bursalen (bedragen vanaf 1 oktober 2020) (*supra* randnummers 123 en 131).

351. In de personenbelasting enerzijds geeft kinderlast onder meer aanleiding tot de verhoging van de belastingvrije som en de belastingvermindering voor kinderopvang. Belangrijk in dat verband is dat slechts één van de ouders het kind ten laste kan nemen en bijgevolg recht heeft op voorgenoemde belastingverminderingen. De verhoging van de belastingvrije som is afhankelijk van het aantal kinderen. Bovendien worden bijkomende toeslagen verleend voor

---

¹⁰⁷⁸ De doctoraatsbeurs van bursalen werd aangepast op 1 oktober 2020. Voor de eerste negen maanden van 2020 moet worden uitgegaan van een beurs ten belope van 2.530,02 euro (aangezien de werkbonus werd gewijzigd vanaf 1 maart 2020 geeft dit de eerste twee maanden een bedrag van 2.206,06 euro en de volgende zeven maanden een bedrag van 2.217,30 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) en voor de overige 3 maanden van een beurs ten belope van 2.576,12 euro (2.247,25 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). De eindejaarspremie bedraagt 1.050,53 euro (913,23 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). Berekening: $(2.206,06 \times 2) + (2.217,30 \times 7) + (2.247,25 \times 3) + 913,23 = 27.588,20$.

kinderen die de leeftijd van drie jaar nog niet hebben bereikt, voor alleenstaanden (lees: belastingplichtigen die een afzonderlijke aanslag ontvangen en dus ook feitelijk samenwonenden) én voor effectief alleenstaanden met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit. Daarnaast wordt een belastingvermindering toegekend voor de uitgaven die worden gedaan voor een kinderoppas (dit omvat niet alleen de kosten voor een onthaalmoeder, maar bijvoorbeeld ook voor vakantiecampen en dergelijke).¹⁰⁷⁹ Er wordt een bijkomende belastingvermindering verleend voor effectief alleenstaanden met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit. De vraag rijst of zowel assistenten als bursalen gebruik kunnen maken van deze belastingverminderingen.

352. In de sociale zekerheid anderzijds geeft de geboorte van een kind onder meer aanleiding tot het moederschaps-, vaderschaps- en ouderschapsverlof, een recht op gezinsbijslag en de mogelijkheid tot het opnemen van zorgkrediet/tijdskrediet voor de zorg van een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. De gezinsbijslag en de financiering van onderbrekingsuitkeringen bij loopbaanonderbreking voor de publieke sector (en specifiek voor alle Vlaamse onderwijsinstellingen) behoren ten gevolge van de defederalisering in het kader van de zesde staatshervorming tot de bevoegdheid van de deelstaten. Zo heeft de Vlaamse Regering voorzien in een zorgkrediet dat onder meer van toepassing is op de Vlaamse universiteiten, terwijl het FWO als privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap de regeling van het tijdskrediet (private sector) volgt. Daarnaast werd de gezinsbijslag in Vlaanderen geïncorporeerd in de regeling van het "groeipakket" voor kinderen geboren vanaf 1 januari 2019. De moeilijkheid voor doctorandi bestaat erin dat voorgenoemde verloven niet geheel behoren tot het sociale zekerheidsrecht – dat de toekenning van de gerelateerde uitkeringen beheerst – maar ook tot het arbeidsrecht – aangezien de arbeid wordt gestaakt. Bursalen en assistenten vallen echter niet onder de AOW aangezien zij geen arbeidsovereenkomst hebben of hun statuut wordt geregeld door de CHO (*supra* randnummer 67). Om die reden moet worden teruggegrepen naar de CHO en de reglementen met betrekking tot bursalen en assistenten, waardoor het niet

---

¹⁰⁷⁹ Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 24-25; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 776; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 501; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 539.

altijd duidelijk is wanneer en onder welke voorwaarden dergelijke verloven worden toegekend. De opname van deze verloven heeft tot gevolg dat de doctorandus zich gedurende een bepaalde tijd niet kan wijden aan de voorbereiding van zijn doctoraat. In dat opzicht is het belangrijk de mogelijkheid tot schorsing/verlenging van de doctoraatstermijn te bekijken.

2.2 *Kinderlast binnen de personenbelasting: verhoging belastingvrije som en belastingvermindering voor kinderopvang*

2.2.1 Verhoging belastingvrije som wegens kinderlast¹⁰⁸⁰

2.2.1.1 Welke kinderen?

353. Kinderen die deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige kunnen fiscaal ten laste worden genomen, wat concreet een verhoging van de belastingvrije som inhoudt.¹⁰⁸¹ Het is in eerste instantie belangrijk te duiden welke kinderen aanleiding geven tot een dergelijk belastingvoordeel. Onder kinderen verstaat het WIB 92 "*de afstammelingen van de belastingplichtige en die van zijn echtgenoot, alsmede de kinderen die hij volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft*".¹⁰⁸² In de *Com.IB* worden deze begrippen verder verduidelijkt. Zo bedoelt men met **afstammelingen** zowel kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen als geadopteerde kinderen.¹⁰⁸³ Een kind valt **volledig ten laste** van de belastingplichtige onder een aantal voorwaarden: (1) het kind moet voor de meerderjarigheid in het gezin zijn opgenomen; (2) het kind mag gedurende het belastbare tijdperk geen eigen bestaansmiddelen hebben gehad; en (3) de belastingplichtige mag gedurende het belastbare tijdperk geen enkele geldelijke

---

¹⁰⁸⁰ Merk op dat de belastingvrije som eveneens wordt verhoogd voor andere personen ten laste (art. 136, eerste lid, 2° tot 4° WIB 92), maar hier wordt niet verder op ingegaan.

¹⁰⁸¹ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 649.

¹⁰⁸² Art. 2, § 1, 4° WIB 92; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 8; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 649; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 533.

¹⁰⁸³ *Com.IB* nr. 136/1; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 650.

hulp ten voordele van het kind hebben ontvangen.¹⁰⁸⁴ Een kind valt daarentegen **hoofdzakelijk ten laste** van de belastingplichtige indien aan eerstgenoemde voorwaarde wordt voldaan en de eigen bestaansmiddelen van het kind en/of de geldelijke hulp die de belastingplichtige ten voordele van het kind heeft ontvangen niet meer bedragen dan de helft van de onderhoudskosten van het kind voor datzelfde belastbare tijdperk. Er bestaat evenwel geen wettelijke of administratieve regel om deze onderhoudskosten vast te stellen. Zodoende spreekt de taxatieambtenaar zich uit over het bedrag ervan aan de hand van de feitelijke en juridische gegevens waarover hij beschikt.¹⁰⁸⁵

2.2.1.2 Voorwaarden

354. Opdat kinderen fiscaal ten laste kunnen worden genomen, moeten drie voorwaarden worden voldaan.¹⁰⁸⁶ Volgens de eerste voorwaarde dient het kind in kwestie **deel uit te maken van het gezin van de belastingplichtige op 1 januari van het aanslagjaar.**¹⁰⁸⁷ Dit betekent dat het kind werkelijk en op bestendige wijze met de belastingplichtige samenwoont en ook effectief deelneemt aan het gemeenschappelijke gezinsleven. De belastingplichtige moet daarnaast ook regelmatig hebben bijgedragen in de kosten van voeding, kleding, geneeskundige verzorging en andere persoonlijke uitgaven.¹⁰⁸⁸ Het bewijs van samenwoning kan met alle middelen van het recht worden geleverd, uitgezonderd

---

¹⁰⁸⁴ *Com.IB* nr. 136/2; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 140-141; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 650.

¹⁰⁸⁵ *Com.IB* nr. 136/3; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 650; FOD Financiën, Analyse van de fiscale behandeling van verschillende samenlevingsvormen, S&L/DA/2016/088, 15; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 140-141.

¹⁰⁸⁶ *Com.IB* nr. 136/5.

¹⁰⁸⁷ Art. 136, eerste lid WIB 92; *Com.IB* nr. 136/5; J.-E. BEERNAERT, « Les barèmes fiscaux en matière familiale (période imposable 2016 – exercice d'imposition 2017): rappel des principes et questions nouvelles », *Act.dr.fam.* 2016, (70) 71; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 140; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 464; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 651.

¹⁰⁸⁸ *Com.IB* nr. 136/6. Zie ook *Com.IB* nr. 136/14; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 8; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 651-652; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, « Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens », *T.Not.* 2015, (526) 535.

de eed. De inschrijving in het bevolkingsregister op hetzelfde adres is daarbij niet noodzakelijk.¹⁰⁸⁹ Het begrip gezin wijst op een feitelijke toestand die gekenmerkt wordt door een huiselijk samenleven – en wonen, zonder tijdelijke onderbrekingen uit te sluiten.¹⁰⁹⁰ Zo blijft een kind dat omwille van ziekte of studie tijdelijk van het gezin is verwijderd, in beginsel nog steeds deel uitmaken van dat gezin.¹⁰⁹¹ In zulke situaties moet evenwel rekening worden gehouden met de feitelijke toestand. Een studerend kind dat bij wijze van voorbeeld de ouderlijke woning daadwerkelijk en op een blijvende wijze heeft verlaten, met de wil om een eigen gezinsleven uit te bouwen, maakt geen deel meer uit van het gezin van de ouders.¹⁰⁹²

355. Als tweede voorwaarde geldt dat het **kind geen eigen bestaansmiddelen mag hebben die een bepaald bedrag overschrijden.**¹⁰⁹³

Dit bedrag verschilt naargelang men een gemeenschappelijke dan wel een afzonderlijke aanslag ontvangt (en in dit laatste geval wordt rekening gehouden met het feit of men een gehandicapt kind ten laste heeft). Bij een gemeenschappelijke aanslag wordt de grens bepaald op 3.380 euro (basisbedrag: 1.800 euro).¹⁰⁹⁴ Bij een afzonderlijke aanslag wordt deze grens verhoogd tot 4.880 euro (basisbedrag: 2.600 euro). Wanneer de belastingplichtige in dit laatste geval een gehandicapt kind ten laste heeft, wordt de grens nogmaals verhoogd

---

¹⁰⁸⁹ *Com.IB* nr. 136/15; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 652.

¹⁰⁹⁰ *Com.IB* nr. 136/16; Gent 18 april 1996, *FJF* 1996, 177; Cass. 25 juni 1990, *FJF* 1990, 175; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 652; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 535.

¹⁰⁹¹ *Com.IB* nr. 136/16.

Andere voorbeelden zijn gehandicapte kinderen die in een aangepaste inrichting blijven en kinderen die voor beperkte periode in een instelling worden geplaatst wegens slecht gedrag; *Com.IB* nr. 136/17; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 652; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 535.

¹⁰⁹² *Com.IB* nr. 136/16; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 652; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 536.

¹⁰⁹³ Art. 136, eerste lid en 141 WIB 92; *Com.IB* nr. 136/21; J.-E. BEERNAERT, "Les barèmes fiscaux en matière familiale (période imposable 2016 – exercice d'imposition 2017): rappel des principes et questions nouvelles », *Act.dr.fam.* 2016, (70) 71; TIBERGHEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 464; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 15; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 659.

¹⁰⁹⁴ Art. 136, eerste lid WIB 92.

tot 6.200 euro (basisbedrag: 3.300 euro).¹⁰⁹⁵ Merk op dat voorgenoemde grensbedragen wijzen op de netto-bestaansmiddelen¹⁰⁹⁶, zijnde het brutobedrag verminderd met de kosten waarvan men bewijst dat zij tijdens het belastbare tijdperk werden gedaan of gedragen om middelen te verkrijgen of te behouden.¹⁰⁹⁷ Bij gebrek aan bewijskrachtige gegevens worden deze kosten vastgesteld op 20% van het brutobedrag. Indien het *in casu* gaat om bezoldigingen van werknemers of baten, dan bedragen de kosten minstens 470 euro (basisbedrag: 250 euro).¹⁰⁹⁸ Voor het vaststellen van de netto-bestaansmiddelen wordt geen rekening gehouden met onder andere kinderbijslagen, studiebeurzen (waarmee doctoraatsbeurzen worden gelijkgesteld) en de inkomsten die men door een studentenjob of als student-zelfstandige ontvangt ten belope van een bedrag van 2.820 euro (basisbedrag: 1.500 euro).¹⁰⁹⁹ Dit impliceert dat een alleenstaande bursaal die nog bij zijn ouders woont eventueel door hen ten laste kan worden genomen nu de doctoraatsbeurs buiten beschouwing wordt gelaten bij het bepalen van de netto-bestaansmiddelen.¹¹⁰⁰

---

¹⁰⁹⁵ Art. 141 WIB 92; *Com.IB* nr. 136/22; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2018-2019*, Antwerpen, Intersentia, 655; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 65; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 537.

¹⁰⁹⁶ Bestaansmiddelen zijn ruimer dan enkel de belastbare inkomsten. Het maakt daarbij niet uit of ze belastbaar zijn of niet en of ze regelmatig of toevallig worden ontvangen; *Com.IB* nr. 136/26; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2018-2019*, Antwerpen, Intersentia, 655-656.

¹⁰⁹⁷ Art. 142, eerste lid WIB 92.

¹⁰⁹⁸ Art. 142, tweede lid WIB 92; *Com.IB* nr. 136/29; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 663; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 142; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 467; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 15; K. JANSSENS, "Nettobestaansmiddelen: minister en fiscus verduidelijken berekening", *Fisc.Act.* 2019, (5) 5-7; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 63.

Dit forfait mag niet worden verward met de forfaitaire beroepskosten bedoeld in artikel 51 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 664.

¹⁰⁹⁹ Art. 143 WIB 92; *Com.IB* nr. 136/27; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2018-2019*, Antwerpen, Intersentia, 656-658; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 465-466; J.-E. BEERNAERT, "Les barèmes fiscaux en matière familiale (période imposable 2016 – exercice d'imposition 2017): rappel des principes et questions nouvelles », *Act.dr.fam.* 2016, (70) 72; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 142; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 661-663; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 537.

¹¹⁰⁰ M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 107; P. FOUBERT, A. MAES en M. WILMS, "Qualitative employment relationships for Ph.D. students in the EU?", *ELLJ* 2020, (48) 55.

356. De derde en laatste voorwaarde bepaalt ten slotte dat **het kind ten laste geen bezoldigingen mag genieten die voor de belastingplichtige beroepskosten zijn**.¹¹⁰¹ Deze voorwaarde heeft tot doel te vermijden dat de belastingplichtige een bezoldiging zou toekennen aan een meewerkend kind, rekening houdende met voorgenoemde maximumbedragen aan netto-bestaansmiddelen, zodanig dat het kind én als fiscaal ten laste kan worden beschouwd én de toegekende bezoldiging een aftrekbare beroepskost vormt.¹¹⁰²

2.2.1.3 Verhoging

357. Het basisbedrag van de belastingvrije som – zijnde 8.990 euro (basisbedrag: 4.785 euro) – wordt verhoogd met een toeslag afhankelijk van het aantal kinderen ten laste (artikel 132, eerste lid, 1° tot 5° WIB 92). Een gehandicapt kind wordt in dat verband dubbel gerekend.¹¹⁰³

AANTAL KINDEREN	VERHOGING BELASTINGVRIJE SOM
Eén kind	1.630 euro (basisbedrag: 870 euro)
Twee kinderen	4.210 euro (basisbedrag: 2.240 euro)
Drie kinderen	9.430 euro (basisbedrag: 5.020 euro)
Vier kinderen	15.250 euro (basisbedrag: 8.120 euro)
Supplement voor elk kind boven het vierde	5.820 euro (basisbedrag: 3.100 euro)

¹¹⁰¹ Art. 145, eerste lid, 1° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 140; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 464; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 19; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 666.

¹¹⁰² *Com.IB* nr. 136/37; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 666; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 538.

Het storten van sociale bijdragen voor een meewerkend kind, zonder dat er een bezoldiging wordt toegekend, zou geen beletsel vormen voor de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast; *Com.IB* nr. 136/38.

¹¹⁰³ Art. 132, tweede lid WIB 92; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 460; B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 9; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 20; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 668; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSSSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 101; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 534.

Tabel 20: Verhoging belastingvrije som voor kinderen ten laste¹¹⁰⁴

358. Daarnaast kan men aanspraak maken op een **bijkomende toeslag** van 610 euro (basisbedrag: 325 euro) voor ieder kind dat de leeftijd van drie jaar niet heeft bereikt op 1 januari van het aanslagjaar (artikel 132, eerste lid, 6° WIB 92). Deze toeslag kan niet worden gecumuleerd met de belastingvermindering voor kinderopvang¹¹⁰⁵ (*infra* randnummer 371).

2.2.1.4 Aanrekening

359. Kinderen kunnen nooit ten laste zijn van beide ouders.¹¹⁰⁶ Om uit te maken bij welke ouder het kind ten laste is en bijgevolg de verhoging van de belastingvrije som moet worden aangerekend, dient een onderscheid te worden gemaakt naargelang zij een gemeenschappelijke dan wel een afzonderlijke aanslag ontvangen.

360. Indien de belastingplichtigen een **gemeenschappelijke aanslag** ontvangen, schrijft het WIB 92 voor dat de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast worden aangerekend bij de partner met het **hoogste belastbare inkomen** (artikel 134 WIB 92).¹¹⁰⁷ Bij een strikte toepassing van bovengenoemde regel ontstond in het verleden de anomalie dat het

---

¹¹⁰⁴ Art. 132, eerste lid, 1° tot 5° WIB 92; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 460; B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 8-9; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 667.

¹¹⁰⁵ Art. 132, eerste lid, 6° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 668; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 461; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 102; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 534.

¹¹⁰⁶ Rb. Namen 30 maart 2001, *Fiscoloog* 2001, 10; X., "Over het huwelijksquotiënt en kinderen die ten laste zijn", *Fiscoloog* 2000, (5) 6; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 5; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 653.

¹¹⁰⁷ Art. 134, § 4, eerste lid, 2° WIB 92; *Vr. en Antw.* Kamer 2003-2004, 7 januari 2003, (Vr. nr. 1194 K. PINXTEN); I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 141; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 462; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 670; H. NIESTEN, "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 231.

belastingvoordeel verloren ging voor zover de partner met het hoogste belastbare inkomen buitenlandse inkomsten genoot die waren vrijgesteld met progressievoorbehoud. Dergelijke buitenlandse inkomsten worden immers meegeteld om uit te maken welke partner het hoogste belastbare inkomen heeft. De kritiek daarop was dat deze buitenlandse inkomsten bezwaarlijk konden worden beschouwd als een belastbaar inkomen in de zin van artikel 134 WIB 92.¹¹⁰⁸ Het belastingvoordeel gaat verloren aangezien deze inkomsten ook zonder de belastingvrije som zouden worden vrijgesteld.¹¹⁰⁹ Dit verlies is definitief wanneer in het buitenland geen vergelijkbare tegemoetkoming wordt toegekend.¹¹¹⁰ In deze context kunnen een hele reeks arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Grondwettelijk Hof worden vermeld teneinde voorgenoemde problematiek uit het leven te helpen alsook de vele circulaires waarmee de fiscale administratie trachtte tegemoet te komen aan de rechtspraak van beide hoven.¹¹¹¹

---

¹¹⁰⁸ M. DELANOTE, "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, (74) 77.

¹¹⁰⁹ Wanneer het belastbaar inkomen gedeeltelijk bestaat uit een vrijgesteld buitenlands inkomen, gaat het belastingvoordeel gedeeltelijk verloren aangezien het belastingvoordeel proportioneel wordt aangerekend op het vrijgestelde inkomen.

¹¹¹⁰ Indien er geen dubbelbelastingverdrag voorhanden is wordt het buitenlands inkomen in België niet volledig vrijgesteld, maar wordt een belastingvermindering toegekend gelijk aan de helft van het buitenlands inkomen. In dat geval gaat het belastingvoordeel eveneens gedeeltelijk verloren; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 168; X., "Belastingvrije som. Toeslag voor kinderen ten laste. Echtgenoot met vrijgestelde buitenlandse inkomsten", *Fiscoloog* 2016, (17) 17; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 670-671.

¹¹¹¹ Zie in chronologische volgorde: **(1) het arrest de groot van het Hof van Justitie van de Europese Unie met betrekking tot een gelijkaardige Nederlandse regeling** (HvJ 12 december 2002, nr. C-385/00, ECLI:EU:C:2002:750; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 671-672; H. NIESTEN, "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 228);

(2) de circulaire van 12 maart 2008 die onder bepaalde voorwaarden voorzag in een bijkomende belastingvermindering (Circ. 12 maart 2008, nr. Ci.RH.331/575.420; H. NIESTEN, "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 228-230; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 168-169);

(3) het arrest imfeld en Garcet van het Hof van Justitie van de Europese Unie waarin werd beslist dat de Belgische regeling inzake de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast in strijd is met de vrijheid van vestiging (HvJ 12 december 2013, nr. C-303/12, ECLI:EU:C:2013:822; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 672-673; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 169-170; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 462; H. NIESTEN, "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale

361. Uiteindelijk werd de beruchte regel uit het WIB 92 – die stelt dat de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast moet worden aangerekend bij de partner met het hoogste belastbare inkomen – gewijzigd vanaf aanslagjaar 2018. Voorgenoemde verhoging wordt met name toegerekend aan de partner met

---

belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?” in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 232);

(4) het arrest van het Grondwettelijk Hof van 24 april 2014 waarin werd beslist dat de regel waarbij de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast wordt aangerekend bij de partner met het hoogste belastbare inkomen in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. De regel leidt ertoe dat gehuwden en wettelijk samenwonenden voorgenoemd belastingvoordeel verliezen wanneer de partner met het hoogste belastbare inkomen buitenlandse inkomsten geniet die worden vrijgesteld met progressievoorbehoud, terwijl feitelijk samenwonenden zelf kunnen bepalen wie het kind ten laste neemt (GwH 24 april 2014, nr. 68/2014; C. BUYSSE, “Toeslag wegens kinderlast: aanrekeningsregel is discriminerend”, *fiscoloog* 2014, (7) 7. Zie in tegengestelde zin het arrest van het Grondwettelijk Hof van 9 juli 2013 waarin het Hof beslist dat er geen schending van het gelijkheidsbeginsel voorhanden is. De juridische toestand van gehuwden en wettelijk samenwonenden verschilt van die van feitelijk samenwonenden, zodanig dat wanneer dit onderscheid verband houdt met het doel van de maatregel, zij een verschil in behandeling tussen die twee categorieën kan verantwoorden; GwH 9 juli 2013, nr. 100/2013; A. M. VANDERKERKHOVE, “Aanrekening toeslag op de belastingvrije som voor kinderen ten laste – nieuwe visie grondwettelijke hof inzake discriminatie gezamenlijk belaste partners”, *TFR* (36) 38-39; J. LAMBRECHTS en A. MARISSSENS, “Overzicht van rechtspraak (2008-2016) – de feitelijke samenwoning”, *T.Fam.* 2017, (4) 5-6; H. NIESTEN, “De aanrekening van de toeslag op de belastingvrije som voor een kind ten laste: fiscale discriminatie op grond van gekozen samenlevingsvorm”, *TFR* 2013, (962) 962-967; A. DOOLAEGE, L. DE MEYERE, S. DE RAEDT, B. WESTEN, L. DE VRIESE, I. DE TROYER en J. VANSLEMBROUCK, “Overzicht rechtspraak algemeen belastingrecht – inkomstenbelastingen 2015-2017”, *AFT* 2018, (6) 67); **(5) de circulaire van 1 juli 2014 die ervoor zorgde dat het saldo van de belastingvrije som kon worden overgeheveld naar de andere partner, ook al genoot deze geen buitenlandse inkomsten die worden vrijgesteld met progressievoorbehoud** (Circ. 1 juli 2014, nr. Ci.RH.331/633.468, nr. 12; I. VAN DE WOESTEYNE, “De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit”, *T.Fam.* 2018, (159) 169); **(6) de circulaire van 11 augustus 2014** (Circ. 11 augustus 2014, nr. Ci.RH.331/634.229; zie in die zin bijvoorbeeld Rb. Gent 24 september 2009, *Fisc.Koer.* 2009, 677; I. VAN DE WOESTEYNE, “De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit”, *T.Fam.* 2018, (159) 171); **(7) de circulaire van 11 september 2015** (Circ. 11 september 2015, nr. Ci.RH.331/575.420); **(8) het arrest van het Hof van beroep te Antwerpen van 22 september 2015** (Antwerpen 22 september 2015, *FJF* 2016, 21; H. NIESTEN, “Antwerpse hof van beroep bevestigt fel omstreden aanrekeningswijze van de verhoogde belastingvrije som voor kinderlast in een grensoverschrijdende context”, *TFR* 2016, (191) 191; C. BUYSSE, “Vrijgesteld Nederlands inkomen: geen automatisch verlies toeslag kinderlast”, *Fiscoloog* 2015, (1), 1; Rb. Limburg 19 mei 2016, *TFR* 2017, 462; zie ook GwH 12 oktober 2017, nr. 111/2017; H. NIESTEN, “Betwiste aanrekeningswijze verhoogde belastingvrije som ook voor Eurocontrolpersoneelsleden met kinderen veroordeeld: eindelijk wetgevend ingrijpen”, *TFR* 2018, 274-283); **(9) de circulaire van 18 mei 2017 die stelt dat de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast mag worden aangerekend bij de echtgenoot met het laagste belastbare inkomen indien dat voordeliger is** (Circ. 18 mei 2017, nr. 2017/C/31; H. NIESTEN, “Aanrekening verhoogde belastingvrije som voor kinderlast: fiscus komt eindelijk met echte oplossing”, *Fisc.Act.* 2017, 4-7; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 462; H. NIESTEN, “(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?” in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 233-234; C. BUYSSE, “Toeslagen belastingvrije som: fiscus kiest zelf voordeligste aanrekening”, *Fiscoloog* 2017, (7) 7).

het laagste belastbare inkomen indien dat voordeliger zou zijn.¹¹¹² Merk op dat er geen beperking geldt tot de omstandigheid waarin de partner met het hoogste belastbare inkomen buitenlandse inkomsten ontvangt die worden vrijgesteld met progressievoorbehoud.¹¹¹³ Teneinde de meest gunstige fiscale situatie te bepalen, zal de fiscus dus twee rekensommen maken (de toerekening van de verhoging bij de partner met het hoogste belastbare inkomen en bij de partner met het laagste belastbare inkomen). De beoordeling van de meest voordelige berekening wordt gemaakt op het niveau van de afzonderlijk belastbare inkomsten en de gezamenlijk belastbare inkomsten na toepassing van de belastingvrije som, de belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomsten en de belastingvermindering voor inkomsten uit het buitenland (de belasting staat).¹¹¹⁴ Nu een dergelijke beoordeling wordt gemaakt voor de uitsplitsing van de federale en gewestelijke personenbelasting (en dus voor de aftrek van de overige federale en gewestelijke belastingverminderingen), blijkt dit voor bepaalde belastingplichtigen aanleiding te geven tot een hogere belasting. Deze complicatie zou worden verholpen via een wetswijziging die van toepassing zou zijn vanaf aanslagjaar 2018.¹¹¹⁵ In afwachting daarvan zou de fiscale administratie bij de vestiging van aanslagen evenwel al rekening houden met de voorgenomen correctie.¹¹¹⁶ Wanneer het belastbare inkomen van de partner aan wie de

---

¹¹¹² Art. 134, § 4, derde lid WIB 92; H. NIESTEN, "Wettelijke oplossing voor discriminerende aanrekening verhoogde belastingvrije som voor kinderlast", *Fisc.Act.* 2018, (5) 5; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 462; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 670; X., "Echtgenoten. Belastingvrije som. Aanrekening toeslagen voor kinderlast. Bijsturing wettelijke oplossing", *Fiscoloog* 2018, (12) 12.

¹¹¹³ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 673; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 174; X., "Wetsontwerp over toeslagen op belastingvrije som, AOW-uitkeringen, enz.", *Fiscoloog* 2017, (9) 10; X., "Echtgenoten. Belastingvrije som. Aanrekening toeslagen voor kinderlast. Bijsturing wettelijke oplossing", *Fiscoloog* 2018, (12) 12; H. NIESTEN, "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 234-235.

¹¹¹⁴ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 673; X., "Echtgenoten. Belastingvrije som. Aanrekening toeslagen voor kinderlast. Bijsturing wettelijke oplossing", *Fiscoloog* 2018, (12) 12.

¹¹¹⁵ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 673; H. NIESTEN, "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 235-236.

¹¹¹⁶ Integraal verslag Commissie voor de financiën en de begroting van 20 juni 2018, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, CRIV 54 COM 929, 23-24; H. NIESTEN, "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met

verhoging toekomt, lager is dan de totale (verhoogde) belastingvrije som, wordt het saldo overgeheveld naar de andere partner en desgevallend beperkt tot het positieve verschil tussen het belastbare inkomen en de belastingvrije som van deze andere partner.¹¹¹⁷ In de veronderstelling dat het belastbare inkomen van deze andere partner lager is dan de belastingvrije som, wordt het volledige saldo overgeheveld naar de partner aan wie de verhoging toekomt.¹¹¹⁸ Bij vestiging van een gemeenschappelijke aanslag zal zowel voor bursalen als voor assistenten de toerekening van de verhoging van de belastingvrije som aan de partner de meest voordelige berekening opleveren (omwille van zijn hogere belastbare inkomen).

362. Indien de belastingplichtigen een **afzonderlijke aanslag** ontvangen, maar deel uitmaken van hetzelfde gezin – zoals feitelijk samenwonenden¹¹¹⁹ – schrijft het WIB 92 voor dat de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast worden aangerekend bij de belastingplichtige die in feite aan het **hoofd van dat gezin** staat (artikel 140 WIB 92).¹¹²⁰ Niet-gemeenschappelijke kinderen zullen meestal ten laste zijn van hun echte vader of moeder. De partner van de vader of moeder kan deze kinderen ten laste nemen op voorwaarde dat zij hoofdzakelijk of volledig te zijnen laste worden beschouwd en dat de partner ook aan het hoofd van het gezin staat.¹¹²¹ Feitelijk samenwonenden dienen zelf uit te maken wie van hen als gezinshoofd moet worden beschouwd. Deze keuze zal logischerwijze worden beïnvloed door fiscale motieven. Bij vestiging van een afzonderlijke aanslag zal zowel voor bursalen als voor assistenten de toerekening van de verhoging van de belastingvrije som aan de partner het meest voordelig

---

progressievoorbehoud?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (221) 237.

¹¹¹⁷ Art. 134, § 4, eerste lid, 3° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 674.

¹¹¹⁸ Art. 134, § 4, eerste lid, 4° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 674.

¹¹¹⁹ Merk op dat deze situatie niet alleen betrekking heeft op feitelijk samenwonenden maar bijvoorbeeld ook op gehuwden en wettelijk samenwonenden in het jaar van het huwelijk en de wettelijke samenwoning.

¹¹²⁰ Art. 140, eerste lid WIB 92; *Com.IB* nr. 136/40; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 141; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 9; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 653.

¹¹²¹ X., "Over het huwelijksquotiënt en kinderen die ten laste zijn", *Fiscoloog* 2000, (5) 9; X., "Kunnen kinderen van de andere partner ten laste zijn?", *Fiscoloog* 1997, (5) 5; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 141.

zijn (omwille van zijn hogere belastbare inkomen). Indien er zich geen betwisting voordoet, mag de fiscale administratie zich niet mengen in deze keuze.¹¹²²

363. Willen beide partners het kind ten laste nemen, dan zal de fiscale administratie echter wél een keuze maken. Het Hof van beroep te Luik oordeelde in zijn arrest van 24 maart 2000 dat hiervoor niet louter kan worden verwezen naar de partner met de hoogste inkomsten.¹¹²³ Het Arbitragehof oordeelde in zijn arrest van 8 mei 2001 onder meer over de prejudiciële vraag of de aanwijzing van de begunstigde van het belastingvoordeel redelijkerwijs kan voortvloeien uit een criterium dat betrekking heeft op de persoonlijke levenssfeer en een inmenging daarvan inhoudt vanwege de bewijslast en jurisdictionele controle die daarmee gepaard gaan. Voor gehuwden (en wettelijk samenwonenden) bestaat er wel een abstract en objectief criterium dat geen inbreuk maakt op hun persoonlijke levenssfeer. Het criterium van het gezinshoofd zou volgens het Hof echter geen inmenging in de persoonlijke levenssfeer inhouden nu belastingplichtigen in eerste instantie zelf meedelen wie als gezinshoofd wordt beschouwd en de fiscale administratie slechts in subsidiaire orde oordeelt volgens objectieve criteria, waaronder de hoogte van het inkomen.¹¹²⁴ Nochtans stelde het Hof van Beroep te Luik in zijn arrest van 8 maart 2000 – dat aanleiding gaf tot het stellen van de prejudiciële vraag – dat er een risico bestaat dat het onderzoek van de fiscale administratie aangaande de familie situatie van de belastingplichtigen toch in hoge mate afhangt van ethische en persoonlijke opvattingen.¹¹²⁵ In zijn arrest van 17 april 2002 oordeelt Het Hof van beroep te Luik – in lijn met het arrest van het Arbitragehof – dat de fiscale administratie de zaak dient te beoordelen op basis van de materiële elementen in haar bezit. *In casu* bestond het enige materiële

---

¹¹²² Circ. 20 november 2002, nr. Ci.RH.331/517.844; C. BUYSSE, "De keuze van de ouders", *Fiscoloog* 2004, (11) 11; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 35; L. DE VRIESE, *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 9.

¹¹²³ Luik 24 maart 2000, *Act.Fisc.* 2000, 2.

¹¹²⁴ Arbitragehof 8 mei 2001, nr. 57/2001; X., "Kinderen van ongehuwd samenwonenden: geen discriminatie", *Fiscoloog* 2001, (7) 7; X., "Gezinshoofd moeten aanwijzen is niet discriminerend", *Fisc.Act.* 2001, (4) 4.

Het Arbitragehof heeft bovendien in deze zaak duidelijk gesteld dat ook bij feitelijk samenwonende ouders het kind slechts ten laste kan zijn van één van de ouders (ook al is het mogelijk dat beide ouders aan de voorwaarden voldoen); Circ. 20 november 2002, nr. Ci.RH.331/517.844.

¹¹²⁵ Luik 8 maart 2000, *Fisc.Act.* 2000, 5; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 42.

element echter uit de inkomsten van beide ouders, waardoor het wel mogelijk was om zich te baseren op de hoogte van het inkomen.¹¹²⁶ Volgens bovenvermelde rechtspraak zou de fiscale administratie dus in feite moeten evalueren welke belastingplichtige de nauwste band onderhoudt met het kind op grond van de voorliggende materiële gegevens, zoals bijvoorbeeld aan de hand van de aansluiting bij een mutualiteit of de toekenning van kinderbijslag – naast de hoogte van het inkomen.¹¹²⁷ Op basis van de hier genoemde arresten lijkt het in de praktijk eerder neer te komen op een toets die gebaseerd is op het inkomenscriterium.

364. In tegenstelling tot bij een gemeenschappelijke aanslag kan het saldo van de belastingvrije som niet worden overgeheveld, maar kan het gezinshoofd onder bepaalde voorwaarden het kind ten laste overhevelen. In eerste instantie wordt daarvoor gekeken naar het totaalbedrag aan netto-bestaansmiddelen van het gezin. Wanneer het gezinshoofd op grond daarvan niet beschikt over een bedrag van 3.380 euro (basisbedrag: 1.800 euro) voor ieder kind ten laste en zichzelf, is een overheveling mogelijk. De kinderen in kwestie waarvoor hij niet beschikt over een bedrag van 3.380 euro (basisbedrag: 1.800 euro) aan netto-bestaansmiddelen kunnen dan als ten laste worden beschouwd van de andere belastingplichtige die deel uitmaakt van het gezin en die het meeste tot hun onderhoud bijdraagt.¹¹²⁸ Het feit dat het saldo van de belastingvrije som niet kan worden overgeheveld in het geval van een afzonderlijke aanslag, vormt volgens het Arbitragehof in zijn arrest van 8 mei 2001 geen schending van het gelijkheidsbeginsel.¹¹²⁹

---

¹¹²⁶ Luik 17 april 2002, *Fiscoloog* 2002, 5.

De rechtbank van Luik ging er in een vonnis van 24 mei 2007 eveneens vanuit dat de fiscale administratie zich mag baseren op het hoogste inkomen als criterium om uit te maken welke partner wordt beschouwd als het gezinshoofd; X., "Ongehuwd samenwonenden: wie neemt kinderen ten laste", *Fiscoloog* 2002, (5) 5.

¹¹²⁷ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 42.

¹¹²⁸ Art. 140, tweede lid WIB 92. Het kind moet dan worden gekwalificeerd als een andere persoon ten laste, tenzij het gaat om een minderjarig kind van wie kan worden aangenomen dat de andere belastingplichtige het volledig of hoofdzakelijk ten laste heeft; *Com.IB* nr. 136/49.

Wanneer het gaat om kinderen ten laste van een alleenstaande wordt voorgenoemd bedrag van 3.380 euro (basisbedrag: 1.800 euro) verhoogd naar 4.210 euro (basisbedrag: 2.600 euro) en voor gehandicapte kinderen ten laste van een alleenstaande wordt dit verhoogd naar 6.200 euro (basisbedrag: 3.300 euro); I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 667.

¹¹²⁹ Arbitragehof 8 mei 2001, nr. 57/2001.

2.2.1.5 Belastingkrediet

365. Wanneer het belastbare inkomen lager ligt dan de belastingvrije som, wordt het gedeelte dat betrekking heeft op de toeslagen wegens kinderlast¹¹³⁰ omgezet in een terugbetaalbaar belastingkrediet, rekening houdende met een maximumbedrag van 470 euro (basisbedrag 250 euro) per kind ten laste.¹¹³¹ Het gedeelte van de belastingvrije som dat het belastbaar inkomen overschrijdt, wordt geacht bij voorrang te bestaan uit de toeslagen wegens kinderlast.¹¹³² Dit betekent dat de belastingvrije som achtereenvolgens wordt geacht te bestaan uit: (1) het in artikel 131 WIB 92 vermelde basisbedrag; (2) de in artikelen 132, eerste lid, 7° en 8° en 133 vermelde toeslagen; en (3) de in artikel 132, eerste lid, 1° tot 6° vermelde toeslagen.¹¹³³ Wordt er een gemeenschappelijke aanslag gevestigd, dan kijkt men in hoofde van beide partners of zij recht hebben op het terugbetaalbaar belastingkrediet. Het maximumbedrag van 470 euro (basisbedrag: 250 euro) per kind ten laste geldt dan voor beide partners samen.¹¹³⁴ Het terugbetaalbaar belastingkrediet is niet van toepassing op de belastingplichtige die beroepsinkomsten ontvangt die worden vrijgesteld zonder progressievoorbehoud en op de echtgenoot (of wettelijk samenwonende) partner

---

¹¹³⁰ Bedoeld worden de toeslagen vermeld in artikel 132, eerste lid, 1° tot 9° WIB 92.

¹¹³¹ Art. 134, § 3, eerste lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, « Het fiscaal ten laste nemen van kinderen. Toegelaten bestaansmiddelen voor de inkomstenjaren 2002 en 2003 », *EJ* 2003, (140) 146; TIBERGHEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 470; B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 9; M.-C. VALSCHAERTS, *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 67; W. DEFOOR, "De krachtlijnen van de hervorming van de personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (9) 14; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSSSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 106; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 538.

¹¹³² Art. 134, § 3, tweede lid, 1° WIB 92; W. DEFOOR, "De krachtlijnen van de hervorming van de personenbelasting", *Fisc.Act.* 2001, (9) 14; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSSSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 106.

¹¹³³ Art. 134, § 3, tweede lid, 2° WIB 92.

¹¹³⁴ Art. 134, § 4, eerste lid, 6° WIB 92.

Zoals reeds gezegd geldt de regel dat wanneer het belastbare inkomen van de partner aan wie de verhoging toekomt, kleiner is dan de totale (verhoogde) belastingvrije som, het saldo wordt overgeheveld naar de andere echtgenoot en desgevallend beperkt tot het positieve verschil tussen het belastbare inkomen en de belastingvrije som van de andere echtgenoot. Met het oog op de toepassing van het belastingkrediet wordt het gedeelte van de belastingvrije som dat wordt overgeheveld, geacht bij voorrang te bestaan uit het in artikel 131 WIB 92 vermelde basisbedrag van de belastingvrije som de in de artikelen 132, eerste lid, 7° en 8° en 133 WIB 92 vermelde toeslagen; art. 134, § 4, tweede lid, 1° WIB 92.

van voorgenoemde belastingplichtige die afzonderlijk wordt belast overeenkomstig artikel 126, § 2, eerste lid, 4° WIB 92.¹¹³⁵ Bursalen die als alleenstaande een kind ten laste hebben, kunnen aanspraak maken op het terugbetaalbaar belastingkrediet omwille van het feit dat zij geen belastbare beroepsinkomsten ontvangen en het belastbare inkomen bijgevolg lager ligt dan de belastingvrije som.

366. De vraag werd gesteld of de toekenning van een fiscaal voordeel wegens gezinslast onder de vorm van een terugbetaalbaar belastingkrediet wel een federale bevoegdheid betreft nu dit gelijkaardige gevolgen genereert als de kinderbijslaguitkering – die ten gevolge van de zesde staats hervorming werd geregionaliseerd.¹¹³⁶ Het Grondwettelijk Hof stelt in dat verband in zijn arresten van 10 april 2008 en 13 juni 2013 dat de wetgever bij het aannemen van een fiscale maatregel er eveneens naar mag streven bepaalde gedragingen van belastingplichtigen aan te moedigen of te ontmoedigen. Het feit dat daarmee wordt bijdragen aan een doel dat onder de bevoegdheid van een andere wetgever valt, betekent niet meteen een bevoegdheidsoverschrijding, zolang de uitoefening van die bevoegdheid niet onmogelijk wordt gemaakt of overdreven wordt bemoeilijkt.¹¹³⁷ De Afdeling wetgeving van de Raad van State poneert in zijn advies bij het wetsontwerp houdende maatregelen inzake versterking van jobcreatie en koopkracht dat de federale overheid wel degelijk bevoegd is aangaande het belastingkrediet wegens kinderlast aangezien geen afbreuk wordt gedaan aan het evenredigheidsbeginsel.¹¹³⁸

2.2.1.6 Bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast

367. In eerste instantie kan de belastingplichtige die een **afzonderlijke aanslag ontvangt** (lees dus ook: een feitelijk samenwonende) en die één of meer kinderen ten laste heeft, aanspraak maken op een bijkomende toeslag van 1.630

---

¹¹³⁵ Art. 134, § 3, derde lid WIB 92.

¹¹³⁶ B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 10.

¹¹³⁷ GwH 13 juni 2013, nr. 83/2013; GwH 10 april 2008, nr. 62/2018.

¹¹³⁸ Adv. RvS 58.332/1/3/VR, 4 december 2015, *Parl. St.* Kamer 2015-2016, nr. 54/1520/001, 145-148; B. PEETERS en R. SMET, "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, (5) 10.

euro (basisbedrag: 870 euro) (artikel 133, eerste lid, 3° WIB 92).¹¹³⁹ Dit extra belastingvoordeel heeft tot doel “een ouder te helpen die alleen moet instaan voor de opvoeding en de financiële lasten van de kinderen”.¹¹⁴⁰ Dit betekent dat feitelijk samenwonenden *de facto* profiteren van een maatregel die eigenlijk niet voor hun bedoeld was.¹¹⁴¹ Zo zullen ook feitelijk samenwonende partners van zowel bursalen als assistenten recht hebben op voorgenoemde bijkomende verhoging, in de veronderstelling dat zij het kind ten laste hebben.

368. Daarnaast wordt vanaf aanslagjaar 2018 nog een bijkomende toeslag toegekend aan **alleenstaande ouders** met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit (artikel 133, tweede lid WIB 92).¹¹⁴² Dit is een vrij revolutionaire maatregel in die zin dat deze enkel van toepassing is op effectief alleenstaande ouders en dus niet op feitelijk samenwonende ouders. Binnen de categorie van belastingplichtigen die een afzonderlijke aanslag ontvangen, dienen we dus een onderscheid te maken tussen effectief alleenstaanden en feitelijke samenwonenden.¹¹⁴³ Deze maatregel steunt op de idee dat eenoudergezinnen de bevolkingsgroep zijn met het grootste risico op armoede. Een extra ondersteuning voor alleenstaande ouders met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit zou de activering en inkomensondersteuning evenwichtig combineren.¹¹⁴⁴

---

¹¹³⁹ Art. 133, eerste lid, 3° WIB 92; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 461; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 674.

Dit is niet van toepassing op belastingplichtigen die een afzonderlijke aanslag ontvangen ten gevolge van de toepassing van artikel 126, § 2, 4° WIB 92.

¹¹⁴⁰ Arbitragehof 12 januari 2005, nr. 3/2005, B.5.

¹¹⁴¹ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 39.

¹¹⁴² Deze regeling werd ingevoerd door de wet van 26 maart 2018; wet 26 maart 2018 betreffende de versterking van de economische groei en de sociale cohesie, BS 30 maart 2018 (hierna: wet 26 maart 2018); E. VAN DE VELDE, “Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit” in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 102.

¹¹⁴³ J. WELLENS, “Alleenstaande ouder: bijkomende belastingvrije toeslag en bijkomende belastingvermindering voor kinderopkaskosten”, www.monkey.be.

¹¹⁴⁴ Wetsvoorstel van 22 december 2017 tot hervorming van de vennootschapsbelasting en tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1991, ter bevordering van investeringen in de reële economie, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 54-2864/003, 213-214; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 674; E. VAN DE VELDE, “Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit” in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 104.

369. Deze bijkomende toeslag wordt meer concreet verleend bij het vervullen van de volgende voorwaarden:

- (1) Geen andere persoon dan de kinderen, ascendenten en zijverwanten tot en met de tweede graad van de belastingplichtige, en de personen van wie de belastingplichtige als kind volledig of hoofdzakelijk ten laste is geweest, maakt deel uit van het gezin van de belastingplichtige op 1 januari van het aanslagjaar (met deze voorwaarde wil men het belastingvoordeel dus beperken tot effectief alleenstaande ouders);
- (2) Het belastbare inkomen van de belastingplichtige bedraagt minder dan 20.090 euro (basisbedrag: 10.700 euro)¹¹⁴⁵;
- (3) De netto-beroepsinkomsten van de belastingplichtige zijn minstens gelijk aan 3.380 euro (basisbedrag: 1.800 euro), waarbij geen rekening wordt gehouden met de werkloosheidsuitkeringen, pensioenen en afzonderlijk belastbare inkomsten. Dit betekent dat wel rekening wordt gehouden met ziekte- en invaliditeitsuitkeringen.¹¹⁴⁶

Wanneer het belastbare inkomen van de belastingplichtige maximaal 15.860 euro (basisbedrag: 8.445 euro) bedraagt, is de bijkomende toeslag gelijk aan 1.060 euro (basisbedrag: 565 euro). Bedraagt het belastbaar inkomen van de belastingplichtige meer dan 15.860 euro (basisbedrag: 8.445 euro), dan is de bijkomende toeslag gelijk aan 1.060 euro (basisbedrag: 565 euro) vermenigvuldigd met een breuk met als teller het verschil tussen 20.090 euro (basisbedrag: 10.700 euro) en het belastbare inkomen en als noemer het verschil tussen 20.090 euro (basisbedrag: 10.700 euro) en 15.860 euro (basisbedrag 8.445 euro).¹¹⁴⁷ Bursalen die als alleenstaande een kind ten laste hebben, kunnen

---

¹¹⁴⁵ Er wordt daarvoor enkel rekening gehouden met de gezamenlijk belaste inkomsten; Wetsvoorstel van 22 december 2017 tot hervorming van de vennootschapsbelasting en tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1991, ter bevordering van investeringen in de reële economie, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2864/003, 215.

¹¹⁴⁶ Art. 133, tweede lid WIB 92; Circ. 15 mei 2018, nr. 2018/C/58; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 175; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 461; J. WELLENS, "Alleenstaande ouder: bijkomende belastingvrije toeslag en bijkomende belastingvermindering voor kinderoppleiding", www.monkey.be; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 675-676.

¹¹⁴⁷ Art. 133, derde lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 676; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 175; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 461.

geen aanspraak maken op voorgenoemde bijkomende toeslag, aangezien zij helemaal geen belastbare beroepsinkomsten ontvangen.¹¹⁴⁸

370. Deze bijkomende toeslag wordt overigens omgezet in een terugbetaalbaar belastingkrediet, zonder beperking tot een bepaald maximumbedrag.¹¹⁴⁹ Het gedeelte van de belastingvrije som dat het belastbaar inkomen overschrijdt, wordt dan geacht bij voorrang te bestaan uit de bijkomende toeslag. Dit betekent dat de belastingvrije som achtereenvolgens wordt geacht te bestaan uit: (1) het in artikel 131 WIB 92 vermelde basisbedrag; (2) de in artikelen 132, eerste lid, 7° en 8° en 133 vermelde toeslagen; (3) de in artikel 132, eerste lid, 1° tot 6° vermelde toeslagen; en (4) de in artikel 133, tweede lid WIB 92 vermelde bijkomende toeslag.¹¹⁵⁰

2.2.2 Belastingvermindering voor kinderopvang

371. De belastingplichtige die het kind ten laste heeft¹¹⁵¹, kan onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op een belastingvermindering met betrekking tot de uitgaven die worden gedaan voor een kinderoppas (artikel 145/35 WIB 92):¹¹⁵²

- De kinderoppas wordt ingeschakeld buiten de normale lessen voor kinderen die jonger zijn dan veertien jaar¹¹⁵³ (kinderen met een zware handicap komen in aanmerking zolang zij jonger zijn dan éérentwintig jaar).¹¹⁵⁴ Activiteiten die behoren tot de onderwijsdoelstellingen van de school, worden steeds geacht te zijn verricht tijdens de normale lessen. Dit betekent dat bijvoorbeeld uitgaven voor bosklassen, sneeuwklassen

---

¹¹⁴⁸ E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 106.

¹¹⁴⁹ Art. 134, § 3, derde lid, 1° en 3° WIB 92; Circ. 15 mei 2018, nr. 2018/C/58; I. VAN DE WOESTEYNE, "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, (159) 179.

¹¹⁵⁰ Art. 134, § 3, derde lid, 2° WIB 92.

¹¹⁵¹ Art. 145/35, eerste lid WIB 92; Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 4.

¹¹⁵² Art. 145/35, tweede lid WIB 92.

Tot aanslagjaar 2012 werd dit belastingvoordeel verleend onder de vorm van een aftrek; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 499.

¹¹⁵³ De leeftijdsvoorwaarde moet worden beoordeeld op het ogenblik dat er opvang wordt voorzien voor het kind en dus niet op 1 januari van het aanslagjaar; Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 10.

¹¹⁵⁴ Art. 145/35, derde en vierde lid WIB 92; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 501; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 775.

en andere schoolreizen niet in aanmerking komen.¹¹⁵⁵ Uitgaven voor vakantiecampen georganiseerd door jeugdbewegingen of sportclubs, de kostprijs van internaten,... komen daarentegen wel in aanmerking¹¹⁵⁶;

- De belastingplichtige verkrijgt een belastbaar bruto beroepsinkomen.¹¹⁵⁷ Bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag zou het voldoende zijn dat één van de belastingplichtigen een beroepsinkomen ontvangt;¹¹⁵⁸
- De uitgaven zijn betaald aan een door het WIB 92 bedoelde opvangvoorziening; en
- De uitgaven worden gerechtvaardigd door een modelattest bepaald bij KB.¹¹⁵⁹

Enkel de eigenlijke oppaskosten geven aanleiding tot een belastingvermindering en dus niet de bijkomende kosten voor maaltijden, materiaal,... Indien een forfaitair bedrag wordt bepaald zonder onderscheid hiertussen, mag het totaalbedrag in aanmerking worden genomen.¹¹⁶⁰ De fiscale administratie aanvaardt dat deze uitgaven ook kunnen worden gedaan door een derde, zoals bijvoorbeeld de grootouders.¹¹⁶¹ De belastingvermindering is gelijk aan 45% van de werkelijk gedane uitgaven¹¹⁶², desgevallend beperkt tot 13 euro per opvangdag voor ieder kind.¹¹⁶³ In het kader van de COVID-19 pandemie werden verschillende

---

¹¹⁵⁵ Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 23; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 501.

¹¹⁵⁶ Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 24-25; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 776; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 501; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 539.

¹¹⁵⁷ Dit kan ook een vervangingsinkomen zijn; Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 17; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 499; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 775.

¹¹⁵⁸ Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 20; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 775.

¹¹⁵⁹ Art. 145/35, lid 12 WIB 92; Circ. 12 mei 2009, nr. Ci.RH.26/597.041; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 776; C. BUYSSE, "De andere fiscale maatregelen in de wetten van 20 december 2020", *Fiscoloog* 2021, (11) 11; J. VAN DYCK, "Gezinsfiscaliteit: wijzigingen inzake kinderopvang en mantelzorg", *Fiscoloog* 2020, (5) 5.

¹¹⁶⁰ Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 27-28; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 776.

¹¹⁶¹ Circ. 29 januari 2016, nr. Ci.RH.331/635.466; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, 477.

¹¹⁶² Art. 145/35, zevende lid WIB 92; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 499; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 777.

¹¹⁶³ Art. 145/35, zesde lid WIB 92 en 63/18/8 KB/WIB 92; Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 41; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 500; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 777; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 107;

jeugdactiviteiten geschrapt, waardoor normalerwijze ook de belastingvermindering vervalt nu geen effectieve opvang plaatsvindt. Om organisatoren niet in financiële problemen te brengen, werden ouders opgeroepen tot solidariteit om het inschrijvingsgeld niet terug te vorderen. Deze solidariteit wordt fiscaal ondersteund in die zin dat zij onder bepaalde voorwaarden nog recht hebben op de belastingvermindering: (1) de opvangactiviteit in kwestie had moeten doorgaan in de periode van 14 maart 2020 tot 31 december 2020, maar werd door de organisator geannuleerd wegens maatregelen in het kader van de COVID-19 pandemie; (2) de belastingplichtige had het recht om de uitgaven terug te vorderen, maar besliste om dit niet te doen; en (3) de organisator heeft een attest uitgereikt voor de uitgaven met betrekking tot de geannuleerde oppasdagen.¹¹⁶⁴ In geval van een gemeenschappelijke aanslag wordt de belastingvermindering evenredig omgedeeld in functie van het belaste inkomen van iedere partner ten opzichte van het totale belaste inkomen.¹¹⁶⁵ Voorgenoemde belastingvermindering kan niet worden gecumuleerd met de toeslag op de belastingvrije som voor kinderen jonger dan drie jaar (*supra* randnummer 358).¹¹⁶⁶ Voordien kwamen enkel kinderen jonger dan drie jaar in aanmerking voor de belastingvermindering voor kinderopvang¹¹⁶⁷, waardoor de link met de toeslag op de belastingvrije som voor deze kinderen duidelijker was. Voor bursalen en assistenten betekent dit dat de uitgaven voor kinderopvang in

---

E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 539; C. BUYASSE, "De andere fiscale maatregelen in de wetten van 20 december 2020", *Fiscoloog* 2021, (11) 11; J. VAN DYCK, "Gezinsfiscaliteit: wijzigingen inzake kinderopvang en mantelzorg", *Fiscoloog* 2020, (5) 5.

¹¹⁶⁴ Art. 16, § 4 wet 29 mei 2020 houdende diverse dringende fiscale bepalingen ten gevolge van de COVID-19 pandemie, *BS* 11 juni 2020; Art. 6 wet 15 juli 2020 houdende diverse dringende fiscale bepalingen ten gevolge van de COVID-19 pandemie (CORONA III), *BS* 23 juli 2020; Circ. 24 april 2020, nr. 2020/C/60; Circ. 10 september 2020, nr. 2020/C/117; X., "Belastingvermindering kinderopvang geannuleerde vakantie-activiteiten", *Fiscoloog* 2020, (12) 12; X., "Geen terugbetaling inschrijvingsgeld vakantiecamp, wel belastingvermindering", *Fiscoloog* 2020, (13) 13; X., "Belastingvermindering kinderopvangkosten. Geannuleerde opvang wegens coronacrisis", *Fiscoloog* 2020, (11) 11.

¹¹⁶⁵ Art. 145/35, negende lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 777-778; X., "Kinderopvang. Belastingvermindering. Aanrekening aan echtgenoten", *Fiscoloog* 2018, (13) 13.

¹¹⁶⁶ Art. 145/35, vijfde lid WIB 92; Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 62-64; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 500; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 774; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 108; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 539.

¹¹⁶⁷ Circ. 20 juli 2006, nr. Ci.RH.26/575.199, nr. 2.

beginsel aanleiding geven tot een belastingvermindering bij de partner (eventueel evenredig omgedeeld), aangezien hij het kind ten laste heeft.

372. Daarnaast geldt vanaf aanslagjaar 2018 een **bijkomende belastingvermindering** met betrekking tot de uitgaven gedaan voor een kinderoppas, die enkel wordt verleend aan effectief **alleenstaande ouders** voor zover zij in aanmerking komen voor de bijkomende verhoging van de belastingvrije som, zoals bedoeld in artikel 133, tweede lid WIB 92 (*supra* randnummer 368).¹¹⁶⁸ Indien de maximale bijkomende toeslag op de belastingvrije som van 1.060 euro (basisbedrag: 565 euro) wordt toegekend aan de belastingplichtige, bedraagt de bijkomende belastingvermindering 30%. In totaliteit zou de belastingvermindering voor kinderopvang dan worden vastgesteld op 75%.¹¹⁶⁹ Wanneer bovenvermelde maximale toeslag op de belastingvrije som van 1.600 euro (basisbedrag: 565 euro) niet volledig wordt toegekend aan de belastingplichtige, dient het tarief van 30% te worden vermenigvuldigd met dezelfde breuk als voor de bijkomende verhoging van de belastingvrije som.¹¹⁷⁰ Deze bijkomende belastingvermindering wordt eveneens omgezet in een terugbetaalbaar belastingkrediet, zonder beperking tot een bepaald maximumbedrag.¹¹⁷¹ Bursalen die als alleenstaande een kind ten laste hebben, kunnen eveneens geen aanspraak maken op voorgenoemde bijkomende belastingvermindering, aangezien zij helemaal geen belastbare beroepsinkomsten ontvangen.

---

¹¹⁶⁸ Deze regeling werd ingevoerd door de wet van 26 maart 2018; art. 145/35, achtste lid WIB 92; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 499; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 777; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 108.

¹¹⁶⁹ Circ. 15 mei 2018, nr. 2018/C/58; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 499; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 777.

¹¹⁷⁰ Het gaat om de breuk met als teller het verschil tussen 20.090 euro (basisbedrag: 10.700 euro) en het belastbare inkomen en met als noemer het verschil tussen 20.090 euro (basisbedrag: 10.700 euro) en 15.860 euro (basisbedrag 8.445 euro); art. 145/35, achtste lid WIB 92; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 499; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 777.

¹¹⁷¹ Art. 145/35, lid 11 WIB 92; Wetsvoorstel van 22 december 2017 tot hervorming van de vennootschapsbelasting en tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1991, ter bevordering van investeringen in de reële economie, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2864/003, 3-4; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 499; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 778.

2.3 Kinderlast binnen het sociale zekerheidsrecht: moederschapsverlof, vaderschapsverlof, ouderschapsverlof, gezinsbijslag en zorgkrediet/tijdskrediet

2.3.1 Moederschapsverlof

373. Het moederschapsverlof omvat de de totale periode van 15 weken (17 weken bij een meerling) die gedeeltelijk voor en na de bevalling wordt opgenomen.¹¹⁷² De uitkering die men ontvangt tijdens het moederschapsverlof, de zogenaamde moederschapsuitkering, wordt toegekend in het raam van de ziekte- en invaliditeitsverzekering. In lijn met de omringende landen wordt deze uitkering niet geassocieerd met de arbeidsongeschiktheidsuitkering, maar vormt zij een apart risico binnen de verzekering voor uitkeringen.¹¹⁷³

374. Tot de gerechtigden op bovengenoemde moederschapsuitkering behoren in principe alle werknemers die overeenkomstig de RSZ-wet onder de toepassing van de verplichte uitkeringsverzekering ressorteren.¹¹⁷⁴ Bijgevolg worden hier alle doctorandi gevisieerd. Opdat men ook effectief aanspraak kan maken op een moederschapsuitkering moeten twee voorwaarden worden vervuld. Ten eerste dient een wachttijd te worden doorlopen. Men moet met name 120 arbeidsdagen over een periode van zes maanden kunnen aantonen. Bovendien moet het bewijs worden geleverd dat tijdens die periode de bijdragen voor de sector uitkeringen werkelijk werden betaald en het vastgestelde minimumbedrag bereiken of met persoonlijke bijdragen werden aangevuld.¹¹⁷⁵ Ten tweede moet men zich bevinden

---

¹¹⁷² De moederschapsbescherming in de arbeidswet is ruimer en bevat niet alleen het moederschapsverlof, maar ook het recht om afwezig te zijn omwille van zwangerschapsonderzoeken, de ontslagbescherming en de maatregelen in verband met veiligheids- en gezondheidsrisico's (art. 39-44 arbeidswet 16 maart 1971, BS 30 maart 1971 (hierna: arbeidswet)). We beperken ons hier tot een bespreking van het moederschapsverlof; C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 25; K. VERLOES, "Ziekte en moederschapsrust", *Soc.Weg.* 2020, (13) 13; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 69.

¹¹⁷³ Art. 111-117 ziekwet; J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTELE en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 442; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 482.

¹¹⁷⁴ Art. 112 jo. 86, § 1 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1311; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 116.

¹¹⁷⁵ Art. 116/1 ziekwet; art. 203 KB 3 juli 1993; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1311-1313; A.

in een tijdvak van moederschapsbescherming en alle werkzaamheden hebben onderbroken.¹¹⁷⁶ Met een tijdvak van moederschapsbescherming wordt bedoeld: de periode tijdens dewelke er in het kader van de arbeidswet een maatregel wordt genomen omwille van de zwangerschap of het geven van borstvoeding (hier wordt niet verder op ingegaan) en de periode van moederschapsverlof.¹¹⁷⁷

375. De periode van moederschapsverlof is zoals gezegd gelijk aan 15 weken (17 weken bij een meerling). Het zwangerschapsverlof – dit is het verlof voor de bevalling – kan ten vroegste zes weken voor de uitgetelde datum worden aangevat.¹¹⁷⁸ Eén week daarvan moet verplicht worden opgenomen.¹¹⁷⁹ De bevallingsrust – dit is het verlof na de bevalling – bedraagt verplicht negen weken.¹¹⁸⁰ Dit laatste tijdvak kan worden verlengd in verschillende omstandigheden:

- Wanneer men tijdens het facultatieve zwangerschapsverlof is blijven doorwerken (in de zesde tot de eerste week) met een duur gelijk aan die periode¹¹⁸¹;
- In geval van de geboorte van een meerling met maximaal twee weken;

VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 117-118.

¹¹⁷⁶ Art. 115 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1313; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 118.

¹¹⁷⁷ Art. 114-114bis ziekwet.

Bedoeld worden de maatregelen in artikel 42, 43 en 43bis van de arbeidswet die betrekking hebben op het onderbreken, verminderen of verlichten van de arbeid; J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTELE en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 444; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 119.

¹¹⁷⁸ Voor een meerling is dit acht weken.

¹¹⁷⁹ Voor een meerling is dit twee weken; C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 27; K. VERLOES, "Ziekte en moederschapsrust", *Soc.Weg.* 2020, (13) 13; E. SCHOELS, "Hoe Covid-19 zorgde voor een versnelling in het debat over de moederschapsrust", *Soc.Weg.* 2020, (11) 12; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 72.

¹¹⁸⁰ C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 30; K. VERLOES, "Ziekte en moederschapsrust", *Soc.Weg.* 2020, (13) 13; J. JACQMAIN, "Congé de maternité et incapacité de travail: un progrès limité", *Soc.Kron.* 2007, (133) 133; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 76.

¹¹⁸¹ Voor een meerling is dit de zesde tot de tweede week; C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 30; K. VERLOES, "Ziekte en moederschapsrust", *Soc.Weg.* 2020, (13) 13; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 77.

Dagen van arbeidsongeschiktheid wegens ziekte of ongeval worden gelijkgesteld met gewerkte dagen; Wet 12 juni 2020 tot wijziging van de periodes die plaatsvinden tijdens de voorbevallingsrust en in aanmerking kunnen worden genomen voor de verlenging van de nabevallingsrust, *BS* 18 juni 2020; E. SCHOELS, "Hoe Covid-19 zorgde voor een versnelling in het debat over de moederschapsrust", *Soc.Weg.* 2020, (11) 12.

- Bij een moeilijke bevalling (arbeidsongeschiktheid gedurende het ganse zwangerschapsverlof) met één week; en
- Bij hospitalisatie van het kind na de eerste zeven dagen met een duur gelijk aan de opname in het ziekenhuis die deze eerste zeven dagen overschrijdt en maximaal 24 weken.¹¹⁸²

376. Moederschapsuitkeringen worden toegekend per werkdag (met inbegrip van zaterdag).¹¹⁸³ De eerste 30 dagen zijn de uitkeringen gelijk aan 82% van het onbegrensde gederfde loon. Vanaf de 31^e dag zijn zij gelijk aan 75% van het begrensde gederfde loon.¹¹⁸⁴ Het gederfde loon en de begrenzing daarvan worden op dezelfde manier vastgesteld als bij de arbeidsongeschiktheidsuitkering.¹¹⁸⁵ Het gederfde loon is gelijk aan het gemiddelde dagloon, zijnde 1/26 van het

---

¹¹⁸² Art. 114 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1323-1324; J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 443-444; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 483-484; C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 35-36; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 81-82.

¹¹⁸³ Art. 113, eerste lid ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1315; C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 44.

¹¹⁸⁴ Art. 216 KB 3 juli 1993; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1316; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 482; C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 44-45; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 356; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 123.

¹¹⁸⁵ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1320.

In twee gevallen kan voornoemd moederschapsverlof worden omgezet naar de vader (of meeouder) op voorwaarde dat zij voldoen aan de hierboven genoemde voorwaarden. Enerzijds wordt deze omzetting toegekend bij overlijden van de moeder voor de nog resterende periode van het moederschapsverlof. De hoogte van de uitkering wordt op eenzelfde manier bepaald, maar wel in functie van het loon van de vader (of meeouder) (art. 221 KB 3 juli 1993). Anderzijds wordt deze omzetting toegekend bij hospitalisatie van de moeder vanaf de achtste dag tot het einde van voornoemde hospitalisatie onder de voorwaarde dat de pasgeborene het ziekenhuis verlaten heeft. De uitkering wordt in dat geval vastgesteld op 60% van het gederfde loon van de vader (of meeouder). Ondertussen behoudt ook de moeder haar uitkering (art. 222 KB 3 juli 1993); C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 37-40; A. VAN DE GEUCHTE en C. VANLAERE, *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 91-97.

Zie in dat kader ook het adoptieverlof gelijk aan maximaal zes weken bij een kind jonger dan drie jaar en maximaal 4 weken bij een kind vanaf drie tot acht jaar. Men ontvangt in principe drie dagen het gewone loon en daarna 82% van het gederfde loon; Art. 30ter AOW; art. 223ter KB 3 juli 1993. Daarnaast bestaat er ook pleegverlof gelijk aan maximaal zes dagen per jaar. De pleegzorguitkering is gelijk aan die van het ouderschapsverlof en wordt eveneens betaald door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA); J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 444-445; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1334-1338; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 485.

maandloon. De dagelijkse loongrens bedraagt 146,9772 euro.¹¹⁸⁶ Merk op dat de KU Leuven als enige universiteit voorziet in een bijpassing tot aan het normale (belastbare) loon.¹¹⁸⁷

377. Moederschapsuitkeringen worden fiscaalrechtelijk beschouwd als vergoedingen ter compensatie van een tijdelijke derving van inkomsten.¹¹⁸⁸ Zij ondergaan als belastbare bezoldiging het fiscaal regime van vervangingsinkomens.¹¹⁸⁹ Dit betekent dat zij worden belast aan het progressieve tarief en de belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomens kan worden toegepast (*infra* randnummer 518). Moederschapsuitkeringen zijn onderworpen aan een bedrijfsvoorheffing van 11,11%.¹¹⁹⁰

378. Het moederschapsverlof wordt daarnaast ook deels geregeld door de AOW. Zo bepaalt de AOW dat de arbeidsovereenkomst wordt geschorst tijdens het moederschapsverlof.¹¹⁹¹ Nu de AOW niet van toepassing is op doctorandi (*supra* randnummer 67), moet worden gekeken naar de CHO en het AP-reglement (voor assistenten), het bursalenreglement en eventueel het FWO-reglement (voor bursalen). Voor assistenten voorziet de CHO in een bijkomende termijn van één jaar bij zwangerschap.¹¹⁹² Daarbij wordt niet specifiek uiteengezet of het gaat om moederschaps- of ouderschapsverlof. Op die manier lijkt het een noodzakelijke, maar voldoende voorwaarde dat assistenten een zwangerschap aantonen opdat

---

¹¹⁸⁶ RIZIV, *Het grensbedrag van uw loon*, <https://www.inami.fgov.be/nl/themas/arbeidsongeschiktheid/bedragen/werknemers-werklozen/Paginas/loon-grensbedrag.aspx>; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1321; M. DAUPHIN, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (1^e deel)", *Soc.Weg* 2020, (13) 13.

¹¹⁸⁷ KU Leuven, *PhD: informatie*, <https://www.kuleuven.be/personeel/jobsite/phd/phd-informatie#arbeidsvoorwaarden>; KU Leuven, *Onthaalbrochure AAP-BAP Faculteit Rechtsgeleerdheid*, <https://www.law.kuleuven.be/linc/onthaalbrochureAAP-BAP>.

¹¹⁸⁸ Circ. 26 juli 1990, nr. Ci.RH.241/419.510; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1339.

¹¹⁸⁹ Art. 31, tweede lid 2, 4° WIB 92; *Com.IB* nr. 31/23, 7°.

De inkomsten die een werknemer ontvangt ter vervanging van zijn loon dat hij tijdelijk moet derven wegens ziekte, invaliditeit en dergelijke vormen een belastbare bezoldiging op basis van artikel 31, tweede lid, 4° WIB 92. Tot de wettelijke vergoedingen tot herstel van een tijdelijke derving van bezoldigingen behoren de vergoedingen die worden uitgekeerd krachtens de sociale wetgeving of een gelijkaardig wettelijk of reglementair statuut (*Com.IB* nr. 31/21 en 31/22). Hiertoe behoren de moederschapsuitkeringen (*Com.IB* nr. 31/23, 7°).

¹¹⁹⁰ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.12, B, 5; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 124; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1339.

¹¹⁹¹ Art. 28, 2° AOW; C. MAIRY, *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 25.

¹¹⁹² Art. V.30, tweede lid CHO.

zij aanspraak maken op voorgenoemde bijkomende termijn. De UHasselt, de UAntwerpen en de VUB hebben een gelijkaardige bepaling opgenomen in hun reglement.¹¹⁹³ De UHasselt bepaalt bovendien dat de bijkomende termijn van één jaar niet hernieuwbaar is tenzij het doctoraat reeds ver gevorderd is en de tweede hernieuwing gebaseerd is op een zwangerschap. In dat geval kan de bijkomende termijn zes maanden tot één jaar bedragen.¹¹⁹⁴ De andere Vlaamse universiteiten hebben hierover geen specifieke bepalingen opgenomen in hun reglement en vallen dus terug op de CHO.

379. Voor bursalen voorzien nagenoeg alle Vlaamse universiteiten in een opschorting van de doctoraatsbeurs bij het opnemen van moederschapsverlof. In hun reglement gebruiken zij evenwel uiteenlopende begrippen zoals zwangerschapsrust, zwangerschap, zwangerschapsverlof en bevallingsrust. Er kan worden aangenomen dat al deze begrippen refereren aan het moederschapsverlof. De doctoraatstermijn wordt in dat geval (al dan niet automatisch) verlengd met de periode waarin de doctoraatsbeurs werd opgeschort.¹¹⁹⁵ De KU Leuven heeft hieromtrent geen specifieke bepaling opgenomen in haar reglement. Moederschapsverlof kan evenwel worden teruggebracht onder "andere redenen van onderbreking van de beurs" die op gemotiveerd verzoek van de bursaal en de promotor aanleiding kunnen geven tot een opschorting van de doctoraatsbeurs en vervolgens een verlenging van de doctoraatstermijn.¹¹⁹⁶

380. Het FWO bepaalt dat de doctoraatsbeurs van FWO-aspiranten wordt opgeschort bij zwangerschapsverlof en het mandaat wordt verlengd met de periode tijdens dewelke het niet werd uitgevoerd. In dat opzicht worden

---

¹¹⁹³ Art. 28, § 3 AP-reglement; Art. 44 VUB, Reglement voor het assiterend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van bestuur op 13 september 2016; Art. 15 UAntwerpen, statuut assiterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018.

¹¹⁹⁴ Art. 28, § 2 AP-reglement.

¹¹⁹⁵ Art. 16 bursalenreglement; Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 19 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015 en 12 september 2017; Art. 10 en 18 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

¹¹⁹⁶ Art. 14 KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

verlengingen van minder dan twee weken niet in aanmerking genomen.¹¹⁹⁷ Voltijdse schorsingen van aaneensluitende periodes van drie maanden, onder meer om reden van zwangerschapsverlof, geven aanleiding tot een automatische verlenging van het mandaat met één jaar. Een dergelijke administratieve verlenging wordt slechts éénmaal verleend en schorsingen tijdens deze verlenging geven geen aanleiding meer tot een verdere verlenging.¹¹⁹⁸ Dit betekent concreet dat wanneer het moederschapsverlof drie maanden telt – wat in de meeste omstandigheden het geval zal blijken – de doctoraatstermijn automatisch wordt verlengd met één jaar. Dit is anders wanneer de FWO-aspirant naast het verplichte moederschapsverlof van 10 weken (één week voor de bevalling en negen weken na de bevalling) bijvoorbeeld geen gebruik wenst te maken van de overige facultatieve weken. In die situatie zal de doctoraatstermijn slechts met 10 weken worden verlengd.

2.3.2 Vaderschapsverlof/geboorteverlof

381. Het vaderschaps-/geboorteverlof omvat de periode van 10 dagen die door de vader/meeouder¹¹⁹⁹ van het pasgeboren kind kan worden opgenomen binnen de vier maanden te rekenen vanaf de bevalling.¹²⁰⁰ Deze periode wordt opgetrokken naar 15 dagen voor geboortes die plaatsvinden vanaf 1 januari 2021 en naar 20 dagen voor geboortes die plaatsvinden vanaf 1 januari 2023.¹²⁰¹ De AOW bepaalt dat de werknemer het recht heeft om afwezig te zijn van het werk met behoud van zijn loon gedurende de eerste drie dagen van het vaderschaps-/geboorteverlof.¹²⁰² Hierna wordt nog teruggekomen op de invulling van deze

---

¹¹⁹⁷ Art. 26, § 2 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

¹¹⁹⁸ Art. 26, § 3 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

¹¹⁹⁹ Het kan daarbij gaan om de lesbische partner van de moeder of de mannelijke partner die het kind niet heeft erkend; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1332; I. VERDONCK, "De regelingen geboorteverlof en ouderschapsverlof uitgebreid", *Soc.Weg.* 2011, (12) 12.

¹²⁰⁰ Art. 30, § 2 AOW; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1332; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 22; A. BRIES en S. DE GROOF, "Evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers met een nieuwe richtlijn", *Or.* 2020, (150) 151.

De situaties waarin de meeouder van het kind geboorteverlof kan opnemen, worden beschreven in artikel 30, § 2, tweede lid AOW.

¹²⁰¹ Art. 63 programmawet 20 december 2020.

¹²⁰² Art. 30, § 2, zevende lid AOW; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1332; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*,

regel met betrekking tot doctorandi aangezien de AOW niet op hen van toepassing is (*supra* randnummer 67). Tijdens de overige dagen van het vaderschaps-/geboorteverlof wordt een uitkering, de zogenaamde vaderschapsuitkering, toegekend in het raam van de ziekte- en invaliditeitsverzekering.¹²⁰³

382. Tot de gerechtigden op bovengenoemde vaderschapsuitkering behoren – analoog met de moederschapsuitkering – in principe alle werknemers die overeenkomstig de RSZ-wet onder de toepassing van de verplichte uitkeringsverzekering ressorteren.¹²⁰⁴ Bijgevolg worden hier evenzeer alle doctorandi geviseerd. Opdat men effectief aanspraak kan maken op een vaderschapsuitkering, moeten dezelfde voorwaarden als voor de moederschapsuitkering worden vervuld (*supra* randnummer 374). De hoogte van een dergelijke uitkering is gelijk aan 82% van het begrensde gederfde loon.¹²⁰⁵ Het gederfde loon en de begrenzing daarvan worden op dezelfde manier vastgesteld als bij de moederschapsuitkering (en dus ook de arbeidsongeschiktheidsuitkering) (*supra* randnummer 376).¹²⁰⁶

383. Vaderschapsuitkeringen worden – net zoals moederschapsuitkeringen – fiscaalrechtelijk als vergoedingen ter compensatie van een tijdelijke derving van inkomsten beschouwd. Zij ondergaan als belastbare bezoldiging het fiscaal regime

---

Antwerpen, Intersentia, 2020, 484; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 22; A. BRIES en S. DE GROOF, "Evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers met een nieuwe richtlijn", *Or.* 2020, (150) 151.

¹²⁰³ Art. 30, § 2, achtste lid AOW; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1332; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 484; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 22; A. BRIES en S. DE GROOF, "Evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers met een nieuwe richtlijn", *Or.* 2020, (150) 151; I. VERDONCK, "De regelingen geboorteverlof en ouderschapsverlof uitgebreid", *Soc.Weg.* 2011, (12) 12.

¹²⁰⁴ Art. 223bis, § 1 KB 3 juli 1993 jo. 86, § 1 ziekwet.

¹²⁰⁵ Art. 223bis, § 1, tweede lid KB 3 juli 1993; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1333; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 484; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 22; A. BRIES en S. DE GROOF, "Evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers met een nieuwe richtlijn", *Or.* 2020, (150) 151; P. FOUBERT, A. MAES en M. WILMS, "Qualitative employment relationships for Ph.D. students in the EU?", *ELLJ* 2020, (48) 61.

¹²⁰⁶ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1333; M. DAUPHIN, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (1^e deel)", *Soc.Weg.* 2020, (13) 14.

van vervangingsinkomens.¹²⁰⁷ Dit betekent dat zij worden belast aan het progressieve tarief en de belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomens kan worden toegepast (*infra* randnummer 518). Vaderschapsuitkeringen zijn onderworpen aan een bedrijfsvoorheffing van 11,11%.¹²⁰⁸

384. Zoals gezegd, bepaalt de AOW dat de werknemer zijn gewone loon ontvangt gedurende de eerste drie dagen van het vaderschapsverlof.¹²⁰⁹ Nu de AOW niet van toepassing is op doctorandi, moet worden gekeken naar de CHO en het AP-reglement (voor assistenten), het bursalenreglement en eventueel het FWO-reglement (voor bursalen). In de CHO en de verschillende reglementen is weinig tot niets terug te vinden omtrent het vaderschapsverlof.¹²¹⁰ Voor assistenten kan evenwel worden verwezen naar het Besluit van de Vlaamse Regering van 1 december 1998 dat een regeling bevat omtrent afwezigheden voor het academisch personeel bij de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.¹²¹¹ Hierin wordt gesteld dat "*het universiteitsbestuur de regels vaststelt omtrent de duur van het omstandigheidsverlof [...] en hetgeen daarop betrekking heeft*", waarmee onder meer het vaderschaps-/geboorteverlof wordt bedoeld.¹²¹² Hieruit kan worden afgeleid dat assistenten wel recht blijken te hebben op vaderschaps-/geboorteverlof, maar dat zij voor de invulling ervan zijn aangewezen op de universiteit waarmee zij verbonden zijn. Voor bursalen kan nergens een aanknopingspunt worden teruggevonden aangaande het vaderschaps-

---

¹²⁰⁷ Art. 31, tweede lid 2, 4° WIB 92.

De inkomsten die een werknemer ontvangt ter vervanging van zijn loon dat hij tijdelijk moet derven wegens ziekte, invaliditeit en dergelijke vormen een belastbare bezoldiging op basis van artikel 31, tweede lid, 4° WIB 92. Tot de wettelijke vergoedingen tot herstel van een tijdelijke derving van bezoldigingen behoren de vergoedingen die worden uitgekeerd krachtens de sociale wetgeving of een gelijkaardig wettelijk of reglementair statuut (*Com.IB* nr. 31/21 en 31/22). Hiertoe behoren de vaderschapsuitkeringen (*Com.IB* nr. 31/23, 7°).

¹²⁰⁸ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.12, B, 7; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 125; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1340.

¹²⁰⁹ Art. 30, § 2, zevende lid AOW.

¹²¹⁰ Zie evenwel art. 132 KU Leuven, Reglement van het academisch personeel; Art. 2 CAO 19 februari 1993 voor het academisch personeel van de KU Leuven; Art. 50 UAntwerpen statuut assisterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018.

¹²¹¹ BVR 1 december 1998 tot vaststelling van de regeling omtrent de afwezigheden, de tucht, de administratieve standen, het verlof, de mandaatsbeëindiging, het onderzoek van de lichamelijke geschiktheid en het geneeskundig toezicht voor het academisch personeel bij de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, BS 13 februari 1999 (hierna: BVR 1 december 1998).

¹²¹² Art. 2, § 2, vierde lid BVR 1 december 1998.

/geboorteverlof, waardoor zij dus volledig afhankelijk zijn van de *goodwill* van de universiteit of het FWO.¹²¹³ De UHasselt bepaalt bijvoorbeeld dat zowel assistenten als bursalen recht hebben op vaderschaps-/geboorteverlof voor een periode van 10 dagen (ondertussen 15 dagen), waarvan 4 met behoud van loon en de overige met een uitkering van het ziekenfonds.¹²¹⁴ Merk op dat andere universiteiten mogelijk een afwijkende regeling treffen.

385. In principe zal de doctoraatsbeurs niet worden opgeschort en zal de doctoraatstermijn niet worden verlengd ten gevolge van het opnemen van vaderschaps-/geboorteverlof. De CHO schrijft met betrekking tot assistenten voor dat een bijkomende termijn van één jaar wordt toegekend in geval van uitzonderlijke omstandigheden.¹²¹⁵ Voorgenoemd vaderschaps-/geboorteverlof lijkt niet te kwalificeren als een uitzonderlijke omstandigheid gezien de beperkte duur ervan. Bursalen zullen over het algemeen eveneens geen grond tot opschorting van de doctoraatsbeurs en verlenging van de doctoraatstermijn vinden. Aangezien de reglementen van de KU Leuven en de UAntwerpen iets ruimer zijn opgesteld in die zin dat "andere redenen van onderbreking van de beurs" respectievelijk "professionele, persoonlijke of sociale redenen" aanleiding kunnen geven tot een opschorting van de doctoraatsbeurs¹²¹⁶, zou men kunnen argumenteren dat vaderschaps-/geboorteverlof hieronder valt. In de praktijk zal hier waarschijnlijk weinig gehoor aan worden gegeven.

2.3.3 Ouderschapsverlof

386. Het ouderschapsverlof behoort samen met het palliatief verlof, het verlof voor medische bijstand en het verlof voor mantelzorg tot de thematische verlopen en wordt beschouwd als een specifieke vorm van loopbaanonderbreking.¹²¹⁷

---

¹²¹³ P. FOUBERT, A. MAES en M. WILMS, "Qualitative employment relationships for Ph.D. students in the EU?", *ELLJ* 2020, (48) 61-62.

¹²¹⁴ UHasselt, *Intranet*, <https://www.uhasselt.be/intra>.

¹²¹⁵ Art. V.30, tweede lid CHO.

¹²¹⁶ Art. 14 KU Leuven, Interne reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven; Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

¹²¹⁷ A. HERREMANS, "Tijdskrediet en thematische verlopen: een stand van zaken (deel II)", *Oriëntatie* 2018, (166) 172; K. FEREMANS, "Thematische verlopen" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, (169) 174; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2290; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verlopen in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 1-2; A.

Belangrijk te vermelden is dat er enkel een wettelijke regeling bestaat in hoofde van assistenten. De toepasselijke bepalingen verschillen bovendien naargelang het gaat om een gemeenschapsuniversiteit dan wel een vrije universiteit. Assistenten van vrije universiteiten enerzijds zijn onderworpen aan het KB van 29 oktober 1997 (regeling privé sector).¹²¹⁸ Voorgenoemd KB is van toepassing op werknemers die onder het toepassingsgebied van de collectieve arbeidsovereenkomstenwet vallen.¹²¹⁹ Deze wet is met name van toepassing op “de werknemers en op de werkgevers alsook op de organisaties”.¹²²⁰ Nu assistenten van vrije universiteiten in principe verbonden zijn met een arbeidsovereenkomst kunnen zij als werknemer worden beschouwd in de zin van de collectieve arbeidsovereenkomstenwet.¹²²¹ Voor assistenten van gemeenschapsuniversiteiten anderzijds verwijst het Besluit van de Vlaamse Regering van 1 december 1998¹²²² - dat specifiek van toepassing is op het academisch personeel - naar het KB van 7 mei 1999 (regeling openbare sector).¹²²³ Inhoudelijk vertonen beide KB's grote gelijkenissen waardoor zij samen worden behandeld.

387. Het ouderschapsverlof bedraagt vier maanden en kan in principe vrij worden opgenomen door zowel de biologische ouders als de adoptieouders zolang

---

BRIES en S. DE GROOF, “Evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers met een nieuwe richtlijn”, *Or.* 2020, (150) 151; K. FEREMANS, “Thematische verloven” in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 217-218.

¹²¹⁸ KB 29 oktober 1997 tot invoering van een recht op ouderschapsverlof in het kader van de onderbreking van de beroepsloopbaan, *BS* 7 november 1997 (hierna: KB 29 oktober 1997).

¹²¹⁹ Wet 5 december 1968 betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten en de paritaire comités, *BS* 15 januari 1969 (hierna: collectieve arbeidsovereenkomstenwet); Art. 1 KB 29 oktober 1997; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2291; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 3; K. FEREMANS, “Thematische verloven” in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 219; K. FEREMANS, *Beroepsloopbaanonderbreking en tijdskrediet in de privésector*, Brussel, Larcier, 2002, 143; F. VERBRUGGE, *Loopbaanonderbreking en tijdskrediet*, Brussel, Ced-Samsom, 2002, 107; CLAEYS & VANROBAYS BVBA, *Ouderschapsverlof, mantelzorg en vlaams opleidingsverlof*, Mechelen, Kluwer, 2020, 13.

¹²²⁰ Art. 2 collectieve arbeidsovereenkomstenwet; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 3.

¹²²¹ K. FEREMANS, “Thematische verloven” in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, (169) 175; K. FEREMANS, “Thematische verloven” in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 219; K. FEREMANS, *Beroepsloopbaanonderbreking en tijdskrediet in de privésector*, Brussel, Larcier, 2002, 143; F. VERBRUGGE, *Loopbaanonderbreking en tijdskrediet*, Brussel, Ced-Samsom, 2002, 107; A. WITTERS, *Tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen*, Mechelen, Kluwer, 2018, 204.

¹²²² BVR 1 december 1998.

¹²²³ KB 7 mei 1999 betreffende de onderbreking van de beroepsloopbaan en het personeel van de besturen, *BS* 29 mei 1999 (hierna: KB 7 mei 1999).

het wordt aanvangen voor de twaalfde verjaardag van het kind.¹²²⁴ In de privé sector (en dus voor assistenten van vrije universiteiten) wordt het recht op ouderschapsverlof slechts toegekend indien men tijdens de voorafgaande periode van 15 maanden gedurende 12 maanden verbonden is geweest door een arbeidsovereenkomst met de werkgever die de persoon in kwestie tewerkstelt.¹²²⁵ Indien niet wordt voldaan aan deze vereiste, zou de werkgever hier in de praktijk wel van kunnen afzien.¹²²⁶

388. Het ouderschapsverlof van vier maanden kan worden opgenomen onder verschillende modaliteiten van loopbaanonderbreking. Het voltijds ouderschapsverlof houdt in dat de loopbaan volledig wordt onderbroken gedurende vier maanden. Deze periode kan verder worden opgesplitst in maanden of weken. Daarnaast kunnen verschillende mogelijkheden inzake deeltijds ouderschapsverlof worden vermeld. Ten eerste kan men de loopbaan halftijds onderbreken gedurende een periode van acht maanden. Deze periode kan verder

---

¹²²⁴ Dit wordt opgetrokken naar de leeftijd van 21 jaar indien het kind voor minstens 66% getroffen is door een lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid of een bepaalde aandoening heeft; art. 12, § 3 KB 7 mei 1999; art. 3 KB 29 oktober 1997; A. HERREMANS, "Tijdskrediet en thematische verloven: een stand van zaken (deel II)", *Oriëntatie* 2018, (166) 171; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, (169) 181; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2291-2293; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 11-12; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 24; A. BRIES en S. DE GROOF, "Evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers met een nieuwe richtlijn", *Or.* 2020, (150) 151; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 221; A. WITTERS, *Tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen*, Mechelen, Kluwer, 2018, 205; CLAEYS & VANROBAYS BVBA, *Ouderschapsverlof, mantelzorg en Vlaams opleidingsverlof*, Mechelen, Kluwer, 2020, 17; K. VAN HERPE, "Uitbreiding ouderschapsverlof: van 3 naar 4 maanden", *Soc.Weg.* 2012, (13) 13-14; P. JANSSENS, "Bijsturingen aan tijdskrediet en ouderschapsverlof", *Soc.Weg.* 2012, (2) 5.

¹²²⁵ Art. 4 KB 29 oktober 1997; A. HERREMANS, "Tijdskrediet en thematische verloven: een stand van zaken (deel II)", *Oriëntatie* 2018, (166) 171; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, (169) 177; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2293; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 16; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 24; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 225; K. FEREMANS, *Beroepsloopbaanonderbreking en tijdskrediet in de privésector*, Brussel, Ced-Samsom, 2002, 110; A. WITTERS, *Tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen*, Mechelen, Kluwer, 2018, 205; CLAEYS & VANROBAYS BVBA, *Ouderschapsverlof, mantelzorg en Vlaams opleidingsverlof*, Mechelen, Kluwer, 2020, 18; K. VAN HERPE, "Uitbreiding ouderschapsverlof: van 3 naar 4 maanden", *Soc.Weg.* 2012, (13) 14.

¹²²⁶ Art. 5 KB 27 oktober 1997; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, (169) 180; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 225.

worden opgesplitst in periodes van twee maanden of een veelvoud daarvan. Ten tweede kan men de loopbaan onderbreken met 1/5 gedurende een periode van 20 maanden. Deze periode kan verder worden opgesplitst in periodes van vijf maanden of een veelvoud daarvan. Ten slotte kan men de loopbaan onderbreken met 1/10 gedurende een periode van 40 maanden. Deze periode kan verder worden opgesplitst in periodes van 10 maanden of een veelvoud daarvan. Een combinatie van voorgenoemde vormen van loopbaanonderbreking behoort eveneens tot de mogelijkheden.¹²²⁷

389. Tijdens het ouderschapsverlof ontvangt men een forfaitaire onderbrekingsuitkering van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorzieningen of de RVA. Het bedrag ervan wordt dus niet berekend in functie van het loon.¹²²⁸ Onderstaande tabel geeft de maandelijks bedragen weer bij de verschillende modaliteiten van loopbaanonderbreking. Deze zijn afhankelijk van de graad van onderbreking, de leeftijd en het feit of men al dan niet als alleenwonende werknemer wordt aangemerkt.¹²²⁹

---

¹²²⁷ Art. 2-2/2 KB 27 oktober 1997; art. 3-5 KB 5 mei 2019 tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de thematische verloven, *BS* 22 mei 2019; art. 12-12/1 KB 7 mei 1999; art. 11-12 KB 18 juli 2019 tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de thematische verloven in de publieke sector, *BS* 22 juli 2019.

De werkgever kan de opname van het ouderschapsverlof in principe niet weigeren, maar enkel uitstellen op grond van een afdoende motivering. Bepaalde flexibele vormen, zijnde de onderbreking met 1/10, de opsplitsing van het voltijds ouderschapsverlof in weken en het deeltijds ouderschapsverlof in maanden, kunnen wel worden geweigerd; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2294-2295; A. HERREMANS, "Tijdskrediet en thematische verloven: een stand van zaken (deel II)", *Oriëntatie* 2018, (166) 172; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, (169) 182-184; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 18-20; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 25; A. BRIES en S. DE GROOF, "Evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers met een nieuwe richtlijn", *Or.* 2020, (150) 151; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 227-229; A. WITTERS, *Tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen*, Mechelen, Kluwer, 2018, 206-207; CLAEYS & VANROBAYS BVBA, *Ouderschapsverlof, mantelzorg en Vlaams opleidingsverlof*, Mechelen, Kluwer, 2020, 18-22; A. BOSERET en A. BRIES, "Thematische verloven op maar van het moderne leven", *Soc.Weg.* 2018, (2) 2-5; K. VAN HERPE, "Uitbreiding ouderschapsverlof: van 3 naar 4 maanden", *Soc.Weg.* 2012, (13) 15; A. BRIES en A. BOSERET, "Corona-ouderschapsverlof is een feit", *Soc.Weg.* 2020, (6) 7.

¹²²⁸ K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, (169) 194; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 34; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 25; K. FEREMANS, "Thematische verloven" in F. HENDRICKX en C. ENGELS (eds.), *Arbeidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, (213) 242.

¹²²⁹ F. VERBRUGGE, *Loopbaanonderbreking en tijdskrediet*, Brussel, Ced-Samsom, 2002, 117-118; K. VAN HERPE, "Uitbreiding ouderschapsverlof: van 3 naar 4 maanden", *Soc.Weg.* 2012, (13) 14.

	Privésector	Openbare sector
Voltijds ouderschapsverlof	851,59 euro Alleenwonende werknemer type 1: 1.400,01 euro	851,59 euro
Halftijds ouderschapsverlof	< 50 jaar: 425,79 euro vanaf 50 jaar: 574,02 euro Alleenwonende werknemer type 1: 700 euro	< 50 jaar: 425,79 euro vanaf 50 jaar: 574,02 euro
Ouderschapsverlof 1/5	< 50 jaar: 144,45 euro * alleenwonende werknemer type 2: 194,25 euro vanaf 50 jaar: 216,67 euro Alleenwonende werknemer type 1: 280 euro	< 50 jaar: 144,45 euro * alleenwonende werknemer type 2: 194,25 euro vanaf 50 jaar: 216,67 euro
Ouderschapsverlof 1/10	< 50 jaar: 72,22 euro * alleenwonende werknemer type 2: 97,12 euro vanaf 50 jaar: 108,33 euro Alleenwonende werknemer type 1: 133,97 euro	< 50 jaar: 72,22 euro * alleenwonende werknemer type 2: 97,12 euro vanaf 50 jaar: 108,33 euro

Tabel 21: onderbrekingsuitkering ouderschapsverlof¹²³⁰

¹²³⁰ RVA, *Thematische verloven – privésector*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/baremas/loopbaanonderbreking-tijdskrediet#24783>; RVA, *Thematische verloven – openbare sector*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/baremas/loopbaanonderbreking-tijdskrediet#24782>; M. DAUPHIN en S. BELLEMANS, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (2e deel)", *Soc.Weg.* 2020, (15) 21.

In de privésector kan men onder bepaalde voorwaarden bijkomend aanspraak maken op een aanmoedigingspremie van het Vlaams Gewest (BVR 1 maart 2002 houdende hervorming van het stelsel van de aanmoedigingspremies in de privé-sector, BS 20 maart 2002 (hierna: BVR 1 maart 2002)). Dit is met name voor het halftijds/voltijds tijdskrediet en de thematische verloven zoals het ouderschapsverlof voor zover het niet in weken wordt opgenomen (art. 2 en 10 BVR 1 maart 2002). Daartoe dient men een onderbrekingsuitkering van de RVA te ontvangen, reeds twaalf maanden aaneensluitend hebben gewerkt en niet tot de Vlaamse openbare sector te behoren. De aanmoedigingspremie kan voor maximaal 12 maanden worden toegekend (art. 11 BVR 1 maart 2002). De premie bedraagt 205,92 euro bij een voltijdse onderbreking, 137,28 euro bij een halftijds onderbreking, 68,64 euro bij een onderbreking met 1/5e en 34,32 euro bij een onderbreking met 1/10e (art. 12 BVR 1 maart 2002). Voorgenoemde bedragen worden verhoogd voor een alleenwonende werknemer (zijnde een werknemer die alleen woont of samenwoont met minstens één kind dat recht geeft op kinderbijslag) (art. 5 BVR 1 maart 2002). Merk op dat de aanmoedigingspremie voor de openbare sector werd geïntegreerd in het Vlaams zorgkrediet; K. FEREMANS, *Tijdskrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 39; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 25; Vlaanderen, *Aanmoedigingspremie zorgkrediet – bedrag en uitbetaling (privésector)*, <https://www.vlaanderen.be/aanmoedigingspremie-zorgkrediet-privesector/aanmoedigingspremie-zorgkrediet-bedrag-en-uitbetaling-privesector>; K. FEREMANS, *Beroepsloopbaanonderbreking en tijdskrediet in de privésector*, Brussel, Larcier, 2002, 161; E. MONDELAERS, "Aanmoedigingspremies voor tijdskrediet: begin van het einde?", *Soc.Weg.* 2005, (2) 2-5; M. DAUPHIN en S. BELLEMANS, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (2e deel)", *Soc.Weg.* 2020, (15) 22.

390. We zien dat de bedragen in de privésector en de openbare sector quasi volledig op elkaar zijn afgestemd, met die uitzondering dat in de privésector telkens een verhoogd bedrag wordt toegekend aan de alleenwonende werknemer type 1. Voor de alleenwonende werknemer type 1 gelden de volgende voorwaarden: (1) men mag uitsluitend samenwonen met kinderen ten laste; (2) men moet ouder zijn in de eerste graad van het kind waarmee men samenwoont of belast zijn met de dagelijkse opvoeding ervan; en (3) het kind in kwestie moet jonger zijn dan twaalf jaar. De alleenwonende werknemer type 2 dient daarentegen slechts uitsluitend samen te wonen met één of meerdere kinderen ten laste.¹²³¹ Het onderscheid tussen beide typen alleenwonende werknemers is echter vrij vaag. Ouderschapsverlof dient te worden aangevangen voor de twaalfde verjaardag van het kind in kwestie waardoor deze voorwaarde irrelevant lijkt. Ouder zijn in de eerste graad van het kind waarmee men samenwoont of belast zijn met de dagelijkse opvoeding ervan zal bovendien vaak ook het geval blijken wanneer men samenwoont met kinderen ten laste.

391. De onderbrekingsuitkeringen toegekend in het kader van ouderschapsverlof worden – net zoals moederschaps- en vaderschapsuitkeringen – fiscaalrechtelijk als vergoedingen ter compensatie van een tijdelijke derving van inkomsten beschouwd. Zij ondergaan als belastbare bezoldiging het fiscaal regime van vervangingsinkomens.¹²³² Dit betekent dat zij worden belast aan het progressieve tarief en de belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomens wordt toegepast (*infra* randnummer 518). Bij voltijds ouderschapsverlof bedraagt de bedrijfsvoorheffing 10,13% en bij de verschillende

---

¹²³¹ RVA, *Thematische verloven – privésector*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/baremas/loopbaanonderbreking-tijdscrediet#24783>; RVA, *Thematische verloven – openbare sector*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/baremas/loopbaanonderbreking-tijdscrediet#24782>; CLAEYS & VANROBAYS BVBA, *Ouderschapsverlof, mantelzorg en vlaams opleidingsverlof*, Mechelen, Kluwer, 2020, 29.

¹²³² Art. 31, tweede lid, 4° WIB 92; Circ. 11 juli 1986, nr. Ci.RH.241/362.789.

De inkomsten die een werknemer ontvangt ter vervanging van zijn loon dat hij tijdelijk moet derven wegens ziekte, invaliditeit en dergelijke vormen een belastbare bezoldiging op basis van artikel 31, tweede lid, 4° WIB 92. Tot de wettelijke vergoedingen tot herstel van een tijdelijke derving van bezoldigingen behoren de vergoedingen die worden uitgekeerd krachtens de sociale wetgeving of een gelijkaardig wettelijk of reglementair statuut (*Com.IB* nr. 31/21 en 31/22). Hiertoe behoren de onderbrekingsuitkeringen in het kader van ouderschapsverlof (*Com.IB* nr. 31/23, 6°); K. FEREMANS, *Tijdscrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 39.

vormen van deeltijds ouderschapsverlof 17,15%.¹²³³ Dit hogere bedrag kan worden verklaard door het feit dat de bedrijfsvoorheffing een voorschot is op de personenbelasting, die normaliter hoger ligt wanneer men naast de onderbrekingsuitkering ook nog een loon ontvangt.

392. Ten gevolge van de COVID-19 pandemie werd het zogenaamde corona-ouderschapsverlof ingevoerd voor de periode van 1 mei 2020 tot 30 september 2020.¹²³⁴ De maatregelen die in dat kader werden genomen, zoals de sluiting van de scholen, zorgden er met name voor dat ouders werden geconfronteerd met de combinatie van (tele)werk en de opvang van hun kinderen.¹²³⁵ Het corona-ouderschapsverlof maakt het mogelijk om tijdelijk arbeidsprestaties te verminderen met het oog op de opvang van jonge kinderen.¹²³⁶ Allereerst moet worden opgemerkt dat het toepassingsgebied samenvalt met dan van het klassieke ouderschapsverlof waardoor enkel assistenten hier wettelijk recht op hebben (*“De werknemers die op grond van één van de koninklijke besluiten inzake ouderschapsverlof, de arbeidsprestaties kunnen verminderen in het kader van het ouderschapsverlof, komen in aanmerking voor een corona-ouderschapsverlof, overeenkomstig de bepalingen van dit besluit”*).¹²³⁷ De opname van het corona-ouderschapsverlof is enkel mogelijk mits akkoord van de werkgever.¹²³⁸ Er wordt uitdrukkelijk bepaald dat een dergelijk verlof kan worden opgenomen tot het kind de leeftijd van twaalf jaar bereikt en dat de werknemer minstens één maand in

---

¹²³³ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.12, B, 9; K. FEREMANS, *Tijdscrediet en thematische verloven in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 39.

¹²³⁴ KB nr. 23 13 mei 2020 tot uitvoering van artikel 5, § 1, 5° van de wet van 27 maart 2020 die machtiging verleent aan de koning om maatregelen te nemen in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 (II) houdende het corona-ouderschapsverlof, *BS* 14 mei 2020 (hierna: KB nr. 23); KB nr. 45 tot uitvoering van artikel 5, § 1, 5° van de wet van 27 maart 2020 die machtiging verleent aan de koning om maatregelen te nemen in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus COVID-19 (II) tot verlenging van sommige maatregelen, tot verduidelijking van bepaalde modaliteiten van het corona-ouderschapsverlof en van de consumptiecheque, *BS* 30 september 2020 (hierna: KB nr. 45).

¹²³⁵ *Vr. en Antw.* Kamer 2019-2020, 5 augustus 2020, (Vr. nr. 527 J. SPOREN); *Vr. en Antw.* Kamer 2019-2020, 27 mei 2020, (Vr. nr. 417 E. SAMYN); S. BUTTIËNS en J. VAN THIENEN, “De uitoefening van het (corona-)ouderschapsverlof gewaarborgd: ontslagbescherming en recht op terugkeer in de oorspronkelijke of een gelijkwaardige functie”, *Or.* 2020, (252) 252; RVA, *Corona-ouderschapsverlof*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t9-0>; A. BRIES en A. BOSERET, “Corona-ouderschapsverlof is een feit”, *Soc.Weg.* 2020, (6) 6.

¹²³⁶ S. BUTTIËNS en J. VAN THIENEN, “De uitoefening van het (corona-)ouderschapsverlof gewaarborgd: ontslagbescherming en recht op terugkeer in de oorspronkelijke of een gelijkwaardige functie”, *Or.* 2020, (252) 252.

¹²³⁷ Art. 2 KB nr. 23.

¹²³⁸ Art. 3 KB nr. 23; A. BRIES en A. BOSERET, “Corona-ouderschapsverlof is een feit”, *Soc.Weg.* 2020, (6) 7.

dienst moet zijn bij de werkgever die hem tewerkstelt.¹²³⁹ Men kan kiezen voor een halftijdse onderbreking van de prestaties of een onderbreking met 1/5. Alleenwonende ouders en ouders met een gehandicapt kind kunnen bovendien opteren voor een voltijdse onderbreking vanaf 1 juli 2020.¹²⁴⁰ Dit corona-ouderschapsverlof kan zoals gezegd worden opgenomen vanaf 1 mei 2020 tot 30 september 2020, in één aaneengesloten periode of opgesplitst in maanden of weken.¹²⁴¹ Dezelfde onderbrekingsuitkering als bij het klassieke ouderschapsverlof wordt toegekend door de RVA, evenwel verhoogd met 25% (en 50% indien het gaat om een alleenwonende ouder of een ouder met een gehandicapt kind).¹²⁴² Het klassieke ouderschapsverlof kan tot slot met akkoord van de werkgever worden omgezet naar het corona-ouderschapsverlof.¹²⁴³

393. De CHO schrijft met betrekking tot assistenten voor dat een bijkomende termijn van één jaar wordt toegekend in geval van zwangerschap. Daarnaast wordt deze bijkomende termijn van één jaar verleend onder uitzonderlijke omstandigheden.¹²⁴⁴ De vraag rijst of het ouderschapsverlof dat door vaders wordt opgenomen – gelet op de duur van vier maanden – kwalificeert als een

---

¹²³⁹ Art. 5 KB nr. 23; S. BUTTIËNS en J. VAN THIENEN, "De uitoefening van het (corona-)ouderschapsverlof gewaarborgd: ontslagbescherming en recht op terugkeer in de oorspronkelijke of een gelijkwaardige functie", *Or.* 2020, (252) 253; RVA, *Corona-ouderschapsverlof*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t9-0>; A. BRIES en A. BOSERET, "Corona-ouderschapsverlof is een feit", *Soc.Weg.* 2020, (6) 6.

¹²⁴⁰ Art. 4 KB nr. 23; Art. 2 KB nr. 45; S. BUTTIËNS en J. VAN THIENEN, "De uitoefening van het (corona-)ouderschapsverlof gewaarborgd: ontslagbescherming en recht op terugkeer in de oorspronkelijke of een gelijkwaardige functie", *Or.* 2020, (252) 253; RVA, *Corona-ouderschapsverlof*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t9-0>.

¹²⁴¹ Art. 6 KB nr. 23; Art. 4 KB nr. 45; S. BUTTIËNS en J. VAN THIENEN, "De uitoefening van het (corona-)ouderschapsverlof gewaarborgd: ontslagbescherming en recht op terugkeer in de oorspronkelijke of een gelijkwaardige functie", *Or.* 2020, (252) 253; RVA, *Corona-ouderschapsverlof*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t9-0>; A. BRIES en A. BOSERET, "Corona-ouderschapsverlof is een feit", *Soc.Weg.* 2020, (6) 6.

¹²⁴² Het bedrag van de onderbrekingsuitkering wordt wel geplafonneerd zodat de uitkering niet hoger is dan het gederfde brutoloon; Art. 7 KB nr. 23; Art. 5 KB nr. 45; S. BUTTIËNS en J. VAN THIENEN, "De uitoefening van het (corona-)ouderschapsverlof gewaarborgd: ontslagbescherming en recht op terugkeer in de oorspronkelijke of een gelijkwaardige functie", *Or.* 2020, (252) 253; RVA, *Corona-ouderschapsverlof*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t9-0>; A. BRIES en A. BOSERET, "Corona-ouderschapsverlof is een feit", *Soc.Weg.* 2020, (6) 8.

¹²⁴³ Art. 8 KB nr. 23; S. BUTTIËNS en J. VAN THIENEN, "De uitoefening van het (corona-)ouderschapsverlof gewaarborgd: ontslagbescherming en recht op terugkeer in de oorspronkelijke of een gelijkwaardige functie", *Or.* 2020, (252) 254;

Indien het klassieke ouderschapsverlof wordt opgenomen onder een andere dan voor het corona-ouderschapsverlof mogelijke manier (bijvoorbeeld de onderbreking met 1/10) dan wordt het klassieke ouderschapsverlof geschorst en kan men een aanvraag doen voor corona-ouderschapsverlof; A. BRIES en A. BOSERET, "Corona-ouderschapsverlof is een feit", *Soc.Weg.* 2020, (6) 7.

¹²⁴⁴ Art. V.30, tweede lid CHO.

uitzonderlijke omstandigheid die een dergelijke bijkomende termijn van één jaar kan verantwoorden.¹²⁴⁵

394. Hoewel voor assistenten een duidelijk recht op ouderschapsverlof bestaat, is dit voor bursalen geenszins het geval. Enerzijds is er geen wettelijke regeling voorhanden met betrekking tot de toekenning van onderbrekingsuitkeringen. Aangezien deze onderbrekingsuitkeringen worden toegekend door de RVA – een sociale zekerheidsinstantie – moet de stelling worden ingenomen dat zij wel degelijk recht hebben op zulke uitkeringen, nu zij volledig onderworpen zijn aan de sociale zekerheid voor werknemers. Anderzijds zijn zij volledig afhankelijk van de *goodwill* van de universiteit en het FWO met betrekking tot de eventuele opschorting van de doctoraatsbeurs en de verlenging van de doctoraatstermijn. De reglementen van de Vlaamse universiteiten en het FWO verschillen dan ook sterk hieromtrent.

395. Zo bepaalt de UHasselt om te beginnen dat de doctoraatsbeurs kan worden opgeschort bij het opnemen van een thematisch verlof zoals ouderschapsverlof. Nu de bursaal niet kan worden beschouwd als een werknemer, zou de RVA moeten beslissen over de toekenning van een onderbrekingsuitkering.¹²⁴⁶ Indien de RVA voorgenoemde onderbrekingsuitkering weigert te verlenen, zou de doctoraatsbeurs evenwel kunnen worden opgeschort zonder uitkering.¹²⁴⁷ Zoals gezegd, moet de stelling worden ingenomen dat bursalen wel degelijk recht hebben op zulke uitkeringen. De doctoraatstermijn wordt automatisch *pro rata* verlengd met de duur van de opschorting. Er wordt evenwel uitdrukkelijk bepaald dat een doctoraatsbeurs principieel voltijds wordt toegekend en slechts in uitzonderlijke gevallen een deeltijdse beurs wordt toegestaan omwille van medische redenen.¹²⁴⁸ Dit betekent concreet dat enkel voltijds ouderschapsverlof aanleiding geeft tot een opschorting van de doctoraatsbeurs en een verlenging van de doctoraatstermijn. De VUB lijkt zich hierbij aan te sluiten, hoewel zij zich niet uitspreekt over een eventuele

---

¹²⁴⁵ P. FOUBERT, A. MAES en M. WILMS, "Qualitative employment relationships for Ph.D. students in the EU?", *ELLJ* 2020, (48) 61.

¹²⁴⁶ P. FOUBERT, A. MAES en M. WILMS, "Qualitative employment relationships for Ph.D. students in the EU?", *ELLJ* 2020, (48) 62.

¹²⁴⁷ Art. 17 bursalenreglement.

¹²⁴⁸ Art. 5 bursalenreglement.

onderbrekingsuitkering.¹²⁴⁹ In tegenstelling tot de UHasselt, lijken de UAntwerpen en de UGent ook deeltijds ouderschapsverlof in aanmerking te nemen.¹²⁵⁰ De UGent bepaalt overigens dat voor bursalen dezelfde regeling als voor andere personeelsleden moet worden gevolgd.¹²⁵¹ De KU Leuven heeft geen bepaling over ouderschapsverlof in haar reglement opgenomen, maar men zou kunnen argumenteren dat dit een “andere reden van onderbreking van de beurs” vormt die op gemotiveerd verzoek van de bursaal en de promotor aanleiding kan geven tot een opschorting van de doctoraatsbeurs.¹²⁵²

396. Het FWO voorziet ten slotte in een opschorting van de doctoraatsbeurs van FWO-aspiranten bij de opname van ouderschapsverlof en een verlenging van het mandaat met de periode tijdens dewelke het niet werd uitgevoerd. Verlengingen van minder dan twee weken worden daarbij niet in aanmerking genomen.¹²⁵³ Voltijdse schorsingen van aaneensluitende periodes van drie maanden, onder meer om reden van ouderschapsverlof, leiden tot een automatische verlenging van het mandaat met één jaar. Een dergelijke administratieve verlenging wordt slechts éénmaal verleend en schorsingen tijdens deze verlenging geven geen aanleiding meer tot een verdere verlenging.¹²⁵⁴ Vrouwelijke FWO-aspiranten die via het moederschapsverlof al in aanmerking komen voor de automatische verlenging van het mandaat met één jaar, kunnen hier dus niet nogmaals een beroep op doen voor het ouderschapsverlof. Het lijkt erop dat zowel voltijds als deeltijds ouderschapsverlof in aanmerking komt voor een opschorting van de doctoraatsbeurs. Er bestaat evenwel een verschil in de verlenging van de doctoraatstermijn.

2.3.4 Gezinsbijslag als onderdeel van het Vlaams groeipakket

---

¹²⁴⁹ Art. 19 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015 en 12 september 2017.

¹²⁵⁰ Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 6 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

¹²⁵¹ Art. 19 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

¹²⁵² Art. 14 KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

¹²⁵³ Art. 26, § 2 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

¹²⁵⁴ Art. 26, § 3 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

397. Als gevolg van de zesde staatshervorming werd de gezinsbijslag gefederaliseerd. Met het decreet van 27 april 2018 heeft Vlaanderen voorzien in een eigen regeling voor kinderen geboren vanaf 1 januari 2019, met name het groeipakket.¹²⁵⁵ De gezinsbijslag wordt meer bepaald geïntegreerd in het gezinsbeleid, om op die manier alle kinderen en gezinnen maximaal te ondersteunen doorheen hun ontwikkeling.¹²⁵⁶ Het groeipakket kan worden gedefinieerd als het geheel van financiële tegemoetkomingen waarin de Vlaamse overheid voorziet voor elk kind.¹²⁵⁷ Het bevat drie soorten toeslagen, namelijk de gezinsbijslagen, de selectieve participatietoelagen en de andere toeslagen in het kader van het gezinsbeleid, zijnde de kinderopvangtoeslag en de kleutertoeslag.¹²⁵⁸ De Vlaamse overheid neemt daarnaast ook de regie en de uitbetaling betreffende de gezinsbijslagen over van het Federaal Agentschap voor Kinderbijslag, FAMIFED.¹²⁵⁹ Nu de gedefederaliseerde gezinsbijslag wordt ingebed in het gezinsbeleid, er geen werknemers- of werkgeversbijdragen voor worden ingehouden en wordt afgestapt van de uitbetaling ervan door FAMIFED, kunnen

---

¹²⁵⁵ Decreet 27 april 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *BS* 31 juli 2018 (hierna: decreet 27 april 2018); B. VERSCHUERE en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 36; M. DAUPHIN en S. BELLEMANS, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (2^e deel)", *Soc.Weg.* 2020, (15) 15.

¹²⁵⁶ Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement* 2017-2018, nr. 1450/1, 3 en 5; Vlaamse Regering, Conceptnota 31 mei 2016: voor elk kind en elk gezin een groeipakket op maat, 1; V. VERDEYEN, "Het groeipakket – de Vlaamse gezinsbijslagen – inleiding, www.socialeeye.be"; B. VERSCHUERE en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 36.

¹²⁵⁷ V. VERDEYEN, "Het groeipakket – de Vlaamse gezinsbijslagen – inleiding, www.socialeeye.be.

¹²⁵⁸ Er wordt voorzien in een overgangsregeling voor kinderen die geboren zijn voor 1 januari 2019. Zij hebben in principe recht op een groeipakket met de oude kinderbijslagbedragen (afhankelijk van rang en leeftijd); art. 210-227 decreet 27 april 2018; Vlaamse Regering, Conceptnota 31 mei 2016: voor elk kind en elk gezin een groeipakket op maat, 20; C. VAN HOOLANDT, "Groeipakket – schooltoeslag (selectieve participatietoeslag)", *Soc.Weg.* 2019, (2) 2; M. DAUPHIN en S. BELLEMANS, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (2^e deel)", *Soc.Weg.* 2020, (15) 15; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 80.

¹²⁵⁹ De regiefunctie wordt opgenomen door het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin en de uitbetalingsfunctie wordt uitgevoerd door een publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap en daartoe vergunde private uitbetalingsactoren; Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement* 2017-2018, nr. 1450/1, 6; B. VERSCHUERE en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 38-39; M. DAUPHIN en S. BELLEMANS, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (2^e deel)", *Soc.Weg.* 2020, (15) 15.

we de gezinsbijslag nog bezwaarlijk associëren met de klassieke sectoren van de sociale zekerheid.

398. Gezinsbijslagen worden gedefinieerd als *“alle verstrekkingen en uitkeringen die de Vlaamse overheid uitbetaalt om tegemoet te komen in de gezinslasten, die bestaan uit de kosten voor het onderhoud en de opvoeding van de kinderen”*.¹²⁶⁰ Een kind geeft recht op voorgenoemde gezinsbijslagen wanneer het zijn woonplaats in het Nederlandse taalgebied (Vlaanderen) heeft.¹²⁶¹ In principe geldt dit recht onverkort tot de leeftijd van 18 jaar¹²⁶² en onder de voorwaarde dat het gaat om een leerling, student, stagiair of schoolverlater tot de leeftijd van 25 jaar.¹²⁶³ De term begunstigen wordt gebruikt voor de personen aan wie de gezinsbijslagen worden uitbetaald. Normalerweise zijn dit de beide ouders van het kind. In bepaalde gevallen kan dit ook één ouder zijn – bijvoorbeeld wanneer de andere ouder overleden is of één van beide ouders het exclusief ouderlijk gezag heeft – of het rechtgevende kind zelf – bijvoorbeeld wanneer het kind gehuwd is, ontvoegd is of zelf begunstigde is voor zijn kind(eren).¹²⁶⁴ Daarnaast kunnen de werkelijke opvoeders (specifiek ook pleegzorgers) evenzeer worden beschouwd als begunstigen.¹²⁶⁵ Indien slechts één begunstigde wordt aangeduid, dient deze voor de uitbetaling van de toelagen een uitbetalingsactor aan te wijzen en een bankrekening op te geven.¹²⁶⁶ Wanneer twee begunstigen worden aangeduid, kiezen zij samen een uitbetalingsactor evenals aan wie van hen (aan hen beide of aan één van hen) de toelagen moeten worden uitbetaald. Indien zij niet aangeven aan wie van hen de toelagen moeten

---

¹²⁶⁰ Art. 3, § 1, 19° decreet 27 april 2018.

¹²⁶¹ Art. 8, § 1 decreet 27 april 2018.

¹²⁶² Het recht geldt onverkort tot de leeftijd van 21 jaar indien het kind een specifieke ondersteuningsbehoefte heeft.

¹²⁶³ Art. 8, § 2 decreet 27 april 2018; V. VERDEYEN, “Rechtgevende kinderen in het kader van de Vlaamse gezinsbijslagen”, www.socialeye.be; B. VERSCHUERE en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 36; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 81.

¹²⁶⁴ Art. 57 decreet 27 april 2018; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 81-82.

¹²⁶⁵ Art. 59 decreet 27 april 2018.

¹²⁶⁶ Het decreet bepaalt verder ook de regels voor het geval dat er geen uitbetalingsactor wordt aangewezen; Art. 64 decreet 27 april 2018.

worden uitbetaald, geldt automatisch het criterium van de “jongste begunstigde”.¹²⁶⁷ De Afdeling wetgeving van de Raad van State signaleerde in haar advies dat moet worden verantwoord hoe de optie voor de jongste begunstigde algemeen geacht wordt het meest in het belang van het kind te zijn. In de repliek daarop werd uitgelegd dat men voorziet in een keuzemechanisme met een afwijkingsmogelijkheid indien zulk keuzemechanisme niet adequaat blijkt. Deze afwijkingsmogelijkheid betreft inderdaad als automatisch criterium de jongste begunstigde. Het zou ook mogelijk zijn geweest een uitbetalingsactor of een gezinsinspecteur in te schakelen om een keuze te maken in het belang van het kind, maar geen van beide actoren is voldoende geplaatst om een opportuniteitsoordeel te vellen, aangezien er een risico bestaat op discretionaire inschattingen.¹²⁶⁸ Men tracht met deze afwijkingsmogelijkheid dus een objectief, genderneutraal criterium te hanteren in het belang van het kind dat ervoor zorgt dat de gezinsbijslagen effectief kunnen worden uitbetaald.¹²⁶⁹

399. De gezinsbijslagen vallen opnieuw uiteen in verschillende toelagen. In eerste instantie geeft de geboorte respectievelijk de adoptie van elk rechtgevend kind aanleiding tot een (eenmalig) **startbedrag geboorte of adoptie** van 1.144,44 euro.¹²⁷⁰

400. Ten tweede wordt voorzien in een (maandelijks) basisbedrag van 166,46 euro, onafhankelijk van de leeftijd en de rang van het kind.¹²⁷¹ Het toekennen van

---

¹²⁶⁷ Art. 65 decreet 27 april 2018; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 82.

¹²⁶⁸ Op enkele plaatsen wordt daarentegen wel voorzien dat de bevoegde rechter een opportuniteitsstoets uitvoert.

¹²⁶⁹ Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement 2017-2018*, nr. 1450/1, 40.

¹²⁷⁰ Art. 9-11 decreet 27 april 2018; B. VERSCHUERE en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 36; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 82.

Merk op dat het startbedrag geboorte in afwijking op de andere gezinsbijslagen wordt uitbetaald aan de zwangere persoon; art. 66 decreet 27 april 2018.

¹²⁷¹ Art. 13 decreet 27 april 2018; B. VERSCHUERE en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 36.

een gelijk **basisbedrag** voor ieder kind zou een enorme vereenvoudiging betekenen ten opzichte van het vroegere systeem.¹²⁷²

401. Ten derde kunnen de verschillende **zorgtoeslagen** worden vermeld: de wezentoeslag¹²⁷³, de zorgtoeslag voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte¹²⁷⁴ en de pleegzorgtoeslag.¹²⁷⁵

402. De (maandelijkse) **sociale toeslag**, ten vierde, tracht tegemoet te komen aan de financiële draagkracht van gezinnen, in die zin dat zij wordt toegekend aan gezinnen die met hun inkomen de opvoedingskost van de kinderen moeilijker kunnen dragen.¹²⁷⁶ Voorgenoemde toeslag is afhankelijk van het inkomen en de samenstelling van het gezin waarin het kind opgroeit.¹²⁷⁷

AANTAL KINDEREN	JAARINKOMEN GEZIN	SOCIALE TOESLAG PER KIND
Eén of twee	< 31.605,89 euro	52,02 euro
Meer dan twee	< 31.605,89 euro	83,23 euro
	31.605,89 – 62.424	62,42 euro

Tabel 22: sociale toeslag¹²⁷⁸

¹²⁷² Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement* 2017-2018, nr. 1450/1, 6-7; Vlaamse Regering, Conceptnota 31 mei 2016: voor elk kind en elk gezin een groeipakket op maat, 9; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 83.

¹²⁷³ Het basisbedrag wordt verhoogd met een (maandelijkse) wezentoeslag gelijk aan 50% indien één van beide ouders is overleden en gelijk aan 100% wanneer beide ouders zijn overleden; art. 15 decreet 27 april 2018.

¹²⁷⁴ Het bedrag ervan is afhankelijk van de ernst van de ondersteuningsbehoefte; art. 16 decreet 27 april 2018.

¹²⁷⁵ Het bedrag ervan bedraagt 63,03 euro; art. 17 decreet 27 april 2018; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 83-84.

¹²⁷⁶ Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement* 2017-2018, nr. 1450/1, 4; Vlaamse Regering, Conceptnota 31 mei 2016: voor elk kind en elk gezin een groeipakket op maat, 11.

¹²⁷⁷ Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement* 2017-2018, nr. 1450/1, 7; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 84.

¹²⁷⁸ Art. 18 decreet 27 april 2018.

403. Belangrijk in dat verband zijn het gezins- en inkomensbegrip. Het decreet van 27 april 2018 bevat enkel een definitie van een gezin, zijnde “*een leefeenheid waarin verschillende personen op een permanente en affectieve wijze samenwonen*”.¹²⁷⁹ Het besluit van de Vlaamse Regering van 21 september 2018 bepaalt de nadere regels omtrent de invulling van het gezins- en inkomensbegrip.¹²⁸⁰ Zo wordt voor de berekening van de inkomsten van het gezin rekening gehouden met de inkomsten van beide begunstigten wanneer zij op hetzelfde adres wonen. Indien er maar één begunstigde is of beide begunstigten niet op hetzelfde adres wonen, wordt rekening gehouden met de inkomsten van de begunstigde en de persoon waarmee hij een feitelijk gezin vormt. Een feitelijk gezin wordt expliciet gedefinieerd als “*een leefeenheid waarin twee personen die geen bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad zijn, samenwonen en samen een huishouden regelen, hetzij financieel, hetzij op een andere ondersteunende manier*”.¹²⁸¹ Voorgenoemd besluit preciseert met wie de begunstigde bij voorrang wordt geacht een feitelijk gezin te vormen wanneer hij samenwoont met meerdere niet-verwante personen (zijnde personen die geen bloed- of aanverwant zijn tot en met de derde graad): (1) de persoon met wie de begunstigde gehuwd is; (2) de andere ouder van het kind; (3) de persoon met wie hij samen een gezinswoning heeft gekocht of gebouwd; (4) de persoon met wie de begunstigde verklaart samen de kinderen op te voeden; en (5) de persoon met wie de begunstigde het langst samenwoont.¹²⁸² Samenwonen blijkt in deze context uit een gemeenschappelijk domicilie volgens de gegevens vermeld in het rijksregister en kan alleen worden weerlegd door een officieel document van een overheid of overheidsinstelling dat gebaseerd is op de reële gezinssituatie.¹²⁸³ Door rekening te houden met de inkomsten van de personen die bijdragen aan de draagkracht van het gezin en bijgevolg de kosten voor de kinderen delen, wordt

---

¹²⁷⁹ Art. 3, § 1, 17° decreet 27 april 2018.

¹²⁸⁰ BVR 21 september 2018 tot vaststelling van de nadere regels voor het toekennen van een sociale toeslag, BS 13 november 2018 (hierna: BVR 21 september 2018).

¹²⁸¹ Art. 1, 2° BVR 21 september 2018.

¹²⁸² Art. 2 BVR 21 september 2018; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 84-85.

¹²⁸³ Het besluit bepaalt welke documenten aanvaard worden als een officieel document. De vorming van een feitelijk gezin kan bovendien op de door het besluit bepaalde wijzen worden weerlegd. De vorming van een feitelijk gezin kan echter niet weerlegd worden wanneer het gaat om een gemeenschappelijk kind of wanneer beide personen samen de gezinswoning hebben gekocht of gebouwd; art. 3 BVR 21 september 2018.

het gezinsbegrip duidelijk gesteund op het draagkrachtprincipe.¹²⁸⁴ Merk in dat verband nog op dat een alleenstaande, wiens draagkracht doorgaans beperkter is, sneller binnen de maximumgrenzen van het jaarinkomen zal vallen aangezien in dat geval slechts wordt gekeken naar het inkomen van één persoon en niet naar het inkomen van de personen die een feitelijk gezin vormen.

404. Het inkomensbegrip refereert aan het belastbaar inkomen voor de aftrek van onderhoudsuitkeringen (als aftrekbare besteding). Het betreft meer bepaald: de beroepsinkomsten (in loonverband voor aftrek van de beroepskosten en als zelfstandige na aftrek van de beroepskosten vermenigvuldigd met een factor 100/80); de uitkeringen in het kader van de ziekteverzekering; werkloosheidsuitkeringen; pensioenen; 80% van de ontvangen onderhoudsgelden; inkomsten uit onroerende goederen (driemaal het geïndexeerde KI vreemd gebruik en eenmaal het geïndexeerde KI dat voor eigen beroepsdoeleinden wordt aangewend); de inkomensvervangende tegemoetkoming toegekend aan personen met een handicap; het leefloon of equivalent ervan; en de inkomsten toegekend aan personeelsleden van een Europese of andere internationale instelling, voor hun totaalbedrag verminderd met de persoonlijke bijdragen voor de door de instelling georganiseerde verzekering voor de dekking van sociale zekerheidsrisico's.¹²⁸⁵ Deze inkomsten worden vastgesteld op basis van het aanslagbiljet dat twee jaar voordien werd ontvangen.¹²⁸⁶ Principeel wordt de sociale toeslag automatisch verleend voor het volledige toekenningsjaar.¹²⁸⁷ Tijdens het toekenningsjaar vindt echter een nieuwe evaluatie plaats bij aangroei of daling van de gezinsgrootte, een wijziging binnen het feitelijk gezin en bij herziening van het aanslagbiljet dat is gebruikt als referentie voor het lopende toekenningsjaar.¹²⁸⁸ In bepaalde gevallen geldt een alarmbelprocedure aangezien het aanslagbiljet (met betrekking tot de inkomens van twee jaar geleden) niet altijd de actuele inkomenssituatie weergeeft.¹²⁸⁹ Zo wordt een sociale toeslag verleend als het inkomen van het gezin is samengesteld

---

¹²⁸⁴ Vlaamse Regering, Conceptnota 31 mei 2016: voor elk kind en elk gezin een groeipakket op maat, 6.

¹²⁸⁵ Art. 4 BVR 21 september 2018.

¹²⁸⁶ Art. 7 BVR 21 september 2018.

¹²⁸⁷ Art. 8 BVR 21 september 2018.

¹²⁸⁸ Art. 9 BVR 21 september 2018.

¹²⁸⁹ Vlaamse Regering, Conceptnota 31 mei 2016: voor elk kind en elk gezin een groeipakket op maat, 7.

uit een leefloon, inkomensvervangende tegemoetkoming of inkomensgarantie voor ouderen.¹²⁹⁰ Daarnaast wordt deze toeslag verleend wanneer men het bewijs levert dat de inkomsten van het gezin gedurende minstens zes opeenvolgende maanden onder de voormelde inkomensgrenzen liggen.¹²⁹¹ Dit is een vrij ingewikkeld systeem, waardoor het een moeilijke oefening lijkt voor ouders om op voorhand in te schatten of zij effectief recht zullen hebben op de sociale toeslag. Merk op dat de doctoraatsbeurs van bursalen buiten het inkomensbegrip valt. Als alleenstaande zullen zij vrijwel steeds aanspraak maken op de sociale toeslag. Hetzelfde kan worden gezegd wanneer het inkomen van de partner het grensbedrag van 31.605,89 euro (of 62.424 euro bij meer dan twee kinderen) niet overschrijdt.

405. Ten slotte kan melding worden gemaakt van de (jaarlijkse) **universele participatietoeslag** of de schoolbonus. Deze toeslag heeft tot doel bij te dragen in de onderhouds- en opvoedingskosten, en in voorkomend geval, bij te dragen in de bijkomende kosten die gepaard gaan met de deelname van de kinderen aan het onderwijs.¹²⁹² Het bedrag ervan varieert naargelang de leeftijd van het kind.¹²⁹³

LEEFTIJD KIND	BEDRAG (JAARLIJKSE) UNIVERSELE PARTICIPATIETOESLAG
0-4 jaar	20,81 euro
5-11 jaar	36,41 euro
12-17 jaar	52,02 euro
18-24 jaar	62,42 euro

Tabel 23: universele participatietoeslag¹²⁹⁴

406. De **selectieve participatietoelagen** (of de schooltoelagen) worden gedefinieerd als “toelagen die tot doel hebben een bijdrage te leveren aan de democratisering van het onderwijs, en die worden toegekend aan de leerling ter ondersteuning van zijn deelname aan het onderwijs of aan de student bovenop de

¹²⁹⁰ Art. 11 BVR 21 september 2018.

¹²⁹¹ Art. 12 BVR 21 september 2018.

¹²⁹² Art. 3, § 1, 46° decreet 27 april 2018; Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement 2017-2018*, nr. 1450/1, 4.

¹²⁹³ Art. 19-22 decreet 27 april 2018; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, “Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen” in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 83.

¹²⁹⁴ Art. 19-22 decreet 27 april 2018.

studietoelage ter ondersteuning van zijn deelname aan hoger onderwijs".¹²⁹⁵ Deze selectieve participatietoelagen worden (jaarlijks) toegekend aan leerlingen enerzijds – die de Belgische nationaliteit bezitten en volgens bepaalde pedagogische en financiële voorwaarden - en aan studenten anderzijds – aan wie een studietoelage voor hoger onderwijs wordt toegekend. Zij worden meer concreet verleend aan de rechthebbende leerling of student.¹²⁹⁶ Dit betekent dat de meerderjarige leerling of student de uitbetalingsactor kan verzoeken om de toeslag op een andere rekening dan deze van de begunstigen te storten.¹²⁹⁷

407. Zoals gezegd worden de **selectieve participatietoelagen voor leerlingen** – naast de vereiste dat zij de Belgische nationaliteit dienen te bezitten – toegekend volgens bepaalde pedagogische en financiële voorwaarden.¹²⁹⁸ De pedagogische voorwaarden houden in dat het kind naar kleuter-, lager of secundair onderwijs gaat dat erkend, gefinancierd of gesubsidieerd is door de Vlaamse Gemeenschap en dat het voldoende aanwezig is op school.¹²⁹⁹ De financiële voorwaarden hebben betrekking op de inkomsten van het gezin.¹³⁰⁰ Daarbij wordt rekening gehouden met de volgende categorieën van gezinnen:¹³⁰¹

- Een gezin waarin het kind zijn woonplaats heeft bij één ouder of bij beide ouders samen;
- Een gezin waarin het kind ingevolge een rechterlijke uitspraak of een tussenkomst van een publiekrechtelijke overheid of instelling zijn woonplaats heeft bij een andere natuurlijke persoon dan de ouders, of een gezin waarin het kind op 31 december van het schooljaar in kwestie zijn woonplaats heeft bij een andere natuurlijke persoon dan één ouder of beide ouders;
- Gehuwde leerlingen;
- Zelfstandige leerlingen; en

---

¹²⁹⁵ Art. 3, § 1, 38° decreet 27 april 2018; Ontwerp van decreet van 17 januari 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *Vlaams parlement* 2017-2018, nr. 1450/1, 4.

¹²⁹⁶ Art. 62 decreet 27 april 2018.

¹²⁹⁷ Art. 69 decreet 27 april 2018.

¹²⁹⁸ Art. 24 decreet 27 april 2018.

¹²⁹⁹ Zie art. 26-36 decreet 27 april 2018; C. VAN HOOLANDT, "Groeipakket – schooltoeslag (selectieve participatietoeslag)", *Soc.Weg.* 2019, (2) 4.

¹³⁰⁰ Art. 37 decreet 27 april 2018.

¹³⁰¹ Art. 38 decreet 27 april 2018.

- Alleenstaande leerlingen¹³⁰²

408. Het besluit van de Vlaamse Regering van 17 mei 2019 bepaalt meer concreet hoe het gezins- en inkomstenbegrip in deze context moeten worden ingevuld.¹³⁰³ Zo wordt voor de berekening van de inkomsten van het gezin rekening gehouden met de inkomsten van beide personen aan wie de selectieve participatietoelagen worden uitbetaald en die bovendien dezelfde woonplaats hebben. Wanneer de selectieve participatietoelagen slechts worden uitbetaald aan één persoon of aan twee personen die niet dezelfde woonplaats hebben, wordt rekening gehouden met de inkomsten van de persoon die dezelfde woonplaats heeft als het kind en de persoon met wie hij een feitelijk gezin vormt. Worden de selectieve participatietoelagen uitbetaald aan het kind zelf, dan wordt rekening gehouden met de inkomsten van het kind en de persoon met wie het kind samenwoont. Een feitelijk gezin kent volgens voorgenoemd besluit eenzelfde definitie als voor de sociale toeslag, zijnde *“een leefeenheid waarin twee personen die geen bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad zijn, samenwonen en samen een huishouden regelen, hetzij financieel, hetzij op een andere ondersteunende manier”*. Wanneer de persoon of het kind in kwestie samenwoont met verschillende niet-verwante personen tot en met de derde graad, wordt op dezelfde manier als voor de sociale toeslag bepaald met welke personen hij geacht wordt een feitelijk gezin te vormen (*supra* randnummer 403).¹³⁰⁴

409. Het inkomensbegrip krijgt daarbij eenzelfde invulling als voor de sociale toeslag.¹³⁰⁵ Concreet wordt in een eerste stap het gezinsinkomen vastgesteld volgens voorgaande regels (*supra* randnummer 404). In een tweede stap wordt vervolgens de minimum- en maximumgrens van het toelaatbaar inkomen bepaald, afhankelijk van het aantal punten van het gezin. Om dit puntenaantal vast te stellen, wordt rekening gehouden met het aantal personen ten laste in het gezin, het aantal studenten in het gezin die tijdens het school- of academiejaar in kwestie hoger onderwijs volgen en het aantal personen in het gezin die fiscaal als

---

¹³⁰² C. VAN HOOLANDT, “Groeipakket – schooltoeslag (selectieve participatietoelagen)”, *Soc. Weg.* 2019, (2) 5.

¹³⁰³ BVR 17 mei 2019 betreffende de selectieve participatietoelagen leerling, *BS* 15 juli 2019 (hierna: BVR 17 mei 2019).

¹³⁰⁴ Art. 3 BVR 17 mei 2019.

¹³⁰⁵ Art. 7 BVR 17 mei 2019.

gehandicapt worden aangemerkt.¹³⁰⁶ Ligt het inkomen boven de maximumgrens, krijgt men geen toeslag. Is het inkomen gelijk aan de maximumgrens, krijgt men de minimumtoeslag. Is het inkomen gelijk aan of lager dan de minimumgrens, krijgt men de volledige toeslag. Wanneer het inkomen tussen de minimum- en maximumgrens ligt, geldt er een gedeeltelijke toeslag volgens een bepaalde formule (volledige toeslag x (maximumgrens – gezinsinkomen)/(maximumgrens – minimumgrens)). Is het inkomen ten slotte lager dan of gelijk aan één tiende van de maximumgrens, krijgt men een uitzonderlijke toeslag.¹³⁰⁷

410. Het bedrag van de selectieve participatietoelagen voor leerlingen is afhankelijk van het type onderwijs.

TYPE ONDERWIJS	MINIMUMTOESLAG	VOLLEDIGE TOESLAG	UITZONDERLIJKE TOESLAG
Kleuteronderwijs		105,98 euro	
Lager onderwijs	123,67 euro	192,33 euro	249,75 euro
Secundair onderwijs			
* Gehuwde, zelfstandige en alleenstaande leerlingen	728,67 euro	3.340,64 euro	-
* Leerlingen in derde leerjaar derde graad voltijds technisch of beroepssecundair	Extern: 286,77 euro Intern: 741,11 euro	Extern: 1.156,98 euro Intern: 1.902,03 euro	Extern: 1.358,47 euro Intern: -
* Alle anderen voltijds secundair onderwijs	Extern: 238,89 euro Intern: 617,60 euro	Extern: 964,05 euro Intern: 1.584,98 euro	Extern: 1.131,94 euro Intern: -
* Stelsel leren en werken	200,87 euro	549,27 euro	708,59 euro
* Verpleegkundigen in hoger beroepsonderwijs	Extern: 848,06 euro Intern: 848,06 euro	Extern: 1.238,94 euro Intern: 3.720,75 euro	-

Tabel 24: selectieve participatietoelagen leerling¹³⁰⁸

411. De **selectieve participatietoelagen voor studenten** – aan wie een studietoelage voor hoger onderwijs wordt toegekend – bedragen 51,10 euro.¹³⁰⁹

412. De **andere toelagen in het kader van het gezinsbeleid** zijn de kinderopvangtoeslag en de kleutertoeslag. De **kinderopvangtoeslag** enerzijds

¹³⁰⁶ Art. 41 decreet 27 april 2018.

¹³⁰⁷ Art. 39 decreet 27 april 2018; C. VAN HOOLANDT, "Groeipakket – schooltoeslag (selectieve participatietoeslag)", *Soc.Weg.* 2019, (2) 6.

¹³⁰⁸ Art. 46-48 decreet 27 april 2018; C. VAN HOOLANDT, "Groeipakket – schooltoeslag (selectieve participatietoeslag)", *Soc.Weg.* 2019, (2) 7.

¹³⁰⁹ Art. 49-50 decreet 27 april 2018.

wordt omschreven als een *“toeslag om de deelname te stimuleren van baby’s en peuters aan kinderopvang in een niet-inkomensgerelateerde opvangplaats in een vergunde kinderopvanglocatie tot ze naar de kleuterschool gaan”*.¹³¹⁰ Deze toeslag wordt verleend onder bepaalde voorwaarden: (1) het kind in kwestie bezit de Belgische nationaliteit; (2) het gaat nog niet naar de kleuterschool; en (3) het wordt opgevangen in een door de Vlaamse Gemeenschap vergunde opvangplaats, waarbij de organisator niet werkt met het systeem inkomenstarief.¹³¹¹ Onder voorgenoemde voorwaarden wordt een bedrag van 3,29 euro per opvangdag toegekend.¹³¹² De **kleutertoeslag** anderzijds wordt omschreven als *“een toeslag om de deelname aan het kleuteronderwijs te stimuleren”*.¹³¹³ Deze toelage wordt verleend onder de voorwaarden dat het kind in kwestie de Belgische nationaliteit bezit en is ingeschreven aan een door de Vlaamse Gemeenschap erkende, gefinancierde of gesubsidieerde onderwijsinstelling voor gewoon of buitengewoon kleuteronderwijs.¹³¹⁴ Onder voorgenoemde voorwaarden wordt een bedrag van 132,60 euro per jaar toegekend.¹³¹⁵

413. Ter conclusie kan worden gesteld dat het groeipakket in het algemeen uitgaat van dezelfde rechten voor ieder kind, met bepaalde correcties voornamelijk ingegeven door het draagkrachtprincipe. Er wordt niet alleen rekening gehouden met het draagkrachtprincipe maar ook met de neutraliteit ten opzichte van de samenlevingsvorm. Het decreet van 27 april 2018 hanteert een ruim gezinsbegrip, zijnde *“een leefeenheid waarin verschillende personen op een permanente en affectieve wijze samenwonen”*.¹³¹⁶ Daartoe behoren niet alleen gehuwden en wettelijk samenwonenden maar ook feitelijk samenwonenden. Positief in dat verband zijn de objectieve criteria vastgesteld in de besluiten van de Vlaamse Regering om nader te bepalen wanneer personen nu precies een feitelijk gezin vormen. Het is immers vaak niet evident voor de betrokken actoren om dergelijke feitelijke gezinnen te detecteren.

2.3.5 Vlaams zorgkrediet/tijdscrediet

---

¹³¹⁰ Art. 3, § 1, 29° decreet 27 april 2018.

¹³¹¹ Art. 51 decreet 27 april 2018.

¹³¹² Art. 52 decreet 27 april 2018.

¹³¹³ Art. 3, § 1, 23° decreet 27 april 2018.

¹³¹⁴ Art. 53 decreet 27 april 2018.

¹³¹⁵ Art. 54 decreet 27 april 2018.

¹³¹⁶ Art. 3, § 1, 17° decreet 27 april 2018.

414. Als gevolg van de zesde staatshervorming werden de federale budgetten voor de financiering van onderbrekingsuitkeringen bij loopbaanonderbreking voor de publieke sector (en specifiek voor alle Vlaamse onderwijsinstellingen) overgeheveld naar de deelstaten. Merk op dat dit geen betrekking heeft op de loopbaanonderbreking in het kader van de thematische verlopen, zoals het ouderschapsverlof. Met het besluit van de Vlaamse Regering van 26 juli 2016 heeft Vlaanderen voorzien in het zorgkrediet dat een recht op onderbrekingsuitkeringen genereert bij loopbaanonderbreking omwille van zorgmotieven of het volgen van een opleiding.¹³¹⁷ Voorgenoemd besluit wordt uitdrukkelijk van toepassing verklaard op de personeelsleden van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.¹³¹⁸ Dit wil zeggen dat assistenten van zowel gemeenschapsuniversiteiten als vrije universiteiten aanspraak kunnen maken op dit zorgkrediet, nu zij – in tegenstelling tot bursalen – als personeelsleden van deze universiteiten worden beschouwd. Eén van de motieven die aanleiding geven tot een onderbrekingsuitkering bij loopbaanonderbreking is de zorg voor een kind tot en met de leeftijd van twaalf jaar.¹³¹⁹ Het moet daarbij gaan om het eigen kind (of adoptiekind) van het personeelslid, het kind (of adoptiekind) van de gehuwde of wettelijke samenwonende partner of het pleegkind.¹³²⁰ De duur van het zorgkrediet bedraagt maximaal 18 maanden bij een volledige onderbreking, 36 maanden bij een onderbreking met de helft en 90 maanden bij een onderbreking met één vijfde (voor alle zorgmotieven en het volgen van een opleiding samen).¹³²¹ De aanvraag kan slechts worden ingediend voor een periode van minstens drie en maximum twaalf maanden (telkens voor een geheel aantal maanden).¹³²²

---

¹³¹⁷ BVR 26 juli 2016 tot toekenning van onderbrekingsuitkeringen voor zorgkrediet, *BS* 3 augustus 2016 (hierna: BVR 26 juli 2016); P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 31.

¹³¹⁸ Art. 2, eerste lid, 8° BVR 26 juli 2016.

¹³¹⁹ Art. 3 BVR 26 juli 2016.

¹³²⁰ Art. 1, eerste lid, 5° BVR 26 juli 2016.

¹³²¹ Art. 8 BVR 26 juli 2016; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 31-32.

¹³²² Art. 9 BVR 26 juli 2016; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 32.

415. De onderbrekingsuitkering wordt toegekend door het departement Werk en Sociale Economie en is afhankelijk van het percentage van de onderbreking en het feit of men als alleenstaande ouder kan worden gekwalificeerd.¹³²³

	Onderbrekingsuitkering	Alleenstaande ouder
Voltijdse onderbreking	559,25 euro	
Onderbreking met de helft	291,83 euro	350,20 euro
Onderbreking met 1/5	139,02 euro	212,24 euro

Tabel 25: onderbrekingsuitkering Vlaams zorgkrediet¹³²⁴

416. Een alleenstaande ouder wordt in dat verband gedefinieerd als “*ofwel het personeelslid dat alleen woont en minstens één kind heeft dat recht geeft op kinderbijslag ofwel uitsluitend en daadwerkelijk samenwoont met een of meer van zijn kinderen die allemaal recht geven op kinderbijslag*”.¹³²⁵ Merk op dat een alleenstaande ouder een andere definitie kent voor het zorgkrediet dan voor het ouderschapsverlof (*supra* randnummer 390).

417. De onderbrekingsuitkeringen toegekend in het kader van het zorgkrediet worden – net zoals moederschaps- en vaderschapsuitkeringen en onderbrekingsuitkeringen voor ouderschapsverlof – fiscaalrechtelijk als vergoedingen ter compensatie van een tijdelijke derving van inkomsten beschouwd. Zij ondergaan als belastbare bezoldiging het fiscaal regime van vervangingsinkomens.¹³²⁶ Dit betekent dat zij worden belast aan het progressieve tarief en de belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomens wordt toegepast (*infra* randnummer 518). Bij een voltijdse onderbreking bedraagt de bedrijfsvoorheffing 10,13% en bij de verschillende vormen van deeltijdse onderbreking 17,15%. Voorgenoemd tarief van 17,15% wordt verhoogd tot 35% voor belastingplichtigen vanaf 50 jaar die samenwonend zijn. Er geldt slechts een verhoging tot 30% voor belastingplichtigen jonger dan 50 jaar die samenwonend

¹³²³ Art. 11-12 BVR 26 juli 2016; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 32.

¹³²⁴ Vlaanderen, *Uitkering Vlaams zorgkrediet en combinatie met andere inkomsten*, <https://www.vlaanderen.be/vlaams-zorgkrediet/uitkering-vlaams-zorgkrediet-en-combinatie-met-andere-inkomsten>.

¹³²⁵ Art. 12, § 1, tweede lid BVR 26 juli 2016.

¹³²⁶ Art. 31, tweede lid, 4° WIB 92; Circ. 11 juli 1986, nr. Ci.RH.241/362.789.

De inkomsten die een werknemer ontvangt ter vervanging van zijn loon dat hij tijdelijk moet derven wegens ziekte, invaliditeit en dergelijke vormen een belastbare bezoldiging op basis van artikel 31, tweede lid, 4° WIB 92. Tot de wettelijke vergoedingen tot herstel van een tijdelijke derving van bezoldigingen behoren de vergoedingen die worden uitgekeerd krachtens de sociale wetgeving of een gelijkaardig wettelijk of reglementair statuut (*Com.IB* nr. 31/21 en 31/22).

zijn. Alleenwonende belastingplichtigen worden in dat verband gedefinieerd als belastingplichtigen die alleen wonen of die uitsluitend samenwonen met één of meer kinderen die zij ten laste hebben.¹³²⁷ Inhoudelijk wijkt dit begrip dus af van de invulling die wordt gegeven aan de term “alleenstaande ouder” in het kader van het besluit van de Vlaamse Regering, maar in de praktijk zal dit in de meeste gevallen op hetzelfde neerkomen. Concreet gelden er bij de verschillende vormen van deeltijdse onderbreking dus andere bedragen naargelang de leeftijd en het feit of men als alleenwonende belastingplichtige wordt beschouwd.

418. Het zorgkrediet kon bovendien worden omgezet naar het corona-ouderschapsverlof dat ten gevolge van de COVID-19 pandemie werd ingevoerd voor de periode van 1 mei 2020 tot 30 september 2020. De onderbrekingsuitkeringen toegekend door het departement Werk en Sociale Economie werden dan geschorst.¹³²⁸

419. De CHO schrijft met betrekking tot assistenten voor dat een bijkomende termijn van één jaar wordt toegekend in geval van uitzonderlijke omstandigheden.¹³²⁹ Men zou kunnen argumenteren dat het zorgkrediet – gelet op de mogelijk langere duur – kwalificeert als een uitzonderlijke omstandigheid die een dergelijke bijkomende termijn van één jaar kan verantwoorden.

420. Hoewel voor assistenten een duidelijk recht op zorgkrediet bestaat, is dit voor bursalen geenszins het geval. Zij kunnen immers niet worden gekwalificeerd als personeelsleden van de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap. Bijgevolg bestaat er dus ook geen wettelijk recht op onderbrekingsuitkeringen. Voor een opschorting van de doctoraatsbeurs en een verlenging van de doctoraatstermijn zijn zij bovendien volledig afhankelijk van de *goodwill* van de universiteit en het FWO.

421. De UHasselt bepaalt expliciet dat bursalen geen gebruik kunnen maken van het Vlaams zorgkrediet.¹³³⁰ De KU Leuven en de UAntwerpen voorzien geen

---

¹³²⁷ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.12, B, 9.

¹³²⁸ Art. 10/1 BVR 26 juli 2016; A. BRIES en A. BOSERET, “Corona-ouderschapsverlof is een feit”, *Soc. Weg.* 2020, (6) 7.

¹³²⁹ Art. V.30, tweede lid CHO.

¹³³⁰ Art. 17 bursalenreglement.

specifieke mogelijkheid tot opschorting van de doctoraatsbeurs bij het opnemen van zorgkrediet, maar dit zou kunnen worden teruggebracht onder “andere redenen van onderbreking van de beurs” respectievelijk “professionele, persoonlijke of sociale redenen”.¹³³¹ De VUB en de UGent hebben daarentegen geen enkele mogelijkheid tot opschorting van de doctoraatsbeurs opgenomen in hun reglement voor de opname van zorgkrediet.¹³³²

422. Het FWO stipuleert ten slotte dat tijdscrediet – dit is het equivalent van het zorgkrediet in de private sector – geen aanleiding geeft tot een verlenging van het mandaat.¹³³³ Zoals gezegd in het eerste hoofdstuk, wordt het FWO erkend als privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap. Om die reden wordt voor FWO-aspiranten de regeling uit de private sector gevolgd.¹³³⁴ Het tijdscrediet (uit de private sector) waarnaar het FWO verwijst, zou strikt gezien enkel van toepassing zijn op werknemers en werkgevers die verbonden zijn via een arbeidsovereenkomst,¹³³⁵ waardoor hier evenzeer een wettelijk recht ontbreekt nu FWO-aspiranten een doctoraatsbeurs ontvangen. Tijdscrediet genereert net zoals het zorgkrediet een recht op onderbrekingsuitkeringen bij loopbaanonderbreking omwille van zorgmotieven of het volgen van een opleiding. Eén van de motieven die aanleiding geven tot een onderbrekingsuitkering bij loopbaanonderbreking is de zorg voor een kind jonger dan acht jaar. De duur van het tijdscrediet bedraagt maximaal 51 maanden (voor alle zorgmotieven en het

---

¹³³¹ Art. 19 UA Antwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019; Art. 14 KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

¹³³² Art. 19 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015 en 12 september 2017; Art. 10 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

¹³³³ Art. 26, § 5 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

¹³³⁴ Cao nr. 103 van 27 juni 2012, gesloten in de Nationale Arbeidsraad, tot invoering van een stelsel van tijdscrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen, *BS* 31 augustus 2012 (hierna: cao nr. 103); cao nr. 103ter van 20 december 2016, gesloten in de Nationale Arbeidsraad, tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 van 27 juni 2012 tot invoering van een stelsel van tijdscrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen, *BS* 20 maart 2017; KB 12 december 2001 tot uitvoering van hoofdstuk IV van de wet van 10 augustus 2001 betreffende verzoening van werkgelegenheid en kwaliteit van het leven betreffende het stelsel van tijdscrediet, loopbaanvermindering en vermindering van de arbeidsprestaties tot een halftijdse betrekking, *BS* 18 december 2001 (hierna: KB 12 december 2001); KB 23 mei 2017 tot wijziging van van het koninklijk besluit van 12 december 2001 tot uitvoering van hoofdstuk IV van de wet van 10 augustus 2001 betreffende verzoening van werkgelegenheid en kwaliteit van leven betreffende het stelsel van tijdscrediet, loopbaanvermindering en vermindering van de arbeidsprestaties tot een halftijdse betrekking, *BS* 1 juni 2017 (hierna: KB 23 mei 2017); W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2224; A. WITTERS, *Tijdscrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen*, Mechelen, Kluwer, 2018, 9.

¹³³⁵ Art. 2 cao nr. 103.

volgen van een opleiding samen) en kan voltijds, halftijds of met één vijfde worden opgenomen.¹³³⁶ De werknemer in kwestie dient een anciënniteit van 24 maanden te bewijzen.¹³³⁷

423. De onderbrekingsuitkering wordt toegekend door de RVA en is evenzeer afhankelijk van het percentage van de onderbreking, het feit of men als alleenwonende werknemer kan worden gekwalificeerd en de anciënniteit.¹³³⁸

	Minder dan 5 jaar anciënniteit	5 jaar anciënniteit	Alleenwonende werknemer
Voltijdse onderbreking	520,65 euro	607,43 euro	
Onderbreking met de helft	260,32 euro	303,71 euro	
Onderbreking met 1/5	171,43 euro		221,23 euro

Tabel 26: onderbrekingsuitkering tijdskrediet¹³³⁹

424. Een alleenwonende werknemer wordt in dat verband gedefinieerd als “de werknemer die alleen woont en de werknemer die uitsluitend samenwoont met één of meerdere kinderen die hij ten laste heeft”.¹³⁴⁰ De alleenwonende werknemer behelst dus een ruimer toepassingsgebied dan de alleenstaande ouder in het kader van het zorgkrediet.

¹³³⁶ Voltijds en halftijds tijdskrediet moeten worden opgenomen voor een minimale duur van drie maanden. Het tijdskrediet met één vijfde moet worden opgenomen voor een minimale duur van zes maanden; art. 4 cao nr. 103; A. HERREMANS, “Tijdskrediet en thematische verloven: een stand van zaken (deel I)”, *Oriëntatie* 2018, (77) 81-82; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 30-31; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2225; A. WITTERS, *Tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen*, Mechelen, Kluwer, 2018, 29-30.

¹³³⁷ Voor halftijds tijdskrediet en tijdskrediet met één vijfde geldt een bijkomende tewerkstellingsvoorwaarde van twaalf maanden; art. 5 cao nr. 103; A. HERREMANS, “Tijdskrediet en thematische verloven: een stand van zaken (deel I)”, *Oriëntatie* 2018, (77) 79; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 30; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Arbeidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2230; A. WITTERS, *Tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen*, Mechelen, Kluwer, 2018, 23.

¹³³⁸ Voor de hoogte van de uitkeringen zie KB 12 december 2001; KB 23 mei 2017.

¹³³⁹ RVA, *Privésector tijdskrediet*, <https://www.rva.be/nl/documentatie/baremas/loopbaanonderbreking-tijdskrediet#16312>; M. DAUPHIN en S. BELLEMANS, “Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (2e deel)”, *Soc.Weg*, 2020, (15) 20.

In de privésector kan men voor het halftijds/voltijds tijdskrediet onder bepaalde voorwaarden bijkomend aanspraak maken op een aanmoedigingspremie van het Vlaams Gewest (zie voetnoot nr. 1230).

¹³⁴⁰ Art. 4 KB 12 december 2001.

425. De onderbrekingsuitkeringen ondergaan dezelfde fiscaalrechtelijke behandeling als bij het zorgkrediet (*supra* randnummer 417), op het percentage aan bedrijfsvoorheffing na voor wat betreft de onderbreking met één vijfde. De bedrijfsvoorheffing wordt in dat geval vastgesteld op 35%. De enkele uitzondering betreft de werknemer die uitsluitend samenwoont met één of meerdere kinderen die hij ten laste heeft, waarvoor slechts een tarief van 17,15% geldt.¹³⁴¹

2.4 Casus doctorandus met kinderlast: berekening personenbelasting en moederschaps- en vaderschapsuitkering, gezinsbijslag en onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdskrediet in de sociale zekerheid

426. Zoals reeds werd uiteengezet in de casus, bekijken we het onderscheid in personenbelasting en sociale zekerheid tussen assistenten en bursalen met kinderlast, rekening houdende met de verschillende samenlevingsvormen. Voor wat betreft de personenbelasting wordt uitgegaan van de hypothese dat het kind ten laste is van de assistent/bursaal wanneer zij alleenstaand zijn én dat het kind ten laste is van de partner van de assistent/bursaal wanneer zij feitelijk samenwonen, wettelijk samenwonen of gehuwd zijn. Bij de vestiging van een afzonderlijke aanslag gebeurt dit door aanwijzing van het gezinshoofd terwijl bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag wordt uitgegaan van de partner met het hoogste belastbare inkomen, tenzij de partner met het laagste belastbare inkomen een voordeligere situatie genereert. In de praktijk komt dit quasi steeds neer op een toets naar fiscale optimalisatie. Nu de partner van zowel de bursaal als de assistent een hoger belastbaar inkomen heeft, is het gunstiger dat het kind ten laste wordt genomen door deze partner.

427. Bursalen ontvangen op jaarbasis een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs van respectievelijk 27.588,20 euro en 26.937,77 euro naargelang het feit of zij al dan niet alleenstaand zijn. Daarmee gepaard gaande wordt een bijzondere

---

¹³⁴¹ Bijlage II KB 11 december 2019, punt 2.12, B, 9; M. DAUPHIN en S. BELLEMANS, "Sociale uitkeringen voor loontrekkenden vanaf 1 maart 2020 (2^e deel)", *Soc.Weg.* 2020, (15) 20.

bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 281,15 euro¹³⁴² en 270,15 euro.

428. Assistenten ontvangen jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 37.090,98 euro. Opnieuw dient het forfait beroepskosten gelijk aan 30% (maximum 4.880 euro) in mindering te worden gebracht. Bij de inhouding van de bedrijfsvoorheffing moet rekening worden gehouden met kinderlast onder de vorm van een extra vermindering. Deze vermindering komt toe aan één van beide ouders aangezien het kind ook slechts ten laste kan worden genomen door één van hen. In de situatie van een alleenstaande assistent houden we rekening met de vermindering voor kinderlast, de vermindering voor alleenstaanden en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast. Gaat de assistent feitelijk samenwonen, passen we de vermindering voor kinderlast en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast toe bij de partner, maar kan de assistent nog aanspraak maken op de vermindering voor alleenstaanden. Hetzelfde geldt voor het eerste jaar van wettelijke samenwoning aangezien er nog een afzonderlijke aanslag wordt gevestigd. Vanaf het tweede jaar van wettelijke samenwoning evenals voor het huwelijk kan de vermindering voor alleenstaanden niet meer worden toegepast. Dit komt neer op een ingehouden bedrijfsvoorheffing van respectievelijk 8.986,33 euro (als alleenstaande), 9.874,33 euro (als feitelijk samenwonende en wettelijk samenwonende in het eerste jaar) en 10.186,33 euro (als wettelijke samenwonende vanaf het tweede jaar en gehuwde).¹³⁴³ Er wordt

---

¹³⁴² De eerste negen maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 22,34 euro $((2.530,02 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. De overige drie maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 22,85 euro $((2.576,12 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. Bij de eindejaarspremie wordt nog een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid van 11,54 euro ingehouden (cfr. hoofdstuk 3). Berekening: $(22,34 \times 9) + (22,85 \times 3) + 11,54 = 281,15$.

¹³⁴³ De eerste drie maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 759,61 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.901,91 na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Als alleenstaande (afzonderlijke aanslag) wordt de vermindering voor kinderlast van 37 euro, de vermindering voor alleenstaanden van 26 euro en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast van 37 euro toegepast. Bij feitelijke samenwoning en in het eerste jaar van wettelijke samenwoning (afzonderlijke aanslag) wordt enkel nog de vermindering voor alleenstaanden van 26 euro toegepast. De volgende negen maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 788,50 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.959,88 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Als alleenstaande wordt de vermindering voor kinderlast van 37 euro, de vermindering voor alleenstaanden van 26 euro en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast van 37 euro toegepast. Bij feitelijke samenwoning en in het eerste jaar van wettelijke samenwoning wordt enkel nog de vermindering voor alleenstaanden van 26 euro toegepast. Op de eindejaarspremie van 1.746,33 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen wordt een bedrijfsvoorheffing van 46,44% of 811 euro ingehouden. Berekening als alleenstaande (afzonderlijke aanslag): $((759,61 - 26 - 37 - 37) \times 3) + ((788,50 - 26 - 37 - 37) \times 9) + 811 = 8.986,33$. Berekening als feitelijk samenwonende en in het eerste jaar van de wettelijke

een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 403,43 euro.

429. In de hypothese dat de doctorandus een partner heeft waarmee hij feitelijk samenwoont, wettelijk samenwoont of huwt, gaan we ervan uit dat deze partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt. Net zoals voor assistenten, moet het forfait beroepskosten gelijk aan 30% (maximum 4.880 euro) in mindering worden gebracht. Bij feitelijke samenwoning en wettelijke samenwoning in het eerste jaar bedraagt de ingehouden bedrijfsvoorheffing 11.208,72 euro met toepassing van de vermindering voor kinderlast, de vermindering voor alleenstaanden en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast. Bij wettelijke samenwoning vanaf het tweede jaar en het huwelijk wordt de vermindering voor alleenstaanden en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast niet meer toegepast waardoor de ingehouden bedrijfsvoorheffing 11.964,72 euro bedraagt. In dit laatste geval wordt bij de partner van de bursaal slechts een bedrijfsvoorheffing 7.512 euro ingehouden (omwille van het feit dat deze in een andere schaal valt; *supra* randnummer 337).¹³⁴⁴ Er wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 462,08 euro. We houden tevens rekening met een aanvullende gemeentebelasting van 7%.

430. In onderstaande tabel wordt de verschuldigde belasting weergegeven in het scenario dat men als bursaal of assistent met kinderlast alleenstaand is, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd is. Er dient rekening te worden gehouden met de verhoging van de belastingvrije som voor één kind, de

---

samenwoning (afzonderlijke aanslag): $((759,61 - 26) \times 3) + ((788,50 - 26) \times 9) + 811 = 9.874,33$. Berekening gemeenschappelijke aanslag: $(759,61 \times 3) + (788,50 \times 3) + 811 = 10.186,33$.

¹³⁴⁴ De bedrijfsvoorheffing wordt bepaald op 1.034,06 euro corresponderend met een loon van 3.477,20 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Als feitelijk samenwonende en in het eerste jaar van wettelijke samenwoning (afzonderlijke aanslag) wordt de vermindering voor kinderlast van 37 euro, de vermindering voor alleenstaanden van 26 euro en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast van 37 euro toegepast. In het tweede jaar van de wettelijke samenwoning en het huwelijk (gemeenschappelijke aanslag) wordt enkel de vermindering voor kinderlast van 37 euro toegepast. Ingeval van een gemeenschappelijke aanslag wordt bij de partner van de bursaal de bedrijfsvoorheffing bepaald op 663 euro corresponderend met een loon van 3.477,20 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal II). De vermindering voor kinderlast van 37 euro wordt hier eveneens toegepast. Berekening als feitelijk samenwonende en in het eerste jaar van de wettelijke samenwoning (afzonderlijke aanslag): $(1.034,06 - 26 - 37 - 37) \times 12 = 11.208,72$. Berekening gemeenschappelijke aanslag: $(1.034,06 - 37) \times 12 = 11.964,72$. Berekening gemeenschappelijke aanslag partner bursaal: $(663 - 37) \times 12 = 7.512$.

bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden (lees ook: feitelijk samenwonenden) met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang. Zoals gezegd kan de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar niet worden gecumuleerd met de belastingvermindering voor kinderopvang. We kiezen ervoor om de belastingvermindering voor kinderopvang toe te passen aangezien dit in de meeste gevallen voordeliger zal zijn. Hiervoor wordt uitgegaan van de hypothese dat het kind een jaar lang één dag per week naar een kinderopvang gaat waarvoor het maximumbedrag van 13 euro per opvangdag wordt gespendeerd. De uitgaven voor een kinderopvang worden op die manier vastgesteld op 676 euro (13 x 52). Voor een uitgebreidere berekening kan worden verwezen naar bijlage 2.

	Assistent 37.090,98	Bursaal 27.588,20/26.937,77
<p>Alleenstaand (afzonderlijke aanslag)</p> <p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 30% (maximum 4.880)</p> <p>Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 8.986,33</p> <p>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 281,15</p>	<p>Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 3.202,50 (verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaanden met kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 304,20</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 8.986,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 690,55</p>	<p>Belastingkrediet kinderlast: 407,50</p> <p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 281,15</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 688,65</p>

<p>Feitelijk samenwonend (afzonderlijke aanslag)</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>PARTNER Bruto belastbaar beroepsinkomen: 41.726,40</p> <p>Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 11.208,72</p> <p>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p>	<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten : 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 231,21</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 3.202,50 (verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaanden met kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 340,20</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 11.208,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 679,39</p>	<p>BURSAAL</p> <p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 270,15</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 3.202,50 (verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaanden met kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 340,20</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 11.208,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 679,39</p>
<p>Wettelijk samenwonend</p> <p>Jaar 1: afzonderlijke aanslag</p>	<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten : 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 3.202,50 (verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaanden met kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 340,20</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 11.208,72</p>	<p>BURSAAL</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 3.735,50 (verhoging jaar wettelijke samenwoning + verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaanden met kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 340,20</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 11.208,72</p>

<p>Jaar 2: gemeenschappelijke aanslag</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 10.186,33</p> <p>PARTNER Ingehouden bedrijfsvoorheffing : 11.964,72 (partner assistent) – 7.512 (partner bursaal)</p>	<p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 231,21</p> <p>ASSISTENT Forfait beroepskosten : 4.880</p>	<p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 679,39</p> <p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p>	<p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 270,15</p> <p>BURSAAL</p> <p>Belastbaar beroeps- inkomen: 11.053,92</p>	<p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 1.249,70</p> <p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Toepassing huwelijksquotiënt: 30% x 36.846,40 = 11.053,92 (max. 11.090)</p>
	<p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Belasting- vermindering kinder- opvang: 141,89</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 10.186,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p>	<p>Belastingvrije som: 2.713,50 (verhoging kinderlast één kind)</p> <p>Belasting- vermindering kinderopvang: 162,31</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 11.964,71</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p>	<p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Belasting- vermindering kinder- opvang: 91,26</p> <p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p>	<p>Belastingvrije som: 2.713,50 (verhoging kinderlast één kind)</p> <p>Belasting- vermindering kinderopvang: 212,94</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 7.512</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p>
<p>Totaal verschuldigde belasting: - 1.520,19</p>		<p>Totaal verschuldigde belasting: - 1.499,94</p>		
<p>Gehuwd (gemeenschappelijke aanslag)</p>	<p>Totaal verschuldigde belasting: - 1.520,19 (zie bovenstaande berekening)</p>		<p>Totaal verschuldigde belasting: - 1.499,94 (zie bovenstaande berekening)</p>	

Tabel 27: personenbelasting kinderlast

431. De beginsituatie waarbij de doctorandus als **alleenstaande** het kind ten laste heeft, geeft aanleiding tot een belasting van respectievelijk **690,55** en **688,65 euro in het voordeel van de assistent en de bursaal**. De bursaal kan de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid volledig recupereren via de

aangifte personenbelasting. Daarnaast wordt de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast omgezet in een belastingkrediet gelijk aan 407,50 euro. De assistent kan de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang volledig aanwenden. Ten opzichte van de beginsituatie waarbij de doctorandus als alleenstaande nog geen kind ten laste heeft (*supra* randnummer 339) zien we bovendien dat de doctoraatsbeurs van bursalen hoger ligt (650,43 euro) en dat er bij assistenten minder bedrijfsvoorheffing wordt ingehouden (888 euro).

432. De situatie waarbij de doctorandus **feitelijk samenwoont** en het kind ten laste wordt genomen door de partner, geeft aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **910,60** en **949,54 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. De partner van zowel de assistent als de bursaal wordt op eenzelfde manier belast aangezien hij/zij in beide gevallen volledig gebruik kan maken van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang. Feitelijk samenwonenden maken evenzeer aanspraak op de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast nu deze wordt gekoppeld aan een afzonderlijke aanslag. De assistent en de bursaal komen terecht in dezelfde situatie als wanneer zij geen kinderen zouden hebben (*supra* randnummer 340).

433. De situatie waarbij de doctorandus **wettelijk samenwoont**, geeft in het **eerste jaar** aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **910,60** en **1.519,85 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Merk op dat in feite niets verandert aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een feitelijk samenwonende doctorandus. In het gezin van de bursaal kan de partner aanspraak maken op een verhoging van de belastingvrije som aangezien voor het jaar van de wettelijke samenwoning een afzonderlijke aanslag wordt gevestigd en de netto-bestaansmiddelen van de bursaal niet hoger zijn dan 3.380 euro. Deze verhoging van de belastingvrije som betekent opnieuw een groot voordeel in de belastingheffing van de partner (570,31 euro). In het **tweede jaar** geeft de

situatie waarbij de doctorandus **wettelijk samenwoont** echter aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.520,19** en **1.499,94 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. De partner van de assistent/bursaal kan geen aanspraak meer maken op de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast. Het is opnieuw moeilijk om conclusies te trekken op basis van voorgenoemde bedragen aangezien de ingehouden bedrijfsvoorheffing – als voorschot op de personenbelasting – sterk verschilt. Het gezin van de assistent ondervindt een voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke aanslag (609,59 euro). Er werd echter 1.068 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een nadeel van 458,41 euro). Het lijkt alsof het gezin van de bursaal een nadeel ondervindt bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke aanslag (19,91 euro). Er werd echter 3.696,72 euro minder bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een voordeel van 3.676,81 euro).

434. De situatie waarbij de doctorandus **gehuwd** is, geeft aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.520,19** en **1.499,94 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Merk op dat in feite niets verandert aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een wettelijk samenwonende doctorandus.

435. In de personenbelasting wordt duidelijk rekening gehouden met kinderlast, enerzijds via de verschillende toeslagen op de belastingvrije som en anderzijds via de belastingvermindering voor kinderopvang. Het is dan ook logisch dat zowel assistenten als bursalen een groter voordeel ondervinden ten opzichte van de situatie waarin zij nog geen kinderen hebben (cfr. eerste casus). Daarbij is het opvallend dat bursalen zich overwegend in een fiscaal optimalere positie bevinden. Assistenten merken een relatief groter nadeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag. Dit kan worden verklaard door het feit dat de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast wordt gekoppeld aan een afzonderlijke aanslag waardoor alleenstaanden maar ook feitelijk

samenwonenden hier nog een beroep op kunnen doen. Voor bursalen weegt dit echter niet op tegen de toepassing van het huwelijksquotiënt waardoor zij net een relatief groter voordeel ondervinden bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag. Specifiek met betrekking tot kinderlast bestaat er vooral een onderling verschil tussen alleenstaande assistenten en bursalen in die zin dat assistenten aanspraak kunnen maken op de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang, terwijl bursalen de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast terugzien onder de vorm van een belastingkrediet.

436. Voor wat betreft de sociale zekerheid geeft kinderlast aanleiding tot moederschaps-/vaderschapsverlof, ouderschapsverlof, gezinsbijslag en eventueel het zorgkrediet/tijdscrediet voor de zorg van een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. Voor elke optie bekijken we de hoogte van de uitkeringen die de assistent en de bursaal ontvangen, rekening houdende met de verschillende samenlevingsvormen. De onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en het zorgkrediet/tijdscrediet worden gebaseerd op een forfait, de gezinsbijslag gaat in principe uit van vaste bedragen (behoudens enkele uitzonderingen) en de moederschaps- en vaderschapsuitkeringen zijn afhankelijk van het brutoloon. Assistenten ontvangen een bruto-maandloon van 3.404,90 euro terwijl bursalen een bruto-maanddoctoraatsbeurs van respectievelijk 2.576,12 en 2490,99 euro ontvangen naargelang het feit of zij al dan niet alleenstaand zijn.

437. Het moederschapsverlof bedraagt 15 weken. Zoals gezegd in de vorige casus heeft de samenlevingsvorm geen invloed op de gerechtigdheid op en de hoogte van de moederschapsuitkering. De uitkering betreft een daguitkering (voor alle werkdagen, met inbegrip van zaterdag) die gedurende de eerste 30 dagen wordt vastgelegd op 82% van het onbegrensde gederfde loon en vanaf de 31^e dag op 75% van het begrensde gederfde loon. Het gederfde loon is gelijk aan het maandloon gedeeld door 26. De moederschapsuitkering vormt fiscaalrechtelijk een vervangingsinkomen, waardoor zowel voor assistenten als voor bursalen een bedrijfsvoorheffing van 11,11% moet worden ingehouden. Onderstaande tabel

geeft de berekening weer van de moederschapsuitkering voor de assistent en de bursaal tijdens de gehele duur van het moederschapsverlof.

	Berekeningsbasis assistent 3.404,90/26 = 130,96	Berekeningsbasis bursaal Alleenstaand: 2.576,12/26 = 99,08 Samenwonend: 2490,99/26 = 95,81
Eerste 30 dagen: 82%	130,96 x 82% = 107,39 107,39 - 11,11% = 95,46	Alleenstaand: 99,08 x 82% = 81,25 81,25 - 11,11% = 72,22 Samenwonend: 95,81 x 82% = 78,56 78,56 - 11,11% = 69,83
Vanaf 31 ^e dag: 75%	130,96 x 75% = 98,22 98,22 - 11,11% = 87,31	Alleenstaand: 99,08 x 75% = 74,31 74,31 - 11,11% = 66,05 Samenwonend: 95,81 x 75% = 71,86 71,86 - 11,11% = 63,88
Totaal 6 dagen in eerste 4 weken aan 82% 6 dagen in volgende 11 weken aan 75%	95,46 x 6 x 4 = 2.291,04 87,31 x 6 x 11 = 5.762,46 Totaal: 8.053,50	Alleenstaand: 72,22 x 6 x 4 = 1.733,28 66,05 x 6 x 11 = 4.359,30 Totaal: 6.092,58 Samenwonend: 69,83 x 6 x 4 = 1.675,92 63,88 x 6 x 11 = 4.216,08 Totaal: 5.892

Tabel 28: moederschapsuitkering

438. Doordat de moederschapsuitkering wordt berekend op het brutoloon en de bruto doctoraatsbeurs van bursalen minder hoog ligt, ontvangen zij een lager bedrag. De fiscaalrechtelijke kwalificatie van deze uitkering als vervangingsinkomen heeft bovendien tot gevolg dat er een bedrijfsvoorheffing van 11,11% wordt ingehouden. Dit maakt dat bursalen als alleenstaanden en samenwonenden respectievelijk 1.960,92 euro en 2.161,50 euro mislopen ten opzichte van assistenten tijdens de gehele duur van het moederschapsverlof. Daarnaast varieert de verlenging van de doctoraatstermijn, niet alleen voor assistenten en bursalen, maar ook voor bursalen onderling. Assistenten krijgen op basis van de CHO een bijkomende termijn van één jaar toegekend in geval van zwangerschap. Bursalen met een doctoraatsbeurs van de universiteit zien hun doctoraatsbeurs worden opgeschort voor de periode van het moederschapsverlof, waarna de doctoraatstermijn wordt verlengd met diezelfde periode. Dit is hetzelfde voor FWO-aspiranten in zoverre het moederschapsverlof minder dan drie maanden zou bedragen. Aaneensluitende periodes van drie maanden geven net zoals voor assistenten aanleiding tot een bijkomende termijn van één jaar.

439. Het vaderschapsverlof bedraagt vervolgens 10 dagen. Aan de UHasselt geldt zowel voor assistenten als voor bursalen de regel dat het loon verder wordt uitbetaald gedurende de eerste vier dagen en dat zij een vaderschapsuitkering

ontvangen voor de overige zes dagen. De samenlevingsvorm heeft net zoals voor de moederschapsuitkering geen invloed op de gerechtigdheid op en de hoogte van de vaderschapsuitkering. De uitkering betreft eveneens een daguitkering die wordt vastgesteld op 82% van het begrensde gedeerde brutoloon. Het gedeerde loon wordt op dezelfde manier vastgesteld als voor de moederschapsuitkering. De vaderschapsuitkering vormt fiscaalrechtelijk een vervangingsinkomen waardoor zowel voor assistenten als voor bursalen een bedrijfsvoorheffing van 11,11% moet worden ingehouden. Onderstaande tabel geeft de berekening weer van de vaderschapsuitkering voor de assistent en de bursaal tijdens de overige zes dagen van het vaderschapsverlof.

	Berekeningsbasis assistent 3.404,90/26 = 130,96	Berekeningsbasis bursaal Alleenstaand: 2.576,12/26 = 99,08 Samenwonend: 2.490,99/26 = 95,81
6 werkdagen: 82%	130,96 x 82% = 107,39 107,39 - 11,11% = 95,46	Alleenstaand: 99,08 x 82% = 81,25 81,25 - 11,11% = 72,22 Samenwonend: 95,81 x 82% = 78,56 78,56 - 11,11% = 69,83
Totaal 6 werkdagen aan 82%	95,46 x 6 = 572,76 Totaal: <u>572,76</u>	Alleenstaand: 72,22 x 6 = 433,32 Totaal: <u>433,32</u> Samenwonend: 69,83 x 6 = 418,98 Totaal: <u>418,98</u>

Tabel 29: vaderschapsuitkering

440. Doordat de vaderschapsuitkering wordt berekend op het brutoloon en de brutodoctoraatsbeurs van bursalen minder hoog ligt, ontvangen zij een lager bedrag. De fiscaalrechtelijke kwalificatie van deze uitkering als vervangingsinkomen heeft bovendien tot gevolg dat er een bedrijfsvoorheffing van 11,11% wordt ingehouden. Dit maakt dat bursalen als alleenstaanden en samenwonenden respectievelijk 139,44 euro en 153,78 euro mislopen ten opzichte van assistenten tijdens deze zes dagen. De verlenging van de doctoraatstermijn betreft hier geen issue, aangezien een dergelijke korte periode daartoe geen aanleiding geeft.

441. Het ouderschapsverlof bedraagt bovendien vier maanden, die in principe kunnen worden opgenomen onder verschillende modaliteiten (voltijds/deeltijds). Hoewel voor assistenten een duidelijk recht op voorgenoemd ouderschapsverlof bestaat, is dit geenszins het geval voor bursalen. De wettelijke regeling met betrekking tot assistenten is terug te vinden in twee verschillende KB's afhankelijk van het feit of het om een vrije universiteit (privésector) dan wel een

gemeenschapsuniversiteit (openbare sector) gaat. Tijdens het ouderschapsverlof ontvangen assistenten een forfaitaire onderbrekingsuitkering van de RVA. In de hypothese dat het ouderschapsverlof voltijds wordt opgenomen, bedraagt de uitkering 851,59 euro per maand in beide sectoren, met uitzondering van een alleenwonende werknemer die in de privésector een hogere uitkering van 1.400,01 euro ontvangt. Deze alleenwonende werknemer dient uitsluitend samen te wonen met kinderen ten laste en ouder te zijn in de eerste graad van het kind waarmee men samenwoont of belast te zijn met de dagelijkse opvoeding ervan (het kind in kwestie moet overigens jonger zijn dan twaalf jaar). Voorgenoemde onderbrekingsuitkeringen vormen fiscaalrechtelijk een vervangingsinkomen dat aanleiding geeft tot een bedrijfsvoorheffing van 10,13% bij voltijds ouderschapsverlof. Voor bursalen bestaat er geen wettelijk recht op ouderschapsverlof en de daarmee gepaard gaande onderbrekingsuitkeringen. Nu deze onderbrekingsuitkeringen worden toegekend door de RVA – een sociale zekerheidsinstantie – zouden zij hier aanspraak op moeten kunnen maken vanuit hun volledige onderworpenheid aan de sociale zekerheid. De onderbrekingsuitkeringen worden forfaitair vastgesteld waardoor de hoogte ervan niet verschilt voor bursalen en assistenten. Onderstaande tabel geeft de berekening weer van de onderbrekingsuitkering voor de assistent en de bursaal tijdens de gehele duur van het voltijds ouderschapsverlof.

	Assistent/bursaal gemeenschapsuniversiteit	Assistent/bursaal vrije universiteit
Voltijds ouderschapsverlof: forfait	851,59 – 10,13% = 765,32	Alleenwonend: 1.400,01 – 10,13% = 1.258,19 Samenwonend: 851,59 – 10,13% = 765,32
Totaal 4 maanden	765,32 x 4 = 3.061,28 Totaal: <u>3.061,28</u>	Alleenwonend: 1.258,19 x 4 = 5.032,76 Totaal: <u>5.032,76</u> Samenwonend: 765,32 x 4 = 3.061,28 Totaal: <u>3.061,28</u>

Tabel 30: onderbrekingsuitkering ouderschapsverlof

442. Voor wat betreft het voltijds ouderschapsverlof is er geen onderscheid voorhanden tussen assistenten en bursalen, maar eerder tussen gemeenschapsuniversiteiten en vrije universiteiten. Een alleenwonende assistent/bursaal die voldoet aan bovenstaande definitie heeft in een vrije universiteit recht op een hoger bedrag. De verlenging van de doctoraatstermijn varieert echter wel, vergelijkbaar met het moederschapsverlof. Vrouwelijke

assistenten krijgen op basis van de CHO al een bijkomende termijn van één jaar toegekend in geval van zwangerschap. Mannelijke assistenten vinden daarentegen geen expliciete grond tot verlenging van de doctoraatstermijn in de CHO. Men zou zich evenwel kunnen beroepen op “uitzonderlijke omstandigheden” in de CHO die een dergelijke bijkomende termijn van één jaar rechtvaardigen. Het is uitermate belangrijk om de visie van de universiteit in kwestie te kennen, aangezien deze mannelijke assistenten zonder verlenging van de doctoraatstermijn waarschijnlijk minder snel geneigd zijn om het ouderschapsverlof al op te nemen. Bursalen met een doctoraatsbeurs van de universiteit zien binnen de UHasselt hun doctoraatsbeurs worden opgeschort voor de periode van het ouderschapsverlof, waarna de doctoraatstermijn wordt verlengd met diezelfde periode. Merk op dat enkel voltijds ouderschapsverlof kan worden opgenomen. Dit strookt echter niet met de flexibiliteit in *work-life balance* waar onze huidige maatschappij belang aan hecht. Het lijkt erop dat deze flexibiliteit wel bestaat voor FWO-aspiranten. In zoverre het ouderschapsverlof minder dan drie maanden bedraagt, wordt het mandaat verlengd met de periode tijdens dewelke het niet werd uitgevoerd. Aaneensluitende periodes van drie maanden geven aanleiding tot een bijkomende termijn van één jaar. Merk op dat laatstgenoemde administratieve verlenging slechts éénmaal wordt verleend, waardoor dit voor vrouwelijke assistenten zowel het moederschaps- als het ouderschapsverlof omvat.

443. Daarnaast werd de gezinsbijslag ten gevolge van de zesde staatshervorming gedefederaliseerd. Met het decreet van 27 april 2018 heeft Vlaanderen voorzien in een groeipakket voor kinderen geboren vanaf 1 januari 2019. Dit groeipakket bevat de gezinsbijslagen, selectieve participatietoelagen en andere toeslagen in het kader van het gezinsbeleid, zijnde de kinderopvangtoeslag en de kleutertoeslag. Het feitelijk gezin treedt daarbij op de voorgrond. Nagenoeg alle tegemoetkomingen bestaan uit een vastgelegd bedrag – soms afhankelijk van de leeftijd van het kind en het aantal kinderen –, op de sociale toeslag na die slechts wordt toegekend in zoverre het jaarinkomen van het (feitelijk) gezin binnen bepaalde grenzen blijft. Concreet kan er enkel een verschil worden opgemerkt tussen assistenten en bursalen met betrekking tot deze sociale toeslag, nu de doctoraatsbeurs van bursalen niet meetelt voor de berekening van

het jaarinkomen van het (feitelijk) gezin. Een pasgeboren kind zou voor de assistent en de bursaal recht geven op de volgende tegemoetkomingen.

	Assistent	Bursaal
Startbedrag geboorte/adoptie (eenmalig)	1.144,44 euro	1.144,44 euro
Basisbedrag (maandlijks)	166,46 euro	166,46 euro
Sociale toeslag (maandlijks)	/	52,02 euro (alleenstaande bursaal)
Universele participatietoelage (jaarlijks)	20,81 euro	20,81 euro
Kinderopvangtoelage (per opvangdag)	3,29 euro	3,29 euro

Tabel 31: toeslagen groeipakket

444. Zoals gezegd heeft het enige verschil tussen assistenten en bursalen betrekking op de sociale toeslag. Deze sociale toeslag wordt meer concreet verleend indien het jaarinkomen van het gezin minder dan 31.605,89 euro bedraagt. Nu het inkomensbegrip in de zin van een belastbaar inkomen moet worden begrepen, valt de doctoraatsbeurs van bursalen hierbuiten. Zij kunnen dus steeds aanspraak maken op de sociale toeslag in zoverre zij alleenstaand zijn. Dit is anders voor assistenten aangezien zij met hun jaarlijks belastbaar beroepsinkomen van 37.090,98 euro deze grens overschrijden. Indien bursalen een partner hebben, dan moet worden gekeken naar het jaarinkomen van die partner. In de casus gaan we uit van de hypothese dat de partner een jaarlijks belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt, waardoor deze grens wordt overschreden.

445. Ten slotte werden de federale budgetten voor de financiering van onderbrekingsuitkeringen bij loopbaanonderbreking voor de publieke sector (en specifiek voor alle Vlaamse onderwijsinstellingen) ten gevolge van de zesde staatshervorming overgeheveld naar de deelstaten. De Vlaamse Regering heeft met haar besluit van 26 juli 2016 voorzien in de mogelijkheid tot het opnemen van zorgkrediet voor onder meer de zorg van een kind tot de leeftijd van twaalf jaar. Deze mogelijkheid en de daarmee gepaard gaande onderbrekingsuitkeringen worden gekoppeld aan een personeelsstatuut, waardoor enkel assistenten worden gevisieerd. Opnieuw bestaat er geen wettelijk recht voor bursalen en zijn zij aangewezen op het departement Werk en Sociale Economie als uitbetalende instantie. Tijdens de opname van het zorgkrediet ontvangt men een forfaitaire

uitkering die bij deeltijdse onderbreking hoger ligt voor alleenstaande ouders, zijnde personen die uitsluitend samenwonen met kinderen ten laste. In de hypothese van een voltijdse onderbreking met één maand ontvangt men een uitkering van 559,25 euro. De fiscaalrechtelijke kwalificatie van de uitkering als vervangingsinkomen heeft bovendien tot gevolg dat een bedrijfsvoorheffing van 10,13% moet worden ingehouden. Het nettobedrag per maand bedraagt aldus 502,60 euro. De verlenging van de doctoraatstermijn varieert echter wel, vergelijkbaar met het ouderschapsverlof. Assistenten vinden geen expliciete grond tot verlenging van de doctoraatstermijn in de CHO. Opnieuw zou men zich –afhankelijk van de duur van het zorgkrediet – kunnen beroepen op “uitzonderlijke omstandigheden” in de CHO die een dergelijke bijkomende termijn van één jaar kunnen rechtvaardigen. Het is nogmaals uitermate belangrijk om de visie van de universiteit in kwestie te kennen, aangezien de mogelijke verlenging van de doctoraatstermijn een fundamentele rol kan spelen in de beslissing tot het opnemen van zorgkrediet. Bursalen met een doctoraatsbeurs van de universiteit kunnen daarentegen geen gebruik maken van het Vlaams zorgkrediet aan de UHasselt. Voor FWO-aspiranten wordt overigens uitdrukkelijk gesteld dat het mandaat niet wordt verlengd bij het opnemen van tijdskrediet (het equivalent van het zorgkrediet in de private sector). Een wettelijk recht voor FWO-aspiranten ontbreekt evenzeer. In de hypothese van een voltijdse onderbreking met één maand zou men een uitkering van 520,65 euro ontvangen (476,91 euro na inhouding van de bedrijfsvoorheffing ten belope van 10,13%), die aldus iets lager ligt dan bij het zorgkrediet.

446. Waar bursalen zich in een fiscaal optimalere positie bevinden met betrekking tot de personenbelasting, is dit geenszins het geval voor de sociale zekerheid. In eerste instantie ontvangen zij een veel lagere uitkering bij moederschaps-/vaderschapsverlof aangezien deze gebaseerd wordt op het brutoloon en er bovendien bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden, nu een dergelijke uitkering ook voor hen een belastbaar beroepsinkomen vormt. Dit is anders voor het ouderschapsverlof, het zorgkrediet/tijdskrediet en de tegemoetkomingen in het kader van het groeipakket, waarvoor forfaitaire uitkeringen worden voorzien. Voor wat betreft het ouderschapsverlof bestaat er een differentiatie in die zin dat een alleenwonende doctorandus aan een vrije

universiteit een hogere uitkering geniet. Bij het zorgkrediet/tijdscrediet krijgt een alleenstaande ouder/alleenwonende werknemer een hogere uitkering. Inzake het groeipakket kunnen alleenstaande bursalen – in tegenstelling tot alleenstaande assistenten – aanspraak maken op de sociale toeslag aangezien hun doctoraatsbeurs niet wordt meegerekend bij de bepaling van het inkomensbegrip. Daarnaast dient te worden opgemerkt dat er voor bursalen geen (duidelijk) wettelijk recht op ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdscrediet bestaat, waardoor het voor hen compleet onduidelijk is wanneer en onder welke voorwaarden zij deze verloven kunnen opnemen. Ten slotte verschilt de verlenging van de doctoraatstermijn ook sterk voor assistenten en bursalen en voor bursalen onderling – enerzijds als zijnde FWO-aspirant en anderzijds als zijnde afhankelijk van de universiteit in kwestie.

3. Scheiding

3.1 Casus gescheiden doctorandus

447. De casus bekijkt de impact van een echtscheiding op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi in de context van de verschillende samenlevingsvormen. Daarbij wordt aandacht besteed aan enkele belangrijke consequenties die ook op financieel vlak een invloed hebben, zoals bijvoorbeeld de verblijfsregeling van de kinderen en een eventuele onderhoudsuitkering die men verschuldigd is aan deze kinderen of de ex-partner. Er wordt onderzocht wat de gevolgen zijn van een echtscheiding tijdens de voorbereiding van het doctoraat, zowel in het kader van de personenbelasting als de sociale zekerheid. We gaan hiervoor gemakshalve uit van de hypothese dat de doctorandus – na het doorlopen van de twee vorige casussen - gehuwd was en samen met deze echtgenoot één kind had. Ten gevolge van de echtscheiding wordt hij terug als alleenstaande beschouwd, waarna hij een feitelijke relatie aangaat met een nieuwe partner, waarmee hij tevens een tweede kind krijgt, vervolgens wettelijk gaat samenwonen en uiteindelijk opnieuw in het huwelijksbootje stapt. Binnen de personenbelasting werd het concept fiscaal co-ouderschap ontwikkeld waardoor de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast onder beide ouders kan worden verdeeld bij een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind.

Daarnaast wordt een eventuele onderhoudsuitkering aan de ex-partner of het kind voor 80% als een aftrekbare besteding beschouwd. Binnen de sociale zekerheid kent men een gelijkaardig concept van co-ouderschap, specifiek met betrekking tot de sociale toeslag in het kader van het groeipakket. Er wordt opnieuw een onderscheid gemaakt tussen de twee grote categorieën van doctorandi, met name de assistenten en de bursalen (doctorandi met een beurs van de universiteit en FWO-aspiranten vormen voor de bespreking van dit onderdeel een homogene groep). We bekijken telkens de situatie van een assistent en een bursaal die tijdens de voorbereiding van het doctoraat in een echtscheiding terecht komen en bijgevolg alleen komen te staan, nadien een feitelijke relatie aangaan met een nieuwe partner, waarmee ze tevens een tweede kind krijgen, vervolgens wettelijk gaan samenwonen en uiteindelijk huwen.

448. Om de precieze impact van een echtscheiding op het niveau van de personenbelasting te duiden, wordt opnieuw gebruik gemaakt van cijfervoorbeelden. Hiervoor wordt uitgegaan van het bedrag van de doctoraatsbeurs en de bezoldiging na inhouding van de sociale zekerheidsbijdragen, zoals werd vastgesteld in de eerste twee casussen. Zo ontvangen alleenstaande/feitelijk samenwonenden en wettelijk samenwonende/gehuwde bursalen op jaarbasis een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs van respectievelijk 27.588,20 euro en 26.937,77 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen. Assistenten ontvangen jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen (dus na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) van 37.090,98 euro. In de hypothese dat de doctorandus een nieuwe partner heeft waarmee hij een tweede kind krijgt, als zijnde feitelijk samenwonend, wettelijke samenwonend of gehuwd, gaan we ervan uit dat deze partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt (48.000 euro voor aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen).

449. De impact van een echtscheiding binnen de sociale zekerheid wordt eveneens onderzocht aan de hand van cijfervoorbeelden, met name door middel van een berekening van de hoogte van de sociale toeslag in zulk geval.

450. In de personenbelasting enerzijds kan melding worden gemaakt van het zogenaamde fiscaal co-ouderschap en de onderhoudsuitkering als aftrekbare besteding. Het fiscaal co-ouderschap heeft tot gevolg dat de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast (en de bijkomende toeslag voor kinderen die de leeftijd van drie jaar nog niet hebben bereikt) onder beide ouders wordt verdeeld bij een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind. De toeslagen op de belastingvrije som voor alleenstaanden met kinderlast worden integraal toegekend aan beide ouders in fiscaal co-ouderschap, net zoals de belastingvermindering voor kinderopvang.¹³⁴⁵ Daarnaast wordt een eventuele onderhoudsuitkering aan de ex-partner of het kind voor 80% als een aftrekbare besteding beschouwd.¹³⁴⁶ De vraag rijst of zowel assistenten als bursalen gebruik kunnen maken van het fiscaal co-ouderschap en de onderhoudsuitkering als een aftrekbare besteding.

451. In de sociale zekerheid anderzijds heeft een echtscheiding vooral gevolgen voor de sociale toeslag (als onderdeel van de gezinsbijslagen) in het kader van het groeipakket. Overeenkomstig het fiscaal co-ouderschap wordt voorgenoemde toeslag verdeeld onder beide ouders bij een gelijkmatige verdeelde huisvesting van het kind.¹³⁴⁷ De effectieve toekenning ervan is in beide gezinnen afhankelijk van het jaarinkomen waardoor dit mogelijk verschilt voor assistenten en bursalen.

3.2 Fiscaal co-ouderschap: verdeling verhoging belastingvrije som

452. In de situatie van een echtscheiding blijft de regel gelden dat **kinderen niet tegelijkertijd door beide ouders ten laste kunnen worden genomen**.¹³⁴⁸ Teneinde te bepalen bij welke ouder het kind ten laste is, moet

---

¹³⁴⁵ Art. 132bis WIB 92.

¹³⁴⁶ Art. 104, 1° WIB 92.

¹³⁴⁷ Art. 58, § 1 decreet 27 april 2018.

¹³⁴⁸ Cass. 6 november 1956, *Arr.Verbr.* 1957, 158; *Com.IB* nr. 136/61.1; Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 12; *Vr. en Antw.* Kamer 1998-1999, 15 september 1998, (Vr. nr. 1486 R. DEMOTTE); *Vr. en Antw.* Kamer 1988-1989, 4 april 1989, (Vr. nr. 192 M. VOGELS); *Vr. en Antw.* Kamer 1995-1996, 27 december 1995, (Vr. nr. 137 J. VALKENIERS); C. AERTS, « Fiscale aspecten van de EOT-overeenkomst », *Not.Fisc.M.* 2007, (191) 194; J. VAN LANGENDONK, "Quand un enfant est-il à charge", *RGF Act.* 1966, 7; C. AERTS, "De fiscaalrechtelijke aspecten van co-ouderschap" in P. SENAËVE, F. SWENNEN en G. VERSCHULDEN (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (39) 42; C. AERTS, "Fiscaalrechtelijke aspecten

onder meer worden gekeken naar artikel 136 WIB 92. Dit artikel schrijft voor dat het kind in kwestie deel moet uitmaken van het gezin op 1 januari van het aanslagjaar (zie *supra* randnummer 354 e.v. voor de overige voorwaarden die moeten worden voldaan). Van welk gezin het kind deel uitmaakt, moet geval per geval worden vastgesteld aan de hand van feitelijke en juridische gegevens, zoals bijvoorbeeld de uitoefening van het ouderlijk gezag¹³⁴⁹, de verblijfsregeling¹³⁵⁰, de inschrijving in het bevolkingsregister¹³⁵¹, wie als begunstigde van de kinderbijslagen wordt aangemerkt¹³⁵², een rechterlijke uitspraak¹³⁵³,...¹³⁵⁴ Uit een analyse van de rechtspraak blijkt dat de inschrijving in het bevolkingsregister vaak een doorslaggevend element vormt.¹³⁵⁵ Een dergelijke inschrijving in het bevolkingsregister dient evenwel overeen te stemmen met de realiteit. Zo moet het gezin in zijn gebruikelijke betekenis worden opgevat, als zijnde een feitelijke toestand die wordt gekenmerkt door een huiselijk samenleven en -wonen, zonder tijdelijke onderbrekingen uit te sluiten. Concreet zal de feitelijke verblijfplaats aldus primeren op de inschrijving in het bevolkingsregister.¹³⁵⁶

---

van verblijfsco-ouderschap. Commentaar op de wet van 27 december 2006”, *T.Fam.* 2007, (82) 82; E. VAN DE VELDE, “Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit” in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 110; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, “Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens”, *T.Not.* 2015, (526) 533; F. JACBOS, “Kinderen ten laste bij echtscheiding – co-ouderschap”, *TFR* 2000, (459) 460.

¹³⁴⁹ Brussel 26 september 1997, *Fisc.Koer.* 1997, 558.

¹³⁵⁰ Brussel 26 september 1997, *Fisc.Koer.* 1997, 558.

¹³⁵¹ Brussel 16 maart 1993, *Bull.Bel.* 1995, 1240; Brussel 26 september 1997, *Fisc.Koer.* 1997, 558; Brussel 25 november 2004, *Fiscoloog* 2005, 10.

¹³⁵² Brussel 16 maart 1993, *Bull.Bel.* 1995, 1240; *Com.IB* nr. 136/62.

¹³⁵³ Antwerpen 21 december 1999, *Fisc.Act.* 2000, 2.

¹³⁵⁴ Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 11; *Vr. en Antw.* Kamer 1998-1999, 15 september 1998, (Vr. nr. 1486 R. DEMOTTE); L. DE GREEF, “Fiscaal co-ouderschap: fiscus geeft tekst en uitleg”, *Fisc.Act.* 2010, (5) 5; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, “Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens”, *T.Not.* 2015, (526) 544; E. VAN DE VELDE, “Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit” in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 112; J.-E. BEERNAERT, “De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt”, *T.Fam.* 2020, (254) 256; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 654; J. VAN DYCKE, “Co-ouderschap: van wie ten laste?”, *Fiscoloog* 1997, (10) 10; F. JACBOS, “Kinderen ten laste bij echtscheiding – co-ouderschap”, *TFR* 2000, (459) 460.

¹³⁵⁵ Brussel 16 maart 1993, *Bull.Bel.* 1995, 1240; Brussel 26 september 1997, *Fisc.Koer.* 1997, 558; Brussel 25 november 2004, *Fiscoloog* 2005, 10; *Com.IB* nr. 136/62; A.M. VANDEKERKHOVE, “Fiscaal co-ouderschap uitgebreid, personenbelasting”, *Fisc.Act.* 2016, (1) 1; I. VAN DE WOESTEYNE, “De wetten van 15 maart 1999 en 4 mei 1999: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit”, *EJ* 1999, (114) 119; J. VAN LANGENDONK, “Quand un enfant est-il à charge”, *RGF Act.* 1966, 7; F. JACBOS, “Kinderen ten laste bij echtscheiding – co-ouderschap”, *TFR* 2000, (459) 460-461.

¹³⁵⁶ Cass. 19 november 2001, *Act.Fisc.* 2002, 1; Bergen 18 februari 2005, *Fiscoloog* 2005, 11; Rb. Brussel 5 april 2006, *Fiscoloog* 2007, 6; C. AERTS, « Fiscale aspecten van de EOT-overeenkomst », *Not.Fisc.M.* 2007, (191) 195; C. AERTS, “De fiscaalrechtelijke aspecten van co-ouderschap” in P. SENAËVE, F. SWENNEN en G. VERSCHULDEN (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en*

453. Met de wet van 4 mei 1999¹³⁵⁷ werd de regeling inzake **fiscaal co-ouderschap** ingevoerd. Voorgenoemde regeling is terug te vinden in artikel 132bis WIB 92, dat luidt: “*De toeslagen bedoeld in artikel 132, eerste lid, 1° tot 6°, worden verdeeld over twee belastingplichtigen die geen deel uitmaken van hetzelfde gezin maar die voldoen aan de onderhoudsplicht bepaald in artikel 203, § 1 van het Burgerlijk Wetboek van één of meer kinderen ten laste die recht geven op bovenvermelde toeslagen en waarvan de huisvesting gelijkmatig is verdeeld over de beide belastingplichtigen: hetzij op grond van een geregistreerde of door een rechter gehomologeerde overeenkomst waarin uitdrukkelijk is vermeld dat de huisvesting van die kinderen gelijkmatig is verdeeld over beide belastingplichtigen en dat zij bereid zijn de toeslagen op de belastingvrije som voor die kinderen te verdelen, hetzij op grond van een rechterlijke beslissing waarin uitdrukkelijk is vermeld dat de huisvesting van die kinderen gelijkmatig is verdeeld over beide belastingplichtigen*”.¹³⁵⁸ De bedoeling van de wetgever bestond erin om ouders die gezamenlijk de lasten van een kind delen, ook de fiscale voordelen die daarmee gepaard gaan te laten splitsen.¹³⁵⁹ Het fiscaal co-ouderschap houdt concreet in dat de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast worden verdeeld onder beide ouders. In feite wordt de helft van deze toeslagen toegekend aan de ouder die de gemeenschappelijke kinderen niet ten laste heeft. Vervolgens wordt de helft van deze toeslagen in mindering gebracht van het totaalbedrag aan toeslagen waarop de andere ouder recht heeft.¹³⁶⁰ De kinderen die in aanmerking

---

sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht, Antwerpen, Intersentia, 2007, (39) 43-44.

¹³⁵⁷ Wet 4 mei 1999 houdende fiscale en andere bepalingen, *BS* 4 juni 1999.

¹³⁵⁸ Art. 132bis WIB 92.

¹³⁵⁹ Wetsontwerp 17 maart 1999 houdende fiscale en andere bepalingen, *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 2073/1, 2; Wetsontwerp 21 november 2006 houdende diverse bepalingen (I), *Parl.St.* Kamer 2006-2007, nr. 51-2760/001, 167; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 20; FOD FINANCIËN, *Fiscale bemiddelingsdienst jaarverslag 2019*,

https://financien.belgium.be/sites/default/files/Jaarverslag%20Fiscale%20Bemiddelingdienst_NL_2019.pdf, 68.

¹³⁶⁰ Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 26; Wetsontwerp 17 maart 1999 houdende fiscale en andere bepalingen, *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 2073/1, 2; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, “Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens”, *T.Not.* 2015, (526) 543; D. PIGNOLET, “Fiscale regeling bij co-ouderschap”, *AFT* 2007, (32) 33; E. VAN DE VELDE, “Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit” in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 110; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 654.

komen voor de toepassing van fiscaal co-ouderschap zijn afstammelingen in de eerste graad en geadopteerde kinderen van beide belastingplichtigen (dus geen pleegkinderen).¹³⁶¹ De verdeling heeft betrekking op alle verhogingen van de belastingvrije som wegens kinderlast, inclusief de toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar op voorwaarde dat geen gebruik wordt gemaakt van de belastingvermindering voor kinderopvang.¹³⁶²

454. Het fiscaal co-ouderschap vindt toepassing onder vijf voorwaarden:¹³⁶³

- (1) De belastingplichtigen maken geen deel uit van hetzelfde gezin; Deze voorwaarde wordt beoordeeld op 1 januari van het aanslagjaar. Het gegeven dat de belastingplichtigen niet meer samenleven, blijkt uit feitelijke omstandigheden zoals de wijziging van de inschrijving in het bevolkingsregister. Het kan daarbij dus gaan om een echtscheiding, een feitelijke scheiding, een beëindiging van de wettelijke samenwoning of een beëindiging van de feitelijke samenwoning.¹³⁶⁴
- (2) De belastingplichtigen voldoen aan de onderhoudsplicht bepaald in artikel 203, § 1 BW;¹³⁶⁵

---

¹³⁶¹ Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 7.

¹³⁶² Art. 132bis, tweede en derde lid WIB 92; Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 27; D. PIGNOLET, "Fiscale regeling bij co-ouderschap", *AFT* 2007, (32) 34; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 211.

¹³⁶³ Art. 132bis WIB 92; G. VERSCHELDEN, "Kinderalimentatieovereenkomsten in het raam van EOT: buitengewone kosten, motiveringsplicht en wijzigbaarheid" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (313) 335-336; J. VAN DYCK, "Co-ouders: uit wat moet gelijkmatige huisvesting blijken?", *Fiscoloog* 2010, (5) 5.

¹³⁶⁴ Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 18; J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 257; C. AERTS, "De fiscaalrechtelijke aspecten van co-ouderschap" in P. SENAËVE, F. SWENNEN en G. VERSCHELDEN (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (39) 56-57.

¹³⁶⁵ In het verleden gold de voorwaarde van een gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag. Meerderjarige en minderjarige ontvoogde kinderen kwamen bijgevolg niet in aanmerking aangezien zij niet meer onder het ouderlijk gezag vallen. Dit werd verholpen door de wet van 3 augustus 2016 (wet 3 augustus 2016 betreffende de belastingvrije som voor kinderen in geval van co-ouderschap, *BS* 11 augustus 2016) die enkel nog voorzag in een verwijzing naar de burgerlijke onderhoudsplicht bepaald in artikel 203, § 1 BW. De wetgever vond deze situatie onrechtvaardig omdat een meerderjarig kind juist meer financiële inspanningen van de ouders vergt (kosten voor hoger onderwijs, kledij, levensonderhoud,...); Circ. 20 januari 2017 betreffende de fiscale co-ouderschapsregeling, nr. 2017/C/2, nr. 3; J.E. BEERNAERT, "L'article 132bis du C.I.R. étendu mais, à nouveau, dans la tourmente?", *Act.dr.fam.* 2016, (182) 182-183; C. BUYSE, "Fiscaal co-ouderschap voortaan ook voor 'meerderjarige' kinderen", *Fiscoloog* 2016, (5) 5-8; A.M. VANDEKERKHOVE, "Fiscaal co-ouderschap uitgebreid, personenbelasting", *Fisc.Act.* 2016, (1) 2; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 23-

- (3) Er wordt voorzien in een gelijkmatig verdeelde huisvesting voor het kind op basis van een geregistreerde of een door de rechter gehomologeerde overeenkomst dan wel een gerechtelijke beslissing;¹³⁶⁶ Deze voorwaarde wordt beoordeeld op 1 januari van het aanslagjaar.¹³⁶⁷ Voorgenoemde overeenkomst moet bovendien uitdrukkelijk vermelden dat er naast een gelijkmatig verdeelde huisvesting ook een akkoord bestaat over de verdeling van de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast.¹³⁶⁸ Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest van 12 oktober 2017 geoordeeld dat een dergelijke formele voorwaarde – zijnde het voorleggen van een geregistreerde of een door de rechter gehomologeerde overeenkomst of een rechtelijke beslissing – het gelijkheidsbeginsel niet schendt. Deze maatregel is volgens het Hof pertinent ten aanzien van de nagestreefde doelstelling, om met name te vermijden dat de fiscale administratie zelf zou moeten oordelen over de vraag of de verblijfsregeling van de kinderen als een gelijkmatig verdeelde huisvesting kan worden beschouwd.¹³⁶⁹

24; C. AERTS, "Fiscaalrechtelijke aspecten van verblijfsco-ouderschap. Commentaar op de wet van 27 december 2006", *T.Fam.* 2007, (82) 83-84; J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 257-258; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 111-112; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 657; X., "Co-ouderschap. 'Meerderjarige' kinderen", *Fiscoloog* 2017, (13) 13.

¹³⁶⁶ Een akkoordvonnis moet in dit opzicht niet worden gezien als een rechtelijke beslissing; Rb. Gent 9 oktober 2013, *Fiscoloog* 2014, 11; C. BUYSE, "Fiscaal co-ouderschap: akkoordvonnis volstaat niet", *Fiscoloog* 2014, (11) 11.

Contra Gent 3 november 2015, *TFR* 2016, 305; S. VAN CROMBRUGGE, "Co-ouderschap", *Fiscoloog* 2016, 12.

¹³⁶⁷ Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 23.

¹³⁶⁸ Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 21; Wetsontwerp 21 november 2006 houdende diverse bepalingen (I), *Parl.St.* Kamer 2006-2007, nr. 51-2760/001, 169; J. VAN DYCK, "Fiscaal co-ouderschap: keuzemogelijkheid of automatisme", *Fiscoloog* 2007, (2) 3; D. PIGNOLET, "Fiscale regeling bij co-ouderschap", *AFT* 2007, (32) 37; J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 258; G. VERSCHULDEN, "Kinderalimentatieovereenkomsten in het raam van EOT: buitengewone kosten, motiveringsplicht en wijzigbaarheid" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (313) 336; J.-E. BEERNAERT, "Het fiscaal voordeel voor de kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijfsrecht: proeve van model", *T.Not.* 2021, (119) 120-121.

Zie in dat verband bijvoorbeeld Bergen 20 januari 2015, *FJF* 2016, 19 waarbij er geen toepassing kon worden gemaakt van de regeling van fiscaal co-ouderschap aangezien in de overeenkomst uitdrukkelijk werd overeengekomen dat het fiscale voordeel zou worden toegekend aan de vader.

¹³⁶⁹ GwH 12 oktober 2017, nr. 112/2017; C. BUYSE, "Bewijslevering 'co-ouderschap': geen schending", *Fiscoloog* 2017, 12; D. PIGNOLET, "Fiscale regeling bij co-ouderschap", *AFT* 2007, (32) 36.

Tot en met aanslagjaar 2007 werd echter bepaald dat belastingplichtigen ieder jaar gezamenlijk een schriftelijke aanvraag moesten indienen (*Vr. en Antw.* Senaat 3 april 2001, 20 februari 2001, (*Vr. nr.* 1159 C. NYSENS); *Vr. en Antw.* Senaat 1997-1998, 10 april 1998, (*Vr. nr.* 1009 J. VANDENBROUCKE); I. VAN DE WOESTEYNE, "De wetten van 15 maart 1999 en 4 mei 1999:

- (4) Er wordt geen gebruik gemaakt van de aftrek van onderhoudsuitkeringen (*infra* randnummer 469);

Deze voorwaarde heeft tot gevolg dat er een keuze moet worden gemaakt tussen het fiscaal co-ouderschap en de aftrek van onderhoudsuitkeringen. Er zou wel nog toepassing kunnen worden gemaakt van het fiscaal co-ouderschap indien de aftrek van onderhoudsuitkeringen betrekking heeft op de periode die de gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind voorafgaat.¹³⁷⁰ In het jaar van de feitelijke scheiding is het daarnaast mogelijk dat de kinderen ten laste zijn van de ene echtgenoot waar zij tevens verblijven en dat de andere echtgenoot die elders verblijft onderhoudsuitkeringen betaalt die in aftrek kunnen worden gebracht – ondanks het feit dat er nog een gemeenschappelijke aanslag wordt gevestigd.¹³⁷¹ De keuze tussen het fiscaal co-ouderschap en de aftrek van onderhoudsuitkeringen leidt echter tot onzekerheid voor de andere ouder aangezien deze ofwel recht heeft op de helft ofwel recht heeft op het volledige bedrag van de toeslagen op de

---

wijzigingen in de gezinsfiscaliteit”, *EJ* 1999, (114) 119). Zo werden de verhogingen van de belastingvrije som integraal toegekend aan de ouder die het kind ten laste had, wanneer geen consensus werd bereikt. Het Grondwettelijk Hof bevond deze bepaling in strijd met het gelijkheidsbeginsel, in zoverre dat fiscaal co-ouderschap niet kon worden toegepast wanneer uit een rechterlijke beslissing bleek dat er voor de kinderen een gelijkmatig verdeelde huisvesting gold. De toepassing van het fiscaal co-ouderschap werd immers afhankelijk gemaakt van de toestemming van de ouder die het kind ten laste heeft. Deze ouder had er natuurlijk alle voordeel bij zijn toestemming te weigeren aangezien de verhogingen van de belastingvrije som dan integraal aan hem worden toegekend (GwH 13 oktober 2011, nr. 152/2011; zie ook Rb. Brussel 18 oktober 2010, *TFR* 2011, 135; Gent 11 maart 2008, *RABG* 2009, 290; *Vr. en Antw.* Senaat 27 april 2007, 25 oktober 2006, (Vr. nr. 3-6150 M. DE SCHAMPHELAERE); C. BUYASSE, “Rechterlijke beslissing kon onwillige co-ouder buitenspel zetten”, *Fiscoloog* 2011, (4) 4-6; D. PIGNOLET, “Fiscale regeling bij co-ouderschap”, *AFT* 2007, (32) 35-36). Uit een arrest van het Hof van beroep te Antwerpen zou men kunnen afleiden dat de toepassing van fiscaal co-ouderschap automatisch gebeurt indien aan alle voorwaarden wordt voldaan (Antwerpen 2 april 2019, *FJF* 2020, 64; J. VAN DYCK, “Fiscaal co-ouderschap: automatische ook als (jeugd)rechter anders beslist”, *Fiscoloog* 2019, (10) 10). Dit wordt echter tegengesproken door een arrest van het Hof van Cassatie waaruit blijkt dat het fiscaal co-ouderschap geen verplichting, maar een keuzemogelijkheid betreft (Cass. 17 februari 2020, *FJF* 2020, 138; L. MAES, “Fiscaal co-ouderschap: toch geen automatische toepassing?”, *Fiscoloog* 2020, (9) 9).

¹³⁷⁰ L. DE GREEF, “Fiscaal co-ouderschap en aftrek onderhoudsgeld in hetzelfde jaar soms toch toegelaten”, *Fisc.Act.* 2011, (9) 9-10; X., “Co-ouderschap. Aftrek onderhoudsgelden”, *Fiscoloog* 2011, 13; E. VAN DE VELDE, “Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit” in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 116.

¹³⁷¹ *Com.IB* nr. 104/17; Brussel 19 september 2003, *EJ* 2004, 27, noot I. VAN DE WOESTEYNE; Gent 29 januari 2003, *Fisc.Koer.* 2003, 331; Gent 6 mei 1999, *FJF* 2000, 215; Circ. 25 januari 2007, nr. Ci.RH.331/580.592; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, “Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens”, *T.Not.* 2015, (526) 537; E. VAN DE VELDE, “Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit” in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 115; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 636; J. VAN DYCK, “Toch aftrekbaar in jaar van feitelijke scheiding?”, *Fiscoloog* 2008, (7) 7.

belastingvrije som wegens kinderlast.¹³⁷² Er zou geen automatische aanpassing door de fiscale administratie gebeuren indien wordt gekozen voor de aftrek van onderhoudsuitkeringen.¹³⁷³ De andere ouder behoudt in dat geval het recht om een administratief beroep in te dienen.¹³⁷⁴

- (5) Er wordt een afschrift van de overeenkomst of rechterlijke beslissing ter beschikking gehouden van de fiscale administratie.

De belastingplichtige dient enkel op de aangifte te vermelden dat één of meerdere kinderen zich in een situatie van fiscaal co-ouderschap bevinden.¹³⁷⁵

Het fiscaal co-ouderschap kan in theorie worden toegepast voor gescheiden doctorandi die een gelijkmatig verdeelde huisvesting voor hun kinderen voorzien en geen aftrek van een eventuele onderhoudsuitkering claimen. Aangezien bursalen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, kunnen zij geen aanspraak maken op de verdeling van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast als zijnde een belastingvermindering.

455. De combinatie van de regel dat de kinderen niet tegelijkertijd door beide ouders ten laste kunnen worden genomen en de progressiviteit van de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast (in functie van het aantal kinderen) leidt tot een **verschil in behandeling ten voordele van de ouder die het kind ten laste heeft**. Dit kwam duidelijk naar voren in het rapport van de federale ombudsman over gezinsfiscaliteit (2016), waarbij werd onderzocht wat het effect daarvan is in nieuw samengestelde gezinnen.¹³⁷⁶

---

¹³⁷² De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 32.

¹³⁷³ J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 260.

¹³⁷⁴ *Vr. en Antw.* kamercommissie financiën 2007, 7 november 2007, (Vr. nr. 259 R. DESEYN); De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 32.

¹³⁷⁵ Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 32; J. VAN DYCK, "Fiscaal co-ouderschap: keuzemogelijkheid of automatisme", *Fiscoloog* 2007, 2 (4); E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 544; D. PIGNOLET, "Fiscale regeling bij co-ouderschap", *AFT* 2007, (32) 36.

¹³⁷⁶ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 19.

456. Om te beginnen wordt het kind enkel in rekening gebracht bij de ouder die het kind ten laste heeft en dus niet bij de andere ouder voor het bepalen van "hun rang" bij de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast.¹³⁷⁷ De impact daarvan kan worden aangetoond aan de hand van enkele voorbeelden. Het eerste voorbeeld gaat uit van de situatie waarin beide ouders alleen maar gemeenschappelijke kinderen hebben uit hun vorige relatie, waarvoor het fiscaal co-ouderschap wordt toegepast. We nemen de hypothese aan dat alle kinderen ten laste zijn van de moeder, waardoor deze kinderen niet in rekening worden gebracht bij de vader zoals toegelicht. De vader krijgt de helft van de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast. Bij de moeder wordt de helft van deze toeslagen in mindering gebracht op het totaalbedrag aan toeslagen waarop zij recht heeft.

GEZINSSITUATIE	VERHOGING BELASTINGVRIJE SOM MOEDER	VERHOGING BELASTINGVRIJE SOM VADER
1 gemeenschappelijk kind (1.630)	1.630 - 1.630/2 = 815	0 + 1.630/2 = 815
2 gemeenschappelijke kinderen (4.210)	4.210 - 4.210/2 = 2.105	0 + 4.210/2 = 2.105
3 gemeenschappelijke kinderen (9.430)	9.430 - 9.430/2 = 4.715	0 + 9.430/2 = 4.715
4 gemeenschappelijke kinderen (15.250)	15.250 - 15.250/2 = 7.625	0 + 15.250/2 = 7.625
5 gemeenschappelijke kinderen (21.070)	21.070 - 21.070/2 = 10.535	0 + 21.070/2 = 10.535

Tabel 32: voorbeeld 1 gemeenschappelijke kinderen¹³⁷⁸

¹³⁷⁷ Circ. 19 februari 2002, nr. Ci.RH.331/532.273; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 20; J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 256; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 111; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 654; Commissie onderhoudsbijdrage, *Jaarverslag* 2016, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/afstamming/commissie_voor_ouderhoudsbijdragen, 21; J.-E. BEERNAERT, "Het fiscaal voordeel voor de kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijfsrecht: proeve van model", *T.Not.* 2021, (119) 131.

¹³⁷⁸ Gebaseerd op: De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 22.

457. Uit het eerste voorbeeld blijkt dat beide ouders exact hetzelfde bedrag aan toeslagen ontvangen zolang er enkel gemeenschappelijke kinderen in het spel zijn.¹³⁷⁹

458. Het tweede voorbeeld gaat uit van de situatie waarin beide ouders niet alleen gemeenschappelijke kinderen hebben uit een vorige relatie, maar ook niet-gemeenschappelijke kinderen hebben uit een nieuwe relatie. We nemen nog steeds de hypothese aan dat alle gemeenschappelijke kinderen ten laste zijn van de moeder. De niet-gemeenschappelijke kinderen worden geacht ten laste te zijn van iedere ouder.

GEZINSSITUATIE	VERHOOGING BELASTINGVRIJE SOM MOEDER	VERHOOGING BELASTINGVRIJE SOM VADER
1 gemeenschappelijk kind + 1 niet-gemeenschappelijk kind (4.210)	4.210 - 1.630/2 = 3.395	1.630 + 1.630/2 = 2.445 (verlies: 950)
1 gemeenschappelijk kind + 2 niet-gemeenschappelijke kinderen (9.430)	9.430 - 1.630/2 = 8.615	4.210 + 1.630/2 = 5.025 (verlies: 3.590)
1 gemeenschappelijk kind + 3 niet-gemeenschappelijke kinderen (15.250)	15.250 - 1.630/2 = 14.435	9.430 + 1.630/2 = 10.245 (verlies: 4.190)
2 gemeenschappelijke kinderen + 1 niet- gemeenschappelijk kind (9.430)	9.430 - 4.210/2 = 7.325	1.630 + 4.210/2 = 3.735 (verlies: 3.590)
3 gemeenschappelijke kinderen + 1 niet gemeenschappelijk kind (15.250)	15.250 - 9.430/2 = 10.535	1.630 + 9.430/2 = 6.345 (verlies: 4.190)

Tabel 33: voorbeeld 2 niet-gemeenschappelijke kinderen¹³⁸⁰

459. Uit het tweede voorbeeld blijkt dat de ouder die de gemeenschappelijke kinderen niet ten laste heeft, wordt benadeeld nu deze een lager bedrag aan toeslagen ontvangt. Dit is te wijten aan de progressiviteit van de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast (hoe meer kinderen men ten laste heeft, hoe hoger het bedrag van deze toeslagen). Het verlies neemt bovendien toe

¹³⁷⁹ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 22.

¹³⁸⁰ Gebaseerd op: De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 22.

naargelang er meer kinderen ten laste zijn. Het speelt daarbij geen rol of het gaat om één gemeenschappelijk kind en twee niet-gemeenschappelijke kinderen dan wel twee gemeenschappelijke kinderen en één niet-gemeenschappelijk kind.¹³⁸¹

460. Het derde voorbeeld gaat uit van de situatie waarin beide ouders een gemeenschappelijk kind hebben uit een vorige relatie en daarnaast niet-gemeenschappelijke kinderen hebben uit verschillende nieuwe relaties. We nemen de hypothese aan dat de kinderen telkens ten laste zijn van de moeder.

GEZINSSITUATIE	VERHOGING BELASTINGVRIJE SOM MOEDER	VERHOGING BELASTINGVRIJE SOM VADER
3 kinderen uit 3 verschillende relaties	9.430 - 1.630/2 - 1.630/2 - 1.630/2 = 6.985	0 + 1.630/2 + 1.630/2 + 1.630/2 = 2.445 (verlies: 4.540)
4 kinderen uit 4 verschillende relaties	15.250 - 1.630/2 - 1.630/2 - 1.630/2 - 1.630/2 = 11.990	0 + 1.630/2 + 1.630/2 + 1.630/2 + 1.630/2 = 3.260 (verlies: 8.730)

Tabel 34: voorbeeld 3 gezin dat verschillende keren opnieuw werd samengesteld¹³⁸²

461. Uit het derde voorbeeld blijkt dat de ouder die de kinderen niet ten laste heeft wederom wordt benadeeld nu deze een lager bedrag aan toeslagen ontvangt. Het verlies neemt toe naargelang het aantal keer dat het gezin opnieuw anders werd samengesteld.¹³⁸³

462. Volgens het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 25 mei 2016 is er geen sprake van een schending van het gelijkheidsbeginsel. Het fiscaal co-ouderschap vormt een uitzondering op het principe dat het fiscale voordeel van de verhoging

¹³⁸¹ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 23.

¹³⁸² Gebaseerd op: De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 22.

¹³⁸³ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 23.

van de belastingvrije som wegens kinderlast slechts aan één van de ouders wordt toegekend. De aangehaalde problematiek is slechts het logische gevolg van dit principe waardoor er een redelijke verantwoording voor bestaat.¹³⁸⁴ In het kader van de oude kinderbijslagregeling (voor de invoering van het Vlaams groeipakket) constateren we een gelijkaardig probleem. Ingeval van een echtscheiding met gelijkmatig verdeelde huisvesting van de kinderen werd slechts één van beide ouders aangeduid als bijslagtrekkende (niettegenstaande het feit dat kon worden geopteerd voor een betaling aan beide ouders). Op dat ogenblik kende de kinderbijslag nog een systeem van progressiviteit, waarbij het bedrag ervan steeg in functie van het aantal kinderen. Net zoals bij fiscaal co-ouderschap werden de kinderen enkel in aanmerking genomen bij de ouder-bijslagtrekkende voor het bepalen van hun rang. Het Grondwettelijk Hof oordeelde in zijn arrest van 21 februari 2008 dat dit een verschil in behandeling creëerde tussen beide ouders dat niet redelijk verantwoord was ten aanzien van de doelstelling van de wetgever om rekening te houden met de toename van de te dragen last naarmate de omvang van het gezin toeneemt en met de effectieve situatie van de opvoeding van de kinderen in een concreet gezinsverband. Een dergelijk verschil in behandeling zou echter niet het gevolg zijn van een bepaald wetsartikel, maar van het ontbreken van een wetsartikel dat toelaat om rekening te houden met de werkelijke last die beide ouders dragen in de opvoeding van de kinderen voor het bepalen van hun rang in de kinderbijslagregeling.¹³⁸⁵ Volgens het Grondwettelijk hof in zijn arrest van 12 oktober 2017 verhindert de regelgeving dat de hoedanigheid van bijslagtrekkende wordt toegekend aan elk van de gescheiden ouders die hun kinderen op gelijkmatig verdeelde wijze huisvesten. Hierdoor kunnen zij slechts bij één van beide ouders in aanmerking worden genomen voor het bepalen van hun rang in de kinderbijslagregeling. Net zoals in zijn vorig arrest stelt het Hof dat dit verschil in behandeling een gevolg is van het ontbreken van een wetsartikel dat toelaat om rekening te houden met de werkelijke last die beide ouders dragen in de opvoeding van de kinderen voor het bepalen van hun rang in

---

¹³⁸⁴ GwH 25 mei 2016, nr. 80/2016; J.E. BEERNAERT, "L'article 132bis du C.I.R. étendu mais, à nouveau, dans la tourmente?", *Act.dr.fam.* 2016, (182) 186-187; A.M. VANDEKERKHOVE, "Fiscaal co-ouderschap uitgebreid, personenbelasting", *Fisc.Act.* 2016, (1) 4; FOD Financiën, Analyse van de fiscale behandeling van verschillende samenlevingsvormen, S&L/DA/2016/088, 51; J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 256.

¹³⁸⁵ GwH 21 februari 2008, nr. 23/2008.

de kinderbijslagregeling. Het is de taak van de wetgever om deze lacune op te vullen.¹³⁸⁶ Het is vreemd dat het Grondwettelijk hof in twee gelijkaardige gevallen – het fiscaal co-ouderschap en het co-ouderschap met betrekking tot kinderbijslag – een andere stelling inneemt. Nochtans is het doel van de wetgever in beide gevallen hetzelfde, namelijk om rekening te houden met de werkelijke last die beide ouders dragen in de opvoeding van de kinderen. Vanuit die optiek kan het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 mei 2016 in vraag worden gesteld.

463. Niettegenstaande de beslissing van het Grondwettelijk hof dat er geen schending van het gelijkheidsbeginsel voorhanden is, werden in het rapport van de federale ombudsman een aantal specifieke voorstellen gedaan om ervoor te zorgen dat beide ouders eenzelfde fiscaal voordeel zouden ontvangen. Enerzijds zou men kunnen werken met een half kind ten laste.¹³⁸⁷ Dit zou dan wel afbreuk doen aan de algemene regel dat kinderen niet tegelijkertijd door beide ouders ten laste kunnen worden genomen. Anderzijds zou men de progressiviteit van de toeslagen op de belastingvrije som wegens kinderlast kunnen afschaffen.¹³⁸⁸ Deze oplossing zou aansluiten bij de regeling inzake gezinsbijslagen – als onderdeel van het Vlaams groeppakket – waarbij een uniform bedrag wordt bepaald dat niet meer in verhouding staat tot de rangorde van het kind.

464. Bovendien wordt enkel een belastingkrediet toegekend aan de ouder die het kind ten laste heeft.¹³⁸⁹ Voor bursalen is dit een belangrijk gegeven aangezien

---

¹³⁸⁶ GwH 12 oktober 2017, nr. 118/2017.

¹³⁸⁷ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 63.

¹³⁸⁸ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 63.

¹³⁸⁹ *Vr. en antw.* Kamer 2010-2011, 29 juni 2011 (Vr. nr. 439 B. SCHOOF); *Vr. en Antw.* Kamer 2016-2017, 2 december 2016 (Vr. nr. 1345 P. VANVELTHOVEN); A.M. VANDEKERKHOVE, "Fiscaal co-ouderschap uitgebreid, personenbelasting", *Fisc.Act.* 2016, (1) 4; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 543; FOD Financiën, Analyse van de fiscale behandeling van verschillende samenlevingsvormen, S&L/DA/2016/088, 37; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 25-26; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 110; Commissie onderhoudsbijdrage, *Jaarverslag 2016*, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/afstamming/commissie_voor_ouderhoudsbijdragen, 21.

zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen en dus geen gebruik kunnen maken van een belastingvermindering, maar wel van een belastingkrediet. De vermindering van de bedrijfsvoorheffing wegens gezinslasten wordt tevens integraal verleend aan deze ouder.¹³⁹⁰ Beide problemen zouden volgens het rapport van de federale ombudsman vrij eenvoudig kunnen worden verholpen door de wetgeving aan te passen in die zin dat ook het belastingkrediet en de vermindering van de bedrijfsvoorheffing worden verdeeld over beide ouders.¹³⁹¹

465. In grensoverschrijdende situaties waarbij het kind gedomicilieerd is in het buitenland, kan geen toepassing worden gemaakt van de regeling van fiscaal co-ouderschap.¹³⁹² Het fiscaal co-ouderschap is evenmin een optie bij een ongelijke of een quasi-gelijke huisvesting. In de praktijk geldt vaak een asymmetrische opvangregeling (bijvoorbeeld drie dagen bij de ene ouder en vier dagen bij de andere ouder) waarbij de kosten van beide ouders doorgaans wel van eenzelfde grootte zijn.¹³⁹³ Het lijkt daarentegen niet zo eenvoudig om fiscaal co-ouderschap ook toe te passen bij een ongelijke huisvesting. Een verdeling van de huisvesting waarbij het kind 1 dag bij de vader en 6 dagen bij de moeder verblijft, brengt immers niet dezelfde kosten mee voor beide ouders als een verdeling van de huisvesting waarbij het kind 3 dagen bij de vader en 4 dagen bij de moeder verblijft.

---

¹³⁹⁰ K. JANSSENS, "Beide co-ouders krijgen fiscaal voordeel kind ten laste, onroerende voorheffing", *Fisc.Act.* 2011, (1) 1-3; A.M. VANDEKERKHOVE, "Fiscaal co-ouderschap uitgebreid, personenbelasting", *Fisc.Act.* 2016, (1) 4; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 27; Commissie onderhoudsbijdrage, *Jaarverslag 2016*, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/afstamming/commissie_voor_ouderhoudsbijdragen, 21.

¹³⁹¹ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 64-65.

¹³⁹² Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 13; Wetsontwerp 17 maart 1999 houdende fiscale en andere bepalingen, *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 2073/1, 2; A.M. VANDEKERKHOVE, "Fiscaal co-ouderschap uitgebreid, personenbelasting", *Fisc.Act.* 2016, (1) 4; I. VAN DE WOESTEYNE, "De wetten van 15 maart 1999 en 4 mei 1999: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 1999, (114) 120; X., "Verdeling verhoging belastingvrije som: opgelet met alimentatie", *Fiscoloog* 2002, (7) 7; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 26.

¹³⁹³ A.M. VANDEKERKHOVE, "Fiscaal co-ouderschap uitgebreid, personenbelasting", *Fisc.Act.* 2016, (1) 4; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 27.

466. De toeslag op de belastingvrije som voor alleenstaanden met kinderlast bedoeld in artikel 133, eerste lid, 1° WIB 92 wordt **integraal** toegekend aan beide ouders in fiscaal co-ouderschap onder de voorwaarde dat zij een afzonderlijke aanslag ontvangen.¹³⁹⁴ Deze toeslag zou met name worden beschouwd als een persoonlijk recht van de belastingplichtige.¹³⁹⁵ Tot en met aanslagjaar 2007 werd dit fiscaal voordeel enkel toegekend aan de ouder die het kind ten laste had. Het Arbitragehof oordeelde in zijn arrest van 12 januari 2005 tot een schending van het gelijkheidsbeginsel in zoverre niet werd toegestaan dat dit fiscaal voordeel werd verdeeld tussen een alleenstaande vader en moeder.¹³⁹⁶ De keuze voor de integrale toekenning van de toeslag aan beide alleenstaande ouders wordt door de regering verantwoord omwille van het feit dat een loutere verdeling ervan problematisch zou zijn in een aantal gevallen. Fiscaal co-ouderschap zou met name ook worden toegepast voor ouders die niet meer alleenstaand zijn. Zo zou de ouder die het kind niet fiscaal ten laste heeft, wettelijk samenwonend of gehuwd kunnen zijn met een andere partner, waardoor deze ouder eigenlijk geen recht heeft op een verdeling. De omgekeerde situatie is eveneens denkbaar, namelijk dat de ouder die het kind ten laste heeft, niet meer alleenstaand is en dus geen recht heeft op de toeslag. De andere ouder zou

---

¹³⁹⁴ Art. 133, eerste lid, 1° WIB 92; Circ. 26 april 2010, nr. Ci.RH.331/598.621, art. 31; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSSSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 106; L. DE GREEF, "Fiscaal co-ouderschap: fiscus geeft tekst en uitleg", *Fisc.Act.* 2010, (5) 6; J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 256; C. AERTS, "De fiscaalrechtelijke aspecten van co-ouderschap" in P. SENAËVE, F. SWENNEN en G. VERSCHULDEN (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (39) 64; G. VERSCHULDEN, "Kinderalimentatieovereenkomsten in het raam van EOT: buitengewone kosten, motiveringsplicht en wijzigbaarheid" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (313) 336; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 211.

¹³⁹⁵ X., "Fiscaal co-ouderschap gevoelig uitgebreid, wet houdende diverse bepalingen", *Fisc.Act.* 2006, (3) 4; D. PIGNOLET, "Fiscale regeling bij co-ouderschap", *AFT* 2007, (32) 35.

¹³⁹⁶ Arbitragehof 12 januari 2005, nr. 3/2005; D. PIGNOLET, "Fiscale regeling bij co-ouderschap", *AFT* 2007, (32) 34; J.-E. BEERNAERT, "De bijkomende belastingvrije som voor kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf: artikel 132bis WIB of het fiscaal co-ouderschap verduidelijkt", *T.Fam.* 2020, (254) 256; C. AERTS, "De fiscaalrechtelijke aspecten van co-ouderschap" in P. SENAËVE, F. SWENNEN en G. VERSCHULDEN (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (39) 64; C. AERTS, "Fiscaalrechtelijke aspecten van verblijfsco-ouderschap. Commentaar op de wet van 27 december 2006", *T.Fam.* 2007, (82) 87; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 656; X., "Ook verhoging alleenstaande ouder moet verdeelbaar zijn", *Fiscoloog* 2005, (5) 5.

bijgevolg geen verdeling kunnen bekomen, ook al heeft hij daar wel recht op. Daarnaast zou men mogelijk ook andere kinderen ten laste kunnen hebben, die al recht geven op de volledige toeslag, waardoor een verdeling geen zin meer heeft. Zodoende dient een dergelijke toeslag te worden beschouwd als een persoonlijk recht van de belastingplichtige.¹³⁹⁷ Volgens de Afdeling wetgeving van de Raad van State zou dit echter een breuk betekenen met de filosofie van artikel 132bis WIB 92 en een verschil in behandeling creëren tussen ouders die gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen, naargelang zij al dan niet samenwonen.¹³⁹⁸ De regering meent dat er geen discriminatie voorhanden is aangezien de enige belastingplichtigen die de toeslag verkrijgen, alleenstaande ouders zijn die door de toepassing van artikel 132bis WIB 92 kunnen worden geacht kinderen ten laste te hebben.¹³⁹⁹ Gescheiden doctorandi in fiscaal co-ouderschap kunnen de toeslag op de belastingvrije som voor alleenstaanden met kinderlast toepassen voor zover zij alleenstaand zijn of een nieuwe feitelijke relatie aangaan.

467. Uit de redactie van artikel 133 WIB 92 blijkt dat ook dat de bijkomende toeslag voor alleenstaande ouders met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit bedoeld in artikel 133, tweede lid WIB 92 integraal wordt toegekend aan beide ouders in fiscaal co-ouderschap indien zij de voorwaarden daartoe vervullen.¹⁴⁰⁰

---

¹³⁹⁷ Wetsontwerp 21 november 2006 houdende diverse bepalingen (I), *Parl.St.* Kamer 2006-2007, nr. 51-2760/001, 171.

¹³⁹⁸ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 40.

¹³⁹⁹ Wetsontwerp 21 november 2006 houdende diverse bepalingen (I), *Parl.St.* Kamer 2006-2007, nr. 51-2760/001, 171.

Merk op dat dit belastingvoordeel mogelijk tweemaal wordt toegekend binnen hetzelfde feitelijke gezin, wanneer minstens twee kinderen deel uitmaken van dat gezin waarvan één niet-gemeenschappelijk is. Dit komt doordat beide ouders in hun afzonderlijke aanslag verklaren met betrekking tot welke kinderen zij als gezinshoofd kunnen worden beschouwd en de fiscale administratie zich niet kan inmengingen in die keuze; Circ. 20 november 2002, nr. Ci.RH.331/517.844; *Vr. en Antw.* Kamer 2011-2012, 16 november 2012, (Vr. nr. 9 V. WOUTERS); De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 39.

¹⁴⁰⁰ Art. 133, tweede lid WIB 92; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 106.

468. Vanuit de *ratio legis* van het fiscaal co-ouderschap, met name het verdelen van de fiscale voordelen met betrekking tot kinderlast, is het inderdaad een vreemd gegeven dat beide ouders recht hebben op deze toeslagen. Zeker nu het perfect mogelijk is om in hoofde van beide ouders te beoordelen of zij aanspraak kunnen maken op een verdeling, waardoor de door de regering aangehaalde problemen zich niet voordoen.

3.3 Onderhoudsuitkeringen

469. Onder de term onderhoudsuitkeringen verstaan we in dit onderzoek enerzijds de onderhoudsbijdrage die één van de ouders aan de kinderen is verschuldigd en anderzijds de uitkering tot levensonderhoud tussen echtgenoten.¹⁴⁰¹ Onderhoudsuitkeringen worden volgens artikel 104, 1° WIB 92 gekwalificeerd als een aftrekbare besteding ten belope van 80%.¹⁴⁰² Een aftrekbare besteding wordt meer bepaald in mindering gebracht van het (gezamenlijk belastbare) totale netto-inkomen alvorens de progressieve tarieven worden toegepast.¹⁴⁰³ De aftrek van voorgenoemde onderhoudsuitkeringen (voor 80%) wordt gekoppeld aan bepaalde voorwaarden:¹⁴⁰⁴

---

¹⁴⁰¹ HOGE RAAD VAN FINANCIËN, Advies omtrent het fiscaal stelsel van de onderhoudsuitkeringen, maart 2013, nr. D/2013/11.691/4, 3-4.

¹⁴⁰² Er wordt enkel ingegaan op de onderhoudsuitkeringen uit artikel 104, 1° WIB 92 en niet op de achterstallige onderhoudsuitkeringen uit artikel 104, 2° WIB 92; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 205.

¹⁴⁰³ *Com.IB* nr. 104/1; A. GOEGEBUER, "Regelmatigheid van de betaling en behoefte van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 215; M. MAUS, "Het aspect "behoefte" bij de beoordeling van de fiscale aftrekbaarheid van uitkeringen tot onderhoud", *Not.Fisc.M.* 2000, (75) 75; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 4; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 112; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 530-531; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 631; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 93.

¹⁴⁰⁴ Art. 104, eerste lid, 1° WIB 92; *Com.IB* nr. 104/5; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 547; A. GOEGEBUER, "Regelmatigheid van de betaling en behoefte van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 214-215; M. MAUS, "Het aspect "behoefte" bij de beoordeling van de fiscale aftrekbaarheid van uitkeringen tot onderhoud", *Not.Fisc.M.* 2000, (75) 76; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 4; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder

- (1) de uitkering wordt regelmatig betaald, tenzij het een gekapitaliseerde onderhoudsuitkering betreft;

Een regelmatige betaling veronderstelt periodiciteit.¹⁴⁰⁵ De betalingen dienen niet noodzakelijk wekelijks, maandelijks of trimestrieel te gebeuren. Het is daarentegen voldoende dat zij punctueel en naargelang de omstandigheden herhaaldelijk plaatsvinden.¹⁴⁰⁶ Een lichte vertraging, van niet meer dan drie maanden, wordt geaccepteerd.¹⁴⁰⁷ Daarenboven dienen de betalingen – naast het feit dat zij niet exact op hetzelfde tijdstip moeten gebeuren – ook niet per se mathematisch uit hetzelfde bedrag te bestaan.¹⁴⁰⁸ Voor uitgaven die geen periodiek karakter hebben, zoals buitengewone kosten (*infra* derde voorwaarde), is de voorwaarde van regelmatigheid zonder voorwerp.¹⁴⁰⁹

---

gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 114; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 351; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 632; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 93.

¹⁴⁰⁵ Brussel 19 juni 1992, *FJF* 1993, 23; Antwerpen 22 oktober 1996, *FJF* 1997, 20; N. NIMMEGEERS, *Hoe minder personenbelasting betalen? Alles over uitgaven met fiscaal voordeel, federaal en gewestelijk*, Antwerpen, Kluwer, 2017, 323; J.E. BEERNAERT, "Capita selecta inzake onderhoudsgelden en fiscaliteit", *Not.Fisc.M.* 2004, (88) 92; A. GOEGEBUER, "Regelmaticheid van de betaling en behoefte van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 215; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 359; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 634.

¹⁴⁰⁶ *Com.IB* nr. 104/20; Luik 8 januari 1992, *FJF* 1992, 140.

¹⁴⁰⁷ *Com.IB* nr. 104/21; A. GOEGEBUER, "Regelmaticheid van de betaling en behoefte van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 216; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 5; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 359; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 634; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 94.

¹⁴⁰⁸ Brussel 15 februari 2001, *Fiscoloog* 2001, 10; Antwerpen 25 maart 1986, *FJF* 1986, 302; Antwerpen 6 januari 1997, *FJF* 1998, 341; Rb. Antwerpen 25 juni 2005, *Fiscoloog* 2005, 10; Bergen 5 december 1985, *AFT* 1986, 208; Brussel 28 juni 1985, *FJF* 1987, 18; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 549; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 359; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 634.

¹⁴⁰⁹ *Circ.* 5 augustus 2010, nr. Ci.RH.241/605.665, nr. 14; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 550; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 11; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 634; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 95.

- (2) de genietter van de uitkering maakt geen deel uit van het gezin van de schuldenaar op het ogenblik van de betaling;

Deze voorwaarde wordt niet beoordeeld op 1 januari van het aanslagjaar maar op het ogenblik van de betaling.¹⁴¹⁰ Het gezin moet daarbij in zijn gebruikelijke betekenis worden opgevat, als zijnde een feitelijke toestand die wordt gekenmerkt door een huiselijk samenleven en –wonen, zonder tijdelijke onderbrekingen uit te sluiten.¹⁴¹¹

- (3) de uitkering wordt toegekend in uitvoering van een verplichting op grond van het Burgerlijk Wetboek, het Gerechtelijk Wetboek of een gelijkaardige wettelijke verplichting in een buitenlandse wetgeving;

Eenzijds kunnen de artikelen 203 en 203bis BW worden vermeld met betrekking tot de onderhoudsplicht van de ouders ten opzichte van hun kinderen. Ouders dienen met name naar evenredigheid van hun middelen te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, de gezondheid, het toezicht, de opvoeding, de opleiding en de ontplooiing van hun kinderen. Indien de opleiding niet is voltooid, loopt de verplichting door tot na de meerderjarigheid van het kind.¹⁴¹² Elke ouder kan daartoe van de andere ouder zijn bijdrage in de kosten (of een onderhoudsbijdrage) vorderen.¹⁴¹³ Die kosten omvatten zowel gewone kosten als buitengewone kosten.¹⁴¹⁴ Gewone

---

¹⁴¹⁰ *Com.IB* nr. 104/5; Gent 19 december 1989, *Bull.Bel.* 1994, 1969; N. NIMMEGEERS, *Hoe minder personenbelasting betalen? Alles over uitgaven met fiscaal voordeel, federaal en gewestelijk*, Antwerpen, Kluwer, 2017, 325; J.E. BEERNAERT, "Capita selecta inzake onderhoudsgelden en fiscaliteit", *Not.Fisc.M.* 2004, (88) 89; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 548.

¹⁴¹¹ *Com.IB* nr. 104/13; Cass. 17 september 1982, *AFT* 1982, 262; Cass. 5 mei 1977, *JDF* 1980, 27; Antwerpen 30 juni 1998, *FJF* 1999, 106; Luik 25 juni 1997, *FJF* 1998, 200; Brussel 15 november 1996, *FJF* 1997, 80; Antwerpen 27 juni 1994, *FJF* 1995, 66; N. NIMMEGEERS, *Hoe minder personenbelasting betalen? Alles over uitgaven met fiscaal voordeel, federaal en gewestelijk*, Antwerpen, Kluwer, 2017, 326; J.E. BEERNAERT, "Capita selecta inzake onderhoudsgelden en fiscaliteit", *Not.Fisc.M.* 2004, (88) 89; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 12-13; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 356; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 635; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 95; S. VAN CROMBRUGGE, "Onderhoudsuitkering voor studerend kind", *Fiscoloog* 2018, (13) 13; S. VAN CROMBRUGGE, "Onderhoudsuitkering – deel uitmaken van het gezin", *Fiscoloog* 2003, (10) 10.

¹⁴¹² Art. 203, § 1 BW.

¹⁴¹³ Art. 203bis, § 2 BW; L. GALLE, "Problemen rond het begrip 'buitengewone kosten' m.b.t. de kinderen bij echtscheiding door onderlinge toestemming", *Not.Fisc.M.* 2010, (89) 91; S. BROUWERS, "Alimentatie-rekenen voor kinderen: hoever staan we?", *Not.Fisc.M.* 2011, (222) 226.

¹⁴¹⁴ Art. 203bis, § 3, eerste lid BW.

kosten worden gedefinieerd als “*alle gebruikelijke kosten met betrekking tot het dagelijkse onderhoud van het kind*”.¹⁴¹⁵ Buitengewone kosten worden gedefinieerd als “*de uitzonderlijke, noodzakelijke of onvoorzienbare uitgaven die voortvloeien uit toevallige of ongewone gebeurtenissen en die het gebruikelijke budget voor het dagelijkse onderhoud van het kind dat desgevallend als basis diende voor de vaststelling van de onderhoudsbijdragen overschrijden*”.¹⁴¹⁶ Omwille van hun onzeker karakter kunnen deze buitengewone kosten moeilijk op voorhand worden berekend, waardoor zij bijgevolg niet kunnen worden verrekend in de gewone onderhoudsbijdrage.¹⁴¹⁷ De aftrek van deze kosten is een feitenkwestie die geval per geval moet worden onderzocht door de fiscale administratie, wat maakt dat de controle ervan niet evident is.¹⁴¹⁸ Anderzijds kunnen de artikelen

---

¹⁴¹⁵ Art. 203bis, § 3, tweede lid BW; G. VERSCHULDEN, “Kinderalimentatieovereenkomsten in het raam van EOT: buitengewone kosten, motiveringsplicht en wijzigbaarheid” in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (313) 315.

¹⁴¹⁶ Art. 203, § 3, derde lid BW; KB 22 april 2019 tot vaststelling van de buitengewone kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1 van het Burgerlijk Wetboek en de wijze van tenuitvoerlegging ervan, *BS 2 mei 2019*; Commissie onderhoudsbijdrage, *Jaarverslag 2016*, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/afstamming/commissie_voor_onderhoudsbijdragen, 15-18; N. NIMMEGEERS, *Hoe minder personenbelasting betalen? Alles over uitgaven met fiscaal voordeel, federaal en gewestelijk*, Antwerpen, Kluwer, 2017, 316-317; S. BROUWERS, “De verplichting van de ouders hun kinderen levensonderhoud, opvoeding en opleiding te verschaffen” in OVB (ed.), *Handboek familierecht voor de advocaat-stagiair 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, (369) 376; S. BROUWERS, “Alimentatie-rekenen voor kinderen: hoever staan we?”, *Not.Fisc.M.* 2011, (222) 226; X., “Buitengewone kosten voor kinderen om de drie maanden af te rekenen”, *Notariaat 2019*, (6) 6-7; S. BROUWERS, “Wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen”, *Notariaat 2010*, (1) 3; G. VERSCHULDEN, “Kinderalimentatieovereenkomsten in het raam van EOT: buitengewone kosten, motiveringsplicht en wijzigbaarheid” in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (313) 317; H. CASMAN, P. MACALUSO, M. DELBROEK en L. VERSCHUEREN, *Echtelijke moeilijkheden & echtscheiding door onderlinge toestemming anno 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 38.

¹⁴¹⁷ Circ. 5 augustus 2010, nr. Ci.RH.241/605.665, nr. 9; L. DE VRIESE, “Onderzoek naar de ‘fiscale’ grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding” in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 10.

¹⁴¹⁸ De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 48.

Een andere moeilijkheid betreft de vaststelling van het bedrag van de onderhoudsbijdrage. De onderhoudsbijdrage wordt in principe bepaald in functie van de kosten van het levensonderhoud en de opvoeding van het kind evenals de financiële toestand van beide ouders. De rechter moet onder meer rekening houden met “het bedrag van de kinderbijslag en van de sociale en fiscale voordelen van alle aard die elk van de ouders voor het kind ontvangt” (art. 1321 Ger.W.). Dit alles kan soms zeer complex zijn omdat de fiscale impact voor de ouders niet altijd gemakkelijk kan worden vastgesteld. Dit heeft onder meer te maken met de gezinssamenstelling (wanneer men bijvoorbeeld opnieuw wettelijk gaat samenwonen of huwt kan er geen aanspraak meer worden gemaakt op de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast), de keuze tussen het fiscaal co-ouderschap en de aftrek van onderhoudsuitkeringen en het feit dat de aftrek van onderhoudsuitkeringen er toe kan leiden dat het grensbedrag voor het fiscaal ten laste nemen van het kind wordt overschreden waardoor de andere ouder geen aanspraak meer maakt op de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast; De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit*,

301 BW en 1288 Ger.W. worden vermeld, met betrekking tot de uitkering tot levensonderhoud tussen ex-echtgenoten. Een dergelijke uitkering kan worden vastgesteld op basis van een overeenkomst of een rechterlijke beslissing.¹⁴¹⁹ Ten aanzien van onderhoudsuitkeringen bestaat er een groot verschil tussen gehuwden en wettelijk samenwonenden, hoewel ze voor het WIB 92 volledig worden gelijkgesteld. Dit volgt uit de verwijzing naar de (onderhouds)verplichtingen op grond van het Burgerlijk Wetboek of het Gerechtelijk Wetboek. Van zodra de wettelijke samenwoning wordt beëindigd, kan er immers geen dergelijke verplichting worden teruggevonden in het Burgerlijk Wetboek of het Gerechtelijk Wetboek, waardoor onderhoudsuitkeringen tussen ex-partners niet aftrekbaar (maar ook niet belastbaar) zijn.¹⁴²⁰

- (4) De uitkering is effectief betaald in de loop van het belastbare tijdperk en wordt door bewijsstukken gerechtvaardigd.¹⁴²¹

De aftrekbaarheid van de onderhoudsuitkering is volgens de fiscale administratie bovendien beperkt tot de behoefte van de genietter van de uitkering.¹⁴²² Deze voorwaarde is niet expliciet opgenomen in artikel 104, 1° WIB 92, maar kan

---

een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 51-53; HOGE RAAD VAN FINANCIËN, Advies omtrent het fiscaal stelsel van de onderhoudsuitkeringen, maart 2013, nr. D/2013/11.691/4, 6.

¹⁴¹⁹ Art. 301 BW en 1288 Ger.W.; C. AERTS, « Fiscale aspecten van de EOT-overeenkomst », *Not.Fisc.M.* 2007, (191) 193; C. VAN ROY, « Overzicht van rechtspraak (2007-2011) – De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting », *T.Fam.* 2011, (111) 112; FOD FINANCIËN, *Fiscale bemiddelingsdienst jaarverslag 2019*, https://financien.belgium.be/sites/default/files/Jaarverslag%20Fiscale%20Bemiddelingdienst_NL_2019.pdf, 63.

¹⁴²⁰ Vlaamse overheid, *compensatieclausules bij een ongelijke verdeling van arbeid en zorg in de partnerrelatie, een gids voor notarissen en juridische adviseurs*, Brussel, Gelijke kansen in Vlaanderen, 2014, 28; K. SABBE en G. COPS, « Niet getrouwd, wel gescheiden. Juridische aspecten van de beëindiging van de samenwoning », *Not.Fisc.M.* 2002, (1) 6; A. GOEGEBUER, « Regelmatigheid van de betaling en behoefte van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen », *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 218; M. VANDEN BROECK, « Fiscale behandeling van onderhoudsgelden », *TFR* 2004, (351) 351; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, « Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit » in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 94; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 206; FOD FINANCIËN, *Fiscale bemiddelingsdienst jaarverslag 2019*, https://financien.belgium.be/sites/default/files/Jaarverslag%20Fiscale%20Bemiddelingdienst_NL_2019.pdf, 63.

¹⁴²¹ *Com.IB* nr. 104/41; N. NIMMEGEERS, *Hoe minder personenbelasting betalen? Alles over uitgaven met fiscaal voordeel, federaal en gewestelijk*, Antwerpen, Kluwer, 2017, 334.

¹⁴²² Brussel 18 november 1986, *JDF* 1987, 228; Luik 17 november 1993, *FJF* 1994, 188.

Wanneer het bedrag van de onderhoudsuitkering door een rechterlijke beslissing is vastgesteld, zal de fiscale administratie de aftrek ervan doorgaans aanvaarden zonder de behoefte van de genietter van de uitkering na te gaan; N. NIMMEGEERS, *Hoe minder personenbelasting betalen? Alles over uitgaven met fiscaal voordeel, federaal en gewestelijk*, Antwerpen, Kluwer, 2017, 318.

impliciet worden afgeleid uit de verwijzing naar de (onderhouds)verplichtingen op grond van het Burgerlijk Wetboek of het Gerechtelijk Wetboek waarin wordt gerefereerd aan de staat van behoefte van de genietter van de uitkering.¹⁴²³ De onderhoudsverplichting van de ouders ten opzichte van hun kinderen (artikel 203, § 1 BW) is echter algemeen waardoor niet is vereist dat de kinderen behoeftig zouden zijn.¹⁴²⁴ Voorgenoemde voorwaarde van behoeftigheid is niet absoluut, maar relatief, rekening houdende met de sociale stand van de genietter van de uitkering.¹⁴²⁵ De kosten die de ouders maken bij de uitoefening van hun omgangsrecht (bijvoorbeeld de kosten van vervoer voor het ophalen en terugbrengen van het kind) kunnen in beginsel niet worden aangemerkt als aftrekbare onderhoudsuitkeringen, maar worden eerder gezien als een vrijgevigheid.¹⁴²⁶ Uitgaven die enkel tot doel hebben om vermogens-elementen te verwerven of te behouden kunnen eveneens niet worden beschouwd als aftrekbare onderhoudsuitkeringen.¹⁴²⁷

---

¹⁴²³ *Com.IB* nr. 104/42; Gent 24 september 1992, *Bull.Bel.* 1994, 1495; A. GOEGBUER, "Regelmatigheid van de betaling en behoeftigheid van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 218; M. MAUS, "Het aspect "behoefte" bij de beoordeling van de fiscale aftrekbaarheid van uitkeringen tot onderhoud", *Not.Fisc.M.* 2000, (75) 76; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 12; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 352.

¹⁴²⁴ *Com.IB* nr. 104/42; Antwerpen 25 mei 1999, *TFR* 1999, 801; Antwerpen 28 november 2000, *FJF* 2001, 32; Rb. Brussel 20 oktober 2004, *JDF* 2006, 120; A. GOEGBUER, "Regelmatigheid van de betaling en behoeftigheid van de onderhoudsgerechtigde als voorwaarde voor de fiscale aftrekbaarheid van onderhoudsuitkeringen", *Not.Fisc.M.* 2002, (214) 221; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 12; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 352.

¹⁴²⁵ *Com.IB* nr. 104/44 en 104/46; Antwerpen 17 maart 1992, *FJF* 1992, 260; Gent 9 april 2002, *Fisc.Koer.* 2002, 381; Brussel 12 januari 2001, *FJF* 2002, 34; Antwerpen 30 januari 1995, *Fisc.Koer.* 1995, 282; Antwerpen 3 maart 1992, *FJF* 1993, 20; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 554.

¹⁴²⁶ In bepaalde rechtspraak wordt ook het argument aangehaald dat dergelijke uitgaven geen regelmatig karakter vertonen om de aftrek te weigeren; Brussel 20 juni 2007, *Fisc.Koer.* 2007, 601; Brussel 17 maart 2011, *FJF* 2013, 48; Antwerpen 22 september 1998, *EJ* 1999, 27; Gent 19 mei 1992, *FJF* 1992, 311; Antwerpen 5 mei 1997, *FJF* 1997, 391; Antwerpen 22 september 2009, *NJW* 2010, 283; Gent 29 januari 2003, *Fisc.Koer.* 2003, 331; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 11; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 633.

¹⁴²⁷ Cass 25 mei 2000, *AFT* 2000, 531 (interesten van de hypothecaire lening met betrekking tot het onroerend goed waarvan men de blote eigendom kreeg ingevolge de overeenkomst voorafgaand aan de echtscheiding door onderlinge toestemming); Luik 14 maart 2001, *FJF* 2001, 301 (stortingen in kader van overeenkomst met betrekking tot onroerend goed behorend tot de gemeenschap); Gent 20 september 2000, *Fisc.Act.* 2000, 5 (afbetaling hypothecaire schuld); Gent 19 mei 1992, *FJF* 1992, 311 (verzekeringspremies op contracten die werden aangegaan om de echtelijke woning te verwerven); Antwerpen 4 februari 1997, *FJF* 1997, 226 (verbintenis om

470. Daarnaast is de onderhoudsuitkering voor 80% belastbaar als een divers inkomen bij de uitkeringsgerechtigde – zijnde het kind of de ex-echtgenoot – onder dezelfde voorwaarden als voor de aftrekbaarheid ervan.¹⁴²⁸ De fiscale behandeling in hoofde van de ene partij is echter niet bepalend voor de fiscale behandeling in hoofde van de andere partij. Concreet betekent dit dat de aftrek bij de ene partij niet de belastbaarheid voor de andere partij tot gevolg heeft, en omgekeerd.¹⁴²⁹ Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat de onderhoudsbijdrage bij het kind wordt belast, terwijl zij niet in aftrek kan worden gebracht bij de betalende ouder ten gevolge van zijn keuze voor het fiscaal co-ouderschap.¹⁴³⁰ Niettegenstaande de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag, wordt de aftrek van de uitkering tot levensonderhoud aan de echtgenoot in het jaar van feitelijke scheiding aanvaard voor zover deze uitkering bij de andere echtgenoot als een divers inkomen wordt aangemerkt.¹⁴³¹ De mogelijkheid bestaat overigens

---

lopende schulden met betrekking tot de gemeenschappelijke woning verder af te betalen); N. NIMMEGEERS, *Hoe minder personenbelasting betalen? Alles over uitgaven met fiscaal voordeel, federaal en gewestelijk*, Antwerpen, Kluwer, 2017, 315; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 633.

¹⁴²⁸ Art. 90, 3° en 99 WIB 92; Gent 23 februari 1995, *Bull.Bel.* 1998, 2223; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 560; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 2; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 117; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 365; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 208.

¹⁴²⁹ Brussel 19 februari 1991, *FJF* 1991, 210; Brussel 23 juni 2000, *Fisc.Act.* 2000, 4; Bergen 20 juni 1997, *FJF* 1998, 118; Luik 21 december 1988, *Bull.Bel.* 1990, 1951; Bergen 5 februari 1993, *JDF* 1994, 143; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 559; FOD Financiën, Analyse van de fiscale behandeling van verschillende samenlevingsvormen, S&L/DA/2016/088, 42; Vlaamse overheid, *compensatieclausules bij een ongelijke verdeling van arbeid en zorg in de partnerrelatie, een gids voor notarissen en juridische adviseurs*, Brussel, Gelijke kansen in Vlaanderen, 2014, 27; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 3; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 116; M. VANDEN BROECK, "Fiscale behandeling van onderhoudsgelden", *TFR* 2004, (351) 368; Z. VAN HESE en D. VAN BECELAERE, "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (90) 93.

¹⁴³⁰ *Vr. en Antw.* Kamer 2004-2005, 15 maart 2005, (Vr. nr. 5957 M.J. CHABOT); E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, (526) 556; E. VAN DE VELDE, "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in A.L. VERBEKE en F. BUYSENS (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, (97) 117.

¹⁴³¹ *Com.IB* nr. 104/18; *Circ.* 29 juni 2010, nr. Ci.RH.26/592.612.

dat de kinderen in het jaar van feitelijke scheiding ten laste zijn van de ene echtgenoot en de andere echtgenoot de voor hen betaalde onderhoudsuitkeringen in aftrek kan brengen (*supra* randnummer 454).

471. De Hoge Raad van Financiën gaf in haar advies van 2013 aan dat de uitgaven die als fiscaal aftrekbare onderhoudsuitkeringen kunnen worden erkend, steeds talrijker worden en van zeer uiteenlopende aard zijn (de huur van een kamer, de aankoop van een treinabonnement, een wagen, een computer,...). Dit kan leiden tot moeilijkheden omtrent de afbakening en de controle van de toelaatbare uitgaven. Zo lijkt het voor de ouder die het kind niet fiscaal ten laste heeft vaak voordeliger om een aftrek te claimen, aangezien geen maximumgrens wordt vooropgesteld. Bijgevolg zou er in die situatie dus een onevenwicht kunnen ontstaan tussen de ouder die het kind fiscaal ten laste heeft (beperkt bedrag) en de ouder die de aftrek van onderhoudsuitkeringen vraagt (onbeperkt bedrag).¹⁴³² De fiscale administratie schuift verschillende oplossingen naar voren, zoals de afschaffing van de aftrekbaarheid en de belastbaarheid van onderhoudsuitkeringen, de invoering van een onderscheid tussen het fiscaal- en burgerrechtelijke begrip of de invoering van een maximumgrens.¹⁴³³ Hoewel het voor assistenten die het kind niet ten laste hebben voordeliger lijkt om een eventuele onderhoudsuitkering in aftrek te brengen, is dit voor bursalen geen issue nu zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen.

3.4 Gezinsbijslag als onderdeel van het Vlaams groeipakket: verdeling sociale toeslag?

472. Een echtscheiding heeft binnen het Vlaams groeipakket in beginsel enkel een invloed op de sociale toeslag als onderdeel van de gezinsbijslagen. Normalerweise zullen beide ouders worden aangeduid als begunstigde van de

---

¹⁴³² HOGE RAAD VAN FINANCIËN, Advies omtrent het fiscaal stelsel van de onderhoudsuitkeringen, maart 2013, nr. D/2013/11.691/4, 7; L. DE VRIESE, "Onderzoek naar de 'fiscale' grenzen van de betaling van onderhoudsgeld na echtscheiding" in Orde van advocaten bij de balie te Gent (ed.), *De advocaat als generalist*, Gent, Larcier, 2018, (1) 1; G. VERSCHULDEN, "Kinderalimentatieovereenkomsten in het raam van EOT: buitengewone kosten, motiveringsplicht en wijzigbaarheid" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (313) 336.

¹⁴³³ HOGE RAAD VAN FINANCIËN, Advies omtrent het fiscaal stelsel van de onderhoudsuitkeringen, maart 2013, nr. D/2013/11.691/4, 7.

gezinsbijslagen, tenzij één van hen het exclusief ouderlijk gezag heeft.¹⁴³⁴ Zij bepalen samen aan wie van hen de toelagen moeten worden uitbetaald, en bij gebrek aan akkoord, zal de jongste onder hen deze verkrijgen.¹⁴³⁵ Een geschil omtrent de aanwijzing van begunstigen kan aanhangig worden gemaakt voor de familierechtbank.¹⁴³⁶ Als uitzondering hierop wordt bepaald dat de helft van de sociale toeslag aan iedere ouder wordt verleend bij een gelijkmatig verdeelde huisvesting, in zoverre zij aan de toekenningsvoorwaarden voldoen (*supra* randnummer 402 e.v.).¹⁴³⁷ Indien de huisvesting van het kind niet bepaald of bekrachtigd is door de bevoegde rechtbank, wordt tevens uitgegaan van een gelijkmatig verdeelde huisvesting.¹⁴³⁸ Voor het bepalen van het gezins- en inkomensbegrip wordt het gemeenschappelijke kind volledig meegeteld bij beide ouders.¹⁴³⁹ Het inkomen van beide ouders wordt apart bekeken, eventueel binnen het nieuw samengestelde gezin. Daarbij wordt rekening gehouden met de inkomsten van de begunstigde en de persoon met wie hij een feitelijk gezin vormt.¹⁴⁴⁰ Bij een ongelijkmatig verdeelde huisvesting wordt de sociale toeslag volledig toegekend aan de ouder bij wie het kind voor meer dan de helft van de tijd verblijft.¹⁴⁴¹ In dat opzicht wordt het kind ook enkel meegeteld in dat gezin.¹⁴⁴²

473. Merk op dat er anders wordt omgegaan met co-ouderschap in de personenbelasting en de sociale zekerheid. Voor de sociale toeslag wordt het kind immers meegeteld bij beide gezinnen en niet enkel bij het gezin van de ouder die het kind ten laste heeft. Bovendien wordt ruimte gelaten voor gevallen waarin een gelijkmatig verdeelde huisvesting niet bepaald of bekrachtigd is door de bevoegde rechtbank. Beide rechtstakken houden daarentegen geen rekening met een ongelijkmatig verdeelde huisvesting.

---

¹⁴³⁴ Art. 57 decreet 27 april 2018.

¹⁴³⁵ Art. 65 decreet 27 april 2018.

¹⁴³⁶ V. VERDEYEN, "Procedure in het kader van de Vlaamse gezinsbijslagen", www.socialeye.be.

¹⁴³⁷ Art. 58, § 1 decreet 27 april 2018.

¹⁴³⁸ Art. 18, vierde lid decreet 27 april 2018.

¹⁴³⁹ Art. 18 decreet 27 april 2018.

¹⁴⁴⁰ V. VERDEYEN, "Prestaties in het kader van de Vlaamse gezinsbijslagen", www.socialeye.be.

¹⁴⁴¹ Art. 58, § 2 decreet 27 april 2018.

¹⁴⁴² Art. 18, derde lid decreet 27 april 2018; E. ALOFS en E. TIMBERMONT, "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in G. DEKNUDT, S. BERGHMAN, T. DELAMEILLIEURE, E. ALOFS, E. TIMBERMONT en J. CALLEBAUT (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, (59) 85-86.

3.5 Casus gescheiden doctorandus: berekening personenbelasting en sociale toeslag in de sociale zekerheid

474. Zoals reeds werd uiteengezet in de casus, bekijken we het onderscheid in personenbelasting en sociale zekerheid tussen assistenten en bursalen na een echtscheiding, rekening houdende met de verschillende samenlevingsvormen. Voor wat betreft de personenbelasting wordt uitgegaan van de hypothese dat het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie op een gelijkmatig verdeelde wijze wordt gehuisvest waardoor het fiscaal co-ouderschap principieel kan worden toegepast. In eerste instantie wordt ingegaan op de situatie waarin de assistent/bursaal na de echtscheiding opnieuw alleen komt te staan met het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie. Er wordt rekening gehouden met de omstandigheid dat het kind al dan niet ten laste is van de doctorandus, waarbij in het laatstgenoemde geval de vraag rijst of de aftrek van een eventuele onderhoudsuitkering een beter alternatief vormt. Hiervoor wordt aangenomen dat de onderhoudsuitkering (met betrekking tot de gewone kosten) wordt vastgesteld op 100 euro per maand. De buitengewone kosten bedragen 2.000 euro op jaarbasis. Daarnaast bekijken we de situatie waarin de assistent/bursaal een nieuw samengesteld gezin vormt en niet alleen een gemeenschappelijk kind heeft uit de vorige relatie maar ook een tweede kind krijgt uit de nieuwe relatie. De doctorandus gaat met andere woorden een feitelijke relatie aan met een nieuwe partner – waarmee hij tevens een tweede kind krijgt – die vervolgens resulteert in een wettelijke samenwoning en uiteindelijk in een huwelijk. Het tweede kind uit de nieuwe relatie wordt steeds ten laste genomen door de partner van de doctorandus.

475. Bursalen ontvangen op jaarbasis een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs van respectievelijk 27.588,20 euro en 26.937,77 euro naargelang het feit of zij al dan niet alleenstaand (feitelijk samenwonend) zijn. Daarmee gepaard gaande wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 281,15 euro en 270,15 euro.

476. Assistenten ontvangen jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 37.090,98 euro. Opnieuw dient het forfait beroepskosten gelijk aan 30%

(maximum 4.880 euro) in mindering te worden gebracht. Bij de inhouding van de bedrijfsvoorheffing moet rekening worden gehouden met kinderlast onder de vorm van een extra vermindering. Heeft de alleenstaande assistent het kind ten laste, passen we de vermindering voor kinderlast, de vermindering voor alleenstaanden en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast toe. Voorgenoemde verminderingen wegens kinderlast komen in de regeling van fiscaal co-ouderschap enkel toe aan diegene met het kind ten laste. Indien de alleenstaande assistent het kind niet ten laste heeft, passen we dus enkel de vermindering voor alleenstaanden toe. Bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag vervalt laatstgenoemde vermindering. Dit komt neer op een ingehouden bedrijfsvoorheffing van respectievelijk 8.986,33 euro (als alleenstaande, feitelijk samenwonende en wettelijke samenwonende in het eerste jaar indien het kind ten laste wordt genomen door de doctorandus), 9.874,33 euro (als alleenstaande, feitelijk samenwonende en wettelijk samenwonende in het eerste jaar indien het kind niet ten laste wordt genomen door de doctorandus), 9.742,33 (als wettelijke samenwonende vanaf het tweede jaar en gehude indien het kind ten laste wordt genomen door de doctorandus) en 10.186,33 euro (als wettelijk samenwonende vanaf het tweede jaar en gehuwde indien het kind niet ten laste wordt genomen door de doctorandus).¹⁴⁴³ Er wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 403,43 euro.

---

¹⁴⁴³ De eerste drie maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 759,61 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.901,91 na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Als alleenstaande (afzonderlijke aanslag) wordt de vermindering voor kinderlast van 37 euro, de vermindering voor alleenstaanden van 26 euro en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast van 37 euro toegepast. Als wettelijk samenwonende of gehuwde (gemeenschappelijke aanslag) wordt enkel de vermindering voor kinderlast van 37 euro toegepast. Indien het kind niet ten laste is van de assistent vervallen de verminderingen wegens kinderlast. De volgende negen maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 788,50 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.959,88 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Als alleenstaande wordt de vermindering voor kinderlast van 37 euro, de vermindering voor alleenstaanden van 26 euro en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast van 37 euro toegepast. Als wettelijk samenwonende en gehuwde (gemeenschappelijke aanslag) wordt enkel de vermindering voor kinderlast van 37 euro toegepast. Indien het kind niet ten laste is van de assistent vervallen de verminderingen wegens kinderlast. Op de eindejaarspremie van 1.746,33 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen wordt een bedrijfsvoorheffing van 46,44% of 811 euro ingehouden. Berekening als alleenstaande (afzonderlijke aanslag): gemeenschappelijk kind uit de vorige relatie ten laste $((759,61 - 26 - 37 - 37) \times 3) + ((788,50 - 26 - 37 - 37) \times 9) + 811 = 8.986,33$ - gemeenschappelijk kind uit de vorige relatie niet ten laste $((759 - 26) \times 3) + ((788,50 - 26) \times 9) + 811 = 9.874,33$. Berekening gemeenschappelijke aanslag: gemeenschappelijk kind uit de vorige relatie ten laste $((759,61 - 37) \times 3) + ((788,50 - 37) \times 9) + 811 = 9.742,33$ - gemeenschappelijk kind uit de vorige relatie niet ten laste $(759,61 \times 3) + (788,50 \times 3) + 811 = 10.186,33$.

477. In de hypothese dat de doctorandus een nieuwe partner heeft waarmee hij een tweede kind krijgt, als zijnde feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd, gaan we ervan uit dat deze partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt. Net zoals voor assistenten, moet het forfait beroepskosten gelijk aan 30% (maximum 4.880 euro) in mindering worden gebracht. Zoals gezegd wordt het tweede kind uit de nieuwe relatie steeds ten laste genomen door de partner, maar bekijken we beide opties voor het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie (met name het ten laste zijn van de ex-echtgenoot van de doctorandus of van de doctorandus zelf). Bij feitelijke samenwoning en wettelijke samenwoning in het eerste jaar bedraagt de ingehouden bedrijfsvoorheffing 11.208,72 euro met toepassing van de vermindering voor kinderlast, de vermindering voor alleenstaanden en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast. Bij wettelijke samenwoning vanaf het tweede jaar en het huwelijk wordt de vermindering voor alleenstaanden en de vermindering voor ongehuwde ouders met kinderlast niet meer toegepast waardoor de ingehouden bedrijfsvoorheffing 11.964,72 euro bedraagt. In dit laatste geval wordt bij de partner van de bursaal slechts een bedrijfsvoorheffing van respectievelijk 6.684 en 7.512 euro ingehouden (omwille van het feit dat deze in een andere schaal valt; *supra* randnummer 337). Er wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 462,08 euro. We houden tevens rekening met een aanvullende gemeentebelasting van 7%.

478. In onderstaande tabel wordt de verschuldigde belasting weergegeven in het scenario dat men als bursaal of assistent in fiscaal co-ouderschap alleenstaand is, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd is. Er dient rekening te worden gehouden met de verdeling van de belastingvrije som voor het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie en de verhoging van de belastingvrije som voor het tweede kind uit de nieuwe relatie, de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast (lees ook: feitelijk samenwonenden) en de belastingvermindering voor kinderopvang. Zoals gezegd kan de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar niet worden gecumuleerd met de belastingvermindering voor kinderopvang. We kiezen ervoor om de belastingvermindering voor kinderopvang toe te passen aangezien dit in de

meeste gevallen voordeliger zal zijn. Hiervoor wordt uitgegaan van de hypothese dat beide kinderen een jaar lang één dag per week naar een kinderopvang gaan waarvoor het maximumbedrag van 13 euro per opvangdag wordt gependeed. De uitgaven voor een kinderopvang worden op die manier vastgesteld op 1.352 euro (13 x 2 x 52). Voor een uitgebreidere berekening kan worden verwezen naar bijlage 3.

	Assistent 37.090,98	Bursaal 27.588,20/26.937,77
<p>Alleenstaand (afzonderlijke aanslag)</p> <p>(1) <i>KIND TEN LASTE</i></p> <p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 30% (maximum 4.880)</p> <p>Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 8.986,33</p> <p>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 281,15</p> <p>(2) <i>KIND NIET TEN LASTE</i></p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>(3) <i>ONDERHOUDS-UITKERING</i></p>	<p>Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Aftrek onderhoudsuitkering: 2.560</p> <p>Belastingvrije som: 2.958 (helft verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast) /2.247,50 (geen verhogingen wegens kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 304,20 /- (geen belastingvermindering kinderopvang)</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 8.986,33 /9.874,33 /9.874,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 428,94 - 1.316,94 - 1.497,14</p>	<p>Belastingkrediet kinderlast: 203,75 /- (geen belastingkrediet) /- (geen belastingkrediet)</p> <p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 281,15 /270,15 /270,15</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 484,90 - 270,15 - 270,15</p>

<p>Feitelijk samenwonend (afzonderlijke aanslag)</p> <p>(1) KIND TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfs-voorheffing: 8.986,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 281,15</p> <p>PARTNER Bruto belastbaar beroepsinkomen: 41.726,40</p> <p>Ingehouden bedrijfs-voorheffing: 11.208,72</p> <p>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>(2) KIND NIET TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfs-voorheffing: 9.874,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>(3) ONDERHOUDS-UITKERING</p>	<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Aftrek onderhouds-uitkering: 2.560</p> <p>Belastingvrije som: 2.958 (helft verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast) /2.958 /2.247,50 (geen verhogingen wegens kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 304,20 /304,20 /-</p> <p>Verrekening bedrijfs-voorheffing: 8.986,33 /9.874,33 /9.874,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 428,94 - 1316,94 - 1.497,14</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 3.202,50 (verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 304,20</p> <p>Verrekening bedrijfs-voorheffing: 11.208,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 679,39</p>	<p>BURSAAL</p> <p>Belastingkrediet kinderlast: 203,75 /- /-</p> <p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 281,15 /270,15 /270,15</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 484,90 - 270,15 - 270,15</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 3.202,50 (verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast)</p> <p>Belastingvermindering kinderopvang: 304,20</p> <p>Verrekening bedrijfs-voorheffing: 11.208,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 679,39</p>
<p>Wettelijk samenwonend</p> <p>Jaar 1: afzonderlijke aanslag</p> <p>(1) KIND TEN LASTE</p>	<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Aftrek onderhouds-uitkering: 2.560</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p>	<p>BURSAAL</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p>

<p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfs- voorheffing: 8.986,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>(2) KIND NIET TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfs- voorheffing: 9.874,33</p> <p>(3) ONDERHOUDS- UITKERING</p>	<p>Belastingvrije som: 2.958 (helpt verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast) /2.958 /2.247,50 (geen verhogingen wegens kinderlast)</p> <p>Belasting- vermindering kinderopvang: 304,20 /304,20 /-</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 8.986,33 /9.874,33 /9.874,33</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 428,94 - 1.316,94 - 1.497,14</p>	<p>Belastingvrije som: 3.202,50 (verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast)</p> <p>Belasting- vermindering kinderopvang: 304,20</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 11.208,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 679,39</p>	<p>Belastingkrediet kinderlast: 203,75 /- /-</p> <p>Belastingvrije som: 3.735,90 (verhoging jaar wettelijke samenwoning + verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast)</p> <p>Belasting- vermindering kinderopvang: 304,20</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 11.208,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 473,90 - 270,15 - 270,15</p>	<p>Belastingvrije som: 3.735,90 (verhoging jaar wettelijke samenwoning + verhoging kinderlast één kind + bijkomende toeslag alleenstaande met kinderlast)</p> <p>Belasting- vermindering kinderopvang: 304,20</p> <p>Verrekening bedrijfs- voorheffing: 11.208,72</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 1.249,70</p>
<p>Jaar 2: gemeen- schappelijke aanslag</p> <p>(1) KIND TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfs- voorheffing: 9.742,33</p> <p>PARTNER Ingehouden bedrijfs- voorheffing: 11.964,72 (partner assistent) -</p>	<p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Aftrek onderhouds- uitkering: 2.560</p> <p>Belastingvrije som: 2.469 (helpt verhoging kinderlast één kind) /2.469 /2.247,50</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.713,50 (verhoging kinderlast één kind)</p>	<p>BURSAAL</p> <p>Belastbaar beroepsinkomen: 11.053,92</p> <p>Aftrek onderhouds- uitkering: 2.560</p> <p>Belastingvrije som: 2.469 (helpt verhoging kinderlast één kind) /2.469 /2.123,48 (geen volledige</p>	<p>PARTNER Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Toepassing huwelijks- quotiënt: 30% x 36.846,40 = 11.053,92 (max. 11.090)</p> <p>Belastingvrije som: 2.713,50 (verhoging kinderlast één kind) /2.713,50 /2.862,32 (verhoging</p>

7.512 (partner bursaal) (2) KIND NIET TEN LASTE ASSISTENT Ingehouden bedrijfs- voorheffing: 10.186,33 (3) ONDERHOUDS- UITKERING	(geen verhogingen wegens kinderlast) Belasting- vermindering kinderopvang: 283,78 /283,78 /135,64 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 9.742,33 /10.186,33 /10.186,33 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 403,43	Belasting- vermindering kinderopvang: 324,62 /324,62 /168,56 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 11.964,72 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08	aanwending belastingvrije som: saldo wordt overgedragen naar partner) Belasting- vermindering kinderopvang: 182,52 /182,52 /- (geen belast inkomen) Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15	kinderlast één kind + overheveling saldo van partner) Belasting- vermindering kinderopvang: 425,88 /425,88/228,84 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 7.512 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08	
	Totaal verschuldigde belasting: - 1.638,69 / - 2.082,69 / -2.752,84		Totaal verschuldigde belasting: - 2.062,44 / - 2.062,44 / - 2.163,92		
Gehuwd (gemeen- schappelijke aanslag)	Totaal verschuldigde belasting: - 1.638,69 / - 2.082,69 / -2.752,84 (zie bovenstaande berekening)		Totaal verschuldigde belasting: - 2.062,44 / - 2.062,44 / - 2.163,92 (zie bovenstaande berekening)		

Tabel 35: personenbelasting echtscheiding

479. De beginsituatie waarbij de doctorandus in fiscaal co-ouderschap **alleenstaand** is, geeft aanleiding tot een belasting van respectievelijk **428,94** en **484,90 euro in het voordeel van de assistent en de bursaal** wanneer het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie ten laste is van hen. Het relatief grotere voordeel dat de bursaal genereert is te wijten aan het feit dat de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid volledig kan worden gerecupereerd via de aangifte personenbelasting. Daarnaast wordt de helft van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast omgezet in een belastingkrediet. De assistent heeft recht op de helft van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang. Wanneer het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie niet ten laste is van de doctorandus, komen we tot een belasting van respectievelijk **1.316,94** en **270,15 euro in het voordeel van de**

assistent en de bursaal. Bij de assistent wordt 888 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden aangezien de verminderingen wegens kinderlast enkel worden toegepast voor de persoon die het kind ten laste heeft. Deze hogere bedrijfsvoorheffing compenseert het grotere voordeel dat de assistent ondervindt volledig, waardoor er in feite niets verandert. Indien het slechts gaat om één kind heeft het fiscaal co-ouderschap geen andere uitwerking afhankelijk van het feit of dat kind al dan niet te laste is van de assistent. De bursaal bevindt zich in een nadeligere situatie (214,75 euro) nu het belastingkrediet wegens kinderlast enkel wordt toegekend aan de persoon die het kind ten laste heeft. Wanneer de doctorandus opteert voor de af trek van een onderhoudsuitkering in de plaats van het fiscaal co-ouderschap, komen we tot een belasting van respectievelijk **1.497,14** en **270,15 euro in het voordeel van de assistent en de bursaal.** De assistent ondervindt een groter voordeel dan bij de toepassing van het fiscaal co-ouderschap (180,20 euro). Merk op dat men in deze situatie geen recht heeft op de helft van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang. Daarentegen wordt 80% van de onderhoudsuitkering (onbeperkt) als aftrekbare besteding in mindering gebracht alvorens de toepassing van de progressieve tarieven. De bursaal bevindt zich in eenzelfde situatie als bij de toepassing van het fiscaal co-ouderschap nu de aftrek van een onderhoudsuitkering voor hem geen nut heeft.

480. De situatie waarbij de doctorandus **feitelijk samenwoont** en een tweede kind krijgt met de nieuwe partner (terwijl het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie ten laste is van de doctorandus), geeft aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.108,33** en **1.164,29 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal.** De partner van zowel de assistent als de bursaal wordt op eenzelfde manier belast aangezien deze in beide gevallen recht heeft op de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast (met betrekking tot het tweede kind uit de huidige relatie), de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang. Het relatief grotere voordeel dat we opmerken bij het gezin van de bursaal heeft opnieuw te maken met het feit dat de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid volledig kan worden

gerecupereerd via de aangifte personenbelasting. Daarnaast wordt de helft van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast omgezet in een belastingkrediet. Wanneer het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie niet ten laste is van de doctorandus, komen we tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.996,33** en **949,54 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Bij de assistent wordt 888 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden aangezien de verminderingen wegens kinderlast enkel worden toegepast voor de persoon die het kind ten laste heeft. Deze hogere bedrijfsvoorheffing compenseert het grotere voordeel dat de assistent ondervindt volledig, waardoor er in feite niets verandert. Indien het slechts gaat om één kind heeft het fiscaal co-ouderschap geen andere uitwerking afhankelijk van het feit of dat kind al dan niet te laste is van de assistent. De bursaal bevindt zich in een nadeligere situatie (214,75 euro) nu het belastingkrediet wegens kinderlast enkel wordt toegekend aan de persoon die het kind ten laste heeft. Wanneer de doctorandus opteert voor de af trek van een onderhoudsuitkering in de plaats van het fiscaal co-ouderschap, komen we tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **2.176,53** en **949,54 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Het gezin van de assistent ondervindt een groter voordeel dan bij de toepassing van het fiscaal co-ouderschap (180,20), terwijl het gezin van de bursaal zich in een gelijkaardige positie bevindt aangezien de aftrek van een onderhoudsuitkering voor de bursaal geen nut heeft.

481. De situatie waarbij de doctorandus **wettelijk samenwoont** en het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie ten laste neemt, geeft in het **eerste jaar** aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.108,33** en **1.723,60 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Merk op dat praktisch niets verandert aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een feitelijk samenwonende doctorandus. In het gezin van de bursaal kan de partner aanspraak maken op de verhoging van de belastingvrije som aangezien voor het jaar van de wettelijke samenwoning een afzonderlijke aanslag wordt gevestigd en de netto-bestaansmiddelen van de bursaal niet hoger zijn dan 3.380 euro. Deze verhoging van de belastingvrije som betekent een groot voordeel in de

belastingheffing van de partner (570,31 euro). Wanneer het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie niet ten laste is van de doctorandus, komen we tot een gezinsbelasting van respectievelijk **1.996,33** en **1.519,85 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Bij de assistent wordt 888 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden aangezien de verminderingen wegens kinderlast enkel worden toegepast voor de persoon die het kind ten laste heeft. Deze hogere bedrijfsvoorheffing compenseert het grotere voordeel dat de assistent ondervindt volledig, waardoor er in feite niets verandert. Indien het slechts gaat om één kind heeft het fiscaal co-ouderschap geen andere uitwerking afhankelijk van het feit of dat kind al dan niet ten laste is van de assistent. De bursaal bevindt zich in een nadeligere situatie (203,75 euro) nu het belastingkrediet wegens kinderlast enkel wordt toegekend aan de persoon die het kind ten laste heeft. Wanneer de doctorandus opteert voor de af trek van een onderhoudsuitkering in de plaats van het fiscaal co-ouderschap, komen we tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **2.176,53** en **1.519,85 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Het gezin van de assistent ondervindt een groter voordeel dan bij de toepassing van het fiscaal co-ouderschap (180,20), terwijl het gezin van de bursaal zich in een gelijkaardige positie bevindt aangezien de aftrek van een onderhoudsuitkering voor de bursaal geen nut heeft. In het **tweede jaar** geeft de situatie waarbij de doctorandus **wettelijk samenwoont** en het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie ten laste neemt, aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **1.638,69** en **2.062,44 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Het is opnieuw moeilijk om conclusies te trekken op basis van voorgenoemde bedragen aangezien de ingehouden bedrijfsvoorheffing – als voorschot op de personenbelasting sterk verschilt. Het gezin van de assistent ondervindt een voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke aanslag (530,36 euro). Er werd echter 1.512 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een nadeel van 981,64 euro; te wijten aan het feit dat de bijkomende toeslag op de belastingvrije som voor alleenstaanden met kinderlast niet meer kan worden toegepast). Het gezin van de bursaal ondervindt een voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke

aanslag (338,84 euro). Er werd echter 3.696,72 euro minder bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een voordeel van 4.035,56 euro). Wanneer het gemeenschappelijke kind uit de vorige relatie niet ten laste is van de doctorandus, komen we tot een gezinsbelasting van respectievelijk **2.082,69** en **2.062,44 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Bij de assistent wordt 444 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden aangezien de verminderingen wegens kinderlast enkel worden toegepast voor de persoon die het kind ten laste heeft. Deze hogere bedrijfsvoorheffing compenseert het grotere voordeel dat de assistent ondervindt volledig, waardoor er in feite niets verandert. Indien het slechts gaat om één kind heeft het fiscaal co-ouderschap geen andere uitwerking afhankelijk van het feit of dat kind al dan niet ten laste is van de assistent. De bursaal kan door de toepassing van het huwelijksquotiënt nu wel aanspraak maken op de helft van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast. Wanneer de doctorandus opteert voor de af trek van een onderhoudsuitkering in de plaats van het fiscaal co-ouderschap, komen we tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **2.752,84** en **2.163,92 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en het gezin van de bursaal**. Het gezin van de assistent en bursaal ondervinden beiden een groter voordeel dan bij de toepassing van het fiscaal co-ouderschap (670,15 en 101,48 euro). Het gezin van de bursaal kan toepassing maken van het huwelijksquotiënt waardoor de bursaal zelf gebruik kan maken van de aftrek van een onderhoudsuitkering. Hierdoor kan de belastingvrije som niet volledig worden aangewend, maar wordt het saldo ervan overgeheveld naar de partner.

482. De situatie waarbij de doctorandus **gehuwd** is, geeft aanleiding tot eenzelfde "gezinsbelasting" als voor wettelijk samenwonenden die een gemeenschappelijke aanslag ontvangen.

483. In de personenbelasting wordt duidelijk rekening gehouden met de situatie van een echtscheiding, enerzijds via het fiscaal co-ouderschap en anderzijds via de aftrek van een onderhoudsuitkering. Het fiscaal co-ouderschap bij alleenstaande, maar ook feitelijk samenwonende en wettelijke samenwonende doctorandi in het eerste jaar (afzonderlijke aanslag) creëert verschillen tussen bursalen en assistenten afhankelijk van het feit of het gemeenschappelijke kind

uit de vorige relatie al dan niet ten laste is van hen. Bursalen kunnen enkel gebruik maken van het belastingkrediet wegens kinderlast in zoverre zij het kind ook ten laste hebben. Voor assistenten maakt het in principe geen verschil of zij het kind al dan niet ten laste hebben, maar in dit laatste geval is het doorgaans voordeliger om te kiezen voor de aftrek van een onderhoudsuitkering. Voor het eerste jaar van de wettelijke samenwoning genereert het gezin van de bursaal een groot voordeel ten gevolge van de verhoging van de belastingvrije som aangezien voor het jaar van de wettelijke samenwoning een afzonderlijke aanslag wordt gevestigd en de netto-bestaansmiddelen van de bursaal niet hoger zijn dan 3.380 euro. De vestiging van een gemeenschappelijke aanslag – vanaf het tweede jaar van de wettelijke samenwoning en het huwelijk – blijkt nadeliger voor assistenten maar voordeliger voor bursalen. Het maakt in principe niet uit of het kind al dan niet ten laste is van de doctorandus, maar in dit laatste geval is het nu ook voor bursalen voordeliger te opteren voor de aftrek van een onderhoudsuitkering aangezien zij via de toepassing van het huwelijksquotiënt hier nu wel gebruik van kunnen maken.

484. Voor wat betreft de sociale zekerheid, heeft co-ouderschap vooral een impact op de sociale toeslag in het kader van het Vlaams groeipakket. De sociale toeslag vormt een onderdeel van de gezinsbijslagen, waarvan de ouders in principe zelf bepalen aan wie zij toekomen. Bij co-ouderschap wordt voorgenoemde toeslag echter verdeeld onder beide ouders in zoverre men aan de toekenningsvoorwaarden voldoet. Indien men één of twee kinderen heeft, wordt zij normalerwijze vastgesteld op 52,02 euro onder de voorwaarde dat het jaarinkomen van het gezin de grens van 31.605,89 euro niet overschrijdt. Concreet betekent dit dat de helft hiervan, gelijk aan 26,01 euro, kan worden toegekend aan alleenstaande bursalen aangezien hun fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs niet wordt meegerekend bij de bepaling van het inkomensbegrip. Alleenstaande assistenten overschrijden deze grens met hun bezoldiging als belastbaar beroepsinkomen. In de hypothese dat voorgenoemde doctorandi een partner hebben waarmee zij een feitelijk gezin vormen, wordt ook gekeken naar het inkomen van die partner (41.726,40 euro) dat deze grens opnieuw zal overschrijden.

4. Invloed van andere inkomsten

4.1 *Casus andere inkomsten*

485. De casus bekijkt de impact van een eventueel vermogen/andere inkomsten (naast het salaris/de doctoraatsbeurs) op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi, rekening houdende met de verschillende samenlevingsvormen. Daarbij worden de meest gangbare “inkomsten” bestudeerd, zoals het kopen of het bouwen van een eigen woning, het verhuren van een tweede woning, vergoedingen voor auteursrechten, vervangingsinkomsten wegens arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een (arbeids)ongeval of (beroeps)ziekte, prijzen en vergoedingen voor uitvindingen. Deze zogenaamde inkomsten vormen niet alleen voor assistenten, maar ook voor bursalen een belastbaar inkomen binnen de personenbelasting. Doordat bursalen hiermee evenzeer een belastbaar inkomen ontvangen, rijst de vraag of zij nog toepassing kunnen maken van het huwelijksquotiënt en of bepaalde fiscale voordelen (zoals belastingverminderingen) kunnen worden aangewend. Binnen de sociale zekerheid ligt de focus op de vervangingsinkomsten wegens arbeidsongeschiktheid. Daarvoor vertrekken we vanuit de veronderstelling dat de desbetreffende doctorandus een ziekte krijgt of een ongeval meemaakt, met als gevolg dat deze arbeidsongeschikt wordt verklaard. Een dergelijke ziekte of ongeval houdt – afhankelijk van het feit of de gebeurtenis zich heeft voorgedaan binnen of buiten de beroepsuitoefening – verband met de sector beroepsziekten/arbeidsongevallen hetzij de sector ziekte en invaliditeit. Er wordt onderzocht op welke manier voorgenoemde inkomsten in de personenbelasting worden behandeld en hoe specifiek de hoogte van het vervangingsinkomen wegens arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld in de sociale zekerheid. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de twee grote categorieën van doctorandi, met name de assistenten en de bursalen (doctorandi met een beurs van de universiteit en FWO-aspiranten vormen voor de bespreking van dit onderdeel een homogene groep). We bekijken telkens de situatie van een assistent en een bursaal die tijdens de voorbereiding van het doctoraat nog andere inkomsten ontvangen naast hun salaris of doctoraatsbeurs. We gaan ervan uit dat de doctorandus een eigen woning bouwt, een tweede woning aankoopt voor verhuur, inkomsten

ontvangt uit publicaties in diverse tijdschriften, een vervangingsinkomen ontvangt wegens arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een (arbeids)ongeval of (beroeps)ziekte, een prijs krijgt voor het schrijven van het beste tijdschriftartikel en ten slotte een vergoeding krijgt voor een door hem gedane uitvinding.

486. Om de precieze impact van deze inkomsten op het niveau van de personenbelasting te duiden, wordt opnieuw gebruik gemaakt van cijfervoorbeelden. Hiervoor wordt uitgegaan van het bedrag van de doctoraatsbeurs en de bezoldiging na inhouding van de sociale zekerheidsbijdragen, zoals werd vastgesteld in de eerste casus. Zo ontvangen bursalen op jaarbasis een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs van 26.937,77 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen. Assistenten ontvangen jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen (dus na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) van 37.090,98 euro. In de hypothese dat de doctorandus een partner heeft waarmee hij feitelijk samenwoont, wettelijk samenwoont of huwt, gaan we ervan uit dat deze partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt (48.000 euro voor aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen).

487. De impact van deze inkomsten binnen de sociale zekerheid beperkt zich tot het vervangingsinkomen wegens arbeidsongeschiktheid. Hiervoor wordt eveneens uitgegaan van een cijfervoorbeeld, met name door middel van een berekening van de hoogte van de uitkeringen tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid. Zulke uitkeringen zijn gebaseerd op het brutoloon. Assistenten ontvangen in dat opzicht een bruto-maandloon van 3.404,90 euro (bedrag vanaf 1 april 2020), terwijl bursalen een bruto-maanddoctoraatsbeurs van 2.490,99 euro krijgen (bedrag vanaf 1 oktober 2020) (*supra* randnummers 123 en 131).

488. In de personenbelasting dienen voorgaande inkomsten desgevallend te worden gecategoriseerd onder de vier soorten inkomsten, zijnde de onroerende inkomsten, de roerende inkomsten, de beroepsinkomsten en de diverse inkomsten.¹⁴⁴⁴ Op die manier kan het toepasselijke belastingregime voor elk van deze inkomsten worden toegelicht. Daarnaast wordt ook ingegaan op de fiscale

---

¹⁴⁴⁴ Art. 6 WIB 92.

voordelen die eventueel kunnen worden aangewend. Het bouwen of kopen van een eigen woning en de verhuur van een tweede woning behoren in se tot de onroerende inkomsten. Belangrijk in dat verband is de recente afschaffing van de Vlaamse geïntegreerde woonbonus voor alle eigen woningen.¹⁴⁴⁵ Op federaal niveau blijven de gewone interestaftrek en de belastingvermindering voor langetermijnsparen evenwel bestaan voor niet-eigen woningen.¹⁴⁴⁶ De inkomsten uit publicaties in diverse tijdschriften vormen een vergoeding voor auteursrechten en worden steeds gekwalificeerd als een roerend inkomen voor zover de grens van 62.090 euro niet wordt overschreden (ook al worden deze auteursrechten behaald in het kader van de beroepsactiviteit).¹⁴⁴⁷ Vervangingsinkomsten behoren als belastbare bezoldiging tot de beroepsinkomsten.¹⁴⁴⁸ Bij de bespreking van de impact van kinderlast op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi werd reeds uiteengezet dat de moederschapsuitkering, de vaderschapsuitkering en de onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en het zorgkrediet/tijdskrediet fiscaalrechtelijk een vervangingsinkomen vormen. In aansluiting daarop ondergaat de arbeidsongeschiktheidsuitkering in beginsel hetzelfde belastingregime. Arbeidsongeschiktheid betreft overigens een risico dat zich te allen tijde kan voordoen en dat dus niet per se gelinkt is aan een specifieke fase in het leven van de doctorandus. Het is daarentegen niet ondenkbaar dat de doctorandus met een dergelijke arbeidsongeschiktheid wordt geconfronteerd gedurende de voorbereiding van het doctoraat, waardoor dit verder als voorbeeld wordt gebruikt bij de bespreking van de vervangingsinkomens. Deze inkomsten worden voorts onderworpen aan de belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomsten. Prijzen en vergoedingen voor uitvindingen worden ten slotte aangemerkt als diverse inkomsten.¹⁴⁴⁹ Bovenvermelde inkomsten vormen zowel voor assistenten als voor bursalen een belastbaar inkomen. Als gevolg daarvan rijst de vraag of bursalen – net zoals assistenten – gebruik kunnen maken van de fiscale voordelen met betrekking tot de besproken inkomsten.

489. Het sociale zekerheidsaspect van deze inkomsten beperkt zich tot het vervangingsinkomen wegens arbeidsongeschiktheid. Zoals reeds aangegeven,

---

¹⁴⁴⁵ Art. 145/38/2 WIB 92.

¹⁴⁴⁶ Art. 14 en 145/5-145/6 WIB 92.

¹⁴⁴⁷ Art. 17, 5° en 37, tweede lid WIB 92.

¹⁴⁴⁸ Art. 31, tweede lid, 4° WIB 92.

¹⁴⁴⁹ Art. 90, 2° en 90, 12° WIB 92.

kan deze arbeidsongeschiktheid ontstaan ten gevolge van een ziekte/ongeval zowel in het kader van de uitoefening van het beroep (sector arbeidsongevallen en beroepsziekten) als daarbuiten (sector ziekte en invaliditeit). Hoewel vervangingsinkomsten fiscaalrechtelijk eenzelfde behandeling ondergaan voor assistenten en bursalen, blijkt dit niet altijd het geval te zijn voor de sociale zekerheid. Bovendien heeft een ziekte/ongeval ook tot gevolg dat de doctorandus zich gedurende een bepaalde tijd niet kan wijden aan de voorbereiding van het doctoraat. In dat opzicht moet ook de mogelijkheid tot schorsing/verlenging van de doctoraatstermijn worden bekeken.

4.2 *Onroerende inkomsten: het bouwen of kopen van een eigen woning en het verhuren van een tweede woning*

4.2.1 Het bouwen of kopen van een eigen woning

490. De eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder of vruchtgebruiker van een onroerend goed is personenbelasting verschuldigd op de inkomsten die het goed genereert.¹⁴⁵⁰ Het bruto belastbaar inkomen van de eigen woning wordt vastgesteld op basis van het geïndexeerd kadastraal inkomen.¹⁴⁵¹ Voorgenoemd kadastraal inkomen (KI) vertegenwoordigt het gemiddelde normale netto-inkomen van één jaar.¹⁴⁵² De eigen woning kan worden gedefinieerd als “*de woning die de belastingplichtige als eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder*

---

¹⁴⁵⁰ Art. 11 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 35; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 69.

¹⁴⁵¹ Art. 7, § 1, 1° WIB 92; G. POPPE, “Het belastingstelsel van de inkomsten uit onroerende verhuur: een overzicht”, *T.Huur* 2000, (93) 96; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 70.

¹⁴⁵² Art. 471, § 2 WIB 92.

Het KI wordt vastgelegd door de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie (art. 472, § 1 WIB 92). Normalerweise wordt er om de tien jaar overgegaan tot een algemene perequatie van de KI's (art. 487, § 1 WIB 92). Deze algemene perequatie werd echter uitgesteld bij wet van 28 december 1990, zonder bepaling van een nieuwe datum. Het KI wordt dus nog steeds vastgesteld met richtprijs van 1 januari 1975. Om die reden worden de KI's nu jaarlijks geïndexeerd (art. 518, eerste lid WIB 92). Het indexcijfer voor aanslagjaar 2021 is 1,8492; *com.IB* nr. 7/5 en 7/6; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 42-43; G. POPPE, “Het belastingstelsel van de inkomsten uit onroerende verhuur: een overzicht”, *T.Huur* 2000, (93) 93-94; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 88-93; T. DE CLERCK, “Een (technische) KO voor het KI? Belgische vastgoedfiscaliteit onder vuur na veroordeling door Hof van Justitie”, *TFR* 2016, (32) 33; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 280-285.

of vruchtgebruiker tijdens het belastbare tijdperk: 1° ofwel zelf betreft; 2° ofwel niet zelf betreft om één van de volgende redenen: a) beroepsredenen; b) redenen van sociale aard; c) wettelijke of contractuele belemmeringen die het de belastingplichtige onmogelijk maken om de woning zelf te betrekken; d) de stand van de bouwwerkzaamheden of van de verbouwingswerkzaamheden die het de belastingplichtige niet toelaten de woning daadwerkelijk te betrekken".¹⁴⁵³ Het inkomen van de eigen woning wordt echter vrijgesteld van belasting.¹⁴⁵⁴ De situatie waarin de doctorandus een eigen woning bouwt of koopt, geeft aldus geen aanleiding tot de heffing van belastingen.

491. Dit betekent niet dat er geen onroerende voorheffing is verschuldigd. De onroerende voorheffing behoort tot de bevoegdheid van de gewesten.¹⁴⁵⁵ Zij wordt – overeenkomstig de onroerende inkomsten – geheven voor de persoon die op 1 januari eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder of vruchtgebruiker is van het onroerend goed.¹⁴⁵⁶ De aanslag wordt in hetzelfde jaar als het inkomstenjaar gevestigd, waardoor het aanslagjaar aldus samenvalt met het belastbare

---

¹⁴⁵³ Art. 5/5, § 4 BFW.

Het gedeelte van de woning dat beroepsmatig wordt gebruikt en/of wordt betrokken door personen die geen deel uitmaken van het gezin wordt niet aangemerkt als de eigen woning.

Wanneer de belastingplichtige meer dan één woning betreft, wordt de woning waar hij zijn fiscale woonplaats heeft als de eigen woning beschouwd. Wanneer hij zowel een woning bezit die hij zelf betreft, als een woning die hij niet zelf betreft omwille van de in art. 5/5, § 4 BFW aangehaalde redenen, wordt de woning die hij zelf betreft als de eigen woning beschouwd. Bezit hij enkel woningen die hij niet zelf betreft, dan wijst hij de woning aan die als de eigen woning moet worden beschouwd.

Voor gehuwden en wettelijk samenwonenden kan slechts één woning als de eigen woning worden beschouwd en dienen bovenstaande regels voor beide belastingplichtigen samen te worden toegepast; Art. 5/5, § 4 BFW; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 60-63; L. DE GREEF, "Eigen woning: een ogenschijnlijk eenvoudig begrip", *Fisc.Act.* 2015, (8) 8-11; J. HIMPE, "De versplinterde woonfiscaliteit na de zesde staats hervorming", *AFT* 2015, (7) 8; I. TROISFONTAINE, "Personenbelasting en woning: een gelaagde fiscaliteit", *Pacioli* 2016, (3) 4-5; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 61-63; S. VAN CROMBRUGGE, "Eigen woning in de woonbonus", *Fiscoloog* 2019, (12) 12; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 146-149.

¹⁴⁵⁴ Art. 12, § 3 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 44 en 60; G. POPPE, "Het belastingstelsel van de inkomsten uit onroerende verhuur: een overzicht", *T.Huur* 2000, (93) 96; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 82.

¹⁴⁵⁵ Art. 3 BFW; W. DEFOOR, "Onroerende voorheffing en onroerend goed is mede-eigendom: is gedeelde (fiscale) smart ook halve smart?", *Not.Fisc.M.* 2015, (111) 112; S. JANSSENS, "Onroerende voorheffing in België: 4 varianten" in *Fiscaal praktijkboek 2017-2018 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2018, (199) 203.

¹⁴⁵⁶ Art. 2.1.1.0.1-2.1.2.0.1 Vlaamse Codex Fiscaliteit 13 december 2013, BS 23 december 2013 (hierna: VCF); W. DEFOOR, "Onroerende voorheffing en onroerend goed is mede-eigendom: is gedeelde (fiscale) smart ook halve smart?", *Not.Fisc.M.* 2015, (111) 112; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 290.

tijdperk.¹⁴⁵⁷ De onroerende voorheffing wordt in het Vlaams Gewest vastgesteld op 3,97% van het geïndexeerd KI.¹⁴⁵⁸ Men kan een vermindering voor kinderlast bekomen onder de voorwaarde dat *“de woning wordt betrokken door een gezin met ten minste twee kinderen die daar volgens het bevolkingsregister hun woonplaats hebben en die in aanmerking komen voor gezinsbijslag”*.¹⁴⁵⁹ De vermindering wordt uitgedrukt in een vast bedrag afhankelijk van het aantal kinderen dat in rekening mag worden gebracht.¹⁴⁶⁰

AANTAL IN AANMERKING KOMENDE KINDEREN	TOTAALBEDRAG VERMINDERING (2020)
2	13,12 (basisbedrag: 8,58)
3	20,78 (basisbedrag: 13,58)
4	29,08 (basisbedrag: 19,01)
5	38,13 (basisbedrag: 24,92)
6	47,81 (basisbedrag: 31,25)
7	58,23 (basisbedrag: 38,06)
8	69,39 (basisbedrag: 45,35)
9	81,20 (basisbedrag: 53,07)
10	93,80 (basisbedrag: 61,30)
> 10	+ 13,12/kind (basisbedrag: 8,58/kind)

Tabel 36: vermindering onroerende voorheffing kinderlast¹⁴⁶¹

492. Merk op dat dit opnieuw problemen geeft in het kader van co-ouderschap (gelijkmatig verdeelde huisvesting) aangezien de kinderen voor zulke vermindering slechts in rekening worden gebracht bij de ouder waar zij hun domicilie hebben.¹⁴⁶² In het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd deze vermindering vroeger geformuleerd in die zin dat het onroerend goed moest worden betrokken *“door het hoofd van een gezin met ten minste twee kinderen*

¹⁴⁵⁷ Art. 3.3.2.0.1 VCF; I. VAN DE WOESTYENE, *Handboek personenbelasting 2019-2020*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 87; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 290.

¹⁴⁵⁸ Art. 2.1.3.0.1 en 2.1.4.0.1 VCF.

De provincies, gemeenten en agglomeraties mogen nog opcentiemen heffen op de onroerende voorheffing; art. 2.1.4.0.2 VCF.

Het tarief voor het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedraagt 1,25%; art. 255 WIB 92; S. JANSSENS, “Onroerende voorheffing in België: 4 varianten” in *Fiscaal praktijkboek 2017-2018 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2018, (199) 204.

¹⁴⁵⁹ Art. 2.1.5.0.1, § 1, 2° VCF.

¹⁴⁶⁰ Art. 2.1.5.0.1, § 1, 2° VCF; I. VAN DE WOESTYENE, *Handboek personenbelasting 2019-2020*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 100; S. JANSSENS, “Onroerende voorheffing in België: 4 varianten” in *Fiscaal praktijkboek 2017-2018 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2018, (199) 275; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 296.

¹⁴⁶¹ Art. 2.1.5.0.1, § 1, 2° VCF; X., “Vermindering OV voor kinderen ten laste: indexering aj. 2020”, *Fisc.Act. 2020*, (10) 10.

¹⁴⁶² *Vr. en Antw.* VI.Parl. 2016-2017, 15 november 2016, (Vr. nr. 75 V. TAELEMAN).

in leven".¹⁴⁶³ Zij bedroeg respectievelijk 125 euro per kind en 10% per kind in deze gewesten.¹⁴⁶⁴ Het Grondwettelijk Hof heeft zich in zijn arresten van 5 mei 2011 en 13 december 2012 uitgesproken over deze vermindering specifiek met betrekking tot het Waals Gewest.¹⁴⁶⁵ Het doel van een dergelijke vermindering is erop gericht belastingplichtigen te helpen die de financiële last van hun kinderen dragen. Het loutere gegeven dat de kinderen geen deel uitmaken van het gezin omdat ze niet bij de belastingplichtige zijn gedomicilieerd, verantwoordt volgens het Hof niet dat het voordeel onder geen enkele voorwaarde ten goede kan komen van die belastingplichtige wanneer een gelijkmatig verdeelde huisvesting is voorzien. Het Hof besloot bijgevolg tot een schending van het gelijkheidsbeginsel.¹⁴⁶⁶ Met betrekking tot het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kwam het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 22 februari 2018 tot dezelfde conclusie.¹⁴⁶⁷ Er is met name een schending van het gelijkheidsbeginsel voorhanden in zoverre de belastingplichtige die zijn kinderen op gelijkmatig gedeelde wijze huisvest, onder geen enkele voorwaarde de mogelijkheid heeft om een gedeeltelijke vermindering van de onroerende voorheffing te genieten.¹⁴⁶⁸ Hoewel het Vlaams Gewest een andere formulering hanteert inzake de vermindering, komt eenzelfde problematiek naar voren nu deze slechts wordt verleend aan de ouder bij wie de kinderen gedomicilieerd zijn en geen verdeling van het voordeel mogelijk blijkt.

493. Ondertussen hebben het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hun respectieve wetgeving aangepast. Het Waals Gewest verleent de vermindering voor een onroerend goed dat "*betrokken wordt door een gezin met ten minste twee kinderen in leven*". De vermindering bedraagt 125 euro per kind. De helft

---

¹⁴⁶³ Art. 257 WIB 92; A. BELLENS, "De vermindering van de onroerende voorheffing bij co-ouderschap", *RABG* 2011, (1368) 1369; J. VAN DYCK, "Vermindering OV: discriminatie bij co-ouderschap in Brussels gewest", *Fiscoloog* 2017, (3) 3; X., "Onroerende voorheffing. Vermindering. Kinderlast. Waals Gewest", *Fiscoloog* 2017, (13) 13.

¹⁴⁶⁴ J. VAN DYCK, "Vermindering OV: discriminatie bij co-ouderschap in Brussels gewest", *Fiscoloog* 2017, (3) 3.

¹⁴⁶⁵ GwH 5 mei 2011, nr. 63/2011; GwH 13 december 2012, nr. 153/2012; A. BELLENS, "De vermindering van de onroerende voorheffing bij co-ouderschap", *RABG* 2011, (1368) 1369; S. JANSSENS, "Onroerende voorheffing in België: 4 varianten" in *Fiscaal praktijkboek 2017-2018 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2018, (199) 274.

¹⁴⁶⁶ GwH 5 mei 2011, nr. 63/2011; GwH 13 december 2012, nr. 153/2012; A. BELLENS, "De vermindering van de onroerende voorheffing bij co-ouderschap", *RABG* 2011, (1368) 1369; S. JANSSENS, "Onroerende voorheffing in België: 4 varianten" in *Fiscaal praktijkboek 2017-2018 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2018, (199) 274-275.

¹⁴⁶⁷ GwH 22 februari 2018, nr. 23/2018.

¹⁴⁶⁸ GwH 22 februari 2018, nr. 23/2018.

van de vermindering wordt toegekend voor *“elk kind ten laste onderworpen aan het gezamenlijk ouderlijk gezag waarvan de huisvesting gelijkmatig is verdeeld over de beide belastingplichtigen”*. Dit dient op een gelijkaardige manier te worden aangetoond als voor het fiscaal co-ouderschap (een rechterlijke beslissing, een geregistreerde of door een rechter gehomologeerde overeenkomst of een overeenkomst tot stand gekomen ten gevolge van een vrijwillige gezinsbemiddeling). Er mag evenzeer geen gebruik worden gemaakt van de aftrek van onderhoudsuitkeringen.¹⁴⁶⁹ Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zoekt meer aansluiting bij de formulering van het Vlaams Gewest. De vermindering wordt met name verleend voor het onroerend goed *“waarin de leden van het gezin gedomicilieerd zijn”*. Het gezin moet daarbij uit minstens twee kinderen bestaan, die voldoen aan de voorwaarden om het recht op kinderbijslag te openen. De kinderen worden vermoed deel uit te maken van het gezin van de ouder die hetzelfde domicilie heeft. De vermindering wordt vastgesteld op 10% per kind. In afwijking daarvan wordt evenwel een proportionele vermindering bepaald voor iedere ouder, afhankelijk van de periode gedurende dewelke die ouder het kind huisvest. Daartoe dienen bepaalde voorwaarden te worden vervuld: (1) de ouder doet ten laatste een aanvraag op 31 maart van het aanslagjaar; (2) de ouder is gedomicilieerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; en (3) er wordt aangetoond dat het kind gedeeltelijk wordt gehuisvest bij elk van zijn ouders die gescheiden zijn of die elk een verschillend domicilie hebben.¹⁴⁷⁰ Het lijkt erop dat ook een ongelijkmatig verdeelde huisvesting hiervoor in aanmerking komt.

494. Het Vlaams Gewest zou eveneens zijn wetgeving dienen aan te passen om in overeenstemming te zijn met het grondwettelijk gewaarborgde gelijkheidsbeginsel. Los van de discussie over de opname van co-ouderschap, is het eigenaardig dat voor de onroerende voorheffing niet wordt gerefereerd aan de omschrijving van het begrip kind ten laste zoals dat wordt gehanteerd bij de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast. Voor gescheiden ouders vormen het domicilie en het recht op gezinsbijslag belangrijke elementen inzake de onroerende voorheffing om uit te maken welke ouder het kind ten laste kan nemen, maar deze zijn geenszins doorslaggevend met betrekking tot de verhoging

---

¹⁴⁶⁹ Art. 257 WIB 92 zoals van kracht in het Waals Gewest.

¹⁴⁷⁰ Art. 257 WIB 92 zoals van kracht in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

van de belastingvrije som wegens kinderlast aangezien steeds rekening moet worden gehouden met de feitelijke situatie. Met het oog op uniformiteit zou hiervoor beter worden verwezen naar eenzelfde definitie of omschrijving. Daarnaast zou moeten worden opgenomen dat de vermindering kan worden verdeeld in geval van co-ouderschap (gelijkmatig verdeelde huisvesting). In dat opzicht lijkt het de meest logische keuze om nauw aan te sluiten bij de regeling omtrent het fiscaal co-ouderschap.

495. Sinds aanslagjaar 2015 zijn de gewesten exclusief bevoegd om belastingverminderingen en -kredieten toe te kennen met betrekking tot de uitgaven voor het verwerven of het behouden van de eigen woning.¹⁴⁷¹ Het Vlaams Gewest heeft beslist om de bestaande belastingvermindering voor eigen woningen, met name de geïntegreerde woonbonus, vanaf aanslagjaar 2021 af te schaffen en te vervangen door een verlaging van de registratierechten van 7% naar 6%.¹⁴⁷² Voor bursalen heeft dit een veel minder grote impact dan voor assistenten aangezien zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, waardoor voorgenoemde belastingvermindering in vele gevallen niet kan worden aangewend.

496. Bovenvermelde geïntegreerde woonbonus heeft betrekking op interesten en kapitaalaflossingen van een hypothecaire lening die werd aangegaan vanaf 1 januari 2016 tot en met 31 december 2019 evenals betaalde premies van een individuele levensverzekering voor het vestigen van een rente of kapitaal bij leven

---

¹⁴⁷¹ Art. 5/5, § 4 BFW; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 432; C. BUYSSE, "Woonbonus voortaan ook als eigen woning niet de enige woning is", *Fiscoloog* 2015, (3) 3.

Gewesten kunnen op een deel van de personenbelasting opcentiemen heffen. Vervolgens kunnen zij belastingvermeerderingen, kortingen, belastingverminderingen en belastingkredieten verlenen. Zij kunnen geen fiscale voordelen verlenen onder de vorm van aftrekken; art. 5/1, § 1, eerste lid, 2° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 695-696; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 58.

¹⁴⁷² Art. 2.9.4.2.11, § 1 VCF; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 700; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 427; E. SPRUYT, "Het gewijzigde Vlaams verkooprecht anno 2020: van 7%/6% naar 6%/5% voor de enige woning", *Nieuwsbrief notariaat* 2020, (1) 1; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 526; E. SPRUYT, "Verkooprecht voor woningen daalt van 7% naar 6%", *Fisc.Act.* 2020, (5) 5-9; X., "Vlaamse woonbonus verdwijnt, belastingvoordeel voor dienstencheques beperkt", *Fisc.Act.* 2020, (9) 9-11; X., "Exit Vlaamse woonbonus voor authentieke leningsaktes vanaf 2020", *Fiscoloog* 2019, (14) 14.

of overlijden (beperkt tot het gedeelte dat dient voor het wedersamenstellen of waarborgen van een dergelijke hypothecaire lening).¹⁴⁷³ De hypothecaire lening moet een looptijd hebben van minstens 10 jaar en moet specifiek bij een instelling in de EER zijn aangegaan om een woning te verwerven of te behouden.¹⁴⁷⁴ De woning moet tevens de eigen woning zijn van de belastingplichtige op het ogenblik van de uitgaven.¹⁴⁷⁵ De belastingvermindering – gelijk aan 40%¹⁴⁷⁶ – wordt begrensd tot een basisbedrag van 1.520 euro. Wanneer de woning op 31 december van het belastbaar tijdperk waarin de hypothecaire lening is aangegaan, ook de enige woning is van de belastingplichtige¹⁴⁷⁷, wordt voornoemd basisbedrag verhoogd. Gedurende de eerste tien belastbare tijdperken bedraagt deze verhoging 760 euro en wordt een bijkomende verhoging van 80 euro verleend wanneer de belastingplichtige minstens drie kinderen ten laste heeft op 1 januari van het jaar dat volgt op het belastbaar tijdperk waarin de lening is afgesloten.¹⁴⁷⁸ Deze verhogingen vervallen definitief vanaf het eerste belastbare tijdperk waarin de belastingplichtige eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder

---

¹⁴⁷³ Art. 145/38/2, § 1 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 706; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 429; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 69; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 151.

¹⁴⁷⁴ Art. 145/38/1, eerste lid, 1° WIB; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 707; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 429; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 69-70; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 157.

¹⁴⁷⁵ Art. 145/38/2, § 1 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 710; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 68; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 526; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 154.

¹⁴⁷⁶ Art. 145/38/2, § 3 WIB 92; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 433.

¹⁴⁷⁷ Er wordt geen rekening gehouden met: andere woningen waarvan de belastingplichtige ten gevolge van een erfenis mede-eigenaar, blote eigenaar of vruchtgebruiker is; en een andere woning die op die datum op de vastgoedmarkt te koop is aangeboden en die uiterlijk op 31 december van het jaar dat volgt op het jaar waarin het leningscontract is gesloten, ook daadwerkelijk is verkocht; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 714; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 65-66.

¹⁴⁷⁸ D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 433; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 73-74; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 157-158.

of vruchtgebruiker wordt van een tweede woning.¹⁴⁷⁹ Wanneer een gemeenschappelijke aanslag wordt gevestigd en beide belastingplichtigen uitgaven hebben gedaan die recht geven op de belastingvermindering, kunnen zij deze uitgaven vrij omdelen binnen de maximumgrenzen.¹⁴⁸⁰ Feitelijk samenwonenden (afzonderlijke aanslag) die een woning in onverdeeldheid aankopen en daarvoor gezamenlijk een hypothecaire lening afsluiten, hebben deze mogelijkheid niet. Hun uitgaven zullen slechts in aanmerking komen voor de belastingvermindering ten belope van hun eigendomsaandeel.¹⁴⁸¹

---

¹⁴⁷⁹ Dit wordt beoordeeld op 31 december van dat belastbaar tijdperk; art. 145/38/2, § 2 WIB 92; L. DE GREEF, "Geïntegreerde Vlaamse woonbonus vanaf 1 januari 2016", *Fisc.Act.* 2015, (1) 1-2; S. JANSSENS, "Er was eens... een woonkrediet. Draagt de fiscus nog een steentje bij in uw bouwproject?", *TvRF* 2019, (4) 4-6; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 714-715; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 431; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 158.

¹⁴⁸⁰ Art. 145/38/2, § 3; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 716; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 435.

Voor 1 januari 2005 was er sprake van het bouwsparen (art. 145/41) en de bijkomende interestaftrek (art. 145/45 WIB 92). Vanaf 1 januari 2005 werd het bouwsparen en de bijkomende interestaftrek omgevormd tot de aftrek enige en eigen woning. Deze verminderingen worden onder bepaalde voorwaarden nog verleend als een federale belastingvermindering (art. 526, § 1 en 2 en 539 WIB 92). Sinds aanslagjaar 2015 zijn de gewesten exclusief bevoegd voor de eigen woning. Zo werd de aftrek enige en eigen woning omgevormd tot een belastingvermindering, aangezien zij niet mogen raken aan de belastbare grondslag van de personenbelasting (art. 5/1, § 1, eerste lid, 2° BFW). Deze belastingvermindering was van toepassing voor de enige en eigen woning (art. 145/37 WIB). Het maximumbedrag dat in aanmerking kwam voor de belastingvermindering was begrensd tot 2.280 euro (verhogingen 760 en 80 euro). De belastingvermindering werd verleend aan het marginaal tarief (30%-50%). Vanaf 2015 betrof dit maximumbedrag nog slechts 1.520 euro (verhogingen 760 en 80 euro) en werd de belastingvermindering verleend aan 40% (art. 145/37 WIB 92). Voor de niet-enige eigen woning kon beroep worden gedaan op de belastingvermindering voor langetermijnsparen en de vermindering voor gewone interesten (art. 145/39 en 145/43 WIB 92). Vanaf 1 januari 2016 voorziet het Vlaamse gewest in de geïntegreerde woonbonus voor alle eigen woningen; J. VANDEN BROECK en M. DELANOTE, "De nieuwe "Vlaamse" woonbonus - stand van zaken", *TBO* 2015, (23) 23-24; T. GOEMAERE, "Minder voordelige gewestelijke woonfiscaliteit maakt meer ruimte vrij voor federaal langetermijnsparen", *Fisc.Act.* 2016, (1) 1-3; J. HIMPE, "De versplinterde woonfiscaliteit na de zesde staatshervorming", *AFT* 2015, (7) 10; I. TROISFONTAINE, "Personenbelasting en woning: een gelaagde fiscaliteit", *Pacioli* 2016, (3) 6-7; P. HEYMANS, "De nieuwe fiscaliteit van het hypothecair krediet. "Enige + eigen woning" per 1 januari 2005 analyse & stand van zaken per 1 maart 2005", *T.App.* 2005, (6) 6-11; H. PELGROMS, "Personenbelasting: stand van zaken omtrent de aftrekbaarheid van interesten van (hypothecaire) leningen, kapitaalaflossingen en levensverzekeringspremies bij aankoop van een woning", *Notamus* 2004, (54) 54-59; K. JANSSENS, "Woningfiscaliteit: wat verandert er al in 2014", *Fisc.Act.* 2014, (10) 10-14; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 150-151.

¹⁴⁸¹ D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 436.

Het Waals Gewest voorziet vanaf aanslagjaar 2017 in de chèque habitat voor de enige en eigen woning (decreet 20 juli 2016 betreffende de toekenning van een fiscaal voordeel voor de aankoop van de eigen woning: de "chèque habitat" (woonchèque), *BS* 10 augustus 2016). Dit is een belastingvermindering toegekend voor maximaal 20 belastbare tijdperken, die wordt vastgesteld in functie van het inkomen van de belastingplichtige. Er wordt een verhoging toegekend per kind

4.2.2 Het verhuren van een tweede woning (niet-eigen woning)

497. In de meeste gevallen wordt een eventuele tweede woning van de belastingplichtige, meer specifiek de niet-eigen woning, verhuurd. Het bruto belastbaar inkomen wordt verschillend vastgesteld afhankelijk van de omstandigheden van de verhuring. Bij verhuur aan een natuurlijke persoon voor privégebruik wordt uitgegaan van het geïndexeerd KI verhoogd met 40%.¹⁴⁸² Bij verhuur aan een natuurlijke persoon voor (gedeeltelijk) beroepsmatig gebruik, een rechtspersoon of een vennootschap gaat men uit van de werkelijke huurprijs

---

ten laste (art. 145/46ter, § 2 WIB 92). De belastingvermindering wordt in ieder geval gehalveerd vanaf het elfde belastbaar tijdperk. Daarvoor wordt zij evenzeer gehalveerd wanneer de woning niet meer de enige woning van de belastingplichtige is (art. 145/46ter, § 3 WIB 92). Het gedeelte dat niet kan worden aangerekend op de belasting, wordt omgezet in een terugbetaalbaar belastingkrediet (art. 145/46ter, § 5 WIB 92); G. VALKENBORG, "Wallonië vervangt woonbonus door chèque habitat", *fisc.Act.* 2017 (4) 4-7; S. JANSSENS, "De chèque-habitat: nieuwe bezems vegen blijktbaar niet altijd beter", *TvRF* 2016, (2) 2-9; I. TROISFONTAINE, "Personenbelasting en woning: een gelaagde fiscaliteit", *Pacioli* 2016, (3) 8; S. JANSSENS, "Er was eens... een woonkrediet. Draagt de fiscus nog een steentje bij in uw bouwproject?", *TvRF* 2019, (4) 9-10; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 433-434; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 74-77; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 527-528; C. BUYSSE, "Chèque habitat ter vervanging van woonbonus: de definitieve regeling", *Fiscoloog* 2016, (1) 1; C. BUYSSE, "Chèque habitat: wanneer moet een trekkingsrecht worden ingeleverd", *Fiscoloog* 2017, (6) 6; C. BUYSSE, "Waals Gewest maakt woonbonus inkomensafhankelijk", *Fiscoloog* 2015, (7) 7; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 164-182.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft de woonbonus vanaf aanslagjaar 2018 afgeschaft en vervangen door een verhoogd abatement voor wat betreft de registratierechten; Ordonnantie 12 december 2016 houdende het tweede deel van de fiscale hervorming, *BS* 29 december 2016; K. JANSSENS, "Brussel introduceert gunstregime voor familiale ondernemingen en schaft woonbonus af", *Fisc.Act.* 2017, (8) 8-10; A. VAN GRONSVELD, "Brussel: tweede luik van de fiscale hervorming", *Registratierechten* 2017, (9) 9-12; I. TROISFONTAINE, "Personenbelasting en woning: een gelaagde fiscaliteit", *Pacioli* 2016, (3) 8; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 434; J. DE BRUYCKER en S. VANDEN BROECK, "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, (58) 77-78; A. VAN GRONSVELD, "Brussels Hoofdstedelijk Gewest: invoering van een verhoogd abatement en afschaffen van de gewestelijke voordelen voor woonkredieten", *Nieuwsbrief Notariaat* 2017, (1) 1-2; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 528; K. ZEE, "Examen des accords de gouvernement Flamand, bruxellois et wallon en matière de fiscalité régionale et locale", *RFRL* 2019, (211) 212; C. BUYSSE, "Woonbonus gaat, verhoogd abatement verkooprecht komt", *Fiscoloog* 2016, (4) 4; P. DEBBAUT, "De regionale woonfiscaliteit anno 2016" in *Fiscaal praktijkboek 2016-2017 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, (141) 183-193.

¹⁴⁸² Art. 7, § 1, 2°, a) WIB 92; *Com.IB* nr. 7/9.1; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 46; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 71; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 312.

en huurvoordelen.¹⁴⁸³ Het belastbaar inkomen mag daarbij niet lager zijn dan het geïndexeerd KI verhoogd met 40%.¹⁴⁸⁴ In de veronderstelling dat een natuurlijke persoon de verhuurde woning slechts gedeeltelijk voor beroepsdoeleinden gebruikt, kan het bruto onroerend inkomen afzonderlijk worden vastgesteld voor het privé- en het beroepsmatig gedeelte op voorwaarde dat de huurprijs en de huurlasten met betrekking tot ieder gedeelte afzonderlijk worden opgegeven in een schriftelijk en geregistreerd huurcontract (bedrag/percentage).¹⁴⁸⁵ Om het netto onroerend inkomen te bepalen, mogen de onderhouds- en herstellingskosten in aftrek worden gebracht. Wanneer het bruto onroerend inkomen gebaseerd is op het KI, kunnen voorgenoemde kosten niet in aanmerking worden genomen aangezien er al rekening mee werd gehouden bij de vaststelling van het KI. De onderhouds- en herstellingskosten worden forfaitair geraamd op 40%, met een maximumplafond gelijk aan 2/3 van het gerevalueerd KI.¹⁴⁸⁶ De situatie waarin de doctorandus een tweede woning verhuurt, geeft zowel voor assistenten als voor bursalen aanleiding tot een belastbaar inkomen.

498. De fiscale voordelen met betrekking tot de niet-eigen woning behoren tot de bevoegdheid van de federale wetgever. De gewone interestaftrek houdt in dat de interesten van een lening specifiek aangegaan om een dergelijk onroerend goed te verwerven of te behouden, in aftrek mogen worden gebracht van het bruto onroerend inkomen.¹⁴⁸⁷ Het onroerend goed waarvoor de lening werd

---

¹⁴⁸³ *Com.IB* nr. 7/18; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 47-48; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 313.

¹⁴⁸⁴ Art. 7, § 1, 2°, c) WIB 92; *Com.IB* nr. 7/19; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 49; G. POPPE, "Het belastingstelsel van de inkomsten uit onroerende verhuur: een overzicht", *T.Huur* 2000, (93) 97-98; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 72; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 313.

¹⁴⁸⁵ Art. 8 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 51; G. POPPE, "Het belastingstelsel van de inkomsten uit onroerende verhuur: een overzicht", *T.Huur* 2000, (93) 100; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 315.

¹⁴⁸⁶ Art. 13 WIB 92; M. DAMBRE, E. DEBRUYNE, B. DUBEAU en J. VANDENBERGHE, *Huurzakboekje 2004*, Mechelen, Kluwer, 313.

De revalorisatiecoëfficiënt wordt jaarlijks door de koning vastgesteld volgens de volgende breuk: gemiddelde waarde van de handelshuurprijzen en huurvoordelen op 1 januari van het belastbare tijdperk/gemiddelde waarde van de handelshuurprijzen en huurvoordelen op 1 januari 1975. Voor aanslagjaar 2021 bedraagt de revalorisatiecoëfficiënt 4,60; art. 1 KB/WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 78; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 74; X., "Revalorisatiecoëfficiënt voor aj. 2021: 4,60", *Fiscoloog* 2020, (14) 14.

¹⁴⁸⁷ Art. 14, eerste lid, 1° WIB 92.

aangegaan, moet evenwel aanleiding geven tot een bruto belastbaar inkomen.¹⁴⁸⁸ De aftrek is vervolgens beperkt tot het bedrag van het bruto onroerend inkomen.¹⁴⁸⁹ Bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag mogen de interesten vrij worden omgedeeld wanneer ze betrekking hebben op een onroerend goed waarvoor de inkomsten over beide belastingplichtigen worden verdeeld.¹⁴⁹⁰ Merk op dat dit afhankelijk is van het huwelijksstelsel (*supra* randnummer 310: scheiding van goederen/wettelijke samenwoning: eigenaar – wettelijk stelsel: helft bij iedere partner). Wanneer de interestaftrek in hoofde van de ene belastingplichtige groter is dan zijn onroerende inkomsten, wordt het saldo aangerekend op de onroerende inkomsten van de andere belastingplichtige.¹⁴⁹¹ Feitelijk samenwonenden (afzonderlijke aanslag) die een onroerend goed in onverdeeldheid aankopen en daarvoor gezamenlijk een lening afsluiten, mogen slechts de interesten in aftrek brengen die overeenstemmen met hun aandeel in de eigendom.¹⁴⁹² Aangezien bursalen door de verhuur van een tweede woning net zoals assistenten een belastbaar inkomen genereren, kunnen de interesten van de lening aangegaan voor het verwerven van deze tweede woning in aftrek worden gebracht.

499. Wat betreft de onroerende voorheffing gelden dezelfde regels als voor de eigen woning (*supra* randnummer 491).

500. Zoals gezegd, blijven de fiscale voordelen met betrekking tot de niet-eigen woning een federale bevoegdheid. Naast de gewone interestaftrek (*supra*

---

¹⁴⁸⁸ Zijn bijvoorbeeld niet aftrekbaar: de interesten van een lening aangegaan om de blote eigendom van een onroerend goed te verkrijgen; Art. 14, eerste lid, 1° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 81; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 87; H. PELGROMS, "Personenbelasting: stand van zaken omtrent de aftrekbaarheid van interesten van (hypothecaire) leningen, kapitaalaflossingen en levensverzekeringspremies bij aankoop van een woning", *Notamus* 2004, (54) 55.

¹⁴⁸⁹ Art. 14, derde lid WIB 92; *Com.IB* nr. 14/27; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 82; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 88.

Interesten die in aanmerking komen voor de federale belastingvermindering voor de woobonus, geven geen aanleiding tot de hierboven vermelde gewone interestaftrek.

¹⁴⁹⁰ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 84.

¹⁴⁹¹ Art. 14, vijfde lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 85.

¹⁴⁹² I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 83.

randnummer 498) kan een beroep worden gedaan op de belastingvermindering voor langetermijnsparen, die betrekking heeft op de kapitaalaflossingen van een hypothecaire lening en betaalde premies van een individuele levensverzekering voor het vestigen van een rente of kapitaal bij leven of overlijden (beperkt tot het gedeelte dat dient voor het wedersamenstellen of waarborgen van een dergelijke hypothecaire lening).¹⁴⁹³ De hypothecaire lening moet een looptijd hebben van minstens tien jaar en moet specifiek bij een instelling in de EER zijn aangegaan om een woning te verwerven of te behouden. De woning moet tevens de niet-eigen woning zijn van de belastingplichtige op het ogenblik van de uitgaven.¹⁴⁹⁴ De belastingvermindering – gelijk aan 30%¹⁴⁹⁵ – wordt begrensd tot het positieve verschil tussen enerzijds 15% van de eerste schijf van 1.960 euro (basisbedrag: 1.250 euro) van het progressief belastbaar beroepsinkomen en 6% van het overige gedeelte, met een maximum van 2.350 euro (basisbedrag: 1.500 euro) en anderzijds het bedrag van de uitgaven waarvoor de gewestelijke belastingvermindering voor de woonbonus (art. 145/37 WIB 92) en de gewestelijke belastingvermindering voor het langetermijnsparen (art. 145/39 WIB 92) worden verleend.¹⁴⁹⁶ De begrenzing van de belastingvermindering in functie van het progressief belastbaar beroepsinkomen heeft tot gevolg dat bursalen – in tegenstelling tot assistenten – hier geen aanspraak op maken nu zij een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen, tenzij het huwelijksquotiënt kan worden toegepast. Het principe van fiscale korven komt erop neer dat de federale korf langetermijnsparen moet worden verminderd met de bedragen die in aanmerking komen voor de gewestelijke korf woonbonus en langetermijnsparen. Wat betreft de gewestelijke korf woonbonus wordt enkel verwezen naar artikel 145/37 WIB 92 (de situatie voor 1 januari 2016) en niet naar artikel 145/38/1 WIB 92 (de situatie vanaf 1 januari 2016 – de geïntegreerde woonbonus), waardoor de geïntegreerde woonbonus kan worden gecombineerd met het federaal langetermijnsparen.¹⁴⁹⁷ Bovendien komen de kapitaalaflossingen slechts in

---

¹⁴⁹³ Art. 145/1, 2° en 3° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 764; D. MICHIELS, "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (427) 438.

¹⁴⁹⁴ Art. 145/5 WIB 92; *Com.IB* nr. 145/5/36.

¹⁴⁹⁵ Art. 145/2 WIB 92.

¹⁴⁹⁶ Art. 145/6 WIB 92; S. JANSSENS, "Er was eens... een woonkrediet. Draagt de fiscus nog een steentje bij in uw bouwproject?", *TvRF* 2019, (4) 6; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 765.

¹⁴⁹⁷ Dezelfde redenering kan worden toegepast voor de *chèque habitat*; T. GOEMAERE, "Minder voordelige gewestelijke woonfiscaliteit maakt meer ruimte vrij voor federaal langetermijnsparen",

aanmerking voor de belastingvermindering in zoverre zij betrekking hebben op de eerste schijf van 78.440 euro (basisbedrag: 50.000 euro) van de aangegane lening.¹⁴⁹⁸

4.3 Roerende inkomsten: auteursrechten

501. De inkomsten verkregen uit de cessie of concessie van auteursrechten en naburige rechten, alsook van de wettelijke en verplichte licenties, bedoeld in boek XI van het Wetboek van Economisch recht (hierna: WER), worden sinds 1 januari 2008 gekwalificeerd als roerende inkomsten.¹⁴⁹⁹ Daarbij wordt uitdrukkelijk verwezen naar boek XI van het WER, waarin verder wordt gespecificeerd dat het om werken van letterkunde of kunst gaat.¹⁵⁰⁰ Onder deze ruime noemer vallen onder meer wetenschappelijke bijdragen in boeken of tijdschriftartikelen, maar ook het geven van seminars of cursussen.¹⁵⁰¹ Met cessie en concessie worden

---

Fisc.Act. 2016, (1) 1-3; J. WELLENS, "Fiscale korven", www.monkey.be; L. DE GREEF, "Fiscale korven na de regionalisering: geen staaltje van fiscale vereenvoudiging", *Fisc.Act.* 2015, (5) 5-8; S. JANSSENS, "Er was eens... een woonkrediet. Draagt de fiscus nog een steentje bij in uw bouwproject?", *TvRF* 2019, (4) 7.

¹⁴⁹⁸ Art. 145/6 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 765.

¹⁴⁹⁹ Art. 17, 5° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 140; B. NAGAR en P. WILLEMS, "Auteursrechten: de nieuwe salariswageningen?" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (58) 64; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 138; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 48; H. SERRUYS, B. DE DYCKER, G. SAELEMANS en S. VAN DER STRAETEN, "Vergoedingen voor de overdracht van auteursrechten" in P.-J. WOUTERS (ed.), *Innovatie en fiscaliteit*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (139) 157.

¹⁵⁰⁰ Art. XI.165 Wetboek van economisch recht 28 februari 2013, *BS* 29 maart 2013 (hierna: WER); B. NAGAR en P. WILLEMS, "Auteursrechten: de nieuwe salariswageningen?" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (58) 66; W. VANHEES, *Handboek intellectuele eigendomsrechten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 24; E. VERRAES, "Fiscale optimalisatie auteursrechten: iedereen auteur?", *Fisc.Act.* 2020, (7) 7; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 48; H. SERRUYS, B. DE DYCKER, G. SAELEMANS en S. VAN DER STRAETEN, "Vergoedingen voor de overdracht van auteursrechten" in P.-J. WOUTERS (ed.), *Innovatie en fiscaliteit*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (139) 157.

Licenties zijn meer specifiek collectieve vergoedingssystemen bedoeld voor het feit dat de wetgever in bepaalde omstandigheden het gebruik van auteursrechten toestaat zonder toestemming van de betrokkene (bijvoorbeeld een kopie, een publieke mededeling,...); J. BOSSUYT, "Auteursrechten in de inkomstenbelastingen", *AFT* 2015, (17) 33; R. VAN HEMELE, "auteursrechten: iedereen wil ze, slechts weinigen krijgen ze?", *Pacioli* 2018, (1) 2; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 139; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D'HAUWE, "Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk", *TFR* 2016, (62) 71.

¹⁵⁰¹ Art. I.16, § 1/1 WER omschrijft een werk of prestatie als volgt: "een werk in de vorm van een boek, dagblad, krant, tijdschrift of ander soort geschrift, notaties met inbegrip van bladmuziek en

respectievelijk de eigendomsoverdracht ("verkoop") en het gebruiksrecht ("verhuur") van de auteursrechten en naburige rechten bedoeld.¹⁵⁰² Men dient steeds na te gaan of het werk in kwestie auteursrechtelijk beschermd is en of de inkomsten voortvloeien uit de cessie of concessie ervan.¹⁵⁰³ Indien de rechten

---

daarmee samenhangende illustraties, op om het even welke drager, met inbegrip van audioformaten, zoals luisterboeken, en digitale formaten, dat wordt beschermd door het auteursrecht of naburige rechten en dat is gepubliceerd of op een andere geoorloofde wijze algemeen beschikbaar is gesteld". Om auteursrechtelijke bescherming te genieten moet er aan twee voorwaarden worden voldaan: een werk kent een concrete uitdrukkingwijze en gaat uit van een zekere originaliteit (persoonlijke stempel van de auteur/eigen intellectuele schepping). Het auteursrecht beschermt letterkundige werken en kunstwerken, wat zeer ruim kan worden geïnterpreteerd en niet alleen betrekking heeft op letterkunde in de enge zin maar ook op voordrachten en toespraken. Men moet evenwel steeds een onderscheid maken tussen het gedeelte van de vergoeding dat betrekking heeft op de cessie/concessie van auteursrechten en naburige rechten en het gedeelte van de vergoeding dat geacht moet worden een loutere prestatievergoeding te zijn (een vergoeding voor het maken van het werk). Voor seminaries, cursussen en dergelijke aanvaardt de dienst voorafgaande beslissingen dat 50% van de vergoeding voor het gedematerialiseerde werk (teksten, syllabus,...) mag worden aangemerkt als een auteursrecht. Het opzoekingswerk, de voorbereiding en de bundeling van informatie is geen eigen intellectuele schepping van de auteur zelf; DVB 24 juni 2014, nr. 2014.252; G. GOOSSENS, "Een nieuw fiscaal statuut voor auteursrechten: eindelijk op de goede weg?", *Fisc.Act.* 2008, (1) 2; J. VAN DYCK, "Auteursrechten: 'clash' tussen minister van financiën en rulingdienst", *Fiscoloog* 2015, (1) 5; J. VAN DYCK, "Beroeps- of roerend inkomen: staat de bom stilaan op barsten?", *Fiscoloog* 2013, (1) 2; B. SPRINGAEL en L. MASSON, "Wat verstaat de fiscus onder auteursrechten?", *fiscoloog* 2009, (1) 1-4; J. VAN THEMSCHE, "De belasting van inkomsten verkregen uit de cessie of concessie van auteursrechten en naburige rechten", *Pacioli* 2014, (1) 1; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 141; B. NAGAR en P. WILLEMS, "Auteursrechten: de nieuwe salariswagen?" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (58) 67; W. VANHEES, *Handboek intellectuele eigendomsrechten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 25; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 120; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D'HAUWE, "Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk", *TFR* 2016, (62) 66 en 80; P.-F. COPPENS, "Auteursrechten: 10 argumenten om uw dossier te verdedigen", *Fisc.Week.* 2018, (3) 3; F. LEDAIN, "De DVB spreekt zich opnieuw uit over de vergoeding voor de cessie of de concessie van auteursrechten", *Fisc.Week.* 2014, (6) 6; S. WATELET, "Auteursrechten: de mededeling aan het publiek is geen voorwaarde", *Fisc.Week.* 2020, (5) 5; J. KEUSTERMANS, "Auteursrecht. Recente evoluties in capita selecta", *CABG* 2009, (1) 4; E. VERRAES, "Fiscale optimalisatie auteursrechten: iedereen auteur?", *Fisc.Act.* 2020, (7) 8-9; B. SPRINGAEL, "Auteursrechtvergoedingen: de visie van de fiscus", *Fisc.Act.* 2015, (6) 6-11; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 49; X., "Personenbelasting. Auteursrechten. Wat met powerpoint-presentatie en ghostwriters?", *Fiscoloog* 2019, (11) 11.

¹⁵⁰² J. BOSSUYT, "Auteursrechten in de inkomstenbelastingen", *AFT* 2015, (17) 33; R. VAN HEMELEN, "auteursrechten: iedereen wil ze, slechts weinigen krijgen ze?", *Pacioli* 2018, (1) 1-2; J. VAN THEMSCHE, "De belasting van inkomsten verkregen uit de cessie of concessie van auteursrechten en naburige rechten", *Pacioli* 2014, (1) 2; B. NAGAR en P. WILLEMS, "Auteursrechten: de nieuwe salariswagen?" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (58) 69; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D'HAUWE, "Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk", *TFR* 2016, (62) 73; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 55.

¹⁵⁰³ Circ. 12 mei 2012, nr. Ci.RH.231/605.842, nr. 1; Circ. 4 september 2014, nr. Ci.RH.231/631.675, nr. 5; Circ. 4 september 2014, nr. Ci.RH.231/631.675, nr. 1; TIBERGHIEEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 139; C. MOESKOPS, T.

worden verkregen in het kader van de beroepswerkzaamheid, dan blijft de kwalificatie als roerend inkomen behouden in zoverre zij het grensbedrag van 62.090 euro (basisbedrag: 37.500 euro) niet overschrijden. Het gedeelte dat het grensbedrag van 62.090 euro overschrijdt, wordt in die situatie aangemerkt als een beroepsinkomen.¹⁵⁰⁴ Auteursrechten en naburige rechten vormen zowel voor assistenten als voor bursalen een belastbaar inkomen. Merk op dat voornoemd grensbedrag in het kader van een doctoraat vrijwel nooit zal worden overschreden, waardoor de discussie over welke inkomsten uit auteursrechten een roerend dan wel een beroepsinkomen zouden vormen niet wordt uiteengezet. De uitgaven en lasten gedaan of gedragen om de betrokken inkomsten te verkrijgen of te behouden, worden in aftrek gebracht van het bruto roerend inkomen. Deze uitgaven en lasten mogen forfaitair worden bepaald op 50% voor de eerste schijf van 16.560 euro (basisbedrag: 10.000 euro) en 25% voor de tweede schijf van 16.560 tot 33.110 euro (basisbedrag: 20.000 euro).¹⁵⁰⁵

GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 54-55; H. SERRUYS, B. DE DYCKER, G. SAELEMANS en S. VAN DER STRAETEN, "Vergoedingen voor de overdracht van auteursrechten" in P.-J. WOUTERS (ed.), *Innovatie en fiscaliteit*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (139) 157-158.

De dienst voorafgaande beslissingen stelt meestal drie vragen: (1) is het werk auteursrechtelijk beschermd?; (2) maakt het werk in kwestie het voorwerp uit van een cessie of concessie?; en (3) vloeien de inkomsten voort uit de cessie of concessie? Deze derde vraag heeft betrekking op de opsplitsing van de vergoeding in het gedeelte dat betrekking heeft op de geleverde prestaties en het gedeelte dat betrekking heeft op de cessie of concessie van het auteursrecht; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D'HAUWE, "Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk", *TFR* 2016, (62) 65.

¹⁵⁰⁴ Art. 37, tweede lid WIB 92; Circ. 2 juli 2014, nr. Ci.RH.233/632.229, nr. 10-13; R. VAN HEMELEN, "auteursrechten: iedereen wil ze, slechts weinigen krijgen ze?", *Pacioli* 2018, (1) 2; H. SERRUYS, B. DE DYCKER, G. SAELEMANS en S. VAN DER STRAETEN, "Vergoedingen voor de overdracht van auteursrechten" in P.-J. WOUTERS (ed.), *Innovatie en fiscaliteit*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (139) 157; J. BOSSUYT, "Auteursrechten in de inkomstenbelastingen", *AFT* 2015, (17) 33; G. GOOSSENS, "Een nieuw fiscaal statuut voor auteursrechten: eindelijk op de goede weg?", *Fisc.Act.* 2008, (1) 2; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 141; B. NAGAR en P. WILLEMS, "Auteursrechten: de nieuwe salariswageng?" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (58) 65; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 140; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D'HAUWE, "Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk", *TFR* 2016, (62) 63; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 71; J. VAN DYCK, "Auteursrechten: clash tussen minister van Financiën en rullingcommissie", *Fiscoloog* 2015, (1) 1; B. MARISCAL, "(Con)cessie van auteursrechten: stelsel van de vergoeding die de werknemer ontvangt", *Soc.Weg.* 2019, (16) 17.

¹⁵⁰⁵ Art. 4, 1° KB/WIB 92; Circ. 2 juli 2014, nr. Ci.RH.233/632.229, nr. 1; R. VAN HEMELEN, "auteursrechten: iedereen wil ze, slechts weinigen krijgen ze?", *Pacioli* 2018, (1) 3; J. BOSSUYT, "Auteursrechten in de inkomstenbelastingen", *AFT* 2015, (17) 34; Circ. 2 juli 2014, nr. Ci.RH.233/632.229, nr. 3; G. GOOSSENS, "Een nieuw fiscaal statuut voor auteursrechten: eindelijk op de goede weg?", *Fisc.Act.* 2008, (1) 3; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek*

Aangezien bursalen door de cessie of concessie van auteursrechten of naburige rechten net zoals assistenten een belastbaar inkomen genereren, mogen de desbetreffende uitgaven en lasten in aftrek worden gebracht.

502. De roerende voorheffing bedraagt 15% voor zover de inkomsten het grensbedrag van 62.090 euro niet overschrijden. Boven het grensbedrag van 62.090 euro wordt de roerende voorheffing vastgesteld op 30%.¹⁵⁰⁶ Er wordt een uitzondering gemaakt op het principe van de bevrijdende roerende voorheffing, wat inhoudt dat de inkomsten niet meer moeten worden vermeld op de aangifte personenbelasting. Auteursrechten dienen daarentegen steeds te worden aangegeven.¹⁵⁰⁷ Alvorens de roerende voorheffing wordt toegepast, mag bovenvermeld kostenforfait in aftrek worden gebracht. Indien men inkomsten ontvangt van meerdere schuldenaars is het immers mogelijk dat er te weinig roerende voorheffing wordt ingehouden omdat zij ieder afzonderlijk het kostenforfait toepassen.¹⁵⁰⁸ De aangegeven auteursrechten die kwalificeren als

---

personenbelasting 2020-2021, Antwerpen, Intersentia, 2020, 141; B. NAGAR en P. WILLEMS, "Auteursrechten: de nieuwe salariswagen?" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, (58) 65; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 123; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 143-144; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D'HAUWE, "Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk", *TFR* 2016, (62) 63; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 68; B. MARISCAL, "(Con)cessie van auteursrechten: stelsel van de vergoeding die de werknemer ontvangt", *Soc.Weg.* 2019, (16) 17; H. SERRUYS, B. DE DYCKER, G. SAELEMANS en S. VAN DER STRAETEN, "Vergoedingen voor de overdracht van auteursrechten" in P.-J. WOUTERS (ed.), *Innovatie en fiscaliteit*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (139) 162.

¹⁵⁰⁶ Art. 269, § 1 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 141-142; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 122; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 141; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 78.

¹⁵⁰⁷ Art. 313 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 145; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 122; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 141; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D'HAUWE, "Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk", *TFR* 2016, (62) 63; E. MASSET, "De auteursrechten en de hervorming van de roerende inkomsten", *Fisc.Week.* 2012, (3) 3; A. RAYET, "De roerende voorheffing op de auteursrechten is niet meer bevrijdend", *Fisc.Week.* 2012, (4) 4; H. SERRUYS, B. DE DYCKER, G. SAELEMANS en S. VAN DER STRAETEN, "Vergoedingen voor de overdracht van auteursrechten" in P.-J. WOUTERS (ed.), *Innovatie en fiscaliteit*, Antwerpen, Intersentia, 2021, (139) 161.

¹⁵⁰⁸ J. BOSSUYT, "Auteursrechten in de inkomstenbelastingen", *AFT* 2015, (17) 37; G. GOOSSENS, "Een nieuw fiscaal statuut voor auteursrechten: eindelijk op de goede weg?", *Fisc.Act.* 2008, (1) 4; C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe

een roerend inkomen worden belast aan het afzonderlijke tarief van 15% (ook bij overschrijding van het grensbedrag van 62.090 euro)¹⁵⁰⁹, tenzij de toepassing van de progressieve tarieven voordeliger zou blijken.¹⁵¹⁰ Er wordt dan namelijk rekening gehouden met de eventuele aftrek van onderhoudsgelden, de belastingvrije som, de belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomsten en de belastingvermindering voor buitenlandse inkomsten. De roerende voorheffing wordt vervolgens verrekend en eventueel terugbetaald.¹⁵¹¹ Voor bursalen zal de toepassing van de progressieve tarieven doorgaans voordeliger blijken. Aangezien zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, zal de aanwending van de belastingvrije som in beginsel tot gevolg hebben dat er geen personenbelasting is verschuldigd, waardoor de roerende voorheffing volledig kan worden verrekend en terugbetaald.

4.4 *Beroepsinkomsten: vervangingsinkomens wegens arbeidsongeschiktheid in de sector arbeidsongevallen, beroepsziekten en ziekte en invaliditeit*

4.4.1 Arbeidsongevallen en beroepsziekten

503. De relevante wettelijke bepalingen met betrekking tot **arbeidsongevallen** (in de privé sector) zijn terug te vinden in de arbeidsongevallenwet. Deze wet is van toepassing op werknemers die geheel of gedeeltelijk onder de RSZ-wet vallen.¹⁵¹² Zodoende worden alle doctorandi gevisieerd. Een arbeidsongeval kan worden gedefinieerd als “*een ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst*

---

worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?” in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 79.

¹⁵⁰⁹ Art. 171, 2°bis WIB 92; Circ. 2 juli 2014, nr. Ci.RH.233/632.229, nr. 3.1; J. KEUSTERMANS, P. BLOMME en E. D’HAUWE, “Auteursrechten en inkomstenbelastingen. Beschouwingen vanuit de auteursrechtpraktijk”, *TFR* 2016, (62) 63.

¹⁵¹⁰ C. MOESKOPS, T. GOEMAERE en M. DE MEULEMEESTER, “Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?” in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (37) 67.

¹⁵¹¹ Circ. 2 juli 2014, nr. Ci.RH.233/632.229, nr. 3.3; J. BOSSUYT, “Auteursrechten in de inkomstenbelastingen”, *AFT* 2015, (17) 34; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 145.

¹⁵¹² Art. 1, 1° arbeidsongevallenwet; L. VAN GOSSUM, N. SIMAR, M. STRONGYLOS en G. MASSART, *Les accidents du travail*, Brussel, Larcier, 2018, 45; J. HUYS en V. VERVLIET, “Arbeidsongevallen”, *TSR* 2011, (277) 283; Y. WERBROUCK, “Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning” in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 122.

overkomt en dat een letsel veroorzaakt”.¹⁵¹³ Enkele van deze elementen verdienen verdere verduidelijking.

504. Allereerst moet er sprake zijn van een ongeval. De wet voert hieromtrent een vermoeden in, namelijk dat indien naast het bestaan van een letsel, ook een plotselinge gebeurtenis wordt bewezen, het letsel, behoudens tegenbewijs, wordt vermoed door een ongeval te zijn veroorzaakt.¹⁵¹⁴ Wat wordt dan verstaan onder een plotselinge gebeurtenis, respectievelijk een letsel? Met een gebeurtenis bedoelt men een voorval dat zich in tijd en ruimte heeft voorgedaan (bijvoorbeeld: een doctorandus valt van de trap). Dit mag niet worden verward met het letsel zelf. Een plotse stekende pijn in de arm kan bijvoorbeeld wel wijzen op een letsel, maar dit betekent nog niet dat er ook effectief een gebeurtenis heeft plaatsgevonden. Plotseling dient daarbij ruim te worden geïnterpreteerd en moet niet worden geassocieerd met ogenblikkelijk. De gebeurtenis kan bijgevolg zelfs over meerdere dagen zijn gespreid.¹⁵¹⁵ Daarnaast kan een letsel zowel fysiek als psychisch zijn, het kan een verwonding of een breuk zijn maar ook duizeligheid, koorts, stijfheid, pijn of verlies van gevoeligheid, en het kan een beschadiging zijn van een prothese.¹⁵¹⁶

---

¹⁵¹³ Art. 7, eerste lid arbeidsongevallenwet; S. REMOUCHAMPS, “La preuve en accident du travail et en maladie professionnelle », *TSR* 2013, (453) 459.

¹⁵¹⁴ Art. 9 arbeidsongevallenwet; S. REMOUCHAMPS, “La preuve en accident du travail et en maladie professionnelle », *TSR* 2013, (453) 462; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 296; Y. WERBROUCK, “Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning” in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 136; D. VAN STRIJTHEM, “De gewone uitvoering van de arbeidsovereenkomst als plotselinge gebeurtenis voor het bestaan van een arbeidsongeval”, *RABG* 2007, (870) 870; J.F. LECLERCQ, “Het begrip ongeval overkomen tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst in de leer van de arresten van het Hof van Cassatie”, *RW* 2002-2003, (601) 601; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 370.

¹⁵¹⁵ Cass. 5 november 1965, *Pas.* 1966, 299; J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 262; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 315-316; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 297; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Gent, Larcier, 2017, 36; Y. WERBROUCK, “Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning” in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 131; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 366-367.

¹⁵¹⁶ D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 320; J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 261; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 297; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Gent, Larcier, 2017, 37; Y. WERBROUCK, “Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning” in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 136; D. VAN STRIJTHEM, “De gewone uitvoering van de arbeidsovereenkomst als plotselinge gebeurtenis voor het bestaan van een arbeidsongeval”, *RABG*

505. Vervolgens moet het ongeval zich voordoen tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst. Ook hier geldt een weerlegbaar vermoeden dat wanneer wordt bewezen dat het ongeval zich tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst heeft voorgedaan, het ook wordt geacht zich door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst te hebben voorgedaan.¹⁵¹⁷ Dit wordt aangenomen wanneer de werknemer onder het gezag van de werkgever staat – met name wanneer zijn persoonlijke vrijheid wordt beperkt. Dit is niet alleen tijdens de effectieve arbeidstijd, maar bijvoorbeeld ook tijdens een teambuildingactiviteit, waarbij een zekere morele verplichting op de werknemer rust om hieraan deel te nemen.¹⁵¹⁸ Specifiek voor telewerkers werd een bijkomend weerlegbaar vermoeden ingevoerd. Zo wordt het ongeval geacht zich te hebben voorgedaan tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst indien: het ongeval gebeurt op de plaats die de werknemer schriftelijk heeft gekozen als zijn werkplek; of het ongeval gebeurt tijdens de periode van de dag die schriftelijk werd voorzien als de periode waarin arbeid wordt verricht (indien dit niet schriftelijk werd opgenomen dan is het vermoeden van toepassing tijdens de werkuren die men zou moeten presteren in de lokalen van de werkgever).¹⁵¹⁹ Voor bursalen is dit begrip moeilijker in te vullen, aangezien zij geen

---

2007, (870) 870; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 370.

¹⁵¹⁷ Art. 7, tweede lid arbeidsongevallenwet; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 305; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Gent, Larcier, 2017, 35; R. JANVIER, "Wet '71 versus wet '67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief", *TSR* 2009, (307) 316; Y. WERBROUCK, "Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 130; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 375.

¹⁵¹⁸ Cass. 22 februari 1993, *Pas.* 1993, 200; Cass. 26 september 1989 *Pas.* 1990, 106; Cass. 3 oktober 1983, *JTT* 1984, 141; D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 318; L. VAN GOSSUM, N. SIMAR, M. STRONGYLOS en G. MASSART, *Les accidents du travail*, Brussel, Larcier, 2018, 68-70; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 302; Y. WERBROUCK, "Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 137; J.F. LECLERCQ, "Het begrip ongeval overkomen tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst in de leer van de arresten van het Hof van Cassatie", *RW* 2002-2003, (601) 602-603; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 371.

¹⁵¹⁹ Art. 7, vierde lid arbeidsongevallenwet; L. VAN GOSSUM, N. SIMAR, M. STRONGYLOS en G. MASSART, *Les accidents du travail*, Brussel, Larcier, 2018, 73; J. HUYS en V. VERVLIET, "Arbeidsongevallen", *TSR* 2011, (277) 288; R. JANVIER, "Wet '71 versus wet '67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief", *TSR* 2009, (307) 316; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 373.

arbeidsovereenkomst hebben en principieel niet onder het gezag van een werkgever staan. Toch vallen zij onder het toepassingsgebied van de arbeidsongevallenwet, waardoor deze voorwaarde ook voor hen moet worden beoordeeld. Hoe dit precies dient te gebeuren, is onduidelijk. Men zou kunnen aannemen dat voorgenoemde voorwaarde wordt voldaan bij aanwezigheid op de gebruikelijke werkplek of deelname aan een teambuildingactiviteit. In het geval van thuiswerk is het niet uitgesloten dat er betwisting ontstaat – trouwens niet alleen voor bursalen maar ook voor assistenten – aangezien dit vaak gebaseerd is op onderlinge afspraken met de promotor en dus quasi nooit schriftelijk wordt vastgelegd.

506. Een ongeval dat zich voordoet op de weg van en naar het werk wordt eveneens tot de noemer arbeidsongeval gerekend. Dit is het normale traject dat de werknemer aflegt om zich te begeven van zijn verblijfplaats naar zijn arbeidsplaats.¹⁵²⁰

507. In het kader van een arbeidsongeval kan de gerechtigde (of zijn rechthebbenden) aanspraak maken op meerdere vergoedingen, waaronder een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Arbeidsongeschiktheid moet in dat verband worden begrepen als de vermindering van het vermogen om met arbeid een loon te verdienen¹⁵²¹. Men maakt een onderscheid tussen tijdelijke en blijvende arbeidsongeschiktheid. Tijdelijke arbeidsongeschiktheid kan volledig of gedeeltelijk zijn naargelang men het beroep niet meer dan wel met verminderde capaciteit kan hernemen. Deze tijdelijke arbeidsongeschiktheid eindigt wanneer men genezen wordt verklaard, wanneer men bij consolidatie blijvend arbeidsongeschikt wordt verklaard of in het ergste geval wanneer men

---

¹⁵²⁰ Art. 8 arbeidsongevallenwet; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 306; J. HUYS en V. VERVLIET, "Arbeidsongevallen", *TSR* 2011, (277) 290; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Gent, Larcier, 2017, 38; R. JANVIER, "Wet '71 versus wet '67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief", *TSR* 2009, (307) 315; Y. WERBROUCK, "Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 140; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 375.

¹⁵²¹ Cass. 10 maart 1980, *RW* 1980-1981; J. VAN LANGENDONCK, A. VAN REGENMORTEL en Y. STEVENS, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 289; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 326.

overlijdt.¹⁵²² Vanaf de consolidatie spreken we dus van blijvende arbeidsongeschiktheid, dewelke overigens wordt uitgedrukt in een percentage dat weergeeft in welke mate het arbeidsvermogen is afgenomen.¹⁵²³

508. De grondslag voor de berekening van de arbeidsongeschiktheidsuitkering is gebaseerd op het basisloon. Dit is het loon waarop de werknemer ingevolge zijn tewerkstelling op het ogenblik van het ongeval recht heeft voor de periode van het jaar dat het ongeval voorafgaat.¹⁵²⁴ Het loon wordt daarbij gedefinieerd als “*ieder bedrag in geld of ieder in geld waardeerbaar voordeel dat rechtstreeks of onrechtstreeks door de werkgever aan zijn werknemer wordt toegekend ingevolge de tussen hen bestaande arbeidsverhouding (alsmede het vakantiegeld)*”.¹⁵²⁵ Het vakantiegeld (lees: het dubbel vakantiegeld) vormt evenwel geen loon bij tijdelijke arbeidsongeschiktheid en wordt dus enkel in rekening genomen bij blijvende arbeidsongeschiktheid.¹⁵²⁶ Bovendien zouden “*de bedragen die worden uitgekeerd als terugbetaling van de verplaatsingskosten die de werknemer werkelijk heeft gemaakt, ten laste van de werkgever*” eveneens niet als loon worden beschouwd.¹⁵²⁷ Er kan discussie bestaan over de vergoedingen inzake woon-werkverkeer, met name de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer en de fietsvergoeding. Deze verplaatsingskosten worden inderdaad werkelijk gemaakt door de werknemer en gedragen door de werkgever,

---

¹⁵²² D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 326; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 316.

¹⁵²³ D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 327; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 320; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 383.

¹⁵²⁴ Art. 34 arbeidsongevallenwet; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 327; L. VAN GOSSUM, N. SIMAR, M. STRONGYLOS en G. MASSART, *Les accidents du travail*, Brussel, Larcier, 2018, 117; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 323; R. JANVIER, “Wet ‘71 versus wet ‘67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief”, *TSR* 2009, (307) 325; Y. WERBROUCK, “Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning” in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 153; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 392.

¹⁵²⁵ Art. 35 arbeidsongevallenwet; E. ANKAERT en V. VERDEYEN, *Schadeloosstelling bij arbeidsongevallen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 248.

¹⁵²⁶ R. JANVIER, “Wet ‘71 versus wet ‘67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief”, *TSR* 2009, (307) 326; Y. WERBROUCK, “Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning” in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 153; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 391.

¹⁵²⁷ Art. 35 arbeidsongevallenwet; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 391.

maar in een enge interpretatie vallen zij niet ten laste van de werkgever. We zien hier dus een andere berekeningsgrondslag in vergelijking met de sociale zekerheidsbijdragen als dusdanig (*supra* randnummers 204-205). Buiten het vakantiegeld, lijken alle vergoedingen immers te kwalificeren als loon dat in aanmerking komt voor de berekening van de arbeidsongeschiktheidsuitkering. Indien de referteperiode (van één jaar voorafgaand aan het ongeval) onvolledig zou zijn, wordt het loon aangevuld met een hypothetisch loon.¹⁵²⁸ Verder geldt ook een minimum- en maximumbasisloon.¹⁵²⁹

509. Volledige tijdelijke arbeidsongeschiktheid geeft op de dag van het ongeval recht op het normale loon en daarna op een dagelijkse vergoeding vastgelegd op 90% van het gemiddelde dagloon.¹⁵³⁰ Het gemiddelde dagloon is daarbij gelijk aan het basisloon gedeeld door 365.¹⁵³¹ Bij gedeeltelijke tijdelijke arbeidsongeschiktheid verandert dit regime indien men een voorstel tot wedertewerkstelling aanvaardt. De vergoeding is dan gelijk aan het verschil tussen het loon bij wedertewerkstelling en het vroegere loon.¹⁵³² Volledige

---

¹⁵²⁸ Het hypothetisch loon is gelijk aan de vermenigvuldiging van het aantal ontbrekende dagen of uren met het loon waarop de werknemer recht heeft gedeeld door het aantal dagen of uren waarop tijdens de referteperiode arbeid werd verricht; zie voor een verdere berekening van het hypothetisch loon: art. 36 arbeidsongevallenwet; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 324; Y. WERBROUCK, "Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 154; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 392-393.

¹⁵²⁹ D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 328; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 325; Y. WERBROUCK, "Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 154-155; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 392.

¹⁵³⁰ Art. 22 arbeidsongevallenwet; E. ANKAERT en V. VERDEYEN, *Schadeloosstelling bij arbeidsongevallen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 105; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 316; R. JANVIER, "Wet '71 versus wet '67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief", *TSR* 2009, (307) 320; Y. WERBROUCK, "Arbeidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 147; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 381.

¹⁵³¹ Art. 40 arbeidsongevallenwet; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 317.

¹⁵³² Art. 23 arbeidsongevallenwet; Indien het slachtoffer een voorstel tot wedertewerkstelling weigert of de tewerkstelling beëindigt zonder geldige reden, dan heeft hij enkel recht op een vergoeding die overeenkomt met zijn graad van arbeidsongeschiktheid; Na drie maanden worden de vergoedingen voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid aangepast aan het indexcijfer der consumptieprijzen; Art. 23bis arbeidsongevallenwet; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 329; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 317; Y.

blijvende arbeidsongeschiktheid geeft recht op een jaarlijkse vergoeding gelijk aan 100% van het basisloon (na een herzieningstermijn van 3 jaar wordt de vergoeding vervangen door een lijfrente).¹⁵³³ Bij gedeeltelijke blijvende arbeidsongeschiktheid wordt voorgenoemde vergoeding berekend in functie van de arbeidsongeschiktheidsgraad.¹⁵³⁴ Zowel de uitkeringen voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid als voor blijvende arbeidsongeschiktheid zijn onderworpen aan werknemersbijdragen ten belope van 13,07%.¹⁵³⁵ Dit vormt echter een uitzondering op het principe dat normalerwijze wel sociale bijdragen worden geheven op het loon¹⁵³⁶, maar niet op de uitkeringen die men ontvangt ter compensatie van dat loon. De rechtvaardiging voor deze uitzondering moet worden gezocht in het argument dat men quasi hetzelfde bedrag ontvangt als het normale loon. Ten slotte maakt men geen aanspraak op deze uitkeringen gedurende de periode waarin men recht heeft op het loon (men duidt dit aan met de term gewaarborgd loon).¹⁵³⁷ De UHasselt voorziet bijvoorbeeld voor haar assistenten en bursalen in de doorbetaling van het loon of de doctoraatsbeurs voor onbeperkte tijd. De verzekeraar zal in dat geval de uitkering aan de werkgever (de UHasselt) uitbetalen.¹⁵³⁸

510. Op de werkgever rust de verplichting om voor zijn werknemers een verzekering tegen arbeidsongevallen af te sluiten bij een bevoegde instelling.¹⁵³⁹ Fedris (het federaal agentschap voor beroepsrisico's)¹⁵⁴⁰ oefent de controle uit op

---

WERBROUCK, "Arbidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 147.

¹⁵³³ Art. 24 arbeidsongevallenwet; De vergoeding wordt verminderd met 50% bij een arbeidsongeschiktheidsgraad van minder dan 5%. De vergoeding wordt verminderd met 25% bij een arbeidsongeschiktheidsgraad van meer dan 5% maar minder dan 10%; E. ANKAERT en V. VERDEYEN, *Schadeloosstelling bij arbeidsongevallen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 155-156.

¹⁵³⁴ D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 329-330.

¹⁵³⁵ Art. 43 arbeidsongevallenwet; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Gent, Larcier, 2017, 45; R. JANVIER, "Wet '71 versus wet '67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief", *TSR* 2009, (307) 338.

¹⁵³⁶ J. PUT en V. VERDEYEN, *Praktijkboek sociale zekerheid voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2013, 133.

¹⁵³⁷ Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 292.

¹⁵³⁸ Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 292.

¹⁵³⁹ D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 313; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 292; Y. WERBROUCK, "Arbidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 157.

¹⁵⁴⁰ Sinds 1 januari 2017 heeft Fedris alle opdrachten van het Fonds voor Arbidsongevallen en het Fonds voor Beroepsziekten overgenomen; D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*,

de verzekeringsinstellingen en treedt in bepaalde omstandigheden zelf op als verzekeraar. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de werkgever niet verzekerd is of de verzekeringsonderneming in gebreke blijft.¹⁵⁴¹ De werkgever dient het arbeidsongeval in principe aan te geven bij de verzekeraar, maar indien hij daaraan verzaakt, kan het slachtoffer dit zelf nog doen.¹⁵⁴²

511. De relevante wettelijke bepalingen met betrekking tot **beroepsziekten** (in de privé sector) zijn vervolgens terug te vinden in de beroepsziektenwet, dewelke grotendeels geïnspireerd is op de arbeidsongevallenwet.¹⁵⁴³ Zo is deze wet eveneens van toepassing op werknemers die geheel of gedeeltelijk onder de RSZ-wet vallen¹⁵⁴⁴, waardoor opnieuw alle doctorandi worden beoogd. Een beroepsziekte kan worden gedefinieerd als een ziekte die ontstaat door de blootstelling aan een bepaald risico. Het betreft meestal een inwendige langzame verslechtering van de gezondheid, waardoor dit ook veel moeilijker is vast te stellen.¹⁵⁴⁵ Hierdoor hanteert men in België een zogenaamd open systeem en een lijstensysteem. Bij het lijstensysteem dient men enkel te bewijzen dat men aan een ziekte lijdt die voorkomt op de lijst (KB van 28 maart 1969¹⁵⁴⁶) en dat men tijdens de arbeid werd blootgesteld aan het beroepsrisico.¹⁵⁴⁷ Er is sprake van een beroepsrisico indien de blootstelling aan de schadelijke invloed: inherent is aan de beroepsuitoefening; beduidend groter is dan de blootstelling van de bevolking

---

Antwerpen, Intersentia, 2017, 313; J. VAN LANGENDONCK, "Naar het einde van de arbeidsongevallen", *TSR* 2020, (269) 279.

¹⁵⁴¹ Art. 58 arbeidsongevallenwet; D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 313; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 292-293; Y. WERBROUCK, "Arbidsongevallen: een praktische (her)verkenning" in *Orde van advocaten Kortrijk* (ed.), *Sociaal en arbeidsrecht*, Gent, Larcier, 2015, (121) 158.

¹⁵⁴² D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 334.

¹⁵⁴³ Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 337.

¹⁵⁴⁴ Art. 2, § 1, 1° beroepsziektewet; P. DELOOZ en D. KREIT, *Les maladies professionnelles*, Brussel, Larcier, 2015, 58; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 338-339.

¹⁵⁴⁵ D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 315 en 336; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 338.

¹⁵⁴⁶ KB 28 maart 1969 houdende vaststelling van de lijst van beroepsziekten die aanleiding geven tot schadeloosstelling en tot vaststelling van de criteria waaraan de blootstelling aan het beroepsrisico voor sommige van deze ziekten moet voldoen, *BS* 4 april 1969.

¹⁵⁴⁷ Art. 30 beroepsziektewet; P. DELOOZ en D. KREIT, *Les maladies professionnelles*, Brussel, Larcier, 2015, 90-92; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 341-342; D. SIMOENS, "Beroepsziekten", *TSR* 2011, (331) 338; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 415-416.

in het algemeen; en van die aard is om de ziekte te veroorzaken volgens algemeen aanvaarde medische inzichten.¹⁵⁴⁸ Indien de ziekte niet voorkomt op de lijst moet men in het open systeem bovendien bewijzen dat die ziekte op een determinerende en rechtstreekse wijze het gevolg is van de beroepsuitoefening.¹⁵⁴⁹

512. In het kader van een beroepsziekte kan de werknemer eveneens aanspraak maken op verschillende vergoedingen, waaronder een arbeidsongeschiktheidsuitkering.¹⁵⁵⁰ Hiervoor kan worden verwezen naar de arbeidsongevallenwet, aangezien de uitkering op eenzelfde manier wordt vastgesteld (*supra* randnummer 509).¹⁵⁵¹ Een beroepsziekte kan echter vanaf het begin blijvend van aard zijn. Men heeft ook pas recht op een uitkering wanneer de ziekte minstens 15 dagen aanhoudt.¹⁵⁵²

513. In tegenstelling tot voor arbeidsongevallen, moet de werkgever geen verzekering tegen beroepsziekten afsluiten, maar zal Fedris hier volledig voor instaan.¹⁵⁵³ De arbeidsgeneesheer dient iedere beroepsziekte te melden aan Fedris en het slachtoffer zelf moet verder een aanvraag tot schadeloosstelling indienen.¹⁵⁵⁴

4.4.2 Ziekte en invaliditeit

---

¹⁵⁴⁸ Art. 32 beroepsziektewet; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 338-339; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 342; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Gent, Larcier, 2017, 52.

¹⁵⁴⁹ Art. 30bis beroepsziektewet; P. DELOOZ en D. KREIT, *Les maladies professionnelles*, Brussel, Larcier, 2015, 92-95; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 343; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Gent, Larcier, 2017, 52; D. SIMOENS, "Beroepsziekten", *TSR* 2011, (331) 340; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 416-417.

¹⁵⁵⁰ Art. 31 beroepsziektewet; Er wordt abstractie gemaakt van de preventieve maatregelen die eventueel kunnen worden genomen.

¹⁵⁵¹ Art. 34-35 en 46 beroepsziektewet; J. MATTHYS, *Arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en handicap. Transversaal overzicht doorheen het Belgische recht*, Brussel, Larcier, 2011, 185; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 346; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 418.

¹⁵⁵² D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 340-341; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 347; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 419.

¹⁵⁵³ D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 335-336.

¹⁵⁵⁴ D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 342.

514. De arbeidsongeschiktheidsverzekering vormt samen met de verzekering voor geneeskundige verzorging en de moederschapsverzekering een onderdeel van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.¹⁵⁵⁵ De relevante wettelijke bepalingen met betrekking tot de arbeidsongeschiktheidsverzekering (in de privé sector) zijn terug te vinden in de ziekwet. Deze wet stelt dat iedere werknemer die krachtens de RSZ-wet onderworpen is aan de ziekte- en invaliditeitsverzekering (sector uitkeringen) recht heeft op een vergoeding wanneer hij arbeidsongeschikt wordt.¹⁵⁵⁶ Opnieuw worden alle doctorandi geïnviseerd, aangezien zij allen overeenkomstig voorgenoemde RSZ-wet aan de sector ziekte en invaliditeit zijn onderworpen. Men dient echter wel aangesloten te zijn bij een ziekenfonds, een bepaalde wachttijd te vervullen en het bewijs te leveren dat de bijdragen voor de sector uitkeringen daadwerkelijk werden betaald en een zeker minimumbedrag bereiken.¹⁵⁵⁷ De duur van de wachttijd bedraagt in principe twaalf maanden. Bovendien moet men tijdens deze periode minstens 180 arbeidsdagen kunnen aantonen.¹⁵⁵⁸ Het minimumbedrag van de bijdragen wordt daarnaast verkregen door de bijdragevoeten voor de uitkeringsverzekering toe te passen op een jaarloon (voor werknemers van 21 jaar en ouder is dit bedrag vastgelegd op 6.357,24 euro).¹⁵⁵⁹ Indien het minimumbedrag overeenkomstig bovenstaande berekening niet wordt bereikt, is er een aanvullende bijdrage verschuldigd.¹⁵⁶⁰ Het recht op uitkeringen kan alsnog worden ontzegd in het geval men het risico om arbeidsongeschikt te worden zelf heeft verzwaard, men zich

---

¹⁵⁵⁵ Art. 1 ziekwet; D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 261.

¹⁵⁵⁶ Art. 86, § 1, 1°, a) ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1210; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 329.

¹⁵⁵⁷ Art. 128, § 1 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1213; D. HEYLEN en I. VERREYNT, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 277-278; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 232-233.

¹⁵⁵⁸ Art. 128, § 1 ziekwet; Art. 203, eerste lid KB 3 juli 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1213-1214; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 476; Zie art. 203, vierde lid KB 3 juli 1996 voor de dagen die gelijkgesteld worden met arbeidsdagen.

¹⁵⁵⁹ Dit dient te worden aangetoond aan de hand van bijdragebescheiden die aan de verzekeringsinstelling moeten worden overgemaakt; Art. 130, eerste lid, 2° en tweede lid ziekwet; Art. 286 eerste tot vierde lid KB 3 juli 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1220-1221.

¹⁵⁶⁰ Art. 287-293 KB 3 juli 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1221.

onttrekt aan de controleverplichtingen of men geen inkomensverlies lijdt.¹⁵⁶¹ Om als arbeidsongeschikt te worden erkend, moeten de volgende voorwaarden zijn vervuld: de gerechtigde moet alle werkzaamheden hebben onderbroken; deze onderbreking moet zijn oorzaak vinden in het intreden of verergeren van letsels of functionele stoornissen; en deze letsels of functionele stoornissen moeten het vermogen tot het verwerven van een inkomen hebben verminderd tot 1/3 of minder dan wat een persoon van dezelfde stand en dezelfde opleiding kan verdienen.¹⁵⁶² Indien men wordt opgenomen in een verpleeginrichting ontstaat er evenwel een wettelijk vermoeden van arbeidsongeschiktheid.¹⁵⁶³ Gedurende het eerste jaar – dit noemt men de periode van primaire arbeidsongeschiktheid¹⁵⁶⁴ – stelt de adviserende geneesheer van het ziekenfonds de staat van primaire arbeidsongeschiktheid vast evenals de duur ervan en meldt hij vervolgens zijn beslissing aan het beheerscomité van de dienst voor uitkeringen.¹⁵⁶⁵ Vanaf het tweede jaar – dit noemt men de periode van invaliditeit¹⁵⁶⁶ – gebeurt dit door de geneeskundige raad voor invaliditeit.¹⁵⁶⁷

---

¹⁵⁶¹ Art. 134 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1225.

¹⁵⁶² Art. 100, § 1, eerste lid ziekwet; tijdens de eerste zes maanden wordt de 1/3-norm bepaald ten aanzien van het gewone beroep. Na die zes maanden wordt er gekeken naar wat een persoon van dezelfde stand en met dezelfde beroepsopleiding kan verdienen door zijn werkzaamheid; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1227-1247; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 278-279; J. MATTHYS, *Arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en handicap. Transversaal overzicht doorheen het Belgische recht*, Brussel, Larcier, 2011, 123; K. DE SCHOENMAEKER en S. DEMEESTERE, *Arbeidsongeschiktheid. Rechtsgevolgen voor werkgever en werknemer*, Mechelen, Kluwer, 2017, 13; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 450-454; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 330.

¹⁵⁶³ Art. 100, § 1, vierde lid ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1247; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 455.

¹⁵⁶⁴ Art. 87 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1251; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 448; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 341.

¹⁵⁶⁵ Art. 90 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1283-1286; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 462-463.

¹⁵⁶⁶ Art. 93 ziekwet; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1252; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 448; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 341.

¹⁵⁶⁷ Art. 94 ziekwet; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 279; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1286-1289; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 466.

515. De primaire arbeidsongeschiktheidsuitkering enerzijds wordt vastgesteld op 60% van het gederfde loon.¹⁵⁶⁸ De invaliditeitsuitkering anderzijds wordt eveneens vastgelegd op een percentage van het gederfde loon, maar dit is afhankelijk van de gezinstoestand (65% voor een gerechtigde met personen ten laste¹⁵⁶⁹, 55% voor een gerechtigde zonder personen ten laste met verlies van enig inkomen¹⁵⁷⁰ en 40% voor een gerechtigde zonder personen ten laste en zonder verlies van enig inkomen¹⁵⁷¹; *supra* randnummer 327 e.v.).¹⁵⁷² Het gederfde loon is daarbij gelijk aan het gemiddelde dagloon, zijnde 1/26 van het maandloon.¹⁵⁷³ De uitkeringen worden per dag toegekend (met ingebrip van zaterdag). In tegenstelling tot voor arbeidsongevallen en beroepsziekten, zijn er in principe geen sociale zekerheidsbijdragen verschuldigd. Op de invaliditeitsuitkeringen wordt daarentegen wel een inhouding van 3,5% verricht ten voordele van de sector pensioenen. De reden hiervoor is dat de perioden van invaliditeit worden beschouwd als gelijkgestelde perioden voor de opbouw van het

---

¹⁵⁶⁸ Art. 87 ziekwet; art. 211 KB 3 juli 1996; Het loon dat in aanmerking komt voor de vaststelling van de uitkering mag niet hoger zijn dan een bepaald bedrag; art. 212 KB 3 juli 1996; Er gelden ook bepaalde minimumbedragen vanaf de zevende maand van arbeidsongeschiktheid; art. 214 KB 3 juli 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1253; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 282; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 470.

¹⁵⁶⁹ Art. 225 KB 3 juli 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1261-1264; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 469; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 341-342.

¹⁵⁷⁰ Art. 226-226bis KB 3 juli 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1264-1265; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 470; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 342-343.

¹⁵⁷¹ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1265; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 470; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 343.

¹⁵⁷² Art. 93, vijfde lid ziekwet; art. 213 KB 3 juli 1996; Ook hier gelden er bepaalde minima en maxima; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1255-1256; D. HEYLEN en I. VERREY, *Sociaal recht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 283-284; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 237-238; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 472.

¹⁵⁷³ Art. 23 verordening 16 april 1997 tot uitvoering van artikel 80, § 1, 5° van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, BS 26 november 1997 (hierna: verordening 16 april 1997); W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1266; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 468.

pensioen.¹⁵⁷⁴ Ten slotte maakt men geen aanspraak op deze uitkeringen gedurende de periode waarin men recht heeft op het loon (men duidt dit aan met de term gewaarborgd loon).¹⁵⁷⁵ Doorgaans voorzien de universiteiten voor hun assistenten en bursalen in de doorbetaling van het loon/de doctoraatsbeurs gedurende de eerste maand van arbeidsongeschiktheid. De verzekeraar zal in dat geval de uitkering aan de werkgever (de universiteit in kwestie) uitbetalen. De KU Leuven voorziet daarnaast in een bijpassing bovenop de uitkering zodanig dat men het normaal belastbaar loon behoudt.¹⁵⁷⁶

516. Om ook effectief recht te hebben op een uitkering moet men aangifte doen van de arbeidsongeschiktheid uiterlijk de tweede kalenderdag na de aanvang ervan. Indien men recht heeft op gewaarborgd loon wordt de termijn verlengd tot de 28^e kalenderdag. Er geldt evenwel een vrijstelling voor de duur van een opname in het ziekenhuis. De aangifte moet gebeuren bij de adviserend arts van de verzekeringsinstelling via een ingevuld, gedateerd en ondertekend geneeskundig getuigschrift dat de redenen van de arbeidsongeschiktheid vermeldt.¹⁵⁷⁷

4.4.3 Fiscaliteit vervangingsinkomens

517. Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vormen – net zoals moederschaps-, vaderschaps- en onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en het zorgkrediet/tijdskrediet – een belastbaar beroepsinkomen voor de personenbelasting. Daarbij is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen vergoedingen ter compensatie van een tijdelijke derving van inkomsten enerzijds – die als bezoldigingen en meer bepaald vervangingsinkomens worden behandeld – en vergoedingen ter compensatie van een bestendige derving van inkomsten

---

¹⁵⁷⁴ Art. 134-139 wet 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I), BS 28 december 2006; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1269.

¹⁵⁷⁵ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1270; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 344.

¹⁵⁷⁶ Deze bijpassing duurt zolang men bestaanszekerheid heeft. Per dienstjaar bouwt men 21 werkdagen bestaanszekerheid op en bij de indiensttreding zou men starten met een beginsaldo van 63 werkdagen; KU Leuven, *PhD informatie*, <https://www.kuleuven.be/personeel/jobsite/phd/phd-informatie>.

¹⁵⁷⁷ Art. 2 en 4 verordening 16 april 1997.

anderzijds – die als pensioenen worden behandeld.¹⁵⁷⁸ Met betrekking tot de ziekte- en invaliditeitsuitkeringen bepaalt de *Com.IB* dat zowel de uitkeringen voor primaire arbeidsongeschiktheid als voor invaliditeit belastbare bezoldigingen kunnen vormen.¹⁵⁷⁹ Hetzelfde geldt voor de uitkeringen ingevolge volledige of gedeeltelijke tijdelijke arbeidsongeschiktheid wegens een arbeidsongeval of beroepsziekte.¹⁵⁸⁰ De uitkeringen ingevolge blijvende arbeidsongeschiktheid wegens een (arbeids)ongeval of (beroeps)ziekte worden daarentegen gecategoriseerd als pensioenen.¹⁵⁸¹ Hier wordt later nog op teruggekomen bij de bespreking van het pensioen (*infra* randnummer 564). In dit onderdeel beperken we ons tot de vergoedingen ter compensatie van een tijdelijke derving van inkomsten (dit zijn niet alleen voorgenoemde arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, maar ook de moederschaps-, vaderschaps- en onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en het zorgkrediet/tijdskrediet). Zij ondergaan als belastbare bezoldiging het fiscaal regime van de vervangingsinkomsten.¹⁵⁸² Het brutobedrag ervan mag allereerst nog worden verminderd met de werkelijke beroepskosten (het forfait kan immers niet worden toegepast voor vervangingsinkomens).¹⁵⁸³ Zo vormen bijvoorbeeld de persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen op de uitkeringen ingevolge arbeidsongeschiktheid wegens een arbeidsongeval of beroepsziekte en de inhouding van 3,5% op de invaliditeitsuitkeringen een aftrekbare beroepskost conform artikel 52, 7° WIB 92.¹⁵⁸⁴ Op deze vervangingsinkomens – meer bepaald de primaire arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de sector ziekte en invaliditeit en de uitkeringen voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid binnen de sector arbeidsongevallen en beroepsziekten - wordt een bedrijfsvoorheffing van 11,11%

---

¹⁵⁷⁸ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 79; F. VAN PRAET en L. DE TENDER, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, (519) 640; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 461 en 506; J. TALLY en D. VANDEPUTTE, *Praktijkboek schadebegroting. Fiscale implicaties bij inkomstenderving*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 34-35.

¹⁵⁷⁹ *Com.IB* nr. 31/23, 2°; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 1385; F. VAN PRAET en L. DE TENDER, "Bezoldigingen van werknemers", in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, (519) 642; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 459.

¹⁵⁸⁰ *Com.IB* nr. 31/23, 5°.

¹⁵⁸¹ *Com.IB* nr. 34/5.

¹⁵⁸² Art. 31, tweede lid, 4° WIB 92.

¹⁵⁸³ Art. 23, § 2, 1° WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 70.

¹⁵⁸⁴ Circ. 31 maart 1983, nr. Ci.RH. 244/331.996.

ingehouden.¹⁵⁸⁵ Vervangingsinkomens zijn vervolgens belastbaar aan het progressief tarief.¹⁵⁸⁶

518. De wettelijke ziekte- en invaliditeitsuitkeringen ondergaan een belastingvermindering van 2.453,45 euro indien het netto-inkomen uitsluitend uit deze uitkeringen bestaat.¹⁵⁸⁷ Indien het netto-inkomen daarentegen slechts gedeeltelijk uit wettelijke ziekte- en invaliditeitsuitkeringen bestaat, dan is de belastingvermindering gelijk aan een gedeelte van 2.453,45 euro hetwelk evenredig is met de verhouding tussen het nettobedrag van deze uitkeringen en het netto-inkomen.¹⁵⁸⁸ Wanneer het belastbare inkomen 47.420 euro of meer bedraagt dan wordt de belastingvermindering slechts tot één derde verleend. Wanneer het belastbare inkomen begrepen is tussen 23.710 euro en 47.420 euro, dan wordt de grens van één derde verhoogd met een gedeelte van de resterende twee derde. Dit gedeelte wordt bepaald door de verhouding tussen enerzijds het verschil tussen 47.420 euro en het belastbare inkomen en anderzijds het verschil tussen 47.420 euro en 23.710 euro.¹⁵⁸⁹ De belastingvermindering kan in geen geval hoger zijn dan de belasting die betrekking heeft op de wettelijke ziekte- en invaliditeitsuitkeringen.¹⁵⁹⁰

4.4.4 Verlenging termijn?

---

¹⁵⁸⁵ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 2.12, B, 1, a) en punt 2.12, A, 2°; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 124; L. VAN GOSSUM, N. SIMAR, M. STRONGYLOS en G. MASSART, *Les accidents du travail*, Brussel, Larcier, 2018, 158; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 77.

¹⁵⁸⁶ Art. 130 WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 71; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip*, Gent, Larcier, 2010, 196; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 462; J. TALLY en D. VANDEPUTTE, *Praktijkboek schadebegroting. Fiscale implicaties bij inkomstenderving*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 16.

¹⁵⁸⁷ Art. 147, 9° WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 73; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 683.

¹⁵⁸⁸ Art. 147, 10° WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 74; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2017*, Antwerpen, Maklu, 2017, 462; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 683.

¹⁵⁸⁹ Art. 152 WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 74-75; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 683.

¹⁵⁹⁰ Art. 153 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 683.

519. De arbeidsongeschiktheid van een assistent of bursaal heeft ook een impact op de slaagkansen van het doctoraat aangezien de werkzaamheden voor een bepaalde periode (al dan niet volledig) zullen worden stopgezet. Men kan zich de vraag stellen in welke gevallen de termijn om het doctoraat af te werken voor beide categorieën van doctorandi wordt verlengd, zodanig dat de negatieve impact van een dergelijke arbeidsongeschiktheid op de finaliteit van het behalen van het doctoraat wordt gemilderd.

520. De CHO schrijft met betrekking tot assistenten voor dat er een bijkomende termijn van één jaar wordt toegekend in geval van langdurige en ernstige ziekte.¹⁵⁹¹ Indien de arbeidsongeschiktheid ontstaat ten gevolge van een (beroeps)ziekte zou men zich hierop kunnen beroepen. Daarnaast wordt deze bijkomende termijn van één jaar verleend onder uitzonderlijke omstandigheden.¹⁵⁹² Wordt men arbeidsongeschikt ten gevolge van een (arbeids)ongeval, dan zou dit kunnen worden aangemerkt als een "uitzonderlijke omstandigheid". Het is echter onduidelijk wat de minimumduur van de arbeidsongeschiktheid behoort te zijn opdat voorgenoemde verlengingen worden toegestaan, waardoor dit aspect verder aan de appreciatie van de universiteiten wordt overgelaten. Aangezien de CHO bovendien spreekt van "langdurige en ernstige" ziekte, kan men alleszins aannemen dat niet iedere arbeidsongeschiktheid kwalificeert voor een verlenging.

521. Wanneer we voor bursalen kijken naar de letterlijke tekst van de reglementen van de Vlaamse universiteiten kunnen we een opdeling maken naargelang alle dan wel slechts enkele vormen van arbeidsongeschiktheid aanleiding geven tot een opschorting van de doctoraatsbeurs. De UHasselt, de UAntwerpen, de UGent en de KU Leuven kunnen onder deze eerste noemer worden geplaatst. De UHasselt spreekt over "(beroeps)ziekte en arbeidsongeschiktheid na een arbeidsongeval"¹⁵⁹³, de UAntwerpen over "ziekte en

---

¹⁵⁹¹ Art. V.30 CHO; zie ook art. 44 VUB, Reglement voor het assiterend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van Bestuur op 13 september 2016; Art. 15 UAntwerpen, statuut assiterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018; Art. 28 AP-reglement.

¹⁵⁹² Art. V.30 CHO.

¹⁵⁹³ Art. 16 bursalenreglement.

persoonlijke en sociale redenen”¹⁵⁹⁴, de UGent over “medische redenen”¹⁵⁹⁵ en de KU Leuven over “uitkeringen in het kader van de wetgeving op de ziekteverzekering, arbeidsongevallen en beroepsziekten”.¹⁵⁹⁶ Interessant is dat de UAntwerpen duidelijk definieert dat als langdurig moet worden begrepen vanaf de 31^e kalenderdag.¹⁵⁹⁷ De VUB vermeldt daarentegen enkel langdurig ziekteverlof (niet minder dan twee weken).¹⁵⁹⁸ Op die manier lijken (arbeids)ongevallen niet in aanmerking te komen voor een opschorting van de doctoraatsbeurs. De doctoraatsbeurs wordt vervolgens telkens (al dan niet automatisch) verlengd met de periode waarin zij werd opgeschort (*supra* randnummer 146).

522. Het FWO bepaalt dat de doctoraatsbeurs wordt opgeschort bij langdurig ziekteverlof en het mandaat wordt verlengd met de periode gedurende dewelke het niet werd uitgevoerd. In dat opzicht worden verlengingen van minder dan twee weken niet in aanmerking genomen. Voltijdse schorsingen van aaneensluitende periodes van drie maanden, onder meer om reden van langdurig ziekteverlof, geven aanleiding tot een automatische verlenging van het mandaat met één jaar. Een mogelijke verklaring voor dit flagrante verschil met bursalen die een doctoraatsbeurs van de universiteit ontvangen, is dat bij circulaire wordt vastgelegd dat een dergelijke doctoraatsbeurs slechts mag worden toegekend voor 48 maanden, terwijl deze voorwaarde niet geldt voor FWO-aspiranten. Zij kunnen bijgevolg op onlogische wijze een fiscaal vrijgestelde beurs krijgen die deze tijdsperiode overschrijdt. Daarnaast kan het directiecomité van het FWO een uitzonderlijke verlenging tot maximum vijf jaar toestaan bij een verminderd arbeidsrendement omwille van sociale en medische redenen.¹⁵⁹⁹ Op die manier lijken (arbeids)ongevallen buiten toepassing te blijven wanneer er zich geen verminderd arbeidsrendement voordoet.

---

¹⁵⁹⁴ Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

¹⁵⁹⁵ Art. 10 UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021; Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

¹⁵⁹⁶ Art. 14 KU Leuven, Intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

¹⁵⁹⁷ Art. 19 UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

¹⁵⁹⁸ Art. 19 VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015 en 12 september 2017.

¹⁵⁹⁹ Art. 26 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

4.5 Diverse inkomsten: prijzen en uitvindingen

523. De diverse inkomsten die assistenten en bursalen mogelijk behalen in het kader van hun doctoraat zijn enerzijds “prijzen, subsidies, renten en pensioenen toegekend aan geleerden, schrijvers of kunstenaars” (artikel 90, 2° WIB 92) en anderzijds “vergoedingen voor uitvindingen” (artikel 90, 12° WIB 92). De prijs die een doctorandus ontvangt in het kader van zijn onderzoek, bijvoorbeeld een geldprijs afkomstig van een bepaalde uitgeverij voor het beste tijdschriftartikel, is slechts belastbaar in de mate dat deze meer dan 4.140 euro (basisbedrag: 2.500 euro) bedraagt.¹⁶⁰⁰ Een reisbeurs wordt gelijkgesteld met een prijs en is belastbaar in de mate dat het bedrag ervan de gedragen kosten voor de reis, opzoekingen en studies overtreft.¹⁶⁰¹ Op de belastbare prijzen wordt een bedrijfsvoorheffing van 18,17% of 26,75% ingehouden afhankelijk van het feit of de toekennende instantie al dan niet met winsttoegmerk handelt.¹⁶⁰² Zij worden afzonderlijk belast aan het tarief van 16,5%, tenzij de toepassing van de progressieve tarieven voordeliger blijkt.¹⁶⁰³ Voor bursalen zal de toepassing van de progressieve tarieven doorgaans voordeliger blijken. Aangezien zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, zal de aanwending van de belastingvrije som in beginsel tot gevolg hebben dat er geen personenbelasting is verschuldigd, waardoor de bedrijfsvoorheffing volledig kan worden verrekend en terugbetaald.

524. Vergoedingen voor uitvindingen worden sinds aanslagjaar 2008 expliciet aangemerkt als diverse inkomsten. Hiermee wil men de *braindrain* van

---

¹⁶⁰⁰ Bepaalde prijzen zijn volledig vrijgesteld wanneer ze overeenkomstig art. 53, § 1 KB/IWB92 aan volgende voorwaarden voldoen: (1) uitzonderlijke verdiensten belonen of uitzonderlijke inspanningen mogelijk maken op het stuk van het wetenschappelijk onderzoek, de kunsten of de letteren; (2) toegekend zijn in omstandigheden die aan de geleerden, aan de schrijvers en aan de kunstenaars ruime mogelijkheden bieden tot persoonlijk initiatief op het gebied van de voortzetting of de uitvoering van hun studies, opzoekingen, werken of kunstuitingen; (3) belangeloos worden toegekend, derwijze dat iedere staat van afhankelijkheid van de verkrijger tegenover de schenker en elke compensatie ten voordele van deze laatste uitgesloten is; (4) noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks gefinancierd worden door Belgische of buitenlandse nijverheids-, handels- of landbouwondernemingen, die op één of andere wijze voordeel kunnen halen uit de beloonde of gesubsidieerde werken, opzoekingen, studies of kunstuitingen; *Com.IB* nr. 90/15; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 589; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 415.

¹⁶⁰¹ *Com.IB* nr. 90/10; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 589.

¹⁶⁰² Art. 87, 3° KB/WIB 92; Bijlage III KB 11 december 2019, punt 7.2.

¹⁶⁰³ Art. 171, 4°, c WIB; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 591; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 556.

hooggekwalificeerde onderzoekers uit België tegengaan en een stimulans bieden zodat academische onderzoeksresultaten de economie en het bedrijfsleven ten goede komen (of met andere woorden zodat onderzoekers zouden meewerken aan de exploitatie van hun onderzoeksresultaten).¹⁶⁰⁴ Met betrekking tot de vergoedingen voor uitvindingen wordt uiteengezet dat het moet gaan om een "persoonlijke vergoeding uit de exploitatie van een uitvinding, die door een universiteit, een hogeschool, het FWO, het FNRS of een erkende wetenschappelijke instelling wordt betaald of toegekend aan onderzoekers op grond van een valorisatiereglement".¹⁶⁰⁵ Met de term onderzoeker worden alle onderzoekers bedoeld in artikel 275/3 WIB 92 (gedeeltelijke vrijstelling bedrijfsvoorheffing) en die – alleen of binnen een ploeg – onderzoek verrichten aan een universiteit, hogeschool of erkende wetenschappelijke instelling.¹⁶⁰⁶ Artikel 275/3 WIB 92 heeft betrekking op bezoldigde assistent-onderzoekers, waarmee zoals eerder uiteengezet enkel assistenten worden bedoeld (*supra* randnummers 252 en 254). Het begrip uitvindingen slaat op octrooieerbare uitvindingen, kweekproducten, tekeningen en modellen, topografieën van halfgeleiderproducten, computerprogramma's en databanken, die voor commerciële doeleinden kunnen worden aangewend.¹⁶⁰⁷ Een forfaitaire kostenaftrek van 10% mag in mindering worden gebracht van het bruto divers inkomen.¹⁶⁰⁸ Op de belastbare uitvindingen wordt een bedrijfsvoorheffing van 33,31% ingehouden.¹⁶⁰⁹ Er geldt een afzonderlijk tarief van 33%, tenzij de toepassing van de progressieve tarieven voordeliger blijkt.¹⁶¹⁰ Dit afzonderlijke

---

¹⁶⁰⁴ X., "Vergoedingen academische vorsers: diverse inkomsten", *Fisc.Act.* 2006 (5) 5-6; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 432.

¹⁶⁰⁵ Art. 90, 12° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 625; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 431; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 315.

¹⁶⁰⁶ Art. 90, 12° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 625; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 431; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 315.

¹⁶⁰⁷ Art. 90, 12° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 625; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 431; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 315.

¹⁶⁰⁸ Art. 102bis WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 625; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 432; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 315.

¹⁶⁰⁹ Bijlage III KB 11 december 2019, punt 7.4; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 934; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 315.

¹⁶¹⁰ Art. 171, 1°, a) WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 625; X., "Inkomsten wetenschappelijke onderzoekers: soms 33%", *Fiscoloog* 2006, (15) 15; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 432 en 560.

tarief zal voor assistenten doorgaans opportuun zijn nu zij al een belastbaar beroepsinkomen ontvangen dat wordt onderworpen aan het progressieve tarief, waardoor voorgenoemde inkomsten waarschijnlijk zouden worden belast aan een hoger percentage dan 33%.

525. Voor bursalen worden de vergoedingen voor uitvindingen niet expliciet teruggebracht onder de diverse inkomsten. Een dergelijke vergoeding kan afhankelijk van de concrete omstandigheden worden gekwalificeerd als een roerend of een divers inkomen. De inkomsten van verhuring, verpachting, gebruik en concessie van roerende goederen vormen een roerend inkomen (artikel 17, § 1, 3° WIB 92).¹⁶¹¹ Een concessie kan worden gedefinieerd als iedere overeenkomst die onder bezwarende titel het recht verleent om een goed of een recht uit te baten of er gebruik van te maken.¹⁶¹² Een voorbeeld hiervan zijn de licentieovereenkomsten met betrekking tot octrooien.¹⁶¹³ De uitgaven en lasten gedaan of gedragen om de betrokken inkomsten te verkrijgen of te behouden, worden in aftrek gebracht op het bruto roerend inkomen. Voorgenoemde uitgaven en lasten mogen forfaitair worden bepaald op 15%.¹⁶¹⁴ Op de belastbare uitvindingen is een roerende voorheffing van 30% verschuldigd.¹⁶¹⁵ Er wordt evenwel afgezien van de inhouding van de roerende voorheffing wanneer de inkomsten worden toegekend aan een belastingplichtige die onderworpen is aan

---

¹⁶¹¹ Art. 17, § 1, 3° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 88; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 133; L. BROSENS, "De kwalificatie van vergoedingen ontvangen naar aanleiding van de overdracht of licentie van intellectuele eigendomsrechten door een natuurlijke persoon: een stand van zaken", *TFR* 2013, (153) 158.

¹⁶¹² Antwerpen 18 april 2017, *FJF* 2017, 339; Brussel 9 december 2015, *FJF* 2017, 60; *Com.IB* nr. 17/3; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 136; L. BROSENS, "De kwalificatie van vergoedingen ontvangen naar aanleiding van de overdracht of licentie van intellectuele eigendomsrechten door een natuurlijke persoon: een stand van zaken", *TFR* 2013, (153) 158; T. BONNE, "De kwalificatie van inkomsten uit merkllicentie: roerende inkomsten of beroepsinkomsten...", *TFR* 2018, (795) 798; G. POPPE, "Roerende verhuur: stand van zaken" in *Fiscaal praktijkboek 2015-2016 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2016, (1) 6.

¹⁶¹³ *Com.IB* nr. 17/3; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 136; L. BROSENS, "De kwalificatie van vergoedingen ontvangen naar aanleiding van de overdracht of licentie van intellectuele eigendomsrechten door een natuurlijke persoon: een stand van zaken", *TFR* 2013, (153) 158; G. POPPE, "Roerende verhuur: stand van zaken" in *Fiscaal praktijkboek 2015-2016 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2016, (1) 19.

¹⁶¹⁴ Art. 3 KB/WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 137; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 134; G. POPPE, "Roerende verhuur: stand van zaken" in *Fiscaal praktijkboek 2015-2016 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2016, (1) 6.

¹⁶¹⁵ Art. 269, § 1, 1° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 138.

de personenbelasting.¹⁶¹⁶ Er geldt een afzonderlijk tarief van 30%, tenzij de toepassing van de progressieve tarieven voordeliger blijkt.¹⁶¹⁷ Opnieuw zal de toepassing van de progressieve tarieven doorgaans voordeliger blijken voor bursalen. Zoals gezegd ontvangen zij ten gevolge van hun fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs slechts beperkte belastbare inkomsten, die de belastingvrije som vervolgens kan compenseren, waardoor de roerende voorheffing volledig kan worden verrekend en terugbetaald.

526. De vergoedingen voor uitvindingen die niet kunnen worden gezien als inkomsten van verhuring, verpachting, gebruik en concessie van roerende goederen kunnen eventueel worden gekwalificeerd als diverse inkomsten. Artikel 90, eerste lid, 1° WIB 92 verstaat onder diverse inkomsten "*winst of baten, hoe ook genaamd, die zelfs occasioneel of toevallig, buiten het uitoefenen van een beroepswerkzaamheid, voortkomen uit enige prestatie, verrichting of speculatie of uit diensten bewezen aan derden, daaronder niet begrepen normale verrichtingen van beheer van een privévermogen bestaande uit onroerende goederen, portefeuillewaarden en roerende voorwerpen*".¹⁶¹⁸ In beginsel wordt de vergoeding voor een uitvinding behaald buiten de "beroepsactiviteit" van de bursaal.¹⁶¹⁹ Bursalen ontvangen fiscaalrechtelijk gezien immers geen beroepsinkomen. Daarnaast is een actieve tussenkomst van de belastingplichtige vereist. Men zou kunnen zeggen dat de vereiste van speculatie¹⁶²⁰ niet aanwezig is bij uitvindingen. Een normaal beheer van het privévermogen volstaat echter voor zover dit betrekking heeft op onroerende goederen, portefeuillewaarden en roerende voorwerpen, bijvoorbeeld onlichamelijke goederen en waarden, zoals

---

¹⁶¹⁶ Art. 111 KB/WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 138; G. POPPE, "Roerende verhuur: stand van zaken" in *Fiscaal praktijkboek 2015-2016 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2016, (1) 6.

¹⁶¹⁷ Art. 171, 3° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 138.

¹⁶¹⁸ Art. 90, eerste lid, 1° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 577; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 365.

¹⁶¹⁹ *Com.IB* nr. 90/4.

¹⁶²⁰ Speculatie kan worden omschreven als een transactie met veel risico, waarbij men bij een zich voordoende prijsstijging of prijsdaling kans op veel winst, maar ook op een groot verlies heeft; Speculatie bestaat onder meer in het kopen van goederen met het risico van verlies, maar met de verwachting door wederverkoop winst te maken ten gevolge van de stijging van de marktwaarde; *Com.IB* nr. 90/5.6-5.7; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 578; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 368.

technische kennis, technische procedés, octrooien,...¹⁶²¹ Het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 22 januari 2010 de leer van typedwang bevestigd specifiek met betrekking tot inkomsten van verhuring, verpachting, gebruik en concessie van roerende goederen.¹⁶²² Concreet betekent dit dat wanneer vergoedingen voor uitvindingen beschouwd kunnen worden als inkomsten van verhuring, verpachting, gebruik en concessie van roerende goederen, zij niet belast kunnen worden als diverse inkomsten. De uitgaven en lasten gedaan of gedragen om de betrokken inkomsten te verkrijgen of te behouden, worden in aftrek gebracht op het bruto divers inkomen.¹⁶²³ Er geldt een afzonderlijk tarief van 33%, tenzij de toepassing van de progressieve tarieven voordeliger blijkt.¹⁶²⁴ Voor bursalen zal de toepassing van de progressieve tarieven doorgaans voordeliger blijken. Aangezien zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, zal de aanwending van de belastingvrije som in beginsel tot gevolg hebben dat er geen personenbelasting is verschuldigd.

4.6 Casus doctorandus met andere inkomsten: berekening personenbelasting en arbeidsongeschiktheidsuitkering in de sociale zekerheid

527. Zoals reeds werd uiteengezet in de casus, bekijken we het onderscheid in personenbelasting en sociale zekerheid tussen assistenten en bursalen met andere inkomsten naast het salaris of de doctoraatsbeurs, rekening houdende met de verschillende samenlevingsvormen.

528. Het bouwen of kopen van een eigen woning en het verhuren van een tweede woning kunnen worden gesitueerd binnen de onroerende inkomsten. Het bouwen of kopen van een eigen woning geeft zowel voor assistenten als voor

---

¹⁶²¹ *Com.IB* nr. 90/7, 5°; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 579.

¹⁶²² Cass. 22 januari 2010, *FJF* 2010, 751; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 133; L. BROSENS, "De kwalificatie van vergoedingen ontvangen naar aanleiding van de overdracht of licentie van intellectuele eigendomsrechten door een natuurlijke persoon: een stand van zaken", *TFR* 2013, (153) 159; T. BONNE, "De kwalificatie van inkomsten uit merklicentie: roerende inkomsten of beroepsinkomsten...", *TFR* 2018, (795) 798.

¹⁶²³ Art. 97, § 1 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 582; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 404.

¹⁶²⁴ Art. 171, 1°, a) WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 583.

bursalen aanleiding tot de verschuldigdheid van de onroerende voorheffing. In het Vlaams Gewest wordt de onroerende voorheffing vastgesteld op 3,97% van het geïndexeerd KI. In de hypothese dat de eigen woning van de doctorandus een KI van 1.700 heeft, wordt bijvoorbeeld een onroerende voorheffing van 124,82 euro geheven.¹⁶²⁵ Daarnaast zijn zowel assistenten als bursalen personenbelasting verschuldigd op de onroerende inkomsten die zij genereren. Het bruto belastbaar inkomen van de eigen woning wordt bepaald door het geïndexeerd KI, maar wordt vervolgens vrijgesteld van belasting. De Vlaamse geïntegreerde woonbonus werd afgeschaft vanaf aanslagjaar 2021 en vervangen door een verlaging van de registratierechten van 7% naar 6%. Voor assistenten betekent dit een groot verlies, aangezien deze belastingvermindering de door hen verschuldigde belasting – ten gevolge van hun salaris als belastbaar beroepsinkomen – aanzienlijk kon drukken. Bursalen ondervinden een veel minder groot nadeel nu zij voorgenoemde belastingvermindering – wegens hun fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs – toch niet konden aanwenden.

529. Het verhuren van een tweede woning geeft evenzeer zowel voor assistenten als voor bursalen aanleiding tot de verschuldigdheid van de onroerende voorheffing. Zoals gezegd wordt de onroerende voorheffing in het Vlaams Gewest vastgesteld op 3,97% van het geïndexeerd KI. In de hypothese dat de woning die de doctorandus verhuurt een KI van 1.500 heeft, wordt bijvoorbeeld een onroerende voorheffing van 110,13 euro geheven.¹⁶²⁶ Bij verhuring aan een natuurlijke persoon wordt het bruto belastbaar inkomen bepaald door het geïndexeerd KI te vermeerderen met 40%. Rekening houdende met het KI van 1.500, komt dit zowel voor assistenten als voor bursalen neer op 3.883,60 euro.¹⁶²⁷ Voor de niet-eigen woning bestaan er op federaal niveau nog wel fiscale *incentives*, zoals de gewone interestaftrek en de belastingvermindering voor langetermijnsparen. We maken de veronderstelling dat de doctorandus een hypothecaire lening aangaat voor een bedrag van 100.000 euro, met een looptijd van tien jaar en een interestvoet van 1%. Er wordt jaarlijks een bedrag van 10.000 euro afbetaald (plus 100 euro aan interesten). De gewone interestaftrek houdt concreet in dat de interesten van de lening aangegaan om het

---

¹⁶²⁵ $1.700 \times 1,8492 = 3.143,64$ (afgerond op 3.144). $3.144 \times 3,97\% = 124,82$.

¹⁶²⁶ $1.500 \times 1,8492 = 2.773,80$ (afgerond op 2.774). $2.774 \times 3,97\% = 110,13$.

¹⁶²⁷ $1.500 \times 1,8492 = 2.773,80$ (afgerond op 2.774). $2.774 + (40\% \times 2.774) = 3.883,60$.

desbetreffende onroerend goed te verwerven of te behouden – gelijk aan 100 euro – in aftrek mogen worden gebracht van het bruto belastbaar inkomen van 3.883,60 euro. Op die manier komen we zowel voor assistenten als voor bursalen tot een netto belastbaar inkomen van 3.783,60 euro. Merk op dat de interesten vrij mogen worden omgedeeld bij een gemeenschappelijke aanslag onder de voorwaarde dat zij betrekking hebben op een onroerend goed waarvoor de inkomsten over beide belastingplichtigen worden verdeeld. Onder het wettelijk stelsel worden de onroerende inkomsten voor de helft bij iedere partner aangerekend, terwijl zij onder het stelsel van scheiding van goederen/de wettelijke samenwoning worden aangerekend bij de eigenaar. Voorgenoemde vrije omdeling zal in dit laatste geval dus enkel mogelijk zijn indien beide partners eigenaar zijn van het onroerend goed. Bij een afzonderlijke aanslag mogen de interesten slechts in aftrek worden gebracht in functie van het eigendomsaandeel van beide partners. De belastingvermindering voor langetermijnsparen heeft betrekking op de kapitaalaflossingen van een hypothecaire lening. Voorgenoemde belastingvermindering – gelijk aan 30% - wordt begrensd tot 15% van de eerste schijf van 1.960 euro van het progressief belastbaar beroepsinkomen en 6% van het overige gedeelte, met een maximum van 2.350 euro. Bursalen maken hier geen of slechts beperkt aanspraak op aangezien de belastingvermindering afhankelijk is van het belastbaar beroepsinkomen en zij een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen. De kapitaalaflossingen mogen bovendien slechts in rekening worden gebracht in zoverre zij betrekking hebben op de eerste schijf van 78.440 euro van de aangegane lening. Indien de lening meer bedraagt dan het grensbedrag, moeten de kapitaalaflossingen worden vermenigvuldigd met een breuk waarvan de teller het grensbedrag vertegenwoordigt en de noemer het bedrag van de lening.¹⁶²⁸ De kapitaalaflossingen van 10.000 euro moeten aldus worden beperkt volgens de verhouding 78.440/100.000, wat neerkomt op een bedrag van 7.844 euro. Merk op dat de kapitaalaflossingen (binnen de vooropgestelde maximumgrenzen) vrij mogen worden omgedeeld bij een gemeenschappelijke aanslag onder de voorwaarde dat beide partners uitgaven hebben gedaan die recht geven op voorgenoemde belastingvermindering. Bij een

---

¹⁶²⁸ FOD Financiën, *Toelichting bij deel 1 van de voorbereiding van de aangifte in de personenbelasting Vlaams Gewest aanslagjaar 2021*, <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/111-toelichting-deel-1-vg-2021.pdf>, 88.

afzonderlijke aanslag komen de kapitaalaflossingen slechts in aanmerking voor de belastingvermindering in functie van het eigendomsaandeel van beide partners.

530. De vergoedingen voor publicaties in diverse tijdschriften kunnen worden gekwalificeerd als auteursrechten en vormen onderdeel van de roerende inkomsten. We maken de veronderstelling dat de doctorandus vijf tijdschriftartikels heeft gepubliceerd bij diverse uitgeverijen waarvoor hij telkens een vergoeding van 200 euro ontvangt. Zowel voor assistenten als voor bursalen wordt roerende voorheffing ingehouden op deze auteursrechten. De uitgaven en lasten gedaan of gedragen om de betrokken inkomsten te verkrijgen of te behouden, worden forfaitair bepaald op 50% (voor de eerste schijf van 16.560 euro), en mogen in aftrek worden gebracht van het bruto roerend inkomen. Concreet bedraagt het netto roerend inkomen 100 euro voor ieder tijdschriftartikel. De roerende voorheffing wordt vastgesteld op 15%. Zo wordt telkens 15 euro aan roerende voorheffing ingehouden. Zowel bursalen als assistenten moeten de auteursrechten verplicht vermelden op de aangifte personenbelasting – als uitzondering op het principe van de bevrijdende roerende voorheffing. De roerende voorheffing wordt evenwel verrekend en eventueel terugbetaald. In de personenbelasting wordt een afzonderlijk tarief van 15% toegepast, tenzij de toepassing van de progressieve tarieven voordeliger blijkt. Dit zal doorgaans het geval zijn voor bursalen. Aangezien zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen, zal de aanwending van de belastingvrije som tot gevolg hebben dat er geen personenbelasting verschuldigd is, waardoor de roerende voorheffing kan worden verrekend en terugbetaald.

531. Vervangingsinkomsten behoren als belastbare bezoldiging tot de beroepsinkomsten. We maken de veronderstelling dat de doctorandus een ziekte krijgt of een ongeval meemaakt waardoor hij arbeidsongeschikt wordt verklaard gedurende een periode van twee maanden. In eerste instantie dient gekeken te worden naar de sociaalzekerheidsrechtelijke aspecten die voortvloeien uit voorgenoemde arbeidsongeschiktheid. Een dergelijke ziekte of ongeval houdt – afhankelijk van het feit of de gebeurtenis zich heeft voorgedaan binnen of buiten de beroepsuitoefening – verband met de sector beroepsziekten/arbeidsongevallen hetzij de sector ziekte en invaliditeit.

532. In de hypothese dat de ziekte of het ongeval zich heeft voorgedaan in het kader van de beroepsuitoefening, dienen we de regelgeving met betrekking tot de sector beroepsziekten/arbeidsongevallen toe te passen. De uitkeringen ingevolge arbeidsongeschiktheid zijn gelijklopend voor beide sectoren, waardoor deze gezamenlijk kunnen worden behandeld. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen tijdelijke en blijvende arbeidsongeschiktheid (vanaf de consolidatie). In de casus is er sprake van tijdelijke arbeidsongeschiktheid aangezien deze slechts voor twee maanden aanhoudt. De grondslag voor de uitkering gaat uit van het basisloon, zijnde het loon waarop de doctorandus ingevolge zijn tewerkstelling op het ogenblik van de ziekte/het ongeval recht heeft voor de periode van één jaar voorafgaand aan de gebeurtenis. Zoals gezegd worden in principe alle vergoedingen, met uitsluiting van het vakantiegeld (lees: het dubbel vakantiegeld), gerekend tot het basisloon. In geval van tijdelijke arbeidsongeschiktheid heeft men recht op een dagelijkse vergoeding gelijk aan 90% van het gemiddelde dagloon (zijnde het basisloon gedeeld door 365), wat quasi overeenstemt met het normale loon. Op dit bedrag wordt een werknemersbijdrage van 13,07% en een bedrijfsvoorheffing ten belope van 11,11% ingehouden. Aan de UHasselt wordt voorzien in de doorbetaling van het loon voor onbeperkte tijd, waardoor men zelfs geen verschil in inkomen zal voelen. In dat opzicht bestaat er aldus geen groot verschil tussen assistenten en bursalen nu zij min of meer hetzelfde nettobedrag ontvangen (*supra* randnummer 265).

533. In de hypothese dat de ziekte of het ongeval zich niet heeft voorgedaan in het kader van de beroepsuitoefening, dienen we de regelgeving met betrekking tot de sector ziekte en invaliditeit toe te passen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen primaire arbeidsongeschiktheid (gedurende het eerste jaar) en invaliditeit (vanaf het tweede jaar). In de casus is er sprake van primaire arbeidsongeschiktheid aangezien deze slechts voor twee maanden aanhoudt. Tijdens de periode van primaire arbeidsongeschiktheid ontvangt men een uitkering bepaald op 60% van het gederfde loon (zijnde het gemiddelde dagloon of het maandloon gedeeld door 26). De uitkeringen worden per dag toegekend (met inbegrip van zaterdag). Er dienen geen sociale zekerheidsbijdragen te worden ingehouden, maar wel een bedrijfsvoorheffing ten belope van 11,11%. De

UHasselt voorziet voor de eerste maand van arbeidsongeschiktheid in de doorbetaling van het loon, waardoor doctorandi vanaf de tweede maand een uitkering van het ziekenfonds ontvangen. Het brutoloon van assistenten en de bruto doctoraatsbeurs van bursalen bedraagt respectievelijk 3.404,90 euro en 2.490,99 euro per maand. Onderstaande tabel geeft de berekening weer van de uitkering die de assistent en de bursaal tijdens de tweede maand van arbeidsongeschiktheid krijgen. We gaan ervan uit dat zij de uitkering gedurende 26 dagen ontvangen.

	Berekeningsbasis assistent	Berekeningsbasis bursaal
	$3.404,90/26 = 130,96$	$2490,99/26 = 95,81$
26 dagen: 60%	$130,96 \times 60\% = 78,58$ $78,58 - 11,11\% = 69,85$	$95,81 \times 60\% = 57,49$ $57,49 - 11,11\% = 51,10$
Totaal 26 dagen aan 60%	$69,85 \times 26 = 1.816,10$ Totaal: <u>1.816,10</u>	$51,10 \times 26 = 1.328,60$ Totaal: <u>1.328,60</u>

Tabel 37: arbeidsongeschiktheidsuitkering

534. Doordat de uitkering wordt berekend op het brutoloon en de bruto doctoraatsbeurs van bursalen minder hoog ligt, ontvangen zij een lager bedrag. De fiscaalrechtelijke kwalificatie van deze uitkering als vervangingsinkomen heeft bovendien tot gevolg dat een bedrijfsvoorheffing van 11,11% moet worden ingehouden. Dit maakt dat bursalen 487,50 euro mislopen ten opzichte van assistenten tijdens de tweede maand van arbeidsongeschiktheid. Daarnaast varieert de verlenging van de doctoraatstermijn, niet alleen voor assistenten en bursalen, maar ook voor bursalen onderling. Assistenten krijgen op basis van de CHO een bijkomende termijn van één jaar toegekend in geval van langdurige en ernstige ziekte. Zowel een ziekte als beroepsziekte komt hiervoor in aanmerking. Er is evenwel geen indicatie voorhanden omtrent de minimumduur die een dergelijke ziekte of beroepsziekte moet standhouden. Bij het zich voordoen van een ongeval of arbeidsongeval is er geen expliciete grond tot verlenging van de doctoraatstermijn terug te vinden in de CHO. Men zou zich evenwel kunnen beroepen op "uitzonderlijke omstandigheden" in de CHO die een dergelijke bijkomende termijn van één jaar rechtvaardigen. Bursalen met een doctoraatsbeurs van de universiteit zien binnen de UHasselt hun beurs worden opgeschort voor de periode van (beroeps)ziekte of arbeidsongeschiktheid na een arbeidsongeval, waarna de doctoraatstermijn wordt verlengd met diezelfde periode. Dit is hetzelfde voor FWO-aspiranten in zoverre de ziekte of

beroepsziekte (maar niet de arbeidsongeschiktheid na een arbeidsongeval) minder dan drie maanden zou bedragen. Aaneensluitende periodes van drie maanden geven net zoals voor assistenten aanleiding tot een bijkomende termijn van één jaar.

535. In tegenstelling tot de sociale zekerheid, ondergaan vervangingsinkomens van bursalen geen ander regime in de personenbelasting ten opzichte van assistenten, nu de fiscale vrijstelling zich louter concentreert op het niveau van de doctoraatsbeurs. Voorgenoemde vervangingsinkomens worden belast aan het progressieve tarief. Er wordt een belastingvermindering van 2.453,45 euro verleend indien het belastbare inkomen uitsluitend uit wettelijke ziekte- en invaliditeitsuitkeringen bestaat. In het tegengestelde geval wordt deze belastingvermindering beperkt in functie van de verhouding tussen het nettobedrag van de wettelijke ziekte- en invaliditeitsuitkeringen en het netto-inkomen.

536. De prijs voor het beste tijdschriftartikel evenals de vergoeding van de door de doctorandus gedane uitvinding kunnen (mogelijk) worden gekwalificeerd als diverse inkomsten. We maken de veronderstelling dat de doctorandus een prijs van 2.000 euro ontvangt voor het beste tijdschriftartikel. Prijzen worden evenwel vrijgesteld van belasting in zoverre zij het bedrag van 4.140 euro niet overschrijden, waardoor assistenten en bursalen aldus niet zullen worden belast. We maken daarnaast de veronderstelling dat de door de doctorandus gedane uitvinding wordt geoctrooieerd en in licentie wordt gegeven voor een prijs van 10.000 euro per jaar. In het valorisatiereglement van de UHasselt wordt uitdrukkelijk bepaald dat 30% van de inkomsten bestemd zijn voor de onderzoeker.¹⁶²⁹ De onderzoeker zelf ontvangt dus een vergoeding van 3.000 euro. Een dergelijke vergoeding wordt voor assistenten uitdrukkelijk gekwalificeerd als een divers inkomen. Een forfaitaire kostenaf trek van 10% mag in mindering worden gebracht van het bruto divers inkomen. Dit komt neer op een netto divers inkomen van 2.700 euro. Hierop wordt bedrijfsvoorheffing ingehouden ten belope van 33,31% of 899,37 euro. In de personenbelasting geldt

---

¹⁶²⁹ Art. 11 Associatie Universiteit – Hogescholen Limburg, Valorisatiereglement AUHL, aanmelding, bescherming en valorisatie van onderzoeksresultaten, Raad van Bestuur AUHL dd. 11 oktober 2018.

een afzonderlijk belastingtarief van 33%. Voor bursalen wordt een dergelijke vergoeding niet expliciet teruggebracht onder de diverse inkomsten. Afhankelijk van de concrete omstandigheden wordt zij gekwalificeerd als een roerend of een divers inkomen. De licentie van een octrooi vormt een concessie van roerende goederen met als gevolg dat de vergoeding tot de roerende inkomsten behoort. Een forfaitaire kostenaftrek van 15% mag in mindering worden gebracht van het bruto roerend inkomen. Dit komt neer op een netto roerend inkomen van 2.550 euro. Hierop wordt roerende voorheffing ingehouden ten belope van 30%, tenzij de inkomsten worden toegekend aan een belastingplichtige die onderworpen is aan de personenbelasting, wat aldus het geval is. In de personenbelasting geldt een afzonderlijk belastingtarief van 30%, tenzij de toepassing van de progressieve tarieven voordeliger blijkt. Voor bursalen zal dit inderdaad het geval zijn, nu zij geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen waardoor de aanwending van de belastingvrije som ervoor zorgt dat zij geen personenbelasting verschuldigd zijn.

537. Voor de verdere berekening van de personenbelasting moet aldus rekening worden gehouden met het feit dat bursalen enerzijds een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen van 24.745,84 euro¹⁶³⁰, een vervangingsinkomen van 1.494,74 euro, 3.883,60 euro aan inkomsten uit de verhuring van de tweede woning, 1.000 euro aan inkomsten uit publicaties in diverse tijdschriften en 3.000 euro aan inkomsten ter vergoeding van een door hen gedane uitvinding. Er wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 253,74 euro¹⁶³¹, roerende voorheffing ten belope van

---

¹⁶³⁰ We gaan ervan uit dat de doctorandus arbeidsongeschikt is voor de maanden november en december van 2020. Zoals gezegd ontvangt men nog de gewone doctoraatsbeurs gedurende de eerste maand van arbeidsongeschiktheid, waardoor de doctoraatsbeurs dus enkel wegvalt voor de maand december van 2020. De doctoraatsbeurs van bursalen werd aangepast op 1 oktober 2020. Voor de eerste negen maanden van 2020 moet worden uitgegaan van een beurs ten belope van 2.447,20 euro (aangezien de werkbonus werd gewijzigd vanaf 1 maart 2020 geeft dit de eerste twee maanden een bedrag van 2.152,23 euro en de volgende zeven maanden een bedrag van 2.163,47 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) en voor de overige twee maanden van een beurs ten belope van 2.490,99 euro (2.191,93 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). De eindejaarspremie bedraagt 1.050,53 euro (913,23 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). Berekening: $((2.152,23 \times 2) + (2.163,47 \times 7)) + (2.191,93 \times 2) + 913,23 = 24.745,84$.

¹⁶³¹ De eerste negen maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 21,43 euro $((2.447,20 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. De overige twee maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 21,91 euro $((2.490,99 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. Bij de eindejaarspremie wordt nog een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid van 17,05 euro ingehouden. Berekening: $(21,43 \times 9) + (21,91 \times 2) + 17,05 = 253,74$.

75 euro (publicaties) en bedrijfsvoorheffing ten belope van 166,14 euro (vervangingsinkomsten).

538. Assistenten anderzijds ontvangen een belastbare bezoldiging van 34.131,10 euro¹⁶³², een vervangingsinkomen van 2.043,08 euro, 3.883,60 euro aan inkomsten uit de verhuring van de tweede woning, 1.000 euro aan inkomsten uit publicaties in diverse tijdschriften en 3.000 euro aan inkomsten ter vergoeding van een door hen gedane uitvinding. Er dient rekening te worden gehouden met het forfait beroepskosten gelijk aan 30% (maximum 4.880 euro). Er wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 365,98 euro¹⁶³³, roerende voorheffing ten belope van 75 euro en bedrijfsvoorheffing ten belope van 9.338,81 euro bij de vestiging van een afzonderlijke aanslag respectievelijk 9.624,81 euro bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag (bezoldiging en vervangingsinkomsten)¹⁶³⁴ evenals 899,37 euro (uitvinding).

539. In de hypothese dat de doctorandus een partner heeft waarmee hij feitelijk samenwoont, wettelijk samenwoont of huwt, gaan we ervan uit dat deze

---

¹⁶³² We gaan ervan uit dat de doctorandus arbeidsongeschikt is voor de maanden november en december van 2020. Zoals gezegd ontvangt men nog het gewone loon gedurende de eerste maand van arbeidsongeschiktheid, waardoor het loon dus enkel wegvalt voor de maand december van 2020. De bezoldiging van assistenten werd aangepast op 1 april 2020. Voor de eerste drie maanden van 2020 moet worden uitgegaan van een loon ten belope van 3.338,21 euro (2.901,91 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen) en voor de overige 8 maanden van een loon ten belope van 3.404,90 euro (2.959,88 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). De eindejaarspremie bedraagt 2.008,89 euro (1.746,33 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen). Berekening: $(2.901,91 \times 3) + (2.959,88 \times 8) + 1.746,33 = 34.131,10$.

¹⁶³³ De eerste drie maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 31,23 euro $((3.338,21 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. De overige acht maanden bedraagt de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid 31,96 euro $((3.404,90 - 2.190,18) \times 1,1\% + 18,60)$. Bij de eindejaarspremie wordt nog een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid van 16,61 euro ingehouden. Berekening: $(31,23 \times 3) + (31,96 \times 8) + 16,61 = 365,98$.

¹⁶³⁴ De eerste drie maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 759,61 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.901,91 na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Bij de vestiging van een afzonderlijke aanslag mag de vermindering voor alleenstaanden ten belope van 26 euro worden afgetrokken. De volgende acht maanden wordt een bedrijfsvoorheffing van 788,50 euro ingehouden corresponderend met een loon van 2.959,88 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen (schaal I). Bij de vestiging van een afzonderlijke aanslag mag de vermindering voor alleenstaanden ten belope van 26 euro worden afgetrokken. Op de eindejaarspremie van 1.746,33 euro na aftrek van sociale zekerheidsbijdragen wordt een bedrijfsvoorheffing van 46,44% of 811 euro ingehouden. Berekening afzonderlijke aanslag: $((759,61 - 26) \times 3) + ((788,50 - 26) \times 8) + 811 = 9.111,83$. Berekening gemeenschappelijke aanslag: $(759,61 \times 3) + (788,50 \times 3) + 811 = 9.397,83$. De bedrijfsvoorheffing voor het vervangingsinkomen bedraagt 226,98 euro. In totaal wordt een bedrijfsvoorheffing van 9.338,81 euro ingehouden bij een afzonderlijke aanslag en een bedrijfsvoorheffing van 9.624,81 euro bij een gemeenschappelijke aanslag.

partner jaarlijks een bruto belastbaar beroepsinkomen van 41.726,40 euro ontvangt. Net zoals voor assistenten, moet rekening worden gehouden met het forfait beroepskosten gelijk aan 30% (maximum 4.880 euro). De ingehouden bedrijfsvoorheffing bedraagt respectievelijk 12.096,72 euro en 12.408,72 euro bij de vestiging van een afzonderlijke en een gemeenschappelijke aanslag. In dit laatste geval wordt bij de partner van de bursaal slechts een bedrijfsvoorheffing van 7.956 euro ingehouden (omwille van het feit dat deze in een andere schaal valt; *supra* randnummer 337). Daarnaast wordt een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid ingehouden ten belope van 462,08 euro. We houden rekening met een aanvullende gemeentebelasting van 7%.

540. In onderstaande tabel wordt een vereenvoudigde berekening van de belasting weergegeven in het scenario dat men als bursaal of assistent andere inkomsten ontvangt en alleenstaand is, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd is. Voor een uitgebreidere berekening kan worden verwezen naar bijlage 4.

	Assistent	Bursaal
Alleenstaand (afzonderlijke aanslag)	Bruto onroerend inkomen: 3.883,60 Gewone interestaftrek: 100	Bruto onroerend inkomen: 3.883,60 Gewone interestaftrek: 100
ASSISTENT <u>Forfait beroepskosten:</u> 30% (maximum 4.880)	Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftrek: 500 (afzonderlijk belast aan 15%)	Bruto roerend inomen: 1.000 Kostenaftrek: 500 (progressieve belasting)
<u>Ingehouden bedrijfsvoorheffing:</u> 9.338,81 (beroepsinkomen) – 899,37 (divers inkomen)	Bruto divers inkomen: 3.000 Kostenaftrek: 300 (afzonderlijk belast aan 33%)	Bruto roerend inkomen: 3.000 Kostenaftrek: 450 (progressieve belasting)
<u>Ingehouden roerende voorheffing:</u> 75	Bruto bezoldiging: 34.131,10 Forfait beroepskosten: 4.880 Vervangingsinkomen: 2.043,08	Vervangingsinkomen: 1.494,74
<u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 365,98	Belastingvrije som: 2.247,50 Belastingvermindering vervangingsinkomen: 97,22	Belastingvrije som: 2.247,50
BURSAAL <u>Ingehouden bedrijfsvoorheffing:</u> 166,14 (beroepsinkomen)	Belastingvermindering langetermijnsparen: 616,22	
	Verrekening bedrijfsvoorheffing: 9.338,81 Verrekening roerende voorheffing: 75 Verrekening bedrijfsvoorheffing uitvinding: 899,37	Verrekening bedrijfsvoorheffing: 166,14 Verrekening roerende voorheffing: 75
	Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 365,98	Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 253,74

<p><u>Ingehouden roerende voorheffing</u>: 75</p> <p><u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid</u>: 253,74</p>	<p>Totaal verschuldigde belasting: <u>1.055,26</u></p>		<p>Totaal verschuldigde belasting: <u>- 494,88</u></p>	
<p>Feitelijk samenwonend (afzonderlijke aanslag)</p> <p><u>PARTNER</u> <u>Bruto belastbaar beroepsinkomen</u>: 41.726,40</p> <p><u>Ingehouden bedrijfsvoorheffing</u>: 12.096,72</p> <p><u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid</u>: 462,08</p>	<p><u>ASSISTENT</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms-aandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendoms-aandeel 50%): 50</p> <p>Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftrek: 500 <i>(afzonderlijk belast aan 15%)</i></p> <p>Bruto divers inkomen: 3.000 Kostenaftrek: 300 <i>(afzonderlijk belast aan 33%)</i></p> <p>Bruto bezoldiging: 34.131,10 Forfait beroepskosten: 4.880 Vervangingsinkomen: 2.043,08</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50 Belastingvermindering vervangingsinkomen: 110,80</p> <p>Belastingvermindering langetermijnsparen: 616,22</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 9.338,81 Verrekening roerende voorheffing: 75</p>	<p><u>PARTNER</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms-aandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendoms-aandeel 50%): 50</p> <p>Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftrek: 500 <i>(progressieve belasting)</i></p> <p>Bruto roerend inkomen: 3.000 Kostenaftrek: 450 <i>(progressieve belasting)</i></p> <p>Bruto bezoldiging: 41.726,40 Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Belastingvermindering langetermijnsparen: 705</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 12.096,72</p>	<p><u>BURSAAL</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms-aandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendoms-aandeel 50%): 50</p> <p>Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftrek: 500 <i>(progressieve belasting)</i></p> <p>Bruto roerend inkomen: 3.000 Kostenaftrek: 450 <i>(progressieve belasting)</i></p> <p>Vervangingsinkomen: 1.494,74</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 166,14 Verrekening roerende voorheffing: 75</p>	<p><u>PARTNER</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms-aandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendoms-aandeel 50%): 50</p> <p>Bruto bezoldiging: 41.726,40 Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Belastingvermindering langetermijnsparen: 705</p> <p>Verrekening bedrijfsvoorheffing: 12.096,72</p>

	<p>Verrekening bedrijfsvoorheffing uitvinding: 899,37</p> <p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 365,98</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: 105,24</p>	<p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 38,89</p>	<p>Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 253,74</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 494,88</p>	<p>Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>Totaal verschuldigde belasting: - 38,89</p>
<p>Wettelijk samenwonend</p> <p>Jaar 1: afzonderlijke aanslag</p>	<p><u>ASSISTENT</u></p> <p>Bruto onroerend inkomen (eigendomsaandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendomsaandeel 50%): 50</p> <p>Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftrek: 500 <i>(afzonderlijk belast aan 15%)</i></p> <p>Bruto divers inkomen: 3.000 Kostenaftrek: 300 <i>(afzonderlijk belast aan 33%)</i></p> <p>Bruto bezoldiging: 34.131,10 Forfait beroepskosten: 4.880 Vervangingsinkomen: 2.043,08</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50 Belastingvermindering vervangingsinkomen: 110,80</p> <p>Belastingvermindering langetermijn-</p>	<p><u>PARTNER</u></p> <p>Bruto onroerend inkomen (eigendomsaandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendomsaandeel 50%): 50</p> <p>Bruto bezoldiging: 41.726,40 Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Belastingvermindering</p>	<p><u>BURSAAL</u></p> <p>Bruto onroerend inkomen (eigendomsaandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendomsaandeel 50%): 50</p> <p>Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftrek: 500 <i>(progressieve belasting)</i></p> <p>Bruto roerend inkomen: 3.000 Kostenaftrek: 450 <i>(progressieve belasting)</i></p> <p>Vervangingsinkomen: 1.494,74</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p>	<p><u>PARTNER</u></p> <p>Bruto onroerend inkomen (eigendomsaandeel 50%): 1.941,80 Gewone interestaftrek (eigendomsaandeel 50%): 50</p> <p>Bruto bezoldiging: 41.726,40 Forfait beroepskosten: 4.880</p> <p>Belastingvrije som: 2.247,50</p> <p>Belastingvermindering</p>

	sparen: 616,22 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 9.338,81 Verrekening roerende voorheffing: 75 Verrekening bedrijfs- voorheffing uitvinding: 899,37 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 365,98 Totaal verschuldigde belasting: <u>105,24</u>	langetermijn- sparen: 705 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 12.096,72 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08 Totaal verschuldigde belasting: <u>- 38,89</u>	Verrekening bedrijfs- voorheffing: 166,14 Verrekening roerende voorheffing: 75 Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 253,74 Totaal verschuldigde belasting: <u>- 494,88</u>	langetermijn- sparen: 705 Verrekening bedrijfs- voorheffing: 12.096,72 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08 Totaal verschuldigde belasting: <u>- 38,89</u>
Jaar 2: gemeen- schappelijke aanslag <u>ASSISTENT</u> <u>Ingehouden</u> <u>bedrijfsvoorheffing:</u> 9.624,81 (beroepsinkomen) – 899,37 (divers inkomen)	<u>ASSISTENT</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms- aandeel 50%): 1.941,80 Gewone kostenaftek (vrije omdeling): 50	<u>PARTNER</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms- aandeel 50%): 1.941,80 Gewone kostenaftek (vrije omdeling): 50	<u>BURSAAL</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms- aandeel 50%): 1.941,80 Gewone kostenaftek (vrije omdeling): 50	<u>PARTNER</u> Bruto onroerend inkomen (eigendoms- aandeel 50%): 1.941,80 Gewone kostenaftek (vrije omdeling): 50
<u>PARTNER</u> <u>Ingehouden</u> <u>bedrijfsvoorheffing:</u> 12.408,72 (partner assistent) – 7.956 (partner bursaal)	Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftek: 500 <i>(afzonderlijk belast aan 15%)</i> Bruto divers inkomen: 3.000 Kostenaftek: 300 <i>(afzonderlijk belast aan 33%)</i>	Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftek: 500 <i>(afzonderlijk belast aan 15%)</i> Bruto roerend inkomen: 3.000 Kostenaftek: 450 <i>(afzonderlijk belast aan 30%)</i>	Bruto roerend inkomen: 1.000 Kostenaftek: 500 <i>(afzonderlijk belast aan 15%)</i> Bruto roerend inkomen: 3.000 Kostenaftek: 450 <i>(afzonderlijk belast aan 30%)</i>	Bruto bezoldiging: 41.726,40 Forfait beroepskosten: 4.880
	Bruto bezoldiging: 34.131,10 Forfait beroepskosten: 4.880 Vervangings- inkomen: 2.043,08	Bruto bezoldiging: 41.726,40 Forfait beroepskosten: 4.880	Vervangings- inkomen: 1.494,74 Bezoldiging door toepassing	Toepassing huwelijks- quotient: tot

	Belastingvrije som: 2.247,50 Belastingvermindering vervangingsinkomen: 110,80 Belastingvermindering langetermijnsparen: 616,22 Verrekening bedrijfsvoorheffing: 9.624,81 Verrekening roerende voorheffing: 75 Verrekening bedrijfsvoorheffing uitvinding: 899,37 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 365,98	Belastingvrije som: 2.247,50 Belastingvermindering langetermijnsparen: 705 Verrekening bedrijfsvoorheffing: 12.408,72 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08	huwelijksquotiënt: 9.595,26 Belastingvrije som: 2.247,50 Belastingvermindering vervangingsinkomen: 114,91 Belastingvermindering langetermijnsparen: 252,54 Verrekening bedrijfsvoorheffing: 166,14 Verrekening roerende voorheffing: 75 Recuperatie bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 253,74	30% x 38.846,40 = 11.053,92 (max. 11.090) Belastingvrije som: 2.247,50 Belastingvermindering langetermijnsparen: 543,44 Verrekening bedrijfsvoorheffing: 7.956 Verrekening bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08
	Totaal verschuldigde belasting: - 633,74		Totaal verschuldigde belasting: 777,15	
Gehuwd (gemeenschappelijke aanslag)	Totaal verschuldigde belasting: - 633,74 (zie bovenstaande bovenstaande berekening)		Totaal verschuldigde belasting: 777,15 (zie bovenstaande berekening)	

Tabel 38: personenbelasting andere inkomsten

541. De beginsituatie waarbij de doctorandus andere inkomsten ontvangt als zijnde **alleenstaande**, geeft aanleiding tot een belasting van respectievelijk **1.055,26** en **494,88 euro in het nadeel van de assistent en het voordeel van de bursaal**. De bursaal is geen belasting verschuldigd op het extra inkomen. De afzonderlijk belaste inkomsten worden aan de progressieve belastingtarieven onderworpen, aangezien de belastingvrije som op die manier kan worden aangewend. Bovendien kan de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid volledig worden gerecupereerd via de aangifte personenbelasting en worden de bedrijfsvoorheffing met betrekking tot het vervangingsinkomen evenals de roerende voorheffing volledig terugbetaald. Doordat na de aanwending van de

belastingvrije som al geen belasting meer is verschuldigd, kan de bursaal geen gebruik maken van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens en de belastingvermindering voor langetermijnsparen. Voor de assistent wordt een forfait beroepskosten in aftrek gebracht, kunnen de belastingvrije som en de andere belastingverminderingen volledig in rekening worden genomen en wordt de bedrijfsvoorheffing met betrekking tot de bezoldiging en het vervangingsinkomen evenals de roerende voorheffing verrekend. Ondanks dat voorgenoemde fiscale voordelen allen worden toegepast, blijft er een hogere belasting verschuldigd als gevolg van de extra inkomsten.

542. De situatie waarbij de doctorandus andere inkomsten ontvangt als zijnde feitelijk samenwonend, geeft aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **66,35** en **533,77 euro in het nadeel van het gezin van de assistent en in het voordeel van het gezin van de bursaal**. De onroerende inkomsten en de gewone interestaftrek worden onder beide partners verdeeld in functie van hun eigendomsaandeel (waarbij wordt uitgegaan van een 50/50-verhouding). Voor de assistent heeft dit tot gevolg dat de belasting zelf lager ligt en dat er een hogere belastingvermindering voor vervangingsinkomens mag worden toegepast (aangezien deze wordt beperkt in verhouding tot het netto-inkomen). Voor de bursaal maakt dit geen verschil in de belastingheffing.

543. De situatie waarbij de doctorandus andere inkomsten ontvangt als zijnde **wettelijk samenwonend**, geeft in het **eerste jaar** aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **66,35** en **533,77 euro in het nadeel van het gezin van de assistent en in het voordeel van het gezin van de bursaal**. Er verandert in feite niets aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een feitelijk samenwonende doctorandus. In het gezin van de bursaal kan de partner geen aanspraak meer maken op de verhoging van de belastingvrije som bij vestiging van een afzonderlijke aanslag in het jaar van wettelijke samenwoning aangezien de netto-bestaansmiddelen van de bursaal nu wel hoger liggen dan 3.380 euro. In het **tweede jaar** geeft deze situatie echter aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **633,74** en **777,15 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en in het nadeel van het gezin van de bursaal**. Het is echter moeilijk om conclusies te trekken op basis

van voorgenoemde bedragen aangezien de ingehouden bedrijfsvoorheffing sterk verschilt. Het gezin van de assistent ondervindt een voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke aanslag (700,09 euro). Er werd echter 598 euro meer bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een voordeel van 102,09 euro). Het gezin van de bursaal kan toepassing maken van het huwelijksquotiënt. De partner van de bursaal enerzijds valt met zijn inkomen minder snel in een hogere schijf, waardoor een lagere belasting is verschuldigd. Doordat de bursaal anderzijds een deel van het inkomen van de partner krijgt overgeheveld, kan ook in zijnen hoofde volledig gebruik worden gemaakt van de belastingvrije som, de belastingvermindering voor vervangingsinkomens en de belastingvermindering voor langetermijnsparen. Het lijkt alsof het gezin van de bursaal een nadeel ondervindt bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten opzichte van de vestiging van een afzonderlijke aanslag (1.310,92 euro). Er werd echter 4.140,72 euro minder bedrijfsvoorheffing ingehouden (dit komt dus neer op een voordeel van 2.829,80 euro).

544. De situatie waarbij de doctorandus andere inkomsten ontvangt als zijnde **gehuwd**, geeft aanleiding tot een "gezinsbelasting" van respectievelijk **633,74 en 777,15 euro in het voordeel van het gezin van de assistent en in het nadeel van het gezin van de bursaal**. Merk op dat in feite niets verandert aan de belastingheffing van de assistent en de bursaal ten opzichte van de situatie van een wettelijk samenwonende doctorandus.

545. Wanneer we tevens rekening houden met andere inkomsten naast het beroepsinkomen, komen we tot de vaststelling dat bursalen zich in een fiscaal optimalere positie bevinden. Zowel voor bursalen als voor assistenten merken we de grootste verschillen bij de tweedeling tussen een gemeenschappelijke en een afzonderlijke aanslag. Beide categorieën merken een relatief groter voordeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag, dus als zijnde wettelijk samenwonend of gehuwd. Bursalen ondervinden in die situatie zelfs een aanzienlijk voordeel wanneer we rekening houden met de veel lagere bedrijfsvoorheffing die wordt ingehouden bij de partner.

5. Pensioen

5.1 *Casus pensioen doctorandus*

546. De casus bekijkt de impact van de doctoraatsjaren op het pensioen van de doctorandus. Zowel bursalen als assistenten bouwen tijdens hun doctoraat pensioenrechten op in het sociale zekerheidsstelsel van werknemers. De berekening van het wettelijk pensioen of de eerste pensioenpijler is onder meer gebaseerd op de bruto bezoldiging, waardoor bursalen doorgaans minder pensioenrechten zullen opbouwen. In dat verband rijst de vraag of het afkopen of het regulariseren van studiejaren – een techniek om het wettelijk pensioen op te krikken – eventueel een interessante piste vormt. Daarnaast werd recent een vrij aanvullend pensioen voor werknemers (VAPW) ingevoerd binnen de tweede pensioenpijler, bedoeld voor werknemers die geen of een laag aanvullend pensioen opbouwen. Belangrijk te onderzoeken is of een dergelijk VAPW openstaat voor alle doctorandi, nu expliciet wordt gerefereerd aan werknemers.¹⁶³⁵ Als laatste kan men zich afvragen of het pensioensparen of het langetermijnsparen – waarbij men zelf spaart voor een pensioen binnen de derde pensioenpijler – misschien een beter alternatief creëert. Er wordt onderzocht hoe het wettelijk pensioen sociaalrechtelijk wordt opgebouwd tijdens de doctoraatsjaren evenals welke opties binnen de drie pensioenpijlers fiscaalrechtelijk het meest interessant zijn voor doctorandi om zelf hun pensioen te verhogen. Er wordt opnieuw een onderscheid gemaakt tussen de twee grote categorieën van doctorandi, met name de assistenten en de bursalen (doctorandi met een beurs van de universiteit en FWO-aspiranten vormen voor de bespreking van dit onderdeel een homogene groep). Binnen de sociale zekerheid bekijken we de invloed van de doctoraatsjaren op het wettelijk pensioen aan de hand van een cijfervoorbeeld, met name door de opbouw van dit wettelijk pensioen te berekenen tijdens een bepaald doctoraatsjaar. Binnen de personenbelasting vergelijken we het afkopen van studiejaren, het VAPW en het pensioensparen/langetermijnsparen als alternatieven voor doctorandi om zelf hun pensioen te verhogen. Het is vrij moeilijk om aan de hand van specifieke

---

¹⁶³⁵ Art. 2, eerste lid, 2° Wet 6 december 2018 tot instelling van een vrij aanvullend pensioen voor werknemers en houdende diverse bepalingen inzake aanvullende pensioenen, *BS* 27 december 2018 (hierna: wet 6 december 2018).

cijfervoorbeelden te werken aangezien het bedrag dat men als pensioen ontvangt voor wat betreft het VAPW en het pensioensparen/langetermijnsparen afhangt van de bijdragen die men doet en het risico dat men verkiest. Daarom wordt dit aspect meer algemeen en puur vanuit fiscaalrechtelijk perspectief benaderd.

5.2 Wettelijk pensioen

5.2.1 Berekening van het wettelijk pensioen

547. Het wettelijk pensioen of de eerste pensioenpijler betreft een verplicht door de staat gefinancierd stelsel dat deel uitmaakt van de sociale zekerheid.¹⁶³⁶ Hieronder vallen zowel het rustpensioen als het overlevingspensioen. Het rustpensioen is een pensioen dat gebaseerd is op de eigen loopbaan, terwijl het overlevingspensioen de langstlevende echtgenoot de mogelijkheid biedt een pensioen te genieten op basis van de loopbaan van de overleden echtgenoot.¹⁶³⁷ Deze laatste categorie wordt hier verder buiten beschouwing gelaten. De periode tijdens dewelke het doctoraat wordt voorbereid, geeft zowel voor assistenten als voor bursalen aanleiding tot de opbouw van een werknemerspensioen. Het werknemerspensioen is in beginsel van toepassing voor werknemers die in België tewerkgesteld zijn geweest ter uitvoering van enige arbeidsovereenkomst.¹⁶³⁸ De personen die wat betreft de rust- en overlevingspensioenen onder de socialezekerheidswetgeving voor werknemers ressorteren, worden in dat verband echter gelijkgesteld met werknemers.¹⁶³⁹

---

¹⁶³⁶ P. GILLEMONT, B. PEETERS, C. VAN BIERVLIET, T. TACK en F. VANDENBERGHE, *Uw vennootschap en de fiscus*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 277.

¹⁶³⁷ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities*. 2018-2019, Mechelen, Kluwer, 2018, 1940.

¹⁶³⁸ Art. 1, eerste lid KB nr. 50 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, *BS* 27 oktober 1967 (hierna: KB nr. 50); M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 28.

¹⁶³⁹ Art. 1, tweede lid KB nr. 50; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities*. 2018-2019, Mechelen, Kluwer, 2018, 1946; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 605; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 28.

Er worden verschillende voorwaarden gekoppeld aan het genot van een werknemerspensioen: (1) het bereiken van de wettelijke pensioenleeftijd, vastgelegd op 65 jaar. Om de financiële houdbaarheid van het pensioensysteem te waarborgen wordt de wettelijke pensioenleeftijd in 2025 en 2030 opgetrokken naar respectievelijk 66 jaar en 67 jaar; Art. 2 KB 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenen, *BS* 17 januari 1997 (hierna: KB 23 december 1996); Art. 2 wet 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke

548. Het werknemerspensioen wordt berekend op basis van drie parameters: de loopbaan, de bezoldigingen en de gezinstoestand. Ieder jaar van pensioenopbouw geeft aanleiding tot de volgende berekening: geherwaardeerd loon/45 x gezinstoestand (60%/75%).¹⁶⁴⁰

549. Om te beginnen betreft de **loopbaan** het geheel van periodes dat in aanmerking komt voor de berekening van het pensioen. Een dergelijke loopbaan omvat niet alleen de periodes van daadwerkelijke tewerkstelling, maar

---

leeftijd voor het rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervoegd pensioen en de minimumleeftijd van het overlevingspensioen, *BS* 21 augustus 2015; Algemene beleidsnota pensioenen 19 oktober 2017, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 2708/016, 5; Algemene beleidsnota pensioenen 24 november 2014, *Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 0020/023, 9; Algemene beleidsnota pensioenen 30 oktober 2015, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 1428/009, 5; Algemene beleidsnota pensioenen 27 oktober 2016, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 2111/016, 3; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, 1968; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 607; P. DEVOLDER en J. HINDRIKS, "Réforme des pensions: une urgence absolue" in B. BAYENET, M. FONTAINE, D. LEONARD en A. PIRUAX (eds.), *La réforme des pensions, pour quels enjeux sociaux?*, Brussel, Larcier, 2019, (237) 246; F. VANDENBROUCKE, "De pensioenhervorming als maatschappelijk debat", *TORB* 2015, (2) 8; M. BRUYNINCKX, "Werknemerspensioen: een algemeen overzicht", *Soc.Weg.* 2011, (17) 17; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 42-43.

(2) Het stopzetten van de beroepsactiviteit. Vanaf de leeftijd van 65 jaar of bij een loopbaan van 45 jaar mag men in de regel onbeperkt bijverdienen. Wordt niet voldaan aan één van deze twee voorwaarden, dan gelden er bepaalde grenzen met betrekking tot de behaalde beroepsinkomsten, waarbij het pensioen bij overschrijding ervan kan worden verminderd of geschorst; Art. 39 KB nr. 50; Art. 64-64bis KB 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, *BS* 16 januari 1968 (hierna: KB 21 december 1967); W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1895-1894; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 608.

(3) Het verblijf in België. Hierop wordt onder meer een uitzondering gemaakt voor Belgische onderdanen; Art. 27 KB nr. 50; Art. 65 KB 21 december 1967; Y. STEVENS, "Toekenningsvoorwaarden betreffende het rustpensioen", www.socialeye.be; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 608-609; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 51.

¹⁶⁴⁰ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2018-2019*, Mechelen, Kluwer, 2018, 2029-2030; Y. STEVENS, "Berekening van het rustpensioen – principe", www.socialeye.be; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 609; Y. STEVENS en E. VAN GRUNDERBEEK, "Financiële impact van het opgeven of verminderen van een eigen beroeps carrière om gezinstaken op te nemen of de partner te steunen in zijn bedrijf in de verschillende socialezekerheidsstatuten" in *Arbeid en relatie. Notarieel congres 2013*, Brussel, Larcier, 2013, (1) 5; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 54; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 442.

ook de gelijkgestelde periodes en de gelijkgestelde periodes mits vrijwillige betaling van bijdragen.¹⁶⁴¹

550. Onder gelijkgestelde periodes verstaan we bijvoorbeeld onvrijwillige werkloosheid¹⁶⁴², arbeidsongeschiktheid¹⁶⁴³, moederschapsverlof, het Vlaams zorgkrediet¹⁶⁴⁴, ouderschapsverlof¹⁶⁴⁵, de jaarlijkse vakantie en de laatste zeven dagen van het vaderschapsverlof.¹⁶⁴⁶

551. Met gelijkgestelde periodes mits vrijwillige betaling van bijdragen doelt men voornamelijk op de techniek van het afkopen of regulariseren van studie jaren.¹⁶⁴⁷ Wie langer studeert, begint immers op latere leeftijd aan een

---

¹⁶⁴¹ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1916; Y. STEVENS en E. VAN GRUNDERBEEK, "Financiële impact van het opgeven of verminderen van een eigen beroeps carrière om gezinstaken op te nemen of de partner te steunen in zijn bedrijf in de verschillende socialezekerheidsstatuten" in *Arbeid en relatie. Notarieel congres 2013*, Brussel, Larcier, 2013, (1) 5; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 54.

¹⁶⁴² W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1926.

¹⁶⁴³ Bij arbeidsongeschiktheid wegens arbeidsongeval of beroepsziekte geldt de voorwaarde dat de arbeidsongeschiktheid minstens 66% bedraagt; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1929.

¹⁶⁴⁴ De gelijkstelling is beperkt tot 18 maanden; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1937-1938.

¹⁶⁴⁵ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1937.

¹⁶⁴⁶ Art. 8 KB nr. 50; Y. STEVENS, "Berekening van het rustpensioen - principe", www.socialeye.be; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1940; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 610; Y. STEVENS en E. VAN GRUNDERBEEK, "Financiële impact van het opgeven of verminderen van een eigen beroeps carrière om gezinstaken op te nemen of de partner te steunen in zijn bedrijf in de verschillende socialezekerheidsstatuten" in *Arbeid en relatie. Notarieel congres 2013*, Brussel, Larcier, 2013, (1) 5; M. BRUYNINCKX, "Werknemerspensioenen: een algemeen overzicht", *Soc. Weg.* 2011, (17) 18; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 58-61; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 435.

¹⁶⁴⁷ Met de wet van 2 oktober 2017 werd de techniek van het afkopen van studie jaren geharmoniseerd in het pensioenstelsel van werknemers, zelfstandigen en ambtenaren. Voor werknemers en zelfstandigen was het mogelijk om studie jaren te regulariseren mits betaling van een bijdrage. Er werd geen beperking voorzien qua diploma, doch konden enkel de studieperiodes vanaf het jaar van de twintigste verjaardag worden geregulariseerd. Het verschil tussen beide stelsels bestond erin dat werknemers een aanvraag moesten indienen binnen een termijn van tien jaar na het afronden van de studies, terwijl zelfstandigen de tijd hadden tot op het einde van de loopbaan. Daarenboven maakt de wet een einde aan de diplomabonificatie voor ambtenaren. Studie jaren van ambtenaren werden immers gratis in aanmerking genomen voor de berekening van het pensioen wanneer het diploma een vereiste was voor de functie; Wet 2 oktober 2017 betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperiodes voor de berekening van het pensioen, *BS 24 oktober 2017* (hierna: wet 2 oktober 2017); Art. 7 KB 21 december 1967; art. 33-35 KB 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, *BS 10 januari 1968*; art. 31-41 wet 9 juli 1969 tot wijziging en aanvullend van de wetgeving betreffende de rust- en overlevingspensioenen van het

beroepsloopbaan en zal derhalve minder pensioenrechten opbouwen.¹⁶⁴⁸ De studieperioden die in aanmerking komen voor regularisatie zijn de perioden van (universitair en niet-universitair) hoger onderwijs, de perioden waarin een doctoraat wordt voorbereid, de perioden van beroepsstages, de perioden vanaf het jaar van de achttiende verjaardag waarin een leerovereenkomst liep alsook de perioden van secundair onderwijs volgend op het zesde jaar secundair. Deze studieperioden kunnen enkel worden geregulariseerd wanneer ze worden afgesloten met het behalen van een diploma, doctoraat of beroepskwalificatie. Voor de perioden van hoger onderwijs wordt de in aanmerking te nemen duur tevens beperkt tot het minimum aantal studiejaren dat vereist is voor het behalen van het diploma. Concreet betekent dit dat bijzaken niet worden meegeteld. Wanneer een doctorandus in de rechten bij wijze van voorbeeld zijn rechtendiploma wil regulariseren, zullen slechts vijf studiejaren in aanmerking komen. Wat betreft de perioden waarin het doctoraat zelf wordt voorbereid, geldt er een beperking van twee jaar. Verder kan ook slechts één diploma worden geregulariseerd (dit is het eindexamen en alle voorgaande diploma's die vereist zijn om het eindexamen te behalen). Veronderstel dat in het gegeven voorbeeld de doctorandus in de rechten na zijn rechtenopleiding een Manama fiscaal recht heeft gevolgd en vervolgens zijn doctoraat heeft behaald. Onder het te regulariseren diploma wordt dan verstaan het rechtendiploma van vijf jaar, de Manama fiscaal recht van één jaar alsook twee jaar van de voorbereiding van het doctoraat.¹⁶⁴⁹ De regularisatie van beroepsstages en leerovereenkomsten wordt gekoppeld aan de voorwaarde dat deze perioden nog niet in aanmerking komen

---

personeel van de openbare sector, *BS* 20 augustus 1969; V. STAVRESKA, *Studieperiodes in de drie voornaamste rustpensioenregelingen, een overzicht van het wettelijk kader en gegevensanalyse*, Brussel, Federaal Planbureau, 2016, 13; V. FLOHIMONT, *Gelijkheid in de pensioenregelingen voor ambtenaren, werknemers en zelfstandigen*, Brugge, Die Keure, 2013, 273-274; T. DE CAMPENAERE, "Verhoging pensioen door afkoop studiejaren: de investering waard?", *Balans* 2017, (1) 1.

¹⁶⁴⁸ E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 456; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 108.

¹⁶⁴⁹ Art. 1 KB 19 december 2017 tot hervorming van de regularisatie van de studieperioden in de pensioenregeling van werknemers, *BS* 29 december 2017 (hierna: KB 19 december 2017); Wetsontwerp betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2378/001, 11-12; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1945-1946; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 108; M. BRUYNINCKX, "Afkopen studiejaren als werknemer", *Soc.Weg.* 2018, (8) 8-10; M. BRUYNINCKX, "Afkopen studiejaren: overgangsregeling loopt af op 30 november 2020", *Soc.Weg.* 2020, (7) 7-8.

voor de berekening van het pensioen.¹⁶⁵⁰ Het is merkwaardig dat deze voorwaarde niet geldt met betrekking tot de voorbereiding van het doctoraat. Alle doctorandi worden onderworpen aan de sociale zekerheid waardoor zij reeds pensioenrechten opbouwen. Bijgevolg kunnen zij door het afkopen van studiejaren een dubbel voordeel genieten.¹⁶⁵¹

552. De kostprijs voor het afkopen van studiejaren is afhankelijk van de termijn waarin een aanvraag wordt ingediend. Binnen de eerste tien jaar volgend op het behalen van het diploma, het doctoraat of de beroepskwalificatie betaalt men een forfaitair bedrag van 1.560,60 euro per studiejaar (index 147,31).¹⁶⁵² De termijn begint te lopen vanaf de laatste regulariseerbare studieperiode. In het voorbeeld waarbij de doctorandus in de rechten zijn doctoraat behaalt, zal de termijn voor alle in aanmerking komende studiejaren pas ingaan op dat ogenblik.¹⁶⁵³ Na deze tienjarige termijn wordt de bijdrage verhoogd met een percentage van het forfaitair bedrag, afhankelijk van het tijdstip waarop de aanvraag wordt ingediend:

VERHOOGING (PERCENTAGE TOEGEPAST OP FORFAITAIR BEDRAG)	AANTAL JAREN VERSTREKEN TUSSEN HET INDIENDEN VAN DE AANVRAAG EN HET BEHALEN VAN HET DIPLOMA, DOCTORAAT OF BEROEPSKWALIFICATIE
50%	> 10 jaar - < 20 jaar
70%	> 20 jaar - < 30 jaar
85%	> 30 jaar - < 40 jaar
95%	> 40 jaar

Tabel 39: verhoging forfaitaire bijdrage na tienjarige termijn¹⁶⁵⁴

¹⁶⁵⁰ Art. 1 KB 19 december 2017.

¹⁶⁵¹ M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 108.

¹⁶⁵² Art. 1 KB 19 december 2017; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1946; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 456; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 108; M. BRUYNINCKX, "Afkopen studiejaren als werknemer", *Soc.Weg.* 2018, (8) 11; M. BRUYNINCKX, "Afkopen studiejaren: overgangsregeling loopt af op 30 november 2020", *Soc.Weg.* 2020, (7) 9.

¹⁶⁵³ Wetsontwerp betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2378/001, 29; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 108-109.

¹⁶⁵⁴ Voor de bepaling van dit percentage wordt rekening gehouden met de stijging van het pensioen ingevolge de regularisatie, een interestvoet en sterftetafels; art. 1 KB 19 december 2017; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 456; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 109; M.

553. In ruil voor deze bijdrage stijgt het jaarlijks wettelijk pensioen met 277,44 euro bruto voor een alleenstaandenpensioen en 346,80 euro bruto voor een gezinspensioen.¹⁶⁵⁵

554. Een volledige loopbaan telt in principe 45 jaar. Sinds 2015 wordt niet meer in jaren maar in dagen gerekend, waarbij een volledige loopbaan overeenstemt met 14.040 voltijdse dagequivalenten (45 x 312 dagen). Het principe van eenheid van loopbaan houdt in dat de maximale loopbaanduur wordt beperkt tot de duur van een volledige loopbaan. Indien de duur van een volledige loopbaan wordt overschreden, dan worden enkel de voltijdse dagequivalenten in aanmerking genomen die recht geven op het voordeligste pensioen. Hierop wordt echter een uitzondering gemaakt voor daadwerkelijk gepresteerde voltijdse dagequivalenten, die aldus niet meer worden geschrappt.¹⁶⁵⁶

BRUYNINCKX, "Afkoop studiejaren als werknemer", *Soc.Weg.* 2018, (8) 11; M. BRUYNINCKX, "Afkoop studiejaren: overgangsregeling loopt af op 30 november 2020", *Soc.Weg.* 2020, (7) 9.

¹⁶⁵⁵ Dit bedrag wordt vastgesteld door de regularisatiebijdrage te delen door 7,5% en daarna te vermenigvuldigen met een herwaarderingscoëfficiënt; art. 1 KB 19 december 2017; M. BRUYNINCKX, "Afkoop studiejaren als werknemer", *Soc.Wegw.* 2018, (8) 11-12; P. ROELS, "Zelf betalen voor meer wettelijk pensioen", *Life&Benefits* 2017, (6) 8; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 456; M. BRUYNINCKX, "Afkoop studiejaren: overgangsregeling loopt af op 30 november 2020", *Soc.Weg.* 2020, (7) 9.

Een aanvraag tot regularisatie is mogelijk voor alle of een deel van de studiejaren. De datum van ontvangst van de aanvraag geldt als datum van indiening van de aanvraag. Deze datum is bepalend voor het bedrag van de te betalen bijdrage. De aanvraag moet worden ingediend bij de federale pensioendienst voor de ingangsdatum van het pensioen. Verder wordt de regularisatie in aanmerking genomen in het stelsel waarin de betrokkene zich bevindt op datum van de indiening. Voor doctorandi zal dit aldus het pensioenstelsel van werknemers zijn. Er wordt evenwel een uitzondering gemaakt voor ambtenaren die diensten presteren als tijdelijke personeelsleden van het onderwijs en nadien vastbenoemd worden. Een voorbeeld hiervan zijn de assistenten die als tijdelijk statutairen worden aangesteld door de universiteit en vervolgens professor worden. De uitgevoerde regularisaties zullen in dat geval hun uitwerking hebben in het pensioenstelsel van ambtenaren op voorwaarde dat de aanvraag wordt ingediend binnen de tien jaar volgend op het behalen van het diploma, het doctoraat of de beroepskwalificatie. Er kunnen maximaal twee aanvragen worden ingediend in alle pensioenstelsels samen. Vervolgens wordt de aanvraag onderzocht door de federale pensioendienst en wordt het precieze bedrag van de te betalen bijdrage meegedeeld. Daaropvolgend dient de betrokkene zijn keuze aan te geven om alle of een deel van de studiejaren te regulariseren hetzij om dan toch niet te regulariseren. Indien er in deze fase wordt beslist om niet te regulariseren, heeft dit geen impact op het aantal ingediende aanvragen. Kiest de betrokkene voor regularisatie, dan wordt de beslissing betekend en moeten de bijdragen in één keer worden gestort binnen zes maanden na deze betekening. Wanneer men niet of laattijdig betaalt, wordt de aanvraag definitief afgesloten en heeft men reeds één aanvraag uitgeput; Art. 4, § 5 wet 2 oktober 2017; art. 1 KB 19 december 2017; Wetsontwerp betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2378/001, 14-15; M. BRUYNINCKX, "Afkoop studiejaren als werknemer", *Soc.Wegw.* 2018, (8) 10-11; M. BRUYNINCKX, "Afkoop studiejaren: overgangsregeling loopt af op 30 november 2020", *Soc.Weg.* 2020, (7) 8.

¹⁶⁵⁶ Art. 10bis KB nr. 50; art. 3 wet 5 december 2017 tot wijziging van diverse bepalingen betreffende de pensioenregelingen voor werknemers en zelfstandigen wat betreft het beginsel van de eenheid van loopbaan en het vervroegd rustpensioen, *BS* 29 december 2017; art. 5 KB 23

555. De **bezoldigingen** worden berekend op grond van werkelijke, fictieve of forfaitaire lonen.¹⁶⁵⁷ Tijdens de periode van daadwerkelijke tewerkstelling wordt gekeken naar het brutoloon dat in aanmerking wordt genomen als berekeningsbasis voor de sociale zekerheidsbijdragen (evenwel begrensd in bepaalde gevallen).¹⁶⁵⁸ Tijdens de gelijkgestelde periodes wordt rekening gehouden met een fictief loon.¹⁶⁵⁹ Het aantal dagen waarvoor een fictief loon wordt berekend, is gelijk aan 312 dagen min het aantal daadwerkelijk gepresteerde dagen. Het fictief loon wordt in principe berekend op basis van het gemiddelde van de werkelijke, forfaitaire of fictieve lonen van het vorige kalenderjaar.¹⁶⁶⁰ Ten slotte werd een forfaitair loon bepaald voor arbeiders en bedienden respectievelijk met betrekking tot de jaren vóór 1955 en 1958.¹⁶⁶¹ De

---

december 1996; Algemene beleidsnota pensioenen 19 oktober 2017, *Parl.St. Kamer 2016-2017*, nr. 2708/016, 6; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1941-1942; Y. STEVENS, "Toekenningsvoorwaarden betreffende het rustpensioen", www.socialeye.be; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 613-614; Y. STEVENS, "Recente pensioenhervormingen voor werknemers en zelfstandigen: meer of minder verantwoordelijkheid voor de eigen pensioenopbouw" in A. VAN REGENMORTEL, L. DE MEYER en V. VERVLIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, (377) 400-401; M. BRUYNINCKX, "Afschaffing eenheid van loopbaan vanaf 2019", *Soc.Weg.* 2018, (6) 6-8; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 55.

¹⁶⁵⁷ W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1949.

¹⁶⁵⁸ Art. 7 en 29bis KB nr. 50; Art. 22 KB 21 december 1967; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1951-1952; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 614; M. BRUYNINCKX, "Werknemerspensioen: een algemeen overzicht", *Soc.Weg.* 2011, (17) 19; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 439.

¹⁶⁵⁹ Art. 8 KB nr. 50; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 69; Y. STEVENS, "Recente pensioenhervormingen voor werknemers en zelfstandigen: meer of minder verantwoordelijkheid voor de eigen pensioenopbouw" in A. VAN REGENMORTEL, L. DE MEYER en V. VERVLIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, (377) 407.

Merk op dat bepaalde gelijkgestelde periodes, zoals de derde vergoedingsperiode van de werkloosheid en sommige periodes van werkloosheid met bedrijfstoeslag geen aanleiding meer geven tot een volledige pensioenopbouw op basis van het fictief loon, maar op basis van het minimumloon (minimumjaarrecht).

¹⁶⁶⁰ Bij gebrek aan deze lonen, wordt het dagelijks gemiddelde van het lopende jaar in aanmerking genomen. Dit bedrag wordt telkens aangepast aan het toepasselijke indexcijfer. Heeft men deze referentegegevens niet, dan wordt er een forfaitair bedrag in rekening genomen.; Art. 24bis en 28bis KB 21 december 1967; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1953; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 614-615; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 69-71.

¹⁶⁶¹ Art. 9bis KB nr. 50; art. 26 KB 21 december 1967; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1958; M.

hier genoemde bezoldigingen worden geherwaardeerd door ze aan te passen aan de evolutie van het indexcijfer der consumptieprijzen en aan de evolutie van het globale welzijn.¹⁶⁶² Daarnaast wordt een minimumrecht per loopbaanjaar toegekend indien men 15 kalenderjaren tewerkstelling als werknemer kan bewijzen en elk van die kalenderjaren minstens overeenstemt met één derde van een voltijdse arbeidsregeling, zijnde 104 dagen.¹⁶⁶³

556. Bovengenoemde bezoldigingen worden niet integraal in aanmerking genomen voor de berekening van het pensioen. Afhankelijk van de **gezinstoestand** wordt 75% (gezinspensioen) of 60% (alleenstaandenpensioen) daarvan in rekening gebracht. Alleenstaanden, feitelijk samenwonenden en wettelijk samenwonenden genieten standaard een alleenstaandenpensioen. Gehuwden kunnen in bepaalde gevallen aanspraak maken op een gezinspensioen. Dit is met name wanneer één van de echtgenoten geen beroepsinkomen ontvangt of het gezinspensioen voordeliger is dan wanneer beide echtgenoten een alleenstaandenpensioen ontvangen.¹⁶⁶⁴

BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 68-69.

¹⁶⁶² Art. 29bis, § 1 KB nr. 50; art. 12 KB 23 december 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1961; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 619; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 440.

¹⁶⁶³ Art. 8 KB 23 december 1996; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1962-1964; Y. STEVENS, "Berekening van het rustpensioen – principe", www.socialeye.be; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 618; Y. STEVENS, "Recente pensioenhervormingen voor werknemers en zelfstandigen: meer of minder verantwoordelijkheid voor de eigen pensioenopbouw" in A. VAN REGENMORTELE, L. DE MEYER en V. VERVLIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, (377) 411; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 82.

¹⁶⁶⁴ Art. 5 KB 23 december 1996; V. FLOHIMONT, Gelijkheid in de pensioenregelingen voor ambtenaren, werknemers en zelfstandigen, Brugge, Die Keure, 2013, 235-237; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1969-1974; Y. STEVENS, "Berekening van het rustpensioen – principe", www.socialeye.be; Y. STEVENS, F. LOUCKX, Y. JORENS en J. VAN LANGENDONCK, *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 615-616; Y. STEVENS, "Recente pensioenhervormingen voor werknemers en zelfstandigen: meer of minder verantwoordelijkheid voor de eigen pensioenopbouw" in A. VAN REGENMORTELE, L. DE MEYER en V. VERVLIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, (377) 396; M. BRUYNINCKX, "Werknemerspensioen: een algemeen overzicht", *Soc.Weg*. 2011, (17) 18; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 77; J.-F. FUNCK en L. MARKEY, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 441; A. CULOT, J.-M. DEGEE, P. DELNOY, P. DE PAGE, I. DE STEFANI, M. MORSA en M. MUND, *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 233-234.

557. Om de duurzaamheid van ons pensioensysteem te garanderen heeft de Commissie pensioenhervorming 2020-2040 voorgesteld om een **pensioen met punten** op te zetten, waarbij de werknemer punten verzamelt gedurende zijn loopbaan die op het ogenblik van pensionering worden omgezet in euro's.¹⁶⁶⁵ Het pensioen met punten beoogt de verschillende pensioenstelsels te harmoniseren, daadwerkelijke tewerkstelling beter te belonen en flexibiliteit in te bouwen.¹⁶⁶⁶ Concreet worden jaarlijks punten toegekend aan de werknemer volgens de verhouding tussen het jaarlijks bruto-inkomen (met bepaalde plafonds en minima) en het gemiddelde jaarlijks bruto-inkomen van de volledige bevolking die bij hetzelfde stelsel is aangesloten (gelijk aan één punt).¹⁶⁶⁷ Verdient de werknemer evenveel als wat de rest van de werknemers gemiddeld heeft verdiend gedurende dat jaar, dan krijgt hij één punt. Verdient de werknemer meer dan het gemiddelde, krijgt hij meer punten, verdient hij minder dan het gemiddelde, krijgt hij ook minder punten.¹⁶⁶⁸

558. Het brutoloon vormt daarbij het belangrijkste referentiepunt, maar bepaalde periodes van inactiviteit kunnen nog steeds worden gelijkgesteld met periodes van daadwerkelijke tewerkstelling, waardoor men hier eveneens punten voor krijgt.¹⁶⁶⁹ Op het ogenblik van pensionering vermenigvuldigt men de opgetelde punten met de waarde van deze punten (die jaarlijks wordt vastgelegd afhankelijk van de economische situatie op dat ogenblik) en een correctiefactor

---

¹⁶⁶⁵ Algemene beleidsnota pensioenen 19 oktober 2017, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 2708/016, 14-15; Algemene beleidsnota pensioenen 17 oktober 2018, *Parl.St.* 2018-2019, nr. 3296/002, 20; Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 62; F. VANDENBROUCKE, "De pensioenhervorming als maatschappelijk debat", *TORB* 2015, (2) 6.

¹⁶⁶⁶ Algemene beleidsnota pensioenen 17 oktober 2018, *Parl.St.* 2018-2019, nr. 3296/002, 20.

¹⁶⁶⁷ Federaal planbureau, *Reële herwaardering van de lonen via een puntenstelsel, winnaars en verliezers bij recent gepensioneerden met een werknemerspensioen*, Brussel, Federaal planbureau, 2017, 11; F. VANDENBROUCKE, "De pensioenhervorming als maatschappelijk debat", *TORB* 2015, (2) 6; Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 63.

¹⁶⁶⁸ Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 63; Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *Een sterk en betrouwbaar sociaal contract, synthese van het rapport*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 18; E. SCHOKKAERT, P. DEVOLDER, J. HINDRIKS en F. VANDENBROUCKE, "Naar een nieuwe sociaal contract – het pensioen op punten", *Leuvense Economische standpunten* 2017, (1) 3; F. VANDENBROUCKE, "De pensioenhervorming als maatschappelijk debat", *TORB* 2015, (2) 6.

¹⁶⁶⁹ Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 63; E. SCHOKKAERT, P. DEVOLDER, J. HINDRIKS en F. VANDENBROUCKE, "Naar een nieuwe sociaal contract – het pensioen op punten", *Leuvense Economische standpunten* 2017, (1) 4; F. VANDENBROUCKE, "De pensioenhervorming als maatschappelijk debat", *TORB* 2015, (2) 6.

gekoppeld aan de leeftijd en loopbaanduur.¹⁶⁷⁰ De pensioenleeftijd zou niet meer worden gedefinieerd als een uniforme leeftijd maar als de leeftijd waarop het individu evenveel jaren heeft gewerkt als de referentieloopbaanduur (die overeenkomt met het aantal jaren dat men idealiter zou moeten presteren om recht te hebben op een volledig pensioen). De correctiefactor zou dan gelijk zijn aan 1. Er wordt een bepaald flexibiliteitsvenster ingevoerd waarbij werknemers ervoor kunnen kiezen om vroeger of later met pensioen te gaan, wat logischerwijze gepaard zal gaan met een lager (malus) of hoger (bonus) pensioen. Men houdt dan rekening met de verhouding tussen de levensverwachting op de normale pensioenleeftijd en de levensverwachting op de gekozen pensioenleeftijd.¹⁶⁷¹ Het pensioenbedrag wordt vervolgens gekoppeld aan de prijsindex en de stijging van de welvaart.¹⁶⁷²

559. Om rekening te houden met de bestaande differentiatie tussen een alleenstaandenpensioen en een gezinspensioen, zou het bedrag in dit laatste geval eventueel nog vermenigvuldigd kunnen worden met een factor 1,25.¹⁶⁷³ De Commissie pensioenhervorming 2020-2040 pleit er echter voor om de gezinsdimensie in het pensioensysteem te moderniseren. Deze gezinsdimensie is namelijk gebaseerd op achterhaalde gezinsconcepten zoals het model van de mannelijke kostwinner en duurzame huwelijksverbanden.¹⁶⁷⁴ Op die manier wordt onder meer de arbeidsparticipatie van vrouwen ontmoedigd, ondervinden tweeverdieners een relatief nadeel ten opzichte van koppels waarvan maar één

---

¹⁶⁷⁰ Federaal planbureau, *Reële herwaardering van de lonen via een puntenstelsel, winnaars en verliezers bij recent gepensioneerden met een werknemerspensioen*, Brussel, Federaal planbureau, 2017, 11; Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 65-70; Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *Een sterk en betrouwbaar sociaal contract, synthese van het rapport*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 22; E. SCHOKKAERT, P. DEVOLDER, J. HINDRIKS en F. VANDENBROUCKE, "Naar een nieuwe sociaal contract – het pensioen op punten", *Leuvense Economische standpunten* 2017, (1) 3 en 6.

¹⁶⁷¹ Wanneer de normale pensioenleeftijd hoger ligt dan de wettelijke pensioenleeftijd wordt een eventuele malus niet berekend op basis van de normale leeftijd, maar op basis van de wettelijke pensioenleeftijd; E. SCHOKKAERT, P. DEVOLDER, J. HINDRIKS en F. VANDENBROUCKE, "Naar een nieuwe sociaal contract – het pensioen op punten", *Leuvense Economische standpunten* 2017, (1) 4-5.

¹⁶⁷² Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 64.

¹⁶⁷³ Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 65.

¹⁶⁷⁴ E. SCHOKKAERT, P. DEVOLDER, J. HINDRIKS en F. VANDENBROUCKE, "Naar een nieuwe sociaal contract – het pensioen op punten", *Leuvense Economische standpunten* 2017, (1) 2; Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 103.

partner werkt, en wordt geen rekening gehouden met wettelijke samenwoning.¹⁶⁷⁵ In haar regeerakkoord van 2020 kondigt de regering aan te bekijken welke hervormingen kunnen worden doorgevoerd om de financiële en sociale houdbaarheid van de pensioenen te garanderen.¹⁶⁷⁶

5.2.2 Inhoudingen op het wettelijk pensioen

5.2.2.1 Bijdrage voor ziekte- en invaliditeitsuitkering (RIZIV-bijdrage)

560. De bijdrage voor ziekte- en invaliditeitsuitkering of de RIZIV-bijdrage is bestemd voor de financiering van de sector gezondheidszorg in het raam van de verplichte ziekte- en invaliditeitsuitkering.¹⁶⁷⁷ Zij wordt in de regel vastgesteld op 3,55% van het totale brutobedrag van het pensioen (inclusief buitenlandse en aanvullende pensioenen).¹⁶⁷⁸ Dit dient te worden genuanceerd in die zin dat voorgenoemd percentage van 3,55% slechts integraal wordt ingehouden indien het brutopensioen bepaalde drempelwaarden overschrijdt, met name een geïndexeerd bedrag van 1.618,40 euro voor een alleenstaande en 1.918,04 euro voor een gepensioneerde met gezinslast. Als een gepensioneerde met gezinslast wordt beschouwd: de gepensioneerde alleenstaande ouder die samenwoont met één of meer kinderen waarvan ten minste één recht geeft op kinderbijslag; de gepensioneerde van wie de echtgenoot geen vervangingsinkomens van Belgische of buitenlandse oorsprong geniet in de vorm

---

¹⁶⁷⁵ Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *Een sterk en betrouwbaar sociaal contract, synthese van het rapport*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 9 en 25; Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 104; Zie ook commissie pensioenhervorming 2020-2040, *Een sterk en betrouwbaar sociaal contract, bijlage 3.4 de modernisering van de gezinsdimensie van wettelijke pensioenen*, Brussel FOD sociale zekerheid, 2014, 54 p.

¹⁶⁷⁶ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 22.

¹⁶⁷⁷ Art. 191, eerste lid, 7° ziekwet; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 451-452.

¹⁶⁷⁸ Art. 1-3 KB 8 december 2013 tot uitvoering van artikelen 4 en 13 van de wet van 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55% ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen, *BS* 16 december 2013 (hierna: KB 8 december 2013); C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 280; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 451.

van een pensioen, een brugpensioen, een werkloosheidsuitkering, een onderbrekingsuitkering of een uitkering in het raam van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering; en de gepensioneerde van wie de echtgenoot geen beroepsinkomsten heeft die hoger liggen dan bepaalde grensbedragen.¹⁶⁷⁹ De RIZIV-bijdrage mag er niet toe leiden dat het pensioen daalt tot onder het niveau van bovengenoemde bedragen. Indien dit toch het geval zou zijn, wordt de bijdrage zodanig beperkt dat het totaalbedrag minimaal gelijk is aan de volgens de gezinstoestand geldende drempelwaarde.¹⁶⁸⁰ Voor een meer concrete berekening kan worden verwezen naar onderstaande tabel:¹⁶⁸¹

PLAFOND ALLEENSTAANDE		PLAFOND MET GEZINSLAST	
Geïndexeerd bruto-maandbedrag	Inhouding ziekteverzekering	Geïndexeerd bruto-maandbedrag	Inhouding ziekteverzekering
< 1.560,97	geen inhouding	< 1.849,97	geen inhouding
1.560,97 – 1.618,40	0,01 – 57,44 (formule: bruto geïndexeerd maandbedrag – 1.560,96)	1.849,97 – 1.918,04	0,01 – 68,08 (formule: bruto geïndexeerd maandbedrag – 1.849,96)
> 1.618,40	3,55% brutobedrag	> 1.918,04	3,55% brutobedrag

Tabel 40: berekening RIZIV-bijdrage¹⁶⁸²

5.2.2.2 Solidariteitsbijdrage

561. De solidariteitsbijdrage werd in 1994 ingevoerd als crisisbelasting om de toetreding van België tot de eurozone mogelijk te maken. Zij wordt vastgesteld volgens progressieve schalen gaande van 0 tot 2% naargelang de hoogte van het totale brutobedrag van het pensioen (inclusief buitenlandse

¹⁶⁷⁹ Art. 4 KB 8 december 2013; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 451.

¹⁶⁸⁰ Art. 4, tweede lid wet 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55% ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen, *BS* 21 maart 2013; KB 17 mei 2019 houdende uitvoering van artikel 3, tweede lid van de wet van 13 maart 2013 tot hervorming van de inhouding van 3,55% ten gunste van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en de solidariteitsbijdrage verricht op de pensioenen, *BS* 11 juni 2019; L. LEMMENS, "Nieuwe drempels voor ZIV-bijdrage op pensioenen", www.socialeye.be; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 451; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 104.

¹⁶⁸¹ N. WELLEMAN, *Alternatieve verloning 2019*, Limal, Anthemis, 2019, 97; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 452; B. MARISCAL, "Vermindering van de solidariteitsbijdrage op pensioenen", *Soc. Weg.* 2019, (14) 15.

¹⁶⁸² Federale pensioendienst, *Bruto-netto*, <https://www.sfpd.fgov.be/nl/betaling/brut-net>.

pensioenen en aanvullende pensioenen)¹⁶⁸³ en de hoedanigheid van de gepensioneerde (het feit of men al dan niet een gezinslast heeft).¹⁶⁸⁴ De notie gezinslast krijgt dezelfde invulling als voor de RIZIV-bijdrage (*supra* randnummer 560).¹⁶⁸⁵ Voor een meer concrete berekening kan worden verwezen naar onderstaande tabel:¹⁶⁸⁶

PLAFOND ALLEENSTAANDE		PLAFOND MET GEZINSLAST	
Geïndexeerd bruto-maandbedrag	Solidariteitsbijdrage	Geïndexeerd bruto-maandbedrag	Solidariteitsbijdrage
0,01 – 2.646,32	geen inhouding	0,01 – 3.059,47	geen inhouding
2.646,33 – 2.728,15	(brutobedrag – 2.646,32) x 0,5	3.059,48 – 3.154,07	(brutobedrag – 3.059,47) x 0,5
2.728,16 – 2.931,02	brutobedrag x 0,015	3.154,08 – 3.353,03	brutobedrag x 0,015
2.931,03 – 2.961,55	(brutobedrag – 2.931,02) x 0,5 + 43,97	3.353,04 – 3.387,95	(brutobedrag – 3.353,03) x 0,5 + 50,30
vanaf 2.961,56	brutobedrag x 0,02	vanaf 3.387,96	brutobedrag x 0,02

Tabel 41: berekening solidariteitsbijdrage¹⁶⁸⁷

5.2.2.3 Bedrijfsvoorheffing

¹⁶⁸³ Art. 68, § 1, a-c wet houdende sociale bepalingen; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 280-281; A. UYTENHOVE en P. SCHOLLEN, "Solidariteitsbijdrage op pensioenen. De (on)wettigheid: een kwestie van tactiek", *NJW* 2002, (269) 269; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 452; B. MARISCAL, "Vermindering van de solidariteitsbijdrage op pensioenen", *Soc. Weg.* 2019, (14) 14.

¹⁶⁸⁴ C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 281; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2023; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 452; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 104.

¹⁶⁸⁵ X., "Solidariteitsbijdrage op pensioenen: verhoging grensbedragen", *Fiscoloog* 2019, (14) 14; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 452.

¹⁶⁸⁶ Art. 68, § 2, vierde lid wet houdende sociale bepalingen; wet 17 februari 2019 houdende de verhoging van de grensbedragen van toepassing voor de bepaling van de solidariteitsafhouding inzake pensioenen, *BS* 28 februari 2019; X., "Solidariteitsbijdrage op pensioenen: verhoging grensbedragen", *Fiscoloog* 2019, (14) 14; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2019*, Limal, Anthemis, 2019, 98; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 452-453; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 104.

¹⁶⁸⁷ Federale pensioendienst, *Bruto-netto*, <https://www.sfpd.fgov.be/nl/betaling/brut-net>; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 283-284; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2026.

562. De bedrijfsvoorheffing betreft zoals gezegd een voorschot op de verschuldigde personenbelasting en wordt toegepast voor pensioenen die een bepaald minimumbedrag op maandbasis bereiken.¹⁶⁸⁸ De grondslag voor de bedrijfsvoorheffing wordt gevormd door de werkelijk betaalde of toegekende brutopensioenen verminderd met de verplichte inhoudingen ter uitvoering van de sociale wetgeving, wat duidt op de hierboven vermelde RIZIV-bijdrage en solidariteitsbijdrage.¹⁶⁸⁹ Gezinspensioenen worden – in tegenstelling tot voor de berekening van de personenbelasting – aangemerkt als inkomsten van de echtgenoot in wiens beroepswerkzaamheid zij voor het geheel of voor het grootste deel hun oorsprong vinden.¹⁶⁹⁰

563. De berekening van de bedrijfsvoorheffing gebeurt volgens de schalen opgesteld door de koning. Voor maandelijkse pensioenen tot 7.500 euro maakt men voor rijksinwoners een onderscheid tussen twee schalen afhankelijk van het feit of zij alleenstaand zijn of een echtgenoot/wettelijk samenwonende partner hebben die eveneens beroepsinkomsten ontvangt (schaal I) dan wel een echtgenoot/wettelijk samenwonende partner hebben die geen beroepsinkomsten ontvangt (schaal II).¹⁶⁹¹ De linkerkolom van deze schalen geeft telkens het brutopensioen weer na aftrek van de hierboven vermelde RIZIV-bijdrage en solidariteitsbijdrage, terwijl de rechterkolom het corresponderende bedrag aan bedrijfsvoorheffing aanduidt. De schalen van de bedrijfsvoorheffing zijn opgesteld per inkomensschijf van 15 euro. Wanneer een pensioen begrepen is tussen twee inkomensschijven, dan is de bedrijfsvoorheffing verschuldigd die overeenstemt

---

¹⁶⁸⁸ E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 453.

¹⁶⁸⁹ Bijlage III KB 11 december 2019, hoofdstuk I, afdeling 1, 1.1, A; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 453; M. BRUYNINCKX, M. DEEREN en B. VANDENBUSSCHE, *Pensioenzakboekje 2014*, Mechelen, Kluwer, 2014, 105.

¹⁶⁹⁰ Bijlage III KB 11 december 2019, hoofdstuk I, afdeling 1, 1.6; FEDERALE OVERHEIDSDIENST FINANCIËN, Sleutel formule voor de berekening van de bedrijfsvoorheffing vanaf 1 januari 2020, <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/700-sleutel formule-20200101.pdf>, 15; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Sociale zekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2096; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 453-454.

¹⁶⁹¹ Bijlage III KB 11 december 2019, hoofdstuk IV, afdeling 1; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Sociale zekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2097; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 454.

met de laagste schijf.¹⁶⁹² Een pensioen van 1.800 euro stemt bijvoorbeeld overeen met een bedrijfsvoorheffing van 220,83 euro in schaal I, maar ontsnapt aan de bedrijfsvoorheffing in schaal II.¹⁶⁹³ De vermindering voor kinderen ten laste en de verminderingen voor andere gezinslasten (met uitzondering van de vermindering voor alleenstaanden in schaal I) mogen in aftrek worden gebracht van de vastgestelde bedrijfsvoorheffing.¹⁶⁹⁴

5.2.3 Personenbelasting

5.2.3.1 Wettelijk pensioen: beroepsinkomen

564. Wettelijke pensioenen worden voor de personenbelasting beschouwd als beroepsinkomsten en zijn dus principieel belastbaar in hoofde van de genieter.¹⁶⁹⁵ Gezinspensioenen ondergingen voor 1 januari 2004 hetzelfde regime als in de bedrijfsvoorheffing: zij werden aangemerkt als inkomsten van de echtgenoot in wiens beroepswerkzaamheid zij voor het geheel of het grootste gedeelte hun oorsprong vonden. Vanaf 1 januari 2004 worden gezinspensioenen echter aangemerkt als inkomsten van iedere echtgenoot in verhouding tot de persoonlijke rechten die zij in die pensioenen hebben opgebouwd.¹⁶⁹⁶ Wettelijke pensioenen worden onderworpen aan de progressieve aanslagvoeten.¹⁶⁹⁷ Dit maakt dat de fiscale druk op het wettelijk pensioen eigenlijk moeilijk te bepalen

---

¹⁶⁹² Schalen 1 januari 2020, <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/700-schalen-20200101.pdf>; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 454.

¹⁶⁹³ Schalen 1 januari 2020, <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/700-schalen-20200101.pdf>; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 454.

¹⁶⁹⁴ Bijlage III KB 11 december 2019, hoofdstuk IV, afdeling 1; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 454.

¹⁶⁹⁵ Art. 34 WIB 92; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 455.

¹⁶⁹⁶ Art. 35 WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2095; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 505; E. VAN DE VELDE, "Aanvullend pensioen via een groepsverzekering: (para)fiscale aandachtspunten" in D. WUYTS, R. BARBAIX en B. WEYTS (eds.), *De groepsverzekering als aanvullend pensioen*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (47) 50; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 455.

¹⁶⁹⁷ Art. 130 WIB 92; W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2095; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 514; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 455.

is, indien er nog andere progressief belastbare inkomsten moeten worden aangegeven. Bijkomend zijn de aanvullende gemeentebelastingen op de personenbelasting zeer uiteenlopend.¹⁶⁹⁸

5.2.3.2 Afkopen studiejaren: aftrekbare beroepskost

565. Zoals gezegd is het afkopen of regulariseren van studiejaren een techniek om het wettelijk pensioen te verhogen. In ruil voor een bijdrage van 1.560,60 euro per studiejaar stijgt het jaarlijks wettelijk pensioen met 277,44 euro bruto voor een alleenstaandenpensioen en 346,80 euro bruto voor een gezinspensioen (*supra* randnummer 553). Voorgenoemde bijdrage wordt gelijkgesteld met een persoonlijke sociale zekerheidsbijdrage, zoals bedoeld in artikel 52, 7° WIB 92.¹⁶⁹⁹ Het volledige bedrag ervan wordt in aanmerking genomen als een aftrekbare beroepskost.¹⁷⁰⁰ Het fiscale voordeel is afhankelijk van de marginale aanslagvoet (dit is het belastingtarief dat van toepassing is op de hoogste inkomensschijf van de belastingplichtige). De aftrek van een dergelijke beroepskost doet het belastbaar inkomen met name dalen, waarbij de vermindering plaatsvindt in de hoogste inkomensschijf van de belastingplichtige.¹⁷⁰¹ Bij een belastbaar inkomen van bijvoorbeeld 42.000 euro

---

¹⁶⁹⁸ Art. 465 e.v. WIB 92; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 455.

¹⁶⁹⁹ Art. 52, 7° WIB 92; *Com.IB* nr. 52/114, 2° en 52/134, 1°; *Vr. en Antw.* Kamer 2016-2017, 21 september 2016, nr. 54/093, 262-263 (Vr. nr. 165 F. DAERDEN); Y. BRYNS, V. STAVRESKA en S. WEEMAES, *Regularisatie studieperioden in de werknemersregeling, typegevallen analyse*, Federaal Planbureau, 2017, 14; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 456; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 109.

¹⁷⁰⁰ Ingeval men kiest voor het forfait inzake beroepskosten (in plaats van het bewijs te leveren van de werkelijke beroepskosten), wordt er een uitzondering gemaakt voor de in artikel 52, 7° WIB 92 bedoelde persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen. Concreet worden de forfaitaire beroepskosten dan pas in mindering gebracht van het belastbaar beroepsinkomen na aftrek van voorgenoemde bijdragen; X., "Beroepskosten. Regularisatiebijdrage studieperiodes", *Fiscoloog* 2018, (13) 13; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 456; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 109.

¹⁷⁰¹ *Vr. en Antw.* Kamer 2017-2018, 12 december 2017, nr. 54/140, 324-325, (Vr. nr. 274 K. TEMMERMAN); Y. BRYNS, V. STAVRESKA en S. WEEMAES, *Regularisatie studieperioden in de werknemersregeling, typegevallen analyse*, Federaal Planbureau, 2017, 14; M. BRUYNINCKX, "Afkop studiejaren als werknemer", *Soc.Wegw.* 2018, (8) 11; P. ROELS, "Zelf betalen voor meer wettelijk pensioen", *Life&Benefits* 2017, (6) 7; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 456-457; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 109.

valt de belastingplichtige in de hoogste inkomensschijf van 50%, waardoor de fiscale aftrek dus ook gelijk zal zijn aan 50% (exclusief aanvullende gemeentebelasting). De nettokost voor het afkopen van studiejaren bedraagt in dat geval nog 780,30 euro.

566. Wat betreft doctorandi zal de nettokost betreffende het afkopen van studiejaren veel hoger liggen voor bursalen dan voor assistenten. Bursalen ontvangen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen, waardoor zij ook geen beroepskosten in aftrek kunnen brengen. De nettokost voor bursalen zal aldus 1.560,60 euro bedragen. Assistenten kunnen echter wel genieten van het voordeel van een aftrekbare beroepskosten. Het precieze bedrag van dit voordeel is daarbij afhankelijk van de marginale aanslagvoet en bijgevolg van de hoogte van het belastbaar inkomen. De jaren waarin een doctoraat wordt voorbereid, komen slechts in aanmerking voor regularisatie wanneer het doctoraat ook effectief wordt behaald. De perioden van universitair hoger onderwijs kunnen wel al tijdens het doctoraat worden geregulariseerd (*supra* randnummer 551). Aangezien de bijdrage niet wordt verhoogd binnen een termijn van tien jaar, is het aangeraden voor bursalen om te wachten met het indienen van een aanvraag tot na het behalen van het doctoraat. Zij zullen dan normalerwijze geen fiscaal vrijgestelde beurs meer ontvangen. Voor assistenten kan hetzelfde worden gezegd indien zij in de toekomst een hoger inkomen ontvangen waardoor zij in een hogere inkomensschijf vallen en aldus een groter belastingvoordeel kunnen claimen. Aangezien de pensioenfiscaliteit veel onzekerheid met zich meebrengt, is het hoe dan ook aan te raden om zo lang mogelijk te wachten met het indienen van een aanvraag. Het is immers niet zeker of de fiscale regels nog wel hetzelfde gaan zijn bij het bereiken van de pensioenleeftijd. Daarnaast dient ook rekening te worden gehouden met de eenheid van loopbaan. Zoals gezegd werd de eenheid van loopbaan afgeschaft voor zover het gaat om daadwerkelijk gepresteerde dagen, wat aldus geen betrekking heeft op de afgekochte studiejaren. Concreet betekent dit dat wanneer de loopbaangrens van 14.040 voltijdse dagequivalenten wordt overschreden, de minst voordelige dagen worden geschrapt en dit mogelijk de geregulariseerde

studieperiodes kunnen zijn.¹⁷⁰² Verder tracht men in de toekomst een pensioen met punten op te zetten. De vraag rijst dan wat het effect hiervan is op de hele regeling van het afkopen van studie jaren.

5.2.3.3 Belastingvermindering voor pensioenen

567. De belastingvermindering voor pensioenen wordt toegekend wanneer de progressief belastbare inkomsten geheel of gedeeltelijk uit pensioenen bestaan.¹⁷⁰³ Sinds aanslagjaar 2020 geldt een geheel nieuwe regeling teneinde tegemoet te komen aan enkele problematieken waarmee verschillende gepensioneerden werden geconfronteerd. Voor een goed begrip van de belastingvermindering voor pensioenen is het noodzakelijk om eerst de oude regeling te schetsen.

568. Belastingplichtigen waarvan het inkomen uitsluitend uit pensioenen bestond, konden voor aanslagjaar 2019 genieten van een belastingvermindering van 2.066,87 euro. Indien het inkomen slechts gedeeltelijk uit pensioenen bestond, werd voorgenoemd bedrag evenredig beperkt tot de verhouding tussen het nettobedrag van de pensioenen en het totale netto-inkomen. Daarbij werd geen rekening gehouden met het activiteitsinkomen van een belastingplichtige die de wettelijke pensioenleeftijd heeft bereikt en een wettelijk pensioen ontvangt dat de grens van 15.615,88 euro niet overschrijdt. Zulk activiteitsinkomen slaat op alle beroepsinkomsten, uitgezonderd pensioenen en andere vervangingsinkomsten.¹⁷⁰⁴ Het bedrag van de belastingvermindering kon vervolgens nog worden beperkt. Wanneer het belastbare inkomen 45.810 euro of meer bedroeg, werd de vermindering tot één derde verleend. Wanneer het belastbare inkomen begrepen was tussen 45.810 en 22.900 euro werd de grens

---

¹⁷⁰² E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 457; M. WILMS, "Leidt afkopen van studie jaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 110-111.

¹⁷⁰³ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 678; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 458; C. DEVOET en J. MALHERBE, "Régime fiscal et parafiscal des pensions en droit belge", *JDF* 2015, (129) 132.

¹⁷⁰⁴ Art. 147 WIB 92; J. VAN DYCK, "Schrapping activiteitsval enkel voor lage(re) pensioenen", *Fiscooloog* 2018, (1) 1; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 458.

van één derde vermeerderd met een gedeelte van de resterende twee derde. Dit gedeelte werd bepaald door de verhouding tussen, enerzijds, het verschil tussen 45.810 euro en het belastbare inkomen en, anderzijds, het verschil tussen beide grensbedragen.¹⁷⁰⁵

569. Daarnaast werd voorzien in een bijkomende belastingvermindering voor belastingplichtigen waarvan het inkomen uitsluitend uit pensioenen bestond. Voor aanslagjaar 2019 werd een volledige vrijstelling toegekend voor pensioenen die het grensbedrag van 15.615,88 euro niet overscheden.¹⁷⁰⁶ Deze vrijstelling werd bekomen door een bijkomende vermindering toe te staan die gelijk was aan de belasting die nog overbleef na toepassing van de voorgaande artikelen. Ook bij overschrijding van dit grensbedrag kon er nog een belastingvermindering worden verkregen die overigens progressief werd afgebouwd (naarmate het pensioen steeg, nam de vermindering af). Ingeval van een gemeenschappelijke aanslag werden de totale netto-inkomens van beide echtgenoten of wettelijk samenwonende partners opgeteld voor de toepassing van de vrijstelling en de bijkomende vermindering.¹⁷⁰⁷ Dit vormde duidelijk een uitzondering op het principe van decumul. Concreet betekende dit dat wanneer één van beide partners andere belastbare inkomsten had, zij geen aanspraak konden maken op de vrijstelling of de bijkomende vermindering. Dit betekende ook dat zij de vrijstelling zouden mislopen wanneer zij samen een pensioen genoten dat het grensbedrag oversteeg.¹⁷⁰⁸

---

¹⁷⁰⁵ Art. 152 WIB 92; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 458; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaar effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 111; J. TALLY en D. VANDEPUTTE, *Praktijkboek schadebegroting. Fiscale implicaties bij inkomstenderving*, Brugge, Vanden Broele, 2010, 33-34.

Indien de belastingplichtige aanspraak kon maken op de verhoging van de belastingvrije som voor kleine en middelgrote inkomens, werd het bedrag van de belastingvermindering eveneens beperkt. Een dergelijke verhoging was immers enkel bedoeld voor inkomens uit een effectieve beroepsactiviteit en dus niet voor pensioenen. Zodoende werd van de belastingvermindering een bedrag afgetrokken dat gelijk is aan 25% van het verschil tussen de verhoogde belastingvrije som voor lage en middelgrote inkomens en het basisbedrag van de belastingvrije som (art. 152bis WIB 92). Vanaf aanslagjaar 2020 wordt deze berekening vervangen door een lager basisbedrag van de belastingvermindering voor pensioenen; E. SMETS, "Aanslagberekening" in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenebelasting*, Mechelen, Kluwer, 2017, (1545) 1628.

¹⁷⁰⁶ Circ. 1 februari 2019, nr. 2019/C/2010; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 458.

¹⁷⁰⁷ Art. 154 WIB 92; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 458-459.

¹⁷⁰⁸ J. WELLENS, "Decumul voor vervangingsinkomsten en pensioenen", www.monkey.be; X., "Vervangingsinkomsten: belastingvrije maxima", www.monkey.be; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente

570. De problematiek van de pensioenva l impliceerde in bepaalde gevallen dat belastingplichtigen met een hoger brutopensioen uiteindelijk een lager nettopensioen overhielden. Dit was het gevolg van de berekeningswijze inzake de bijkomende belastingvermindering voor pensioenen. Het was de bedoeling dat belastingplichtigen in deze situatie niet meer belastingen zouden betalen dan het bedrag waarmee het referentie-inkomen (dit is het grensbedrag voor de volledige vrijstelling) werd overschreden. Aangezien de aanvullende gemeentebelasting niet in aanmerking werd genomen, ontstond het probleem waarbij een hoger brutopensioen resulteerde in een lager nettopensioen.¹⁷⁰⁹ Om die reden werd de berekening van de bijkomende vermindering gewijzigd vanaf aanslagjaar 2016. Zo werd de bijkomende vermindering vastgesteld op 109% van het positieve verschil tussen (1) het bedrag van de belasting dat overbleef na toepassing van de voorgaande artikelen (A) en (2) het verschil tussen het netto-inkomen (B) en het referentie-inkomen (C). Volgende formule werd aldus toegepast: $(A - (B-C)) \times 1,09$.¹⁷¹⁰ Daarbij werd rekening gehouden met een aanvullende gemeentebelasting van maximaal 9%.¹⁷¹¹

---

hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 459; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar en effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 111-112.

¹⁷⁰⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 wat de bijkomende belastingvrijstelling pensioenen en vervangingsinkomens betreft, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1993/001, 3; *Vr. en Antw.* Kamer 2016-2017, 10 mei 2017, nr. 54/659, 23-24 (Vr. nr. 18281 A. LAAOUEJ); *Vr. en Antw.* Kamer 2016-2017, 16 mei 2017, nr. 54/655, 11-12 (Vr. nr. 18427 N. LANJRI); E. SMETS, “Aanslagberekening”, in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting*, Mechelen, Kluwer, 2017, (1545) 1635-1636; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 459; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar en effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 112.

¹⁷¹⁰ Art. 94 programmawet 10 augustus 2015, *BS* 18 augustus 2015; opgeheven en opnieuw ingevoerd door art. 44 wet 18 december 2015 houdende fiscale en diverse bepalingen, *BS* 28 december 2015; Wetsontwerp houdende diverse fiscale bepalingen I, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2639/001, 11; *Vr. en Antw.* Kamer 2017-2018, 12 september 2017, nr. 54/137, 405-408 (Vr. nr. 1815 F. DAERDEN); Circ. 20 december 2017, nr. 2017/C/86; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 459; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar en effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 112.

¹⁷¹¹ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers wat de uitbetaling van het loon betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-2015, nr. 54-1125/017, 5; K. JANSSENS, “Wet diverse bepalingen pakt pensioenva l aan”, *Fisc.Act.* 2017, (13) 13; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar en effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 112; C. HENDRICKX, “Belastingvermindering hervormd als antwoord op pensioenva l”, *Fisc.Act.* 2020, (7) 8; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 459.

571. Deze wijziging zou de pensioenvaal echter niet in alle gevallen voorkomen. Het was niet logisch om de correctie toe te passen na aftrek van het verschil tussen het netto-inkomen en het referentie-inkomen. Bij aftrek van een hoger inkomen, hield men nog slechts een beperkt inkomen over om te vermenigvuldigen met 109%. In dat geval was de belastingvermindering immers niet hoog genoeg om de pensioenvaal ongedaan te maken.¹⁷¹² Een betere oplossing bestond erin om de correctie niet langer toe te passen op het resultaat van de aftrekking, maar op het bedrag dat het referentie-inkomen overschreed.¹⁷¹³ Daarom werd vanaf aanslagjaar 2018 opnieuw voorzien in een aanpassing van de berekening. De bijkomende vermindering werd vanaf dan gelijkgesteld aan het positieve verschil tussen (1) het bedrag van de belasting dat overbleef na toepassing van de voorgaande bewerkingen (A) en (2) 90% van het verschil tussen het netto-inkomen (B) en het referentie-inkomen (C). Dit kwam neer op volgende formule: $A - ((B - C) \times 90\%)$.¹⁷¹⁴ In deze situatie zouden de gemeentelijke opcentiemen niet meer mogen bedragen dan 11,1%.¹⁷¹⁵

572. De nieuwe berekening die werd toegepast vanaf aanslagjaar 2018 zou echter nog steeds een voorlopige regeling zijn. De regering nam zich voor om

---

¹⁷¹² K. JANSSENS, "Wet diverse bepalingen pakt pensioenvaal aan", *Fisc.Act.* 2017, (13) 13; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 459.

¹⁷¹³ Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 wat de bijkomende belastingvrijstelling pensioenen en vervangingsinkomens betreft, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, 54-1993/001, 5; J. WELLENS, "Decumul voor vervangingsinkomsten en pensioenen", www.monkey.be; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 459; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 112.

¹⁷¹⁴ Art. 10 en 11 wet 22 oktober 2017 houdende diverse fiscale bepalingen I, *BS* 10 november 2017; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 460; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 112.

¹⁷¹⁵ Wetsontwerp houdende diverse fiscale bepalingen I, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2639/001, 11; Circ. nr. 2017/C/86 van 20 december 2017 betreffende de aanpassing van de berekening van de bijkomende vermindering voor pensioenen en vervangingsinkomsten; K. JANSSENS, "Wet diverse bepalingen pakt pensioenvaal aan", *Fisc.Act.* 2017, (13) 13; X., *Bijkomende belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomsten: wijziging berekeningsregels vanaf aj. 2018 (art. 10-11, DFB I)*, <http://www.kluwereasyweb.be/documents/lawyer-news/201712-lawyer/kl2175489-bijkomende-belastingvermindering-voor-pensioenen-en-vervangingsinkomsten-wijziging-berekeningsregels-vanaf-aj-2018-art-10-11-dfb-i.xml?lang=nl>; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, (106) 112; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 460.

een grondigere oplossing uit te werken.¹⁷¹⁶ Hoewel een hoger brutopensioen voortaan niet meer kon leiden tot een lager nettopensioen, was het wel mogelijk dat het hogere pensioen volledig werd wegbelast. Bovendien werd vanaf het moment dat de gepensioneerde naast zijn pensioen andere inkomsten ontving – zoals bijvoorbeeld huurgeld, een onderhoudsuitkering of een beperkt activiteitsinkomen – geen bijkomende vermindering meer toegekend.¹⁷¹⁷ In deze situatie werd men meteen veel zwaarder belast en kon de belasting dus wel degelijk hoger liggen dan het extra inkomen (dit is de zogenaamde “activiteitsval”).¹⁷¹⁸ Bij een gemeenschappelijke aanslag werden de totale netto-inkomens van beide echtgenoten of wettelijk samenwonenden opgeteld voor de berekening van de vrijstelling en de bijkomende vermindering. Om van de vrijstelling te kunnen genieten, mocht het pensioen van beide partners niet hoger zijn dan het grensbedrag van 15.615,88 euro. Dit betekende dat iedere partner maar een pensioen van maximaal 650,66 euro per maand mocht ontvangen, wat zeer onrealistisch is. Met betrekking tot de bijkomende vermindering werd bepaald dat niet alleen de totale netto-inkomens maar ook het bedrag van de overblijvende belasting voor beide partners zou worden samengeteld. Hetzelfde grensbedrag van 15.615,88 euro werd echter toegepast waardoor in vele gevallen geen bijkomende vermindering kon worden toegekend.¹⁷¹⁹

---

¹⁷¹⁶ Wetsontwerp houdende diverse fiscale bepalingen I, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2639/001, 14; Wetsontwerp houdende diverse fiscale bepalingen I, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2639/003, 13; K. JANSSENS, “Wet diverse bepalingen pakt pensioenvaal aan”, *Fisc.Act.* 2017, (13) 13; C. HENDRICKX, “Belastingvermindering hervormd als antwoord op pensioenvaal”, *Fisc.Act.* 2020, (7) 8; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 460; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 112.

¹⁷¹⁷ De gewone belastingvermindering wordt slechts gedeeltelijk toegekend overeenkomstig de verhouding van het pensioen in het totale netto-inkomen. Er wordt echter geen rekening gehouden met het activiteitsinkomen van een belastingplichtige die de wettelijke pensioenleeftijd heeft bereikt en een wettelijk pensioen geniet dat het bedrag van 15.615,88 EUR niet overschrijdt; art. 147 WIB 92; J. VAN DYCK, “Schrapping ‘activiteitsval’ enkel voor lage(re) pensioenen”, *Fiscoloog* 2018, (1) 1; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 460; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 113.

¹⁷¹⁸ X., “Vervangingsinkomsten: belastingvrije maxima”, www.monkey.be; *Vr. en Antw.* Kamer 2014-2015, 21 januari 2015, nr. 54/061, 7-8 (Vr. nr. 1214 P. DE ROOVER); Gezinsbond, *Pensioenfiscaliteit moet dringend aangepast worden zodat een hoger bruto pensioen altijd netto hoger resultaat levert*,

<https://www.gezinsbond.be/Gezinspolitiek/standpunten/Documents/Pensioenfiscaliteit.pdf>; Wetsontwerp houdende diverse fiscale bepalingen I, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2639/003, 11; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 460; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 113.

¹⁷¹⁹ Wetsontwerp houdende diverse fiscale bepalingen I, *Parl.St.* Kamer 2016-2017, nr. 54-2639/003, 11-12; M. WILMS, “Leidt afkopen van studiejaar effectief tot hoger pensioen? Het

573. De wet van 23 maart 2019¹⁷²⁰ zou vanaf aanslagjaar 2020 een einde moeten maken aan de problematieken van de pensioenval en de activiteitsval. Zij moet er met name voor zorgen dat gepensioneerden met een pensioen dat net boven het referentie-inkomen uitkomt, het excedent niet langer zo goed als volledig wegbelast zien worden en dat wanneer deze gepensioneerden nog iets bijverdienen, zij niet langer automatisch het volledige voordeel van de bijkomende belastingvermindering verliezen.¹⁷²¹ Indien het inkomen van de belastingplichtige uitsluitend uit pensioenen bestaat, wordt voortaan naast een gewone vermindering van 1.828,41 euro voorzien in een aanvullende vermindering van 376,18 euro. De aanvullende vermindering wordt verhoudingsgewijs afgebouwd wanneer het belastbaar inkomen begrepen is tussen 16.170 en 23.710 euro.¹⁷²² Zij wordt in dat geval bepaald door de verhouding tussen, enerzijds, het verschil tussen 23.710 euro en het belastbare inkomen en, anderzijds, het verschil tussen 23.710 en 16.170 euro.¹⁷²³ Indien het belastbaar inkomen meer dan 23.710 euro bedraagt, wordt geen aanvullende vermindering meer toegekend.¹⁷²⁴ Deze aanvullende vermindering wordt net zoals de gewone vermindering verleend per belastingplichtige en dus niet meer per aanslag zoals bij de vroegere bijkomende

---

voorbeeld van doctorandi”, *TFR* 2019, (106) 113; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 460.

¹⁷²⁰ Wet 23 maart 2019 tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voor wat betreft de fiscale bepalingen van de jobsdeal, *BS* 5 april 2019 (hierna: wet 23 maart 2019); E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 461.

¹⁷²¹ Wetsvoorstel 19 december 2018 tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voor wat betreft de fiscale bepalingen van de jobsdeal, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3437/001, 9-10; C. HENDRICKX, “Belastingvermindering hervormd als antwoord op pensioenval”, *Fisc.Act.* 2020, (7) 7; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 461; B. MARISCAL, C. GOVAERT, B. LYSY, B. MORAIS en C. VAN GEEL, “De jobsdeal: fiscale en sociale bepalingen gepubliceerd”, *Soc.Weg.* 2019, (2) 5.

¹⁷²² J. VAN DYCK, “Schrapping ‘activiteitsval’ enkel voor lage(re) pensioenen”, *Fiscoloog* 2018, (1) 2; C. HENDRICKX, “Belastingvermindering hervormd als antwoord op pensioenval”, *Fisc.Act.* 2020, (7) 9; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 461; M. WILMS, “Bijverdienste in België. De parafiscale contouren om buiten het reguliere arbeidscircuit te kleuren”, *AFT* 2020, (30) 39.

¹⁷²³ Art. 14 wet 23 maart 2019; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 461; M. WILMS, “Bijverdienste in België. De parafiscale contouren om buiten het reguliere arbeidscircuit te kleuren”, *AFT* 2020, (30) 39.

¹⁷²⁴ Art. 14 wet 23 maart 2019; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 681; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, “Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen”, *TFR* 2019, (443) 461; M. WILMS, “Bijverdienste in België. De parafiscale contouren om buiten het reguliere arbeidscircuit te kleuren”, *AFT* 2020, (30) 39.

vermindering.¹⁷²⁵ De nieuwe regeling is bedoeld om personen met een laag pensioen (tot 16.170 euro) niet te belasten. Daarom wordt in een vangnetbepaling voorzien wanneer dit toch het geval blijkt te zijn. De koning krijgt dan de bevoegdheid om de aanvullende vermindering op passende wijze te verhogen voor het betrokken aanslagjaar.¹⁷²⁶ Merk op dat ingeval het inkomen van de belastingplichtige slechts gedeeltelijk uit pensioenen bestaat, zowel de gewone vermindering als de aanvullende vermindering (en dus niet langer enkel de gewone vermindering) evenredig met de verhouding tussen het pensioen en het totale netto-inkomen worden verleend. Activiteitsinkomens werden daarvoor niet in rekening gebracht (bij de gewone vermindering) zolang het pensioen in kwestie het grensbedrag voor de volledige vrijstelling niet overschreed (16.170 euro). Voortaan wordt echter ook rekening gehouden met een deel van het activiteitsinkomen voor pensioenen die gelegen zijn tussen 16.170 en 23.710 euro. Het gedeelte dat wordt uitgesloten wordt bepaald door de verhouding tussen, enerzijds, het verschil tussen 23.710 euro en het wettelijk pensioen en, anderzijds, het verschil tussen 23.710 en 16.170 euro.¹⁷²⁷

574. Heit feit dat een hoger pensioen niet langer volledig wordt wegbelast (pensioenval), zou mogelijk een overweging kunnen vormen voor het afkopen van studiejaren om zo het wettelijk pensioen ook effectief op te krikken.¹⁷²⁸ Daarentegen kan een punt van kritiek worden geformuleerd met betrekking tot de vermeende oplossing voor de activiteitsval. Er wordt immers enkel rekening gehouden met een activiteitsinkomen – gedefinieerd als een beroepsinkomen, met

---

¹⁷²⁵ Wetsvoorstel 19 december 2018 tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voor wat betreft de fiscale bepalingen van de jobdeal, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3437/001, 12; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 461.

¹⁷²⁶ Art. 13, 6° wet 23 maart 2019; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 681; X., "Belastingvermindering vervangingsinkomsten", *Fiscoloog* 2020, (11) 11; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 461.

¹⁷²⁷ Art. 13, 4° en 6° wet 23 maart 2019; Wetsvoorstel 19 december 2018 tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voor wat betreft de fiscale bepalingen van de jobdeal, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3437/001, 12; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 680-681; C. HENDRICKX, "Belastingvermindering hervormd als antwoord op pensioenval", *Fisc.Act.* 2020, (7) 9; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 461; M. WILMS, "Bijverdienste in België. De parafiscale contouren om buiten het reguliere arbeidscircuit te kleuren", *AFT* 2020, (30) 39.

¹⁷²⁸ E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 462.

uitsluiting van pensioenen en andere vervangingsinkomens – maar bijvoorbeeld niet met een onroerend inkomen (zoals huurgeld) of een divers inkomen (zoals een onderhoudsuitkering). In tegenstelling tot de hiervoor geldende berekeningswijze, is het niet zo dat men de aanvullende vermindering meteen misloopt wanneer het inkomen slechts gedeeltelijk uit pensioenen bestaat, maar dat de aanvullende vermindering evenredig wordt beperkt. Er kan evenwel een discrepantie worden opgemerkt tussen de cumulatie van het pensioen met een activiteitsinkomen en de cumulatie van het pensioen met bijvoorbeeld een huurinkomen of een onderhoudsuitkering. Het activiteitsinkomen wordt immers volledig genegeerd bij het bepalen van de belastingvermindering, zolang het pensioen de grens voor de volledige vrijstelling niet overschrijdt, terwijl de andere voorgenoemde inkomsten steeds aanleiding geven tot een beperking van het bedrag van de belastingvermindering. De *ratio legis* voor dit onderscheid is onduidelijk.¹⁷²⁹

5.3 Aanvullend pensioen: vrij aanvullend pensioen voor werknemers?

575. Wat betreft de aanvullende pensioenen of de tweede pensioenpijler dient een onderscheid te worden gemaakt tussen het aanvullend pensioen dat wordt ingericht door de werkgever enerzijds en het aanvullend pensioen dat men op eigen initiatief organiseert anderzijds. Tot deze eerste categorie behoren de collectieve pensioentoezeggingen die via een externe pensioeninstelling worden opgezet in het voordeel van alle werknemers of een bijzondere categorie ervan (groepsverzekering) alsook de extern gefinancierde individuele pensioentoezeggingen die occasioneel worden opgezet in het voordeel van één welbepaalde persoon (IPT's).¹⁷³⁰ Voorgenoemde pensioentoezeggingen kunnen zowel worden gefinancierd via werkgevers- als werknemersbijdragen (die worden ingehouden op de bezoldiging).¹⁷³¹ Tot de tweede categorie behoort onder meer

---

¹⁷²⁹ E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 463; M. WILMS, "Bijverdienste in België. De parafiscale contouren om buiten het reguliere arbeidscircuit te kleuren", *AFT* 2020, (30) 39.

¹⁷³⁰ C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 261; M.-L. DEGROOTE, "Werkgeversbijdragen in aanvullende pensioenen: katalysator tot een hoger wettelijk werknemerspensioen? Een rechtshistorisch onderzoek naar de loon(dis)kwalificatie van werkgeversbijdragen ter financiering van aanvullende pensioenen", *TSR* 2020, (49) 59.

¹⁷³¹ N. WELLEMAN, *Alternatieve verloning 2019*, Limal, Anthemis, 2019, 66-68; C. HENDRICKX en M. VANDENDIJK, *Aanvullende pensioenen. Een fiscaal-juridische analyse vanuit Belgisch en*

het vrij aanvullend pensioen voor werknemers (VAPW).¹⁷³² Universiteiten voorzien doorgaans geen groepsverzekering of IPT voor hun doctorandi. Daarom is het interessant te bekijken of zij een beroep kunnen doen op het VAPW, aangezien dit werknemers beoogt die geen of een laag aanvullend pensioen opbouwen (*infra* randnummer 576).

576. Het vrij aanvullend pensioen voor werknemers (VAPW) werd ingevoerd met de wet van 6 december 2018.¹⁷³³ Het toepassingsgebied van deze wet beperkt zich tot werknemers, zijnde de personen tewerkgesteld in uitvoering van een arbeidsovereenkomst.¹⁷³⁴ Wat betreft doctorandi worden enkel assistenten van vrije universiteiten geïnviseerd, aangezien zij over een arbeidsovereenkomst beschikken. Het VAPW is bedoeld voor werknemers die geen of een laag aanvullend pensioen opbouwen.¹⁷³⁵ Zij kunnen op eigen initiatief een pensioenovereenkomst sluiten met een pensioeninstelling naar keuze (keuze tussen TAK 21- en/of TAK 23-verzekering¹⁷³⁶).¹⁷³⁷ De werknemer bepaalt zelf de

---

Europees perspectief, Gent, Larcier, 2018, 73; M.-L. DEGROOTE, "Werkgeversbijdragen in aanvullende pensioenen: katalysator tot een hoger wettelijk werknemerspensioen? Een rechtshistorisch onderzoek naar de loon(dis)kwalificatie van werkgeversbijdragen ter financiering van aanvullende pensioenen", *TSR* 2020, (49) 59-60; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 74-77.

¹⁷³² Wet 6 december 2018.

¹⁷³³ Wet 6 december 2018; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 260; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 472.

¹⁷³⁴ Art. 2, eerste lid, 2° wet 6 december 2018.

¹⁷³⁵ C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 262; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 533; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 107; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 472.

¹⁷³⁶ Een TAK 21-verzekering garandeert een gewaarborgd kapitaal en een minimumrendement (eventueel aangevuld met een winstdeelname). Een TAK 23-verzekering is verbonden aan één of meer beleggingsfondsen (die beleggen in aandelen en/of obligaties), waardoor een gewaarborgd rendement niet gegarandeerd is maar afhankelijk is van de prestaties van het beleggingsfonds.

¹⁷³⁷ Art. 3-4 wet 6 december 2018; Wetsontwerp van 31 oktober 2018 tot instelling van een vrij aanvullend pensioen voor de werknemers en houdende diverse bepalingen inzake aanvullende pensioenen, *Parl.St. Kamer* 2018-2019, nr. 3356/01, 6; X., "Vrij aanvullend pensioen werknemers: vanaf 27 maart a.s.", *Fiscoloog* 2019, (11) 11; C. HENDRICKX, "Vrij aanvullend pensioen voor werknemers in aantocht", *Fisc.Act.* 2018, (1) 1-2; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2019*, Limal, Anthemis, 2019, 100; L. VEREYCKEN, "VAPW opent tweede pensioenpijler voor iedere werknemer", *Life&Benefits* 2018, (1) 1; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 263-264; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 108.

periodiciteit en de hoogte van de bijdragen binnen de door de wet voorgeschreven limieten. Zo wordt het maximum aan stortingen vastgesteld op 3% van het referentieloon (dit is de totale bruto bezoldiging onderworpen aan sociale zekerheidsbijdragen in het tweede jaar voorafgaand aan het jaar waarin de premies worden betaald)¹⁷³⁸, maar dit kan worden verhoogd tot een minimumplafond van 1.620 euro (basisbedrag: 980 euro).¹⁷³⁹ Indien er geen referentieloon voorhanden is, wordt voorgenoemd plafond van 1.620 euro gehanteerd. Concreet worden de bijdragen door de werkgever ingehouden op de bezoldiging en vervolgens doorgestort naar de pensioeninstelling.¹⁷⁴⁰ De werknemer moet de werkgever daartoe minstens twee maanden op voorhand informeren over de hoogte en de periodiciteit van het in te houden bedrag; de naam, het adres en de bankgegevens van de pensioeninstelling; en alle andere relevante gegevens.¹⁷⁴¹ Op de stortingen dient een premietaks of een jaarlijkse

---

¹⁷³⁸ Art. 2, eerste lid, 7° wet 6 december 2018; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 266; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 108; B. MARISCAL, "VAPW: taks van 4,40% niet begrepen in de maximale jaarlijkse bijdrage", *Soc.Weg.* 2020, (13) 13.

¹⁷³⁹ Indien voor de werknemer al wordt voorzien in een aanvullende pensioenopbouw, bepaalt de wet hoe voorgenoemde maximumlimiet aan stortingen moet worden beperkt. De pensioenrechten die de werknemer al heeft opgebouwd, worden dan met name afgetrokken van deze maximumlimiet; art. 3 wet 6 december 2018; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 262; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 108; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 472; B. MARISCAL, "VAPW: taks van 4,40% niet begrepen in de maximale jaarlijkse bijdrage", *Soc.Weg.* 2020, (13) 13.

¹⁷⁴⁰ Art. 3 wet 6 december 2018; X., "Vrij aanvullend pensioen werknemers: vanaf 27 maart a.s.", *Fiscoloog* 2019, (11) 11; C. HENDRICKX, "Vrij aanvullend pensioen voor werknemers in aantocht", *Fisc.Act.* 2018, (1) 2-3; P. VAN EESBEECK en L. VEREYCKEN, "Regering zet 'Vrij Aanvullend Pensioen voor Werknemers' op de rails", *Fiscoloog* 2018, (1) 2; L. VEREYCKEN, "VAPW opent tweede pensioenpijler voor iedere werknemer", *Life&Benefits* 2018, (1) 2; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 263; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 533; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 110; X., "VAPW-bijdragen. Belastingvermindering. Maximumbijdrage. Premietaks", *Fiscoloog* 2020, (12) 12.

De bijdragen worden ingehouden op het nettoloon (na sociale en fiscale inhoudingen); Wetsontwerp van 31 oktober 2018 tot instelling van een vrij aanvullend pensioen voor de werknemers en houdende diverse bepalingen inzake aanvullende pensioenen, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3356/01, 7.

¹⁷⁴¹ Art. 7 wet 6 december 2018; C. HENDRICKX, "Vrij aanvullend pensioen voor werknemers in aantocht", *Fisc.Act.* 2018, (1) 3; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 265; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 110; E. VAN DE

taks voor verzekeringscontracten van 4,4% te worden ingehouden.¹⁷⁴² De werknemer heeft recht op een belastingvermindering van 30% onder de voorwaarde dat de bijdragen binnen de hierboven vermelde limieten blijven.¹⁷⁴³ Rekening houdende met voorgenoemd plafond van 1.620 euro, bedraagt het fiscale voordeel 486 euro.

577. Uitkeringen die voortkomen uit VAPW-overeenkomsten zijn onderworpen aan een RIZIV-bijdrage van 3,55%¹⁷⁴⁴ en een solidariteitsbijdrage gaande van 0 tot 2%.¹⁷⁴⁵ Er is een bedrijfsvoorheffing van 10,09% verschuldigd indien het kapitaal wordt opgenomen vanaf de leeftijd van 60 jaar, naar aanleiding van de pensionering of naar aanleiding van het overlijden van de persoon van wie men de rechtverkrijgende is. Wordt het kapitaal op een ander ogenblik opgenomen, dan bedraagt de bedrijfsvoorheffing 33,31%.¹⁷⁴⁶ Er wordt evenwel bepaald dat het kapitaal in principe pas kan worden uitgekeerd bij het ingaan van

---

VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 472-473.

¹⁷⁴² Art. 175/1, § 2, 6° Wetboek 2 maart 1927 diverse rechten en taksen, *BS* 6 maart 1927 (hierna: WDRT); C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 269; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 112; X., "VAPW-bijdragen. Belastingvermindering. Maximumbijdrage. Premietaks", *Fiscoloog* 2020, (12) 12; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 473.

Deze taks is niet inbegrepen in de maximale jaarlijkse bijdrage voor het VAPW die in aanmerking komt voor een belastingvermindering; B. MARISCAL, "VAPW: taks van 4,40% niet begrepen in de maximale jaarlijkse bijdrage", *Soc.Weg.* 2020, (13) 13.

¹⁷⁴³ P. VAN EESBEECK en L. VEREYCKEN, "Regering zet 'Vrij Aanvullend Pensioen voor Werknemers' op de rails", *Fiscoloog* 2018, (1) 3; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 269; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 111; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 473.

Bij overschrijding van de maximale jaarlijkse bijdrage wordt de belastingvermindering niet volledig geweigerd, doch slechts ten belope van het overschreden gedeelte; B. MARISCAL, "VAPW: taks van 4,40% niet begrepen in de maximale jaarlijkse bijdrage", *Soc.Weg.* 2020, (13) 14.

¹⁷⁴⁴ Voor aanvullende pensioenen dient steeds een RIZIV-bijdrage van 3,55% te worden ingehouden, zonder rekening te houden met de drempelwaarden die werden uiteengezet bij de bespreking van de wettelijke pensioenen; art. 7, § 2 KB 8 december 2013.

¹⁷⁴⁵ C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 269; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 112; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 473.

¹⁷⁴⁶ Bijlage III KB 11 december 2019, hoofdstuk IV, afdeling 3, 4.10; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 473.

de wettelijke pensioenleeftijd¹⁷⁴⁷, waardoor deze laatste situatie zich in de praktijk niet zal voordoen. Indien er voorschotten worden opgenomen of de pensioenovereenkomst in pand wordt gegeven met het oog op het verwerven, bouwen, verbeteren of herstellen van een in de EER gelegen gezinswoning ("enige woning die uitsluitend bestemd is voor het persoonlijk gebruik van de leningnemer en zijn gezinsleden"), wordt het kapitaal ten belope van 82.780 euro (basisbedrag: 50.000 euro) belast onder de vorm van een fictieve rente (*infra* randnummer 578), waarop een bedrijfsvoorheffing van 11,11% is verschuldigd.¹⁷⁴⁸

578. Aanvullende pensioen worden net zoals wettelijke pensioenen voor de personenbelasting beschouwd als beroepsinkomsten en zijn dus principieel belastbaar in hoofde van de genierter. Belangrijk te vermelden is dat de winstdeelname – dit is een extra rendement dat verzekeraars aanbieden bovenop het gewaarborgde rendement van een beleggingsverzekering – wordt vrijgesteld van belasting onder de voorwaarde dat zij gelijktijdig met de uit die toezeggingen voortvloeiende pensioenen wordt vereffend.¹⁷⁴⁹ Bij de uitkering in de vorm van een kapitaal gelden er afzonderlijke aanslagvoeten, te verhogen met de aanvullende gemeentebelasting. Zo wordt een afzonderlijk tarief van 10% toegepast indien het kapitaal wordt opgenomen vanaf de leeftijd van 60 jaar, naar aanleiding van de pensionering of naar aanleiding van het overlijden van de persoon van wie men de rechtverkrijgende is (wordt het kapitaal uitgekeerd op een ander ogenblik, dan bedraagt het afzonderlijk tarief 33%).¹⁷⁵⁰ Zoals gezegd

---

¹⁷⁴⁷ Art. 5 wet 6 december 2018; L. VEREYCKEN, "VAPW opent tweede pensioenpijler voor iedere werknemer", *Life&Benefits* 2018, (1) 1; Wetsontwerp van 31 oktober 2018 tot instelling van een vrij aanvullend pensioen voor de werknemers en houdende diverse bepalingen inzake aanvullende pensioenen, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3356/01, 16.

¹⁷⁴⁸ Bijlage III KB 11 december 2019, hoofdstuk IV, afdeling 3, 4.10; L. VEREYCKEN, "VAPW opent tweede pensioenpijler voor iedere werknemer", *Life&Benefits* 2018, (1) 3; C. HENDRICKX, "Vrij aanvullend pensioen voor werknemers in aantocht", *Fisc.Act.* 2018, (1) 2-3.

¹⁷⁴⁹ Art. 40 WIB 92; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 473.

Verzekeraars zijn wel een premietaks van 9,25% verschuldigd op deze winstdeelnames; art. 183ter WDRT; E. VAN DE VELDE, "Aanvullend pensioen via een groepsverzekering: (para)fiscale aandachtspunten", in D. WUYTS, R. BARBAIX en B. WEYTS (eds.), *De groepsverzekering als aanvullend pensioen*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (47) 64.

¹⁷⁵⁰ Art. 171, 2°, b en d WIB 92; Wetsontwerp van 31 oktober 2018 tot instelling van een vrij aanvullend pensioen voor de werknemers en houdende diverse bepalingen inzake aanvullende pensioenen, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3356/01, 23-24; P. VAN EESBEECK en L. VEREYCKEN, "Regering zet 'Vrij Aanvullend Pensioen voor Werknemers' op de rails", *Fiscoloog* 2018, (1) 4; C. HENDRICKX, "Vrij aanvullend pensioen voor werknemers in aantocht", *Fisc.Act.* 2018, (1) 4; L. VEREYCKEN, "VAPW opent tweede pensioenpijler voor iedere werknemer", *Life&Benefits* 2018, (1)

wordt het kapitaal ten belope van 82.780 euro (basisbedrag: 50.000 euro) belast als een fictieve rente bij de opname van voorschotten of de inpandgeving van het contract met betrekking tot de gezinswoning.¹⁷⁵¹ Voor de omzetting van het kapitaal in een fictieve rente wordt gebruik gemaakt van een coëfficiëntietabel.¹⁷⁵² Een dergelijke omzetting heeft tot gevolg dat het kapitaal niet in één keer wordt belast, maar de belastingdruk in tijd wordt gespreid. Er dient dan jaarlijks een fictieve rente te worden aangegeven gedurende maximaal 13 belastbare tijdperken, die vervolgens wordt belast tegen het progressieve tarief.¹⁷⁵³

579. De wetgever beoogde met deze regeling zoveel mogelijk werknemers zonder tweede pensioenpijler de mogelijkheid te bieden om een aanvullend pensioen op te bouwen.¹⁷⁵⁴ Dit wordt ook bevestigd in het regeerakkoord van 2020 waarin de regering stelt dat het een doelstelling blijft om om de tweede pensioenpijler verder te veralgemenen.¹⁷⁵⁵ Toch zijn er nog verschillende personen zoals assistenten van gemeenschapsuniversiteiten en bursalen, die ondanks het feit dat zij wat betreft pensioenen onder het sociaal zekerheidsstelsel voor werknemers ressorteren, geen toegang hebben tot het VAPW. Reden daarvoor is de enge definitie van het werknemersbegrip in de zin van een tewerkstelling in uitvoering van een arbeidsovereenkomst. Om effectief tegemoet te komen aan de vooropgestelde doelstelling van het VAPW zou men de regeling beter openzetten voor personen die wat betreft pensioenen onder het sociaal zekerheidsstelsel voor werknemers ressorteren.

5.4 Pensioensparen en langetermijnsparen: een beter alternatief?

3; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 269; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 534; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 112; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, (443) 473.

¹⁷⁵¹ Art. 169, § 1, tweede lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 534-535.

¹⁷⁵² Art. 73 KB/WIB 92.

¹⁷⁵³ De belasting tegen het progressieve tarief heeft ook tot gevolg dat de belastingvermindering voor pensioenen kan worden toegepast.

¹⁷⁵⁴ Wetsontwerp van 31 oktober 2018 tot instelling van een vrij aanvullend pensioen voor de werknemers en houdende diverse bepalingen inzake aanvullende pensioenen, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 3356/01, 4 en 9.

¹⁷⁵⁵ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 23.

580. Men kan ook zelf sparen voor een extra pensioen via de derde pensioenpijler, zijnde het pensioensparen en het langetermijnsparen (keuze tussen TAK 21-verzekering en/of TAK 23-verzekering).¹⁷⁵⁶

581. Bij het langetermijnsparen wordt – in tegenstelling tot het pensioensparen – een premietaks van 2% geheven.¹⁷⁵⁷ Beide opties geven aanleiding tot een belastingvermindering.¹⁷⁵⁸ In het kader van het pensioensparen moeten volgende voorwaarden worden voldaan opdat men de belastingvermindering kan toepassen: (1) de spaarrekening of –verzekering is aangegaan vanaf de leeftijd van 18 jaar en voor de leeftijd van 65 jaar; (2) de looptijd bedraagt minstens tien jaar; (3) de voordelen van het contract zijn bedongen bij leven ten gunste van de belastingplichtige zelf; en (4) de belastingplichtige kan een attest voorleggen tot staving van zijn aangifte.¹⁷⁵⁹ Men heeft de keuze om stortingen te verrichten tot een maximumbedrag van 990 euro dan wel 1270 euro. Afhankelijk daarvan bedraagt de belastingvermindering respectievelijk 30% en 25%.¹⁷⁶⁰ Dit impliceert een fiscaal voordeel van 297 euro hetzij 317,50 euro. Merk op dat stortingen van 991 euro tot en met 1.187 euro aanleiding geven tot een lagere belastingvermindering in vergelijking met een storting van 990 euro.¹⁷⁶¹

---

¹⁷⁵⁶ M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 115.

¹⁷⁵⁷ C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 270; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 474.

¹⁷⁵⁸ Art. 145/1, 5° en 145/1, 2° WIB 92.

¹⁷⁵⁹ Art. 145/9 WIB 92; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 115.

¹⁷⁶⁰ Art. 145/1, 145/2 en 145/8 WIB 92; Wetsontwerp betreffende economische relance en de versterking van de sociale cohesie, *Parl.St. Kamer 2017-2018*, nr. 2839/001; X., "Duaal pensioensparen", www.monkey.be; N. WELLEMAN, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 113; P. VAN EESBEECK en L. VEREYCKEN, "Duaal pensioensparen: hogere bijdrage met lagere vermindering", *Fiscaloloog* 2018, (3) 3; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 475.

¹⁷⁶¹ $990 \times 30\% = 297$. $991 \times 25\% = 247,75$. $1.187 \times 25\% = 296,75$; P. VAN EESBEECK en L. VEREYCKEN, "Duaal pensioensparen: hogere bijdrage met lagere vermindering", *Fiscaloloog* 2018, (3) 4; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 115.

582. In het kader van het langetermijnsparen gelden de volgende voorwaarden opdat men aanspraak maakt op de belastingvermindering: (1) de levensverzekering is aangegaan door de belastingplichtige die daarbij alleen zichzelf verzekert; (2) de levensverzekering is aangegaan voor de leeftijd van 65 jaar; (3) de looptijd bedraagt minstens tien jaar; en (4) de voordelen van het contract zijn bedongen bij leven ten gunste van de belastingplichtige vanaf de leeftijd van 65 jaar.¹⁷⁶² Het bedrag dat in aanmerking komt voor de vermindering wordt beperkt tot 15% van de eerste schijf van 1.960 euro van het progressief belastbaar beroepsinkomen vermeerderd met 6% van het overige gedeelte (maximumplafond: 2.350 euro).¹⁷⁶³ De belastingvermindering bedraagt 30%.¹⁷⁶⁴ Dit komt neer op een fiscaal voordeel van 717 euro, wat aanzienlijk hoger is in vergelijking met het pensioensparen. Het langetermijnsparen maakt echter deel uit van dezelfde korf als de woonfiscaliteit, waardoor dit geen voordelige optie zal zijn indien de korf reeds is opgevuld.¹⁷⁶⁵

583. Van zodra de betalingen in het kader van het pensioensparen of het langetermijnsparen aanleiding hebben gegeven tot een belastingvermindering, zal de latere uitkering worden belast als een beroepsinkomen.¹⁷⁶⁶ Indien er geen toepassing wordt gemaakt van de belastingvermindering, zal deze eindbelasting ook niet worden geheven.¹⁷⁶⁷ Er dient een onderscheid te worden gemaakt naargelang de uitkering plaatsvindt voor het bereiken van de leeftijd van 60 jaar

---

¹⁷⁶² Art. 145/4 WIB 92; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 115.

¹⁷⁶³ Art. 145/6 WIB 92; C. DEVOET en J. MALHERBE, "Régime fiscal et parafiscal des pensions en droit belge", JDF 2015, (193) 200.

¹⁷⁶⁴ Art. 145/2 WIB 92; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 475; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 115; C. DEVOET en J. MALHERBE, "Régime fiscal et parafiscal des pensions en droit belge", JDF 2015, (193) 200.

¹⁷⁶⁵ E. PUNCHER, "De fiscale behandeling van pensioensparen", AFT 2010, (6) 19; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 475; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 115.

¹⁷⁶⁶ Art. 34, § 1, 3° en 2°, d WIB 92; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 115-116.

¹⁷⁶⁷ Art. 39, § 2, 3° en 2°, a WIB 92; art. 184, § 1 WDRT; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 475; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

dan wel op een later moment. Afhankelijk daarvan is de personenbelasting hetzij de taks op het langetermijnsparen van toepassing.¹⁷⁶⁸

584. De taks op het langetermijnsparen is een indirecte taks die bevrijdend werkt ten aanzien van de personenbelasting.¹⁷⁶⁹ Het betreft een anticipatieve heffing die verschuldigd is bij het bereiken van de leeftijd van 60 jaar. Vindt er op dat moment nog geen uitkering plaats, dan zijn de latere betalingen vrijgesteld van belasting.¹⁷⁷⁰ De taks bedraagt 8% voor het pensioensparen en 10% voor het langetermijnsparen.¹⁷⁷¹ In beide gevallen wordt een taks van 33% geheven mits de uitkering meer dan vijf jaar voor de normale datum van het pensioen of de beëindiging van het contract gebeurt.¹⁷⁷²

585. Het regime van de personenbelasting zal worden toegepast wanneer de uitkering plaatsvindt vóór de leeftijd van 60 jaar.¹⁷⁷³ De uitkering onder de vorm van een rente wordt belast tegen het progressieve tarief.¹⁷⁷⁴ De uitkering onder de vorm van een kapitaal wordt voor het pensioensparen onderworpen aan

---

¹⁷⁶⁸ J. WELLENS, "Gespreide anticipatieve heffing pensioensparen", www.monkey.be; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

¹⁷⁶⁹ Art. 39, § 2, 4° WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 547; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

¹⁷⁷⁰ Art. 184, § 1 WDRT; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 548; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

¹⁷⁷¹ Art. 185, § 2/1 en § 2 WDRT; C. HENDRICKX, "Pensioensparen: wanneer keert de rust weer?", TFR 2016, (559) 560; C. VAN GEEL, "Pensioensparen: toepassingsregels bedrijfsvoorheffing afgestemd op daling taks op het langetermijnsparen", www.jura.be; L. DE GREEF, "Pensioensparen: een verhaal van geven en nemen", *Fisc.Act.* 2015, (6) 6-8; C. HENDRICKX, "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 - directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, (253) 270; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 549; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 114; P. VAN EESBEECK en L. VEREYCKEN, "Duaal pensioensparen: hogere bijdrage met lagere vermindering", *Fiscoloog* 2018, (3) 3; E. VAN DE VELDE en M. WILMS, "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", TFR 2019, (443) 475; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116; C. DEVOET en J. MALHERBE, "Régime fiscal et parafiscal des pensions en droit belge", *JDF* 2015, (193) 204.

¹⁷⁷² Art. 185, § 3 WDRT; J. WELLENS, "Gespreide anticipatieve heffing pensioensparen", www.monkey.be; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 549; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

¹⁷⁷³ In dat geval zal er ook bedrijfsvoorheffing worden ingehouden; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

¹⁷⁷⁴ Dit impliceert dat ook de belastingvermindering voor pensioenen kan worden toegepast; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

een afzonderlijk tarief van 8% wanneer het kapitaal wordt uitgekeerd naar aanleiding van het pensioen op de normale datum of in één van de vijf voorgaande jaren¹⁷⁷⁵ en voor het langetermijnsparen aan een afzonderlijke tarief van 10% ingeval van vereffening op de normale einddatum of in één van de vijf voorgaande jaren.¹⁷⁷⁶ Bij een uitkering of vereffening op een vroegere datum, wordt in beide gevallen een afzonderlijk tarief van 33% toegepast.¹⁷⁷⁷

5.5 Casus pensioen doctorandus: pensioen fiscaal voordelig optrekken en berekening impact doctoraatsjaar op het pensioen in de sociale zekerheid

586. Zoals reeds werd uiteengezet in de casus, bekijken we de invloed van de doctoraatsjaren op het pensioen van de doctorandus. In eerste instantie wordt vanuit sociaalrechtelijk oogpunt gekeken naar de opbouw van het wettelijk pensioen tijdens het doctoraat. Zowel assistenten als bursalen ressorteren onder het pensioenstelsel van werknemers. Het werknemerspensioen wordt berekend op basis van drie parameters: de loopbaan, de bezoldigingen en de gezinstoestand. Ieder jaar van pensioenopbouw geeft aanleiding tot volgende berekening: geherwaardeerd loon/45 x gezinstoestand (60%/75%). We gaan uit van de hypothese dat de doctorandus het volledige jaar daadwerkelijk werd tewerkgesteld. De bezoldiging die wordt toegepast voor de berekening van het pensioen is in dat geval het werkelijk loon of het brutoloon dat in aanmerking wordt genomen als berekeningsbasis voor de sociale zekerheidsbijdragen. Dit is dus het salaris en de doctoraatsbeurs met betrekking tot het volledige jaar evenals de eindejaarspremie. Voor assistenten en bursalen wordt respectievelijk een bedrag van 42.667,62 euro¹⁷⁷⁸ en 30.548,30 euro¹⁷⁷⁹ in rekening gebracht. Op het ogenblik van pensionering wordt de bezoldiging normalerwijze nog geherwaardeerd. Vervolgens wordt het totale loon berekend op jaarbasis door dit

---

¹⁷⁷⁵ Art. 171, 2°, e WIB 92; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

¹⁷⁷⁶ Art. 171, 2°, d WIB 92; M. WILMS, "Leidt afkopen van studiejaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", TFR 2019, (106) 116.

¹⁷⁷⁷ Art. 171, 1°, g en f WIB 92; J. WELLENS, "Gespreide anticipatieve heffing pensioensparen", www.monkey.be; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 546.

¹⁷⁷⁸ $(3.338,21 \times 3) + (3.404,90 \times 9) + 2.008,89 = 42.667,62$.

¹⁷⁷⁹ $(2.447,20 \times 9) + (2.490,99 \times 3) + 1.050,53 = 30.548,30$.

te delen door 45. Op die manier komen we tot een bedrag van respectievelijk 948,17 euro en 678,85 euro voor assistenten en bursalen. In de veronderstelling dat zij een alleenstaandenpensioen ontvangen, dient dit bedrag nog te worden vermenigvuldigd met 60%. Eén doctoraatsjaar geeft op die manier aanleiding tot een pensioenopbouw van respectievelijk 568,90 euro en 407,31 euro voor assistenten en bursalen. We merken een aanzienlijk verschil tussen beide categorieën van doctorandi (161,59 euro) nu de berekening gebeurt op basis van het brutoloon.

587. In dat verband dient te worden onderzocht wat het effect is van het afkopen van studiejaren op fiscaalrechtelijk vlak. Zoals gezegd wordt de bijdrage voor het afkopen van één studiejaar vastgesteld op 1.560,60 euro, waardoor het jaarlijks wettelijk pensioen stijgt met 277,44 euro bruto voor een alleenstaandenpensioen en 346,80 euro bruto voor een gezinspensioen. Voorgenoemde bijdrage vormt een aftrekbare beroepskost. Het fiscale voordeel is afhankelijk van de marginale aanslagvoet of het belastingtarief dat van toepassing is op de hoogste inkomensschijf van de belastingplichtige. De nettokost betreffende het afkopen van studiejaren zal aldus veel hoger liggen voor bursalen dan voor assistenten. Bursalen enerzijds ontvangen geen belastbaar beroepsinkomen maar een fiscaal vrijgestelde beurs, waardoor zij ook geen beroepskosten in aftrek kunnen brengen en de nettokost bijgevolg 1.560,60 euro bedraagt. Assistenten anderzijds krijgen een salaris als belastbaar beroepsinkomen waarvoor de marginale aanslagvoet gelijk is aan 45%. Concreet betekent dit dat de nettokost gelijk zou zijn aan 858,33 euro (1.560,60 – 45%). Zowel voor bursalen als voor assistenten is het echter aan te raden om te wachten met het indienen van een aanvraag tot na het behalen van het doctoraat, nu de bijdrage in beginsel niet wordt verhoogd binnen een termijn van tien jaar. Bursalen ontvangen normalerwijze geen fiscaal vrijgestelde beurs meer en assistenten die in de toekomst een hoger inkomen ontvangen vallen mogelijk in de hoogste inkomensschijf waardoor zij een fiscaal voordeel gelijk aan 50% kunnen claimen. Daarnaast is het onzeker hoe het pensioenlandschap er op sociaal- en fiscaalrechtelijk vlak zal uitzien op het ogenblik van pensionering.

588. Aan de hand van een voorbeeld kan vervolgens worden aangetoond wat het effect is van het afkopen van studiejaren op de latere belasting van het pensioen. Veronderstel dat de doctorandus eerst een alleenstaandenpensioen van 17.000 euro bruto zou ontvangen. Doordat hij één studiejaar heeft geregulariseerd, wordt een bedrag van 277,44 euro toegevoegd aan zijn brutopensioen wat neerkomt op 17.277,44 euro. Onderstaande tabel schetst de verschuldigde belasting op een brutopensioen van 17.000 euro respectievelijk 17.277,44 euro. We gaan uit van de bedragen voor aanslagjaar 2020 en een aanvullende gemeentebelasting van 7%.

Totaal netto-inkomen (uitsluitend pensioenen): 17.000 EUR	Totaal netto-inkomen (uitsluitend pensioenen): 17.277,44 EUR
(1) Belasting aan progressief tarief	
1 ^e schijf (0, 01 - 13.440): 13.440 x 25% = 3.360 2 ^e schijf (13.440 - 23.720): 3.560 x 40% = 1.424 4.784	1 ^e schijf (0, 01 - 13.440): 13.440 x 25% = 3.360 2 ^e schijf (13.440 - 23.720): 3.837,44 x 40% = 1.534,98 4.894,98
(2) Belastingvermindering voor de belastingvrije som	
8.990 x 25% = (-) 2.247,50 2.536,50	8.990 x 25% = (-) 2.247,50 2.647,48
(3) Belastingvermindering voor pensioenen	
(-) 1.828,41 708,09	(-) 1.828,41 819,07
(4) Aanvullende belastingvermindering	
$376,18 \times (23.710 - 17.000) / (23.710 - 16.170) = 334,77$	$376,18 \times (23.710 - 17.277,44) / (23.710 - 16.170) = 320,93$
(5) Belasting staat	
708,09 - 334,77 = 373,32	819,07 - 320,93 = 498,14
(6) Gereduceerde belasting staat	
373,32 x 75,043% = 280,15	498,14 x 75,043% = 373,82
(7) Gewestelijke opcentiemen	
280,15 x 33,257% = 93,17	373,82 x 33,257% = 124,32
(8) Totale belasting voor toepassing gemeentelijke opcentiemen	
373,32	498,14
(9) Gemeentelijke opcentiemen (9%)	
373,32 x 7% = 26,13	498,14 x 7% = 34,87
(10) Totale belasting	
373,32 + 26,13 = 399,45 17.000 - 399,45 = 16.600,55	498,14 + 34,87 = 533,01 17.277,44 - 533,01 = 16.744,43

Tabel 42: effect afkopen studiejaren op belasting pensioen

589. Dit voorbeeld toont aan dat een hoger pensioen niet langer volledig wordt wegbelast ten gevolge van de pensioenval. In deze concrete situatie leidt het afkopen van één studiejaar ertoe dat het nettopensioen stijgt met 143,88 euro. Rekening houdende met de nettokost van respectievelijk 1.560,60 euro en 858,33

euro voor bursalen en assistenten zouden zij in deze specifieke situatie zeker elf à zes jaar in leven moeten blijven na de pensionering opdat de bijdrage volledig wordt terugverdiend.

590. Zoals gezegd vormt de bijdrage voor het afkopen van studiejaren een aftrekbare beroepskost waardoor men een fiscaal voordeel genereert aan marginale aanslagvoet. Het wettelijk pensioen is onderworpen aan een RIZIV- en solidariteitsbijdrage. Er geldt een progressief belastingtarief met toepassing van de belastingvermindering voor pensioenen. Het afkopen van studiejaren binnen de eerste pensioenpijler is echter niet de enige manier om het pensioen op te krikken. Assistenten van vrije universiteiten kunnen daarnaast een beroep doen op het VAPW binnen de tweede pensioenpijler. De stortingen die aanleiding geven tot de opbouw van het VAPW zijn onderworpen aan een premietaks van 4,4% en een belastingvermindering van 30%. Het aanvullend pensioen is onderworpen aan een RIZIV- en solidariteitsbijdrage en wordt belast aan een afzonderlijk tarief van 10%. Het afkopen van studiejaren is moeilijk te vergelijken met het VAPW aangezien zij een compleet verschillende fiscale behandeling krijgen. Het fiscaal voordeel zal doorgaans hoger liggen bij het afkopen van studiejaren aangezien de marginale aanslagvoet voor assistenten hoger ligt dan 30% en er geen premietaks van 4,4% is verschuldigd. Afhankelijk van de hoogte van het wettelijk pensioen kan de belastingvermindering voor pensioenen de progressieve belasting volledig teniet doen. Bij een hoog wettelijk pensioen is dat niet het geval waardoor een aanvullend pensioen met een afzonderlijke belasting aan 10% mogelijk voordeliger blijkt.

591. In tegenstelling tot het VAPW staat het pensioensparen en het langetermijnsparen open voor alle doctorandi. Voor beide opties bestaat de keuzemogelijkheid tussen het aanwenden van de belastingvermindering en het ontvangen van een belastingvrije uitkering. De stortingen in het kader van het pensioensparen beperkt tot respectievelijk 990 euro en 1.270 euro geven aanleiding tot een belastingvermindering van 30% respectievelijk 25%. De stortingen in het kader van het langetermijnsparen geven recht op een belastingvermindering van 30%, maar zijn onderworpen aan een premietaks van 2%. Op de leeftijd van 60 jaar is een anticipatieve heffing verschuldigd van 8%

voor het pensioensparen en 10% voor het langetermijnsparen. Indien bursalen geen andere belastbare inkomsten ontvangen en het huwelijksquotiënt niet van toepassing is, zal een belastingvermindering ten tijde van de voorbereiding van het doctoraat niet aangewezen zijn. Bij de keuze tussen beide opties moet rekening worden gehouden met het feit dat het langetermijnsparen – in tegenstelling tot het pensioensparen – aanleiding geeft tot een premietaks van 2%. Het langetermijnsparen komt overigens in samenloop met de woonfiscaliteit. Belangrijk in dat verband is dat de geïntegreerde woonbonus (voor alle eigen woningen) in Vlaanderen werd afgeschaft, maar het federale belastingvoordeel voor een tweede woning (niet-eigen woning) standhoudt. Het maximale belastingvoordeel ligt hoger in vergelijking met het pensioensparen, maar wanneer de korf reeds wordt opgevuld door fiscale voordelen voor een hypothecaire lening met betrekking tot de tweede woning, is dit weinig zinvol. Verder dient ook in aanmerking te worden genomen dat het normale tarief van de eindbelasting 2% lager ligt voor het pensioensparen.

592. Wanneer we het pensioensparen en het langetermijnsparen vergelijken met het afkopen van studiejaren, zal het fiscaal voordeel voor assistenten doorgaans hoger liggen bij het afkopen van studiejaren aangezien de marginale aanslagvoet hoger ligt dan 30% en er geen premietaks is verschuldigd. Zolang bursalen geen andere inkomsten ontvangen en het huwelijksquotiënt niet wordt toegepast, heeft een belastingvermindering of aftrekbare beroepskost geen nut. Merk bovendien op dat het fiscaal voordeel van een aftrekbare beroepskost lager ligt bij toepassing van het huwelijksquotiënt aangezien de marginale aanslagvoet slechts 25% zal bedragen (rekening houdende met het maximumplafond van 11.090 euro). Afhankelijk van de hoogte van het wettelijk pensioen kan de belastingvermindering voor pensioenen de progressieve belasting volledig teniet doen. Bij een hoog wettelijk pensioen is dat niet het geval waardoor een aanvullend pensioen met een afzonderlijke belasting aan 8%/10% mogelijk voordeliger blijkt.

593. Wanneer we het pensioensparen en het langetermijnsparen tenslotte vergelijken met het VAPW, merken we op dat de premietaks bij het VAPW hoger ligt, met name op 4,4%. De belastingvermindering wordt eveneens

vastgesteld op 30% (met die nuance dat de belastingvermindering voor het pensioensparen bij stortingen van 981 tot 1.260 euro wordt vastgesteld op 25%). Het maximale belastingvoordeel ligt iets hoger in vergelijking met het pensioensparen. Het VAPW-kapitaal is evenwel onderworpen aan een RIZIV- en solidariteitsbijdrage. Er wordt een afzonderlijke belasting van 10% (+ aanvullende gemeentebelasting) geheven in de personenbelasting. Voor het langetermijnsparen en het pensioensparen zijn normalerwijze enkel anticipatieve heffingen van respectievelijk 10% en 8% (zonder aanvullende gemeentebelasting) verschuldigd.

6. Tussentijdse synthese

594. Indien enkel rekening wordt gehouden met de fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties aangaande het loon/de doctoraatsbeurs van alleenstaande doctorandi, merken we (ondanks de verschillende inhoudingen) dat assistenten en bursalen praktisch eenzelfde nettobedrag ontvangen (cfr. hoofdstuk 3). Anders is het wanneer wordt afgeweken van deze standaardsituatie en de levensfasen waarin doctorandi zich tijdens (of na) het doctoraat kunnen bevinden mee in overweging worden genomen.

595. Het eerste scenario bekeek de **invloed van de samenlevingsvorm** (alleenstaand, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd) op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van de doctorandus. In de personenbelasting wordt een onderscheid gemaakt tussen een gemeenschappelijke en een afzonderlijke aanslag, die respectievelijk worden gevestigd voor gehuwden/wettelijk samenwonenden en alleenstaanden/feitelijk samenwonenden. De vestiging van een gemeenschappelijke aanslag heeft als voornaamste gevolg de toepassing van het huwelijksquotiënt, als uitzondering op de decumulregel. Aangezien bursalen geen belastbaar beroepsinkomen maar een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen, kunnen zij hier gebruik van maken en wordt bijgevolg een deel van het beroepsinkomen van de partner aan hen toegerekend. Dit zorgt er op zijn beurt voor dat de partner – gelet op de progressieve aanslagvoeten – minder snel in een hogere schijf terechtkomt en dat de bursaal de belastingvrije som nu wel kan aanwenden. Los van de

samenlevingsvorm is het voornaamste verschil tussen bursalen en assistenten, dat bursalen de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid volledig kunnen recupereren via de aangifte personenbelasting en dat assistenten het forfait beroepskosten in aftrek kunnen brengen, gebruik kunnen maken van de belastingvrije som en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid evenals de bedrijfsvoorheffing kunnen verrekenen. Vastgesteld kan worden dat de samenlevingsvorm een veel minder grote invloed heeft voor assistenten dan voor bursalen, waarbij deze laatsten een enorm voordeel ondervinden bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten gevolge van het huwelijksquotiënt.

596. De samenlevingsvorm speelt veel minder een rol bij de gerechtigdheid op en de hoogte van eventuele uitkeringen die de doctorandus ontvangt in het kader van de sector ziekte en invaliditeit, werkloosheid, arbeidsongevallen, beroepsziekten en pensioenen. De meeste van deze sectoren staan neutraal ten aanzien van de samenlevingsvorm, met uitzondering van de lijfrente voor gehuwden/wettelijk samenwonenden ten gevolge van een dodelijk arbeidsongeval/beroepsziekte en het pensioen waarbij het huwelijk een centrale plaats inneemt. Overeenkomstig het draagkrachtprincipe wordt de hoogte van arbeidsongeschiktheids- en werkloosheidsuitkeringen vanaf het tweede jaar afhankelijk gesteld van de gezinssituatie: heeft men personen ten laste, is men alleenstaand of is men samenwonend? Opmerkelijk is dat het begrip samenwoning niet noodzakelijk dezelfde betekenis krijgt in beide sectoren, wat tot verwarring kan leiden. Over het algemeen kan worden gesteld dat de sociale zekerheid de situatie van feitelijk samenwonenden veel meer in acht neemt. Er wordt echter meer vereist dan het louter onder hetzelfde dak leven zoals dat geldt in het fiscaal recht, in die zin dat ook op zijn minst gemeenschappelijke lasten moeten worden gedeeld.

597. Het tweede scenario bekeek de **invloed van kinderlast** op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi. In de personenbelasting kan melding worden gemaakt van de verschillende toeslagen op de belastingvrije som enerzijds (de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de bijkomende toeslag voor alleenstaande

ouders met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit) en de belastingvermindering voor kinderopvang anderzijds (die niet kan worden gecumuleerd met de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar). Kinderen kunnen slechts ten laste worden genomen door één ouder, wat betekent dat de toeslagen op de belastingvrije som en de belastingvermindering voor kinderopvang in beginsel ook enkel bij die ouder worden toegepast. Wordt het kind ten laste genomen door de assistent of de bursaal als alleenstaande, betreft het verschil tussen beiden dat assistenten aanspraak maken op de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de belastingvermindering voor kinderopvang, terwijl bursalen enkel recht hebben op een terugbetaalbaar belastingkrediet met betrekking tot de toeslagen op de belastingvrije som. In uitzondering daarop hebben bursalen evenwel geen recht op de bijkomende toeslag voor alleenstaande ouders met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit aangezien zij helemaal geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen. In de hypothese dat de assistent of de bursaal een partner heeft, zou het kind beter ten laste worden genomen door deze partner (nu deze met een belastbaar beroepsinkomen wel aanspraak maakt op bovengenoemde belastingvoordelen in de casus van een bursaal en voor zover deze een hoger belastbaar beroepsinkomen heeft in de casus van een assistent). Assistenten ondervinden een groter nadeel bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag aangezien de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast niet meer wordt toegepast. Voorgenoemde bijkomende toeslag wordt immers ook toegekend aan feitelijk samenwonenden (afzonderlijke aanslag) - in strijd met de doelstelling van het voordeel om een ouder te helpen die alleen moet instaan voor de opvoeding en de financiële lasten van de kinderen. Voor bursalen weegt dit niet op tegen de toepassing van het huwelijksquotiënt, waardoor zij opnieuw een enorm voordeel ondervinden bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag.

598. In de sociale zekerheid geeft kinderlast aanleiding tot het moederschaps-/vaderschapsverlof, het ouderschapsverlof, de gezinsbijslag in het kader van het Vlaams groeipakket en eventueel het Vlaams zorgkrediet/tijdscrediet voor de zorg van een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. Aangezien de moederschaps-/vaderschapssuitkering wordt berekend op basis

van het brutoloon ontvangen bursalen een aanzienlijk lager bedrag. De onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en het Vlaams zorgkrediet/tijdscrediet betreffen forfaitaire bedragen. Hierin bestaat enige differentiatie, zijnde dat een alleenwonende doctorandus aan een vrije universiteit en een alleenstaande ouder/werknemer een hoger bedrag ontvangen respectievelijk bij het ouderschapsverlof en het Vlaams zorgkrediet/tijdscrediet. Problematisch voor bursalen is dat er voor hen geen wettelijk recht bestaat op beide verloven, waardoor zij afhankelijk zijn van de desbetreffende universiteit. Zo bepaalt de UHasselt bijvoorbeeld dat bursalen enkel (voltijds) ouderschapsverlof kunnen opnemen. Voor de onderbrekingsuitkeringen zijn zij aangewezen op de bevoegde instantie. Nu zij volledig aan de sociale zekerheid onderworpen zijn, moet geargumenteed worden dat zij hier wel degelijk recht op hebben. Het Vlaams groeipakket bestaat uit de gezinsbijslagen, selectieve participatietoeslagen en andere toeslagen in het kader van het gezinsbeleid, met name de kinderopvangtoeslag en de kleutertoeslag. Daarbij kunnen voornamelijk vaste bedragen worden vermeld, met uitzondering van de sociale toeslag die wordt toegekend in zoverre het jaarkomen van het (feitelijk) gezin binnen bepaalde grenzen blijft. Zo zouden alleenstaande bursalen – in tegenstelling tot alleenstaande assistenten – hier aanspraak op kunnen maken omwille van het feit dat zij geen belastbaar inkomen ontvangen. Daarnaast varieert ook de verlenging van de doctoraatstermijn ten gevolge van het opnemen van de hier genoemde verloven. De CHO kent vrouwelijke assistenten een bijkomende termijn van één jaar toe in het geval van zwangerschap (dus zowel voor het moederschaps- als het ouderschapsverlof). Mannelijke assistenten kunnen zich voor het ouderschapsverlof beroepen op de “uitzonderlijke omstandigheden” in de CHO. Daarbij is de visie van de desbetreffende universiteit van aanzienlijk belang. Hetzelfde kan worden gezegd voor de opname van het Vlaams zorgkrediet door assistenten. Het FWO kent eveneens een bijkomende termijn van één jaar toe in het kader van zwangerschaps-/ouderschapsverlof voor aaneensluitende periodes van minstens drie maanden. Tijdscrediet (dit is het equivalent van het Vlaams zorgkrediet in de private sector) vormt dan weer geen reden tot verlenging van de doctoraatstermijn. Bursalen met een doctoraatsbeurs van de universiteit hebben enkel recht op een *pro rata* verlenging van de doctoraatstermijn.

599. Het derde scenario bekeek de **invloed van een scheiding** op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi waarbij werd uitgegaan van een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind. In de personenbelasting wordt hier rekening mee gehouden door het fiscaal co-ouderschap enerzijds (de verdeling van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast en de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar) en de aftrek van een eventuele onderhoudsuitkering (voor 80%) anderzijds. Belangrijk bij het fiscaal co-ouderschap is het gegeven of het kind al dan niet ten laste is van de doctorandus. De bursaal kan immers enkel gebruik maken van het belastingkrediet wanneer het kind ook te zijner laste is. Voor de assistent maakt dit in principe geen verschil (zolang het gaat om één kind), maar wanneer het kind niet te zijner laste is, kan beter worden geopteerd voor de aftrek van een onderhoudsuitkering aangezien hier geen maximumgrens voor wordt opgesteld. In de hypothese dat de assistent of de bursaal een partner heeft waarmee deze een tweede kind krijgt, zou dit kind opnieuw beter door de partner ten laste worden genomen. De vestiging van een gemeenschappelijke aanslag blijkt opnieuw nadeliger voor assistenten, maar voordeliger voor bursalen. Het maakt in principe geen verschil of het kind uit de vorige relatie al dan niet ten laste is van de doctorandus (zolang het gaat om één kind), maar in dit laatste geval is het nu ook rendabeler voor bursalen om te opteren voor de aftrek van een onderhoudsuitkering aangezien zij via de toepassing van het huwelijksquotiënt hier nu wel gebruik van kunnen maken.

600. Wat betreft de sociale zekerheid, heeft co-ouderschap voornamelijk gevolgen voor de sociale toeslag in het kader van het Vlaams groeipakket. Deze toeslag wordt met name verdeeld over beide ouders indien zij de voorwaarden daartoe voldoen. Opnieuw is dit enkel relevant voor alleenstaande bursalen die hier – in tegenstelling tot alleenstaande assistenten – aanspraak op kunnen maken omwille van het feit dat zij geen belastbaar inkomen ontvangen.

601. Het vierde scenario bekeek de **invloed van andere inkomsten** op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van de doctorandus. In de personenbelasting kan een onderscheid worden gemaakt op basis van de vier soorten inkomsten: het bouwen of kopen van een eigen woning en het verhuren

van een tweede woning (als onroerend inkomen), auteursrechten (als roerend inkomen), de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de sector arbeidsongevallen, beroepsziekten en ziekte en invaliditeit (als vervangingsinkomsten behorend tot het beroepsinkomen) en prijzen en uitvindingen (als divers inkomen). Voorgaande inkomsten vormen niet alleen voor assistenten, maar ook voor bursalen een belastbaar inkomen. Afzonderlijk belastbare inkomsten (zoals auteursrechten, prijzen en uitvindingen) kunnen voor hen beter progressief worden belast aangezien zij dan gebruik kunnen maken van de belastingvrije som waardoor geen personenbelasting is verschuldigd en voorheffingen bijgevolg kunnen worden terugbetaald. Bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag heeft de toepassing van het huwelijksquotiënt tot voordeel dat een groter gedeelte van de belastingverminderingen in kwestie kan worden aangewend (bijvoorbeeld de federale belastingvermindering voor langetermijnsparen en de federale belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomens). De hier genoemde inkomsten leiden er voor assistenten in vele gevallen toe dat zij een hogere belasting zijn verschuldigd ten gevolge van het extra inkomen bovenop hun salaris.

602. Specifiek met betrekking tot de vervangingsinkomsten (behorend tot de beroepsinkomsten) werd het voorbeeld van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de sector arbeidsongevallen, beroepsziekten en ziekte en invaliditeit aangehaald. Op het vlak van de sociale zekerheid worden deze uitkeringen berekend op basis van het brutoloon, waardoor bursalen een aanzienlijk lager bedrag ontvangen dan dat ook voor hen als vervangingsinkomen een belastbaar beroepsinkomen vormt waarop bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden. De UHasselt voorziet evenwel in de doorbetaling van het loon/de doctoraatsbeurs voor onbepaalde tijd bij arbeidsongevallen en beroepsziekten en gedurende één maand bij ziekte en invaliditeit. Ook hier varieert de verlenging van de doctoraatstermijn ten gevolge van de periode van afwezigheid. De CHO bepaalt voor assistenten een bijkomende termijn van één jaar in geval van langdurige en ernstige ziekte. Voor een (arbeids)ongeval dient men zich dus te beroepen op de "uitzonderlijke omstandigheden" in de CHO. Gelijkaardig hieraan bepaalt het FWO dat een (beroeps)ziekte bij aaneensluitende periodes van drie maanden recht geeft op een

bijkomende termijn van één jaar. Voor bursalen die een doctoraatsbeurs van de universiteit ontvangen zal slechts een *pro rata* verlenging worden toegestaan.

603. Het vijfde scenario bekijkt tenslotte de **invloed van de doctoraatsjaren op het pensioen** van de doctorandus. Tijdens het doctoraat valt de opbouw van het wettelijk pensioen zowel voor assistenten als voor bursalen onder het pensioenstelsel van werknemers. Het werknemerspensioen wordt mede berekend aan de hand van het brutoloon waardoor de doctoraatsjaren van bursalen aanleiding geven tot een lager wettelijk pensioen. In dat verband werd gekeken naar de mogelijkheden om het pensioen van doctorandi op te krikken, zoals het afkopen van studiejaren (binnen de eerste pensioenpijler), het vrij aanvullend pensioen voor werknemers (binnen de tweede pensioenpijler) en het pensioensparen en langetermijnsparen (binnen de derde pensioenpijler). De bijdrage voor het afkopen van studiejaren vormt een aftrekbare beroepskost die een fiscaal voordeel genereert afhankelijk van de marginale aanslagvoet. De nettokost zal doorgaans hoger liggen voor bursalen dan voor assistenten nu zij geen beroepskosten in aftrek kunnen brengen. Aangezien de bijdrage niet wordt verhoogd binnen een termijn van tien jaar is het steeds aangewezen te wachten tot na het doctoraat. Het wegwerken van de pensioeval heeft tot gevolg dat een hoger pensioen niet langer volledig wordt wegbelast door de combinatie van het progressieve tarief en de degressieve belastingvermindering voor pensioenen. Echter blijft onzekerheid bestaan over de fiscaal- en sociaalrechtelijke behandeling van het pensioen ten tijde van de effectieve opname ervan. Enkel assistenten van vrije universiteiten kunnen daarnaast gebruik maken van het vrij aanvullend pensioen voor werknemers aangezien dit zich beperkt tot werknemers met een arbeidsovereenkomst. Zij kunnen de werkgever vragen een bijdrage in te houden op het loon die voor hen aanleiding geeft tot een belastingvermindering van 30% en later de belasting van de uitkering aan het afzonderlijke tarief van 10%. Voor alle doctorandi bestaat ten slotte de mogelijkheid om aan pensioensparen of langetermijnsparen te doen. De stortingen geven aanleiding tot een belastingvermindering van 30% (of in sommige gevallen 25% bij het pensioensparen) en later een anticipatieve heffing op de uitkering van respectievelijk 8% en 10%. Men heeft evenwel de keuze tussen een belastingvermindering dan wel een belastingvrije uitkering. Voor bursalen heeft

een aftrekbare beroepskost of een belastingvermindering minder nut ten tijde van het doctoraat. Voor assistenten dient los van fiscale overwegingen tevens rekening te worden gehouden met het rendement van de verschillende opties.

604. We zien aldus dat de levensfasen waarin doctorandi zich tijdens (of na) het doctoraat kunnen bevinden een significante impact hebben op hun fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut. Vastgesteld kan worden dat bursalen zich op fiscaalrechtelijk vlak vooral bij de vestiging van een gemeenschappelijke aanslag in een voordeligere positie bevinden ten gevolge van het huwelijksquotiënt. Hun rechtspositie is binnen de personenbelasting echter sterk afhankelijk van het beleid dat door de regering wordt gevoerd en de beslissingen die de wetgever vervolgens neemt. De regering kondigde in haar regeerakkoord van 2020 reeds aan een bredere fiscale hervorming voor te bereiden om ons belastingstelsel te moderniseren, te vereenvoudigen, meer rechtvaardig en meer neutraal te maken. Zou bijvoorbeeld worden beslist tot de afschaffing van het huwelijksquotiënt, dan kan dit plots zeer nadelig zijn voor bursalen. Zou daarentegen bijvoorbeeld worden beslist om de belastingverminderingen in te korten, dan is dit op zijn beurt nadelig voor assistenten. Op sociaalrechtelijk vlak kan met zekerheid worden gezegd dat bursalen zich in een meer preciaire rechtspositie bevinden. Zo bestaat er voor hen geen wettelijk recht op bepaalde verloven en bevinden zij zich met betrekking tot bepaalde uitkeringen in een slechtere financiële positie.

Bijlage 1: casus gehuwde doctorandus

	Assistent 37.090,98	Bursaal 26.937,77
Alleenstaand (afzonderlijke aanslag) ASSISTENT <u>Forfait beroepskosten:</u> 30% (maximum 4.880) <u>Ingehouden bedrijfsvoorheffing:</u> 9.874,33 <u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 403,43 BURSAAL	37.090,98 (bruto beroepsinkomen) - 4.880 (forfait beroepskosten) = 32.210,98 (netto beroepsinkomen) 11.292,94 (verschuldigde belasting na toepassing progressieve tarieven) - 2.247,50 (belastingvrije som) = 9.045,44 (belasting staat) 9.045,44 x 75,043% = 6.787,97 (federale personenbelasting/gereduceerde belasting staat)	/ (geen bruto beroepsinkomen)

				wettelijke samenwoning = 10.665,38
	9.045,44 x 75,043% = 6.787,97	11.131,38 x 75,043% = 8.353,32		10.665,38 x 75,043% = 8.003,62
	6.787,97 - 9.874,33 = - 3.086,36	8.353,32 - 12.096,72 = - 3.743,40		8.003,62 - 12.096,72 = - 4.093,10
	6.787,97 x 33,257% = 2.257,48	8.353,32 x 33,257% = 2.778,06		8.003,62 x 33,257% = 2.661,76
	9045,44 x 7% = 633,18	11.131,38 x 7% = 779,20		10.665,38 x 7% = 746,58
	367,92 - 403,43 = - 35,51	428,18 - 462,08 = - 33,90	0 - 270,15 = - 270,15	428,18 - 462,08 = - 33,90
	Totaal: - 231,21	Totaal: - 220,04	Totaal: - 270,15	Totaal: - 718,66
Jaar 2: gemeenschappelijke aanslag	<u>ASSISTENT</u> 37.090,98 - 4.880 = 32.210,98	<u>PARTNER</u> 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40	<u>BURSAAL</u>	<u>PARTNER</u> 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40
<u>ASSISTENT</u> Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 10.186,33				Toepassing huwelijksquotiënt: 30% x 36.846,40 = 11.053,92 (max. 11.090)
<u>PARTNER</u> Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 12.408,72 (partner assistent) - 7.956 (partner bursaal)			11.053,92	36.846,40 - 11.053,92 = 25.792,48
	11.292,94 - 2.247,50 = 9.045,44	13.378,88 - 2.247,50 = 11.131,38	2.763,48 - 2.247,50 = 515,98	8.404,62 - 2.247,50 = 6.157,12
	9.045,44 x 75,043% = 6.787,97	11.131,38 x 75,043% = 8.353,32	515,98 x 75,043% = 387,21	6.157,12 x 75,043% = 4.620,49
	6.787,97 - 10.186,33 = - 3.398,36	8.353,32 - 12.408,72 = - 4.055,40		4.620,49 - 7.956 = - 3.335,51
	6.787,97 x 33,257% = 2.257,48	8.353,32 x 33,257% = 2.778,06	387,21 x 33,257% = 128,77	4.620,49 x 33,257% = 1.536,64
	- 7.453,76 (totaal saldo federale personenbelasting)		- 2.948,30 (totaal saldo federale personenbelasting)	
	5.035,54 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting)		1.665,41 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting)	
	20.176,82		6.673,10	

	367,92 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 403,43 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 35,51 Totaal: - 690,55		0 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 281,15 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 281,15 Totaal: - 688,65		
Feitelijk samenwonend (afzonderlijke aanslag)	ASSISTENT 37.090 - 4.880 = 32.210,98 ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 9.874,33 BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15 PARTNER Bruto belastbaar beroepsinkomen: 41.726,40 Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 11.208,72 Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08	PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40 13.378,88 - 3.202,50 = 10.176,38 10.176,38 x 75,043% = 7.636,66 7.636,66 - 9.874,33 = - 3.086,36 7.636,66 x 33,257% = 2.539,72 9.872,18 x 7% = 691,05 428,18 - 462,08 = - 33,90 Totaal: - 231,21		BURSAAL	PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40 13.378,88 - 3.202,50 = 10.176,38 10.176,38 x 75,043% = 7.636,66 7.636,66 - 11.208,72 = - 3.876,26 7.636,66 x 33,257% = 2.539,72 9.872,18 x 7% = 691,05 428,18 - 462,08 = - 33,90 Totaal: - 679,39
Wettelijk samenwonend Jaar 1: afzonderlijke aanslag	ASSISTENT 37.090,98 - 4.880 = 32.210,98 11.292,94 - 2.247,50 = 9.045,44 9.045,44 x 75,043% = 6.787,97 6.787,97 - 9.874,33 = - 3.086,36 6.787,97 x 33,257% = 2.257,48 9.045,44 x 7% = 633,18	PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40 13.378,88 - 3.202,50 = 10.176,38 10.176,38 x 75,043% = 7.636,66 7.636,66 - 11.208,72 = - 3.876,26 7.636,66 x 33,257% = 2.539,72 9.872,18 x 7% = 691,05	BURSAAL	PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40 13.378,88 - 3.735,50 = 9.643,38 9.643,38 x 75,043% = 7.236,68 7.236,68 - 11.208,72 = - 4.276,24 7.236,68 x 33,257% = 2.406,70 9.339,18 x 7%	

	= 633,18 367,92 - 403,43 = - 35,51 Totaal: <u>- 231,21</u>	= 691,05 428,18 - 462,08 = - 33,90 Totaal: <u>- 679,39</u>	0 - 270,15 = - 270,15 Totaal: <u>- 270,15</u>	= 653,74 428,18 - 462,08 = - 33,90 Totaal: <u>- 1.249,70</u>
Jaar 2: gemeenschappelijke aanslag	<u>ASSISTENT</u> 37.090,98 - 4.880 = 32.210,98	<u>PARTNER</u> 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40	<u>BURSAAL</u>	<u>PARTNER</u> 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40
<u>ASSISTENT</u> <u>Ingehouden</u> <u>bedrijfsvoorheffing:</u> 10.186,33				Toepassing huwelijksquotiënt: 30% x 36.846,40 = 11.053,92 (max. 11.090)
<u>PARTNER</u> <u>Ingehouden</u> <u>bedrijfsvoorheffing:</u> 11.964,72 (partner assistent) - 7.512 (partner bursaal)	11.292,94 - 2.247,50 = 9.045,44	13.378,88 - 2.713,50 = 10.665,38	11.053,92	36.846,40 - 11.053,92 = 25.792,48
	9.045,44 x 75,043% = 6.787,97	10.665,38 x 75,043% = 8.003,62	2.763,48 - 2.247,50 = 515,98	8.404,62 - 2.713,50 = 5.691,12
	6.787,97 - 141,89 - 10.186,33 = - 3.540,25	8.003,62 - 162,31 - 11.964,72 = - 4.123,41	515,98 x 75,043% = 387,21	5.691,12 x 75,043% = 4.270,79
	6.787,97 x 33,257% = 2.257,48	8.003,62 x 33,257% = 2.661,76	387,21 - 91,26 = 295,95	4.270,79 - 212,94 - 7.512 = - 3.454,15
			387,21 x 33,257% = 128,77	4.270,79 x 33,257% = 1.420,34
	- 7.663,66 (totaal saldo federale personenbelasting)		- 3.158,20 (totaal saldo federale personenbelasting)	
	4.919,24 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting)		1.549,11 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting)	
	19.406,62 x 7% = 1.358,46		5.902,90 x 7% = 413,20	
	731,28 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 865,51 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 134,23		428,18 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 732,23 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 304,05	
	Totaal: <u>- 1.520,19</u>		Totaal: <u>- 1.499,94</u>	
Gehuwd (gemeenschappelijke aanslag)	Totaal: <u>- 1.520,19</u> (zie bovenstaande berekening)		Totaal: <u>- 1.499,94</u> (zie bovenstaande berekening)	

Tabel 44: casus doctorandus met kinderlast

Bijlage 3: casus gescheiden doctorandus

	Assistent 37.090,98	Bursaal ~~27.588,20~~ /26.937,77
<p>Alleenstaand (afzonderlijke aanslag)</p> <p>(1) <i>KIND TEN LASTE</i></p> <p>ASSISTENT Forfait beroepskosten: 30% (maximum 4.880)</p> <p><u>Ingehouden</u> bedrijfsvoorheffing: 8.986,33</p> <p><u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 403,43</p> <p>BURSAAL <u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 281,15</p> <p>(2) <i>KIND NIET TEN LASTE</i></p> <p>ASSISTENT <u>Ingehouden</u> bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p> <p>BURSAAL <u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 270,15</p> <p>(3) <i>ONDERHOUDS-UITKERING</i></p>	<p>37.090,98 (bruto beroepsinkomen) - 4.880 (forfait beroepskosten) = 32.210,98 (netto beroepsinkomen)</p> <p>32.210,98 - 2.560 (aftrek onderhoudsuitkering) = 29.650,98</p> <p>11.292,94 /10.140,94 (verschuldigde belasting na toepassing progressieve tarieven) - 2.958 (belastingvrije som + helft verhoging kinderlast + verhoging alleenstaande) / - 2.247,50 (belastingvrije som) = 8.334,94 /7.893,44 (belasting staat)</p> <p>8.334,94 /7.893,44 x 75,043% = 6.254,79 /5.923,47 (federale personenbelasting/gereduceerde belasting staat)</p> <p>6.254,79 /5.923,47 - 304,20 (belastingvermindering kinderopvang) / - - 8.986,33 /- 9.874,33 /- 9874,33 (ingehouden bedrijfsvoorheffing) = - 3.035,74 /- 3.923,74 /- 3.950,86 (saldo federale personenbelasting)</p> <p>6.254,79 /5.923,47 x 33,257% = 2.080,16 /1.969,97 (gewestelijke personenbelasting)</p> <p>8.030,74 /7.893,44 x 7% = 562,15 /552,54 (aanvullende gemeentebelasting)</p> <p>367,92 /334,64 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 403,43 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 35,51 /-68,79</p> <p>Totaal: - 428,94 <u>/- 1.316,94</u> <u>/- 1.497,14</u></p>	<p>/ (geen bruto beroepsinkomen)</p> <p>203,75 (belastingkrediet kinderen /geen belastingkrediet /geen belastingkrediet)</p> <p>0 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 281,15 /- 270,15 /- 270,15 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 281,15 /- 270,15 /- 270,15</p> <p>Totaal: - 484,90 <u>/- 270,15</u> <u>/- 270,15</u></p>

<p>Feitelijk samenwonend (afzonderlijke aanslag)</p> <p>(1) KIND TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 8.986,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 281,15</p> <p>PARTNER Bruto belastbaar beroepsinkomen: 41.726,40</p> <p>Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 11.208,72</p> <p>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>(2) KIND NIET TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p> <p>(3) ONDERHOUDS-UITKERING</p>	<p>ASSISTENT 37.090,98 - 4.880 = 32.210,98</p> <p>32.210,98 - 2.560 = 29.650,98</p> <p>11.292,94 /10.140,94 - 2.958 = 8.334,94 /7.893,44</p> <p>8.334,94 /7.893,44 x 75,043% = 6.254,79 /5.923,47</p> <p>6.254,79 /5.923,47 - 304,20 - 8.986,33 /- 9.874,33 = - 3.035,74 /- 3.923,74 /- 3.950,86</p> <p>6.254,79 /5.923,47 x 33,257% = 2.080,16 /1.969,97</p> <p>8.030,74 /7.893,44 x 7% = 562,15 /552,54</p> <p>367,92 /334,64 - 403,43 = - 35,51 /-68,79</p> <p>Totaal: - 428,94 - 1.316,94 - 1.497,14</p>	<p>PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40</p> <p>13.378,88 - 3.202,50 = 10.176,38</p> <p>10.176,38 x 75,043% = 7.636,66</p> <p>7.636,66 - 304,20 - 11.208,72 = - 3.876,26</p> <p>7.636,66 x 33,357% = 2.539,72</p> <p>9.872,18 x 7% = 691,05</p> <p>428,18 - 462,08 = - 33,90</p> <p>Totaal: - 679,39</p>	<p>BURSAAL</p> <p>203,75 /- /-</p> <p>0 - 281,15 /- 270,15 /- 270,15 = -281,15 /- 270,15 /- 270,15</p> <p>Totaal: - 484,90 - 270,15 - 270,15</p>	<p>PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40</p> <p>13.378,88 - 3.202,50 = 10.176,38</p> <p>10.176,38 x 75,043% = 7.636,66</p> <p>7.636,66 - 11.208,72 = - 3.876,26</p> <p>7.636,66 x 33,357% = 2.539,72</p> <p>9.872,18 x 7% = 691,05</p> <p>428,18 - 462,08 = - 33,90</p> <p>Totaal: - 679,39</p>
<p>Wettelijk samenwonend</p> <p>Jaar 1: afzonderlijke aanslag</p> <p>(1) KIND TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 8.986,33</p> <p>BURSAAL Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 270,15</p>	<p>ASSISTENT 37.090,98 - 4.880 = 32.210,98</p> <p>32.210,98 - 2.560 = 29.650,98</p> <p>11.292,94 /10.140,94 - 2.958 = 8.334,94 /7.893,44</p> <p>8.334,94 /7.893,44 x 75,043% = 6.254,79 /5.923,47</p>	<p>PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40</p> <p>13.378,88 - 3.202,50 = 10.176,38</p> <p>10.176,38 x 75,043% =</p>	<p>BURSAAL</p> <p>203,75 /- /-</p>	<p>PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40</p> <p>13.378,88 - 3.735,50 = 9.643,38</p> <p>9.643,38 x 75,043% = 7.236,68</p>

<p>PARTNER Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 11.208,72</p> <p>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid: 462,08</p> <p>(2) KIND NIET TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 9.874,33</p> <p>(3) ONDERHOUDS- UITKERING</p> <p>Totaal: - 428,94 - 1.316,94 - 1.497,14</p> <p>Jaar 2: gemeenschappelijke aanslag</p> <p>(1) KIND TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 9.742,33</p> <p>PARTNER Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 11.964,72 (partner assistent) - 7.512 (partner bursaal)</p> <p>(2) KIND NIET TEN LASTE</p> <p>ASSISTENT Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 10.186,33</p> <p>(3) ONDERHOUDS- UITKERING</p>	<p>6.254,79 /5.923,47 - 304,20 - 8.986,33 /- 9.874,33 = - 3.035,74 /- 3.923,74 /- 3.950,86</p> <p>6.254,79 /5.923,47 x 33,257% = 2.080,16 /1.969,97</p> <p>8.030,74 /7.893,44 x 7% = 562,15 /552,54</p> <p>367,92 /334,64 - 403,43 = - 35,51 /-68,79</p> <p>ASSISTENT 37.090,98 - 4.880 = 32.210,98</p> <p>32.210,98 - 2.560 = 29.650,98</p> <p>11.292,94/10.140,94 - 2.469 /- 2.247,50 = 8.823,94 /7.893,44</p> <p>8.823,94 /7.893,44 x 75,043% = 6.621,75 /5.923,47</p> <p>6.621,75 /5.923,47 - 283,78 /- 135,64</p>	<p>7.636,66 7.636,66 - 340,20 - 11.208,72 = - 3.876,26</p> <p>7.636,66 x 33,357% = 2.539,72</p> <p>9.872,18 x 7% = 691,05</p> <p>428,18 - 462,08 = - 33,90</p> <p>Totaal: - 679,39</p> <p>PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40</p> <p>13.378,88 - 2.713,50 = 10.665,38</p> <p>10.665,38 x 75,043% = 8.003,62</p> <p>8.003,62 - 324,62</p>	<p>0 -270,15 = -270,15</p> <p>Totaal: - 473,90 - 270,15 - 270,15</p> <p>BURSAAL</p> <p>11.053,92 11.053,92 - 2.560 = 8.493,92</p> <p>2.763,48 /2.123,48 - 2.469 /- 2.123,48 (saldo overgeheveld naar partner) = 294,48 /0</p> <p>294,48 /0 x 75,043% = 220,99 /0</p> <p>220,99 - 182,52</p>	<p>7.236,68 - 304,20 - 11.208,72 = - 4.276,24</p> <p>7.236,68 x 33,257% = 2.406,70</p> <p>9.339,18 x 7% = 653,74</p> <p>428,18 - 462,08 = - 33,90</p> <p>Totaal: - 1.249,70</p> <p>PARTNER 41.726,40 - 4.880 = 36.846,40</p> <p>Toepassing huwelijksquotiënt : 30% x 36.846,40 = 11.053,92 (max. 11.090)</p> <p>36.846,40 - 11.053,92 = 25.792,48</p> <p>8.404,62 - 2.713,50 /- 2.862,32 = 5.691,12 /5.542,30</p> <p>5.691,12 /5.542,30 x 75,043% = 4.270,79 /4.159,11</p> <p>4.270,79 /4.159,11 - 425,88 /- 228,84</p>
---	---	--	---	---

	- 9.742,33 /- 10.186,33 /- 10.186,33 = - 3.404,36 /- 3.848,36 /- 4.398,50 6.621,75 /5.923,47 x 33,257% = 2.202,20 /1.969,97	/- 168,56 - 11.964,72 = - 4.285,72 /- 4.129,66 8.003,62 x 33,257% = 2.661,76	= 38,47 220,99 /0 x 33,257% = 73,49 /0	- 7.512 = - 3.667,09 /- 3.581,73 4.270,79 /4.159,11 x 33,257% = 1.420,34 /1.383,20
	- 7.690,08 /- 8.134,08 /- 8.528,16 (totaal saldo federale personenbelasting) 4.863,96 /4.863,96 /4.631,73 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting) 18.880,92 /18.880,92 /18.254,62 x 7% = 1.321,66 /1.321,66 /1.277,82 731,28 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 865,51 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 134,23 Totaal: - 1.638,69 /- 2.082,69 /- 2.752,84	- 3.628,62 /- 3.628,62 /- 3.581,73 (totaal saldo federale personenbelasting) 1.493,83 /1.493,83 /1.383,20 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting) 5.377,20 /5.377,20 /5.313,47 x 7% = 354,84 /354,84 /371,94 428,18 /394,90 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 732,23 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 304,05 /- 337,33 Totaal: - 2.062,44 /- 2.062,44 /- 2.163,92		
Gehuwd (gemeenschappelijke aanslag)	Totaal: - 1.638,69 /- 2.082,69 /- 2.752,84 (zie bovenstaande berekening)	Totaal: - 2.062,44 /- 2.062,44 /- 2.163,92 (zie bovenstaande berekening)		

Tabel 45: casus gescheiden doctorandus

Bijlage 4: casus andere inkomsten

	Assistent	Bursaal
Alleenstaand (afzonderlijke aanslag) ASSISTENT Forfait beroepskosten: 30% (maximum 4.880) Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 9.338,81 (beroepsinkomen) - 899,37 (divers inkomen) Ingehouden roerende voorheffing: 75	3.883,60 (bruto onroerend inkomen) - 100 (gewone interestaftrek) = 3.783,60 (netto onroerend inkomen) 1.000 (bruto roerend inkomen) - 500 (kostenaftrek) = 500 (afzonderlijk belast aan 15%) 3.000 (bruto divers inkomen) - 300 (kostenaftrek) = 2.700 (afzonderlijk belast aan 33%)	3.883,60 (bruto onroerend inkomen) - 100 (gewone interestaftrek) = 3.783,60 (netto onroerend inkomen) 1.000 (bruto roerend inkomen) - 500 (kostenaftrek) = 500 (afzonderlijk belast aan 15%) 3.000 (bruto roerend inkomen) - 450 (kostenaftrek) = 2.550 (afzonderlijk belast aan 30%)

<p><u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid</u>: 365,98</p> <p>BURSAAL <u>Ingehouden bedrijfsvoorheffing</u>: 166,14 (beroepsinkomen)</p> <p><u>Ingehouden roerende voorheffing</u>: 75</p> <p><u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid</u>: 253,74</p>	<p>34.131,10 (bruto bezoldiging) - 4.880 (forfait beroepskosten) = 29.251,10 (netto bezoldiging) + 2.043,08 (vervangingsinkomen) = 31.294,18 (netto beroepsinkomen)</p> <p>35.077,78 (gezamenlijk belastbaar inkomen)</p> <p>12.583 (verschuldigde belasting na toepassing progressieve tarieven) - 2.247,50 (belastingvrije som) - 97,22 (belastingvermindering vervangingsinkomen) = 10.238,28 (hoofdsom)</p> <p>500 x 15% = 75 (afzonderlijke belasting roerend inkomen) + 2.700 x 33% = 891 (afzonderlijke belasting divers inkomen) = 966 (afzonderlijke belasting)</p> <p>11.204,28 (belasting staat) x 75,043% = 8.408,03 (federale personenbelasting/gereduceerde belasting staat)</p> <p>8.408,03 - 616,22 (belastingvermindering langetermijnsparen) - 9.338,81 (ingehouden bedrijfsvoorheffing beroepsinkomen) - 75 (ingehouden roerende voorheffing) - 899,37 (ingehouden bedrijfsvoorheffing uitvinding) = - 2.521,37 (saldo federale personenbelasting)</p> <p>8.408,03 x 33,257% = 2.796,26 (gewestelijke personenbelasting)</p> <p>10.588,07 x 7% = 741,16 (aanvullende gemeentebelasting)</p> <p>405,19 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 365,98 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = 39,21</p> <p>Totaal: 1.055,26</p>	<p>1.497,74 (vervangingsinkomsten)</p> <p>8.328,34 (gezamenlijk belastbaar inkomen)</p> <p>2.082,09 (verschuldigde belasting na toepassing progressieve tarieven) - 2.247,50 (belastingvrije som) = 0 (belasting staat)</p> <p>0 x 75,043% = 0 (federale personenbelasting/gereduceerde belasting staat)</p> <p>0 - 166,14 - 75 = - 241,14 (saldo federale personenbelasting)</p> <p>0 x 33,257% = 0 (gewestelijke personenbelasting)</p> <p>0 x 7% = 0 (aanvullende gemeentebelasting)</p> <p>0 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 253,74 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 253,74</p> <p>Totaal: - 494,88</p>
--	---	--

	<u>ASSISTENT</u>	<u>PARTNER</u>	<u>BURSAAL</u>	<u>PARTNER</u>
Feitelijk samenwonend (afzonderlijke aanslag)	1.941,80 - 50 = 1891,80	1.941,80 - 50 = 1.891,80	1.941,80 - 50 = 1.891,80	1.941,80 - 50 = 1891,80
<u>PARTNER</u> Bruto belastbaar beroepsinkomen: 41.726,40	1.000 - 500 = 500		1.000 - 500 = 500	
Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 12.096,72	3.000 - 300 = 2.700		3.000 - 450 = 2.550	
<u>Ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid:</u> 462,08	34.131,10 - 4.880 = 29.251,10 + 2.043,08 = 31.294,18	41.726,40 - 4.880 = 36.846,40	1.494,74	41.726,40 - 4.880 = 36.846,40
	33.185,98	38.738,20	6.436,54	38.738,20
	11.731,69 - 2.247,50 - 110,80 = 9.373,39	14.230,19 - 2.247,50 = 11.982,69	1.609,14 - 2.247,50 = 0	14.230,19 - 2.247,50 = 11.982,69
	500 x 15% = 75 + 2.700 x 33% = 891 = 966			
	10.339,39 x 75,043% = 7.758,99	11.982,69 x 75,043% = 8.992,17	0 x 75,043% = 0	11.982,69 x 75,043% = 8.992,17
	7.758,99 - 616,22 - 9.338,81 - 75 - 899,37 = - 3.170,41	8.992,17 - 705 - 12.096,72 = - 3.808,55	0 - 166,14 - 75 = - 241,14	8.992,17 - 705 - 12.096,72 = - 3.808,55
	7.758,99 x 33,257% = 2.580,41	8.992,17 x 33,257% = 2.990,53	0 x 33,257% = 0	8.992,17 x 33,257% = 2.990,53
	9.723,18 x 7% = 680,62	11.277,70 x 7% = 789,44	0 x 7% = 0	11.277,70 x 7% = 789,44
	380,60 - 365,98 = 14,62	452,77 - 462,08 = - 9,31	0 - 253,74 = - 253,74	452,77 - 462,08 = - 9,31
	Totaal: <u>105,24</u>	Totaal: <u>- 38,89</u>	Totaal: <u>- 494,88</u>	Totaal: <u>- 38,89</u>

Wettelijk samenwonend Jaar 1: afzonderlijke aanslag	<u>ASSISTENT</u> 1.941,80 - 50 = 1891,80	<u>PARTNER</u> 1.941,80 - 50 = 1.891,80	<u>BURSAAL</u> 1.941,80 - 50 = 1.891,80	<u>PARTNER</u> 1.941,80 - 50 = 1.891,80
	1.000 - 500 = 500		1.000 - 500 = 500	
	3.000 - 300 = 2.700		3.000 - 450 = 2.550	
	34.131,10 - 4.880 = 29.251,10 + 2.043,08 = 31.294,18	41.726,40 - 4.880 = 36.846,40	1.494,74	41.726,40 - 4.880 = 36.846,40
	33.185,98	38.738,20	6.436,54	38.738,20
	11.731,69 - 2.247,50 - 110,80 = 9.373,39	14.230,19 - 2.247,50 = 11.982,69	1.609,14 - 2.247,50 = 0	14.230,19 - 2.247,50 = 11.982,69
	500 x 15% = 75 + 2.700 x 33% = 891 = 966			
	10.339,39 x 75,043% = 7.758,99	11.982,69 x 75,043% = 8.992,17	0 x 75,043% = 0	11.982,69 x 75,043% = 8.992,17
	7.758,99 - 616,22 - 9.338,81 - 75 - 899,37 = - 3.170,41	8.992,17 - 705 - 12.096,72 = - 3.808,55	0 - 166,14 - 75 = - 241,14	8.992,17 - 705 - 12.096,72 = - 3.808,55
	7.758,99 x 33,257% = 2.580,41	8.992,17 x 33,257% = 2.990,53	0 x 33,257% = 0	8.992,17 x 33,257% = 2.990,53
	9.723,18 x 7% = 680,62	11.277,70 x 7% = 789,40	0 x 7% = 0	11.277,70 x 7% = 789,40
	380,60 - 365,98 = 14,62	452,77 - 462,08 = - 9,31	0 - 253,74 = - 253,74	452,77 - 462,08 = - 9,31
	Totaal: <u>105,24</u>	Totaal: <u>- 38,89</u>	Totaal: <u>- 494,88</u>	Totaal: <u>- 38,89</u>
Jaar 2: gemeenschappelijke aanslag	<u>ASSISTENT</u> 1.941,80 - 50 = 1.891,80	<u>PARTNER</u> 1.941,80 - 50 = 1.891,80	<u>BURSAAL</u> 1.941,80 - 50 = 1.891,80	<u>PARTNER</u> 1.941,80 - 50 = 1.891,80
<u>ASSISTENT</u> <u>Ingehouden</u> <u>bedrijfsvoorheffing:</u> 9.624,81	1.000 - 500 = 500		1.000 - 500 = 500	41.726,40 - 4.880 = 36.846,40

(beroepsinkomen) – 899,37 (divers inkomen) PARTNER Ingehouden bedrijfsvoorheffing: 12.408,72 (partner assistent) – 7.956 (partner bursaal)	3.000 - 300 = 2.700		3.000 - 450 = 2.550	Toepassing huwelijksquotiënt: tot 30% x 36.846,40 = 11.053,92 (max. 11.090)
	34.131,10 - 4.880 = 29.251,10 + 2.043,08 = 31.294,18	41.726,40 - 4.880 = 36.846,40	1.494,74 + 9.595,26 = 11.090	
	33.185,98	38.738,20	12.981,80	29.142,94
	11.731,69 - 2.247,50 - 110,80 = 9.373,39	14.230,19 - 2.247,50 = 11.982,69	3.245,45 - 2.247,50 - 114,91 = 883,04	9.912,32 - 2.247,50 = 7.664,82
	500 x 15% = 75 + 2.700 x 33% = 891 = 966		500 x 15% = 75 + 2.550 x 30% = 765 = 840	
	10.339,39 x 75,043% = 7.758,99	11.982,69 x 75,043% = 8.992,17	958,04 x 75,043% = 718,94	7.664,82 x 75,043% = 5.751,91
	7.758,99 - 616,22 - 9.624,81 - 75 - 899,37 = - 3.456,41	8.992,17 - 705 - 12.408,72 = - 4.121,55	718,94 - 252,54 - 166,14 - 75 = 225,26 + 765 = 990,26	5.751,91 - 543,44 - 7.956 = - 2.747,53
	7.758,99 x 33,257% = 2.580,41	8.992,17 x 33,257% = 2.990,53	718,94 x 33,257% = 239,10	5.751,91 x 33,257% = 1.912,91
	- 7.577,96 (totaal saldo federale personenbelasting)		- 1.757,27 (totaal saldo federale personenbelasting)	
	5.570,94 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting)		2.152,01 (totaal saldo gewestelijke personenbelasting)	
	21000,86 x 7% = 1.470,06 (aanvullende gemeentebelasting)		8.591,88 x 7% = 601,43 (aanvullende gemeentebelasting)	
	731,28 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 828,06 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 96,78		496,80 (bijzondere bijdrage sociale zekerheid) - 715,82 (ingehouden bijzondere bijdrage sociale zekerheid) = - 219,02	
	Totaal: - 633,74		Totaal: 777,15	
Gehuwd (gemeenschappelijke aanslag)	Totaal: - 633,74 (zie bovenstaande bovenstaande berekening)		Totaal: 777,15 (zie bovenstaande berekening)	

Tabel 46: casus andere inkomsten

HOODSTUK 5. OVER DE GRENZEN HEEN: HET STATUUT VAN DOCTORANDI IN DE FRANSE GEMEENSCHAP (BELGIE), NEDERLAND, FRANKRIJK EN HET VERENIGD KONINKRIJK

---

605. Niet alleen in de Vlaamse Gemeenschap, maar ook in België en tussen de omringende landen kunnen verschillen worden vastgesteld in het statuut van doctorandi, gaande van een zuiver studentenstatuut tot een volwaardig werknemersstatuut.¹⁷⁸⁰ Dit betekent ook dat de fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties daarvan sterk kunnen variëren, met name inzake de verschuldigheid van inkomstenbelastingen en/of de onderworpenheid aan sociale zekerheid. Met het oog op eventuele aanbevelingen ter verbetering van het statuut van doctorandi in Vlaanderen (cfr. hoofdstuk 7) wordt in dit hoofdstuk gefocust op een rechtsvergelijkende analyse van de omringende landen (extern) en de Franse Gemeenschap (intern).

606. Voor de Franse Gemeenschap, Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk wordt ingegaan op de invulling van het doctoraat, het statuut van doctorandi en de fiscaal- en sociaalrechtelijke consequenties van een dergelijk statuut. Een rechtsvergelijking is in eerste instantie slechts relevant wanneer min of meer dezelfde invulling wordt gegeven aan het doctoraat als in de Vlaamse Gemeenschap. Het betreft overigens een functionele rechtsvergelijking waarbij de nadruk ligt op relevante gelijkenissen en verschillen in het (fiscaal- en sociaalrechtelijke) statuut van doctorandi. De keuze voor deze rechtsstelsels is te verantwoorden vanuit de vaststelling dat doctorandi in deze omringende landen worden aangeworven onder vrij uiteenlopende statuten. Zo maakt men in de Franse Gemeenschap hetzelfde onderscheid tussen assistenten en bursalen als in de Vlaamse Gemeenschap. Bursalen ontvangen in tegenstelling tot assistenten geen belastbaar loon, maar een fiscaal vrijgestelde beurs die evenzeer onderworpen is aan de sociale zekerheid.¹⁷⁸¹ Nederlandse doctorandi worden overwegend aangeworven als werknemers-promovendi maar sinds 2016 zijn

---

¹⁷⁸⁰ E. SCHEERLINCK, K. DE BRUCKER en P. KERKHOVE, "De implementatie van de bachelor-master-structuur: eenheid in verscheidenheid? Een vergelijkende landenstudie", *TORB* 2011, (203) 214.

¹⁷⁸¹ Art. 23 en 30 WIB 92; art. 3bis, 12, § 1, 15, 2° en 7° RSZ-besluit; circ. 6 april 1998, nr. Ci.RH.241/499.925; circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

enkele universiteiten gestart met een experiment rond promotiestudenten. Zowel werknemers-promovendi als promotiestudenten blijken onder de toepassing van de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid te ressorteren.¹⁷⁸² De Franse wetgeving biedt alle (publieke) universiteiten de mogelijkheid om gebruik te maken van een *contrat doctoral* waarmee doctorandi in een werknemersstatuut worden geplaatst. Zij zijn bijgevolg inkomstenbelastingen verschuldigd en maken aanspraak op sociale zekerheidsrechten.¹⁷⁸³ In het Verenigd Koninkrijk worden doctorandi ten slotte uitsluitend aangeworven als studenten, eventueel met een beurs. Een dergelijke beurs is principieel niet onderworpen aan de inkomstenbelastingen, noch aan de sociale zekerheid.¹⁷⁸⁴

607. Na vastgesteld te hebben welke invulling deze rechtsstelsels geven aan het doctoraat, wordt wat betreft het statuut van doctorandi verder gekeken naar de financieringsmogelijkheden, de termijn en het takenpakket – zoals dat voor de Vlaamse Gemeenschap al aan bod kwam in het tweede hoofdstuk. De fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi focussen voornamelijk op het regime van de sociale zekerheid en de inkomstenbelastingen. Daarbij wordt getracht het nettoloon of de nettobeurs van de doctorandus vast te stellen (na afhouding van eventuele sociale bijdragen en voorheffingen op de inkomstenbelastingen) – zoals dat voor de Vlaamse Gemeenschap al werd geanalyseerd in het derde hoofdstuk. We gaan uit van het inkomstenjaar 2020, dat in principe is gekoppeld aan het aanslagjaar 2021. In het vierde hoofdstuk werd duidelijk dat de levensfasen waarin Vlaamse doctorandi zich tijdens (en na

---

¹⁷⁸² Belastingdienst, *Meer over loonheffingen*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/internati_onaal/personeel/u_bent_niet_in_nederland_gevestigd_loonheffingen_inhouden/wat_zijn_loonheffingen; PNN, *Position paper: bursalen en afwijkende aanstellingsvormen*, <https://www.hetpnn.nl/2014/01/26/pnn-position-paper-bursary-system/>; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een nieuw perspectief op promoveren, hoe het Groningse promotieonderwijsprogramma echt werkt*, <https://www.scienceguide.nl/2018/05/een-nieuw-perspectief-op-promoveren/>; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een promotiebeurs biedt de zekerheid van een onderzoeksbaan*, <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/25/een-promotiebeurs-biedt-meer-sociale-zekerheid-dan-een-onderzoekersbaan-a1610924>; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 39-40.

¹⁷⁸³ Art. 1 décret du 23 avril 2009; art. L412-2 code de la recherche; circulaire du 24 juin 2009 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche.

¹⁷⁸⁴ UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 9-10.

het doctoraat) kunnen bevinden, een significante invloed hebben op hun fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut. Deze studie was voornamelijk van belang om het onderscheid tussen assistenten en bursalen te duiden, waardoor hier niet afzonderlijk op zal worden ingegaan, maar opvallende zaken terloops zullen worden gesignaleerd.

1. De Franse Gemeenschap

1.1 *Het doctoraat*

608. Met betrekking tot de Franse Gemeenschap kan worden verwezen naar het decreet van 7 november 2013.¹⁷⁸⁵ De term doctor wordt hierin omschreven als *“de academische graad van niveau 8 die de studies van de derde cyclus bekrachtigt, uitgereikt door een universiteit en behaald na verdediging van een proefschrift”*.¹⁷⁸⁶ In tegenstelling tot de CHO, legt het decreet van 7 november 2013 een duidelijke link met het Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren alsook met het Berlijn communiqué van 2003 (cfr. Bolognaproces) (*supra* randnummers 73 en 76). De derde cyclus waarvan sprake omvat de doctoraatsopleiding en de werkzaamheden in verband met de voorbereiding van een doctoraatsthesis.¹⁷⁸⁷ De academische graad van doctor wordt toegekend na de verdediging van een thesis die getuigt van de vaardigheden tot creativiteit, wetenschappelijk onderzoek evenals de verspreiding van de resultaten door de doctorandus. De doctorale proef bestaat meer bepaald uit: *“(1) het opstellen van een persoonlijk en origineel werk dat de vorm kan aannemen van een dissertatie in het vak, van een proefwerk van de kandidaat dat de coherentie laat uitkomen van een geheel van publicaties van wetenschappelijke aard met de doctorandus als auteur of medeauteur, of een dissertatie in verband met een werk, een project of verwezenlijkingen met de doctorandus als auteur of medeauteur; en (2) de publieke voordracht van dat werk waarbij wordt aangetoond dat dit werk van kwaliteit is, origineel en dat de kandidaat het vermogen heeft dat*

---

¹⁷⁸⁵ Decreet 7 november 2013 tot bepaling van het hogeronderwijslandschap en de academische organisatie van de studies, BS 18 december 2013 (hierna: decreet 7 november 2013).

¹⁷⁸⁶ Art. 15, 29° decreet 7 november 2013.

¹⁷⁸⁷ Art. 66 decreet 7 november 2013.

wetenschappelijk te verspreiden".¹⁷⁸⁸ Afgezien van de verschillende omschrijving van het doctoraat, lijkt inhoudelijk hetzelfde te worden verwacht van de doctorandus als in de Vlaamse Gemeenschap. De doctoraatsopleiding wordt daarentegen uitdrukkelijk vermeld in het decreet van 7 november 2013 als (decretale) voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor.¹⁷⁸⁹

1.2 Assistenten versus bursalen

609. Waalse doctorandi kunnen worden aangeworven onder verschillende statuten, dewelke vergelijkbaar zijn met de toepasselijke statuten in de Vlaamse Gemeenschap. Globaal gezien kan men opnieuw twee grote categorieën van doctorandi onderscheiden, met name assistenten en bursalen.¹⁷⁹⁰ Deze statuten gaan op hun beurt gepaard met verscheidene financieringsmogelijkheden.¹⁷⁹¹

1.2.1 Assistenten

610. Assistentenmandaten (*mandats d'assistant*) worden bezoldigd via de werkingsmiddelen van de universiteiten (*allocation de fonctionnement*).¹⁷⁹² De wet van 27 juli 1971 of de financieringswet – ondertussen weliswaar meerdere malen gewijzigd – regelt voor de Franse Gemeenschap (nog steeds) de toekenning van een jaarlijkse overheidsbijdrage bedoeld om de werkingsuitgaven van de

---

¹⁷⁸⁸ De werkzaamheden in verband met de voorbereiding van het doctoraat stemmen forfaitair overeen met 180 studiepunten. Het voltooiën van de doctoraatsopleiding leidt tot een getuigschrift dat forfaitair overeenstemt met 60 studiepunten; Art. 71 decreet 7 november 2013; I. HALLEUX, "Oser le doctorat", *Objectif Recherche* 2006, (2) 2.

¹⁷⁸⁹ Art. 116 decreet 7 november 2013; E. SCHEERLINCK, K. DE BRUCKER en P. KERKHOVE, "De implementatie van de bachelor-master-structuur: eenheid in verscheidenheid? Een vergelijkende landenstudie", *TORB* 2011, (203) 214.

¹⁷⁹⁰ V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 186; Belgian Federal Office for Scientific, Technical and Cultural Affairs, *Belgian report on science, technology and innovation 2001. The Belgian innovation system: lessons and challenges*, Brussel, OSTC, 2002, 78.

¹⁷⁹¹ Groupe de travail sur le financement de l'enseignement supérieur en communauté française, *Premier rapport intermédiaire remis au secrétaire perpétuel le 15 juillet 2011*, s.l., Académie Royale de Belgique, 2011, 27; M. POURTOIS, *Etude comparative du financement public des universités en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne*, Namur, CERPE, 2019, 14.

¹⁷⁹² M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 375-376; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 190.

universiteiten te financieren.¹⁷⁹³ Deze bijdrage bestaat uit een vast bedrag en een variabel bedrag, dat afhankelijk is van het aantal ingeschreven studenten.¹⁷⁹⁴ In vergelijking met de Vlaamse Gemeenschap is er dus een veel zwakkere link tussen de financiering toegekend aan universiteiten en hun output.¹⁷⁹⁵ Merk op dat assistenten geen deel uitmaken van het academisch personeel (hier begrepen als het onderwijzend personeel), maar van het wetenschappelijk personeel. In tegenstelling tot de Vlaamse Gemeenschap schafte de Franse Gemeenschap deze vroeger ingestelde distinctie tussen beide categorieën niet af (*supra* randnummer 32).¹⁷⁹⁶ De duur van het mandaat bedraagt in principe zes jaar (dit slaat op een initiële termijn van twee jaar, dewelke tweemaal kan worden hernieuwd).¹⁷⁹⁷ Uitzonderlijke omstandigheden geven aanleiding tot een bijkomende termijn van één jaar (maximum driemaal hernieuwbaar).¹⁷⁹⁸ Zulke uitzonderlijke

---

¹⁷⁹³ B. BAYENET, "Le financement de l'enseignement universitaire en Communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (1) 10-11; M. POURTOIS, *Etude comparative du financement public des universités en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne*, Namur, CERPE, 2019, 12.

¹⁷⁹⁴ Art. 25-26 wet 27 juli 1971; voor meer informatie betreffende de verdeling van de overheidsbijdrage zie art. 28-36 wet 27 juli 1971; Het KB van 31 oktober 1953 is tevens van toepassing; L. DETROUX, "Les principes du financement de l'enseignement supérieur en Communauté française", *Doc.Min.Fin.* 2009, (139) 155-156; P. FEYEREISEN, S.H. DESPOINTES en M.O. BURGUERA, "La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (5) 14-15; B. BAYENET, "Le financement de l'enseignement universitaire en Communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (1) 15-16; Federaal wetenschapsbeleid, *De instellingen en het beleid inzake Wetenschap, Technologie en Innovatie in België*, http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/BRISTI/Instell_nl.pdf, 74; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 190; Groupe de travail sur le financement de l'enseignement supérieur en communauté française, *Premier rapport intermédiaire remis au secrétaire perpétuel le 15 juillet 2011*, s.l., Académie Royale de Belgique, 2011, 17; J.-E. CHARLIER en M. MOLITOR, «Les dynamiques de fusion dans l'enseignement supérieur francophone de 1999 à 2009», *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2015, (5) 40; M. POURTOIS, *Etude comparative du financement public des universités en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne*, Namur, CERPE, 2019, 13.

¹⁷⁹⁵ Groupe de travail sur le financement de l'enseignement supérieur en communauté française, *Premier rapport intermédiaire remis au secrétaire perpétuel le 15 juillet 2011*, s.l., Académie Royale de Belgique, 2011, 35; C. FALLON, « Des chiffres de la politique à la politique du chiffre: le cas des réformes du financement de la recherche dans les universités Belges Francophones », *Reflets et perspectives* LIII 2014, (113) 120.

¹⁷⁹⁶ Art. 4 KB 31 oktober 1953; P. FEYEREISEN, S.H. DESPOINTES en M.O. BURGUERA, "La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (5) 16-17; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 373.

¹⁷⁹⁷ Art. 9, § 1 KB 31 oktober 1953.

¹⁷⁹⁸ Art. 9, § 2 KB 31 oktober 1953; Art. 51 UCL, règlement administratif des membres du corps scientifique, 2011, <https://cdn.uclouvain.be/groups/cms-editors-pers/internet/RAMCS.pdf>; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 378.

omstandigheden betreffen bijvoorbeeld ziekte of zwangerschap.¹⁷⁹⁹ De werktijd dient voor 50% te worden gespendeerd aan doctoraatsonderzoek en voor 50% aan onderwijsgerelateerde activiteiten.¹⁸⁰⁰

611. Belangrijk in dat verband is het onderscheid tussen gemeenschapsuniversiteiten en vrije universiteiten. Gemeenschapsuniversiteiten stellen hun assistenten in de regel tijdelijk aan (*supra* randnummer 122). Hetzelfde debat als in Vlaanderen betreffende het arbeidsrechtelijke statuut van assistenten aan vrije universiteiten kan hier worden gevoerd en dient meer bepaald te worden teruggebracht tot de discussie over artikel 41 van de financieringswet. Dit artikel bepaalt dat vrije universiteiten voor hun assistenten moeten voorzien in een statuut dat gelijkwaardig is aan dat van de gemeenschapsuniversiteiten.¹⁸⁰¹ De vraag rees of dit gelijkwaardig statuut kon worden opgelegd door middel van een arbeidsovereenkomst dan wel getuigde van een publiekrechtelijk statuut. Uit de rechtspraakanalyse in het eerste hoofdstuk blijkt dat moet worden geopteerd voor een arbeidsovereenkomst (*supra* randnummer 67).¹⁸⁰² Ongeacht hun arbeidsrechtelijke statuut, ontvangen assistenten een salaris gelijk aan 3.095,08 euro in het eerste jaar van het doctoraat, aangevuld met vakantiegeld en een eindejaarspremie.¹⁸⁰³ Dit salaris is fiscaalrechtelijk onderworpen aan de inkomstenbelastingen, wat betekent dat bedrijfsvoorheffing wordt ingehouden door de universiteit en het loon verder moet

---

¹⁷⁹⁹ Art. 21 en 27 ULB, Texte coordonné des dispositions relatives à la carrière du corps scientifique et du corps académique, 2020, <https://www.ulb.be/fr/documents-officiels/texte-coordonne>.

¹⁸⁰⁰ Art. 6 KB 31 oktober 1953; ULB, *Les sources de financement de la recherche*, <https://www.ulb.ac.be/dr/docs/finrechercheoct2010.pdf>, 19; UMONS, *Le doctorat, un marathon en 10 étapes...*, <https://sharepoint1.umons.ac.be/FR/universite/concom/corsci/Documents/VadeMecumDoctorat.pdf>, 10; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 195.

¹⁸⁰¹ Art. 41 financieringswet; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 373.

¹⁸⁰² Zie bijvoorbeeld Arbh. Brussel 5 juni 2018, *JTT* 2018, 277; RvS 5 juli 1993, nr. 43.707, *APT* 1993, 280; RvS 30 juni 1995, nr. 54.149, *JT* 1996, 172; RvS 5 juli 1993, nr. 44.052, *Soc.Kron.* 1994, 70.

¹⁸⁰³ Arrêté royal 21 avril 1965 portant statut pécuniaire du personnel scientifique de l'état, *BS* 15 mei 1965; Université de Namur, *Echelles de traitements mensuels bruts à temps plein au 01-4-2020 (index 174.10)*, <https://www.unamur.be/universite/jobs/baremes>; CNE-UCL, « Les traitements des personnels des universités », *Le droit de savoir* 2018, (1) 9; Université de Liège, *Le statut RH du doctorant*, https://www.ulg.ac.be/upload/docs/application/pdf/2018-01/3._statut_rh_du_doctorant.pdf.

worden aangegeven in de aangifte personenbelasting.¹⁸⁰⁴ De gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistent-onderzoekers (80%) geldt ook voor de Franse Gemeenschap aangezien dit een federale maatregel betreft.¹⁸⁰⁵ Assistenten zijn principieel onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers.¹⁸⁰⁶

1.2.2 Bursalen

612. Daarnaast kunnen verschillende financieringskanalen worden vermeld die leiden tot de aanwerving van **bursalen**. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen het persoonsgebonden en het projectgebonden doctoraatsonderzoek. Binnen het persoonsgebonden doctoraatsonderzoek (*mandats*) kan in eerste instantie de Waalse tegenhanger van het FWO worden aangehaald, met name *le Fonds de la Recherche Scientifique* (hierna: FNRS).¹⁸⁰⁷ Net zoals het FWO vormt het FNRS een afsplitsing van het vroegere NFWO. De overheid van de Franse Gemeenschap verleent ieder jaar subsidies aan het FNRS, waarmee onder meer mandaten kunnen worden gefinancierd op basis van competitie.¹⁸⁰⁸ Het meest

---

¹⁸⁰⁴ Art. 23 en 30 WIB 92; Conseil Fédéral de la Politique Scientifique, *Rapport d'activités 2000*, Bruxelles, Conseil Fédéral de la Politique Scientifique, 18.

¹⁸⁰⁵ Art. 275/3 WIB; Groupe de travail sur le financement de l'enseignement supérieur en communauté française, *Premier rapport intermédiaire remis au secrétaire perpétuel le 15 juillet 2011*, s.l., Académie Royale de Belgique, 2011, 44-45.

¹⁸⁰⁶ Art. 12, § 1 RSZ-besluit.

¹⁸⁰⁷ L. DETROUX, "Les principes du financement de l'enseignement supérieur en Communauté française", *Doc.Min.Fin.* 2009, (139) 157; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 186; Belgian Federal Office for Scientific, Technical and Cultural Affairs, *Belgian report on science, technology and innovation 2001. The Belgian innovation system: lessons and challenges*, Brussel, OSTC, 2002, 78.

¹⁸⁰⁸ Art. 1-2 en 6, § 1 décret 17 juillet 2013 relatif au financement de la Recherche par le Fonds nationale de la Recherche scientifique, *MB 20 août 2013* (hierna: décret 17 juli 2013); R. MARTIN, "Le financement de la recherche scientifique en communauté Française", *Les info de l'AGERS 2004*, (13) 14; CPS, *Evaluation de la politique scientifique de la Wallonie et la Fédération Wallonie-Bruxelles*, Liège, CPS, 102; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 376; Federaal wetenschapsbeleid, *De instellingen en het beleid inzake Wetenschap, Technologie en Innovatie in België*, http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/BRISTI/Instell_nl.pdf, 74; R. HALLEUX en G. XHAYET, *La liberté de chercher: histoire du fonds national Belge de la recherche scientifique*, Liège, Editions de l'université de Liège, 2007, 43; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 193; Groupe de travail sur le financement de l'enseignement supérieur en communauté française, *Premier rapport intermédiaire remis au secrétaire perpétuel le 15 juillet 2011*, s.l., Académie Royale de Belgique, 2011, 9.

gekende mandaat waarvoor aanvragen tot financiering worden ingediend is hetgeen van "aspirant FNRS", dat vergelijkbaar is met het FWO-aspirantschap.¹⁸⁰⁹ Aspiranten van het FNRS dienen evenwel verbonden te zijn aan een universiteit van de Franse Gemeenschap.¹⁸¹⁰ Nog verschillend is dat er geen tweemaal maar driemaal kan worden geapliqueerd op hetzelfde mandaat.¹⁸¹¹ Een dergelijk mandaat wordt in principe toegekend voor een periode van vier jaar (de initiële termijn bedraagt twee jaar en kan éénmaal worden verlengd).¹⁸¹² In het geval van moederschap, vaderschap, adoptie of ziekte (van minstens 1 maand) wordt het mandaat opgeschort en de doctoraatstermijn verlengd met de periode gedurende dewelke het niet werd uitgevoerd.¹⁸¹³ De volledige werktijd dient te worden gewijd aan het doctoraatsonderzoek, met uitzondering van acht uur per week, waarin onderwijsgerelateerde of administratieve taken kunnen worden opgenomen.¹⁸¹⁴ Aspiranten van het FNRS ontvangen een beurs van 2.319,70 euro per maand gedurende de eerste termijn van twee jaar, die verder wordt aangevuld met vakantiegeld.¹⁸¹⁵ Deze beurs wordt vrijgesteld van belasting, maar is niettemin onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers.¹⁸¹⁶

---

¹⁸⁰⁹ UMONS, *Le doctorat, un marathon en 10 étapes...*, <https://sharepoint1.umons.ac.be/FR/universite/concom/corsci/Documents/VadeMecumDoctorat.pdf>, 13; P. FEYEREISEN, S.H. DESPOINTES en M.O. BURGUERA, "La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (5) 18.

¹⁸¹⁰ Art. 2 règlement mandat aspirant (ASP), adopté par le conseil d'administration du F.R.S.-FNRS du 23 juin 2020 (hierna: règlement aspirant FNRS).

¹⁸¹¹ Art. 6 règlement aspirant FNRS.

Art 3 règlement aspirant FNRS verwijst voor wat betreft de toelatingsvoorwaarden naar artikel 115 decreet 7 november 2013, waardoor er, in tegenstelling tot de Vlaamse Gemeenschap, meer uniformiteit bestaat inzake de diplomaveisten; art. 3 règlement aspirant FNRS.

¹⁸¹² Art. 6, § 2 decreet 17 juli 2013; Art. 1 en 8 règlement aspirant FNRS; ADRE UCL, *Financement de la recherche à l'UCL*, Louvain-la-Neuve, ADRE, 15; FNRS, *Soutenir la recherche depuis 90 ans FNRS*, Brussel, FNRS, s.d., 9; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 376; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 193.

¹⁸¹³ Art. 23-24 règlement aspirant FNRS; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 378.

¹⁸¹⁴ Art. 13 règlement aspirant FNRS.

¹⁸¹⁵ De beurs wordt vastgesteld op 27.836,40 euro per jaar voor de eerste termijn van twee jaar. Voor de tweede termijn van twee jaar wordt dit bedrag opgetrokken naar 29.158,56 euro; Art. 8 règlement dispositions financières et sociales du mandat aspirant (ASP), adopté par le conseil d'administration du F.R.S.-FNRS du 4 octobre 2017; FNRS, *Ressources humaines du chercheur FNRS*, <https://www.frs-fnrs.be/fr/documents-utiles-rh>.

¹⁸¹⁶ Circ. 6 april 1998, nr. Ci.RH.241/499.925; Art. 15, 2° RSZ-besluit; Art. 2 règlement dispositions financières et sociales du mandat aspirant (ASP), adopté par le conseil d'administration du F.R.S.-FNRS du 4 octobre 2017.

613. Ten tweede dient melding te worden gemaakt van *le Fonds Spécial de Recherche* (hierna: FSR).¹⁸¹⁷ Inhoudelijk leunt dit fonds nog steeds aan bij de speciale onderzoeksfondsen die op federaal niveau werden ingesteld bij het KB van 22 april 1985. De overheid van de Franse Gemeenschap verleent hiervoor jaarlijks subsidies aan de universiteiten, die onderling worden verdeeld op basis van hun aandeel in het vierjarige gemiddelde van het totaal aantal behaalde academische graden. Bovendien zijn zij gehouden tot een eigen inbreng die minstens 17,5% van de aan hen toegekende subsidies vertegenwoordigt.¹⁸¹⁸ Zoals gezegd, bevinden universiteiten zich sinds 1995 in de mogelijkheid om doctorandi aan te werven onder een bursaalstatuut (zie *supra* randnummer 238 voor de voorwaarden waaraan moet worden voldaan; bijvoorbeeld het niet overschrijden van het nettobedrag van assistenten).¹⁸¹⁹ Net zoals aspiranten van het FNRS, ontvangen zij een beurs aangevuld met vakantiegeld (van ongeveer dezelfde hoogte).¹⁸²⁰ Deze beurs wordt vrijgesteld van belasting, maar is

---

¹⁸¹⁷ L. DETROUX, "Les principes du financement de l'enseignement supérieur en Communauté française", *Doc.Min.Fin.* 2009, (139) 157; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 189; Groupe de travail sur le financement de l'enseignement supérieur en communauté française, *Premier rapport intermédiaire remis au secrétaire perpétuel le 15 juillet 2011*, s.l., Académie Royale de Belgique, 2011, 9.

¹⁸¹⁸ Art. 2-3 décret 30 janvier 2014 relatif au financement de la recherche dans les universités, *MB* 12 mai 2014 (hierna: décret 30 januari 2014); R. MARTIN, "Le financement de la recherche scientifique en communauté Française", *Les info de l'AGERS* 2004, (13) 14; CPS, *Evaluation de la politique scientifique de la Wallonie et la Fédération Wallonie-Bruxelles*, Liège, CPS, 103; Federaal wetenschapsbeleid, *De instellingen en het beleid inzake Wetenschap, Technologie en Innovatie in België*, http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/BRISTI/Instell_nl.pdf, 80; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 193; Groupe de travail sur le financement de l'enseignement supérieur en communauté française, *Premier rapport intermédiaire remis au secrétaire perpétuel le 15 juillet 2011*, s.l., Académie Royale de Belgique, 2011, 9.

¹⁸¹⁹ *Com.IB* nr. 38/37 en 38/38; Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677; UMONS, *Le doctorat, un marathon en 10 étapes...*, <https://sharepoint1.umons.ac.be/FR/universite/concom/corsci/Documents/VadeMecumDoctorat.pdf>, 10; ADRE UCL, *Financement de la recherche à l'UCL*, Louvain-la-Neuve, ADRE, 15; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAVEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 377.

¹⁸²⁰ Vaak stemmen universiteiten de hoogte van hun beurzen af op de beursbedragen van het FNRS. Er wordt uitdrukkelijk bepaald dat de beurs niet lager mag zijn dan het bedrag dat de FNRS uittrekt voor FRIA-beurzen en niet hoger mag zijn dan het nettobedrag dat een assistent ontvangt; Zie bijvoorbeeld art. 6.1 Liège Université, *Règlement des bourses de doctorat*, https://www.uliege.be/upload/docs/application/pdf/2017-10/reglement_des_bourses_de_doctorat-finalise.pdf; Art. 4 UCL, *Règlement des bourses de doctorat et de post-doctorat octroyées par l'UCL*, <https://cdn.uclouvain.be/groups/cms-editors-pers/internet/R%C3%A8glement%20des%20bourses%20de%20doctorat%20et%20de%20post-doctorat.pdf>; Université de Liège, *Le statut RH du doctorant*, https://www.ulg.ac.be/upload/docs/application/pdf/2018-01/3._statut_rh_du_doctorant.pdf.

desondanks onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers.¹⁸²¹ De duur van een dergelijke beurs kan vrij worden bepaald door de universiteiten, maar bedraagt vaak minder dan vier jaar aangezien het de bedoeling is om nog andere financiering te bekomen, bijvoorbeeld via het FNRS.¹⁸²² Voor een eventuele opschorting van de beurs en verlenging van de doctoraatstermijn zijn zij eveneens afhankelijk van de universiteiten. Dit wordt bijvoorbeeld toegestaan in het geval van moederschap, vaderschap of adoptie.¹⁸²³ Net zoals bij het FNRS, moet de volledige werktijd worden besteed aan het doctoraatsonderzoek.¹⁸²⁴ Merk op dat wanneer de doctorandus in kwestie niet in aanmerking komt voor een fiscaal vrijgestelde beurs, men evengoed kan opteren voor een werknemersstatuut (via een arbeidsovereenkomst).¹⁸²⁵

614. Beiden financieringskanalen kunnen eveneens worden aangewend ter bezoldiging van het projectgebonden doctoraatsonderzoek (*projets*).¹⁸²⁶ Daarenboven kan melding worden gemaakt van *les Actions de Recherche Concertée* (hierna: ARC) die op hun beurt aanleunen bij de geconcerteerde onderzoeksacties die op federaal niveau werden ingesteld bij het KB van 7 juli 1976.¹⁸²⁷ De overheid van de Franse Gemeenschap verleent hiervoor jaarlijks

---

¹⁸²¹ Art. 3bis en 15, 7° RSZ-besluit; Art. 1-2 KB 5 juli 1996; P. FEYEREISEN, S.H. DESPOINTES en M.O. BURGUERA, "La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (5) 20; Conseil Fédéral de la Politique Scientifique, *Rapport d'activités 2000*, Bruxelles, Conseil Fédéral de la Politique Scientifique, 16-17.

¹⁸²² ADRE UCL, *Financement de la recherche à l'UCL*, Louvain-la-Neuve, ADRE, 16 en 19; Art. 2.5 UCL, Règlement des bourses de doctorat et de post-doctorat octroyées par l'UCL, <https://cdn.uclouvain.be/groups/cms-editors-pers/internet/R%C3%A8glement%20des%20bourses%20de%20doctorat%20et%20de%20post-doctorat.pdf>.

¹⁸²³ Art. 1-3 décret du 17 décembre 2003 portant sur le prolongement des mandats et contrats liés aux activités de recherche suite à un repos pré et postnatal, *MB* 31 december 2003; Art. 3.2 Liège Université, Règlement des bourses de doctorat, https://www.uliege.be/upload/docs/application/pdf/2017-10/reglement_des_bourses_de_doctorat-finalise.pdf; Art. 2.5 UCL, Règlement des bourses de doctorat et de post-doctorat octroyées par l'UCL, <https://cdn.uclouvain.be/groups/cms-editors-pers/internet/R%C3%A8glement%20des%20bourses%20de%20doctorat%20et%20de%20post-doctorat.pdf>; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAYEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 378.

¹⁸²⁴ Art. 5.1 UCL, Règlement des bourses de doctorat et de post-doctorat octroyées par l'UCL, <https://cdn.uclouvain.be/groups/cms-editors-pers/internet/R%C3%A8glement%20des%20bourses%20de%20doctorat%20et%20de%20post-doctorat.pdf>.

¹⁸²⁵ In principe geldt de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing uit artikel 275/3 WIB hier dan ook.

¹⁸²⁶ ADRE UCL, *Financement de la recherche à l'UCL*, Louvain-la-Neuve, ADRE, 8-9.

¹⁸²⁷ L. DETROUX, "Les principes du financement de l'enseignement supérieur en Communauté française", *Doc.Min.Fin.* 2009, (139) 157; R. MARTIN, "Le financement de la recherche scientifique en communauté Française", *Les info de l'AGERS* 2004, (13) 14; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT,

subsidies aan de universiteiten die als volgt worden verdeeld: (1) 60% van de subsidies wordt verdeeld volgens hun aandeel in het vierjarige gemiddelde van het totaal aantal behaalde academische graden; (2) 20% hiervan wordt verdeeld volgens hun aandeel in het vierjarige gemiddelde van het aantal uitgereikte diploma's van de derde cyclus; en (3) 20% hiervan wordt verdeeld volgens hun aandeel in de financiering die ten gevolge van het kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling van de EU werd toegekend aan de universiteiten, het aantal postdocs, het academisch personeel dat buiten de Franse Gemeenschap een doctoraat heeft behaald evenals het aantal citaties en publicaties.¹⁸²⁸ De door het ARC gefinancierde projecten worden toegekend voor een periode van maximaal vijf jaar (meer specifiek voor vijf maal twaalf maanden).¹⁸²⁹ De onderzoekers op projectfinanciering worden aangeworven onder een bursaalstatuut of een werknemersstatuut (via een arbeidsovereenkomst).¹⁸³⁰

615. In deze context kan nog worden verwezen naar het "*Partenariat Wallonie-Bruxelles pour les chercheurs et les chercheuses*", dat uitvoering geeft aan het Europese Handvest voor Onderzoekers en de Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers, Het Europees Partnerschap voor Onderzoekers en de Innovatieve Unie (cfr. Europa 2020-strategie).¹⁸³¹ Eén van de actiepunten (actiepunt 6) betreft de sociale zekerheidsdekking van bursalen. Er wordt benadrukt dat alle bursalen in de Franse Gemeenschap zouden moeten worden

---

«Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 190.

¹⁸²⁸ Art. 6 decret 30 januari 2014; C. FALLON, « Des chiffres de la politique à la politique du chiffre: le cas des réformes du financement de la recherche dans les universités Belges Francophones », *Reflets et perspectives* LIII 2014, (113) 117.

¹⁸²⁹ Art. 10 decret 30 januari 2014; ULB, *Les sources de financement de la recherche*, <https://www.ulb.ac.be/dr/docs/finrechercheoct2010.pdf>, 8; V. CABIAUX en F. THYS-CLEMENT, «Gérer les carrières des chercheurs dans un contexte de profil de recherche en progression: université libre de Bruxelles, Belgique» in H. CONNELL (ed.), *La gestion de la recherche universitaire: relever le défi au niveau des établissements*, Paris, OCDE Publishing, 2005, (179) 191.

¹⁸³⁰ UMONS, *Le doctorat, un marathon en 10 étapes...*, <https://sharepoint1.umons.ac.be/FR/universite/concom/corsci/Documents/VadeMecumDoctorat.pdf>, 10; in principe geldt de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing uit artikel 275/3 WIB hier dan ook.

¹⁸³¹ Partenariat Wallonie-Bruxelles pour les chercheurs et les chercheuses, adopté par les Gouvernements de la Fédération Wallonie-Bruxelles et de la Wallonie le 26 mai 2011, http://www.recherchescientifique.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=7fd4743364b1e01da3e94652fd7ac3578f14a446&file=fileadmin/sites/sirs/upload/sirs_super_editor/sirs_editor/documents/SPW_DG06_Partenaire_FWB_FR_BD.pdf.

onderworpen aan de sociale zekerheid, om op die manier hun arbeidsomstandigheden te verbeteren en zo meer (buitenlandse) onderzoekers aan te trekken. Een ander actiepunt (actiepunt 9) heeft betrekking op het bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van onderzoekscarrières evenals de leesbaarheid van hun statuut. Er werd vastgesteld dat de job van onderzoeker vandaag wordt uitgeoefend onder verscheidene statuten wat een negatieve impact heeft op de stabiliteit en kwaliteit van het werk. In dat opzicht wordt het noodzakelijk geacht vooruitgang te boeken op het vlak van harmonisatie en versterking van de statuten.¹⁸³²

616. Verder dient ook te worden gewezen op het decreet van 19 juli 1991 inzake de loopbaan van wetenschappelijke onderzoekers.¹⁸³³ De doelstelling van de decreetgever was simpelweg gericht op het verlenen van erkenning voor bepaalde beroepskwalificaties door de toekenning van een overeenkomstige titel en salarisschaal.¹⁸³⁴ Het decreet is onder meer van toepassing op de universiteiten van de Franse Gemeenschap.¹⁸³⁵ Om hier als onderzoeker een beroep op te kunnen doen, moet men zijn aangeworven op basis van een arbeidsovereenkomst, die niet wordt gefinancierd met de werkingsmiddelen van de universiteit.¹⁸³⁶ Er wordt een onderscheid gemaakt tussen vijf niveaus – de niveaus A tot E – waarvoor men vanaf niveau B een verzoek tot erkenning kan indienen.¹⁸³⁷ Niveau A omvat meer bepaald de titel van “assistant de recherche” en wordt geacht te zijn verworven gedurende de volledige termijn waarin onderzoeksactiviteiten worden uitgevoerd door de onderzoeker/doctorandus in

---

¹⁸³² Een ander voorbeeld van een actiepunt is het streven naar een meer open en transparante rekrutering (hieronder valt specifiek de afschaffing van het leeftijds criterium voor kandidaten die een aanvraag willen indienen bij het FNRS); Partenariat Wallonie-Bruxelles pour les chercheurs et les chercheuses, adopté par les Gouvernements de la Fédération Wallonie-Bruxelles et de la Wallonie le 26 mai 2011, http://www.recherchescientifique.be/index.php?eID=tx_nawsecured&u=0&g=0&hash=7fd4743364b1e01da3e94652fd7ac3578f14a446&file=fileadmin/sites/sirs/upload/sirs_super_editor/sirs_editor/documents/SPW_DG06_Partenariat_FWB_FR_BD.pdf, 3-4 en 9.

¹⁸³³ Décret 19 juillet 1991 relatif à la carrière des chercheurs scientifiques, *MB* 26 septembre 1991 (hierna: decret 19 juli 1991).

¹⁸³⁴ P. FEYEREISEN, S.H. DESPOINTES en M.O. BURGUERA, “La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française”, *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (5) 27; Federaal wetenschapsbeleid, *De instellingen en het beleid inzake Wetenschap, Technologie en Innovatie in België*, http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/BRISTI/Instell_nl.pdf, 80-81.

¹⁸³⁵ Art. 1, 2° decret 19 juli 1991.

¹⁸³⁶ Art. 2 decret 19 juli 1991; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAEYEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 377.

¹⁸³⁷ Art. 4-9 decret 19 juli 1991; M. EL BERHOUMI en L. VANCRAEYEBECK, *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 377.

kwestie.¹⁸³⁸ De salarisschaal van een "assistant de recherche" zou in principe overeen moeten komen met die van een assistent.¹⁸³⁹ Concreet dienen universiteiten die doctorandi aanwerven via een arbeidsovereenkomst (niet gefinancierd met werkingsmiddelen) hen dus eenzelfde salaris toe te kennen als assistenten. Los daarvan blijkt het decreet eerder nuttig te zijn voor al meer ervaren onderzoekers die op zulke wijze een bepaalde kwalificatie en bijgevolg een bepaald salaris kunnen afdwingen.¹⁸⁴⁰

1.2.3 Inschrijving als doctoraatsstudent en doctoraatsopleiding (doctoraatscholen)

617. Iedere doctorandus dient zich in te schrijven als **doctoraatsstudent**, ongeacht het vigerende statuut.¹⁸⁴¹ Zoals reeds eerder werd aangehaald, vormt de doctoraatsopleiding een decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor.¹⁸⁴² De verschillende doctoraatscholen spelen hierin een essentiële rol.¹⁸⁴³ Een doctoraatschool kan meer specifiek worden omschreven als de "*coördinatiestructuur die als opdracht heeft de oprichting van thematische doctoraatscholen op haar gebied toe te laten, te bevorderen en te stimuleren*".¹⁸⁴⁴ Momenteel bestaan er 22 doctoraatscholen die verbonden zijn aan het FNRS.¹⁸⁴⁵ Een thematische doctoraatschool kan vervolgens worden gedefinieerd als een "*onderzoeks- en onderwijsstructuur, belast met het verstrekken van de doctoraatsopleiding op de studiegebieden van de doctoraatscholen waaronder ze ressorteert*".¹⁸⁴⁶ *L'Académie de Recherche et*

---

¹⁸³⁸ Art. 4 en 10 decreet 19 juli 1991; P. FEYEREISEN, S.H. DESPOINTES en M.O. BURGUERA, "La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (5) 17 en 27.

¹⁸³⁹ Art. 17 decreet 19 juli 1991.

¹⁸⁴⁰ P. FEYEREISEN, S.H. DESPOINTES en M.O. BURGUERA, "La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, (5) 27.

¹⁸⁴¹ Art. 100, § 3 en 101 decreet 7 november 2013; UMONS, *Le doctorat, un marathon en 10 étapes...*,

<https://sharepoint1.umons.ac.be/FR/universite/concom/corsci/Documents/VadeMecumDoctorat.pdf>, 16; Wallonie-Bruxelles campus, *Etudiez en Belgique Francophone!*, http://www.studyinbelgium.be/sites/default/files/pictures/etudiez_en_belgique_francophone.pdf, 24.

¹⁸⁴² Art. 116 decreet 7 november 2013.

¹⁸⁴³ M. FONTAINE, "Faut-il encadrer les doctorants?», *Annales de droit de Louvain* 2000, (117) 121.

¹⁸⁴⁴ Art. 15, 30° decreet 7 november 2013.

¹⁸⁴⁵ FNRS, *Ecoles doctorales près le FNRS - Graduate Colleges*, <http://www.fnrs.be/index.php/financements/ecoles-doctorales/ecoles-doctorales-pres-le-fnrs>.

¹⁸⁴⁶ Art. 15, 31° decreet 7 november 2013.

d'Enseignement supérieur (hierna: ARES) staat in voor de inrichting van deze thematische doctoraatsscholen en bijgevolg voor het aanbod van de doctoraatsopleidingen (dit gebeurt in overleg met de doctoraatsscholen bij het FNRS).¹⁸⁴⁷ De machtiging aan de universiteiten om een dergelijke opleiding te organiseren wordt toegekend per studiegebied of geheel van studiegebieden op voorwaarde dat zij een thematische doctoraatsschool omvatten die erkend is door de ARES en die bij de overeenstemmende doctoraatsschool van het FNRS behoort.¹⁸⁴⁸ De thematische doctoraatsscholen hebben een interuniversitair karakter¹⁸⁴⁹ en worden dus niet gegroepeerd per universiteit zoals in de Vlaamse Gemeenschap.

618. De doctoraatsopleidingen worden verbonden met de specifieke competenties van de onderzoeksteams en geven aan de gediplomeerde een hoge wetenschappelijke en professionele kwalificatie.¹⁸⁵⁰ Er wordt evenwel ruimte gelaten voor voldoende flexibiliteit in die zin dat voor iedere doctorandus – weliswaar in overleg met de promotor – een geïndividualiseerd plan kan worden uitgedacht. De doctoraatsopleiding wordt georganiseerd rond drie grote pijlers, namelijk (1) de thematische vorming; (2) de transversale vorming; en (3) de wetenschappelijke productie. Het betreft onder meer het volgen van cursussen, de deelname aan seminaries of projecten evenals de publicatie van artikelen. Deze activiteiten worden in de regel aangeboden door de thematische doctoraatsscholen, maar het is perfect mogelijk om ook daarbuiten bepaalde vaardigheden te ontwikkelen.¹⁸⁵¹ In het licht van de hedendaagse Europese en nationale verwachtingen rond het doctoraatstraject – namelijk het verbreden van het kennisveld van de doctorandus die ook buiten de academische wereld kan worden tewerkgesteld – en gelet op de grotere uniformiteit tussen de universiteiten, zou men kunnen overwegen om de doctoraatsopleiding ook in Vlaanderen als een decretale voorwaarde op te nemen in de CHO.

---

¹⁸⁴⁷ Art. 21, 12° decreet 7 november 2013.

¹⁸⁴⁸ Art. 91, lid 1 decreet 7 november 2013; UMONS, *Le doctorat, un marathon en 10 étapes...*, <https://sharepoint1.umons.ac.be/FR/universite/concom/corsci/Documents/VadeMecumDoctorat.pdf>, 8.

¹⁸⁴⁹ Wallonie Bruxelles Campus, *Etudes doctorales*, <http://www.studyinbelgium.be/fr/content/etudes-doctorales>.

¹⁸⁵⁰ Art. 71, § 1 decreet 7 november 2013.

¹⁸⁵¹ ULB, *Formation doctorale*, <https://www.ulb.ac.be/rech/doctorants/doctorat-formation-en-bref.html>; ULiège, *Formation doctorale*, http://www.fmv.uliege.be/upload/docs/application/pdf/2010-08/doctorat_aee.pdf.

1.3 Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi: sociale zekerheid werknemers en onderwerping personenbelasting assistenten

619. In de Franse Gemeenschap worden doctorandi aangeworven onder een assistentenmandaat of een bursaalstatuut. Assistenten ontvangen een salaris dat onderworpen is aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid, maar afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit worden zij tijdelijk aangesteld dan wel gerekruteerd op basis van een arbeidsovereenkomst. Bursalen krijgen een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs die onderworpen is aan de sociale zekerheid. Aangezien de personenbelasting en de sociale zekerheid – behoudens enkele uitzonderingen¹⁸⁵² – op federaal niveau worden geregeld, kan hiervoor worden verwezen naar het derde en het vierde hoofdstuk. Het loon van assistenten wordt vastgesteld op 3.095,08 euro per maand in het eerste jaar van het doctoraat. De doctoraatsbeurs van bursalen (specifiek FNRS-aspiranten) bedraagt 2.319,70 euro per maand gedurende de eerste termijn van twee jaar. Zoals gezegd, kennen universiteiten hun doctorandi een beurs toe van ongeveer dezelfde hoogte (voor zover het nettobedrag van assistenten niet wordt overschreden)¹⁸⁵³ zodat het niet relevant is hier nog afzonderlijk op in te gaan.

620. Zowel assistenten als bursalen zijn in beginsel onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers (*supra* randnummer 195 e.v. voor een meer gedetailleerde bespreking). Dit betekent dat de universiteit een werknemersbijdrage van 13,07% inhoudt op het brutobedrag van het loon/de doctoraatsbeurs. Toegepast op het brutoloon van 3.095,08 euro en de brutodoctoraatsbeurs van 2.319,70 euro zijn assistenten en bursalen een werknemersbijdrage verschuldigd van respectievelijk 404,53 euro¹⁸⁵⁴ en 239,09 euro¹⁸⁵⁵. Aangezien het brutoloon van assistenten hoger ligt dan de

---

¹⁸⁵² Denk bijvoorbeeld aan de gewestelijke personenbelasting, de belastingvermindering voor eigen woningen (in Wallonië de *chèque habitat*), de onroerende voorheffing, de gezinsbijslag en het zorgkrediet.

¹⁸⁵³ Rekening houdende met de voorwaarde die de circulaire stelt aan fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurzen dat het nettobedrag dat een assistent ontvangt niet mag worden overschreden.

¹⁸⁵⁴ $3.095,08 \times 13,07\% = 404,53$.

¹⁸⁵⁵ $2.319,70 \times 13,07\% = 303,18$

brutodoctoraatsbeurs van bursalen dienen zij ook een hogere bijdrage te betalen. Bursalen kunnen bovendien profiteren van de werkbonus (dit is een vermindering van de werknemersbijdrage) ten belope van 64,09 euro, nu hun brutodoctoraatsbeurs het grensbedrag van 2.611,78 euro niet overschrijdt. Na aftrek van de werknemersbijdragen houden assistenten en bursalen nog een loon/doctoraatsbeurs over van respectievelijk 2.690,55 euro en 2.080,61 euro.

621. In tegenstelling tot bursalen – die een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen – zijn assistenten met hun salaris onderworpen aan de inkomstenbelastingen, wat betekent dat bedrijfsvoorheffing wordt ingehouden door de universiteit en het salaris moet worden aangegeven in de aangifte personenbelasting (*supra* randnummer 248 e.v. voor een meer gedetailleerde bespreking). Een loon van 2.690,55 euro stemt in dat opzicht overeen met een bedrijfsvoorheffing van 658,49 euro. De vermindering voor alleenstaanden ten belope van 26 euro mag in principe nog worden toegepast, wat neerkomt op een bedrag van 632,49 euro aan bedrijfsvoorheffing. Na aftrek van de bedrijfsvoorheffing houdt de assistent nog een loon over van 2.058,06 euro.

622. Ten slotte moet ook rekening worden gehouden met de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid, die zowel assistenten als bursalen verschuldigd zijn (bursalen kunnen deze recupereren via hun aangifte personenbelasting aangezien de definitieve verrekening ervan gebeurt in functie van het netto belastbaar gezinsinkomen; *supra* randnummer 214). Zij wordt vastgesteld op respectievelijk 28,55 euro¹⁸⁵⁶ en 20,02 euro¹⁸⁵⁷ voor assistenten en bursalen. Na aftrek van de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid houden assistenten en bursalen nog een nettoloon/doctoraatsbeurs over van respectievelijk 2.029,51 euro en 2.060,59 euro. Zo zien we dat het nettobedrag dat beide categorieën van doctorandi ontvangen redelijk gelijklopend is, maar overigens iets lager ligt dan in de Vlaamse Gemeenschap (*supra* randnummers 263 en 265).¹⁸⁵⁸

Werkbonus: $205,65 - (0,2194 \times (2.319,70 - 1.674,49)) = 64,09$
 $303,18 - 64,09 = 239,09$.

¹⁸⁵⁶ $18,60 \text{ euro} + 1,10\% \times (3.095,08 - 2.190,18) = 28,55 \text{ euro}$.

¹⁸⁵⁷ $18,60 \text{ euro} + 1,10\% \times (2.319,70 - 2.190,18) = 20,02 \text{ euro}$.

¹⁸⁵⁸ Belgian Federal Office for Scientific, Technical and Cultural Affairs, *Belgian report on science, technology and innovation 2001. The Belgian innovation system: lessons and challenges*, Brussel, OSTC, 2002, 89.

2. Nederland

2.1 *De promotie*

623. In Nederland wordt het begrip “promotie” of “promoveren” gebruikt voor het behalen van de graad van doctor. Deze laatste term kan eveneens voorkomen in de betekenis van het doctoraatstraject zelf. De “promovendus” kan daarbij worden vermeld als synoniem voor de doctorandus. De bepalingen betreffende de promotie kunnen worden teruggevonden in de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.¹⁸⁵⁹ Er wordt een indicatie aangereikt van de beoogde eindcompetenties voor de toelating tot de promotie, met name “*het schrijven van een proefschrift of het vervaardigen van een proefontwerp als proeve van bekwaamheid tot het zelfstandig beoefenen van de wetenschap*”.¹⁸⁶⁰ Het volgen van een doctoraatsopleiding lijkt niet expliciet te worden geformuleerd als een wettelijke voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. De promovendus moet evenwel voldoen aan de eisen die worden gesteld in het promotiereglement, waarin onder meer het takenpakket en eventueel de te volgen opleiding wordt opgenomen.¹⁸⁶¹ Daarnaast verwijst het promotiereglement veelal ook naar het opleidings- en begeleidingsplan, waarin de te volgen opleiding individueel per promovendus wordt vastgelegd.¹⁸⁶² Hieruit kan worden afgeleid dat de doctoraatsopleiding toch een wezenlijk onderdeel vormt van het traject dat promovendi dienen te doorlopen.

2.2 *Werknemers-promovendi versus promotiestudenten*

624. Anders dan in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, worden Nederlandse doctorandi hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend gerekruteerd op basis

---

¹⁸⁵⁹ Wet 8 oktober 1992 houdende bepalingen met betrekking tot het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, www.overheid.nl (hierna: WHW).

¹⁸⁶⁰ Art. 7.18, lid 2, b WHW.

¹⁸⁶¹ Art. 7.18, lid 2, c en 7.19, lid 1, a WHW; zie bijvoorbeeld hoofdstuk 6 promotiereglement Tilburg University, <https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderwijs/promoveren/reglement>.

¹⁸⁶² Zie bijvoorbeeld art. 6.2 promotiereglement Tilburg University, <https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderwijs/promoveren/reglement>; Art. 10 promotiereglement Universiteit Maastricht, vastgesteld door het college van decanen op 13 mei 2020; Art. 10 promotiereglement Universiteit Twente, vastgesteld door het College voor Promoties in de vergadering van 20 november 2019; <https://www.utwente.nl/en/education/tgs/currentcandidates/phd/downloads/ut-promotiereglement.pdf>.

van een werknemersstatuut.¹⁸⁶³ Momenteel wordt op beperkte schaal geëxperimenteerd met de aanwerving van bursalen of zogenaamde "promotiestudenten". Hoewel over het algemeen kan worden gesproken van een meer eenvormig statuut, wordt het onderzoek aan de universiteiten nochtans op verschillende manieren gefinancierd.¹⁸⁶⁴

2.2.1 Werknemers-promovendi

625. Het overgrote deel van de promovendi is zoals gezegd in dienst van de universiteit en wordt tewerkgesteld onder een **werknemersstatuut**.¹⁸⁶⁵ Zij kunnen in eerste instantie worden gefinancierd via de eerste geldstroom, die meer bepaald betrekking heeft op de jaarlijkse "rijksbijdrage".¹⁸⁶⁶ Deze bijdrage is afkomstig van de overheid en wordt verdeeld onder de universiteiten op basis hun aandeel in het aantal bekostigde graden, het aantal promoties en de voorziening onderzoek (de bijdrage bestaat uit een vast en een variabel bedrag).¹⁸⁶⁷

---

¹⁸⁶³ M. DE GOEDE, R. BELDER en J. DE JONGE, *Promoveren in Nederland, motivatie en loopbaanverwachtingen van promovendi*, Den Haag, Rathenau Instituut, 2014, 11; Antwoord op de schriftelijke vragen van het lid Westerveld (GroenLinks) inzake promovendi van de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap, 15 maart 2019, antwoord 2; VSNU, *Typen promovendi*, 2019, https://www.vsnunl/files/documenten/Feiten_en_Cijfers/Typering_promovendi_2019.pdf.

¹⁸⁶⁴ B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 13.

¹⁸⁶⁵ M. DE GOEDE, R. BELDER en J. DE JONGE, *Promoveren in Nederland, motivatie en loopbaanverwachtingen van promovendi*, Den Haag, Rathenau Instituut, 2014, 12; VSNU, *Typen promovendi*, https://www.vsnunl/files/documenten/Feiten_en_Cijfers/Typering%20promovendi%202013-RH-def-20130719.pdf.

¹⁸⁶⁶ Art. 2.5 WHW; Ministerie van OCW, *Het Nederlandse wetenschapssysteem, institutioneel overzicht*, Ministerie van OCW, 2007, 7 en 10; Vsnu, *Funding*, https://www.vsnunl/en_GB/funding-of-universities.html; M. POURTOIS, *Etude comparative du financement public des universités en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne*, Namur, CERPE, 2019, 20.

¹⁸⁶⁷ Er werd voor gekozen om de verdeling op basis van het aantal promoties te beperken tot 20%. Daarvoor ontvingen universiteiten een vast bedrag per promotie (wat natuurlijk een prikkel vormt voor het aannemen van meer en meer promovendi die in een zo kort mogelijke tijd promoveren). De bedoeling hiervan is om meer stabiliteit en voorspelbaarheid bij de toekenning van financiële middelen voor onderzoek mogelijk te maken. De stijging van het aantal gepromoveerden zorgde immers ook voor een stijging van het aandeel van de promoties in de totale onderzoeksbekostiging waardoor dit een sturende werking kreeg. Door de verdeling op basis van het aantal promoties te beperken tot 20%, zal een stijging van het aantal promoties minder schommelingen teweeg brengen in de financiering; Nota van toelichting bij het besluit van 19 september 2016 tot wijziging van het uitvoeringsbesluit WHW 2008 onder meer in verband met een andere bekostigingswijze van het wetenschappelijk onderzoek, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-346.html>; Art. 4.20-4.23 besluit van 22 september 1993 houdende uitvoeringsbepalingen van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, www.overheid.nl (hierna: uitvoeringsbesluit WHW 2008); Art. 4 regeling van de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap van 3 juni 2008 houdende vaststelling van nadere regels vanwege financiering in het hoger onderwijs, www.overheid.nl (regeling financiën hoger onderwijs); C. CHIONG MEZA, *De*

626. Daarnaast is het mogelijk om financiering te bekomen via de tweede geldstroom. Hiertoe behoren de financiële middelen die via competitie worden toegekend door de “Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek” (hierna: NWO)¹⁸⁶⁸ en de “Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen” (hierna: KNAW) – die op hun beurt een jaarlijkse bijdrage ontvangen van de overheid.¹⁸⁶⁹ Het NWO, enerzijds, heeft tot opdracht om de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek te bevorderen en nieuwe ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek te initiëren en te stimuleren, in het bijzonder door de toewijzing van middelen. Bij het uitvoeren van deze taak richt zij zich hoofzakelijk op het universitair onderzoek.¹⁸⁷⁰ De KNAW, anderzijds, heeft een iets ruimer takenpakket, met name het “uitwisselen van informatie tussen leden onderling en met andere wetenschapsbeoefenaren en wetenschappelijke organisaties; het adviseren van de minister over aangelegenheden op het gebied van de wetenschapsbeoefening; en het bevorderen van de wetenschapsbeoefening door werkzaamheden op dat gebied te doen verrichten”.¹⁸⁷¹ Beide instellingen bieden financiële ondersteuning voor zowel mandaten als projecten.¹⁸⁷²

Nederlandse universiteiten, feiten en cijfers 2012, Den Haag, Rathenau Instituut, 2012, 8; H. VOSSENSTEYN, H. DE BOER en B. JONGBLOED, *Chronologisch overzicht van ontwikkelingen in de bekostigingssystematiek voor het Nederlandse hoger onderwijs*, CHEPS, 2017, 14; Ministerie van OCW, *Wetenschapsvisie 2025, keuzes voor de toekomst*, Den Haag, Ministerie van OCW, 2014, 22; M. POURTOIS, *Etude comparative du financement public des universités en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne*, Namur, CERPE, 2019, 21.

¹⁸⁶⁸ Het NWO is vergelijkbaar met het FWO in Vlaanderen; B. DENTERS, M. SANDERS, T. STEEN en L. HELFER, “Doctoraatsopleidingen in Nederland en Vlaanderen”, *Res publica* 2015, (369) 377.

¹⁸⁶⁹ Art. 19 wet 7 juli 1987 houdende herziene regeling van de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-wetenschappelijk Onderzoek, www.overheid.nl (hierna: wet op de NWO); Art. 2.6a WHW; Ministerie van OCW, *Het Nederlandse wetenschapssysteem, institutioneel overzicht*, Ministerie van OCW, 2007, 10; PROUT, *Financial matters*, <http://prout.nl/phdguide/financial-matters/>; Vsnu, *Funding*, https://www.vsnunl/en_GB/funding-of-universities.html; B. JONGBLOED, *Bekostiging universitair onderzoek: perspectieven op een nieuw sturingsarrangement*, CHEPS, 2002, 26; M. POURTOIS, *Etude comparative du financement public des universités en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne*, Namur, CERPE, 2019, 22.

¹⁸⁷⁰ Art. 3 wet op de NWO; NWO subsidieregeling 2017, www.rijksoverheid.nl; NWO, *Verbinden van wetenschap en samenleving. NWO-strategie 2019-2022*, Pijnacker, Impressed, 2018, 13.

¹⁸⁷¹ Art. 2.1 reglement van de KNAW, <https://www.knaw.nl/shared/resources/knaw/bestanden/reglement-knaw>.

¹⁸⁷² Het vroegere onderscheid tussen respectievelijk assistenten in opleiding en onderzoekers in opleiding was gebaseerd op financiering via de eerste en de tweede geldstroom, maar dit onderscheid werd afgeschaft; E. DE WEERT, “The Netherlands” in K. SADLAK (ed.), *Doctoral studies and qualifications in Europe and the United States: status and prospects*, Bucharest, UNESCO-CEPES, 2004, (77) 79; Ministerie van OCW, *Het Nederlandse wetenschapssysteem, institutioneel overzicht*, Ministerie van OCW, 2007, 8; PROUT, *Financial matters*, <http://prout.nl/phdguide/financial-matters/>; Vsnu, *Funding*, https://www.vsnunl/en_GB/funding-of-universities.html.

627. Alle werknemers in dienst van de universiteit – ongeacht of zij worden betaald uit de eerste of de tweede geldstroom - vallen onder de CAO Nederlandse Universiteiten, die een vrij extensieve regeling bevat over de rechten en plichten van onder andere promovendi.¹⁸⁷³ Het grote voordeel van deze CAO is dat er meer uniformiteit wordt gecreëerd tussen de universiteiten onderling. In de regel bedraagt de duur van het promotietraject vier jaar, waarbij een proeftijd van maximaal 18 maanden kan worden bepaald.¹⁸⁷⁴ Er gelden geen beperkingen ten aanzien van de duur en het aantal opeenvolgende dienstverbanden,¹⁸⁷⁵ wat de universiteiten daaromtrent veel vrijheid geeft. Het dienstverband kan bovendien worden verlengd met de periode van zwangerschapsverlof, bevallingsverlof en ouderschapsverlof.¹⁸⁷⁶ Zowel onderzoeks- als onderwijstaken kunnen worden opgenomen door deze categorie van promovendi.¹⁸⁷⁷

628. In het verleden werden zij - net zoals in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap - aangeworven via een arbeidsovereenkomst bij de bijzondere universiteiten (zijnde instellingen opgericht door private personen) en tijdelijk aangesteld bij de openbare universiteiten (zijnde instellingen opgericht door de overheid).¹⁸⁷⁸ Dit laatste dient evenwel te worden genuanceerd in het licht van de recente wet normalisering rechtspositie ambtenaren (hierna: WNRA).¹⁸⁷⁹ Het doel van deze wet bestaat erin om de rechtspositie van ambtenaren in overeenstemming te brengen met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. In dat opzicht zouden ambtenaren niet meer eenzijdig worden aangesteld, maar eveneens worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst,¹⁸⁸⁰ wat bijgevolg ook een impact heeft op het statuut

---

¹⁸⁷³ Art. 1.1, f en u en 1.4 CAO Nederlandse Universiteiten, 1 januari 2020 tot en met 31 december 2020, Den Haag, vsnu, 2020 (hierna: CAO NU); PROUT, *Legal status and working conditions*, <http://prout.nl/phdguide/legal-status-and-working-conditions/>; PROUT, *Financial matters*, <http://prout.nl/phdguide/financial-matters/>.

¹⁸⁷⁴ Art. 2.3, lid 3 CAO NU; PROUT, *Legal status and working conditions*, <http://prout.nl/phdguide/legal-status-and-working-conditions/>.

¹⁸⁷⁵ Art. 2.3, lid 8 CAO NU

¹⁸⁷⁶ Art. 2.3, lid 6 CAO NU.

¹⁸⁷⁷ Art. 1.1, u CAO NU.

¹⁸⁷⁸ Art. 1.1, h en i WHW; Art. 1.1, j CAO Nederlandse Universiteiten, 1 juli 2017 tot en met 31 december 2019, Den Haag, vsnu, 2017; C. CHIONG MEZA, *De Nederlandse universiteiten, feiten en cijfers 2012*, Den Haag, Rathenau Instituut, 2012, 3.

¹⁸⁷⁹ Wet 9 maart 2017 tot wijziging van de ambtenarenwet en enige andere wetten in verband met het in overeenstemming brengen van de rechtspositie van ambtenaren met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 28 maart 2017 (hierna: WNRA).

¹⁸⁸⁰ Art. 1 WNRA.

van promovendi bij de openbare universiteiten. De CAO Nederlandse Universiteiten stelt het loon van werknemers-promovendi vast op 2.395 euro in het eerste jaar van het doctoraat.¹⁸⁸¹ Daarnaast hebben zij recht op een eindejaarsuitkering gelijk aan 8,3% van het salaris voor dat kalenderjaar¹⁸⁸², een vakantietoelage van 8% van de bezoldiging over de periode van twaalf maanden die is aangevangen met de maand juni van het voorafgaande kalenderjaar¹⁸⁸³ en bouwen zij een aanvullend pensioen op via de universiteit (ten gevolge van hun onderwerping aan de CAO Nederlandse Universiteiten zijn zij aangesloten bij het algemeen burgerlijk pensioenfonds voor overheid en onderwijs of ABP).¹⁸⁸⁴ Alle “werknemers-promovendi” zijn evenwel belastingplichtig, wat betekent dat de universiteit loonbelasting inhoudt op het salaris – dat vervolgens moet worden aangegeven in de inkomstenbelastingen. Bovendien betaalt de universiteit ook sociale premies, waardoor de promovendus sociaal verzekerd is en pensioenrechten opbouwt.¹⁸⁸⁵

2.2.2 Promotiestudenten: een experiment

629. In Nederland werd verschillende jaren geleden een debat geopend over het creëren van een wettelijke grondslag voor de invoering van bursalen of “**promotiestudenten**”. Beweegredenen hiervoor waren de intentie om het aantal promotieplaatsen te verhogen, het ontbreken van een zogenaamde “derde cyclus” binnen het hoger onderwijs alsook de internationale trend om doctorandi aan te werven onder een bursaalstatuut.¹⁸⁸⁶ De discussie daaromtrent vormde

---

¹⁸⁸¹ P0: 2.395 euro; P1: 2.790 euro; P2: 2.920 euro; en P3: 3.061 euro; Art. 3.9 CAO NU; paragraaf 4 bijlage A financiële arbeidsvoorwaarden bij CAO NU.

¹⁸⁸² Art. 3.4 CAO NU; paragraaf 2 bijlage A financiële arbeidsvoorwaarden bij CAO NU.

¹⁸⁸³ Art. 3.11 CAO NU.

¹⁸⁸⁴ Art. 7.1 CAO NU.

¹⁸⁸⁵ Belastingdienst, *Meer over loonheffingen*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/internationaal/personeel/u_bent_niet_in_nederland_gevestigd_loonheffingen_inhouden/wat_zijn_loonheffingen.

¹⁸⁸⁶ Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II 2012/13*, 33 519, nr. 4, 11; Adv.RvS. nr. W05.15.0211/I bij het besluit experiment promotieonderwijs, *Staatscourant* 2016, nr. 6247, 5; Vsnu, *Promotiestudenten dragen bij aan sterke kennissamenleving*, <https://www.vsnu.nl/files/documenten/Factsheets/12%20Factsheet%20Promotiestudent.pdf>; Vsnu, *Passend promoveren, derde fase van het hoger onderwijs vraagt om maatwerk*, http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/VSNU-notitie_Passend_promoveren.pdf; Vsnu, *Dossier promotiestudent*, <https://www.vsnu.nl/promotiestudent.html>; Ministerie van OCW, *Wetenschapsvisie 2025, keuzes*

onderdeel van het wetsvoorstel kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs.¹⁸⁸⁷ Er werd meer bepaald een regeling voor het promotieonderwijs bepleit, dat het gangbare traject voor werknemers-promovendi zou aanvullen. De promotiestudenten waarvan sprake zouden worden gefinancierd uit het profileringsfonds van de universiteit (eerste geldstroom). Bovendien zouden zij een status als student hebben, waarbij de nadruk ligt op het ontvangen van onderwijs dat ook gericht is op een carrière buiten de wetenschap. De universiteit zou voor hen dan ook geen sociale premies moeten betalen.¹⁸⁸⁸ De Raad van State was echter zeer kritisch en adviseerde om de invoering van het promotiestelsel te heroverwegen.¹⁸⁸⁹ De argumenten hiervoor waren het risico op verdringing van werknemers-promovendi, het verdwijnen van de mogelijkheid om onderwijservaring op te doen en het verschil in status dat zou kunnen leiden tot eerste- en tweederangstrajecten.¹⁸⁹⁰ Een kwaliteitsdaling in het wetenschappelijk onderzoek zou een verder gevolg kunnen zijn van de verdringing van werknemers-promovendi. Het gevaar bestaat er immers in dat Nederland een groot deel van zijn aantrekkelijkheid verliest, waardoor de meest intelligente onderzoekers misschien eerder opteren voor een ander land.¹⁸⁹¹ Bovendien heerste twijfel over de aantrekkelijkheid van het voorgestelde promotietraject. De promotiestudent is immers geen werknemer en bouwt geen pensioen of sociale zekerheidsrechten op, noch krijgt deze de kans om relevante onderwijservaring op te doen.¹⁸⁹² Dit zou op zijn beurt kunnen leiden tot een mogelijk verschil in status tussen promotiestudenten en werknemers-promovendi.¹⁸⁹³ Op basis van deze kritiek werd uiteindelijk beslist om af te zien van het wetsvoorstel.¹⁸⁹⁴

---

voor de toekomst, Den Haag, Ministerie van OCW, 2014, 67; R. VAN GESTEL, "Het wettelijk experiment rond de promotiestudent", *Regelmaat* 2020, (52) 54.

¹⁸⁸⁷ Voorstel tot wijziging van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten in verband met de uitvoering van diverse maatregelen, aangekondigd in de strategische agenda hoger onderwijs, onderzoek en wetenschap, 2011-2015.

¹⁸⁸⁸ Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4, 5.

¹⁸⁸⁹ Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4, 10.

¹⁸⁹⁰ Adv.RvS. nr. W05.15.0211/I bij het besluit experiment promotieonderwijs, *Staatscourant* 2016, nr. 6247, 2.

¹⁸⁹¹ Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4, 5-6.

¹⁸⁹² Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4, 6.

¹⁸⁹³ Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4, 7.

¹⁸⁹⁴ Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4, 11.

630. Toch werd de idee om promovendi aan te werven als bursalen niet volledig van de baan geschoven. Er werd beslist om op beperkte schaal te gaan experimenteren met het promotieonderwijs, waardoor een reële inschatting zou kunnen worden gemaakt van de aangehaalde risico's.¹⁸⁹⁵ Zodoende werd het besluit experiment promotieonderwijs aangenomen.¹⁸⁹⁶ Met dit besluit werden 2000 promotieplaatsen gecreëerd over een looptijd van acht jaar (2016-2024). Op aanvraag van een universiteit kan de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap toestemming verlenen voor het verzorgen van promotieonderwijs.¹⁸⁹⁷ Enkel de Rijksuniversiteit Groningen en de Erasmus universiteit Rotterdam hebben deelgenomen aan het experiment, met respectievelijk 850 en 15 promotieplaatsen tijdens een eerste aanvraagronde.¹⁸⁹⁸ Het experiment zou moeten uitwijzen of het aantal gepromoveerden stijgt, het aantal eigen onderzoeksvoorstellen van promovendi toeneemt en hun positie op de arbeidsmarkt verbetert.¹⁸⁹⁹

631. De promotiestudent dient financieel te worden ondersteund via het profileringsfonds (eerste geldstroom) van de universiteit.¹⁹⁰⁰ De duur van het promotietraject kan door de universiteit zelf worden bepaald, maar zou in de regel vier jaar bedragen. Uitzonderlijke omstandigheden – zoals zwangerschap en bevalling, een handicap of chronische ziekte of bijzondere familieomstandigheden – zouden aanleiding geven tot een verlenging van de termijn.¹⁹⁰¹ Het takenpakket bestaat voor een groot deel uit het volgen van promotieonderwijs, wat de

---

¹⁸⁹⁵ Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II 2012/13*, 33 519, nr. 4, 11.

¹⁸⁹⁶ Besluit experiment promotieonderwijs.

¹⁸⁹⁷ Art. 4-5 besluit experiment promotieonderwijs; KNAW, *Promoveren werkt*, Amsterdam, KNAW, 2016, 13.

¹⁸⁹⁸ Antwoorden op de schriftelijke vragen van het lid Özdiil (GroenLinks) van de Tweede Kamer der staten-generaal aan de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap inzake de berichten "promoveren op een studiebeurs" en "Universiteit Groningen kleedt het promoveren verder uit", 12 september 2018; antwoord 2; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 6.

¹⁸⁹⁹ Art. 2 besluit experiment promotieonderwijs; Adv.RvS. nr. W05.15.0211/I bij het besluit experiment promotieonderwijs, *Staatscourant* 2016, nr. 6247, 2; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 6.

¹⁹⁰⁰ Art. 5 besluit experiment promotieonderwijs.

¹⁹⁰¹ Nota van toelichting bij het besluit experiment promotieonderwijs.

promovendus overigens zou moeten voorbereiden op een carrière buiten de wetenschap.¹⁹⁰² In tegenstelling tot voor werknemers-promovendi, zou er ook meer vrijheid zijn in de keuze van het onderwerp. De promotiestudent ontvangt typisch een beurs, waarvan de hoogte nader wordt vastgesteld door de universiteit.¹⁹⁰³ Er zou echter worden uitgegaan van een bedrag dat in overeenstemming is met het netto-maandsalaris van een werknemer-promovendus. In het advies van de Raad van State werd gesteld dat de promotiestudent geen dienstverband heeft met de universiteit. De beurs is als uitkering uit het profileringsfonds onderworpen aan de inkomstenbelastingen, maar creëert geen aanspraak op sociale zekerheidsrechten.¹⁹⁰⁴ De promotiestudent zou evenwel recht hebben op financiële ondersteuning in bijzondere omstandigheden zoals zwangerschap, ziekte, handicap,...¹⁹⁰⁵ Niettegenstaande het advies van de Raad van State, zou er toch sprake zijn van een "fictieve dienstbetrekking" waardoor deze promotiestudenten niet alleen aan de inkomstenbelastingen maar ook aan de sociale zekerheid zijn onderworpen.¹⁹⁰⁶ De bij het experiment promotieonderwijs betrokken universiteiten hebben de overeenkomst met de promotiestudent vooraf laten toetsen door de belastingdienst, wat geleid heeft tot de vaststelling van een dergelijke fictieve dienstbetrekking.¹⁹⁰⁷ Deze promotiestudenten vallen echter niet onder de CAO

---

¹⁹⁰² Art. 1, c besluit experiment promotieonderwijs.

¹⁹⁰³ Art. 9 besluit experiment promotieonderwijs.

¹⁹⁰⁴ Adv.RvS. nr. W05.15.0211/I bij het besluit experiment promotieonderwijs, *Staatscourant* 2016, nr. 6247, 7-8; Zie ook Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4, 11.

¹⁹⁰⁵ Nota van toelichting bij het besluit experiment promotieonderwijs; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een nieuw perspectief op promoveren, hoe het Groningse promotieonderwijsprogramma echt werkt*, <https://www.scienceguide.nl/2018/05/een-nieuw-perspectief-op-promoveren/>; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een promotiebeurs biedt de zekerheid van een onderzoeksbaan*, <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/25/een-promotiebeurs-biedt-meer-sociale-zekerheid-dan-een-onderzoekersbaan-a1610924>; PNN, *Position paper: bursalen en afwijkende aanstellingsvormen*, <https://www.hetpnn.nl/2014/01/26/pnn-position-paper-bursary-system/>.

¹⁹⁰⁶ PNN, *Position paper: bursalen en afwijkende aanstellingsvormen*, <https://www.hetpnn.nl/2014/01/26/pnn-position-paper-bursary-system/>; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een nieuw perspectief op promoveren, hoe het Groningse promotieonderwijsprogramma echt werkt*, <https://www.scienceguide.nl/2018/05/een-nieuw-perspectief-op-promoveren/>; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een promotiebeurs biedt de zekerheid van een onderzoeksbaan*, <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/25/een-promotiebeurs-biedt-meer-sociale-zekerheid-dan-een-onderzoekersbaan-a1610924>; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 39-40.

¹⁹⁰⁷ Antwoord op de schriftelijke vragen van het lid Westerveld (GroenLinks) inzake promovendi van de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap, 15 maart 2019, antwoord 3; R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J.

Nederlandse Universiteiten waardoor zij geen eindejaarsuitkering, vakantietoelage en aanvullend pensioen ontvangen.¹⁹⁰⁸ Bovendien wordt de beurs niet aangepast aan de anciënniteit of familiale situatie (bijvoorbeeld kinderlast).¹⁹⁰⁹ De grote autonomie van de universiteiten, bijvoorbeeld op het vlak van de duur van het traject en de hoogte van de beurs, zorgt bovendien voor veel onduidelijkheid en plaatst de promotiestudent alsnog in een preciaire rechtspositie. Ten slotte dient deze groep van promovendi bij de universiteit te worden ingeschreven als student.¹⁹¹⁰

632. Hoewel het huidige experiment tijdens een eerste aanvraagronde slechts 850 promotieplaatsen bij de Rijksuniversiteit Groningen en 15 promotieplaatsen bij de Erasmus universiteit Rotterdam telde, had de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap aangekondigd dat er geen uitbreiding zou volgen door middel van extra aanvragen.¹⁹¹¹ Na een positieve tussenevaluatie van het experiment (die twee jaar na inwerkingtreding van het besluit diende plaats te vinden)¹⁹¹² en op aandringen van de Kamer, heeft bovenvermelde minister toch besloten een tweede aanvraagronde in te stellen.¹⁹¹³ Zo heeft de Rijksuniversiteit

---

VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001, 2020*, 6.2 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁰⁸ Antwoorden op de schriftelijke vragen van het lid Özdiil (GroenLinks) van de Tweede Kamer der staten-generaal aan de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap inzake de berichten "promoveren op een studiebeurs" en "Universiteit Groningen kleedt het promoveren verder uit", 12 september 2018, antwoord 3; Nota van toelichting bij het besluit experiment promotieonderwijs; Het manifest ter verbetering van de positie van de promotiestudenten, 2 december 2019, <https://hetpnn.nl/wp-content/uploads/2019/12/Manifest-tegen-experiment-promotieonderwijs.pdf>, 2 en 4.

¹⁹⁰⁹ B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 39.

¹⁹¹⁰ Nota van toelichting bij het besluit experiment promotieonderwijs.

¹⁹¹¹ Antwoorden op de schriftelijke vragen van het lid Özdiil (GroenLinks) van de Tweede Kamer der staten-generaal aan de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap inzake de berichten "promoveren op een studiebeurs" en "Universiteit Groningen kleedt het promoveren verder uit", 12 september 2018, antwoord 9.

¹⁹¹² B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>.

Hierop kwam echter veel kritiek; R. VAN GESTEL, "Het wettelijk experiment rond de promotiestudent", *Regelmaat* 2020, (52) 57-58.

¹⁹¹³ Motie van het lid van der Molen C.S., tweede Kamer der staten-generaal 2018-2019, nr. 29338/200; Univers, *Minister wil experiment met student-promovendi toch verlengen*, <https://universonline.nl/2019/07/02/minister-wil-experiment-met-student-promovendi-toch-verlengen>; Beantwoording feitelijke vragen aangaande de tussenevaluatie experiment promotieonderwijs door de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap, www.rijksoverheid.nl.

Groningen opnieuw 650 promotieplaatsen gekregen, ondanks het manifest tegen het experiment dat circuleerde onder Groningse promotiestudenten.¹⁹¹⁴

633. In het verleden maakten enkele Nederlandse universiteiten reeds gebruik van een bursaalstatuut voor hun promovendi. In de rechtspraak ontstond de discussie of de beurs in kwestie diende te worden gekwalificeerd als een arbeidsovereenkomst in de zin van artikel 7:610 BW. In dat opzicht dienen drie essentiële elementen voorhanden te zijn, met name (1) arbeid; (2) loon; en (3) een gezagsverhouding. Het bestaan van een arbeidsovereenkomst hangt overigens niet alleen af van de vorm, maar ook van de feitelijke omstandigheden.¹⁹¹⁵ Zo oordeelde de Hoge Raad op 14 april 2006 dat er een arbeidsovereenkomst bestond tussen de universiteit en haar bursalen. Het arbeidsrechtelijke element wordt voldaan doordat er een prestatie wordt verricht bestaande uit "het voeren van wetenschappelijk onderzoek met het oog op het publiceren van een dissertatie". Op die manier dragen promovendi actief bij aan de verwezenlijking van het primaire doel van de universiteit. De beurs moet worden beschouwd als een beloning voor bovengenoemde arbeid aangezien er een nauwe samenhang is met het verrichten van wetenschappelijk onderzoek (zeker gelet op het feit dat een bursaal die slechts deeltijds werkt een beurs naar rato ontvangt). Op grond van het rechtsvermoeden in artikel 7:610a BW is er vervolgens sprake van een arbeidsovereenkomst vanaf het moment dat men

---

¹⁹¹⁴ Rijksuniversiteit Groningen, *Uitbreiding promotie-experiment RUG goedgekeurd*, <https://www.rug.nl/news/2020/02/uitbreiding-promotie-experiment-rug-goedgekeurd>; PNN, *Manifest tegen experiment promotieonderwijs aangeboden aan tweede kamer*, <https://www.hetpnn.nl/2020/02/04/manifest-tegen-experiment-promotieonderwijs-aangeboden-aan-tweede-kamer/>.

In het manifest wordt aangegeven dat deze promotiestudenten, naast het mislopen van bovengenoemde eindejaarsuitkering, vakantietoelage en aanvullend pensioen ook geen aanspraak maken op de vergoedingsregelingen die de universiteit toekent, zoals bijvoorbeeld een reiskostenvergoeding en een fietsprivéregeling. Daarnaast zou de vrijheid om een eigen onderzoeksvoorstel op te stellen veelal ook voor werknemers-promovendi gelden en zouden promotiestudenten toch worden ingeschakeld op onderzoeksprojecten van de promotor. In de praktijk zou bovendien worden verwacht dat promotiestudenten ook onderwijsverplichtingen opnemen. Hiermee willen de promotiestudenten die het manifest ondertekenden, aantonen dat zij nagenoeg hetzelfde werk verrichten als werknemers-promovendi, ongeacht de verschillen in contractuele relaties; Het manifest ter verbetering van de positie van de promotiestudenten, 2 december 2019, <https://hetpnn.nl/wp-content/uploads/2019/12/Manifest-tegen-experiment-promotieonderwijs.pdf>, 2-6; zie ook beantwoording schriftelijke vragen aangaande het manifest van de beurspromovendi door de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap, 16 januari 2020, www.rijksoverheid.nl.

¹⁹¹⁵ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 april 2013, www.rechtspraak.nl.

gedurende drie opeenvolgende maanden arbeid verricht tegen beloning.¹⁹¹⁶ Dit zou echter nog niet betekenen dat bursalen gelijk moet worden behandeld met werknemers-promovendi, aangezien hun arbeidsrechtelijke positie duidelijk verschilt.¹⁹¹⁷ Tegenstrijdig met het arrest van de Hoge Raad, oordeelde het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden op 23 april 2013 dat er niet tot het bestaan van een arbeidsovereenkomst kon worden besloten. Er was namelijk geen gezagsverhouding tussen de universiteit en haar bursalen. Dit werd verantwoord door de andere invulling van het bursaalstatuut, namelijk dat de promovendus een behoorlijke mate van vrijheid genoot in de keuze van zijn onderwerp, de intellectuele eigendomsrechten van het proefschrift bij de promovendus berustten en deze niet verplicht was tot het geven van onderwijs.¹⁹¹⁸ Voorgenoemde invulling van het bursaalstatuut doet sterk denken aan het experiment promotieonderwijs, waardoor kan worden aangenomen dat ook voor hen niet tot het bestaan van een arbeidsovereenkomst zou worden besloten. Dit is voornamelijk van belang voor de toepassing van de CAO Nederlandse Universiteiten (en bijgevolg de voordelen die daarin worden toegekend, zoals een eindejaarsuitkering, vakantietoelage en een aanvullend pensioen). Door het voorhanden zijn van een arbeidsovereenkomst zouden zij als werknemers in dienst van de universiteit worden beschouwd, wat leidt tot de toepasselijkheid van de CAO Nederlandse Universiteiten.

2.2.3 Inschrijving als promotiestudent en doctoraatsopleiding (onderzoeksscholen en graduate schools)

634. Anders dan in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, dienen enkel promotiestudenten en niet werknemers-promovendi zich in te schrijven als student. Dit bevestigt het uitgangspunt van de Nederlandse onderzoekscultuur dat promovendi voor het overgrote deel worden aangezien als volwaardige

---

¹⁹¹⁶ Artikel 7:610a BW: "*Hij die ten behoeve van een ander tegen beloning door die ander gedurende drie opeenvolgende maanden, wekelijks dan wel gedurende ten minste twintig uren per maand arbeid verricht, wordt vermoed deze arbeid te verrichten krachtens arbeidsovereenkomst*".

¹⁹¹⁷ Hoge Raad 14 april 2006, *JOL* 2006, 234.

¹⁹¹⁸ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 april 2013, www.rechtspraak.nl; Adv.RvS. nr. W05.15.0211/I bij het besluit experiment promotieonderwijs, *Staatscourant* 2016, nr. 6247, 5; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 18-19.

werknemers die in dienst zijn van de universiteit. Wat betreft de doctoraatsopleiding is het van belang om de onderzoeksscholen en de graduate schools te vermelden. De onderzoeksscholen hebben grotendeels een interuniversitair karakter ten gevolge van de samenwerkingsverbanden tussen meerdere universiteiten.¹⁹¹⁹ Zij kennen twee primaire taken, met name de coördinatie en facilitering van onderzoek en het verzorgen van de opleiding aan promovendi. Zo organiseren zij onder meer seminars, congressen en summer schools.¹⁹²⁰ Deze werkwijze doet sterk denken aan de doctoraatsscholen in de Franse Gemeenschap. De graduate schools behoren daarentegen tot de universiteit zelf en omvatten vaak niet alleen de promotieopleiding maar ook de (onderzoeks)masteropleiding. Het opzet hiervan is om alle onderzoekers een stimulerende onderzoeksomgeving te bieden, en vooral in die gevallen waarin de onderzoeksscholen niet dekkend zijn voor alle promovendi.¹⁹²¹ Aan het begin van het promotietraject wordt een opleidings- en begeleidingsplan opgesteld, dat onder meer voorziet in specifieke afspraken over de te volgen opleiding.¹⁹²²

2.3 Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi

635. In Nederland worden de meeste doctorandi aangeworven als **werknemer-promovendus**. Ten gevolge van de WNRA krijgen alle werknemers-promovendi een arbeidsovereenkomst – ongeacht of zij verbonden zijn aan een bijzondere dan wel een openbare universiteit.¹⁹²³ Bovendien is de CAO

---

¹⁹¹⁹ Art. 9.20-9.23 WHW; Ministerie van OCW, *Onderzoekstalent op waarde geschat*, Ministerie van OCW, 2005, 3; Advies van de tripartiete werkgroep onderzoeksopleidingen in opdracht van KNAW, VSNU en NWO, *Samen slimmer, het belang van interuniversitaire samenwerking bij de promotieopleidingen*, <https://www.knaw.nl/shared/resources/actueel/publicaties/pdf/SAMEN-SLIMMER-het-belang-van-interuniversitaire-samenwerking-bij-de-promotieopleidingen%20, 7>; J. COUDER, *De doctoraatsopleidingen aan de Vlaamse universiteiten*, Brussel, VRWB, 2002, 184.

¹⁹²⁰ Advies van de tripartiete werkgroep onderzoeksopleidingen in opdracht van KNAW, VSNU en NWO, *Samen slimmer, het belang van interuniversitaire samenwerking bij de promotieopleidingen*, <https://www.knaw.nl/shared/resources/actueel/publicaties/pdf/SAMEN-SLIMMER-het-belang-van-interuniversitaire-samenwerking-bij-de-promotieopleidingen%20, 7-8>.

¹⁹²¹ KNAW, *Promoveren werkt*, Amsterdam, KNAW, 2016, 14; Advies van de tripartiete werkgroep onderzoeksopleidingen in opdracht van KNAW, VSNU en NWO, *Samen slimmer, het belang van interuniversitaire samenwerking bij de promotieopleidingen*, <https://www.knaw.nl/shared/resources/actueel/publicaties/pdf/SAMEN-SLIMMER-het-belang-van-interuniversitaire-samenwerking-bij-de-promotieopleidingen%20, 9>; VSNU, *Hora est! Vernieuwing in het Nederlandse promotiestelsel*, Utrecht, VSNU, 2004, 17; KNAW, *Onderzoekers optimaal opgeleid, advies over de Nederlandse onderzoeksopleiding*, Amsterdam, KNAW, 2005, 16.

¹⁹²² Art. 6.9 CAO NU.

¹⁹²³ Art. 1 WNRA.

Nederlandse Universiteiten van toepassing, die regels bevat over de rekrutering, verloning, bepaalde sociale zekerheidsaspecten,... Deze werknemers-promovendi zijn onderworpen aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Daarnaast kan melding worden gemaakt van het experiment promotieonderwijs, dat deelnemende universiteiten toelaat **promotiestudenten** aan te werven via een beurs. Het zou daarbij gaan om een "fictieve dienstbetrekking" waardoor deze promotiestudenten niet alleen aan de inkomstenbelastingen maar ook aan de sociale zekerheid zijn onderworpen.¹⁹²⁴ De CAO Nederlandse Universiteiten stelt het loon van werknemers-promovendi vast op 2.395 euro in het eerste jaar van het doctoraat.¹⁹²⁵ Er wordt getracht promotiestudenten eenzelfde nettobedrag toe te kennen als werknemers-promovendi.¹⁹²⁶

2.3.1 Sociale zekerheid en de CAO Nederlandse Universiteiten

636. Zowel werknemers-promovendi als promotiestudenten zijn onderworpen aan de sociale zekerheid. De Nederlandse sociale zekerheid wordt op een iets andere wijze ingericht dan in België. De sociale verzekeringen zijn gebaseerd op een verzekeringsstelsel en worden betaald uit premies van werkgevers, werknemers of ingezetenen – dit in tegenstelling tot de sociale voorzieningen die worden gefinancierd uit algemene middelen. De hier genoemde sociale verzekeringen kunnen worden opgedeeld in volksverzekeringen – die ingezetenen of werknemers met een dienstbetrekking in Nederland verzekeren tegen de financiële gevolgen van ouderdom, overlijden, bijzondere ziektekosten of kinderen – en werknemersverzekeringen – die werknemers verzekeren tegen de financiële gevolgen van ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid. Tot de volksverzekeringen enerzijds behoren de algemene ouderdomswet (AOW), de

---

¹⁹²⁴ PNN, *Position paper: bursalen en afwijkende aanstellingsvormen*, <https://www.hetpnn.nl/2014/01/26/pnn-position-paper-bursary-system/>; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een nieuw perspectief op promoveren, hoe het Groningse promotieonderwijsprogramma echt werkt*, <https://www.scienceguide.nl/2018/05/een-nieuw-perspectief-op-promoveren/>; L. DE LEIJ, M. KOOPMANS en I. MOLEMA, *Een promotiebeurs biedt de zekerheid van een onderzoeksbaan*, <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/25/een-promotiebeurs-biedt-meer-sociale-zekerheid-dan-een-onderzoekersbaan-a1610924>; art. 7 en 8 voorwaarden programma promotieonderwijs RUG, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/conditions-application/conditions-nl.pdf>.

¹⁹²⁵ Art. 3.9 CAO NU.

¹⁹²⁶ Nota van toelichting bij het besluit experiment promotieonderwijs; Antwoord op de schriftelijke vragen van het lid Özdil (GroenLinks) van de minister van onderwijs, cultuur en wetenschap inzake de berichten "promoveren op een studiebeurs" en "Universiteit Groningen kleedt het promoveren verder uit", 12 september 2018, antwoord 3.

algemene nabestaandenwet (Anw), de wet langdurige zorg (Wlz) en de algemene kinderbijslagwet (AKW).¹⁹²⁷ Tot de werknemersverzekeringen anderzijds behoren de werkloosheidswet (WW), de wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) en de ziektewet (ZW).¹⁹²⁸ De volksverzekeringen en werknemersverzekeringen zijn respectievelijk verschuldigd door ingezetenen/werknemers en werkgevers.¹⁹²⁹ De rijksbelastingdienst heft de premie voor beide verzekeringen.¹⁹³⁰ De zorgverzekeringswet (Zvw) regelt bovendien een verplichte verzekering tegen ziektekosten voor iedereen die in Nederland verzekerd is voor de Wlz.¹⁹³¹ Dit impliceert de afsluiting van een basisverzekering voor zulke ziektekosten bij een zorgverzekeraar.¹⁹³² Hiervoor moet de verzekerde maandelijks een nominale premie Zvw aan zijn zorgverzekeraar betalen.¹⁹³³ Daarnaast is de werkgever een inkomensafhankelijke bijdrage zorgverzekeringswet verschuldigd over het loon (de zogenaamde werkgeversheffing Zvw).¹⁹³⁴ De verschuldigde premies worden weergegeven in onderstaand schema.

Volksverzekeringen	Werknemersverzekeringen
--------------------	-------------------------

¹⁹²⁷ Art. 2, a. wet van 16 december 2004 houdende de regels betreffende de financiering van de sociale verzekeringen (hierna: wet financiering sociale verzekeringen); R.M.P.G. NIESEN-COBEN en R.E.C.M. NIESEN, *Wegwijs in de fiscaliteit*, 2014 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹²⁸ Art. 2, c. wet financiering sociale verzekeringen; Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*,

https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 51; R.M.P.G. NIESEN-COBEN en R.E.C.M. NIESEN, *Wegwijs in de fiscaliteit*, 2014 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹²⁹ Art. 6 wet financiering sociale verzekeringen; W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹³⁰ Art. 57 wet financiering sociale verzekeringen.

Indien men zowel belastingplichtig als premieplichtig is voor de volksverzekeringen geschiedt de heffing van de belasting en de premie voor de volksverzekeringen door middel van één belastingaanslag; art. 9.1, lid 3 wet inkomstenbelasting 2001; R. NIESEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 6.9.1 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹³¹ C.C. BEEREPOOT, *De zorgverzekeringswet en de wet op de zorgtoeslag*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2008, 83; C. BEEREPOOT en H. VAN DER HORST, *112 vragen over de zorgverzekeringswet. Alles wat huisartsen moeten weten*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2016, 2-3; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.6.1 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹³² J.M.D. BOOT, *Organisatie van de gezondheidszorg*, Assen, Koninklijke van Gorcum, 2019, 204.

¹⁹³³ Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 88; C.C. BEEREPOOT, *De zorgverzekeringswet en de wet op de zorgtoeslag*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2008, 89; C. BEEREPOOT en H. VAN DER HORST, *112 vragen over de zorgverzekeringswet. Alles wat huisartsen moeten weten*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2016, 5.

¹⁹³⁴ Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 88.

Algemene ouderdomswet (AOW): 17,90%	Algemeen werkloosheidsfonds (Awf) laag: 2,94% hoog: 7,94% ¹⁹³⁵
Algemene nabestaandenwet (Anw): 0,10%	Uitvoeringsfonds voor de overheid (Ufo): 0,68%
Wet langdurige zorg (wlz): 9,65%	WIA: 6,77%
Algemene kinderbijslagwet (AKW): geen premie	Kinderopvangtoeslag: 0,50%
	ZvW: 6,70%

Tabel 47: sociale bijdragen doctorandi Nederland¹⁹³⁶

637. Voor het aanvullend pensioen van werknemers-promovendi bij het ABP zijn de werknemer en de werkgever een respectieve premie verschuldigd van 7,47% en 17,43% voor het keuzepensioen en een respectieve premie van 0,15% en 0,35% voor het arbeidsongeschiktheidspensioen.¹⁹³⁷

638. De CAO Nederlandse Universiteiten bevat bijkomende bepalingen met betrekking tot de sociale zekerheid van werknemers-promovendi. Specifiek voor wat betreft ziekte en arbeidsongeschiktheid werd de Ziekte- en arbeidsongeschiktheidsregeling Nederlandse Universiteiten¹⁹³⁸ aangenomen als onderdeel van de CAO Nederlandse Universiteiten. Voor de verschillende verloven zoals zwangerschapsverlof, geboorteverlof, ouderschapsverlof en zorgverlof wordt verwezen naar de wet arbeid en zorg.¹⁹³⁹ Laatstgenoemde wet is van toepassing op werkgevers en werknemers die verbonden zijn via een arbeidsovereenkomst¹⁹⁴⁰, waarmee dus ook werknemers-promovendi worden

¹⁹³⁵ De lage premie is van toepassing onder drie voorwaarden: (1) er is sprake van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd; (2) de arbeidsovereenkomst is schriftelijk; en (3) er is geen sprake van een oproepovereenkomst; Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 52.

¹⁹³⁶ Regeling van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 6 november 2019, 2019-0000154274, tot vaststelling van de premiepercentages werknemers- en volksverzekeringen, het maximumpremieloon werknemersverzekeringen en de opslag kinderopvangtoeslag voor 2020; Vsnu, *Premietabel en minimumlonen per 1 juli 2020*, <https://www.vsnul.nl/files/documenten/CAO/2020/Premietabel%20+%20minimumlonen%20per%201%20juli%202020.pdf>; Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 347 en 357-358; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.1 (geraadpleegd via NDFR); X., "Werknemers- en volksverzekeringen", *Loonzaken 2019* (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹³⁷ ABP, *Premiepercentages en franchisebedragen*, https://www.abp.nl/images/Premietabel_2020_3.pdf.

¹⁹³⁸ Ziekte- en Arbeidsongeschiktheidsregeling Nederlandse Universiteiten (ZANU) 2020, VSNU, 2020 (hierna: ZANU).

¹⁹³⁹ wet van 16 november 2001 tot vaststelling van regels voor het tot stand brengen van een nieuw evenwicht tussen arbeid en zorg in de ruimste zin (hierna: wet arbeid en zorg).

¹⁹⁴⁰ Art. 1:1 wet arbeid en zorg.

geviseerd. Er wordt bijvoorbeeld voorzien in de doorbetaling van het loon tijdens de eerste 39 weken van ziekte¹⁹⁴¹, de volledige duur van arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een beroepsziekte¹⁹⁴², de volledige duur van zwangerschapsverlof (16 weken)¹⁹⁴³ en de volledige duur van het geboorteverlof (één werkweek)¹⁹⁴⁴. Ouderschapsverlof (26 weken) geeft in de eerste 13 weken recht op 62,50% van de bezoldiging.¹⁹⁴⁵ De volgende 13 weken zijn echter onbetaald. Het ouderschapsverlof kan slechts worden opgenomen indien het dienstverband minstens één jaar heeft geduurd en voor zover het kind de leeftijd van acht jaar nog niet heeft bereikt.¹⁹⁴⁶ Zorgverlof (bijvoorbeeld voor de ziekte van een kind) kan gedurende maximaal twee weken worden opgenomen met recht op 70% van de bezoldiging.¹⁹⁴⁷ Hieruit volgt dat werknemers-promovendi over een sterke, duidelijk geregelde, rechtspositie beschikken op het gebied van de sociale zekerheid.

639. Zoals gezegd, zijn promotiestudenten eveneens onderworpen aan de sociale zekerheid (*supra* randnummer 631). De CAO Nederlandse Universiteiten, de ziekte- en arbeidsongeschiktheidsregeling Nederlandse Universiteiten en de wet arbeid en zorg bevatten echter bepalingen die zich situeren in een arbeidsrechtelijke context. De kwalificatie als fictieve dienstbetrekking is puur belastingtechnisch (met het oog op de loonheffing; *infra* randnummer 645), waardoor bovengenoemde regelgeving voor hen geen toepassing vindt. Zij dienen dus terug te vallen op de werknemersverzekeringen in geval van

---

¹⁹⁴¹ Na afloop van deze 39 weken ontvangt men tot en met 104 dagen 76% van de bezoldiging; art. 4.9 CAO NU; art. 4 ZANU.

¹⁹⁴² Art. 5 ZANU.

Bij een arbeidsongeval wordt de uitkering door de werkgever aangevuld tot 90% van de bezoldiging; art. 16 ZANU.

¹⁹⁴³ Art. 4.11 CAO NU; Art. 3:1 wet arbeid en zorg; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 20.

¹⁹⁴⁴ Art. 4.22 CAO NU; art. 4:2 wet arbeid en zorg; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 20.

Daarnaast kan men maximaal vijf weken aanvullend geboorteverlof opnemen. Tijdens dit aanvullend geboorteverlof wordt een uitkering verleend gelijk aan 70% van het dagloon; Wet van 14 november 2018 tot wijziging van de wet arbeid en zorg en enige andere wetten in verband met het geboorteverlof en het aanvullend geboorteverlof teneinde bij te dragen aan de ontwikkeling van de band tussen de partner van de moeder en het kind en tevens de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt te vergroten alsmede uitbreiding van het adoptie- en pleegzorgverlof (hierna: wet invoering extra geboorteverlof); Art. 4:2a en 4:2b wet arbeid en zorg.

¹⁹⁴⁵ Art. 4.15 en 4.18 CAO NU; art. 6:2 wet arbeid en zorg.

¹⁹⁴⁶ Art. 4.16 CAO NU; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 21.

¹⁹⁴⁷ Art. 4.21 CAO NU; art. 5:2 wet arbeid en zorg.

arbeidsongeschiktheid.¹⁹⁴⁸ De WIA bestaat uit de inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA) en de werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) en treedt pas in werking na een loondoorbetalingstermijn van 104 weken (ter hoogte van 70% van de bezoldiging).¹⁹⁴⁹ De ZW voorziet onder meer in een vangnet voor bovengenoemde periode van 104 weken wanneer men geen werkgever heeft.¹⁹⁵⁰ Nu de promotiestudent geen echte arbeidsrelatie heeft met de universiteit kan deze niet als werkgever worden beschouwd en is men dus aangewezen op de ZW.¹⁹⁵¹ Het ziekengeld is daarbij eveneens gelijk aan 70% van de bezoldiging.¹⁹⁵² Het recht op een gunstigere regeling evenals het recht op bovengenoemde verloven is daarnaast volledig afhankelijk van de universiteit. Aan de Rijksuniversiteit Groningen zouden promotiestudenten bijvoorbeeld dezelfde behandeling krijgen als werknemers-promovendi wat betreft zwangerschaps- en ouderschapsverlof.¹⁹⁵³

640. Het pensioen behoort in Nederland tot de volksverzekeringen. Concreet bouwt iedere ingezetene vanaf het vijftiende levensjaar 2% van zijn pensioen op per verzekerd jaar.¹⁹⁵⁴ De pensioenleeftijd wordt net zoals in België verhoogd tot 67 jaar (met ingang van 2024).¹⁹⁵⁵ Het pensioen bedraagt bij een volledige opbouw 50% van het netto-minimumloon voor gehuwden en 70% van het netto-

---

¹⁹⁴⁸ Het betreft hier arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een ziekte of ongeval, een beroepsziekte of een arbeidsongeval. Nederland kent geen aparte verzekering tegen arbeidsongevallen en beroepsziekten; EC, werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie, *Uw sociale zekerheidsrechten in Nederland*, s.l., Europese Unie, 2012, 20.

¹⁹⁴⁹ Art. 7:629 BW; art. 23 Wet van 10 november 2005, houdende bevordering van het naar arbeidsvermogen verrichten van werk of van werkhervatting van verzekerden die gedeeltelijk arbeidsgeschikt zijn en tot het treffen van een regeling van inkomen voor deze personen alsmede voor verzekerden die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen); A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.5.2 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁵⁰ Art. 19 Wet van 5 juni 1913, tot regeling der arbeiders-ziekteverzekering (hierna: ziekwet).

¹⁹⁵¹ L. VAN DEN BERG, *Cursus belastingrecht, de fictieve dienstbetrekking in de werknemersverzekeringen*, www.kluwernavigator.nl.

¹⁹⁵² Art. 29 ziekwet.

¹⁹⁵³ Art. 9.2 voorwaarden programma promotieonderwijs RUG, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/conditions-application/conditions-nl.pdf>; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 39.

¹⁹⁵⁴ Art. 13 Wet van 31 mei 1956, inzake een algemene ouderdomsverzekering (algemene ouderdomswet) (hierna: AOW); A.T.M.J. JACOBS, *Pensioenrecht. De sociaalrechtelijke en sociaalpolitieke aspecten*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 2.2.2.

¹⁹⁵⁵ Art 7 AOW; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.2.1 (geraadpleegd via NDFR).

minimumloon voor ongehuwden.¹⁹⁵⁶ Gehuwden worden hier echter ruimer opgevat dan in het Belgische recht. Zo worden geregistreerde partners gelijkgesteld met gehuwden en wordt voor feitelijk samenwonenden gekeken naar het criterium van een gezamenlijke huishouding.¹⁹⁵⁷ Een dergelijke gezamenlijke huishouding wordt gedefinieerd als "twee personen die hun hoofdverblijf in dezelfde woning hebben en blijf geven zorg te dragen voor elkaar door middel van het leveren van een bijdrage in de kosten van de huishouding dan wel anderszins".¹⁹⁵⁸ Daarbij gelden enkele onweerlegbare vermoedens, met name indien de betrokkenen hun hoofdverblijf in dezelfde woning hebben en (1) met elkaar gehuwd zijn geweest; (2) samen een kind hebben; (3) zich wederzijds verplicht hebben tot een bijdrage aan de huishouding krachtens een geldend samenlevingscontract; en (4) op grond van een registratie worden aangemerkt als een gezamenlijke huishouding.¹⁹⁵⁹ Zoals reeds werd vermeld, bouwen enkel werknemers-promovendi een aanvullend pensioen op bij het ABP ten gevolge van hun onderworpenheid aan de CAO Nederlandse Universiteiten. De kinderbijslag (waarvoor geen premie wordt afgedragen) rekent men tevens tot voorgenoemde volksverzekeringen.¹⁹⁶⁰ Deze kinderbijslag wordt uitbetaald per kwartaal en bedraagt 221,49 euro voor kinderen van nul tot en met vijf jaar, 268,95 euro voor kinderen van zes tot en met elf jaar en 316,41 voor kinderen van twaalf tot en met zeventien jaar.¹⁹⁶¹

641. Daarnaast kunnen nog enkele toeslagen (behorend tot de sociale voorzieningen) worden vermeld die worden toegekend via de belastingdienst/toeslagen: de huurtoeslag (een tegemoetkoming in de kosten

---

¹⁹⁵⁶ Art. 9 AOW; A.T.M.J. JACOBS, *Pensioenrecht. De sociaalrechtelijke en sociaalpolitieke aspecten*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 2.2.6; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.2.1 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁵⁷ Art. 1, lid 3 en 4 AOW.

¹⁹⁵⁸ Art. 1, lid 4 AOW; A.T.M.J. JACOBS, *Pensioenrecht. De sociaalrechtelijke en sociaalpolitieke aspecten*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 2.2.6.

¹⁹⁵⁹ Art. 1, lid 5 AOW.

¹⁹⁶⁰ R.M.P.G. NIESEN-COBBEN en R.E.C.M. NIESEN, *Wegwijs in de fiscaliteit*, 2014 (geraadpleegd via NDFR); A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.4 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁶¹ Art. 12 wet van 26 april 1962, tot vaststelling van een algemene kinderbijslagverzekering; A.R. VAN MAAS DE BIE, P. DORHOUT en I.J. PIETERS, *Memo echtscheiding en alimentatie*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 3.6; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.4 (geraadpleegd via NDFR).

voor het huren van een woning)¹⁹⁶², de zorgtoeslag (een tegemoetkoming in de nominale premie Zvw)¹⁹⁶³, de kinderopvangtoeslag (een tegemoetkoming in de kosten van geregistreerde kinderopvang)¹⁹⁶⁴ en het kindgebonden budget (een financiële bijdrage in de kosten voor kinderen bovenop de kinderbijslag)¹⁹⁶⁵. Deze toeslagen zijn veelal afhankelijk van de draagkracht van het gezin (daaronder begrepen het inkomen en soms ook het vermogen).¹⁹⁶⁶ In principe kunnen zowel werknemers-promovendi als promotiestudenten aanspraak maken op deze toeslagen voor zover zij de overige voorwaarden daartoe voldoen. Enige verwarring ontstond met betrekking tot de kinderopvangtoeslag. Teneinde de arbeidsparticipatie te bevorderen wordt vereist dat men tegenwoordige arbeid verricht waaruit inkomen uit werk en woning in de zin van de wet

---

¹⁹⁶² Art. 1, lid 1, e) wet van 24 april 1997, houdende nieuwe regels over het verstrekken van huursubsidies (hierna: wet op de huurtoeslag); A.M. LEJOUR, "Het toeslagenstelsel: van droom tot nachtmerrie naar nieuw realisme", *MBB* 2020, (321) 322; IBO, *Toeslagen deelonderzoek 2. Eenvoud of maatwerk: alternatieven voor het bestaande toeslagenstelsel*, 2020, https://www.eerstekamer.nl/eu/overig/20200529/eenvoud_of_maatwerk_alternatieven/document, 19.

¹⁹⁶³ Art. 1, lid 1, e) wet van 16 juni 2005, houdende regels inzake de aanspraak op een financiële tegemoetkoming in de premie van een zorgverzekering vanwege een laag inkomen (hierna: wet op de zorgtoeslag); C.C. BEEREPOOT, *De zorgverzekeringswet en de wet op de zorgtoeslag*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2008, 122-123; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.6.2 (geraadpleegd via NDFR); H.P.A.M. VAN ARENDONK, "Toeslagen of negatieve inkomstenbelasting: what is in a name?", *MBB* 2020, (292) 297; A.M. LEJOUR, "Het toeslagenstelsel: van droom tot nachtmerrie naar nieuw realisme", *MBB* 2020, (321) 322; IBO, *Toeslagen deelonderzoek 2. Eenvoud of maatwerk: alternatieven voor het bestaande toeslagenstelsel*, 2020, https://www.eerstekamer.nl/eu/overig/20200529/eenvoud_of_maatwerk_alternatieven/document, 18.

¹⁹⁶⁴ Art. 1.5 wet van 9 juli 2004 tot regeling met betrekking tot tegemoetkomingen in de kosten van kinderopvang en waarborging van de kwaliteit van de kinderopvang (hierna: wet kinderopvang); A.M. LEJOUR, "Het toeslagenstelsel: van droom tot nachtmerrie naar nieuw realisme", *MBB* 2020, (321) 322; IBO, *Toeslagen deelonderzoek 2. Eenvoud of maatwerk: alternatieven voor het bestaande toeslagenstelsel*, 2020, https://www.eerstekamer.nl/eu/overig/20200529/eenvoud_of_maatwerk_alternatieven/document, 20.

¹⁹⁶⁵ Art. 1, lid 1, b) wet van 1 november 2007, houdende regels inzake de aanspraak op een inkomensafhankelijke financiële bijdrage in de kosten van kinderen (hierna: wet op het kindgebonden budget); A.M. LEJOUR, "Het toeslagenstelsel: van droom tot nachtmerrie naar nieuw realisme", *MBB* 2020, (321) 322; IBO, *Toeslagen deelonderzoek 2. Eenvoud of maatwerk: alternatieven voor het bestaande toeslagenstelsel*, 2020, https://www.eerstekamer.nl/eu/overig/20200529/eenvoud_of_maatwerk_alternatieven/document, 19-20.

¹⁹⁶⁶ Art. 1, lid 2 wet op het kindgebonden budget; Art. 1.7 wet kinderopvang; art. 7 wet op de huurtoeslag; art. 1, lid 2 wet op de zorgtoeslag; C.C. BEEREPOOT, *De zorgverzekeringswet en de wet op de zorgtoeslag*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2008, 122; A.R. VAN MAAS DE BIE, P. DORHOUT en I.J. PIETERS, *Memo echtscheiding en alimentatie*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 3.6; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.6.2 (geraadpleegd via NDFR); H.P.A.M. VAN ARENDONK, "Toeslagen of negatieve inkomstenbelasting: what is in a name?", *MBB* 2020, (292) 298-299.

inkomstenbelasting 2001 wordt genoten.¹⁹⁶⁷ Nu voor promotiestudenten werd beslist tot een fictieve dienstbetrekking moet worden aangenomen dat zij onder het toepassingsgebied van de kinderopvangtoeslag ressorteren. Los daarvan wordt het huidige toeslagenstelsel fel bekritiseerd. Zo circuleren verschillende rapporten over de werking ervan en worden mogelijke alternatieven aangereikt. Bovengenoemd toeslagenstelsel zou te complex zijn, te veel steunen op de eigen verantwoordelijkheid van de burger, te veel geld laten rondpompen en bijdragen aan de schuldenproblematiek.¹⁹⁶⁸

642. De kinderopvangtoeslag en het kindgebonden budget kunnen op hun beurt worden gekaderd binnen de wet hervorming kindregelingen¹⁹⁶⁹ die sinds 2015 van kracht is. Daarvoor bestonden elf verschillende regelingen ter compensatie van de kosten voor de opvoeding en verzorging van kinderen. Het doel van voorgenoemde wet bestond erin te komen tot een vereenvoudiging waarbij de beschikbare middelen op een rechtvaardige en effectieve manier worden ingezet voor de inkomensondersteuning aan ouders en de bevordering van hun arbeidsparticipatie.¹⁹⁷⁰ Zo werden de elf bestaande regelingen afgeschaft en samengevoegd tot vier regelingen: het kindgebonden budget, de kinderopvangtoeslag, de kinderbijslag en de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Deze vier overblijvende regelingen zijn vervolgens gericht op eenduidige inkomensondersteuning voor alleenstaande ouders om de armoedeval weg te nemen alsook op inkomensondersteuning voor ouders die meer gericht is

---

¹⁹⁶⁷ Art. 1.6, lid 1, a) wet kinderopvang.

¹⁹⁶⁸ A.M. LEJOUR, "Het toeslagenstelsel: van droom tot nachtmerrie naar nieuw realisme", *MBB* 2020, (321) 321; G.J. VONK, M. BOUWMEESTER en B. BRINK, "De toegevoegde waarde van de inkomensafhankelijke toeslagen in het stelsel van fiscaliteit en sociale zekerheid", *MBB* 2020, (11) 311; E. BERCKHOUT, N. BOSCH en P. KOOT, *Gebruik (en niet-gebruik) van toeslagen in Nederland*, s.l., CPB, 2019, 40 p; IBO, *Toeslagen deelonderzoek 2. Eenvoud of maatwerk: alternatieven voor het bestaande toeslagenstelsel*, 2020, https://www.eerstekamer.nl/eu/overig/20200529/eenvoud_of_maatwerk_alternatieven/document; Adviescommissie uitvoering toeslagen, *Omzien in verwondering 2. Eindadvies*, Den Haag, Adviescommissie uitvoering toeslagen, 2020, 85 p; Ministerie van financiën, *Bouwstenen voor een beter belastingstelsel. Syntheserapport*, Den Haag, Ministerie van financiën, 2020, 24-27.

¹⁹⁶⁹ Wet van 25 juni 2014 tot wijziging van de Algemene Kinderbijslagwet, de Wet op het kindgebonden budget, de wet werk en bijstand, de wet inkomstenbelasting 2001, de wet studiefinanciering 2000 en enige andere wetten in verband met hervorming en versoering van de kindregelingen.

¹⁹⁷⁰ Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid, *Evaluatie wet hervorming kindregelingen*, Den Haag, Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid, 2018, 1; A.N. LABOHM, A.H.N. STOLLENWERCK en P.M. VAN DER ZANDEN, "Kinderalimentatie en de wet hervorming kindregelingen: een zware herfststorm die een jaar duurde!", *FTV* 2015 (geraadpleegd via NDFR).

op lagere inkomens. Interessant daarbij te vermelden is dat het fiscale voordeel voor het betalen van kinderalimentatie is komen te vervallen.¹⁹⁷¹

2.3.2 Wet Inkomstenbelasting 2001

643. Zowel werknemers-promovendi als promotiestudenten zijn onderworpen aan de inkomstenbelastingen. Net zoals in België worden inwoners belast op hun wereldwijde inkomen.¹⁹⁷² De Nederlandse inkomstenbelasting behandelt feitelijk samenwonenden echter meer op gelijke voet met gehuwden in vergelijking tot België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. In eerste instantie geldt een basisbegrip fiscaal partnerschap dat wordt toegepast in alle fiscale wetgeving en dus niet enkel in de inkomstenbelasting. Hieronder vallen gehuwden en ongehuwd samenwonenden op voorwaarde dat ze een notarieel samenlevingscontract hebben afgesloten en op hetzelfde woonadres in de basisregistratie personen staan ingeschreven.¹⁹⁷³ Daarnaast vult de wet inkomstenbelasting 2001 het begrip fiscaal partnerschap aan voor ongehuwd samenwonenden die op hetzelfde woonadres staan ingeschreven in de basisregistratie personen en: (1) die samen een kind hebben; (2) waarvan het kind wordt erkend door de niet-ouder; (3) die voor de toepassing van de pensioenregeling als partners worden aangemerkt; (4) die een gemeenschappelijke eigen woning hebben; (5) die als meerderjarigen samenwonen met een minderjarig kind van tenminste één van beiden ingeschreven op hetzelfde adres; en (6) die in het vorige kalenderjaar reeds partners waren.¹⁹⁷⁴ De beoordeling of feitelijk samenwonenden al dan niet binnen

---

¹⁹⁷¹ Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid, *Evaluatie wet hervorming kindregelingen*, Den Haag, Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid, 2018, 1-2; A.N. "LABOHM, Wet hervorming kindregelingen en kinderalimentatie", *EB* 2015, www.kluwernavigator.nl; L.G.M. STEVENS, *Inkomstenbelasting 2001*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 11.2; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); R.M.P.G. NIESEN-COBLEN en R.E.C.M. NIESEN, *Wegwijs in de fiscaliteit*, 2014 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁷² Art. 2.1 en 2.7 wet inkomstenbelasting 2001; L.G.M. STEVENS, *Inkomstenbelasting 2001*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 1.4; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 1.1.1 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁷³ Art. 5a Algemene wet inzake rijksbelastingen; L.G.M. STEVENS, *Inkomstenbelasting 2001*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 4.1.1.

Het oorspronkelijke criterium van "het voeren van een gemeenschappelijke huishouding" zoals we dat ook in de Belgische sociale zekerheid kennen, werd geschrapt; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁷⁴ Men kan bovendien slechts één partner hebben en bloed- en aanverwanten in de eerste graad komen niet in aanmerking, tenzij zij de leeftijd van 27 jaar hebben bereikt bij de aanvang van het kalenderjaar; Art. 1.2 wet inkomstenbelasting 2001; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M.

het fiscaal partnerschap vallen, wordt dus afhankelijk gesteld van bovenstaande objectieve criteria. In dat opzicht kan men zich voor de Belgische personenbelasting de vraag stellen of het onderscheid tussen gehuwden/wettelijk samenwonden en feitelijk samenwonenden nog opgaat wanneer voor de vaststelling van feitelijke samenwoning objectieve criteria worden gebruikt die geen controle of arbitraire toetsing van de belastingadministratie vereisen.

644. Eenvoudig gezegd wordt voor de Nederlandse inkomstenbelasting een onderscheid gemaakt tussen drie boxen.¹⁹⁷⁵ Box één betreft het inkomen uit werk en woning. Hiertoe behoren alle inkomsten uit de dienstbetrekking van de werknemer-promovendus alsook uit de fictieve dienstbetrekking van de promotiestudent.¹⁹⁷⁶ Zo worden enerzijds personen met een privaot- of publiekrechtelijke dienstbetrekking (zoals werknemers-promovendi) als werknemer beschouwd.¹⁹⁷⁷ Anderzijds worden fictieve dienstbetrekkingen (van promotiestudenten) eveneens tot deze categorie gerekend. Zij vallen onder de noemer gelijkgestelden, gedefinieerd als *“degene, die tegen beloning persoonlijk arbeid verricht en wiens arbeidsverhouding niet reeds ingevolge de voorgaande bepalingen als dienstbetrekking wordt beschouwd, doch hiermee maatschappelijk kan worden gelijkgesteld”*.¹⁹⁷⁸ Dit wordt aangenomen wanneer men *“persoonlijk arbeid verricht op doorgaans ten minste twee dagen per week tegen een bruto-inkomen dat doorgaans over een week ten minste zal bedragen 2/5 maal het*

SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); L.G.M. STEVENS, *Inkomstenbelasting 2001*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 4.1.3; R.M.P.G. NIESSEN-COBBEN en R.E.C.M. NIESSEN, *Wegwijs in de fiscaliteit*, 2014 (geraadpleegd via NDFR); R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 4.4.3 (geraadpleegd via NDFR); A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 1.1.2 (geraadpleegd via NDFR).

Zie art. 2.17 wet inkomstenbelasting 2001 voor de toerekening van inkomsten aan beide partners. Gemeenschappelijke inkomensbestanddelen (zoals de belastbare inkomsten uit eigen woning, het inkomen uit aanmerkelijk belang voor vermindering met de persoonsgebonden aftrek en de persoonsgebonden aftrek) mogen in principe vrij worden verdeeld onder de partners; R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 4.4.2 (geraadpleegd via NDFR); A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 1.2.3 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁷⁵ Art. 2.3 wet inkomstenbelasting 2001.

¹⁹⁷⁶ Art. 3.81 wet inkomstenbelasting 2001 verwijst voor het loonbegrip naar de wet op de loonbelasting 1964.

¹⁹⁷⁷ Art. 2 wet op de loonbelasting 1964.

¹⁹⁷⁸ Art. 4, e) wet op de loonbelasting 1964.

bedrag, genoemd in artikel 8, eerste lid, onderdeel b, van de wet minimumloon en minimumvakantiebijslag".¹⁹⁷⁹ Het belastbaar loon wordt gevormd door het loon verminderd met de reisaf trek voor het openbaar vervoer.¹⁹⁸⁰ Daarnaast dient melding te worden gemaakt van de persoonsgebonden aftrekposten – die in eerste instantie worden toegepast in box één, maar voor het overige ook in aanmerking worden genomen in box drie en twee.¹⁹⁸¹ Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de betaalde partneralimentatie¹⁹⁸² en scholingsuitgaven.¹⁹⁸³ Box één wordt progressief onderverdeeld in twee schijven wanneer men de AOW-

---

¹⁹⁷⁹ Art. 2c besluit van 17 mei 1965, houdende uitvoering van de wet op de loonbelasting 1964; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2019*, <https://www.belastingdienst.nl/bibliotheek/handboeken/html/boeken/HL/index.html>; M.J.G.A.M. WEEREPAS, *Het fiscale loonbegrip*, 2008, 2.4 (geraadpleegd via NDFR); J.H.P.M. RAAIJMAKERS, "Fictieve dienstbetrekking nader belicht", *Loonzaken* 2016 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁸⁰ Art. 3.80 en 3.87 wet inkomstenbelasting 2001.

Daarbuiten is de aftrek van beroepskosten niet meer mogelijk; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 1.5.2 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁸¹ Art. 6.1 en 6.2 wet inkomstenbelasting 2001; L.G.M. STEVENS, *Inkomstenbelasting 2001*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 11.1; R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 11.1 (geraadpleegd via NDFR); H.P.A.M. VAN ARENDONK, "Toeslagen of negatieve inkomstenbelasting: what is in a name?", *MBB* 2020, (292) 297.

¹⁹⁸² Art. 6.3 wet inkomstenbelasting 2001.

Er bestaat in principe geen wettelijke onderhoudsverplichting voor ongehuwde partners (waardoor dit geen persoonsgebonden aftrek genereert). Dit is eventueel anders wanneer een natuurlijke verbintenis wordt omgezet in een rechtens afdwingbare aanspraak; R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 11.2 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁸³ Art. 6.27 wet inkomstenbelasting 2001; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

Scholingsuitgaven zijn de uitgaven die worden gedaan voor het volgen van een opleiding of studie met het oog op het verwerven van inkomen uit werk en woning. Daaronder wordt verstaan lesgeld en collegegeld, maar ook promotiekosten. Dit zijn de kosten van publicatie van het proefschrift en de kosten van de voorgeschreven kleding voor de promovendus en de paranimfen voor de promotieplechtigheid; R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 11.4.1 (geraadpleegd via NDFR).

De fiscale aftrek van scholingsuitgaven zou echter worden afgeschaft en vervangen door de (niet-fiscale) subsidieregeling STAP-budget (stimulans van de arbeidsmarktpositie) op het ogenblik dat laatstgenoemde regeling in werking treedt. Deze regeling zou moeten leiden tot een beter bereik van mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt; Wet van 18 december 2019 tot wijziging van de wet inkomstenbelasting 2001 met het oog op de afschaffing van de fiscale aftrek van scholingsuitgaven (wet afschaffing fiscale aftrek scholingsuitgaven); Voorstel van wet tot wijziging van de wet inkomstenbelasting 2001 met het oog op de afschaffing van de fiscale aftrek van scholingsuitgaven (wet afschaffing fiscale aftrek scholingsuitgaven), Tweede kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35.306, nr. 2; memorie van toelichting bij wijziging van de wet inkomstenbelasting 2001 met het oog op de afschaffing van de fiscale aftrek van scholingsuitgaven (wet afschaffing fiscale aftrek scholingsuitgaven), Tweede kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35.306, nr. 3.

leeftijd nog niet heeft bereikt.¹⁹⁸⁴ Er gelden respectieve tarieven van 37,35% en 49,50% voor belastbare inkomsten tot 68.508 euro en vanaf 68.508 euro.¹⁹⁸⁵ Box 2 slaat vervolgens op het inkomen uit aanmerkelijk belang (dit is wanneer men 5% van de aandelen in een vennootschap bezit). Hiervoor geldt een vast tarief van 26,25%.¹⁹⁸⁶ Box 3 heeft tenslotte betrekking op het inkomen uit sparen en beleggen, waarvoor een vast tarief van 30% wordt toegepast.¹⁹⁸⁷ Heffingskortingen zijn de kortingen die rechtstreeks worden aangerekend op de inkomstenbelasting en de premie volksverzekeringen (vergelijkbaar met de belastingverminderingen in België).¹⁹⁸⁸ Voorgenoemde heffingskortingen omvatten de loonheffingskorting (hiermee wordt op verzoek van de werknemer al rekening gehouden bij de loonheffing, zijnde de algemene heffingskorting¹⁹⁸⁹, de arbeidskorting¹⁹⁹⁰, de ouderenkorting¹⁹⁹¹, de alleenstaande-ouderenkorting¹⁹⁹² en

---

¹⁹⁸⁴ Art. 2.10 wet inkomstenbelasting 2001.

¹⁹⁸⁵ Art. 2.10 wet inkomstenbelasting 2001; Belastingdienst, *Tarieven box 1 (werk en woning) in 2020 AOW-leeftijd* nog niet bereikt, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/inkomstenbelasting/heffingskortingen_boxen_tarieven/boxen_en_tarieven/overzicht_tarieven_en_schrijven/u-hebt-in-2020-nog-niet-aow-leeftijd; L.G.M. STEVENS, *Inkomstenbelasting 2001*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 12.2.2; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 1.3.1 (geraadpleegd via NDFR); A.L. MERTENS, "Loonheffingen in 2020", *FBN 2020* (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁸⁶ Art. 2.12 wet inkomstenbelasting 2001; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); R.M.P.G. NIESSEN-COBBEN en R.E.C.M. NIESSEN, *Wegwijs in de fiscaliteit*, 2014 (geraadpleegd via NDFR); R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 4.5.1 (geraadpleegd via NDFR); A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 1.3.2 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁸⁷ Art. 2.13 wet inkomstenbelasting 2001; R.M.P.G. NIESSEN-COBBEN en R.E.C.M. NIESSEN, *Wegwijs in de fiscaliteit*, 2014 (geraadpleegd via NDFR); R. NIESSEN, A.J. LINT, C.G. VAN DIJKSTRA, A. BOLLEN-VAN DEN BLOM, M. MOURIK, G. VAN MEUSSEN, J. VROLIJKS, F. WERGER en E. BREEDVELD, *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020, 4.5.1 (geraadpleegd via NDFR); A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 1.3.3 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁸⁸ Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 312.

¹⁹⁸⁹ De algemene heffingskorting geldt voor iedere belastingplichtige; Art. 8.10 wet inkomstenbelasting 2001; W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹⁰ De arbeidskorting geldt voor iedere belastingplichtige die arbeidsinkomen geniet; Art. 8.11 wet inkomstenbelasting 2001; W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹¹ De ouderenkorting geldt voor iedere belastingplichtige die de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt; Art. 8.17 wet inkomstenbelasting 2001; W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹² De alleenstaande-ouderenkorting geldt voor iedere belastingplichtige die een AOW-uitkering als alleenstaande geniet; Art. 8.18 wet inkomstenbelasting 2001; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR);

de jonggehandicaptenkorting¹⁹⁹³), de inkomensafhankelijke combinatiekorting¹⁹⁹⁴ en de korting voor groene beleggingen.¹⁹⁹⁵

2.3.3 Loonheffing

645. In Nederland kent men eveneens een systeem van loonheffingen waarmee zowel de loonbelasting (in principe als voorheffing op de inkomstenbelasting¹⁹⁹⁶), de premie volksverzekeringen, de premie werknemersverzekeringen als de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw wordt bedoeld.¹⁹⁹⁷ De grondslag voor deze loonheffingen wordt gevormd door het loon verminderd met de werknemersbijdrage pensioenpremie.¹⁹⁹⁸ Specifiek voor werknemers-promovendi wordt voorgenoemde werknemersbijdrage

---

W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹³ De jonggehandicaptenkorting geldt voor iedere belastingplichtige die op grond van de wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten recht heeft op toekenning van een uitkering of op arbeidsondersteuning; Art. 8.16a. wet inkomstenbelasting 2001; W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹⁴ De inkomensafhankelijke combinatiekorting geldt voor iedere belastingplichtige met een arbeidsinkomen boven een bepaald bedrag en waarbij een kind (jonger dan twaalf jaar) op hetzelfde woonadres staat ingeschreven in de basisregistratie. Indien men een partner heeft, geldt deze korting maar zover men een lager arbeidsinkomen heeft dan de partner; Art. 8.14a. wet inkomstenbelasting 2001; W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹⁵ Art. 8.19 wet inkomstenbelasting 2001; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); Belastingdienst, *Handboek loonheffingen* 2020,

https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 312; W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

Voor het bedrag van deze heffingskortingen kan worden verwezen naar de respectieve artikelen en Belastingdienst, *Handboek loonheffingen* 2020,

https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 347-349.

¹⁹⁹⁶ Art. 9.2 wet inkomstenbelasting 2001.

In principe wordt de ingehouden loonbelasting verrekend met de verschuldigde inkomstenbelasting. In bepaalde gevallen vormt de loonbelasting echter een eindheffing; zie art. 9.4 wet inkomstenbelasting 2001; E.W. ROS, A.C.G.A.C. GRAAF en J.C.M. SONDEREN, *Wegwijs in de inkomstenbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹⁷ Voor werknemers wordt de premie ingehouden op het loon, terwijl bij ingezetenen de premie via een aanslag wordt geheven; Art. 58 wet financiering sociale verzekeringen; Belastingdienst, *Handboek loonheffingen* 2020,

https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 8; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 4.5.1 (geraadpleegd via NDFR).

¹⁹⁹⁸ W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); Belastingdienst, *Handboek loonheffingen* 2020, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 94.

pensioenpremie bepaald op 7,47% voor het keuzepensioen en 0,15% voor het arbeidsongeschiktheidspensioen. Dit geeft aanleiding tot een maandelijkse premie van 112,66 euro.¹⁹⁹⁹ Na aftrek van deze werknemersbijdrage pensioenpremie bedraagt de heffingsgrondslag aldus 2.282,34 euro. De in te houden loonbelasting en premie volksverzekeringen – die door de werknemer verschuldigd zijn en worden ingehouden op het loon – blijkt uit de zogenaamde “loonbelastingtabellen”. Deze “loonbelastingtabellen” houden rekening met de loonbelasting, de premie volksverzekeringen en bepaalde heffingskortingen.²⁰⁰⁰ De overeenstemmende loonbelasting en premie volksverzekeringen voor een loon van 2.282,34 euro wordt vastgesteld op 349,83 euro.²⁰⁰¹ Na aftrek van de loonbelasting en premie volksverzekeringen houdt de werknemer-promovendus nog een nettoloon over van 1.932,51 euro.

3. Frankrijk

3.1 *Le doctorat*

646. In Frankrijk heeft men ervoor gekozen om de wetgevende aspecten met betrekking tot het doctoraat (*le doctorat*) uit te werken in een apart besluit: *l'arrêté du 25 mai 2016 fixant le cadre national de la formation et les modalités conduisant à la délivrance du diplôme national de doctorat*.²⁰⁰² Net zoals in de

---

¹⁹⁹⁹ ABP, *premiepercentages en franchisebedragen*, https://www.abp.nl/images/Premietabel_2020_3.pdf.

De premie wordt berekend over het pensioengevend bedrag (12 x bruto salaris maand januari + vakantiegeld + eindejaarstoelage) verminderd met de toepasselijke franchise. Het pensioengevend bedrag is gelijk aan 32.083,42 (12 x 2.395 + 958 (8% x 2.395 x 5) + 2385,42 (8,3% x 2.395 x 12) = 32.083,42). Voor het ABP keuzepensioen (7,47%) bedraagt de franchise 14.200 euro wat neerkomt op een premie van 1.335,89 (2.083,42 – 14.200 x 7,47%). Op maandbasis wordt een premie van 111,32 euro ingehouden. Voor het ABP arbeidsongeschiktheidspensioen (0,15%) bedraagt de franchise 21.400 euro wat neerkomt op een premie van 16,03 euro (32.083,42 – 21.400 x 0,15%). Op maandbasis wordt een premie van 1,34 euro ingehouden. In totaal bedraagt de maandelijkse premie 112,66 euro; ABP pensioenreglement 2020, <https://www.abp.nl/images/pensioenreglement.pdf>, 73; A.T.M.J. JACOBS, *Pensioenrecht. De sociaalrechtelijke en sociaalpolitieke aspecten*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 3.9.

²⁰⁰⁰ W.AYAOU, P. BOS, H. DIAS, M. DIJKSHOORN e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR); Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020, 101-102; A.J. LINT, M.J. VAN BOER, T.A.P.J. ROELOFSMA, M. MONTEIRO, O.C. CREMERS, J. ROLLEMAN, W.A.P. NIEUWENHUIZEN, *Fiscaal alert*, 2020, 3.12.1 (geraadpleegd via NDFR).

²⁰⁰¹ Zonder loonheffingskorting: 852,08 euro; met loonheffingskorting: 349,83 euro; verrekenende arbeidskorting: 307,83 euro.

²⁰⁰² Arrêté du 25 mai 2016 fixant le cadre national de la formation et les modalités conduisant à la délivrance du diplôme national de doctorat, *JORF* n°0122 27 mai 2016 (hierna: arrêté du 25

Frans Gemeenschap wordt duidelijk gesteld dat het doctoraat bestaat uit een persoonlijk onderzoek door de doctorandus (*le doctorant*) én aanvullende opleidingscursussen aangeboden binnen een doctoraatschool. Het persoonlijk onderzoek betreft een onderzoek van wetenschappelijk, economisch, sociaal, technologisch of cultureel belang. De doctoraatsopleiding wordt in het algemeen omschreven als een opleiding die gericht is op een professionele onderzoekservaring en die bijdraagt aan de productie van nieuwe kennis.²⁰⁰³ De specifieke competenties die tijdens deze opleiding worden verworven, laten de doctorandus toe om na zijn doctoraat een professionele activiteit uit te oefenen over verschillende domeinen, zowel in de publieke als in de private sector.²⁰⁰⁴ De doctoraatsopleiding wordt dus ook in de Franse wetgeving geformuleerd als een noodzakelijke voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor, dewelke wordt toegekend na de verdediging van het proefschrift.²⁰⁰⁵

3.2 *Contrat doctoral*

647. Het Franse doctoraatslandschap bestaat overwegend uit doctorandi met een werknemersstatuut. Het toekennen van beurzen lijkt – hoewel het in de praktijk voorkomt – zoveel als mogelijk te worden vermeden. Net zoals in Nederland, kunnen verschillende financieringsbronnen worden aangewend voor het aanwerven van deze werknemers-doctorandi.

3.2.1 *Contrat doctoral*: geen verplichting voor universiteiten

648. Met het decreet van 23 april 2009²⁰⁰⁶ werd voor de Franse universiteiten een juridisch kader gecreëerd om doctorandi aan te werven, met name "***le contrat doctoral***".²⁰⁰⁷ Voorgenoemd decreet beoogde hiermee het statuut van doctorandi te verbeteren.²⁰⁰⁸ In eerste instantie is het belangrijk te vermelden dat

---

mai 2016); D. DEROUSSIN, "Réforme du doctorat – quelles perspectives?", *Recueil Dalloz* 2016, (1640) 1640.

²⁰⁰³ Art. L612-7 code de l'éducation; Art. 1 arrêté du 25 mai 2016.

²⁰⁰⁴ Art. 1 arrêté du 25 mai 2016.

²⁰⁰⁵ Art. L612-7 code de l'éducation.

²⁰⁰⁶ Décret du 23 avril 2009. Dit decreet werd in 2016 gewijzigd door décret du 29 août 2016.

²⁰⁰⁷ Art. 1 décret du 23 avril 2009.

²⁰⁰⁸ Circulaire du 24 juin 2009 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche.

het toepassingsgebied beperkt is tot "les établissements publics administratifs d'enseignement supérieur" of anders gezegd de publieke universiteiten.²⁰⁰⁹ Merk op dat vrije universiteiten in principe niet de titel van "universiteit" mogen aannemen en zij geen nationale diploma's kunnen toekennen, zijnde bachelor-, master- of doctoraatsdiploma's.²⁰¹⁰

649. De doctorandus wordt op basis van het *contrat doctoral* aangeworven voor een periode van drie jaar, op voorstel van de directeur van de doctoraatschool en na overleg met de promotor en het hoofd van de desbetreffende onderzoekseenheid. Het contract vermeldt de begin- en einddatum ervan alsook de activiteiten die aan de doctorandus worden toevertrouwd. De aard en duur van deze activiteiten kan jaarlijks worden gewijzigd na overleg met de directeur van de doctoraatschool en de promotor. Het contract dient in te gaan binnen het jaar volgend op de eerste inschrijving voor de doctoraatsopleiding en kan bovendien een proefperiode van twee maanden bevatten.²⁰¹¹ Wat betreft het takenpakket van de doctorandus, wordt een zekere vrijheid ingebouwd voor de universiteiten. Zo is het mogelijk dat de doctorandus zich uitsluitend bezighoudt met onderzoek, maar dit kan ook gecombineerd worden met het vervullen van onderwijstaken

---

²⁰⁰⁹ Art. 2 décret du 23 avril 2009; Y. DIDI en V. MOISSEC, *Le guide des masters, mastères et MBA*, Boulogne-Billancourt, l'étudiant, 2014, 42; A. MAUREL, *Les chercheurs saisis par la norme. Contribution à l'étude des droits et devoirs des chercheurs*, Toulouse, LGDJ, 2018, 232; C. LANCIANO-MORANDAT en H. NOHARCA, « La fabrique des docteurs et leurs insertions professionnelles: une comparaison des évolutions en France et au Japon » in J. AUST en C. CRESPIY (eds.), *La recherche en réformes. Les politiques de recherche entre état, marché et professions*, Paris, éditions des archives contemporaines, 2014, (161) 168.

²⁰¹⁰ Art. 713-14 code de l'éducation; Zie ook art. 1 arrêté du 25 mai 2016 dat bepaalt dat het nationaal diploma van doctor wordt afgeleverd door een publieke universiteit. Vrije universiteiten zouden evenwel nationale diploma's kunnen afleveren in overeenkomst met een publieke universiteit; Ministère de l'enseignement supérieur de la recherche et de l'innovation, *Etablissements privés*, <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid49085/les-etablissements-d-enseignement-superieur-privés.html>.

²⁰¹¹ Art. 3 décret 23 avril 2009; Circulaire du 29 novembre 2016 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, 4; Y. DIDI en V. MOISSEC, *Le guide des masters, mastères et MBA*, Boulogne-Billancourt, l'étudiant, 2014, 42; A. MAUREL, *Les chercheurs saisis par la norme. Contribution à l'étude des droits et devoirs des chercheurs*, Toulouse, LGDJ, 2018, 232.

Aanvankelijk werd voorgeschreven dat het contract uiterlijk diende in te gaan binnen zes maanden na de eerste inschrijving voor de doctoraatsopleiding. *La cour administrative d'appel de Versailles* had in dat verband een impliciete beslissing tot weigering om een doctorandus te rekruteren via een *contrat doctoral* geannuleerd. Het motief dat er niet kon worden overgegaan tot een *contrat doctoral* na een termijn van zes maanden werd hier niet aanvaard; Cour administrative d'appel de Versailles 26 janvier 2017, n°16VE01467, www.dalloz.fr.

(voor maximum 1/6 van de jaarlijkse arbeidsduur).²⁰¹² Het contract zou vervolgens tweemaal optioneel kunnen worden verlengd voor een maximumduur van één jaar.²⁰¹³ Er wordt daarbij niet specifiek omschreven welke omstandigheden aanleiding geven tot een dergelijke verlenging. Daarnaast kan een bijkomende termijn van één jaar worden toegekend bij het zich voordoen van een arbeidsongeval, beroepsziekte of invaliditeit (mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan).²⁰¹⁴ In het geval van moederschapsverlof, vaderschapsverlof, adoptieverlof, ziekteverlof (van minstens vier maanden), arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een arbeidsongeval (van minstens twee maanden) of ouderschapsverlof kan het contract worden verlengd met de duur van de afwezigheid binnen een limiet van één jaar.²⁰¹⁵ Het contract mag, met het oog op bovenstaande verlengingen, de periode van zes jaar geenszins overschrijden.²⁰¹⁶ Aan het begin van ieder academiejaar dient de inschrijving voor de doctoraatsopleiding te worden hernieuwd door het hoofd van de instelling, op voorstel van de directeur van de doctoraatsschool en in overleg met de promotor (en de begeleidingscommissie vanaf de derde inschrijving).²⁰¹⁷ De hernieuwing van de inschrijving is dus geen automatisme en kan ieder academiejaar worden geweigerd.

---

²⁰¹² Het *contrat doctoral* vervangt *l'allocation de recherche en le monitorat d'initiation à l'enseignement supérieur*. Beide "functies" lieten toe om een doctoraat voor te bereiden. Het verschil bestond erin dat de doctorandus zich in het eerste geval volledig bezighield met onderzoek, terwijl deze in het tweede geval ook onderwijstaken vervulde; D. SERRE, "Etre doctorant-e. Socialisations, contextes, trajectoires", *Socio-logos* 2015, n°10, randnummer 7; A. MAUREL, *Les chercheurs saisis par la norme. Contribution à l'étude des droits et devoirs des chercheurs*, Toulouse, LGDJ, 2018, 232; C. FOTIER, « Pas de cumul de rémunérations pour les doctorants sous contrat! », *AJFP* 2009, (300) 300; Het *contrat doctoral* laat de universiteiten nu de mogelijkheid om de invulling van het contract zelf te bepalen; Art. 5 décret du 23 avril 2009; P. ROMELAER en M. KALIKA, *Comment réussir sa thèse*, Paris, Dunod, 2016, 42.

²⁰¹³ Art. 7 décret 23 avril 2009.

²⁰¹⁴ Het gaat om arbeidsongevallen en beroepsziekten die leiden tot blijvende arbeidsongeschiktheid van minstens 10% en invaliditeit die de arbeids- of verdien capaciteit minstens met twee derde vermindert; art. 8 décret 23 avril 2009; Art. 5212-13, 2° en 3° code du travail.

²⁰¹⁵ Art. 8 décret 23 avril 2009.

²⁰¹⁶ Art. 9-1 décret 23 avril 2009.

²⁰¹⁷ In geval van niet-hernieuwing kan de doctorandus een tweede opinie vragen aan de onderzoekscommissie van de academische raad; Art. 11 arrêté du 25 mai 2016; Université Paris-Est, *Livret pratique du doctorant contractuel*, <http://www.univ-paris-est.fr/publication/LivretDoctorantContractuel2015/files/assets/common/downloads/publication.pdf>, 14.

650. Er wordt een minimumvergoeding vastgelegd ten belope van 1.768,55 euro per maand.²⁰¹⁸ Bij opname van onderwijsactiviteiten wordt dit bedrag evenwel verhoogd (met 41,41 euro per uur).²⁰¹⁹ Daarnaast zou een aanvullende beloning voor kinderlast worden toegekend, het zogenaamde *supplément familial de traitement*.²⁰²⁰ Deze aanvullende beloning bestaat uit een vast en een variabel gedeelte in functie van het loon en bedraagt voor één kind ten laste bijvoorbeeld 2,29 euro.²⁰²¹ Het *contrat doctoral* verleent doctorandi het statuut van “*agent contractuel of non-titulaire de l'état*”.²⁰²² Er is daarbij geen sprake van een publiekrechtelijk statuut, maar eerder van een arbeidsovereenkomst die de rechten en plichten van doctorandi regelt en die wordt beheerst door het publiekrecht. De vergoeding die doctorandi ontvangen, is onderworpen aan de

---

2018 Arrêté du 29 août 2016 bepaalt een minimumloon van 1.758 euro, gekoppeld aan de evolutie van de index van de lonen in de publieke sector (art. 12 décret du 23 avril 2009; Arrêté du 29 août 2016 fixant le montant de la rémunération du doctorant contractuel, JORF n°0202 du 31 août 2016; art. L412-2 Code de la Recherche). Sinds 1 februari 2017 bedraagt dit minimumloon 1.768,55 euro (stijging met 0,6%); Circulaire du 24 juin 2009 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche; Circulaire du 29 novembre 2016 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, 11.

2019 Art. 5-1 décret du 23 avril 2009; Art. 2 décret 29 août 2016; Circulaire du 24 juin 2009 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche; Circulaire du 29 novembre 2016 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, 11; Université Paris Diderot, *Guide du doctorant contractuel*, <https://ed623.u-paris.fr/sites/default/files/1/guide%20doct%20contractuel%20ED%20400%20.pdf>, 8; Y. DIDI en V. MOISSEC, *Le guide des masters, mastères et MBA*, Boulogne-Billancourt, l'étudiant, 2014, 42.

2020 Art. 20 Loi n°83-634 du 13 juillet 1983 portant droits et obligations des fonctionnaires; Art. 10 Décret n°85-1148 du 24 octobre 1985 modifié relatif à la rémunération des personnels civils et militaires de l'état, des personnels des collectivités territoriales et des personnels des établissements publics d'hospitalisation, JORF n°257 du 4 novembre 1985, 12775 (hierna: décret du 24 octobre 1985); circulaire du 9 août 1999 relative aux modalités de calcul et de versement du supplément familial de traitement.

2021 Voor twee kinderen bedraagt het vast gedeelte 10,67 euro en het variabel gedeelte 3%. Voor drie kinderen wordt dit respectievelijk vastgesteld op 15,24 euro en 8% en vanaf vier kinderen bijkomend op 4,57 euro en 6% per volgend kind; art. 11 décret du 24 octobre 1985; Université Paris Diderot, *Guide du doctorant contractuel*, <https://ed623.u-paris.fr/sites/default/files/1/guide%20doct%20contractuel%20ED%20400%20.pdf>, 5; A. TAILLEFAIT, *Droit de la fonction publique*, Paris, Dalloz, 2018, nr. 510.

2022 Art. 10 décret du 23 avril 2009; Décret n° 86-83 du 17 janvier 1986 relatif aux dispositions générales applicables aux agents contractuels de l'Etat pris pour l'application de l'article 7 de la loi n° 84-16 du 11 janvier 1984 portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat, www.legifrance.gouv.fr (hierna: décret du 17 janvier 1986); Circulaire du 24 juin 2009 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche; V. BOTTIUS, *Doctorat vers la fin du monopole de l'état, quell avenir pour le doctorat universitaire en sciences de gestion?*, Saint-Denis, Edilivre, 2015, 90; Université Paris-Est, *Livret pratique du doctorant contractuel*, <http://www.univ-paris-est.fr/publication/LivretDoctorantContractuel2015/files/assets/common/downloads/publication.pdf>, 8.

inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid (overeenkomstig het publiek recht).²⁰²³

651. De mogelijkheid voor universiteiten om een *contrat doctoral* aan te bieden aan hun doctorandi geldt ongeacht de financieringsbron. (Publieke) universiteiten ontvangen in eerste instantie subsidies van het Ministerie van hoger onderwijs en onderzoek. Deze subsidies werden vanaf 2009 onder de universiteiten verdeeld volgens het "SYMPA"-model (*système de répartition des moyens à la performance et à l'activité*) en meer bepaald in functie van hun activiteit en performantie. Er werd een onderscheid gemaakt tussen een enveloppe onderwijs en onderzoek, waarbij de middelen van laatstgenoemde enveloppe op 35% werden vastgesteld en vervolgens voor 20% werden toegekend op basis van hun activiteit en voor 15% op basis van hun performantie.²⁰²⁴ Dit model is echter in onbruik geraakt en werd na verloop van tijd eerder beschouwd als een hulpmiddel bij het besluitvormingsproces omwille van het feit dat geen rekening werd gehouden met de loonkosten en het niet bleek gekoppeld te zijn aan de behoeften van de

---

²⁰²³ Art. 1 décret du 23 avril 2009, Art. L412-2 code de la recherche; Circulaire du 24 juin 2009 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche; Confédération des jeunes chercheurs & association nationale des docteurs, *Le doctorat à la loupe – plan de financement du projet doctoral*, <https://guide-doctorat.fr/fiches/DoctoratALaLoupe-04bis.pdf>; Université Paris-Est, *Livret pratique du doctorant contractuel*, <http://www.univ-paris-est.fr/publication/LivretDoctorantContractuel2015/files/assets/common/downloads/publication.pdf>, 23; Université Paris Diderot, *Guide du doctorant contractuel*, <https://ed623.u-paris.fr/sites/default/files/1/guide%20doct%20contractuel%20ED%20400%20.pdf>, 2; R. LE SQUERE, « Doctorat: formation initiale, expérience professionnelle en question » in P LAFONT (ed.), *Institutionnalisation et internationalisation des dispositifs de reconnaissance et de validation des acquis de l'expérience, vecteur de renouvellement des relations, entre univers de formation et de travail?*, Tome II, Saint-Denis, Editions publibook, 2014, (137) 139; A. MAUREL, *Les chercheurs saisis par la norme. Contribution à l'étude des droits et devoirs des chercheurs*, Toulouse, LGDJ, 2018, 232; S. BRONDEL, « Le gouvernement propose un nouveau contrat aux doctorants et aux centres de recherche », *AJDA* 2008, (1918) 1918.

²⁰²⁴ Sénat, Autonomie budgétaire et financière des universités et nouveau système d'allocation de moyens (SYMPA): le chemin de la vertu, <https://www.senat.fr/rap/r08-532/r08-5321.html>; Sénat, rapport d'information fait au nom de la commission des finances et de la commission de la culture, de l'éducation et de la communication sur la mise en place du volet budgétaire de la loi n°2007-1199 du 10 août 2007 relative aux libertés et responsabilités des universités et sur le nouveau système d'allocation des moyens aux universités (SYMPA) par P. ADNOT et J.-L. DUPONT, session extraordinaire de 2008-2009, n°532; Sénat, Rapport d'information fait au nom de la commission des finances suite à l'enquête de la cour des comptes sur le bilan de l'autonomie financière des universités par P. ADNOT, session extraordinaire de 2014-2015, n° 175, 82-83; J.-R. CYTERMANN, « Le financement du système éducatif français et l'enjeu de la performance », *Revue internationale d'éducation de sèvres* 2014, (121) 128-129; A. PETIT, S. RETAILLEAU en C. VILLANI, Groupe de travail 1, rapport du financement de recherche, 2019, 29; A. MASCRET, *Enseignement supérieur et recherche en France: une ambition d'excellence*, Chantilly, La documentation Française, 2015, 49; S. BRONDEL, « Vers une université financée sur des critères d'activité et de performance? », *AJDA* 2008, (1173) 1173.

universiteiten.²⁰²⁵ Onderhandelingen zouden plaatsvinden op basis van vijfjarige contracten waarin de doelstellingen van de verschillende universiteiten werden vastgelegd. Deze onderhandelingen hadden in de praktijk slechts een marginale invloed, nu budgetten praktisch automatisch van het ene naar het andere jaar werden doorgeschoven.²⁰²⁶ In 2018 is men daarom op beperkte schaal gestart met een experiment aangaande een strategische en managementdialoog tussen het Ministerie van hoger onderwijs en onderzoek en bepaalde universiteiten, dat in 2019 werd gegeneraliseerd naar alle universiteiten.²⁰²⁷ Het betreft een proces van uitwisseling tussen de instellingen en toezichhoudende autoriteiten over de begroting en strategische projecten in overeenstemming met de nationale prioriteiten van de regering.²⁰²⁸ Het is bedoeld om instellingen aan te moedigen een duidelijke visie op strategie en middelen te ontwikkelen²⁰²⁹, in aanvulling op de bestaande vijfjarige contracten.²⁰³⁰ In een eerste fase zal een

---

²⁰²⁵ S. CALVIAC, « Le point sur... Le financement des universités: évolutions et enjeux », *Revue française d'administration publique* 2019/1 n° 169, (51) 66; Sénat, Rapport d'information fait au nom de la commission des finances suite à l'enquête de la cour des comptes sur le bilan de l'autonomie financière des universités par P. ADNOT, session extraordinaire de 2014-2015, n° 175, 9; Sénat, Rapport d'information fait au nom de la commission des finances suite à l'enquête de la cour des comptes sur le bilan de l'autonomie financière des universités par P. ADNOT, session extraordinaire de 2014-2015, n° 175, 83; Cour des comptes, l'autonomie financière des universités: une réforme à poursuivre, communication à la commission des finances du sénat, 2015, 83; Sénat, Rapport d'information fait au nom de la commission des finances sur la prise en compte de la performance dans le financement des universités par P. ADNOT, Session ordinaire de 2019-2020, n° 130, 22-25.

²⁰²⁶ Assemblée nationale, Commission des finances, de l'économie générale et du contrôle budgétaire, compte rendu de la session du 4 juin 2018, n°102.

²⁰²⁷ S. CALVIAC, « Le point sur... Le financement des universités: évolutions et enjeux », *Revue française d'administration publique* 2019/1 n° 169, (51) 65; Sénat, Rapport d'information fait au nom de la commission des finances sur la prise en compte de la performance dans le financement des universités par P. ADNOT, Session ordinaire de 2019-2020, n° 130, 47; Assemblée nationale, rapport fait au nom de la commission des finances, de l'économie générale et du contrôle budgétaire sur le projet de loi de finances pour 2019 par J. GIRAUD, n° 1255; Sénat, sur le prise en compte de la performance dans le financement des universités, <https://www.senat.fr/rap/r19-130/r19-1304.html>; Assemblée nationale, Avis présenté au nom de la commission des affaires culturelles et de l'éducation sur le projet de loi de finances pour 2020, n° 2302.

²⁰²⁸ S. CALVIAC, « Le point sur... Le financement des universités: évolutions et enjeux », *Revue française d'administration publique* 2019/1 n° 169, (51) 67; Sénat, Projet de loi de finances pour 2020: recherche et enseignement supérieur, <https://www.senat.fr/rap/a19-145-5/a19-145-51.html>.

²⁰²⁹ S. CALVIAC, « Le point sur... Le financement des universités: évolutions et enjeux », *Revue française d'administration publique* 2019/1 n° 169, (51) 65; Sénat, Rapport d'information fait au nom de la commission des finances suite à l'enquête de la cour des comptes sur le bilan de l'autonomie financière des universités par P. ADNOT, session extraordinaire de 2014-2015, n° 175, 92; Cour des comptes, l'autonomie financière des universités: une réforme à poursuivre, communication à la commission des finances du sénat, 2015, 12.

²⁰³⁰ Sénat, Rapport d'information fait au nom de la commission des finances sur la prise en compte de la performance dans le financement des universités par P. ADNOT, Session ordinaire de 2019-2020, n° 130, 51; Assemblée nationale, Avis présenté au nom de la commission des affaires culturelles et de l'éducation sur le projet de loi de finances pour 2020, n° 2302.

managementdialoog zich toespitsen op de financiële en salaristrajecten van de instellingen (dat mechanische rekenmodellen zou moeten vervangen) en in een tweede fase zal een strategische dialoog worden gewijd aan de door de verschillende instellingen voorgestelde projecten.²⁰³¹ De overkoepelende doelstelling is om te komen tot een transparante financiering die belang hecht aan de performantie van universiteiten.²⁰³² Het is echter niet helemaal duidelijk hoe de subsidies afkomstig van het Ministerie van hoger onderwijs en onderzoek nu precies over de universiteiten zouden worden verdeeld en in welke mate de performantie daarin een rol zal spelen.

652. Daarnaast kan nog worden gedacht aan andere financieringsmechanismen zoals bijvoorbeeld *l'Agence Nationale de la Recherche* (hierna: ANR), dat tot opdracht heeft om bij te dragen aan de nationale onderzoeksstrategie.²⁰³³ Het ANR verleent onder meer financiering voor onderzoeksprojecten op basis van competitiviteit.²⁰³⁴ Daarnaast staat deze organisatie ook in voor het financieren en bevorderen van het partnerschap tussen de openbare en private sector, het beheren van investeringsprogramma's voor hoger onderwijs en onderzoek, het versterken van de Europese en internationale wetenschappelijke samenwerking door programma's te koppelen aan Europese en internationale initiatieven en het analyseren van de evolutie van het onderzoeksaanbod en de impact van de toegekende financiering op de nationale wetenschappelijke productie.²⁰³⁵

---

²⁰³¹ Sénat, Projet de loi de finances pour 2020: recherche et enseignement supérieur, <https://www.senat.fr/rap/a19-145-5/a19-145-51.html>; Assemblée nationale, Avis présenté au nom de la commission des affaires culturelles et de l'éducation sur le projet de loi de finances pour 2020, n° 2302.

²⁰³² Sénat, sur le prise en compte de la performance dans le financement des universités, <https://www.senat.fr/rap/r19-130/r19-1304.html>.

²⁰³³ Art. 2 décret n°2006-963 du 1 août 2006 portant organisation et fonctionnement de l'Agence nationale de la recherche, www.legifrance.gouv.fr (hierna: décret du 1 août 2006). Dit decreet werd in 2014 gewijzigd door Décret n° 2014-365 du 24 mars 2014 modifiant le décret n° 2006-963 du 1er août 2006 portant organisation et fonctionnement de l'Agence nationale de la recherche, *JORF* n°0071 du 25 mars 2014, 5761.

²⁰³⁴ Art. L329-4 en L329-5 code de la recherche; Art. 3 décret du 1 août 2006; Campus France, *La recherche en France*, Bruxelles, Campus France, 6; J. LESOURNE en D. RANDET, *La recherche et l'innovation en France*, Paris, Odile Kacob, 2009, 335; ANR, Règlement financier relatif aux modalités d'attribution des aides de l'ANR et valant conditions générales de ces aides, <https://anr.fr/fileadmin/documents/2020/ANR-RF-2019-05082019-corrrections-oct-2020.pdf>; Sénat, projet de loi de finances pour 2020: recherche et enseignement supérieur, <https://www.senat.fr/rap/l19-140-323/l19-140-32316.html>; M. FLANDREAU, « La recherche sans qualités: un audit indépendant de l'agence nationale de la recherche », *L'économie politique* 2006/2 n°30, (68) 69.

²⁰³⁵ Art. 2 décret du 1 août 2006.

653. Het aanbieden van een *contrat doctoral* betreft slechts een mogelijkheid en vormt dus geen verplichting voor de universiteiten. Wanneer wordt afgeweken van de voorwaarden die worden opgelegd door het decreet – bijvoorbeeld door het niet toekennen van de minimumvergoeding²⁰³⁶ – kan ook niet worden geopteerd voor dit type van contract. De universiteit kan de doctorandus dan alsnog aanwerven via een arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur onder het regime van artikel 4 van de wet van 11 januari 1984.²⁰³⁷ Een circulaire van 20 oktober 2006 benadrukt in dat verband het belang om doctorandi tewerk te stellen via een arbeidsovereenkomst, aangezien zij een professionele activiteit uitoefenen die hen in een relatie van ondergeschiktheid plaatst.²⁰³⁸ Volgens de algemene regel bedraagt de duurtijd van het doctoraat in principe drie jaar wanneer de volledige werktijd wordt besteed aan onderzoek en maximaal zes jaar in het tegengestelde geval. Bij wijze van uitzondering zouden eventueel nog jaarlijkse verlengingen kunnen worden toegekend.²⁰³⁹ Een dergelijke arbeidsovereenkomst verleent hen in principe hetzelfde statuut van *agent contractuel of non-titulaire de l'état*, met als gevolg de onderworpenheid aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid.²⁰⁴⁰

3.2.2 Inschrijving voor de doctoraatsopleiding (écoles doctorales en collèges doctorals)

654. Het besluit van 25 mei 2016 bepaalt verder dat iedere doctorandus zich dient in te schrijven voor de doctoraatsopleiding. Deze inschrijving gebeurt door het hoofd van de instelling, op voorstel van de directeur van de doctoraatschool

---

²⁰³⁶ Ministère de l'enseignement supérieur, de la recherche et de l'innovation, *Doctorat*, <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid76053/le-financement-doctoral.html>.

²⁰³⁷ De maximale duur betreft in beginsel drie jaar, maar het contract kan worden verlengd zolang de limiet van zes jaar niet wordt overschreden; Art. 4 en 6 Loi n° 84-16 du 11 janvier 1984 portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat (1), www.legifrance.gouv.fr (hierna: loi du 11 janvier 1984); Confédération des jeunes chercheurs & association nationale des docteurs, *Le doctorat à la loupe – plan de financement du projet doctoral*, <https://guide-doctorat.fr/fiches/DoctoratALaLoupe-04bis.pdf>; *Le contrat doctoral: questions/réponses*, http://lettres.sorbonne-universite.fr/IMG/pdf/contratdoctoralquestionreponse_130942.pdf.

²⁰³⁸ Circulaire du 20 octobre 2006 relative à la résorption des libéralités des doctorants et post-doctorants; Confédération des jeunes chercheurs & association nationale des docteurs, *Le doctorat à la loupe – plan de financement du projet doctoral*, <https://guide-doctorat.fr/fiches/DoctoratALaLoupe-04bis.pdf>.

²⁰³⁹ Art. 14 décret du 25 mai 2016.

²⁰⁴⁰ V. BOTTIUS, *Doctorat vers la fin du monopole de l'état, quell avenir pour le doctorat universitaire en sciences de gestion?*, Saint-Denis, Edilivre, 2015, 24.

en na overleg met de promotor en het hoofd van de onderzoekseenheid over het desbetreffende onderzoeksproject.²⁰⁴¹ De doctoraatsopleiding wordt georganiseerd door de doctoraatsscholen (*les écoles doctorales*) – eventueel in samenwerking met een doctoraatscollege (*collège doctoral*).²⁰⁴² De doctoraatsopleiding omvat een persoonlijke wetenschappelijke omkadering door onder meer het volgen van cursussen, seminaries en stages, die de doctorandus voorbereiden op een professionele carrière zowel in de publieke als in de private sector.²⁰⁴³ Iedere onderzoekseenheid is verbonden aan een bepaalde doctoraatsschool.²⁰⁴⁴ De doctoraatsscholen staan meer specifiek in voor: (1) het implementeren van een toelatingsbeleid aangaande doctorandi waarbij zij informatie verstrekken over de toelatingsvoorwaarden, financieringsmogelijkheden,...; (2) het organiseren van activiteiten ter bevordering van de interdisciplinariteit en het verwerven van uitgebreide wetenschappelijke kennis; (3) de ethische vorming van de doctorandus; (4) het implementeren van individuele begeleidingscommissies; (5) ondersteuning bieden ten aanzien van de latere professionele carrière; (6) het bijdragen aan een Europese en internationale openheid; en (7) het oordeel over de aansluiting bij bepaalde onderzoekseenheden.²⁰⁴⁵ Verder stellen zij de voorwaarden vast voor de begeleiding van doctorandi in een zogenaamd "*charte du doctorat*". In het kader daarvan wordt een opleidingsovereenkomst ondertekend waarin onder andere de financieringsvoorwaarden en de individuele opleiding van de doctorandus worden vastgelegd.²⁰⁴⁶ De doctoraatsscholen in Frankrijk hebben dus een ruimer takenpakket dan louter het organiseren van de doctoraatsopleiding.

3.3 Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi

655. In Frankrijk worden doctorandi overwegend aangeworven via een *contrat doctoral* overeenkomstig het decreet van 23 april 2009, wat hen het statuut verleent van *agent contractuel of non-titulaire de l'état*.²⁰⁴⁷ Voorgenoemd *contrat*

---

²⁰⁴¹ Art. 11 décret du 25 mai 2016.

²⁰⁴² Art. 1 arrêté du 25 mai 2016.

²⁰⁴³ Art. L612-7 code de l'éducation; art. L412-1 code de la recherche.

²⁰⁴⁴ Art. 2 arrêté du 25 mai 2016.

²⁰⁴⁵ Art. 3 arrêté du 25 mai 2016.

²⁰⁴⁶ Art. 12 arrêté du 25 mai 2016.

²⁰⁴⁷ Art. 3 décret 23 avril 2009; Décret du 17 janvier 1986; Université Paris-Est, *Livret pratique du doctorant contractuel*, <http://www.univ-paris->

doctoral betreft een arbeidsovereenkomst die wordt beheerst door het publiekrecht.²⁰⁴⁸ Dit impliceert de onderworpenheid aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Daarnaast kunnen doctorandi worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur conform artikel 4 van de wet van 11 januari 1984, indien de voorwaarden verbonden aan het *contrat doctoral* niet worden voldaan.²⁰⁴⁹ Dit verleent hen in principe hetzelfde statuut van *agent contractuel of non-titulaire de l'état*, met als gevolg de onderworpenheid aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. De toepassing van het *contrat doctoral* vereist een minimumloon van 1.768,55 euro per maand, dat bij opname van onderwijsactiviteiten wordt verhoogd (met 41,41 euro per uur).²⁰⁵⁰

3.3.1 Sociale zekerheid volgens het publiekrecht

656. Doctorandi ressorteren onder het algemeen stelsel (*régime général*) van de sociale zekerheid, als onderdeel van de bij wet gecreëerde stelsels (*régimes légaux*).²⁰⁵¹ Dit algemeen stelsel kent vijf takken: (1) een ziektepak (die betrekking heeft op ziekte, zwangerschap, invaliditeit en overlijden); (2) een bedrijfstak arbeidsongevallen en beroepsziekten; (3) een tak ouderdom en weduwschap; (4) een familietak; en (5) een incassotak (die geen risico's beheert, maar sociale premies int om ze vervolgens te herverdelen).²⁰⁵² Daarnaast kan

---

est.fr/publication/LivretDoctorantContractuel2015/files/assets/common/downloads/publication.pdf, 8.

²⁰⁴⁸ Confédération des jeunes chercheurs & association nationale des docteurs, *Le doctorat à la loupe – plan de financement du projet doctoral*, <https://guide-doctorat.fr/fiches/DoctoratALaLoupe-04bis.pdf>.

²⁰⁴⁹ Art. 4 loi du 11 janvier 1984.

²⁰⁵⁰ Décret 29 août 2016 bepaalt een minimumloon van 1.758 euro, gekoppeld aan de evolutie van de index van de lonen in de publieke sector (art. 1 décret 29 août 2016 en art. L412-2 Code de la Recherche). Sinds 1 februari 2017 bedraagt dit minimumloon 1.768,55 euro (stijging met 0,6%); Circulaire n°2009-1034, Application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, 11 ; Art. 2 décret 29 août 2016.

²⁰⁵¹ art. L412-2 Code de la Recherche; Université Paris-Est, *Livret pratique du doctorant contractuel*, <http://www.univ-paris-est.fr/publication/LivretDoctorantContractuel2015/files/assets/common/downloads/publication.pdf>, 23 ; D. PIETERS, *The social security systems of the member states of the European Union*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 95; L. DALIGAND, *Sécurité sociale*, Paris, Masson, 2001, 8.

²⁰⁵² Art. L111-1 Code de la Sécurité Sociale; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 591.

De familietak en de gezondheidszorg (zieketak) hebben ook betrekking op inwoners van Frankrijk, terwijl de andere takken betrekking hebben op loontrekkenden; EC, *Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie. Uw sociale zekerheidsrechten in Frankrijk*, s.l., Europese Unie, 2012, 4; D. PIETERS, *The social security systems of the member states of the European Union*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 93 en 99; Sécurité-sociale.fr, *Les branches*, [540](https://www.securite-sociale.fr/la-</p></div><div data-bbox=)

melding worden gemaakt van de bij CAO gecreëerde stelsels (*régimes conventionnels*) voor wat betreft werkloosheid en aanvullend pensioen.²⁰⁵³ De verschuldigde sociale bijdragen worden weergegeven in onderstaand schema.

	Werknemer	Werkgever
Ziekte, zwangerschap, invaliditeit, overlijden (en solidariteit)		13,30%
Arbeidsongevallen en beroepsziekten		Afhankelijk van activiteit en grootte van de instelling
Ouderdom	0,40% 6,90% (geplafonneerd tot een loon van 3.428 euro/maand)	1,90% 8,55% (geplafonneerd tot een loon van 3.428 euro/maand)
Gezinstoelagen		5,25%
CSG (<i>Contribution sociale généralisée</i>) ²⁰⁵⁴	9,20% (berekend op 98,25% van het loon en waarvan 2,40% niet aftrekbaar)	
CDRS	0,50% (berekend op 98,25% van het loon en niet aftrekbaar)	
werkloosheid		Zelf verzekeren of aansluiten bij werkloosheidsverzekering (4,05% + 0,15%) ²⁰⁵⁵
Aanvullend pensioen (IRCANTEC: <i>Institution de retraite complémentaire des agents non titulaires de l'état et des collectivités publiques</i>) ²⁰⁵⁶	2,80%	4,20%

Tabel 48: sociale bijdragen doctorandi Frankrijk²⁰⁵⁷

secu-cest-quoi/organisation/les-branches; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 591.

²⁰⁵³ D. PIETERS, The social security systems of the member states of the European Union, Antwerpen, Intersentia, 2002, 93; L. DALIGAND, *Sécurité sociale*, Paris, Masson, 2001, 16-17.

²⁰⁵⁴ Art. L136-1 en L.136-8 Code de la Sécurité Sociale; A.-S. GINON, F. GUIOMARD en A. MAVOKA-ISANA, *Code de la sécurité sociale annoté*, Paris, Dalloz, 2020, 110-111.

²⁰⁵⁵ Circulaire n°2012-0000063, Procédure d'adhésion des établissements relevant du secteur public auprès du régime d'Assurance Chômage; Urssaf, *L'assurance chômage et l'AGS*, <https://www.urssaf.fr/portail/home/employeur/calculer-les-cotisations/les-taux-de-cotisations/lassurance-chomage-et-lags/les-taux.html>.

²⁰⁵⁶ Art. L921-2-1 Code de la Sécurité Sociale; Décret n°70-1277 du 23 décembre 1970 portant création de l'Ircantec; Arrêté du 30 décembre 1970 relatif au régime des retraites complémentaire des assurances sociales; Service-Public.fr, *Retraite complémentaire d'un agent non titulaire (Ircantrec)*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F12390>; P. LAFFON, « Les régimes de retraites complémentaires aujourd'hui », *Regards* 2016/1 n° 49, (57) 59; C. GUETTIER, *Institutions administratives*, Paris, Dalloz, 2019, nr. 104.

²⁰⁵⁷ Art. L136-1-L136-5 en L136-8 Code de la sécurité sociale; Service-Public.fr, *Fonction publique: cotisations salariales d'un agent contractuel*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F469>; Cdg, *Cotisations*, <https://cdg14.fr/cotisations-organismes-sociaux-divers/>; Urssaf, *Les agents non-titulaires de l'état et de ses établissements publics administratifs*, <https://www.urssaf.fr/portail/home/taux-et-baremes/administrations-et-collectivites/les-agents-non-titulaires-de-let.html>.

657. Rekening houdende met het minimumloon van 1.768,55 euro, is de doctorandus een werknemersbijdrage verschuldigd van 346,99 euro.²⁰⁵⁸ Na aftrek van deze werknemersbijdrage houdt de doctorandus nog een minimumloon over van 1421,56 euro.

658. Het decreet van 23 april 2009 verwijst naar het decreet van 17 januari 1986 dat bepaalde aspecten van de sociale zekerheid regelt voor doctorandi als “*agent contractuel of non-titulaire de l'état*”.²⁰⁵⁹ Zo hebben zij bij ziekte gedurende één maand recht op hun volledige salaris wanneer zij reeds vier maanden in dienst zijn. Dit wordt verhoogd naar twee en drie maanden bij respectievelijk twee en drie jaar dienst.²⁰⁶⁰ Voor het overige ontvangen zij een uitkering gelijk aan 50% van het dagloon (of 66,66% van het dagloon bij drie kinderen).²⁰⁶¹ Een arbeidsongeval of beroepsziekte geeft vanaf de aanvang van de werkzaamheid recht op het volledige salaris gedurende één maand. Net zoals in het geval van ziekte wordt dit verhoogd naar twee en drie maanden bij respectievelijk twee en drie jaar dienst.²⁰⁶² Voor het overige ontvangen zij een uitkering gelijk aan 60% gedurende de eerste 28 dagen, die daarna wordt verhoogd tot 80%.²⁰⁶³ Na 6 maanden dienst heeft men bij moederschapsverlof (16 weken) en vaderschapsverlof (11 opeenvolgende dagen) recht op het volledige salaris.²⁰⁶⁴ Ouderschapsverlof kan na één jaar dienst worden opgenomen voor hernieuwbare periodes van zes maanden tot aan de derde verjaardag van het kind.²⁰⁶⁵ Dit verlof is in principe onbetaald, behoudens een bedrag aan vergoeding onder de vorm

---

²⁰⁵⁸ Berekening: $0,40\% \times 1.768,55 = 7,07$
 $6,90\% \times 1.768,55 = 122,03$
 $9,20\% \times (1.768,55 \times 98,25\%) = 159,86$
 $0,50\% \times (1.768,55 \times 98,55\%) = 8,69$
 $2,80\% \times 1.768,55 = 49,52$
 $7,07 + 122,03 + 159,86 + 8,69 + 49,52 = 346,99$.

²⁰⁵⁹ Art. 9 décret du 23 avril 2009.

²⁰⁶⁰ Art. 12 décret du 17 janvier 1986.

²⁰⁶¹ EC, Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie. Uw sociale zekerheidsrechten in Frankrijk, s.l., Europese Unie, 2012, 10; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 648.

²⁰⁶² Art. 14 décret du 17 janvier 1986.

²⁰⁶³ EC, Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie. Uw sociale zekerheidsrechten in Frankrijk, s.l., Europese Unie, 2012, 18.

²⁰⁶⁴ Art. 15 décret du 17 janvier 1986; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 647; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 18.

Dit komt bovenop het geboorteverlof van drie werkdagen gedurende dewelke men het volledige salaris ontvangt; art. 34 loi du 11 janvier 1984.

²⁰⁶⁵ Art. 19 décret du 17 janvier 1986.

van “la prestation partagée d’éducation de l’enfant”. Deze vergoeding (gelijk aan 398,40 euro per maand) wordt toegekend gedurende zes maanden tot aan de eerste verjaardag van het kind.²⁰⁶⁶ Zorgverlof voor de zorg van een kind jonger dan twaalf jaar kan worden opgenomen na één jaar dienst.²⁰⁶⁷ Dit verlof is eveneens onbetaald, met uitzondering van bovenstaande vergoeding.²⁰⁶⁸

659. *La prestation partagée d’éducation de l’enfant* maakt deel uit van een reeks toeslagen onder de naam *prestation d’accueil du jeune enfant* die bedoeld zijn om ouders te ondersteunen in de kosten van de opvoeding van hun kinderen.²⁰⁶⁹ Zo heeft men recht op een geboortepremie (*prime à la naissance*) van 947,34 euro binnen bepaalde inkomensgrenzen (heeft men twee inkomens dan wordt deze grens bepaald op 42.509 euro netto per koppel met als referentiejaar 2018).²⁰⁷⁰ Daarnaast wordt een basisuitkering (*allocation de base*) van 171,74 euro per maand verleend voor het eerste kind jonger dan drie jaar – eveneens binnen bepaalde inkomensgrenzen (zijnde 35.580 euro netto per koppel met als referentiejaar 2018 indien men twee inkomens heeft). Deze basisuitkering wordt verlaagd tot 85,87 euro per maand indien bovengenoemde grens zich situeert tussen 35.580 euro en 42.509 euro.²⁰⁷¹ Verder kan ook de

---

²⁰⁶⁶ Service-public.fr, *Congé parental dans la fonction publique*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F517>.

²⁰⁶⁷ Art. 20 décret du 17 janvier 1986.

²⁰⁶⁸ Art. L531-4 en D531-4 Code de la sécurité sociale; Service-public.fr, *Fonction publique: un contractuel peut-il être placé en disponibilité?*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F539>; Caf.fr, *la prestation partagée de l’éducation de l’enfant (PrePare)*, <https://www.caf.fr/allocataires/droits-et-prestations/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/la-prestation-partagee-d-education-de-l-enfant-prepare>; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 932.

²⁰⁶⁹ Art. L531-1 en D531-1 Code de la sécurité sociale; M. NICOLAS, « Prestation d’accueil du jeune enfant: quelques éléments d’appréciation des résultats de l’évaluation », *Informations sociales* 2008/6 n° 150, (118) 118-119; D. CHAUFFAUT, J. MINONZIO, M. NICOLAS, C. OLM en M.-O. SIMON, « La prestation d’accueil du jeune enfant: un dispositif globalement apprécié par ses bénéficiaires », *L’essentiel* 2006 n° 46, (1) 1; R. MAHIEU, « La PAJE après 18 mois de montée en charge », *Revue des politiques sociales et familiales* 2005 n° 82, (75) 75; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 928; X. PRETOT, *Droit de la sécurité sociale*, Paris, Dalloz, 2020, 248.

²⁰⁷⁰ Art. L531-2 en D531-2 Code de la sécurité sociale; Service-public.fr, *Prestation d’accueil du jeune enfant (Paje): prime à la naissance*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F2550>; Sécurité sociale, *Barèmes et montants des prestations*, <https://www.securite-sociale.fr/la-secu-et-vous/baremes>; caf.fr, *la prime à la naissance et la prime à l’adoption*, <https://www.caf.fr/allocataires/droits-et-prestations/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/la-prime-a-la-naissance-et-la-prime-a-l-adoption>; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 930.

²⁰⁷¹ Art. L531-3 Code de la sécurité sociale; Service-public.fr, *Allocation de base de la Paje versée à la naissance d’un enfant*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F2552>; Sécurité sociale, *Barèmes et montants des prestations*, <https://www.securite-sociale.fr/la-secu-et-vous/baremes>; Caf.fr, *L’allocation de base*, <https://www.caf.fr/allocataires/droits-et->

kinderopvangtoeslag (*le complément de libre choix du mode de garde*) worden vermeld voor kinderen jonger dan zes jaar, waarvan het bedrag varieert in functie van het inkomen, het aantal kinderen ten laste en de leeftijd van de kinderen.²⁰⁷² Daarbuiten worden bijkomende toeslagen voorzien voor grotere gezinnen vanaf twee en drie kinderen, waar hier niet verder op wordt ingegaan. Tot slot kan nog worden verwezen naar de schooltoelage die binnen bepaalde inkomensgrenzen wordt verleend voor kinderen van zes tot achttien jaar. Deze bedraagt 469,97 euro voor kinderen van zes tot tien jaar, 490,39 euro voor kinderen van elf tot veertien jaar en 503,91 euro voor kinderen van vijftien tot achttien jaar.²⁰⁷³

660. Het pensioen wordt berekend op basis van drie elementen: (1) het gemiddeld jaarsalaris (25 jaren met hoogste salaris); (2) een pensioenpercentage (tussen 27,50% en 50%); en (3) de opgebouwde tijdvakken van verzekering.²⁰⁷⁴ Momenteel circuleren twee wetsvoorstellen²⁰⁷⁵ ter invoering van een universeel pensioen op punten dat de 42 bestaande regimes zou moeten vervangen.²⁰⁷⁶

---

prestations/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/l-allocation-de-base; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 931.

²⁰⁷² Art. L531-5 Code de la sécurité sociale; Service-public.fr, *Complément de libre choix du mode de garde (CMG) - Micro-crèche*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F33648>; Sécurité sociale, *Barèmes et montants des prestations*, <https://www.securite-sociale.fr/la-secu-et-vous/baremes>; Caf.fr, *le complément de libre choix du mode de garde*, <https://www.caf.fr/allocataires/droits-et-prestations/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/le-complement-de-libre-choix-du-mode-de-garde>.

²⁰⁷³ Art. L543-1 en D543-1 code de la sécurité sociale; Service-public.fr, *Allocation de rentrée scolaire (ARS)*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1878>; Sécurité sociale, *Barèmes et montants des prestations*, <https://www.securite-sociale.fr/la-secu-et-vous/baremes>; X. PRETOT, *Droit de la sécurité sociale*, Paris, Dalloz, 2020, 253.

²⁰⁷⁴ EC, Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie. Uw sociale zekerheidsrechten in Frankrijk, s.l., Europese Unie, 2012, 14; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 782.

²⁰⁷⁵ Projet de loi instituant un système universel de retraite (SSAX1936438L), https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/projet_de_loi_instituant_un_systeme_universel_de_retraite.pdf; projet de loi organique relatif au système universel de retraite (SSAX1936435L), https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/projet_de_loi_organique.pdf; Conseil d'état, Avis sur un projet de loi organique et un projet de loi instituant un système universel de retraite, n° 399.528 en 399.529; Assemblée nationale, rapport fait au nom de la commission spéciale chargée d'examiner le projet de loi instituant un système universel de retraite et le projet de loi organique relatif au système universel de retraite, sur le projet de loi instituant un système universel de retraite, Tome II, compte rendu par G. GOUFFIER-CHA, N. TURQUOIS, J. MARIE, C. VIGNON, C. GRANDJEAN et P. CHRISTOPHE, n° 2683; Assemblée nationale, rapport fait au nom de la commission spéciale chargée d'examiner le projet de loi instituant un système universel de retraite et le projet de loi organique relatif au système universel de retraite, sur le projet de loi instituant un système universel de retraite, Tome I, compte rendu par G. GOUFFIER-CHA, N. TURQUOIS, J. MARIE, C. VIGNON, C. GRANDJEAN et P. CHRISTOPHE, n° 2683.

²⁰⁷⁶ Projet de loi instituant un système universel de retraite (SSAX1936438L), https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/projet_de_loi_instituant_un_systeme_universel_de_retraite.pdf, 2; Etude d'impact projet de loi organique relatif au système universel de retraite et projet de loi

Concreet zou men punten verzamelen op basis van de afgedragen sociale bijdragen, waarvan het bedrag vervolgens zou moeten worden gedeeld door de aanschaffingswaarde van het punt. Bij het bereiken van de pensioenleeftijd zouden de verzamelde punten dan vermenigvuldigd worden met de nader te bepalen waarde van het punt.²⁰⁷⁷ De pensioenleeftijd zou behouden blijven op 62 jaar, maar om mensen aan te moedigen langer te werken wordt een bonus/malussysteem voorgesteld vanaf een vooraf bepaalde "evenwichtslleeftijd".²⁰⁷⁸ Het minimumpensioen zou worden gebracht op 85% van het netto-minimumloon²⁰⁷⁹ en de verzamelde punten zouden worden verhoogd met 5% per kind.²⁰⁸⁰

3.3.2 Code Général des Impôts

661. Alle doctorandi zijn in principe onderworpen aan de inkomstenbelastingen. Net zoals in België worden inwoners belast op hun wereldwijde inkomen.²⁰⁸¹ Bijzonder aan de Franse inkomstenbelasting is het gezinsquotiënt (*quotient*

---

instituant un système universel de retraite, https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/etude_d_impact_-_24_janvier_2020.pdf, 80; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 775; X. PRETOT, *Droit de la sécurité sociale*, Paris, Dalloz, 2020, 179.

²⁰⁷⁷ Projet de loi instituant un système universel de retraite (SSAX1936438L), https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/projet_de_loi_instituant_un_systeme_universel_de_retraite.pdf, 7; M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, nr. 776; X. PRETOT, *Droit de la sécurité sociale*, Paris, Dalloz, 2020, 179.

²⁰⁷⁸ Projet de loi instituant un système universel de retraite (SSAX1936438L), https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/projet_de_loi_instituant_un_systeme_universel_de_retraite.pdf, 8; Etude d'impact projet de loi organique relatif au système universel de retraite et projet de loi instituant un système universel de retraite, https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/etude_d_impact_-_24_janvier_2020.pdf, 92; X. PRETOT, *Droit de la sécurité sociale*, Paris, Dalloz, 2020, 179.

²⁰⁷⁹ Projet de loi instituant un système universel de retraite (SSAX1936438L), https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/projet_de_loi_instituant_un_systeme_universel_de_retraite.pdf, 3 en 26; Etude d'impact projet de loi organique relatif au système universel de retraite et projet de loi instituant un système universel de retraite, https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/etude_d_impact_-_24_janvier_2020.pdf, 91; X. PRETOT, *Droit de la sécurité sociale*, Paris, Dalloz, 2020, 179.

²⁰⁸⁰ Projet de loi instituant un système universel de retraite (SSAX1936438L), https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/projet_de_loi_instituant_un_systeme_universel_de_retraite.pdf, 3 en 28; Etude d'impact projet de loi organique relatif au système universel de retraite et projet de loi instituant un système universel de retraite, https://www.reforme-retraite.gouv.fr/IMG/pdf/etude_d_impact_-_24_janvier_2020.pdf, 96; Compte rendu du conseil des ministres du 24 janvier 2020, Système universel de retraite, <https://www.gouvernement.fr/conseil-des-ministres/2020-01-24/systeme-universel-de-retraite>.

²⁰⁸¹ Art. 4 Code Général des impôts.

familial), dat toelaat de fiscale lasten evenredig te verdelen met het aantal leden van het fiscale huishouden (gehuwden en wettelijk samenwonenden worden in dat verband gezien als één fiscaal huishouden en dus samen belast).²⁰⁸² Anders gezegd wordt het belastbaar inkomen verdeeld in eenheden, afhankelijk van de familiale situatie. De tarieven worden vervolgens toegepast op die verschillende eenheden en het resultaat wordt vermenigvuldigd met het aantal eenheden.²⁰⁸³ Alleenstaanden zonder kinderen vormen één eenheid. Gehuwden en wettelijk samenwonenden (PACS) zonder kinderen staan voor twee eenheden. Er wordt een halve eenheid bijgeteld voor de eerste twee kinderen ten laste. Vanaf het derde kind ten laste wordt telkens één eenheid bijgeteld.²⁰⁸⁴ Gehuwden en wettelijk samenwonenden (PACS) worden dus in zekere zin anders behandeld dan feitelijk samenwonenden nu laatstgenoemden louter op hun eigen inkomsten worden belast. Alleenstaanden ouders worden geacht hun kind ten laste te hebben indien het hoofdzakelijk verblijft bij de ouder in kwestie. Alleenwonende ouders met kinderlast kunnen bovendien aanspraak maken op een extra halve eenheid. Ingeval van co-ouderschap wordt het kind principieel geacht ten laste te zijn van beide ouders, zodat het voordeel tussen hen beiden wordt gedeeld (dit impliceert een kwarteenheid voor de eerste twee kinderen en een halve eenheid vanaf het derde kind en indien zij ook alleenwonend zijn een kwarteenheid voor het eerste kind en een halve eenheid vanaf het tweede kind).²⁰⁸⁵

662. De Franse inkomstenbelasting maakt melding van 8 categorieën van inkomsten die samen het netto-inkomen vormen: (1) vastgoedopbrengsten; (2) industriële en commerciële winsten; (3) vergoedingen van bedrijfsleiders; (4) landbouwwinsten; (5) salarissen, pensioenen en lijfrenten; (6) winsten uit niet-commerciële beroepen en soortgelijke inkomsten; (7) roerende inkomsten; en (8)

---

²⁰⁸² C. AIME en M. ROCHEDY, *Droit fiscal 2017*, Paris, Dalloz, 2017, 16.

²⁰⁸³ Art. 193 Code Général des Impôts; J. GROSCLAUDE en P. MARCHESSOU, *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 256-258.

²⁰⁸⁴ Art. 194 Code Général des Impôts; C. CARBONNIER, « Prise en compte de la famille dans l'imposition des revenus en France », *Revue française d'économie* 2016/1, (111) 111-152; J. GROSCLAUDE en P. MARCHESSOU, *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 257; C. AIME en M. ROCHEDY, *Droit fiscal 2017*, Paris, Dalloz, 2017, 130.

²⁰⁸⁵ In principe kunnen enkel kinderen die minderjarig zijn en geen andere inkomsten ontvangen als ten laste worden beschouwd, maar hierop zijn uitzonderingen waardoor ook kinderen na hun meerderjarigheid als fiscaal ten laste kunnen worden beschouwd; Art. 194 en 196 Code Général des impôts; J. GROSCLAUDE en P. MARCHESSOU, *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 257-258; C. AIME en M. ROCHEDY, *Droit fiscal 2017*, Paris, Dalloz, 2017, 19-22.

meerwaarden.²⁰⁸⁶ Het loon dat de doctorandus ontvangt behoort tot de categorie “salarissen, pensioenen en lijfrenten” aangezien daarmee zowel arbeidsverhoudingen in de private sector als in de publieke sector worden beoogd.²⁰⁸⁷ Gelijklopend met België zijn beroepskosten aftrekbaar, ten belope van hun werkelijk bedrag of een forfait gelijk aan 10%.²⁰⁸⁸ Van het totale netto-inkomen mag vervolgens een eventuele onderhoudsbijdrage aan de kinderen worden afgetrokken (voor zover zij niet in aanmerking worden genomen voor het gezinsquotiënt) evenals een eventuele onderhoudsuitkering aan de ex-echtgenoot (vastgesteld op basis van een rechterlijke beslissing of echtscheidingsovereenkomst).²⁰⁸⁹ Rekening houdende met het hierboven genoemde gezinsquotiënt worden de inkomsten belast volgens progressieve tariefschalen. Binnen de schijf van 10.064 euro tot 25.659 euro worden de inkomsten belast aan 11%, binnen de schijf van 25.659 euro tot 73.369 euro worden zij belast aan 30%, binnen de schijf van 73.369 tot 157.806 euro worden zij belast aan 41% en boven de schijf van 157.806 euro worden zij tenslotte belast aan 45%.²⁰⁹⁰ Verder kan nog melding worden gemaakt van verschillende belastingverminderingen en -kredieten, bijvoorbeeld voor bepaalde verzekeringspremies²⁰⁹¹, kinderopvangkosten van jonge kinderen²⁰⁹² en de leningrente voor het verwerven of bouwen van een hoofdwoning²⁰⁹³.

3.3.3 Bronheffing

---

²⁰⁸⁶ Art. 1A en 13 Code Général des impôts; C. AIME en M. ROCHEDY, *Droit fiscal 2017*, Paris, Dalloz, 2017, 39.

²⁰⁸⁷ J. GROSCLAUDE en P. MARCHESSOU, *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 101.

²⁰⁸⁸ Art. 83 Code Général des Impôts; J. GROSCLAUDE en P. MARCHESSOU, *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 108-110; C. AIME en M. ROCHEDY, *Droit fiscal 2017*, Paris, Dalloz, 2017, 41-42.

²⁰⁸⁹ Art. 156, II, 2° Code Général des Impôts; Impots.gouv.fr, *Pensions alimentaires*, <https://www.impots.gouv.fr/portail/particulier/pensions-alimentaires>; J. GROSCLAUDE en P. MARCHESSOU, *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 242-244; C. AIME en M. ROCHEDY, *Droit fiscal 2017*, Paris, Dalloz, 2017, 126-127.

²⁰⁹⁰ Art. 179 Code Général des Impôts.

²⁰⁹¹ Art. 199septies Code Général des Impôts.

²⁰⁹² Art. 200quater B Code Général des Impôts; J. GROSCLAUDE en P. MARCHESSOU, *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 262.

²⁰⁹³ Art. 200quaterdecies Code Général des Impôts.

663. Het is pas sinds 2019 dat in Frankrijk de bronheffing op het loon werd ingevoerd.²⁰⁹⁴ Het tarief aan bronheffing wordt door de fiscale administratie aan de werkgever meegedeeld op basis van de laatst ingediende aangifte.²⁰⁹⁵ Verschillend van België is dat dit tarief in beginsel wordt berekend op basis van alle inkomsten en niet enkel op basis van het loon zelf. De belastingplichtige heeft meer concreet de keuze tussen drie mogelijkheden: (1) het gepersonaliseerd tarief; (2) het geïndividualiseerd tarief (enkel voor gehuwden en wettelijk samenwonenden/PACS); en (3) het neutraal tarief. Het gepersonaliseerd tarief, dat standaard wordt gebruikt, houdt rekening met alle inkomsten (die onder de bronheffing vallen), aftrekken, belastingverminderingen,... evenals met de gezinssituatie. Gehuwden en wettelijk samenwonenden (PACS) ontvangen in principe hetzelfde tarief.²⁰⁹⁶ Om rekening te houden met inkomensverschillen binnen een gezin, kan echter worden geopteerd voor een geïndividualiseerd tarief, dat in verhouding staat tot het inkomen van beide partners.²⁰⁹⁷ Het neutraal tarief is tenslotte enkel gebaseerd op het loon van het individu en wordt - vergelijkbaar met de bedrijfsvoorheffing in België - vastgesteld volgens bepaalde schalen. Op die manier is de werkgever niet op de hoogte van het gezinsinkomen. Voorgenoemde bronheffing wordt toegepast op het loon van de doctorandus na aftrek van de sociale bijdragen (het niet-aftrekbaar bedrag van de CSG/CDRS wordt evenwel aan de grondslag toegevoegd).²⁰⁹⁸ Het overeenstemmende neutraal tarief voor een dergelijk loon is gelijk aan 0,5% of 7,36 euro.²⁰⁹⁹ Op die manier ontvangt de doctorandus een netto-minimumloon van 1.414,20 euro.

4. Verenigd Koninkrijk

4.1 *The PhD/doctorate*

---

²⁰⁹⁴ Art. 204 A Code Général des Impôts; G. LECLERCQ en J.-B. HAENTJES, *Prélèvement à la source, Guide pratique pour les employeurs et les contribuables*, s.l., Kindle, 2018, 8; C. AIME en M. ROCHEDY, *Droit fiscal*, Paris, Dalloz, 2020, 148.

²⁰⁹⁵ Art. 204, H, 4 Code Général des Impôts; G. LECLERCQ en J.-B. HAENTJES, *Prélèvement à la source, Guide pratique pour les employeurs et les contribuables*, s.l., Kindle, 2018, 18.

²⁰⁹⁶ G. LECLERCQ en J.-B. HAENTJES, *Prélèvement à la source, Guide pratique pour les employeurs et les contribuables*, s.l., Kindle, 2018, 20-21.

²⁰⁹⁷ Art. 204 M Code Général des Impôts; G. LECLERCQ en J.-B. HAENTJES, *Prélèvement à la source, Guide pratique pour les employeurs et les contribuables*, s.l., Kindle, 2018, 21.

²⁰⁹⁸ $1.768,55 - 346,99 + (2,40\% \times (1.768,55 \times 98,25\%)) + 0,50\% \times (1.768,55 \times 98,25\%) = 1.471,95$.

²⁰⁹⁹ Art. 204 H, III, a Code Général des Impôts; G. LECLERCQ en J.-B. HAENTJES, *Prélèvement à la source, Guide pratique pour les employeurs et les contribuables*, s.l., Kindle, 2018, 21-22.

664. Met betrekking tot het Verenigd Koninkrijk kan de **Quality Code for Higher Education** worden vermeld. Het betreft geen wetgeving, maar eerder een referentiepunt voor hoger onderwijsinstellingen van over het hele land (*England, Wales, Northern Ireland and Scotland*).²¹⁰⁰ Het kernelement van een doctoraat (*PhD/doctorate*) vormt het voeren van een origineel onderzoek door de doctorandus (*PhD student*), omschreven als het creëren van nieuwe kennis of originaliteit in de toepassing van kennis. De *Quality Code for higher education* refereert verder aan *the frameworks for higher education qualifications of UK degree-awarding bodies* en *QAA's doctoral degree characteristics*.²¹⁰¹ In *the frameworks for higher education qualifications of UK degree-awarding bodies* worden de eindcompetenties voor het behalen van de doctorsgraad uiteengezet: "het creëren en interpreteren van nieuwe kennis, door origineel onderzoek; het systematisch verwerven en begrijpen van een aanzienlijke hoeveelheid kennis binnen een academisch vakgebied; het vermogen om een project te ontwikkelen en te implementeren voor het genereren van nieuwe kennis binnen het vakgebied en om het projectontwerp aan te passen in het licht van onvoorziene problemen; en een gedetailleerd begrip van de toepasbare technieken inzake onderzoek".²¹⁰² In de *QAA's doctoral degree characteristics* worden de verschillende kenmerken waarover gedoctoreerden zouden moeten beschikken, aangehaald: het zoeken naar, interpreteren, analyseren,... van een grote hoeveelheid kennis afkomstig van verschillende bronnen, het kritisch nadenken over problemen om op die manier innovatieve oplossingen te bedenken, het managen van projecten, het deelnemen aan de professionele praktijk, het communiceren van interessante onderzoeksaspecten en het opbouwen van een netwerk met collega's en andere experts.²¹⁰³ De doctoraatsopleiding vormt in dat opzicht een belangrijk aspect van het doctoraatstraject in het Verenigd Koninkrijk, hoewel universiteiten zelf bepalen in welke mate dit een verplichting vormt voor hun doctorandi.²¹⁰⁴ De

---

²¹⁰⁰ QAA, UK quality code for higher education, Part B: assuring and enhancing academic quality, chapter B11: research degrees, 1.

²¹⁰¹ QAA, UK quality code for higher education, Part B: assuring and enhancing academic quality, chapter B11: research degrees, 4.

²¹⁰² QAA, UK quality code for higher education, Part A: setting and maintaining academic standards, the frameworks for higher education qualifications of UK degree-awarding bodies, 30; QAA, The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates, 3.

²¹⁰³ QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 4-5.

²¹⁰⁴ QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 3 en 13.

graad van doctor wordt verleend na de verdediging van het proefschrift (men spreekt meer bepaald van een "mondeling examen").²¹⁰⁵

4.2 PhD students

665. Het statuut van doctorandi in het Verenigd Koninkrijk is zeer precair, aangezien zij een zuivere studentenstatus hebben en er vaak zelfs geen vergoeding voorhanden is.²¹⁰⁶ Net zoals in Nederland en Frankrijk kunnen ook hier verschillende financieringskanalen worden vermeld.

4.2.1 PhD students: beurzen tot dekking van inschrijvingskosten en/of levensonderhoud

666. De overheid voorziet in financiering voor de universiteiten via de *UK Research and Innovation* organisatie (hierna: UKRI), die werd opgericht met de *Higher Education and Research Act* van 2017.²¹⁰⁷ UKRI bestaat uit zeven *research councils*, *Innovative UK* en *Research England*.²¹⁰⁸ Universiteiten worden voor hun onderzoeksdoeleinden bekostigd via een duaal systeem.²¹⁰⁹ Enerzijds verkrijgen zij kwaliteitsgerelateerde financiering via *block grants* vanuit *Research England*, die kan worden aangewend voor hun onderzoeksinfrastructuur evenals voor onderzoek (onder andere door het toekennen van beurzen aan doctorandi).²¹¹⁰

---

²¹⁰⁵ QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 15-17; QAA, The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates, 12.

²¹⁰⁶ J. TAYLOR, "The United Kingdom" in K. SADLAK (ed.), *Doctoral studies and qualifications in Europe and the United States: status and prospects*, Bucharest, UNESCO-CEPES, 2004, (231) 242; R. DEEM en S. DOWLE, "The UK doctorate, history, features and challenges" in H. DE WIT, P. ALTBACH en M. YUDKEVICH (eds.), *Trends and issues in doctoral education: a global perspective*, Thousand Oaks, Sage publishing, 2020, (152) 158.

²¹⁰⁷ Art. 91 en 101 Higher Education and Research Act 2017; D.M. SITHIGH, "Evaluation of academic legal publications in the United Kingdom" in R. VAN GESTEL en A. LIENHARD (eds.), *Evaluating academic legal research in Europe, the advantage of lagging behind* Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2019, (20) 23.

²¹⁰⁸ Art. 92 Higher Education and Research Act 2017; Research England, *How we fund higher education providers, supporting healthy and dynamic research and knowledge exchange in HEP's*, s.l., Research England, 2020, 4.

²¹⁰⁹ Research England, *How we fund higher education providers, supporting healthy and dynamic research and knowledge exchange in HEP's*, s.l., Research England, 2020, 6; C. KAGAN en J. DIAMOND, *University-community relations in the UK, engaging universities*, Cham, Palgrave Macmillan, 2019, 136.

²¹¹⁰ De financiering wordt toegekend op basis van verschillende middelen: (1) *mainstream quality related funding* toegekend op basis van de kwaliteit, het volume van onderzoek (aantal onderzoekspersoneelsleden) en de relatieve kosten van onderzoek in verschillende domeinen; (2) *quality related research degree programme* (aantal postdoctorale onderzoekers); (3) *quality related charity support fund* (inkomen dat zij verkrijgen via *charities* voor onderzoek); (4) *quality*

Anderzijds ontvangen zij *training grants* van de zeven *Research councils* voor specifieke onderzoeksprojecten en –programma's.²¹¹¹ De *research councils* voorzien – ieder binnen hun specifiek domein – in een soort van beurzen voor doctorandi, maar de financiering wordt wel rechtstreeks toegekend aan de universiteiten.²¹¹² Om deze financiering te bekomen zetten universiteiten de doelstellingen uiteen voor de onderzoeksgebieden waarin zij jonge onderzoekers willen opleiden. Dit gebeurt vaak door het bundelen van expertise en middelen (mogelijk ook met andere universiteiten) in *doctoral training partnerships* of *centres for doctoral training* (nader omschreven in randnummer 668).²¹¹³ De universiteiten selecteren vervolgens zelf kandidaten die zij geschikt achten. Het kan zowel gaan om projectgebonden onderzoek (projecten die de universiteit zelf uitschrijft) als om persoonsgebonden onderzoek (voorstellen van de doctorandus die aanleunen bij het onderzoek van de universiteit).²¹¹⁴ De duur van het doctoraat bedraagt gewoonlijk drie jaar.²¹¹⁵

667. De beurzen die universiteiten toekennen, kunnen naargelang het geval enkel de inschrijvingskosten dekken of daarnaast ook voorzien in een vergoeding voor het levensonderhoud van de doctorandus.²¹¹⁶ Zo worden de beurzen van de

---

related business research element (inkomen dat zij verkrijgen van bedrijven voor onderzoek); en (5) *quality related funding for national research libraries* (extra ondersteuning voor vijf onderzoeksbibliotheken); Research England, *How we fund higher education providers, supporting healthy and dynamic research and knowledge exchange in HEP's*, s.l., Research England, 2020, 11-18; C. KAGAN en J. DIAMOND, *University-community relations in the UK, engaging universities*, Cham, Palgrave Macmillan, 2019, 136.

²¹¹¹ Research England, *How we fund higher education providers, supporting healthy and dynamic research and knowledge exchange in HEP's*, s.l., Research England, 2020, 6; C. KAGAN en J. DIAMOND, *University-community relations in the UK, engaging universities*, Cham, Palgrave Macmillan, 2019, 136; D.M. SITHIGH, "Evaluation of academic legal publications in the United Kingdom" in R. VAN GESTEL en A. LIENHARD (eds.), *Evaluating academic legal research in Europe, the advantage of lagging behind* Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2019, (20) 43.

²¹¹² UKRI, *find studentships and doctoral training*, <https://www.ukri.org/our-work/developing-people-and-skills/find-studentships-and-doctoral-training/get-a-studentship-to-fund-your-doctorate/#contents-list>.

²¹¹³ D. HIGGINBOTHAN, *Research council funding*, <https://www.prospects.ac.uk/postgraduate-study/funding-postgraduate-study/research-council-funding>; X., *Research council studentships – a guide*, <https://www.findaphd.com/funding/guides/research-council-studentships.aspx>.

²¹¹⁴ QAA, *The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates*, 6; UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 9.

²¹¹⁵ B. HIGGINBOTHAM, *PhD studentships*, <https://www.prospects.ac.uk/postgraduate-study/phd-study/phd-studentships>.

²¹¹⁶ Aangezien niet alle doctorandi een beurs ontvangen, wordt er zelfs voorzien in een *PhD loan*, dat na het doctoraat dient te worden terugbetaald; QAA, *The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates*, 9; UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 9;

research councils bij wijze van voorbeeld vastgesteld op een minimumbedrag van 15.285 pond per jaar (wat overeenstemt met 17.580 euro per jaar of 1.465 euro per maand).²¹¹⁷ De beurs kan worden verlengd voor moederschapsverlof, vaderschapsverlof, adoptieverlof, ouderschapsverlof en ziekte binnen een limiet van 12 maanden.²¹¹⁸ Naast hun onderzoeksactiviteiten kunnen doctorandi eventueel ook onderwijstaken opnemen, waarvoor zij apart worden vergoed.²¹¹⁹ De beurzen die universiteiten toekennen, zijn belastingvrij en worden niet onderworpen aan de sociale zekerheid, hoewel er een mogelijkheid bestaat om bijdragen te betalen als niet-tewerkgestelde persoon (*infra* randnummer 670). De vergoeding voor onderwijsactiviteiten dient daarentegen wel te worden beschouwd als een inkomen dat onderhevig is aan de inkomstenbelastingen en waarvoor sociale bijdragen zijn verschuldigd.²¹²⁰

4.2.2 Inschrijving als student en doctoraatsopleiding (graduate schools, doctoral colleges, doctoral training partnerships en centres for doctoral training)

668. Alle doctorandi in het Verenigd Koninkrijk dienen zich in te schrijven bij de universiteit als doctoraatsstudent. Aangezien zij ook effectief als studenten worden beschouwd, vormt de doctoraatsopleiding een belangrijk aspect van het doctoraatstraject. Het dwingende karakter ervan kan echter sterk verschillen per universiteit, gaande van een sterke aanbeveling tot een noodzakelijke voorwaarde

---

B. HIGGINBOTHAM, *PhD studentships*, <https://www.prospects.ac.uk/postgraduate-study/phd-study/phd-studentships>.

²¹¹⁷ QAA, *The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates*, 3, UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 8; TGC 2.10 *UK research and innovation training grants standard terms and conditions of training grant*, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/11/UKRI-031120-TrainingGrantTermsAndConditions-Nov20-Updated.pdf>; UKRI, *find studentships and doctoral training*, <https://www.ukri.org/our-work/developing-people-and-skills/find-studentships-and-doctoral-training/get-a-studentship-to-fund-your-doctorate/#contents-list>.

De wisselkoers op datum van 28 april 2020 werd gebruikt; [wisselkoers.nl](https://www.wisselkoers.nl), *EUR/GBP*, <https://www.wisselkoers.nl/pond>.

²¹¹⁸ TGC 6.1.1. *UK research and innovation training grants standard terms and conditions of training grant*, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/11/UKRI-031120-TrainingGrantTermsAndConditions-Nov20-Updated.pdf>.

²¹¹⁹ QAA, *The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates*, 12; UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 9.

²¹²⁰ UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 9-10.

voor het behalen van de graad van doctor.²¹²¹ De doelstelling bestaat erin om doctorandi de mogelijkheid te geven hun onderzoek evenals hun persoonlijke en professionele vaardigheden verder te ontwikkelen, rekening houdende met de specifieke noden van het individu.²¹²² In deze context kan het *Researcher development framework* worden vermeld, dat de kennis, de houding en de eigenschappen van succesvolle onderzoekers omschrijft en hen aanmoedigt om hun potentieel te realiseren.²¹²³ Deze eigenschappen worden geformuleerd als descriptoren, gestructureerd over vier domeinen of thema's: (1) de kennis, intellectuele capaciteiten en technieken om onderzoek te doen; (2) de persoonlijke kwaliteiten van een effectieve onderzoeker; (3) de professionele normen om onderzoek te doen; en (4) de kennis en vaardigheden om samen te werken met anderen.²¹²⁴ Het *researcher development framework* werd enerzijds ontworpen voor onderzoekers om zo hun professionele ontwikkeling te plannen en te evalueren, maar anderzijds ook voor begeleiders en trainers om een dergelijke ontwikkeling te ondersteunen.²¹²⁵ In dat kader kunnen de doctoraatsopleidingen worden gesitueerd, die onder meer gericht zijn op de ontplooiing van onderzoekstechnieken, onderzoeksmanagement, communicatievaardigheden, netwerking, carrièremanagement,...²¹²⁶ Deze opleidingen worden in het Verenigd Koninkrijk georganiseerd door *graduate schools, doctoral colleges, doctoral training partnerships* of *centres for doctoral training*.²¹²⁷ *Graduate schools* omvatten vaak niet alleen doctorandi, maar ook masterstudenten.²¹²⁸ *Doctoral training partnerships* en *centres for doctoral*

---

²¹²¹ QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 13.

²¹²² QAA, UK quality code for higher education, Part B: assuring and enhancing academic quality, chapter B11: research degrees, 22; QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 13.

²¹²³ Vitae, *Researcher development framework*, <https://www.vitae.ac.uk/vitae-publications/rdf-related/researcher-development-framework-rdf-vitae.pdf>.

²¹²⁴ Vitae, *Researcher development framework*, <https://www.vitae.ac.uk/vitae-publications/rdf-related/researcher-development-framework-rdf-vitae.pdf>; Vitae, *Researcher development statement*, <https://www.vitae.ac.uk/vitae-publications/rdf-related/researcher-development-statement-rds-vitae.pdf>.

²¹²⁵ Vitae, *Researcher development framework*, <https://www.vitae.ac.uk/vitae-publications/rdf-related/researcher-development-framework-rdf-vitae.pdf>.

²¹²⁶ QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 13.

²¹²⁷ QAA, UK quality code for higher education, Part B: assuring and enhancing academic quality, chapter B11: research degrees, 4; QAA, The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates, 5; QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 13-14; R. LACROIX en L. MAHEU, *Leading research universities in a competitive world*, London, McGill-Queen's University Press, 2015, 109.

²¹²⁸ P. DENICOLA, M. FULLER, D. BERRY en C. RAVEN, *A review of graduate schools in the UK*, Staffordshire, UK Council for Graduate Education, 2010, 16; QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 13-14.

training ontwikkelen hun doctoraatsprogramma's in nauwe samenwerking met de *research councils*. *Partnerships* bieden meestal opleidingen aan in alle onderzoeksgebieden die behoren tot een bepaalde *research council*, terwijl *centres* doctorandi opleiden in een meer specifieke onderzoeksexpertise.²¹²⁹ Waar *graduate schools*, *doctoral training partnerships* en *centres for doctoral training* zich op meerdere niveaus kunnen situeren (bijvoorbeeld door samenwerking met andere universiteiten), wordt het *doctoral college* gewoonlijk ingericht op interfacultair of universitair niveau, met de bedoeling om deze verschillende initiatieven samen te brengen en een centraal raamwerk te bieden inzake de doctoraatsvorming.²¹³⁰

4.3 Fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi

669. In het Verenigd Koninkrijk worden doctorandi aangeworven via een beurs. Een dergelijke beurs kan naargelang het geval enkel de inschrijvingskosten dekken of ook voorzien in een tegemoetkoming voor levensonderhoud. De beurzen van de *research councils* worden bijvoorbeeld vastgesteld op een minimumbedrag van 15.285 pond per jaar (wat overeenstemt met 17.580 euro per jaar of 1.465 euro per maand).²¹³¹ Bij het opnemen van onderwijsactiviteiten wordt een aparte vergoeding toegekend. Doctorandi zijn in principe niet onderworpen aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid, behalve voor wat betreft hun inkomsten uit onderwijsactiviteiten.²¹³² De beurzen van de *research councils* ten belope van 1.465 euro per maand vormen meteen ook het nettobedrag dat doctorandi ontvangen.

---

²¹²⁹ X., *Research council studentships – a guide*, <https://www.findaphd.com/funding/guides/research-council-studentships.aspx>; QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 14.

²¹³⁰ QAA, Characteristics statement, doctoral degree, 14; P. DENICOLO, M. FULLER, D. BERRY en C. RAVEN, *A review of graduate schools in the UK*, Staffordshire, UK Council for Graduate Education, 2010, 14.

²¹³¹ QAA, The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates, 3, UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 8; TGC 2.10 *UK research and innovation training grants standard terms and conditions of training grant*, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/11/UKRI-031120-TrainingGrantTermsAndConditions-Nov20-Updated.pdf>; UKRI, *find studentships and doctoral training*, <https://www.ukri.org/our-work/developing-people-and-skills/find-studentships-and-doctoral-training/get-a-studentship-to-fund-your-doctorate/#contents-list>.

²¹³² UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>, 9-10.

4.3.1 Sociale zekerheid indien en voor zover onderwijsactiviteiten worden opgenomen

670. Enkel bursalen die onderwijsactiviteiten uitoefenen zijn voor de inkomsten die daaruit voortvloeien onderworpen aan de sociale zekerheid. De sociale zekerheid in het Verenigd Koninkrijk bestaat uit verschillende onderdelen. In eerste instantie kan melding worden gemaakt van het nationaal verzekeringsstelsel (*national insurance scheme*) dat betrekking heeft op risico's inzake werkloosheid, zwangerschap, arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden. Dit is een verplichte verzekering voor werkenden die wordt gekoppeld aan de afdracht van premies.²¹³³ Voorgenoemde premies worden opgedeeld in verschillende klassen. Werknemers behoren tot klasse 1 en betalen premies ten belope van 12% voor inkomsten tussen 183 en 962 pond per week (210,48 euro en 1.106,46 euro) en premies ten belope van 2% voor inkomsten boven 962 pond per week (1.106,46 euro).²¹³⁴ Daarnaast kan men zich ook vrijwillig verzekeren voor de risico's inzake ouderdom en overlijden. Vrijwillig verzekerden behoren tot klasse 3 en betalen premies ter hoogte van een vast bedrag van 15,30 pond per week (17,60 euro).²¹³⁵

671. Verder kan worden gewezen op enkele prestaties die niet gekoppeld zijn aan de afdracht van premies. Zo behoort gezondheidszorg tot de verantwoordelijkheid van de nationale gezondheidsdienst (*national health*

---

²¹³³ Art. 20 Social security contributions and benefits act 1992; EC, Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie. *Uw sociale zekerheidsrechten in het Verenigd Koninkrijk*, s.l., Europese Unie, 2012, 4; D. PIETERS, *The social security systems of the member states of the European Union*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 139.

²¹³⁴ Art. 8 Social security contributions and benefits act 1992; GOV.UK, *rates and allowances: national insurance contributions*, <https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-national-insurance-contributions/rates-and-allowances-national-insurance-contributions>.

²¹³⁵ Art. 13 Social security contributions and benefits act 1992; Art. 4 the social security (contributions) (rates, limits, thresholds amendments and nationals insurance funds payments) regulations 2020; EC, Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie. *Uw sociale zekerheidsrechten in het Verenigd Koninkrijk*, s.l., Europese Unie, 2012, 4; D. PIETERS, *The social security systems of the member states of the European Union*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 141-142 en 154; GOV.UK, *National insurance classes*, <https://www.gov.uk/national-insurance/national-insurance-classes>; GOV.UK, *Voluntary national insurance*, <https://www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions>; GOV.UK, *Rates and allowances: national insurance contributions*, <https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-national-insurance-contributions/rates-and-allowances-national-insurance-contributions>.

service), dewelke overigens openstaat voor alle ingezetenen.²¹³⁶ Voor arbeidsongevallen en beroepsziekten kunnen tewerkgestelden (zijnde personen met een arbeidsovereenkomst en ambtenaren) onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op een *industrial injuries benefit*.²¹³⁷ Kinderbijslag wordt toegekend aan personen met kinderlast waarvan het kind jonger is dan 16 jaar (of 20 jaar wanneer het voltijds dagonderwijs volgt). Het voordeel wordt vastgesteld op 21,05 pond per week (24,21 euro) voor het enige/oudste kind en 13,95 pond per week (16,04 euro) voor alle daaropvolgende kinderen.²¹³⁸ Ten slotte kan het universeel krediet (*universal credit*) worden vermeld voor personen die werkloos zijn of een laag inkomen ontvangen. Dit universeel krediet vervangt zes uitkeringen: het kinderbijslagkrediet, het belastingkrediet voor werkenden, de werkloosheidsuitkering, de inkomensondersteuning, de huurtoeslag en de steun bij arbeidsongeschiktheid of handicap.²¹³⁹ De berekening ervan houdt rekening met een standaardvergoeding, een bedrag voor kinderlast, een bedrag voor huisvesting en een bedrag voor bijzondere behoeften of omstandigheden.²¹⁴⁰ Bursalen kunnen hier in principe geen aanspraak op maken aangezien als voorwaarde wordt gesteld dat men geen onderwijs mag ontvangen (waarmee onder andere een voltijdse opleiding in voortgezet onderwijs wordt bedoeld zoals een opleiding die leidt tot een postgraduaat of gelijkaardige kwalificatie).²¹⁴¹ Hierop wordt een uitzondering gemaakt voor studenten die kinderen ten laste hebben.²¹⁴² Simpel voorgesteld, wordt het maximumbedrag van het universeel krediet voor de persoon in kwestie berekend volgens zijn persoonlijke

---

²¹³⁶ EC, Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie. *Uw sociale zekerheidsrechten in het Verenigd Koninkrijk*, s.l., Europese Unie, 2012, 4; D. PIETERS, *The social security systems of the member states of the European Union*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 139 en 150.

²¹³⁷ Art. 2, (1), (a) en 94 social security contributions and benefits act 1992; S. HARDY, *Social security law in the united kingdom*, Alphen aan den rijn, Kluwer, 2019, nr. 307-309.

²¹³⁸ Art. 141-145 social security contributions and benefits act 1992.

²¹³⁹ Art. 123 Social security contributions and benefits act 1992; C. MURRAY, "Universal credit and the CRU: who benefits?", *JPI law* 2018, (271) 271-178; S. RAHILLY, "Universal credit", *JSSL* 2011, (61) 61-63; GOV.UK, *Universal credit*, <https://www.gov.uk/universal-credit>; Department for work and pension, *Universal credit: welfare that works*, London, Crown copyright, 2010, 23; P. DWYER en S. WRIGHT, "Universal credit, ubiquitous conditionality and its implications for social citizenship", *Journal of poverty and justice* 2014 vol. 22 n° 1, (27) 27; J. MILLAR en F. BENNETT, "Universal credit: assumptions, contradictions and virtual reality", *social policy and society* 2017, (169) 169; M. BREWER, J. BROWNE en W. JIN, "Universal credit: a preliminary analysis of its impact on incomes and work incentives", *Fiscal studies* 2012 vol. 33 n° 1, (39) 40.

²¹⁴⁰ Art. 23 Universal credit regulations 2013; Art. 1 Welfare reform act 2012; S. HARDY, *Social security law in the united kingdom*, Alphen aan den rijn, Kluwer, 2019, nr. 380.

²¹⁴¹ Art. 4 Welfare reform act; Art. 12 universal credit regulations.

²¹⁴² Art. 14 universal credit regulations 2013; E. LAURIE, "The Welfare reform act 2012", *JSSL* 2012 (D3) D3-11.

omstandigheden en vervolgens beperkt in functie van de inkomsten die men ontvangt en het kapitaal waarover men beschikt (zoals bijvoorbeeld spaargeld).²¹⁴³ Zo wordt ook rekening gehouden met een eventuele beurs (uitgezonderd het bedrag ervan dat dient om de kosten van het inschrijvingsgeld te dekken)²¹⁴⁴, waardoor het universeel krediet vaak niet kan worden toegekend. Dit is anders voor doctorandi die geen beurs ontvangen of waarvan de beurs enkel de inschrijvingskosten dekt.

672. Hoewel de beurzen van doctorandi niet aan de sociale zekerheid zijn onderworpen, hebben de *research councils* toch enkele bepalingen opgenomen omtrent ziekte, moederschaps-, vaderschaps- en ouderschapsverlof. Zo kan moederschapsverlof tot 52 weken worden opgenomen. De eerste 26 weken wordt de beurs volledig doorbetaald. De volgende 13 weken stemt de beurs overeen met de wettelijke zwangerschapsuitkering en de laatste 13 weken zijn onbetaald.²¹⁴⁵ Tijdens het vaderschapsverlof (twee weken) ontvangen doctorandi hun volledige beurs.²¹⁴⁶ Ouderschapsverlof kan tot maximaal 50 weken worden opgenomen binnen de periode van 12 maanden na de geboorte van het kind en is onbetaald.²¹⁴⁷ Bij ziekte wordt de beurs volledig uitbetaald gedurende de eerste

---

²¹⁴³ GOV.UK, *Universal credit*, <https://www.gov.uk/universal-credit/what-youll-get>; GOV.UK, *Universal credit*, <https://www.gov.uk/universal-credit/how-your-earnings-affect-your-payments>.

²¹⁴⁴ Art 70 universal credit regulations 2013.

²¹⁴⁵ TGC 8.1. *UK research and innovation training grants standard terms and conditions of training grant*, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/11/UKRI-031120-TrainingGrantTermsAndConditions-Nov20-Updated.pdf>; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 22.

Het *Statutory maternity leave* bedraagt 52 weken, waarvan de eerste 39 weken betaald zijn (door de werkgever). De eerste 6 weken wordt de vergoeding bepaald op 90% van het gemiddelde weekloon. De volgende 33 weken wordt de vergoeding bepaald op 90% van het gemiddelde weekloon hetzij 151,20 pond (het laagste van beide bedragen). Personen die geen aanspraak kunnen maken op het *statutory maternity leave* hebben eventueel recht op de *maternity allowance*; Art. 35 en 164-166 sociale security contributions and benefits act 1992.

²¹⁴⁶ TGC 8.1. *UK research and innovation training grants standard terms and conditions of training grant*, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/11/UKRI-031120-TrainingGrantTermsAndConditions-Nov20-Updated.pdf>.

Het *statutory paternity leave* bedraagt één of twee weken (betaald door de werkgever). De vergoeding wordt bepaald op 90% van het gemiddelde weekloon hetzij 151,20 pond (het laagste van beide bedragen); Art. 171ZA – 171ZK social security contributions and benefits at 1992.

²¹⁴⁷ TGC 8.1. *UK research and innovation training grants standard terms and conditions of training grant*, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/11/UKRI-031120-TrainingGrantTermsAndConditions-Nov20-Updated.pdf>.

Het *shared parental leave* kan opgenomen worden voor een maximum van 50 weken, waarvan de eerste 37 weken betaald zijn. Dit kan slechts opgenomen worden na beëindiging van het *statutory maternity leave* aangezien het een mogelijkheid biedt om de niet-opgenomen weken van dit verlof te verdelen tussen de ouders (dus het overige van de 52 weken verlof en het overige van de 39 weken betaald verlof). Tijdens het betaald verlof wordt de vergoeding normalerwijze bepaald op 90% van het gemiddelde weekloon, hetzij 151,20 pond (het laagste van beide bedragen); Art.

13 weken (binnen een limiet van 12 maanden).²¹⁴⁸ Om recht te hebben op een staatspensioen dient men tenminste 10 verzekerde jaren aan te tonen. Het volledige staatspensioen van 175,20 pond per week (202,71 euro) wordt uitgekeerd bij 35 verzekerde jaren.²¹⁴⁹

4.3.2 Income Tax Act 2007 (inkomstenbelastingen indien en voor zover onderwijsactiviteiten worden opgenomen)

673. Bursalen zijn voor hun inkomsten uit onderwijsactiviteiten eveneens onderworpen aan de inkomstenbelastingen. Net zoals in België worden inwoners belast op hun wereldwijde inkomen. In tegenstelling tot de andere hier besproken landen, valt een belastingjaar niet samen met een kalenderjaar, maar bestrijkt dit de periode van 6 april tot 5 april in het daaropvolgende jaar.²¹⁵⁰ Er kunnen verschillende categorieën van belastbare inkomsten worden genoemd zoals salarissen, pensioenen, sociale zekerheidsuitkeringen, opbrengsten uit eigendom,...²¹⁵¹ Er geldt een persoonsgebonden belastingvrijstelling (*personal allowance*) tot 12.500 pond (14.377 euro).²¹⁵² Belastbare inkomsten tussen 12.500 en 50.000 pond (14.377 en 57.508 euro) worden belast aan het basistarief (*basic rate*) van 20%. Belastbare inkomsten tussen 50.000 en 150.000 pond (57.508 en 172.525 euro) worden belast aan het hogere tarief (*higher rate*) van 40% en belastbare inkomsten boven 150.000 pond (172.525 euro) worden belast

---

171ZU-171ZZ5 social security contributions and benefits act 1992; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 22.

²¹⁴⁸ TGC 8.2 *UK research and innovation training grants standard terms and conditions of training grant*, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/11/UKRI-031120-TrainingGrantTermsAndConditions-Nov20-Updated.pdf>.

Statutory sick pay wordt vanaf 4 dagen tot 28 weken ziekte betaald door de werkgever aan een bedrag van 95,85 pond per week. Daarna heeft men eventueel recht op de *employment and support allowance*; Art. 151-157 social security contributions and benefits act 1992; art. 50-57 welfare reform act 2012; S. HARDY, *Social security law in the united kingdom*, Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2019, nr. 255.

²¹⁴⁹ GOV.UK, *the new state pension*, <https://www.gov.uk/new-state-pension/how-its-calculated>; B. BLAIR HARZOG, M. CURPHEY, E. LUNN, J. MEADWAY, P. PARKER en A. BLACK, *How money works: the facts visually explained*, London, Dorling Kindersly Limited, 2017, 245.

²¹⁵⁰ Art. 4 income tax act 2007.

²¹⁵¹ Art. 3 income tax act 2007.

²¹⁵² Art. 35 income tax act 2007; D. GENDERS, *The daily telegraph tax guide 2018*, Londen, KoganPage, 2018, 19-20.

Men kent in het Verenigd Koninkrijk ook een systeem van aftrekbare kosten alvorens de persoonsgebonden belastingvrijstelling wordt toegepast. Het gaat meer bepaald om pensioenbetalingen, giften aan goede doelen, interesten van bepaalde leningen,...; art. 24 income tax act 2007.

aan het aanvullend tarief (*additional rate*) van 45%.²¹⁵³ Indien men gehuwd is of wettelijk samenwoont, wordt men in principe individueel belast, maar de partner met een belastbaar inkomen onder de persoonsgebonden belastingvrijstelling kan 10% daarvan (1.250 pond of 1.086,68 euro) overhevelen naar de andere partner op voorwaarde dat zijn belastbaar inkomen aan het basistarief wordt belast (*marriage allowance*).²¹⁵⁴ Dit voordeel wordt dan verleend in de vorm van een belastingvermindering (ter hoogte van 250 pond of 217,33 euro).²¹⁵⁵

4.3.3 Inning voorheffing inkomstenbelastingen en sociale zekerheidsbijdragen via PAYE

674. Het PAYE (*pay as you earn*) systeem dat men als werkgever dient op te zetten, wordt in het Verenigd Koninkrijk gebruikt om de inkomstenbelastingen en sociale zekerheidsbijdragen op de lonen te innen. Op basis van een specifiek nationaal verzekeringsnummer en tax code worden de voorheffingen ingehouden.²¹⁵⁶

5. Tussentijdse synthese

675. Het doctoraat krijgt in alle besproken rechtsstelsels een min of meer zelfde invulling waarbij het belangrijkste aspect de voorbereiding is van het proefschrift dat openbaar dient te worden verdedigd. Er wordt veel belang gehecht aan de doctoraatsopleiding – die in de meeste landen verplicht wordt gesteld en ook duidelijk gericht is op vaardigheden die inzetbaar zijn op een ruimere arbeidsmarkt. De duur van het doctoraatstraject bedraagt doorgaans drie à vier jaar. Assistenten in de Vlaamse en Franse Gemeenschap zijn in dat opzicht een uitzondering daar de duurtijd van het doctoraat wordt vastgesteld op zes jaar. In

---

²¹⁵³ Art. 6 income tax act 2007.

²¹⁵⁴ Art. 55A-55B income tax act 2007; D. GENDERS, *The daily telegraph tax guide 2018*, Londen, KoganPage, 2018, 21-22.

Deze overdracht van de persoonsgebonden belastingvrijstelling kan worden bekeken in het grotere debat voor of tegen individuele taxatie. Zie bijvoorbeeld G. LOUTZENHISER, "Transferable personal allowances: a small step in the wrong direction", *BTR* 2015, (110) 110-129; L. BEIGHTON, "Transferable personal allowance: a small step in the right direction", *BRT* 2015, (580) 580-595.

²¹⁵⁵ Art. 23 income tax act 2007.

Men past dan de *basic rate* van 20% toe op de extra vrijstelling van 1.250 pond, wat neerkomt op een belastingvermindering van 250 pond.

²¹⁵⁶ GOV.UK, *Paye and payroll for employers*, <https://www.gov.uk/pace-for-employers>.

nagenoeg alle landen dienen doctorandi naast hun onderzoekswerkzaamheden ook onderwijstaken op te nemen, met uitzondering van de promotiestudenten in Nederland.

676. De statuten waaronder doctorandi worden aangeworven zijn daarentegen zeer uiteenlopend. Zo maakt men in de **Franse Gemeenschap** hetzelfde onderscheid tussen **assistenten** en **bursalen** als in Vlaanderen, maar de financiering die de universiteiten ontvangen, is nog steeds gebaseerd op oudere (federale) wetgeving die minder sterk gericht is op output. Assistenten worden afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit tijdelijk aangesteld dan wel gerekruteerd op basis van een arbeidsovereenkomst. Zij ontvangen allen een salaris dat onderhevig is aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Bursalen krijgen een fiscaal vrijgestelde beurs die niettemin onderworpen is aan de sociale zekerheid. Aangezien de personenbelasting en de sociale zekerheid quasi volledig op federaal niveau worden geregeld, kan hiervoor worden verwezen naar de overwegingen met betrekking tot de Vlaamse Gemeenschap.

677. Het **Nederlandse doctoraatslandschap** bestaat voor het overgrote deel uit **werknemers-promovendi**. Ten gevolge van de wet normalisering rechtspositie ambtenaren worden zij zowel aan de openbare als de bijzondere universiteiten tewerkgesteld op basis van een arbeidsovereenkomst. Alle promovendi in dienst van een universiteit zijn onderworpen aan de CAO Nederlandse Universiteiten, die een uitgebreide regeling bevat over hun arbeidsvoorwaarden, wat op zijn beurt meer uniformiteit creëert tussen de universiteiten onderling. Naast hun salaris maken zij op basis daarvan eveneens aanspraak op een eindejaarsuitkering, vakantietoelage en een aanvullend pensioen. Dit maakt dat zij over een sterke en duidelijke rechtspositie beschikken. Zij zijn onderworpen aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Daarnaast wordt sinds 2016 ook op beperkte schaal geëxperimenteerd met **promotiestudenten** die worden gefinancierd via een beurs. Zij worden geacht over een fictieve dienstbetrekking te beschikken, waardoor zij zowel onderhevig zijn aan de inkomstenbelastingen als de sociale zekerheid. Deze fictieve dienstbetrekking zou echter nog niet betekenen dat zij ook in dienst zijn van de

desbetreffende universiteit waardoor de CAO Nederlandse Universiteiten voor hen geen toepassing vindt en zij dus ook geen recht hebben op de daarin vervatte voordelen.

678. In **Frankrijk** heeft de wetgever voor alle publieke universiteiten een juridisch kader gecreëerd om doctorandi aan te werven, met name het "**contrat doctoral**". Dit is een arbeidsovereenkomst die wordt beheerst door het publiekrecht en hen het statuut van *agent contractuel of non-titulaire de l'état* verleent. Er wordt een duidelijk overzicht geboden van de arbeidsvoorwaarden in de vorm van bepaalde minimumeisen, wat net zoals in Nederland meer uniformiteit creëert tussen de universiteiten onderling. Het contrat doctoral heeft tot gevolg dat doctorandi onderworpen zijn aan de inkomstenbelastingen en een aanspraak op sociale zekerheidsrechten creëren overeenkomstig het publiekrecht. Let wel, het betreft slechts een mogelijkheid, maar geen verplichting voor universiteiten om te werken met een dergelijk contract. Er wordt echter gepleit om in die gevallen nog steeds gebruik te maken van een arbeidsovereenkomst aangezien doctorandi worden geacht een professionele activiteit uit te oefenen.

679. Het **Verenigd Koninkrijk** bekijkt doctorandi louter als studenten, die uitsluitend onder een **bursaalstatuut** kunnen worden aangeworven. De beurs die zij ontvangen, dekt soms zelfs alleen de inschrijvingskosten. Zij zijn niet onderworpen aan de inkomstenbelastingen, noch aan de sociale zekerheid, behalve voor wat betreft de inkomsten die zij verkrijgen door de opname van onderwijsactiviteiten. Doctorandi in het Verenigd Koninkrijk bevinden zich – door hun gebrek aan sociale zekerheidsrechten – in een uitermate precaire rechtspositie. In bepaalde gevallen zoals bij ziekte, moederschaps-, vaderschaps- en ouderschapsverlof zou de beurs (beperkt) worden doorbetaald. Overigens kunnen zij zich vrijwillig verzekeren tegen de risico's inzake ouderdom en overlijden.

680. Het systeem van de sociale zekerheid en de inkomstenbelastingen verschilt aanzienlijk in de besproken rechtsstelsels waardoor het moeilijker is om op dit vlak conclusies te trekken. Vastgesteld kan worden dat alle landen gebruik maken van de inhouding van sociale bijdragen op het loon en voorheffingen als

voorschot op de inkomstenbelastingen. Wanneer we de nettobedragen vergelijken die doctorandi na inhouding van voorgenoemde sociale bijdragen en voorheffingen ontvangen, zien we echter dat zij in de Vlaamse Gemeenschap een relatief hogere vergoeding krijgen (in het derde hoofdstuk werd ook al vastgesteld dat het onderscheid tussen assistenten en bursalen in de Vlaamse Gemeenschap niet perse problematisch is wanneer we enkel rekening houden met de standaardsituatie waarin zij als alleenstaande hun salaris of doctoraatsbeurs ontvangen). Daar tegenover staat dat werknemers-promovendi in Nederland via de CAO Nederlandse Universiteiten en doctorandi met een contrat doctoral in Frankrijk via het decreet van 23 april 2009 over zeer duidelijke en gunstige rechten beschikken aangaande de sociale zekerheid, wat tevens een belangrijk element vormt in de beoordeling van het statuut van doctorandi. Promotiestudenten in Nederland en doctoraatsstudenten in het Verenigd Koninkrijk krijgen te kampen met dezelfde problematiek als bursalen in Vlaanderen (maar ook in Wallonië). Het is niet altijd duidelijk of zij aanspraak maken op dezelfde gunstige rechten als "werknemers" omwille van hun ambigu statuut en hun afhankelijkheid ten opzichte van de universiteit op dat gebied.

HOOFDSTUK 6. EVALUATIE VAN HET STATUUT VAN DOCTORANDI IN VLAANDEREN IN HET LICHT VAN EUROPEES- EN NATIONAALRECHTELIJKE REGELS EN BEGINSELEN

---

681. De oorzaak van de geconstateerde fiscaal- en sociaalrechtelijke verschillen tussen bursalen en assistenten is gelegen in de belastingvrijstelling van de doctoraatsbeurs. Bursalen ontvangen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen, maar zijn evengoed onderworpen aan de sociale zekerheid. In een standaardsituatie (casus alleenstaande doctorandus) zijn deze verschillen eerder miniem (cfr. hoofdstuk 3). De doctoraatsbeurs wordt met name afgestemd op het nettoloon van een assistent. Komt men uit deze standaardsituatie (casus gehuwde doctorandus, doctorandus met kinderlast, gescheiden doctorandus, doctorandus met andere inkomsten) kunnen we uiteenlopende verschillen vaststellen (cfr. hoofdstuk 4). Vanuit fiscaalrechtelijk oogpunt zal de impact van het desbetreffende statuut vooral afhankelijk zijn van het beleid dat door de regering wordt gevoerd en de beslissingen die de wetgever vervolgens neemt. Bijvoorbeeld: beslist men tot de afschaffing van het huwelijksquotiënt, zal dit nadelig zijn voor bursalen, beslist men om de belastingverminderingen te doen slinken, zal dit nadelig zijn voor assistenten,... Op sociaalrechtelijk vlak kan met zekerheid worden gezegd dat bursalen zich in een meer precare rechtspositie bevinden. Zo bestaat er voor hen geen wettelijk recht op bepaalde verloven en ontvangen zij een lagere uitkering wanneer deze wordt berekend op basis van het brutoloon (omwille van het feit dat geen bedrijfsvoorheffing wordt ingehouden).

682. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen die direct of indirect verband houden met de rechtspositie van doctorandi. Centraal in dit onderzoek wordt de vraag behandeld of het huidige onderscheid tussen bursalen en assistenten overeind kan blijven. Deze vraag wordt getoetst aan de hand van een evaluatiekader vastgesteld op Europees- en nationaalrechtelijk niveau, zijnde maatregelen relevant voor het statuut van doctorandi en work-life balance initiatieven respectievelijk het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. De tweedeling tussen het sociaal en fiscaal statuut van doctorandi komt hier duidelijk naar voren in die zin

dat het Europese deel zich eerder situeert in sociaalrechtelijke context, terwijl het nationale deel zich afspeelt in fiscaalrechtelijke context.

683. Op Europees niveau wordt in eerste instantie teruggegrepen naar verschillende maatregelen inzake onderwijs en onderzoek die een invloed kunnen hebben op het statuut van doctorandi (cfr. hoofdstuk 1). Deze maatregelen zijn niet uitsluitend beperkt tot de werkingssfeer van de Europese Unie. Voorbeelden hiervan zijn de Europese Hogeronderwijsruimte, de Europese Onderzoeksräume, *Horizon Europe*, het Europese Handvest voor Onderzoekers en de Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers, de Salzburg principes, het Europees Partnerschap voor Onderzoekers en de principes inzake innovatieve doctoraatsopleiding. Op basis van voorgenoemde maatregelen wordt gereflecteerd over het statuut van doctorandi. Zo is het interessant om na te gaan in hoeverre deze statuten op elkaar afgestemd zijn in de landen die werden geanalyseerd voor de rechtsvergelijking. Daarnaast wordt bekeken of Europa eigenlijk uitsluitend geeft over de kwalificatie van zulke statuten (als werknemers- dan wel studentenstatuten) en of de besproken rechtsstelsels hier ook voldoende aandacht aan besteden. De aantrekkelijkheid van onderzoekscarrières ligt op zijn beurt in lijn met de bredere occupatie van specifiek de EU op het gebied van arbeidsomstandigheden, waarvan de Pijler van Sociale Rechten het voornaamste bewijs levert. In deze context wordt dieper ingegaan op de work-life balance richtlijn en de moederschapsrichtlijn, die respectievelijk streven naar de verwezenlijking van een beter evenwicht tussen werk- en privéleven voor ouders en mantelzorgers²¹⁵⁷ én de bevordering en de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie.²¹⁵⁸ Daartoe dient te worden onderzocht of zowel assistenten als bursalen (maar ook doctorandi in de andere landen die werden bestudeerd voor de rechtsvergelijking) kunnen worden beschouwd als werknemers inzake de toepassing van deze richtlijnen en dus aanspraak maken op de daarin vervatte rechten.

---

²¹⁵⁷ Art. 1 work-life balance richtlijn.

²¹⁵⁸ Art. 1 Richtl.Raad nr. 92/85/EEG, 19 oktober 1992 inzake de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie, *Pb.L.* 28 november 2011, afl. 348, 1 (hierna: moederschapsrichtlijn).

684. Daarnaast zou de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen op nationaal niveau mogelijk als problematisch kunnen worden beschouwd in het licht van het fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. Enerzijds worden doctoraatsbeurzen als zijnde studiebeurzen geacht buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting te vallen. De voorwaarden van de belastingvrijstelling – die dan een feitelijke vrijstelling zou zijn – worden vastgelegd in de *Com.IB* en enkele circulaire's. Men kan zich de kritische vraag stellen of het hier effectief gaat om een loutere uitlegging en verduidelijking van het toepassingsgebied van de personenbelasting nu de regeling van doctoraatsbeurzen quasi volledig wordt uitgewerkt in de *Com.IB* en enkele circulaire's. Dit topic wordt onderzocht in het kader van artikel 172, tweede lid Gw. dat vooropstelt dat geen vrijstelling kan worden ingevoerd dan door een wet.²¹⁵⁹ Anderzijds vervullen assistenten en bursalen feitelijk hetzelfde werk met dezelfde finaliteit waardoor men zich kan afvragen of een verschil in behandeling nog wel verantwoord is onder artikel 172, eerste lid Gw. Hierin wordt expliciet bepaald dat inzake belastingen geen voorrechten kunnen worden ingevoerd.²¹⁶⁰

1. Europeesrechtelijke regels en beginselen in sociale sfeer

1.1 Europese maatregelen relevant voor het statuut van doctorandi

685. In het eerste hoofdstuk werd al uitgebreid ingegaan op de evolutie van verschillende Europeesrechtelijke initiatieven omtrent onderzoek en onderwijs die een weerslag hebben gehad op het statuut van doctorandi. Merk op dat deze initiatieven – die we behandelen onder de noemer “maatregelen” – een verschillende draagwijdte en statuut kunnen hebben. Om te beginnen vormt onderzoek binnen de EU een gedeelde bevoegdheid²¹⁶¹ waarbij de Unie eerder instaat voor de aanvulling en coördinatie van het beleid van de lidstaten.²¹⁶² Activiteiten binnen dit domein worden vastgelegd in meerjarige kaderprogramma's²¹⁶³, waarvan *Horizon Europe* als meest recente voorbeeld kan

---

²¹⁵⁹ At. 172, tweede lid Gw.

²¹⁶⁰ Art. 172, eerste lid Gw.

²¹⁶¹ Art. 4(3) VWEU.

²¹⁶² Art. 180-181 VWEU.

²¹⁶³ Art. 182 VWEU.

worden aangehaald.²¹⁶⁴ Teneinde haar wetenschappelijke en technologische grondslagen te versterken heeft de Unie een wettelijke basis gecreëerd voor de totstandbrenging van een Europese Onderzoeksruimte waarbinnen onderzoekers, wetenschappelijke kennis en technologieën vrij kunnen circuleren.²¹⁶⁵ Onderwijs vormt daarentegen een ondersteunende bevoegdheid binnen de EU.²¹⁶⁶ Niettemin onderschreven de Europese ministers van onderwijs een gezamenlijke verklaring om ook een Europese Hogeronderwijsruimte tot stand te brengen (waarnaar wordt verwezen als het Bolognaproces).²¹⁶⁷ Deze Europese Hogeronderwijsruimte – die in wezen dus gebaseerd is op intergouvernementele samenwerking – heeft verder vorm gekregen via verschillende communiqués. Zo werd onder meer vooropgesteld om de derde cyclus of de doctoraatsstudies meer op één lijn te brengen binnen Europa.²¹⁶⁸ De interne en externe rechtsvergelijking uit het vijfde hoofdstuk kan ons op beperkte schaal een idee geven van deze voorgenomen coördinatie. Zowel in het uitbouwen van de Europese Onderzoeksruimte als de Europese Hogeronderwijsruimte is het van groot belang om goede onderzoekers aan te trekken, wat hand in hand gaat met de aantrekkelijkheid van de desbetreffende carrières. In dat verband kunnen verschillende maatregelen worden vermeld, zoals het Europese Handvest voor onderzoekers en de Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers (aanbeveling aangenomen door de commissie)²¹⁶⁹, de Salzburg principes (gepresenteerd door de European University Association tijdens een seminarie in het kader van het Bolognaproces)²¹⁷⁰, het Europees Partnerschap voor Onderzoekers (mededeling

---

²¹⁶⁴ European commission, *EU budget for the future, horizon europe*, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-research-innovation_en.pdf.

²¹⁶⁵ Art. 163 Verdrag van Lissabon; Med.(Comm.) aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Naar een Europese onderzoeksruimte, 18 januari 2000, COM(2000) 6 definitief.

²¹⁶⁶ Art. 6 VWEU.

²¹⁶⁷ EHEA, *Bologna declaration, Joint declaration of the European Ministers of Education*, 19 juni 1999, http://media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf.

²¹⁶⁸ Communiqué of the conference of ministers responsible for higher education in Berlin, *Realising the European Education Area*, 19 september 2003, https://media.ehea.info/file/2003_Berlin/28/4/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf.

²¹⁶⁹ Aanbev.Comm. nr. 2005/251/EG, 11 maart 2005 betreffende het Europese Handvest voor Onderzoekers en betreffende een Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers, *Pb.L.* 22 maart 2005, afl. 75, 67.

²¹⁷⁰ K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf.

uitgaande van de commissie)²¹⁷¹ en de principes inzake innovatieve doctoraatsopleiding (referentiekader uitgaande van de commissie)²¹⁷². In deze documenten wordt gezocht naar een indicatie voor de kwalificatie van het statuut van doctorandi als werknemers of studenten, weliswaar teruggekoppeld naar de besproken rechtsstelsels.

1.1.1.1 Afstemming doctoraatsstudies in Europa: het Bolognaproces

686. Het doctoraat vormt de spil in het uitbouwen van zowel de Europese Onderzoeksruimte als de Europese Hogeronderwijsruimte, hetgeen vervolgens bijdraagt aan het vrijwaren van de Europese concurrentiepositie in de kennismaatschappij²¹⁷³ (voor een uitgebreide bespreking van beide initiatieven wordt verwezen naar hoofdstuk 1). In het kader van het Bolognaproces – en meer specifiek ten gevolge van het Berlijn communiqué in 2003 – streeft men er bijgevolg naar om de doctoraatsstudies (behorend tot de derde cyclus) beter op elkaar af te stemmen in Europa.²¹⁷⁴ In het Bergen communiqué van 2005 werd daaropvolgend uiteengezet dat het *key element* van een doctoraat de vooruitgang van kennis betreft door middel van een origineel onderzoek.²¹⁷⁵ De normale duur van een doctoraatstraject zou drie à vier jaar bedragen.²¹⁷⁶ Een belangrijk element daarbij vormt de doctoraatsopleiding die vandaag (omwille van de vaak

---

²¹⁷¹ Med.(Comm.) aan de Raad en het Europees Parlement, *Betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers*, 23 mei 2008, COM(2008) 317 definitief.

Ook bevestigd in de raadsconclusies van 2008; Council conclusions on better careers and more mobility: a European partnership for researchers, 26 september 2008, https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/intm/103059.pdf, 2.

²¹⁷² European Commission, *Principles for innovative doctoral training*, 27 juni 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf.

²¹⁷³ B. KHEM, "Doctoral education in Europe and North America: a comparative analysis" in U. TEICHLER (ed.), *The formative years of scholars*, London, Portland Press, 2006, (67) 67.

²¹⁷⁴ Communiqué of the conference of ministers responsible for higher education in Berlin, *Realising the European Education Area*, 19 september 2003, https://media.ehea.info/file/2003_Berlin/28/4/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf; European Commission/EACEA/Eurydice, *The European higher education area in 2018: Bologna process report*, Luxembourg, Publications office of the European Union, 2018, 104; P. SCOTT, "Going beyond Bologna: issues and themes" in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads between the Bologna process and national reforms, part 1*, Dordrecht, Springer, 2012, (1) 8.

²¹⁷⁵ C. O'CARROLL, L. PURSER, M. WISLOCKA, S. LUCEY en N. MCGUINNESS, "The PhD in Europe: developing a system of doctoral training that will increase the internationalisation of universities" in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads between the Bologna process and national reforms, part 1*, Dordrecht, Springer, 2012, (461) 461.

²¹⁷⁶ European Commission/EACEA/Eurydice, *The European higher education area in 2018: Bologna process report*, Luxembourg, Publications office of the European Union, 2018, 106.

beperkte plaatsen in de academische wereld) tegemoet dient te komen aan de noden van de ruimere arbeidsmarkt.²¹⁷⁷ Deelnemers van derde cyclusprogramma's moeten én als studenten én als beginnende onderzoekers worden beschouwd.²¹⁷⁸ In het Londen communiqué van 2007, het Leuven communiqué van 2009 en het Rome communiqué van 2020 werd het verbeteren van de status van beginnende onderzoekers en het aanbieden van aantrekkelijke arbeidscondities terzake benadrukt.²¹⁷⁹

687. Over de grenzen heen, kan men zich de vraag stellen in hoeverre de doelstelling vooropgesteld in het kader van het Bolognaproces om de doctoraatsstudies beter op elkaar af te stemmen ook effectief in de praktijk wordt verwezenlijkt. De interne rechtsvergelijking met de Franse Gemeenschap en de externe rechtsvergelijking met Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk (cfr. hoofdstuk 5) kunnen enkele inzichten verschaffen. Zo zien we dat het doctoraat in het algemeen eenzelfde invulling krijgt. Het betreft een origineel onderzoek - dat doorgaans publiek wordt verdedigd - om op die manier het vermogen tot zelfstandige uitoefening van de wetenschap aan te tonen. De duur van het doctoraatstraject bedraagt in de regel drie à vier jaar, met uitzondering van assistenten in de Vlaamse en Franse Gemeenschap die een doctoraat voorbereiden gedurende zes jaar. In alle landen wordt belang gehecht aan de uitbouw van een doctoraatsopleiding, die rekening houdt met carrières buiten de academische wereld. Een dergelijke doctoraatsopleiding wordt dan ook meestal verplicht gesteld door de universiteiten. De organisatie ervan kan concreet worden teruggebracht onder de noemer van "doctoraatsscholen". Deze doctoraatsscholen

---

²¹⁷⁷ C. O'CARROLL, L. PURSER, M. WISLOCKA, S. LUCEY en N. MCGUINNESS, "The PhD in Europe: developing a system of doctoral training that will increase the internationalisation of universities" in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads between the Bologna process and national reforms, part 1*, Dordrecht, Springer, 2012, (461) 463.

²¹⁷⁸ Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area - achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf.

²¹⁷⁹ Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in London, *Towards the European higher education area: responding to challenges in a globalised world*, 18 mei 2007, http://media.ehea.info/file/2007_London/69/7/2007_London_Communique_English_588697.pdf ; Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Leuven, *The Bologna process 2020 - The European Higher Education Area in the new decade*, 28-29 april 2009, http://media.ehea.info/file/2009_Leuven_Louvain-la-Neuve/06/1/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009_595061.pdf; Rome ministerial communiqué, 19 november 2020, https://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf.

– die soms ook een andere benaming krijgen – kennen vaak een interuniversitair toepassingsgebied, op de Vlaamse Gemeenschap na waar deze louter per universiteit worden ingericht. Dat doctorandi én als studenten én als beginnende onderzoekers moeten worden beschouwd heeft daarentegen tot uiteenlopende keuzes geleid inzake het desbetreffende statuut.²¹⁸⁰ Vlaamse en Waalse assistenten, Nederlandse werknemers-promovendi en Franse doctorandi met een *contrat doctoral* kunnen worden beschouwd als volwaardige werknemers. Zij ontvangen een loon dat onderworpen is aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Engelse bursalen dienen daarentegen louter als studenten te worden aangezien daar hun beurs niet aan de inkomstenbelastingen noch aan de sociale zekerheid is onderworpen, met uitzondering van de vergoeding die zij ontvangen voor hun onderwijsactiviteiten. Vlaamse en Waalse bursalen en Nederlandse promotiestudenten vormen tenslotte een tussencategorie. Zij ontvangen een beurs die onderhevig is aan de sociale zekerheid (en in Nederland eveneens aan de inkomstenbelastingen) (*supra* randnummers 676-679).

1.1.2 Doctorandi als studenten of werknemers volgens Europa?

688. Op het eerste gezicht verschaft men op Europees niveau geen uitsluitel inzake de kwalificatie van het statuut van doctorandi. Er kunnen elementen worden teruggevonden die pleiten voor een studentenstatuut enerzijds, maar ook voor een professioneel statuut anderzijds. Het doctoraat wordt immers zowel aan de Europese Hogeronderwijsruimte als aan de Europese Onderzoeksruimte gelinkt.²¹⁸¹ De inschrijving van doctorandi als “doctoraatsstudenten” en de doctoraatsopleiding spelen zich eerder af in een onderwijscontext, terwijl het

---

²¹⁸⁰ A. RAUHVARGERS, C. DEANE en W. PAUWELS, *Bologna process stocktaking report 2009, report form working groups appointed by the Bologna follow-up group to the ministerial conference in Leuven/Louvain-la-neuve 28-29 april 2009*, https://conts.it/intern/ects/Informazioni_generali/stocktaking-report-2009-final.pdf, 7; K. SNEZANA, “Internationalisation and competitiveness of universities through different types of researchers’ mobility – facing the future” in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads between the Bologna process and national reforms, part 1*, Dordrecht, Springer, 2012, (511) 513.

²¹⁸¹ K. SNEZANA, “Internationalisation and competitiveness of universities through different types of researchers’ mobility – facing the future” in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the crossroads between the Bologna process and national reforms, part 1*, Dordrecht, Springer, 2012, (511) 513; Vsnu, *Passend promoveren, derde fase van het hoger onderwijs vraagt om maatwerk*, http://www.vsnunl.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/VSNUN-notitie_Passend_promoveren.pdf.

voeren van onderzoek en in sommige gevallen het zelf verschaffen van onderwijs meer als een eerste jobervaring van een beginnend onderzoeker kunnen worden gezien. Dit kan evenwel verwarring creëren met betrekking tot het statuut van doctorandi: moeten zij nu worden beschouwd als studenten, werknemers of misschien beiden?

689. In dat verband kan nog worden verwezen naar het Europese Handvest voor Onderzoekers, de Salzburg principes, het Europees Partnerschap voor Onderzoekers en de principes inzake innovatieve doctoraatsopleiding (voor een uitgebreide bespreking van deze initiatieven wordt verwezen naar hoofdstuk 1). Samengevat stelt het Europese Handvest voor Onderzoekers dat doctorandi over aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden zouden moeten beschikken met adequate sociale zekerheidsvoorzieningen (inclusief ziekte- en ouderschapsuitkeringen, pensioenrechten en werkloosheidsuitkeringen). Zulke arbeidsvoorwaarden moeten bovendien de nodige aandacht besteden aan een evenwichtige work-life balance.²¹⁸² Dit stemt overeen met het Europees Partnerschap voor Onderzoekers waarin lidstaten worden aangezet tot het beantwoorden aan de behoeften inzake sociale zekerheid en aanvullend pensioen voor mobiele onderzoekers alsook het aanbieden van aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden. Er wordt vastgesteld dat vele doctorandi worden vergoed in de vorm van een beurs. In het bijzonder wordt daarbij gewezen op het belang van een goede work-life balance en toereikende sociale zekerheidsdekking.²¹⁸³ De principes inzake innovatieve doctoraatsopleiding bevestigen opnieuw de relevantie van een aantrekkelijke institutionele omgeving met goede arbeidsvoorwaarden voor doctorandi.²¹⁸⁴ De

---

²¹⁸² Zie Europese Handvest voor Onderzoekers in aanbeveling handvest en gedragscode; M.-H. CHOU en J. REAL-DATO, "Translating the European Charter for researchers and the code of conduct for the recruitment of researchers in national arenas: Norway vs Spain" in M.-H. CHOU en A. GORNITZKA (eds.), *Buiding the knowledge economy in Europe, new constellations in European research and higher education governance*, Cheltenham, Edward Elgar, 2014, (51) 52-54; Answer given by Ms Geoghegan-Quinn on behalf of the commission on 16 december 2010 (E-9413/2010); Schriftelijke vraag Joao Ferreira E-4585/09 betreffende situatie van beginnende onderzoekers en toepassing van het Europese handvest voor onderzoekers, *Pb.C.* 14 januari 2011, 10 E; Answer given by Mr Potocnik on behalf of the commission on 30 oktober 2009 (E-4858/09).

²¹⁸³ Med.(Comm.) aan de Raad en het Europees Parlement, *Betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers*, 23 mei 2008, COM(2008) 317 definitief.

²¹⁸⁴ European Commission, *Principles for innovative doctoral training*, 27 juni 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf; C. O'CARROLL, L. PURSER, M. WISLOCKA, S. LUCEY en N. MCGUINNESS, "The PhD in Europe: developing a system of doctoral training that will increase the internationalisation of universities" in A. CURAJ, P. SCOTT, L. VLASCEANU en L. WILSON (eds.), *European higher education at the*

Salzburg principes bepalen tenslotte dat doctorandi als professionals moeten worden behandeld en over voldoende financiering dienen te beschikken.²¹⁸⁵

690. De onduidelijkheid over de kwalificatie van het statuut van doctorandi komt expliciet naar voren in een schriftelijke vraag van 2011 aan de Commissie betreffende zogenaamde tegenstrijdige bepalingen van de EU over het statuut van beginnende onderzoekers.²¹⁸⁶ De voorwaarden voor de toelating van onderzoekers uit derde landen in de EU zouden vastgelegd zijn in twee richtlijnen: richtlijn 2004/114/EG met betrekking tot studies en richtlijn 2005/71/EG met betrekking tot wetenschappelijk onderzoek. Doctorandi zouden onder de eerste richtlijn vallen aangezien zij als student moeten worden beschouwd nu zij hun wetenschappelijke onderzoeksactiviteit uitoefenen met het oog op het behalen van de academische graad van doctor. Een dergelijke stelling zou echter indruisen tegen het Europese Handvest voor Onderzoekers, waarin wordt benadrukt dat zij dienen te worden erkend als professionelen en dienovereenkomstig moeten worden behandeld.²¹⁸⁷ De Commissie antwoordt hier vrij vaag op dat doctorandi die als student onderzoek voeren onder de eerste richtlijn vallen, maar dat dit niet betekent dat zij geen professionelen zijn.²¹⁸⁸

691. Men kan hieruit afleiden dat de kwalificatie van het statuut van doctorandi niet zozeer uitmaakt binnen Europa, zolang zij over goede arbeidsvoorwaarden beschikken die aanspraak geven op afdoende sociale zekerheidsrechten. In principe zijn doctorandi in alle landen die werden geanalyseerd voor de rechtsvergelijking onderworpen aan de sociale zekerheid, met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk (merk op dat het Verenigd Koninkrijk evenwel geen lid meer is van de Europese Unie). Werknemers-promovendi in Nederland en doctorandi met een *contrat doctoral* in Frankrijk hebben zelfs een sterke sociale

---

crossroads between the Bologna process and national reforms, part 1, Dordrecht, Springer, 2012, (461) 471.

²¹⁸⁵ K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf.

²¹⁸⁶ Schriftelijke vraag Joao Ferreira E-006278/2011 betreffende tegenstrijdige bepalingen van de EU over het statuut van beginnende onderzoekers, *Pb.C.* 3 mei 2012, 128 E.

²¹⁸⁷ Schriftelijke vraag Joao Ferreira E-006278/2011 betreffende tegenstrijdige bepalingen van de EU over het statuut van beginnende onderzoekers, *Pb.C.* 3 mei 2012, 128 E.

²¹⁸⁸ Answer given by Ms Malmström on behalf of the commission on 13 september 2011 (E-006278/2011).

zekerheidsrechtelijke positie in die zin dat bepaalde aspecten ervan duidelijk worden geregeld door de CAO Nederlandse Universiteiten respectievelijk het publiekrecht. Zo ontvangen doctorandi bijvoorbeeld hun volledige loon tijdens de duur van het moederschaps-/vaderschapsverlof.²¹⁸⁹ Nu een adequate sociale zekerheidsdekking en daaraan gekoppeld een goede work-life balance ook specifieke aanbevelingen zijn voor doctorandi op het niveau van de EU, is het relevant hier dieper op in te gaan via de moederschaps- en work-life balance richtlijn.

1.2 Work-life balance binnen de Europese Unie

692. Richtlijn 2019/1158/EU betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2018/10/EU (hierna: work-life balance richtlijn) kadert binnen het ruimere initiatief dat de Commissie in 2017 nam om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen.²¹⁹⁰ Laatstgenoemd initiatief hangt nauw samen met de Europese Pijler van Sociale Rechten²¹⁹¹ (*infra* randnummer 695) en volgde overigens op de intrekking in 2015 van het voorstel van de Commissie voor een herziening van richtlijn 92/85/EEG inzake de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie (hierna: moederschapsrichtlijn).²¹⁹² In datzelfde jaar kondigde de Commissie reeds een

---

²¹⁸⁹ Art. 4.11 en 4.22 CAO NU; Art. 3:1 en 4:2 wet arbeid en zorg; art. 15 décret du 17 janvier 1986.

²¹⁹⁰ Med.(Comm.) het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een initiatief om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen, 26 april 2017, COM(2017) 252 definitief.

²¹⁹¹ Aanbev.Comm. nr. 2017/761, 26 april 2017 over de Europese pijler van sociale rechten, *Pb.L.* 29 april 2017, afl. 113, 56; Med.(Comm.) het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een initiatief om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen, 26 april 2017, COM(2017) 252 definitief, 3; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, en het Comité van de Regio's inzake de oprichting van een Europese Pijler van Sociale Rechten, 26 april 2017, SWD(2017) 201 final, 43; E. CARACCILO DI TORTELLA, "An emerging right to care in the EU: a new start to support work-life balance for parents and carers", *Springer* 2017, (187) 189; F. HENDRICKX, "The European Social Pillar: a first evaluation", *ELLJ* 2018, (3) 4.

²¹⁹² Med.(Comm.) het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een initiatief om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen, 26 april 2017, COM(2017) 252 definitief, 3; Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het

nieuwe start aan met het streven naar een beter evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers.²¹⁹³ De doelstelling van het initiatief bestond erin een beter evenwicht tussen werk en privéleven te creëren voor vrouwen en mannen met zorgtaken en ervoor te zorgen dat vrouwen en mannen in gelijke mate gebruik maken van de daaraan gerelateerde verloven. Een beter uitgestippeld beleid op dit vlak zou vervolgens belemmeringen voor arbeidsparticipatie en loopbaanontwikkeling van vrouwen moeten wegnemen.²¹⁹⁴ Er werd immers vastgesteld dat vrouwen over heel de Europese Unie nog steeds ondervertegenwoordigd zijn op de arbeidsmarkt.²¹⁹⁵ Om het bestaande rechts- en beleidskader van de EU te moderniseren, werd voorzien in een pakket van wetgevende maatregelen – waaronder het voorstel voor een richtlijn om het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers te verbeteren – en niet-wetgevende maatregelen – met het oog op het aanpakken van het gebrek aan (goede) opvang en het wegnemen van de economische redenen die tweede verdieners beletten te werken.²¹⁹⁶ Het bestaande rechtskader bestond onder meer uit de moederschapsrichtlijn en richtlijn 2010/18/EU inzake ouderschapsverlof²¹⁹⁷, die werd vervangen door de work-life balance richtlijn.

---

evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017, COM(2017) 253 definitief, 1; L. MAISO FONTECHA, "The European Pillar of Social Rights", *ERA Forum* 2017, (149) 152; C. COLLOMBET en A. MATH, "La nouvelle directive équilibre sur les congés parentaux, de paternité et d'aïdant: une avancée de l'Europe sociale?", *Chronique internationale de l'IRE* 2019, (3) 5.

²¹⁹³ EC, Roadmap "new start to address the challenges of work-life balance faced by working families", 2015, https://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_xxx_maternity_leave.en.pdf.

In het kader van de Europese Pijler van Sociale Rechten volgde een raadpleging van de sociale partners in twee fasen (2015 en 2016). Op basis van deze raadpleging werd het initiatief gelanceerd; E. CARACCILO DI TORTELLA, "An emerging right to care in the EU: a new start to support work-life balance for parents and carer", *Springer* 2017, (187) 189; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 9.

²¹⁹⁴ Med.(Comm.) het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een initiatief om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen, 26 april 2017, COM(2017) 252 definitief, 6.

²¹⁹⁵ Med.(Comm.) het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een initiatief om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen, 26 april 2017, COM(2017) 252 definitief, 1; Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017, COM(2017) 253 definitief, 1.

²¹⁹⁶ Med.(Comm.) het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een initiatief om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen, 26 april 2017, COM(2017) 252 definitief, 2, 7 en 12-13.

²¹⁹⁷ Richtl.Raad nr. 2010/18/EU, 8 maart 2010 tot uitvoering van de door BUSINESSEUROPE, UEAPME, het CEEP en het EVV gesloten herziene raamovereenkomst en tot intrekking van richtlijn 96/34/EG, *Pb.L.* 18 maart 2010, afl. 68, 13 (hierna: richtlijn inzake ouderschapsverlof).

Deze laatste richtlijn voorziet naast het reeds bestaande recht op ouderschapsverlof, nu ook in bepalingen met betrekking tot vaderschapsverlof en zorgverlof.

693. Op nationaalrechtelijk (Vlaams) niveau konden voor doctorandi enkele problemen worden geconstateerd ten aanzien van hun "work-life balance". Zoals reeds werd aangehaald in het vierde hoofdstuk, geeft de geboorte van een kind aanleiding tot het recht op verschillende verloven zoals het moederschapsverlof, het vaderschapsverlof, het ouderschapsverlof en het zorgkrediet/tijdskrediet voor de zorg van een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. Voorgenoemde verloven behoren niet uitsluitend tot het sociale zekerheidsrecht – dat de toekenning van gerelateerde uitkeringen beheerst – maar ook tot het arbeidsrecht aangezien de arbeid wordt gestaakt. Zowel bursalen (doctorandi met een BOF-mandaat en FWO-aspiranten) als assistenten zijn onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers. Zij vallen principieel niet onder de AOW aangezien zij geen arbeidsovereenkomst hebben of hun statuut wordt geregeld door de CHO. Om die reden moet worden teruggesproken naar de CHO en de reglementen die van toepassing zijn op bursalen en assistenten, waardoor het niet altijd duidelijk is wanneer en onder welke voorwaarden dergelijke verloven worden toegekend. Voor bursalen bestaat er zelfs niet altijd een wettelijk recht, zoals voor ouderschapsverlof, maar ook voor zorgkrediet/tijdskrediet, met als gevolg dat zij voor de opname ervan volledig afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie (of het FWO). Daarnaast kunnen doctorandi met een BOF-mandaat aan de UHasselt enkel (voltijds) ouderschapsverlof opnemen wat hun flexibiliteit enorm beperkt. Ten slotte ontvangen bursalen een lagere uitkering voor moederschaps- en vaderschapsverlof, aangezien de berekening ervan – in tegenstelling tot het ouderschapsverlof en het zorgkrediet/tijdskrediet – gebeurt op basis van het brutoloon (en bursalen een lager brutoloon ontvangen doordat geen bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden) (*supra* randnummers 438 en 440). In dat opzicht is het uitermate interessant te onderzoeken of de moederschapsrichtlijn en de work-life balance richtlijn mogelijkheden bieden om de rechtspositie van doctorandi en voornamelijk bursalen op dat vlak te versterken. Daartoe moet worden nagegaan of zowel assistenten als bursalen onderworpen zijn aan het toepassingsgebied van beide richtlijnen en of de

vigerende reglementering in overeenstemming is met de daarin vervatte rechten. Ter vergelijking zal terloops worden verwezen naar de andere besproken rechtsstelsels.

1.2.1 Richtlijn 92/85/EEG inzake de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie (moederschapsrichtlijn)

694. De moederschapsrichtlijn heeft tot doel maatregelen ten uitvoer te leggen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie.²¹⁹⁸ De richtlijn is van toepassing op werkneemsters²¹⁹⁹, zonder verdere uiteenzetting van wat precies moet worden verstaan onder dit begrip. De vraag of zowel assistenten als bursalen op het niveau van de EU kunnen worden beschouwd als werknemers komt hierna nog aan bod (*infra* randnummer 717 e.v.). Er wordt voorzien in een recht op zwangerschapsverlof van minstens 14 weken (waarvan twee weken verplicht dienen te worden opgenomen).²²⁰⁰ Tijdens het zwangerschapsverlof moet het behoud van de bezoldiging en/of het genot van een adequate uitkering worden gewaarborgd. Dit recht kan evenwel worden gekoppeld aan een tewerkstellingsvoorwaarde van maximaal twaalf maanden. De uitkering wordt overigens als adequaat beschouwd indien zij gelijk is aan het inkomen dat men zou ontvangen bij ziekte.²²⁰¹

---

²¹⁹⁸ Art. 1 moederschapsrichtlijn.

²¹⁹⁹ Art. 2 moederschapsrichtlijn.

²²⁰⁰ Art. 8 moederschapsrichtlijn; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 38; M. DE LA CORTE RODRIGUEZ, "EU directives on maternity leave: a misleading social risk approach and its unsatisfactory effects on both mothers and fathers", *ELLJ* 2018, (171) 173-174; P. FOUBERT en S. IMAMOVIC, "The pregnant workers directive: must do better: lessons to be learned from Strasbourg?", *Journal of social welfare and family law* 2015, (309), 310.

²²⁰¹ Art. 11 moederschapsrichtlijn; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, en het Comité van de Regio's inzake de oprichting van een Europese Pijler van Sociale Rechten, 26 april 2017, SWD(2017) 201 final, 41; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 38-39; M. DE LA CORTE RODRIGUEZ, "EU directives on maternity leave: a misleading social risk approach and its unsatisfactory effects on both mothers and fathers", *ELLJ* 2018, (171) 174.

1.2.2 Richtlijn 2019/1158/EU betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU (work-life balance richtlijn)

695. De work-life balance richtlijn heeft tot doel de gelijke behandeling van vrouwen en mannen te helpen verwezenlijken door de arbeidsparticipatie van vrouwen alsook een evenredige verdeling van zorgtaken tussen mannen en vrouwen te bevorderen.²²⁰² Zowel gendergelijkheid als het evenwicht tussen werk en privéleven maken deel uit van de Europese Pijler van Sociale Rechten, die moet fungeren als een soort leidraad voor verwezenlijkingen op sociaal en werkgelegenheidsgebied.²²⁰³ Het gaat meer bepaald om beginselen die men binnen de EU essentieel acht voor billijke en goed functionerende arbeidsmarkten en sociale zekerheidsstelsels.²²⁰⁴ De Europese Pijler van sociale rechten bestaat uit drie grote onderdelen (gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt, billijke arbeidsvoorwaarden en sociale bescherming en inclusie) en kan worden onderverdeeld in 20 beginselen.²²⁰⁵ Gendergelijkheid en het evenwicht tussen werk en privéleven worden respectievelijk bekrachtigd in beginselen twee en negen.²²⁰⁶ Enerzijds stelt het tweede beginsel inzake gendergelijkheid dat dit moet worden gewaarborgd op alle vlakken *“waaronder dat van participatie op de arbeidsmarkt, arbeidsvoorwaarden en loopbaanontwikkeling”*.²²⁰⁷ Anderzijds bepaalt het negende beginsel betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven dat *“ouders en mensen met zorgtaken recht hebben op geschikte vormen van verlof, flexibele werkregelingen en toegang tot zorgvoorzieningen. Vrouwen en mannen hebben gelijke toegang tot speciale vormen van verlof om*

---

²²⁰² Overw. 6 en 16 preambule work-life balance richtlijn.

²²⁰³ Overw. 12 preambule Aanbev.Comm. nr. 2017/761, 26 april 2017 over de Europese pijler van sociale rechten, *Pb.L.* 29 april 2017, afl. 113, 56.

²²⁰⁴ Overw. 14 preambule Aanbev.Comm. nr. 2017/761, 26 april 2017 over de Europese pijler van sociale rechten, *Pb.L.* 29 april 2017, afl. 113, 56; L. MAISO FONTECHA, “The European Pillar of Social Rights”, *ERA Forum* 2017, (149) 151.

²²⁰⁵ P. VESAN en F. CORTI, “New tensions over social Europe? The European Pillar of Social Rights and the debate within the European Parliament”, *JCMS* 2019, (977) 977; F. BONCIU, “The European Pillar of Social Rights: too little, too late?”, *Romanian Journal of European Affairs*, (60) 64-65; S. GARBEN, “The European Pillar of Social Rights: an assessment of its meaning and significance”, *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* 2019, (101) 103.

²²⁰⁶ Overw. 9 preambule work-life balance richtlijn.

²²⁰⁷ Beginsel 2 Aanbev.Comm. nr. 2017/761, 26 april 2017 over de Europese pijler van sociale rechten, *Pb.L.* 29 april 2017, afl. 113, 56.

*hun zorgtaken te kunnen vervullen en worden aangemoedigd daar op een evenwichtige manier gebruik van te maken”.*²²⁰⁸

696. Zoals gezegd, werd vastgesteld dat vrouwen over heel de Europese Unie nog steeds ondervertegenwoordigd zijn op de arbeidsmarkt. Eén van de belangrijkste oorzaken daarvan is de moeilijkheid om werk en gezinstaken te combineren. Zo verrichten vrouwen vaak minder uren betaald werk om meer tijd te besteden aan onbetaalde zorgtaken.²²⁰⁹ Het rechtskader op het niveau van de EU bevat slechts beperkte stimulansen voor mannen om een even groot aandeel van de zorgtaken op zich te nemen (zo is er bijvoorbeeld een gebrek aan betaald vaderschaps- en ouderschapsverlof).²²¹⁰ De in de richtlijn vastgelegde minimumvoorschriften met betrekking tot vaderschaps-, ouderschaps- en zorgverlof zouden een betere combinatie van werk en gezinstaken mogelijk moeten maken om zo bij te dragen aan de beoogde gendergelijkheid.²²¹¹ De omzetting naar nationaal recht dient uiterlijk op 2 augustus 2022 plaats te vinden.²²¹²

697. Het toepassingsgebied van de richtlijn omvat *“alle mannelijke en vrouwelijke werknemers met een arbeidsovereenkomst of arbeidsbetrekking zoals bepaald door de in elke lidstaat geldende wetgeving, collectieve overeenkomsten of gebruiken, rekening houdende met de rechtspraak van het Hof van Justitie”.*²²¹³ In de preambule wordt verduidelijkt dat ook deeltijdwerkers, contracten voor bepaalde tijd en contracten met een uitzendbureau in aanmerking moeten worden genomen. Rekening houdende met de rechtspraak van het Hof van Justitie betreffende de criteria om de hoedanigheid van een werknemer te bepalen, is het aan de lidstaten om arbeidsovereenkomsten en arbeidsbetrekkingen te

---

²²⁰⁸ Beginsel 9 Aanbev.Comm. nr. 2017/761, 26 april 2017 over de Europese pijler van sociale rechten, *Pb.L.* 29 april 2017, afl. 113, 56.

²²⁰⁹ Overw. 10 preambule work-life balance richtlijn.

²²¹⁰ Overw. 11 preambule work-life balance richtlijn; Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017, COM(2017) 253 definitief, 2.

²²¹¹ Overw. 17 preambule en art. 1 work-life balance richtlijn.

²²¹² Art. 20 work-life balance richtlijn; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 9.

²²¹³ Art. 2 work-life balance richtlijn.

definiëren.²²¹⁴ De vraag of zowel assistenten als bursalen op het niveau van de EU kunnen worden beschouwd als werknemers komt hierna nog aan bod (*infra* randnummer 717 e.v.).

698. In eerste instantie wordt voorzien in een nieuw recht op vaderschapsverlof van 10 werkdagen, onafhankelijk van een werk- of anciënniteitsperiode.²²¹⁵ De uitkering dient minstens even hoog te zijn als de nationale uitkering bij ziekte.²²¹⁶ Dit recht kan evenwel worden gekoppeld aan een tewerkstellingsvoorwaarde van maximaal zes maanden. Lidstaten worden bovendien aangemoedigd de uitkering gelijk te stellen aan de moederschapsuitkering aangezien beide verloven uitgaan van dezelfde doelstelling, met name om een band tussen ouder en kind te creëren.²²¹⁷

699. Het recht op ouderschapsverlof – dat al werd gewaarborgd door richtlijn 2010/18/EU inzake ouderschapsverlof – bedraagt vier maanden, op te nemen tot het kind de leeftijd van acht jaar heeft bereikt.²²¹⁸ De niet-overdraagbare periode wordt uitgebreid van één naar twee maanden.²²¹⁹ In tegenstelling tot het vaderschapsverlof kan ook het recht zelf worden gekoppeld aan een werk- of anciënniteitsperiode van maximaal één jaar.²²²⁰ Het ouderschapsverlof moet een zekere flexibiliteit waarborgen, in die zin dat de werknemer op zijn minst een flexibele regeling (voltijds/deeltijds) moet kunnen verzoeken.²²²¹ De werkgever

---

²²¹⁴ Overw. 17 preambule work-life balance richtlijn; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, (3) 14.

²²¹⁵ Overw. 19 preambule en art. 4 work-life balance richtlijn; Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017, COM(2017) 253 definitief, 12-13.

²²¹⁶ Art. 8 work-life balance richtlijn; E. CARACCILO DI TORTELLA, "An emerging right to care in the EU: a new start to support work-life balance for parents and carer", *Springer* 2017, (187) 192.

²²¹⁷ Overw. 30 preambule work-life balance richtlijn; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen », *TSR* 2020, (3) 14-15; C. COLLOMBET en A. MATH, "La nouvelle directive équilibre sur les congés parentaux, de paternité et d'aidant: une avancée de l'Europe sociale?", *Chronique internationale de l'ITRES* 2019, (3) 11.

²²¹⁸ Overw. 21 preambule work-life balance richtlijn.

²²¹⁹ Overw. 20 preambule work-life balance richtlijn; Clausule 2 raamovereenkomst bij richtlijn inzake ouderschapsverlof.

²²²⁰ Art. 5 work-life balance richtlijn.

²²²¹ Overw. 23 preambule work-life balance richtlijn; Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017,

beoordeelt dergelijke verzoeken en dient iedere weigering schriftelijk te motiveren binnen een redelijke termijn.²²²² Er wordt een uitkering voorzien tijdens de niet-overdraagbare periode van twee maanden die moet worden vastgesteld zodanig dat de opname van ouderschapsverlof door beide ouders wordt vergemakkelijkt.²²²³ In tegenstelling tot richtlijn 2010/18/EU inzake ouderschapsverlof²²²⁴, dienen lidstaten nu wel te voorzien in een uitkering, niettegenstaande het vage criterium dat wordt gehanteerd en bijgevolg een grote beoordelingsmarge toelaat. De preambule stelt in dat opzicht dat de uitkering voor de niet-overdraagbare periode van twee maanden op een passend niveau moet worden vastgesteld, rekening houdende met het feit dat *“het opnemen van ouderschapsverlof dikwijls leidt tot een inkomensverlies voor het gezin en dat hoofdkostwinners in een gezin hun recht op ouderschapsverlof alleen kunnen uitoefenen indien dat voldoende wordt vergoed om een behoorlijke levensstandaard mogelijk te maken”*.²²²⁵ Nochtans werd in het voorstel voor de richtlijn een uitkering gesuggereerd die gelijk is aan de nationale uitkering bij ziekte.²²²⁶

COM(2017) 253 definitief, 13; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 16-17.

²²²² Art. 5 work-life balance richtlijn.

²²²³ Art. 8 work-life balance richtlijn.

²²²⁴ E. CARACCILO DI TORTELLA, “An emerging right to care in the EU: a new start to support work-life balance for parents and carer”, *Springer* 2017, (187) 191.

²²²⁵ Overw. 31 preambule work-life balance richtlijn; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 17.

²²²⁶ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017, COM(2017) 253 definitief, 10 en 14; E. CARACCILO DI TORTELLA, “An emerging right to care in the EU: a new start to support work-life balance for parents and carer”, *Springer* 2017, (187) 191; C. COLLOMBET en A. MATH, “La nouvelle directive équilibre sur les congés parentaux, de paternité et d’aidant: une avancée de l’Europe sociale?”, *Chronique internationale de l’IRES* 2019, (3) 9-10.

Zoals P. FOUBERT en A. VRIJSEN aangeven, was de afzwakking van het voorstel te wijten aan het feit dat enkele landen stelden dat de sociale zekerheid een nationaalrechtelijke materie is en dat een dergelijke regeling omtrent de vergoeding van ouderschapsverlof een schending van het subsidiariteitsbeginsel inhoudt; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 18; Reasoned opinion of the House of Representatives of the Kingdom of the Netherlands concerning the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on work-life balance for parents and carers and repealing Council Directive 2010/18/EU, 11 juli 2017, COM(2017)0253 – C8-0137/2017 – 2017/0085(COD); Reasoned opinion of the Senate of the Republic of Poland on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on work-life balance for parents and carers and repealing Council Directive 2010/18/EU, 30 juni 2017, COM(2017)0253 – C8-0137/2017 – 2017/0085(COD); Advies Europees Comité van de regio’s over het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers, 30 november 2017, CDR3138/2017.

700. Ten slotte wordt een nieuw recht op zorgverlof van 5 werkdagen per jaar ingevoerd. Dit verlof laat werknemers toe om persoonlijke zorg of steun te verlenen aan een familielid of een persoon die deel uitmaakt van hetzelfde huishouden en die om een ernstige medische reden behoefte heeft aan aanzienlijke zorg of steun.²²²⁷ Het zorgverlof mag ook worden toegekend aan de hand van een andere referteperiode dan een jaar.²²²⁸ Hiervoor wordt geen uitkering bepaald. De preambule stelt in dat verband dat het de lidstaten vrijstaat om te beslissen of zij een uitkering voor zorgverlof toekennen, maar dat zij hiertoe worden aangemoedigd om ervoor te zorgen dat mantelzorgers dit recht ook daadwerkelijk uitoefenen.²²²⁹ In het voorstel voor de richtlijn werd eveneens een uitkering vooropgesteld die gelijk is aan de nationale uitkering bij ziekte.²²³⁰

1.2.3 Het begrip werknemer in het recht van de Europese Unie

701. Het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: HvJ) heeft een communautaire betekenis van het werknemersbegrip uitgewerkt, aanvankelijk voor de toepassing van het vrij verkeer van werknemers (artikel 45 VWEU). Deze communautaire betekenis werd vervolgens overgenomen in aangelegenheden met betrekking tot de gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke werknemers voor gelijke of gelijkwaardige arbeid (artikel 157 VWEU). Recent lijkt men echter ook diezelfde richting uit te gaan voor wat betreft richtlijnen inzake sociaal recht. Voorgenoemd werknemersbegrip krijgt daarentegen niet noodzakelijk dezelfde invulling voor de sociale zekerheid en meer specifiek de verordening inzake sociale zekerheid.²²³¹ In dat verband rijst de vraag of de term “werknemer” die het

---

²²²⁷ Art. 3, lid 1, c) work-life balance richtlijn; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 18.

²²²⁸ Overw. 27 preambule en art. 6 work-life balance richtlijn; Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017, COM(2017) 253 definitief, 14.

²²²⁹ Overw. 31 preambule work-life balance richtlijn; C. COLLOMBET en A. MATH, “La nouvelle directive équilibre sur les congés parentaux, de paternité et d’aïdant: une avancée de l’Europe sociale?”, *Chronique internationale de l’IRES* 2019, (3) 12.

²²³⁰ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de Raad, 26 april 2017, COM(2017) 253 definitief, 10 en 14; E. CARACCILO DI TORTELLA, “An emerging right to care in the EU: a new start to support work-life balance for parents and carer”, *Springer* 2017, (187) 193; P. FOUBERT en A. VRIJSEN, “De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen”, *TSR* 2020, (3) 19.

²²³¹ Verord. EP en raad nr. 883/2004, 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels, *Pb.L.* 30 april 2004, afl. 166, 1.

toepassingsgebied van zowel de moederschaps- als de work-life balance richtlijn afbakt, eveneens op EU-niveau wordt gedefinieerd en wat de inhoudelijke kenmerken daarvan zijn. *Nota bene* zijn de hier gemaakte bedenkingen ook relevant wanneer men in een ander land doctoreert dan dat waar men woont (bijvoorbeeld in het raam van *joint PhD's*). Onder het vrij verkeer van werknemers zijn lidstaten immers verplicht het gemeenschapsrecht te respecteren bij de uitoefening van hun eigen bevoegdheden, zoals met betrekking tot directe belastingen.²²³² De rechtspraak van het HvJ bepaalt daarop in welke omstandigheden men recht heeft op persoonlijke tegemoetkomingen in de werkstaat.²²³³ De verordening inzake sociale zekerheid legt gemeenschappelijke regels vast om socialezekerheidsrechten te beschermen wanneer men zich binnen de EU verplaatst.²²³⁴

1.2.3.1 Vrij verkeer van werknemers

702. In het kader van het vrij verkeer van werknemers (artikel 45 VWEU) heeft het HvJ met zijn arrest *Lawrie-Blum*²²³⁵ voor het eerst objectieve criteria uiteengezet om te bepalen of een persoon als werknemer moet worden aangemerkt. Deze objectieve criteria zijn: een ondergeschiktheidsverhouding ten opzichte van de werkgever (ongeacht de aard van deze verhouding); het feit dat er daadwerkelijk prestaties worden geleverd; en de uitbetaling van een beloning.²²³⁶ Aangezien het vrij verkeer van werknemers een van de grondbeginselen van de EU vormt, mag het werknemersbegrip niet verschillend worden uitgelegd naargelang het nationale recht, maar heeft het een communautaire inhoud. Dit werknemersbegrip moet tevens ruim worden uitgelegd nu het de werkingssfeer van voorgenoemde fundamentele vrijheid bepaalt.²²³⁷ Het hoofdkenmerk van de arbeidsverhouding is dat "iemand

---

²²³² L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 246.

²²³³ L. HINNEKENS, *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 326-336.

²²³⁴ Verord. EP en raad nr. 883/2004, 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels, *Pb.L.* 30 april 2004, afl. 166, 1.

²²³⁵ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, *Lawrie-Blum*.

Het arrest betrof een kandidaat-leraar die tijdens zijn stage onderwijs moest geven en hiervoor een beloning ontving die is afgeleid van het minimumsalaris van een leraar met een normale aanstelling. De kandidaat-leraar had de hoedanigheid van ambtenaar; HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, *Lawrie-Blum*, par. 10.

²²³⁶ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, *Lawrie-Blum*, par. 15.

²²³⁷ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, *Lawrie-Blum*, par. 16.

gedurende een bepaalde tijd voor een ander en onder diens gezag prestaties levert en als tegenprestatie een vergoeding ontvangt".²²³⁸ Het rechtskarakter van die arbeidsverhouding is daarbij niet van belang.²²³⁹ Er zou niet zozeer een onderscheid moeten worden gemaakt tussen privaat- en publiekrechtelijke betrekkingen en activiteiten onder de vorm van een stage mogen niet per definitie worden uitgesloten.²²⁴⁰ Het gegeven dat een persoon kennis en ervaring kan opdoen voor zijn latere meer omvattende beroepswerkzaamheid volstaat volgens advocaat-generaal LENZ in de conclusie bij dit arrest alleszins niet om hem de hoedanigheid van werknemer te ontzeggen.²²⁴¹

703. In zijn arrest *Collins*²²⁴² wijst het HvJ op het belang van reële en daadwerkelijke arbeid, zodanig dat werkzaamheden van zo geringe omvang dat zij louter marginaal en bijkomstig zijn, worden uitgesloten.²²⁴³ Dit werd

---

In de conclusie bij het arrest Trojani verduidelijkt Advocaat-Generaal GEELHOED dat een ruime uitlegging van het werknemersbegrip belangrijk is voor een zo volledig mogelijke verwezenlijking van het fundamentele recht dat iedere burger van de EU toekomt om op het grondgebied van alle lidstaten te verblijven; Concl. Adv.Gen. L.A. GEELHOED 19 februari 2004, nr. C-456/02, ECLI:EU:C:2004:112, Trojani, par. 21.

In de conclusie bij het arrest Agegate verduidelijkt Advocaat-Generaal MISCHO dat indien het werknemersbegrip afhankelijk zou zijn van het nationaal recht lidstaten de inhoud ervan zouden kunnen wijzigen en zodoende bepaalde categorieën van de bescherming van het verdrag kunnen uitsluiten; Concl. Adv.Gen. J. MISCHO 18 november 1988, nr. C-3/87, ECLI:EU:C:1988:503, par. 10.

²²³⁸ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, Lawrie-Blum, par. 17; HvJ 7 september 2004, nr. C-456/02, ECLI:EU:C:2004:488, Trojani, par. 15; B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99; G. CAVALIER en R. UPEX, « The concept of employment contract in European Union private law », *ICLQ* 2006, (587) 606-607; A. DE BECKER, « De invloed van de rechtspraak en de regelgeving van de Europese Unie op de rechtspositie van het Belgische overheidspersoneel », *CDPK* 2010, (418) 420; S. GUIBBONI, « Being a worker in EU law », *ELLJ* 2018, (223) 227; Med.(Comm.) aan de raad, het Europees parlement, het Europees economisch en sociaal comité en het comité van de regio's, het vrije verkeer van werknemers opnieuw garanderen: rechten en belangrijkste ontwikkelingen, 13 juli 2010, COM(2010) 373 definitief, 4; E. MENEGATTI, « The evolving concept of worker in EU law », *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 72; E. MENEGATTI, « Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice », *ELLJ* 2020, (26) 29.

²²³⁹ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, Lawrie-Blum, par. 15.

²²⁴⁰ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, Lawrie-Blum, par. 19-20.

²²⁴¹ Verder stelt advocaat-generaal LENZ in de conclusie bij het arrest Lawrie-Blum dat tegenover het begrip werknemer (dit is iedereen die arbeid in loondienst verricht) enkel dat van zelfstandige staat; Concl. Adv.Gen. C.O. LENZ 29 april 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:179, Lawrie-Blum.

²²⁴² HvJ 23 maart 2004, nr. C-138/02, ECLI:EU:C:2004:172, Collins.

²²⁴³ HvJ 23 maart 2004, nr. C-138/02, ECLI:EU:C:2004:172, Collins, par. 26; B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99; G. CAVALIER en R. UPEX, « The concept of employment contract in European Union private law », *ICLQ* 2006, (587) 607; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een Europese agenda voor de deeleconomie, 2 juni 2016, COM(2016) 356 final, 14; E. MENEGATTI, « Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice », *ELLJ* 2020, (26) 29; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 31.

herhaaldelijk bevestigd, onder meer in de arresten *Trojani*²²⁴⁴, *Meeusen*²²⁴⁵, *Levin*²²⁴⁶, *Kempf*²²⁴⁷, *Lair*²²⁴⁸ en *Le manoir*^{2249, 2250}. Bij de beoordeling van de arbeidsverhouding dient volgens het HvJ in zijn arrest *Genc*²²⁵¹ niet alleen rekening te worden gehouden met de gegevens betreffende de arbeidsduur en de hoogte van de beloning, maar ook met het recht op doorbetaalde vakantiedagen, het behoud van salaris bij ziekte, het feit dat op het contract de geldende collectieve arbeidsovereenkomst van toepassing is en de duur van de contractsverhouding met de onderneming.²²⁵² Het aantal gewerkte uren is overeenkomstig het arrest *Raulin*²²⁵³ eveneens een factor die in overweging kan worden genomen.²²⁵⁴ In het voorgenoemde arrest *Genc* werd niettemin bepaald dat men louter op basis daarvan niet kan worden uitgesloten van het werknemersbegrip.²²⁵⁵ In dat opzicht blijkt ook een geringe beloning niet doorslaggevend te zijn.²²⁵⁶ In het arrest *Levin* werd duidelijk gesteld dat het niet van belang zou zijn dat het ontvangen salaris lager is dan het minimumloon.²²⁵⁷

704. Belangrijk te vermelden is dat het HvJ minder aandacht besteedt aan de gezagsverhouding, terwijl dit op nationaalrechtelijk niveau vaak een belangrijk element van discussie vormt inzake de vraag of een bepaalde persoon de sociale bescherming geniet als werknemer. Cruciaal is eerder het voorhanden zijn van de hierboven genoemde reële en daadwerkelijke arbeid.²²⁵⁸ Dit kan worden verklaard

---

²²⁴⁴ HvJ 7 september 2004, nr. C-456/02, ECLI:EU:C:2004:488, *Trojani*, par. 15.

²²⁴⁵ HvJ 8 juni 1999, nr. C-337/97, ECLI:EU:C:1999:284, *Meeusen*, par. 13.

²²⁴⁶ HvJ 23 maart 1982, nr. C-53/81, ECLI:EU:C:1982:105, *Levin*, par. 17.

²²⁴⁷ HvJ 3 juni 1986, nr. C-139/85, ECLI:EU:C:1986:223, *Kempf*, par. 10.

²²⁴⁸ HvJ 21 juni 1988, nr. C-39/86, ECLI:EU:C:1988:322, *Lair*, par. 33.

²²⁴⁹ HvJ 21 november 1991, nr. C-27/91, ECLI:EU:C:1991:441, *Le manoir*, par. 7.

²²⁵⁰ E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 72.

²²⁵¹ HvJ 4 februari 2010, nr. C-14/09, ECLI:EU:C:2010:57, *Genc*.

²²⁵² HvJ 4 februari 2010, nr. C-14/09, ECLI:EU:C:2010:57, *Genc*, par. 27.

²²⁵³ HvJ 26 februari 1992, nr. C-357/89, ECLI:EU:C:1992:87, *Raulin*.

²²⁵⁴ HvJ 26 februari 1992, nr. C-357/89, ECLI:EU:C:1992:87, *Raulin*, par. 15.

²²⁵⁵ HvJ 4 februari 2010, nr. C-14/09, ECLI:EU:C:2010:57, *Genc*, par. 26.

²²⁵⁶ HvJ 4 februari 2010, nr. C-14/09, ECLI:EU:C:2010:57, *Genc*, par. 20.

²²⁵⁷ HvJ 23 maart 1982, nr. C-53/81, ECLI:EU:C:1982:105, *Levin*, par. 16; E. MENEGATTI, "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, (26) 29-30; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 32.

In zijn conclusie bij het arrest *Trojani* verduidelijkt Advocaat-Generaal GEELHOED dat een kort durende, qua omvang beperkte arbeidsverhouding met beperkte ontvangsten in beginsel volstaat om als werknemer te worden beschouwd; Concl. Adv.Gen. L.A. GEELHOED 19 februari 2004, nr. C-456/02, ECLI:EU:C:2004:112, *Trojani*, par. 31.

²²⁵⁸ N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 196; S. GUIBBONI, "Being a worker in EU law", *ELLJ* 2018, (223) 227-228; E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal*

vanuit de doelstelling die ten grondslag ligt aan de definiëring van het werknemersbegrip, met name de participatie aan de interne markt (eerder dan het beschermen van de werknemersrelatie).²²⁵⁹ De gezagsverhouding wordt voornamelijk gebruikt voor het onderscheid tussen werknemers en zelfstandigen (die beiden onderworpen zijn aan de beginselen van het vrij verkeer van respectievelijk werknemers en diensten), waarbij het HvJ ervan uitgaat dat men zelfstandige is wanneer wordt aangetoond dat er geen werknemersrelatie bestaat.²²⁶⁰ Desondanks blijkt dit element toch een cruciale factor te zijn inzake het ruimere debat over hoe moet worden omgegaan met recent ontwikkelde atypische werkvormen, zoals bijvoorbeeld in het kader van de deeleconomie (waarbij de grens tussen werknemers en zelfstandigen niet altijd even duidelijk is). In het arrest *Jany*²²⁶¹ stelt het HvJ dat er sprake zou zijn van een werknemersrelatie indien de werkgever de keuze van de activiteit, de beloning en de arbeidsvoorwaarden bepaalt.²²⁶² Andere elementen om de gezagsverhouding te beoordelen zijn volgens het arrest *Agegate*²²⁶³ het delen in het commerciële risico van de onderneming, de vrijheid om zijn eigen werktijden te bepalen en zijn eigen assistenten aan te nemen.²²⁶⁴ In het arrest *Haralambidis*²²⁶⁵ wordt gekeken

---

2019, (71) 73; E. MENEGATTI, "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, (26) 30.

²²⁵⁹ S. GUIBBONI, "Being a worker in EU law", *ELLJ* 2018, (223) 224; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 45.

²²⁶⁰ Concl. Adv.Gen. P. LEGER 8 mei 2001, nr. C-268/99, ECLI:EU:C:2001:251, *Jany*, par. 143; B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 197 en 204; Med.(Comm.) aan de raad, het Europees parlement, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, het vrije verkeer van werknemers opnieuw garanderen: rechten en belangrijkste ontwikkelingen, 13 juli 2010, COM(2010) 373 definitief, 5; T. VAN PEIJPE, "EU limits for the personal scope of employment law", *ELLJ* 2012, (35) 36 en 45.

²²⁶¹ HvJ 20 november 2001, nr. C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616, *Jany*.

²²⁶² HvJ 20 november 2001, nr. C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616, *Jany*, par. 70; Concl. Adv.Gen. P. LEGER 8 mei 2001, nr. C-268/99, ECLI:EU:C:2001:251, *Jany*, par. 152; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een Europese agenda voor de deeleconomie, 2 juni 2016, COM(2016) 356 final, 14; Med.(Comm.) aan de raad, het Europees parlement, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's, het vrije verkeer van werknemers opnieuw garanderen: rechten en belangrijkste ontwikkelingen, 13 juli 2010, COM(2010) 373 definitief, 5.

²²⁶³ HvJ 14 december 1989, nr. C-3/87, CLI:EU:C:1989:650, *Agegate*.

Het arrest betrof een visser die werd beloofd met een aandeel in de besomming; HvJ 14 december 1989, nr. C-3/87, CLI:EU:C:1989:650, *Agegate*, par. 9.

²²⁶⁴ HvJ 14 december 1989, nr. C-3/87, CLI:EU:C:1989:650, *Agegate*, par. 36; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 35-36.

²²⁶⁵ HvJ 10 september 2014, nr. C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, *Haralambidis*.

Het arrest betrof een voorzitter van een havenautoriteit; HvJ 10 september 2014, nr. C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, *Haralambidis*, par. 15.

naar de mogelijkheid tot controle, de mogelijkheid tot het opleggen van sancties en de goedkeuring van beslissingen.²²⁶⁶ Het arrest *FNV Kunsten Informatie*²²⁶⁷ refereert ten slotte aan de vrijheid om het tijdschema, de plaats en de inhoud van het werk te kiezen.²²⁶⁸

705. De vergoeding als tegenprestatie voor de onder gezag geleverde arbeid lijkt door het HvJ ruim te worden geïnterpreteerd. In het arrest *Steymann*²²⁶⁹ werden ook andere voordelen in de plaats van een regulier loon hiervoor in aanmerking genomen.²²⁷⁰ Overeenkomstig het arrest *Betray*²²⁷¹ kan de beloning bovendien ook uit overheidssubsidies worden betaald.²²⁷² Dit werd ook bevestigd in de arresten *Birden*²²⁷³ en *Kurz*²²⁷⁴.²²⁷⁵

706. Specifiek met betrekking tot doctorandi kan het arrest *Raccanelli*²²⁷⁶ worden vermeld. Raccanelli had een beursovereenkomst met het "Max-Planck-Institut für Radioastronomie te Bonn" teneinde een proefschrift voor te bereiden. Daarnaast werden ook onderzoekers aangeworven via een arbeidsovereenkomst. De beursstudent had geen enkele verplichting om arbeid te verrichten voor het betrokken instituut, zodat deze zich volledig kon wijden aan de voorbereiding van het proefschrift. De doctorandus met arbeidsovereenkomst ("halftijdse BAT-II a-

---

²²⁶⁶ HvJ 10 september 2014, nr. C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, Haralambidis, par. 30-32; B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 36.

²²⁶⁷ HvJ 4 december 2014, nr. C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, FNV Kunsten Informatie.

²²⁶⁸ HvJ 4 december 2014, nr. C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, FNV Kunsten Informatie, par. 36; B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99.

²²⁶⁹ HvJ 5 oktober 1988, nr. C-196/87, ECLI:EU:C:1988:475, Steymann.

²²⁷⁰ HvJ 5 oktober 1988, nr. C-196/87, ECLI:EU:C:1988:475, Steymann, par. 12; European Commission, *Comparative report 2015, the concept of worker under article 45 TFEU and certain non-standard forms of employment*, Brussel, European Commission, 2016, 14.

²²⁷¹ HvJ 31 mei 1989, nr. C-344/87, ECLI:EU:C:1989:226, Betray.

²²⁷² HvJ 31 mei 1989, nr. C-344/87, ECLI:EU:C:1989:226, Betray, par. 15.

In zijn conclusie bij het arrest Betray verduidelijkt Advocaat-Generaal JACOBS dat het niet uitmaakt of men door de overheid wordt gefinancierd of dat men in dienstbetrekking staat tot de overheid. Van belang is de inhoud van de afspraken en niet de juridische vorm; Concl. Adv.Gen. F.G JACOBS 8 maart 1989, CLI:EU:C:1989:113, Betray, par. 36.

²²⁷³ HvJ 26 november 1998, nr. C-1/97, ECLI:EU:C:1998:568, Birden, par. 28.

²²⁷⁴ HvJ 19 november 2002, nr. C-188/00, ECLI:EU:C:2002:694, Kurz, par. 34; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 196.

²²⁷⁵ E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 73; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 37.

²²⁷⁶ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli.

post”) was daarentegen verplicht om arbeid te verrichten voor het betrokken instituut en kon de faciliteiten van het instituut enkel buiten de werktijd voor zijn proefschrift gebruiken.²²⁷⁷ De beurs werd vrijgesteld van loonbelasting en was niet onderworpen aan de sociale zekerheid, terwijl het salaris in het kader van de halftijdse BAT II a-post wel onderhevig was aan loonbelasting en sociale zekerheidsbijdragen.²²⁷⁸ De beurs werd bovendien beschouwd als toelage voor de kosten van levensonderhoud en niet als tegenprestatie voor de wetenschappelijke werkzaamheden.²²⁷⁹ De verwijzende rechter wenste onder meer te vernemen of Raccanelli als doctorandus met een beursovereenkomst de hoedanigheid van werknemer moest worden toegekend voor de toepassing van het vrij verkeer van werknemers.²²⁸⁰ Het HvJ verwijst naar zijn vaste rechtspraak waarbij het werknemersbegrip een communautaire inhoud heeft en niet beperkt mag worden uitgelegd. Werknemer is *“iedereen die reële en daadwerkelijke arbeid verricht, met uitsluiting van werkzaamheden van zo geringe omvang dat zij louter marginaal en bijkomstig zijn”*. Volgens deze rechtspraak is het hoofdkenmerk van de arbeidsverhouding dat *“iemand gedurende een bepaalde tijd voor een ander en onder diens gezag prestaties verricht tegen beloning”*.²²⁸¹ Het is aan de verwijzende rechter om na te gaan of bovengenoemde criteria vervuld zijn.²²⁸² Daarbij moet worden gekeken naar de inhoud van de overeenkomst en de manier waarop daar uitvoering aan wordt gegeven.²²⁸³ Het HvJ stelt overigens dat met betrekking tot de hoedanigheid van werknemer geen enkele conclusie kan worden getrokken uit een vergelijking van de door Raccanelli verrichte arbeid en de arbeid die wordt geleverd door een doctorandus met arbeidsovereenkomst (halftijdse BAT II a-post).²²⁸⁴ Raccanelli (en meer algemeen een doctorandus met een beursovereenkomst) dient als werknemer te worden beschouwd voor zover de criteria ter zake zijn vervuld, met name het leveren van daadwerkelijke arbeidsprestaties, een gezagsverhouding en het uitbetalen van een beloning.

---

²²⁷⁷ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 9.

²²⁷⁸ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 11.

²²⁷⁹ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 14.

²²⁸⁰ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 32.

²²⁸¹ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 33.

²²⁸² HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 34.

²²⁸³ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 35.

²²⁸⁴ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli, par. 36.

1.2.3.2 Gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke werknemers voor gelijke of gelijkwaardige arbeid

707. Inzake de gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke werknemers voor gelijke of gelijkwaardige arbeid (art. 157 VWEU) heeft het HvJ in zijn arrest *Allonby*²²⁸⁵ aangegeven dat het werknemersbegrip een communautaire draagwijdte heeft en niet strikt mag worden uitgelegd.²²⁸⁶ Hiervoor werd uitdrukkelijk verwezen naar de definitie uit het vrij verkeer van werknemers²²⁸⁷ (*supra* randnummer 702). De aard van de rechtsbetrekking (*in casu* de formele classificatie als zelfstandige) is in dat opzicht niet van belang.²²⁸⁸ Zoals het HvJ in het arrest *FNV Kunsten Informatie aangaaf*, moet voor de gezagsverhouding worden onderzocht in hoeverre de vrijheid om het tijdschema, de plaats en de inhoud van het werk te bepalen aan banden is gelegd. Het feit dat men niet verplicht is om een opdracht te aanvaarden, is irrelevant.²²⁸⁹

1.2.3.3 Richtlijnen sociaal recht

708. Voor richtlijnen betreffende sociaal recht maakte het HvJ aangaande het werknemersbegrip in principe een onderscheid tussen richtlijnen zonder verwijzing naar nationaal recht en richtlijnen met verwijzing naar nationaal recht. In het eerstgenoemde geval werd gerefereerd aan de autonome definitie uit het vrij verkeer van werknemers. In het laatstgenoemde geval was het aan de

---

²²⁸⁵ HvJ 13 januari 2004, nr. C-256/01, ECLI:EU:C:2004:18, *Allonby*.

²²⁸⁶ HvJ 13 januari 2004, nr. C-256/01, ECLI:EU:C:2004:18, *Allonby*, par. 66.

²²⁸⁷ HvJ 13 januari 2004, nr. C-256/01, ECLI:EU:C:2004:18, *Allonby*, par. 67; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 198; E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 73; E. MENEGATTI, "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, (26) 30-31.

²²⁸⁸ HvJ 13 januari 2004, nr. C-256/01, ECLI:EU:C:2004:18, *Allonby*, par. 70-71; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 199; S. GUIBBONI, "Being a worker in EU law", *ELLJ* 2018, (223) 230; E. MENEGATTI, "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, (26) 32; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 19-20; T. VAN PEIJPE, "EU limits for the personal scope of employment law", *ELLJ* 2012, (35) 40.

²²⁸⁹ HvJ 13 januari 2004, nr. C-256/01, ECLI:EU:C:2004:18, *Allonby*, par. 72; E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 80; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 11 en 35.

lidstaten om invulling te geven aan dit begrip.²²⁹⁰ Toch tracht het HvJ recent ook in deze situatie een zekere richting te geven, wat de aanleiding vormt voor het ruimere debat over de bevoegdheid van het HvJ in deze zaken.²²⁹¹

709. Om te beginnen bevat de moederschapsrichtlijn **geen verwijzing naar nationaal recht**. In het arrest *Kiiski*²²⁹² gaf het HvJ aan dat het werknemersbegrip een communautaire betekenis kent, zelfs al wordt voor een van de onderdelen van de definitie (de wijze waarop de werkneemster haar werkgever in kennis stelt van haar rechtstoestand) verwezen naar nationaal recht.²²⁹³ Derhalve werd de definitie uit het vrij verkeer van werknemers overgenomen.²²⁹⁴ Het feit dat de arbeidsverhouding naar nationaal recht een rechtskarakter sui generis heeft, mag geen gevolgen hebben voor de hoedanigheid van werknemer in het unierecht.²²⁹⁵ Dit werd ook bevestigd in het arrest *Danosa*, dat eveneens betrekking had op voorgenoemde moederschapsrichtlijn.²²⁹⁶ Hierin werd verder verduidelijkt dat de vraag of er

---

²²⁹⁰ B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99; G. CAVALIER en R. UPEX, « The concept of employment contract in European Union private law », *ICLQ* 2006, (587) 604-605; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 192; S. GARBEN, C. KILPATRICK en E. MUIR, « Towards a European pillar of social rights: upgrading the social acquis », *CEPOB* 2017, (1) 3; E. MENEGATTI, « Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice », *ELLJ* 2020, (26) 33; A. SAGAN, « The classification as ‘worker’ under EU law », *ELLJ* 2019, (353) 357-359.

²²⁹¹ Art. 151, lid 2 VWEU bepaalt dat bij het ten uitvoer leggen van maatregelen op sociaal vlak rekening dient te worden gehouden met de verscheidenheid van de nationale gebruiken, met name op het gebied van contractuele betrekkingen. Art. 153 (2) (b) VWEU stelt vervolgens dat men richtlijnen kan aannemen om op die manier minimumvoorschriften vast te stellen die geleidelijk van toepassing zullen worden. Het HvJ heeft deze bepaling in het arrest *Danmols* geïnterpreteerd in die zin dat het optreden van de EU beperkt is tot gedeeltelijke harmonisatie in plaats van het tot stand brengen van een uniform beschermingsniveau op basis van gemeenschappelijke criteria (HvJ 11 juli 1985, nr. C-105/84, ECLI:EU:C:1985:331, *Danmols*, par. 26). In het arrest *Ruhrlandklinik* stelde het HvJ echter dat de verwijzing naar nationaal recht niet betekent dat de uniewetgever ervan afziet om gebruik te maken van zijn eigen bevoegdheid om de werkingssfeer *ratione personae* van de richtlijn te definiëren (HvJ 17 november 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:883, *Ruhrlandklinik*, par. 30-32); N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 194; A. SAGAN, « The classification as ‘worker’ under EU law », *ELLJ* 2019, (353) 360.

²²⁹² HvJ 20 september 2007, nr. C-116/06, ECLI:EU:C:2007:536, *Kiiski*.

²²⁹³ HvJ 20 september 2007, nr. C-116/06, ECLI:EU:C:2007:536, *Kiiski*, par. 24; T. VAN PEIJPE, « EU limits for the personal scope of employment law », *ELLJ* 2012, (35) 39.

²²⁹⁴ HvJ 20 september 2007, nr. C-116/06, ECLI:EU:C:2007:536, *Kiiski*, par. 25; S. GUIBBONI, « Being a worker in EU law », *ELLJ* 2018, (223) 231.

²²⁹⁵ HvJ 20 september 2007, nr. C-116/06, ECLI:EU:C:2007:536, *Kiiski*, par. 26; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 199.

²²⁹⁶ HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, *Danosa*, par. 39-40; Concl. Adv.Gen. Y. BOT 2 september 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:486, *Danosa*, par. 53 en 66. Het arrest betrof een lid van het directiecomité van een kapitaalvennootschap.

sprake is van een gezagsverhouding per geval moet worden beantwoord, op grond van alle elementen en omstandigheden die de verhoudingen tussen de partijen kenmerken.²²⁹⁷ Zo moet rekening worden gehouden met de omstandigheden waarin men in dienst is genomen, de aard van de opgedragen taken, het kader waarbinnen deze taken worden uitgeoefend, de omvang van de bevoegdheid van de betrokkene, het toezicht dat op hem wordt uitgeoefend en de omstandigheden waarin hij van zijn functie kan worden ontheven.²²⁹⁸ Het feit dat men verantwoording moet afleggen en verslagen moet opstellen wijst er volgens het HvJ op dat er sprake is van een gezagsverhouding, ook al heeft men een beoordelingsmarge bij het uitoefenen van de functie.²²⁹⁹

710. Het HvJ past diezelfde rechtspraak ook toe voor andere richtlijnen die geen verwijzing naar nationaal recht bevatten, zoals de richtlijn betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd²³⁰⁰ (*Matzak*²³⁰¹, *Union syndicale solidaires isère*²³⁰² en *May*²³⁰³), de richtlijn tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep²³⁰⁴ (*O*²³⁰⁵) en de richtlijn betreffende de aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake collectief ontslag²³⁰⁶ (*Balkaya*²³⁰⁷). Het werknemersbegrip heeft met name een autonome betekenis, waarvoor gerefereerd wordt aan het vrij verkeer van werknemers.²³⁰⁸ In het arrest *May* werd verduidelijkt dat de criteria van het

---

²²⁹⁷ HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, *Danosa*, par. 46.

²²⁹⁸ HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, *Danosa*, par. 47; Concl. Adv.Gen. Y. BOT 2 september 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:486, *Danosa*, par. 75; B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99; E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 75; T. VAN PEIJPE, "EU limits for the personal scope of employment law", *ELLJ* 2012, (35) 40.

²²⁹⁹ HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, *Danosa*, par. 49 en 51; Concl. Adv.Gen. Y. BOT 2 september 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:486, *Danosa*, par. 79 en 82; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 199; E. MENEGATTI, "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, (26) 33.

²³⁰⁰ Richtl. EP en raad nr. 2003/88/EG, 4 november 2004 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd, *Pb.L.* 18 november 2003, afl. 299, 9.

²³⁰¹ HvJ 21 februari 2018, nr. C-518/15, ECLI:EU:C:2018:82, *Matzak*.

²³⁰² HvJ 14 oktober 2010, nr. C-428/09, ECLI:EU:C:2010:612, *Union syndicale solidaires isère*.

²³⁰³ HvJ 7 april 2011, nr. C-519/09, ECLI:EU:C:2011:221, *May*.

²³⁰⁴ Richtl. Raad nr. 2000/78/EG, 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, *Pb.L.* 2 december 2012, afl. 303, 16.

²³⁰⁵ HvJ 1 oktober 2015, nr. C-432/14, ECLI:EU:C:2015:643, *O*.

²³⁰⁶ Richtl. Raad nr. 98/59/EG, 20 juli 1998 betreffende de aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake collectief ontslag, *Pb.L.* 12 augustus 1998, afl. 225, 16.

²³⁰⁷ HvJ 9 juli 2015, nr. C-229/14, ECLI:EU:C:2015:455, *Balkaya*.

²³⁰⁸ HvJ 21 februari 2018, nr. C-518/15, ECLI:EU:C:2018:82, *Matzak*, par. 28; HvJ 14 oktober 2010, nr. C-428/09, ECLI:EU:C:2010:612, *Union syndicale solidaires isère*, par. 28 en 30; HvJ 7

werknemersbegrip uit het vrij verkeer van werknemers ook gelden voor richtlijnen waarin ditzelfde begrip voorkomt.²³⁰⁹ In het arrest *O* bepaalde het HvJ – net zoals in zijn arrest *Genc* – dat bij de beoordeling van de arbeidsverhouding niet alleen rekening moet worden gehouden met de gegevens betreffende de arbeidsduur en de hoogte van de beloning, maar ook met het eventuele recht op vakantiedagen, het behoud van salaris bij ziekte, het feit dat op het contract de geldende collectieve arbeidsovereenkomst van toepassing is, de afdracht van premies en de aard daarvan.²³¹⁰ In het arrest *Balkaya* stelde het HvJ – conform zijn arrest *Danosa* – dat voor het bepalen of er sprake is van een gezagsverhouding rekening moet worden gehouden met de omstandigheden waarin men in dienst is genomen, de aard van de opgedragen taken, het kader waarbinnen deze taken worden uitgeoefend, de omvang van de bevoegdheid van de betrokkene, het toezicht dat op hem wordt uitgeoefend en de omstandigheden waarin hij van zijn functie kan worden ontheven.²³¹¹ Overigens werd aangegeven dat de beloning ook uit overheidssubsidies kan worden betaald²³¹² (cfr. *Steymann, Birden* en *Kurz*).

711. De richtlijn inzake ouderschapsverlof – die werd vervangen door de work-life balance richtlijn – bevatte daarentegen wel een **verwijzing naar nationaal recht**. In het arrest *Chatzi*²³¹³ oordeelde het HvJ dat de personele werkingssfeer ruim moest worden opgevat, maar dat het werknemersbegrip niettemin moest worden gedefinieerd overeenkomstig de wetgeving van de lidstaten.²³¹⁴

---

april 2011, nr. C-519/09, ECLI:EU:C:2011:221, May, par. 21; HvJ 1 oktober 2015, nr. C-432/14, ECLI:EU:C:2015:643, O, par. 22; HvJ 9 juli 2015, nr. C-229/14, ECLI:EU:C:2015:455, *Balkaya*, par. 33; M.A. GARCIA-MUNOZ ALHAMBRA en C. HIESEL, « The Matzak judgement of the CJEU: the concept of worker and the blurring frontiers of work en rest time, *ELLJ* 2019, (343) 346; S. GUIBBONI, "Being a worker in EU law", *ELLJ* 2018, (223) 231; A. SAGAN, « The classification as 'worker' under EU law », *ELLJ* 2019, (353) 354-355.

²³⁰⁹ HvJ 7 april 2011, nr. C-519/09, ECLI:EU:C:2011:221, May, par. 22; A. SAGAN, « The classification as 'worker' under EU law », *ELLJ* 2019, (353) 358-359.

²³¹⁰ HvJ 1 oktober 2015, nr. C-432/14, ECLI:EU:C:2015:643, O, par. 25.

²³¹¹ HvJ 9 juli 2015, nr. C-229/14, ECLI:EU:C:2015:455, *Balkaya*, par. 38; B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99.

²³¹² HvJ 9 juli 2015, nr. C-229/14, ECLI:EU:C:2015:455, *Balkaya*, par. 52.

²³¹³ HvJ 16 september 2010, nr. C-149/10, ECLI:EU:C:2010:534, *Chatzi*.

Het arrest betrof een ambtenaar die bij een belastingkantoor werkte; HvJ 16 september 2010, nr. C-149/10, ECLI:EU:C:2010:534, *Chatzi*, par. 14.

²³¹⁴ HvJ 16 september 2010, nr. C-149/10, ECLI:EU:C:2010:534, *Chatzi*, par. 29.

In zijn standpuntbepaling bij het arrest *Chatzi* verwees advocaat-generaal KOKOTT naar het werknemersbegrip uit de gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke werknemers voor gelijke of gelijkwaardige arbeid (artikel 157 VWEU) in die zin dat het ruim wordt uitgelegd en dus ook ambtenaren omvat. Aangezien de richtlijn evenzeer de gelijke behandeling van mannen en vrouwen wil bevorderen, zou het werknemersbegrip ook hier ruim moeten worden uitgelegd en

712. Het startpunt van bovenvermelde rechtspraak van het HvJ kan worden aangeduid met het arrest *Danmols*²³¹⁵ dat betrekking had op de richtlijn inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten betreffende het behoud van de rechten van de werknemers bij overgang van ondernemingen, vestigingen of onderdelen daarvan²³¹⁶ (die eveneens een verwijzing naar nationaal recht bevat). Hierin werd gesteld dat de richtlijn slechts een gedeeltelijke harmonisatie beoogt en het werknemersbegrip zodoende moest worden gedefinieerd overeenkomstig de wetgeving van de lidstaten.²³¹⁷

713. In het arrest *O'Brien*²³¹⁸ kwam het HvJ echter deels terug op de hierboven ontwikkelde rechtspraak. Het arrest handelde over de richtlijn betreffende de raamovereenkomst inzake deeltijdarbeid²³¹⁹ (die voor de invulling van het werknemersbegrip naar nationaal recht verwijst). Het HvJ stelde evenwel vast dat *"lidstaten geen regeling mogen toepassen die de verwezenlijking van de door een richtlijn nagestreefde doelstellingen in gevaar kan brengen en deze richtlijn daardoor haar nuttig effect kan ontnemen. In het bijzonder mag een lidstaat niet naar eigen goeddunken, onder schending van het nuttig effect van een richtlijn, bepaalde categorieën van personen uitsluiten van de met deze richtlijn beoogde*

---

ambtenaren omvatten; Standpuntbepaling Adv.Gen. J. KOKOTT 7 juli 2010, nr. C-149/10, ECLI:EU:C:2010:407, Chatzi, par. 21.

²³¹⁵ HvJ 11 juli 1985, nr. C-105/84, ECLI:EU:C:1985:331, *Danmols*.

²³¹⁶ Richtl.Raad nr. 77/187/EG, 14 februari 1977 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lidstaten betreffende het behoud van de rechten van de werknemers bij overgang van ondernemingen, vestigingen of onderdelen daarvan, *Pb.L.* 5 maart 1977, afl. 61, 26.

²³¹⁷ HvJ 11 juli 1985, nr. C-105/84, ECLI:EU:C:1985:331, *Danmols*, par. 26-27; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 198; E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 74; E. MENEGATTI, "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, (26) 31; A. SAGAN, « The classification as 'worker' under EU law », *ELLJ* 2019, (353) 357-358.

In zijn conclusie bij het arrest *Danmols* verduidelijkte advocaat-generaal SLYNN dat ten aanzien van deze richtlijnen (die slechts een gedeeltelijke harmonisatie beogen) geen bijzondere of uitputtende gemeenschapsrechtelijke definitie van het begrip werknemer moet worden aanvaard; Concl. Adv.Gen. G. SLYNN 30 april 1985, nr. C-105/84, ECLI:EU:C:1985:162, *Danmols*.

²³¹⁸ HvJ 1 maart 2012, nr. C-393/10, ECLI:EU:C:2012:110, *O'Brien*.

²³¹⁹ Richtl.Raad nr. 97/81/EG, 15 december 1997 betreffende de door Unice, het CEEP en het EVV gesloten raamovereenkomst inzake deeltijdarbeid, *Pb.L.* 20 januari 1998, afl. 14, 9.

bescherming".²³²⁰ In het arrest *del cerro alonso*²³²¹ oordeelde het HvJ in diezelfde zin met betrekking tot de richtlijn betreffende de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd²³²² (die voor de invulling van het werknemersbegrip evenzeer naar nationaal recht verwijst).²³²³ In de conclusie bij het arrest *O'Brien* geeft advocaat-generaal KOKOTT enkele verduidelijkingen inzake de vraag wanneer een lidstaat haar beoordelingsmarge overschrijdt en bijgevolg op willekeurige wijze een beroeps categorie uitsluit van de door de richtlijn beoogde bescherming. In eerste instantie zou daarvoor moeten worden onderzocht welke bescherming de richtlijn precies beoogt. Een bepaalde categorie van personen mag slechts worden uitgesloten van de werkingssfeer van de richtlijn indien de aard van de rechtsverhouding wezenlijk anders is dan de arbeidsverhouding die bestaat tussen naar nationaal recht beschouwde werknemers en hun werkgevers. Louter formele gronden kunnen een dergelijke uitsluiting niet rechtvaardigen. Daarbij moet overigens in het achterhoofd worden gehouden dat het begrip werknemer dient ter afbakening van het onderscheid met een zelfstandige. De onafhankelijkheid met betrekking tot de inhoud van het werk blijkt in dat opzicht geen geschikt criterium om een bepaalde categorie van personen uit te sluiten. Elementen die verder in aanmerking kunnen worden genomen, zijn het recht op doorbetaling van beloning in geval van ziekte, zwangerschaps- en vaderschapsgeld. Dit zijn namelijk sociale rechten die gewoonlijk met werknemers worden geassocieerd.²³²⁴

---

²³²⁰ HvJ 1 maart 2012, nr. C-393/10, ECLI:EU:C:2012:110, *O'Brien*, par. 36; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 201-202; S. GARBEN, C. KILPATRICK en E. MUIR, « Towards a European pillar of social rights: upgrading the social acquis », *CEPOB* 2017, (1) 3; E. MENEGATTI, "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 78; E. MENEGATTI, "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, (26) 36.

²³²¹ HvJ 13 september 2007, nr. C-307/05, ECLI:EU:C:2007:509, *del cerro alonso*.

²³²² Richtl. Raad nr. 1999/70/EG, 28 juni 1999 betreffende de door het EVV, de UNICE en het CEEP gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, *Pb.L.* 10 juli 1999, afl. 175, 43.

²³²³ HvJ 13 september 2007, nr. C-307/05, ECLI:EU:C:2007:509, *del cerro alonso*, par. 29; B. WAAS, « The legal definition of the employment relationship », *ELLJ* 2010, (45) 49.

²³²⁴ Concl. Adv. Gen. J. KOKOTT 17 november 2011, nr. C-393/10, ECLI:EU:C:2011:746, *O'Brien*, par. 40-52.

714. In het arrest *Ruhrlandklinik*²³²⁵ gaat het HvJ voor het werknemersbegrip - ondanks het feit dat de richtlijn betreffende uitzendarbeid²³²⁶ een verwijzing naar nationaal recht bevat - uit van zijn vaste rechtspraak in het kader van het vrij verkeer van werknemers. Daarbij zouden de juridische kwalificatie naar nationaal recht, de vorm van de verhouding en de aard van de rechtsbetrekking niet doorslaggevend zijn.²³²⁷ De verwijzing naar nationaal recht zou bovendien niet moeten worden opgevat in die zin dat de uniewetgever ervan afziet om gebruik te maken van haar eigen bevoegdheid om de werkingssfeer *ratione personae* van de richtlijn te definiëren.²³²⁸ De Commissie stelt in haar mededeling met betrekking tot de deeleconomie²³²⁹ dat het HvJ heeft bevestigd dat de criteria van het werknemersbegrip uit het vrij verkeer van werknemers ook moeten worden gebruikt om te bepalen wie als werknemer moet worden aangemerkt bij de toepassing van bepaalde EU-richtlijnen op sociaal gebied.²³³⁰ Deze rechtspraak van het HvJ kan worden geplaatst tegen de recente achtergrond van de sociale bescherming als doelstelling op zich (cfr. Europese Pijler van Sociale Rechten),

---

²³²⁵ HvJ 17 november 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:883, *Ruhrlandklinik*.

²³²⁶ Richtl. EP en raad nr. 2008/104/EG, 19 november 2008 betreffende uitzendarbeid, *Pb.L.* 5 december 2008, afl. 327, 9.

²³²⁷ HvJ 17 november 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:883, *Ruhrlandklinik*, par. 27; N. KONTOURIS, « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, (192) 202; S. GARBEN, C. KILPATRICK en E. MUIR, « Towards a European pillar of social rights: upgrading the social acquis », *CEPOB* 2017, (1) 3; E. MENEGATTI, “The evolving concept of worker in EU law”, *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 78; E. MENEGATTI, “Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice”, *ELLJ* 2020, (26) 36.

In zijn conclusie bij het arrest *Ruhrlandklinik* verduidelijkt Advocaat-Generaal SAUGMANDSGAARD dat de kwalificatie van werknemer moet worden aangenomen indien de voorwaarden daartoe zijn voldaan, ongeacht het feit of de betrokkene een arbeidsovereenkomst heeft gesloten. De verwijzing naar nationaal recht zou bovendien niet moeten worden opgevat in die zin dat de wetgever van de unie ervan afziet om gebruik te maken van zijn eigen bevoegdheid om de werkingssfeer *ratione personae* van de richtlijn te definiëren. Een verschillende werkingssfeer naar nationaal recht zou immers een belangrijke bron van rechtsonzekerheid zijn. Lidstaten moeten het nuttige effect van de richtlijn waarborgen en kunnen dus niet op willekeurige wijze bepaalde categorieën van personen uitsluiten van de beoogde bescherming. Een dergelijke uitsluiting kan slechts worden toegestaan indien de verschillende behandeling van die categorieën gerechtvaardigd wordt door objectieve redenen, en met name door de specifieke aard van de rechtsverhouding. De vorm van de rechtsverhouding kan op zich niet worden aangenomen als een objectieve reden voor zulk verschil in behandeling; Concl. Adv. Gen. H. SAUGMANDSGAARD 6 juli 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:518, *Ruhrlandklinik*, par. 26, 29-30, 34 en 38.

²³²⁸ HvJ 17 november 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:883, *Ruhrlandklinik*, par. 30-32.

²³²⁹ Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een Europese agenda voor de deeleconomie, 2 juni 2016, COM(2016) 356 final.

²³³⁰ Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een Europese agenda voor de deeleconomie, 2 juni 2016, COM(2016) 356 final, 13.

waar dit voorheen eerder werd gezien als een middel om de interne markt te vervolledigen.²³³¹

1.2.3.4 Verordening sociale zekerheid

715. Het is belangrijk te vermelden dat het werknemersbegrip in het unierecht kan variëren naargelang het rechtsgebied dat in overweging wordt genomen, zoals het HvJ onder meer aangaf in zijn arresten *Martinez Sala*²³³², *Von Chamier Glisczinski*²³³³, *O'Brien*²³³⁴ en *Allonby*²³³⁵.²³³⁶ In het arrest *Martinez Sala* – dat betrekking had op de verordening inzake sociale zekerheid²³³⁷ – volstond het om als werknemer te worden aangemerkt “*indien men, al is het tegen slechts één risico, verplicht of vrijwillig verzekerd is bij een algemeen of bijzonder stelsel van de sociale zekerheid*”.²³³⁸

716. Specifiek met betrekking tot onderzoekers kan in die context het arrest *Kristiansen*²³³⁹ worden vermeld. Kristiansen had de Noorse nationaliteit en werkte in België voor het Instituut voor Referentiematerialen en – Metingen (IRMM) op basis van een met de Commissie van de Europese Gemeenschappen gesloten “individual fellowship contract” als postdoctoraal onderzoeker. Voorgenoemd contract had tot doel de beroepskwalificatie van jonge werknemers te vervolmaken en voorzag in een soort van opleidingsproject op het gebied van onderzoek. Hiervoor kreeg Kristiansen maandelijks een beurs ter dekking van de verblijfs- en reiskosten, die niet aan de Belgische sociale zekerheid was

---

²³³¹ E. MENEGATTI, “The evolving concept of worker in EU law”, *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 74.

²³³² HvJ 12 mei 1998, nr. C-85/96, ECLI:EU:C:1998:217, *Martinez sala*, par. 31.

²³³³ HvJ 16 juli 2009, nr. C-208/07, ECLI:EU:C:2009:455, *Von Chamier Glisczinski*, par. 68.

²³³⁴ HvJ 1 maart 2012, nr. C-393/10, ECLI:EU:C:2012:110, *O'Brien*, par. 30.

²³³⁵ HvJ 13 januari 2004, nr. C-256/01, ECLI:EU:C:2004:18, *Allonby*, par. 63.

²³³⁶ B. BEDNAROWICZ, « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, (97) 99; S. GUIBBONI, “Being a worker in EU law”, *ELLJ* 2018, (223) 225 en 228; E. MENEGATTI, “The evolving concept of worker in EU law”, *Italian labour law e-journal* 2019, (71) 80; M. RISAK en T. DULLINGER, *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 17.

²³³⁷ Verord.Raad nr. 1408/71, 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op loontrekkenden en hun gezinnen, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen, *Pb.L.* 5 juli 1971, afl. 149, 2 (huidige Verord.EP en raad nr. 883/2004, 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels, *Pb.L.* 30 april 2004, afl. 166, 1).

²³³⁸ HvJ 12 mei 1998, nr. C-85/96, ECLI:EU:C:1998:217, *Martinez sala*, par. 36; G. CAVALIER en R. UPEX, « The concept of employment contract in European Union private law », *ICLQ* 2006, (587) 603-604; A. SAGAN, « The classification as ‘worker’ under EU law », *ELLJ* 2019, (353) 356.

²³³⁹ HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, *Kristiansen*.

onderworpen.²³⁴⁰ Na afloop van het contract vroeg zij een werkloosheidsuitkering aan bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorzieningen (RVA). De RVA weigerde deze aanvraag op grond van het feit dat zij de referteperiode (waarbij een bepaald aantal arbeidsdagen moet worden aangetoond in de periode voorafgaand aan de aanvraag) niet voldeed.²³⁴¹ De werkzaamheden in het kader van de beursovereenkomst werden niet meegeteld voor de referteperiode vanuit het argument dat ze een niet onder de sociale zekerheid vallend beroep uitoefende.²³⁴² De verwijzende rechter wenste onder meer te vernemen of er in het kader van het vrij verkeer van werknemers sprake is van discriminatie op basis van nationaliteit wanneer iemand in de ene lidstaat een postdoctorale functie uitoefent zonder recht te hebben op sociale zekerheid (*in casu* de werkloosheidsverzekering), terwijl dit in andere lidstaten een beroepsactiviteit is die onder de regeling inzake werkloosheid valt.²³⁴³ Het HvJ herinnert eraan dat iedere lidstaat bevoegd is om zijn eigen socialezekerheidsstelsel in te richten.²³⁴⁴ Er kan geen schending van bovenvermeld discriminatiebeginsel worden vastgesteld nu Belgische onderdanen op dezelfde manier als Kristiansen worden behandeld, ongeacht het feit dat een postdoctorale functie in andere lidstaten wel onder de regeling inzake werkloosheid valt.²³⁴⁵ Merk op dat dit arrest evenzeer relevant is voor doctorandi (bursalen) aangezien zij tevens via een beursovereenkomst worden tewerkgesteld. Interessant te vermelden is dat Advocaat-Generaal ALBER in de conclusie bij dit arrest aangaf dat een postdoctorale onderzoeker met een beursovereenkomst moet worden beschouwd als een werknemer voor het vrij verkeer van werknemers. Het HvJ heeft reeds meerdere malen de hoedanigheid van werknemer erkend met betrekking tot de uitoefening van een beroepsactiviteit die op één of andere manier te maken had met een opleiding.²³⁴⁶ Dit zou echter nog geen rechtstreekse gevolgen hebben voor het recht op socialezekerheidsuitkeringen, aangezien de verordening inzake

---

²³⁴⁰ HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, Kristiansen, par. 11-12.

²³⁴¹ HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, Kristiansen, par. 15.

²³⁴² HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, Kristiansen, par. 21.

²³⁴³ HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, Kristiansen, par. 36.

²³⁴⁴ HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, Kristiansen, par. 37.

²³⁴⁵ HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, Kristiansen, par. 39-40.

²³⁴⁶ Concl. Adv.Gen. S. ALBER 6 maart 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2002:141, Kristiansen, par. 40.

sociale zekerheid uitgaat van een ander werknemersbegrip in de zin van het aangesloten zijn bij een sociaal verzekeringsstelsel.²³⁴⁷

1.2.4 Betekenis van de moederschaps- en work-life balance richtlijn voor het statuut van doctorandi

1.2.4.1 Toepassingsgebied: doctorandi als werknemers?

717. Het is in eerste instantie van belang te onderzoeken of zowel assistenten als bursalen onder het toepassingsgebied van de moederschaps- en work-life balance richtlijn ressorteren en dus worden aangezien als werknemers voor beide richtlijnen. Wat betreft de Vlaamse Gemeenschap worden assistenten aangeworven via een arbeidsovereenkomst of tijdelijk aangesteld afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit. Zij ontvangen een salaris dat aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid is onderworpen. Bursalen (doctorandi met een BOF-mandaat en FWO-aspiranten) krijgen daarentegen een beursovereenkomst. Zij ontvangen een beurs die fiscaal wordt vrijgesteld, maar niettemin onderhevig is aan sociale zekerheidsbijdragen. Deze beurs zou aldus geen belastbare bezoldiging zijn voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit.²³⁴⁸ Daarnaast is het interessant te bekijken in welke mate doctorandi uit de andere besproken rechtsstelsels voldoen aan het werknemersbegrip voor de toepassing van deze richtlijnen (het Verenigd Koninkrijk wordt hier buiten beschouwing gelaten aangezien zij ten gevolge van de Brexit geen lid meer zijn van de EU).

718. De **moederschapsrichtlijn** enerzijds bevat geen specifieke verwijzing naar nationaal recht voor de definiëring van het werknemersbegrip. Volgens het HvJ (cfr. arresten *Kisski* en *Danosa*) moet hiervoor worden uitgegaan van de communautaire betekenis uit het vrij verkeer van werknemers.²³⁴⁹ Daaruit volgt dat drie essentiële elementen voorhanden moeten zijn, zoals in het arrest *Lawrie-Blum* werd uiteengezet: (1) het leveren van reële en daadwerkelijke arbeid; (2)

---

²³⁴⁷ Concl. Adv.Gen. S. ALBER 6 maart 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2002:141, Kristiansen, par. 41.

²³⁴⁸ Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH. 241/467.677.

²³⁴⁹ HvJ 20 september 2007, nr. C-116/06, ECLI:EU:C:2007:536, Kiiski, par. 25; HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, Danosa, par. 39.

een gezagsverhouding; en (3) een beloning als tegenprestatie voor de geleverde arbeid.²³⁵⁰

719. Het is vrij duidelijk dat **assistenten** in de Vlaamse Gemeenschap voldoen aan de criteria van het werknemersbegrip uit het vrij verkeer van werknemers. Gedurende een periode van zes jaar bereiden zij een proefschrift voor en vervullen zij onderwijstaken onder het gezag van een promotor/doctoraatscommissie en ruimer de universiteit²³⁵¹, waarvoor in ruil een salaris wordt toegekend. Daarnaast dienen zij zich echter ook in te schrijven als doctoraatsstudent en een doctoraatsopleiding te volgen.²³⁵² In het arrest *Lawrie-Blum* werd reeds aangegeven dat geen onderscheid moet worden gemaakt tussen publiek- en privaatrechtelijke rechtsverhoudingen, waardoor zowel assistenten met een tijdelijke aanstelling als assistenten met een arbeidsovereenkomst worden geïsoleerd.²³⁵³ In de conclusie bij voornoemd arrest werd verder toegelicht dat de mogelijkheid tot het opdoen van kennis en ervaring voor een latere meer omvattende beroepswerkzaamheid alleszins niet volstaat om iemand de hoedanigheid van werknemer te ontzeggen.²³⁵⁴ Dit betekent dat assistenten op het niveau van de EU kunnen worden beschouwd als werknemers.

720. Aansluitend daarbij kunnen ook Nederlandse werknemers-promovendi, Franse doctorandi met een *contrat doctoral* en Waalse assistenten worden genoemd. Werknemers-promovendi bereiden hun onderzoek voor in een tijdspanne van vier jaar en nemen onderwijstaken op onder het gezag van de universiteit, waarvoor in ruil een salaris wordt verleend. Ten gevolge van hun onderwerping aan de CAO Nederlandse Universiteiten ontvangen zij ook een vakantietoelage evenals een eindejaarsuitkering én bouwen zij een aanvullend pensioen op via de universiteit.²³⁵⁵ Werknemers-promovendi zijn bovendien de enige categorie van doctorandi binnen de besproken rechtsstelsels die zich niet verplicht dient in te schrijven als doctoraatsstudent. Bij de aanvang van het doctoraat wordt evenwel een individueel opleidings- en begeleidingsplan

---

²³⁵⁰ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, *Lawrie-Blum*, par. 15.

²³⁵¹ Art. 41 AP-reglement.

²³⁵² Art. 41 AP-reglement; art. 7 doctoraatsreglement.

²³⁵³ HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, *Lawrie-Blum*, par. 20.

²³⁵⁴ Concl. Adv.Gen. C.O. LENZ 29 april 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:179, *Lawrie-Blum*.

²³⁵⁵ Art. 3.4, 3.11 en 7.1 CAO NU.

opgesteld dat voorziet in specifieke afspraken over de te volgen opleiding.²³⁵⁶ Met de inwerkingtreding van de WNRA wordt elke werknemer-promovendus overigens aangeworven via een arbeidsovereenkomst, ongeacht of deze verbonden is aan een bijzondere dan wel een openbare universiteit.²³⁵⁷ Doctorandi met een *contrat doctoral* in Frankrijk krijgen een initiële termijn van drie jaar om hun doctoraat te schrijven en eventueel onderwijstaken te verzorgen (voor maximaal één zesde van de jaarlijkse arbeidsduur).²³⁵⁸ Deze werkzaamheden – waarvoor een minimumvergoeding wordt bepaald – gebeuren onder het gezag van de universiteit en de doctoraatschool. Deze doctorandi worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst die wordt beheerst door het publiekrecht en dienen zich verplicht in te schrijven voor de doctoraatsopleiding.²³⁵⁹ Waalse assistenten kunnen worden gelijkgesteld met assistenten in de Vlaamse Gemeenschap waardoor kan worden verwezen naar de overwegingen ter zake.

721. Het arrest *Raccanelli* had specifiek betrekking op een doctorandus die verbonden was aan het “Max-Planck-Institut für Radioastronomie te Bonn” via een beursovereenkomst. De beurs werd vrijgesteld van loonbelasting, maar was tevens niet onderworpen aan de sociale zekerheid. Zij werd net zoals in de Vlaamse Gemeenschap niet beschouwd als tegenprestatie voor de wetenschappelijke werkzaamheden.²³⁶⁰ Om te bepalen of een dergelijke bursaal moet worden aangezien als een werknemer verwijst het HvJ naar zijn vaste rechtspraak inzake het vrij verkeer van werknemers (cfr. het arrest *Lawrie-Blum*). Het is aan de verwijzende rechter om na te gaan of de verschillende daarin uitgewerkte criteria van het werknemersbegrip vervuld zijn, rekening houdende met de inhoud van de overeenkomst en de manier waarop daar uitvoering aan wordt gegeven. Belangrijk is dat geen enkele conclusie kan worden getrokken uit een vergelijking van de door de bursaal verrichte arbeid en de arbeid die wordt geleverd door een doctorandus met een arbeidsovereenkomst.²³⁶¹ Het is minder voor de hand liggend of **bursalen** in de Vlaamse Gemeenschap voldoen aan de criteria van het werknemersbegrip uit het vrij verkeer van werknemers. Zij

---

²³⁵⁶ Art. 6.9 CAO NU.

²³⁵⁷ Art. 1 WNRA.

²³⁵⁸ Art. 3 en 5 décret 23 avril 2009.

²³⁵⁹ Art. 1 décret du 23 avril 2009; Art. L.412-2 code de la recherche; Art. 11 décret du 25 mai 2016.

²³⁶⁰ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, *Raccanelli*, par. 11 en 14.

²³⁶¹ HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, *Raccanelli*, par. 33-36.

bereiden eveneens een proefschrift voor, vervullen (beperkte) onderwijstaken en volgen een doctoraatsopleiding, maar de beurs die zij ontvangen, zou geen tegenprestatie zijn voor geleverde arbeid in opdracht van de universiteit.²³⁶² Het feit dat de arbeidsverhouding naar nationaal recht een rechtskarakter sui generis heeft, mag volgens het HvJ (cfr. arresten *Kiiski* en *Danosa*) evenwel geen gevolgen hebben voor de hoedanigheid van werknemer in het unierecht.²³⁶³

722. Wat betreft het leveren van reële en daadwerkelijke arbeid heeft het HvJ verduidelijkt (cfr. arrest *Genc*) dat bij de beoordeling van de arbeidsverhouding niet alleen rekening moet worden gehouden met de gegevens betreffende de arbeidsduur en de hoogte van de beloning, maar ook met het recht op doorbetaalde vakantiedagen, het behoud van salaris bij ziekte, het feit dat op het contract de geldende collectieve arbeidsovereenkomst van toepassing is en de duur van de contractsverhouding met de onderneming.²³⁶⁴ De voorbereiding van het doctoraat vormt voor bursalen (doctorandi met een BOF-mandaat en FWO-aspiranten) een fulltime job, met uitzondering van beperkte onderwijsgerelateerde taken en het volgen van een doctoraatsopleiding. In de conclusie bij het arrest *Lawrie-Blum* werd echter al aangegeven dat de mogelijkheid tot het opdoen van kennis en ervaring voor een latere meer omvattende beroepswerkzaamheid alleszins niet volstaat om iemand de hoedanigheid van werknemer te ontzeggen.²³⁶⁵ De hoogte van de beurs wordt in principe afgestemd op het nettobedrag van assistenten.²³⁶⁶ Bursalen hebben tevens recht op doorbetaalde vakantiedagen en het behoud van hun salaris gedurende één maand bij ziekte, zij zijn onderworpen aan de reglementen en de voorschriften van de universiteit en de duur van hun overeenkomst betreft maximaal vier jaar (een initiële termijn van twee jaar die eenmaal kan worden verlengd).²³⁶⁷ Men kan dus stellen dat er wel degelijk sprake is van reële en daadwerkelijke arbeidsprestaties.

---

²³⁶² Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH. 241/467.677; art. 1-2 en 22-25 bursalenreglement; art. 14 en 18 reglement aspirant fundamenteel onderzoek; Art. 7 doctoraatsreglement UHasselt.

²³⁶³ HvJ 20 september 2007, nr. C-116/06, ECLI:EU:C:2007:536, *Kiiski*, par. 26; HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, *Danosa*, par. 40.

²³⁶⁴ HvJ 4 februari 2010, nr. C-14/09, ECLI:EU:C:2010:57, *Genc*, par. 27.

²³⁶⁵ Concl. Adv.Gen. C.O. LENZ 29 april 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:179, *Lawrie-Blum*.

²³⁶⁶ Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH. 241/467.677; art. 12 bursalenreglement; art. 32 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

²³⁶⁷ Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH. 241/467.677; art. 4, 6 en 41 bursalenreglement; art. 13 en 15 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

723. Daarnaast besteedt het HvJ relatief weinig aandacht aan de gezagsverhouding, aangezien deze voornamelijk van belang is voor het onderscheid tussen werknemers en zelfstandigen en zij beiden beroep kunnen doen op de beginselen inzake het vrij verkeer (van respectievelijk werknemers en diensten). In principe zou er – overeenkomstig het arrest *Jany* – sprake zijn van een werknemersrelatie wanneer de werkgever de keuze van de activiteit, de beloning en de arbeidsvoorwaarden bepaalt.²³⁶⁸ Het arrest *Haralambidis* kijkt naar de mogelijkheid tot controle, de mogelijkheid tot het opleggen van sancties en de goedkeuring van beslissingen.²³⁶⁹ Het arrest *FNV Kunsten Informatie* refereert aan de vrijheid om het tijdschema, de plaats en de inhoud van het werk te bepalen.²³⁷⁰ In het arrest *Danosa* werd tenslotte verduidelijkt dat het al dan niet voorhanden zijn van een gezagsverhouding per geval moet worden beoordeeld, op grond van alle elementen en omstandigheden die de verhoudingen tussen de partijen kenmerken. Er moet rekening worden gehouden met de omstandigheden waarin men in dienst is genomen, de aard van de opgedragen taken, het kader waarbinnen deze taken worden uitgeoefend, de omvang van de bevoegdheid van de betrokkene, het toezicht dat op hem wordt uitgeoefend en de omstandigheden waarin hij van zijn functie kan worden ontheven. Het feit dat men verantwoording moest afleggen en verslagen diende op te stellen was in dat verband voldoende om als werknemer te worden beschouwd, ook al had men een beoordelingsmarge bij het uitoefenen van de functie.²³⁷¹ In de praktijk wordt het onderwerp van het proefschrift in overleg met de promotor vastgesteld en moet het doctoraatsdossier worden goedgekeurd door de faculteitsraad.²³⁷² Daarnaast krijgen bursalen (doctorandi met een BOF-mandaat en FWO-aspiranten) toegewezen onderwijsopdrachten, maar hebben zij een zekere vrijheid in de te volgen doctoraatsopleiding. De beloning en de arbeidsvoorwaarden worden door de universiteit vastgesteld. Zo hebben bursalen bijvoorbeeld recht op een eindejaarstoelage en vakantiegeld.²³⁷³ De mogelijkheid tot controle uit zich in het feit dat de doctoraatscommissie toeziet op de vorderingen van het doctoraatswerk

---

²³⁶⁸ HvJ 20 november 2001, nr. C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616, *Jany*, par. 70.

²³⁶⁹ HvJ 10 september 2014, nr. C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, *Haralambidis*, par. 30-32.

²³⁷⁰ HvJ 4 december 2014, nr. C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, *FNV Kunsten Informatie*, par. 36.

²³⁷¹ HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, *Danosa*, par. 47, 49 en 51.

²³⁷² Art. 10 en 16 reglement aspirant fundamenteel onderzoek; art. 9-10 doctoraatsreglement UHasselt.

²³⁷³ Art. 13 bursalenreglement; art. 32 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

en daarover rapporteert aan de faculteitsraad.²³⁷⁴ Deze commissie kan een negatief advies voor verlenging geven na het tweede jaar en moet toelating geven tot de verdediging.²³⁷⁵ Indien de bursaal tekort schiet in de uitoefening van zijn werkzaamheden kan de overeenkomst ook al eerder worden beëindigd.²³⁷⁶ Het tijdschema, de plaats en de inhoud van het werk worden in de praktijk meestal bepaald in overleg met de promotor, waardoor men op dit vlak geen volledige vrijheid heeft.²³⁷⁷ Bursalen worden opgenomen in een onderzoekseenheid en dienen deel te nemen aan collectieve wetenschappelijke activiteiten en interactie binnen die onderzoekseenheid.²³⁷⁸ Op basis van bovenstaande overwegingen kan worden besloten tot het bestaan van een gezagsverhouding. Het voorhanden zijn van een zekere beoordelingsvrijheid in de uitoefening van de functie doet hier immers geen afbreuk aan, nu vaststaat dat de mogelijkheid tot controle aanwezig is.

724. De beloning als tegenprestatie voor de geleverde arbeid wordt ten slotte ruim geïnterpreteerd en kan volgens het HvJ (cfr. arresten *Betray*, *Birden* en *Kurz*) ook uit overheidssubsidies worden betaald.²³⁷⁹ De beurs van zowel doctorandi met een BOF-mandaat als FWO-aspiranten wordt (gedeeltelijk) gefinancierd met zulke overheidssubsidies wat aldus geen hinderpaal vormt om in aanmerking te worden genomen als beloning. Hoewel deze beurs geen belastbare bezoldiging zou zijn voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit, is het duidelijk dat zij wordt verleend teneinde de doctorandus in staat te stellen om zijn proefschrift voor te bereiden. Bijgevolg lijken bursalen toch als werknemers te moeten worden beschouwd op het niveau van de EU.

725. In aanvulling daarop kunnen ook Nederlandse promotiestudenten en Waalse bursalen worden vermeld. Promotiestudenten in Nederland dienen zich gedurende vier jaar uitsluitend bezig te houden met de voorbereiding van een

---

²³⁷⁴ Art. 11-12 doctoraatsreglement UHasselt.

²³⁷⁵ Art. 13-14 doctoraatsreglement UHasselt.

²³⁷⁶ Art. 39 bursalenreglement; art. 29 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

²³⁷⁷ Art. 10 en 16-17 reglement aspirant fundamenteel onderzoek; Art. 10 doctoraatsreglement UHasselt.

²³⁷⁸ Art. 22 bursalenreglement.

²³⁷⁹ HvJ 31 mei 1989, nr. C-344/87, ECLI:EU:C:1989:226, *Betray*, par. 15; HvJ 26 november 1998, nr. C-1/97, ECLI:EU:C:1998:568, *Birden*, par. 28; HvJ 19 november 2002, nr. C-188/00, ECLI:EU:C:2002:694, *Kurz*, par. 34.

proefschrift.²³⁸⁰ In tegenstelling tot werknemers-promovendi worden zij ingeschreven als student waarbij de nadruk ligt op het volgen van promotieonderwijs en dus niet het zelf vervullen van onderwijstaken.²³⁸¹ De toegekende beurs wordt niet beschouwd als een tegenprestatie voor werkzaamheden onder het gezag van de universiteit. Zij zouden daarentegen ook meer vrijheid krijgen dan werknemers-promovendi in de keuze van het onderwerp. Promotiestudenten zijn niet onderworpen aan de CAO Nederlandse Universiteiten, waardoor zij geen aanspraak maken op een eindejaarsuitkering evenals een vakantietoelage en zij geen aanvullend pensioen opbouwen via de universiteit. We zien dat het statuut van promotiestudenten wezenlijk anders wordt ingevuld dan dat van bursalen door de sterkere nadruk op hun hoedanigheid van student. Op basis van deze overwegingen kan niet met zekerheid worden gezegd dat zij zouden worden beschouwd als werknemers binnen de EU. Voor Waalse bursalen zijn dezelfde argumenten van toepassing als voor bursalen in de Vlaamse Gemeenschap.

726. De work-life balance richtlijn anderzijds bevat zowel een verwijzing naar nationaal recht als de rechtspraak van het HvJ voor de definiëring van het werknemersbegrip. Het toepassingsgebied strekt zich met name uit tot *“alle mannelijke en vrouwelijke werknemers met een arbeidsovereenkomst of arbeidsbetrekking zoals bepaald door de in elke lidstaat geldende wetgeving, collectieve overeenkomsten of gebruiken, rekening houdende met de rechtspraak van het Hof van Justitie”*.²³⁸² Hiermee lijkt men te doelen op het feit dat het aan de verwijzende rechter is om vast te stellen of er sprake is van een werknemersrelatie, maar dat een dergelijke vaststelling in overeenstemming moet zijn met de rechtspraak van het HvJ. De ouderschapsrichtlijn als voorloper van de work-life balance richtlijn verwees louter naar nationaal recht. Uit het arrest *Chatzi* volgde dat het werknemersbegrip – ondanks de ruime personele werkingssfeer – moest worden gedefinieerd overeenkomstig de wetgeving van de lidstaten.²³⁸³ Het HvJ stelde echter ook (cfr. arresten *O'Brien* en *del Cerro Alonso*) dat lidstaten geen categorieën van personen mogen uitsluiten van de door de

---

²³⁸⁰ Nota van toelichting bij het besluit experiment promotieonderwijs.

²³⁸¹ Art. 1, c besluit experiment promotieonderwijs.

²³⁸² Art. 2 work-life balance richtlijn.

²³⁸³ HvJ 16 september 2010, nr. C-149/10, ECLI:EU:C:2010:534, *Chatzi*, par. 29.

richtlijn beoogde bescherming waardoor haar nuttig effect wordt ontnomen.²³⁸⁴ In de conclusie bij het arrest *O'Brien* kunnen enkele aanwijzingen worden teruggevonden in verband met de vraag wanneer een lidstaat zijn beoordelingsmarge overschrijdt en op willekeurige wijze categorieën van personen uitsluit van de door de richtlijn beoogde bescherming. In eerste instantie zou de aard van de rechtsverhouding wezenlijk anders moeten zijn in vergelijking met de onder het nationaal recht beschouwde werknemers opdat een categorie van personen objectief gezien kan worden uitgesloten. Louter formele gronden volstaan in dat opzicht niet. Men dient overigens in het achterhoofd te houden dat het begrip werknemer dient ter afbakening van het onderscheid met een zelfstandige. De onafhankelijkheid met betrekking tot de inhoud van het werk is ook geen geschikt criterium om een categorie van personen uit te sluiten. Elementen die nog in aanmerking kunnen worden genomen, zijn het recht op doorbetaling bij ziekte, zwangerschaps- en vaderschapsgeld, aangezien dit sociale rechten zijn die gewoonlijk met werknemers worden geassocieerd.²³⁸⁵ Het arrest *Ruhrlandklinik* gaat hierin nog veel verder en impliceert dat het werknemersbegrip uit het vrij verkeer van werknemers ook geldt voor richtlijnen die hiervoor verwijzen naar nationaal recht.²³⁸⁶ Dezelfde overweging kan worden teruggevonden in het arrest *May* en de mededeling van de Commissie met betrekking tot de deeleconomie.²³⁸⁷ De verwijzing naar nationaal recht zou immers niet moeten worden opgevat in die zin dat de uniewetgever ervan afziet om gebruik te maken van zijn eigen bevoegdheid om de personele werkingssfeer van een richtlijn te definiëren.²³⁸⁸

727. In de Vlaamse Gemeenschap worden assistenten als werknemers beschouwd. Men zou deze categorie van personen objectief gezien dan ook niet kunnen uitsluiten van de door de richtlijn beoogde bescherming. Zoals gezegd worden assistenten ook op het niveau van de EU aangezien als werknemers voor

---

²³⁸⁴ HvJ 1 maart 2012, nr. C-393/10, ECLI:EU:C:2012:110, *O'Brien*, par. 36; HvJ 13 september 2007, nr. C-307/05, ECLI:EU:C:2007:509, *del cerro alonso*, par. 29.

²³⁸⁵ Concl. Adv.Gen. J. KOKOTT 17 november 2011, nr. C-393/10, ECLI:EU:C:2011:746, *O'Brien*, par. 40-52.

²³⁸⁶ HvJ 17 november 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:883, *Ruhrlandklinik*, par. 27.

²³⁸⁷ HvJ 7 april 2011, nr. C-519/09, ECLI:EU:C:2011:221, *May*, par. 22; Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een Europese agenda voor de deeleconomie, 2 juni 2016, COM(2016) 356 final, 13.

²³⁸⁸ HvJ 17 november 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:883, *Ruhrlandklinik*, par. 30-32.

wat betreft het vrij verkeer van werknemers (*supra* randnummer 719). Hetzelfde geldt voor Nederlandse werknemers-promovendi, Franse doctorandi met een *contrat doctoral* en Waalse assistenten (*supra* randnummer 720).

728. Bursalen worden in de Vlaamse Gemeenschap daarentegen niet beschouwd als werknemers. Moesten zij worden uitgesloten van de door de richtlijn beoogde bescherming zou dit haar nuttig effect echter ontnemen. De rechtsverhouding is ten eerste niet wezenlijk anders dan die van assistenten. De louter formele grond van de aanwezigheid van een beursovereenkomst kan daartoe niet worden aangevoerd. Belangrijk is dat bursalen worden aangezien als werknemers met betrekking tot de sociale zekerheid²³⁸⁹ en zij dus ook recht hebben op uitkeringen bij ziekte, zwangerschap, vaderschap,... Bovendien werd reeds aangetoond dat zij ook op het niveau van de EU worden aangezien als werknemers voor wat betreft het vrij verkeer van werknemers (*supra* randnummer 724). Dit is mogelijk anders voor Nederlandse promotiestudenten. Hoewel zij op basis van een fictieve dienstbetrekking onderworpen zijn aan de sociale zekerheid, zou de rechtsverhouding als wezenlijk anders kunnen worden beschouwd dan die van werknemers-promovendi omwille van de sterke nadruk op hun hoedanigheid van student (*supra* randnummer 725). Waalse bursalen kunnen in dat opzicht opnieuw worden geassimileerd met bursalen in de Vlaamse Gemeenschap.

729. In de kantlijn kan worden gewezen op het feit dat het werknemersbegrip op het niveau van de EU kan variëren naargelang het rechtsgebied dat in overweging wordt genomen. Zo is het voor de verordening inzake sociale zekerheid bijvoorbeeld voldoende dat men verplicht of vrijwillig is verzekerd bij een algemeen of bijzonder stelsel van de sociale zekerheid. Dit heeft tot gevolg dat alle doctorandi in de besproken rechtsstelsels onder het toepassingsgebied van deze verordening ressorteren aangezien zij allen aan de sociale zekerheid zijn onderworpen. Dit heeft ook tot gevolg dat Nederlandse promotiestudenten mogelijk niet worden beschouwd als werknemers voor wat betreft het vrij verkeer van werknemers en de richtlijnen inzake sociaal recht, maar wel met betrekking tot de verordening inzake sociale zekerheid.

---

²³⁸⁹ Art. 11 bursalenreglement; art. 12 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

1.2.4.2 Welke rechten kunnen doctorandi ontlenen aan de moederschaps- en work-life balance richtlijn om hun rechtspositie te versterken?

730. Wat betreft het **moederschapsverlof** kunnen doctorandi in de Vlaamse Gemeenschap geen extra rechten ontlenen aan de moederschapsrichtlijn. Deze richtlijn bepaalt de duur van voorgenoemd moederschapsverlof op 14 weken (waarvan twee weken verplicht moeten worden opgenomen). Tijdens de opname ervan moet het behoud van de bezoldiging worden gewaarborgd dan wel een uitkering worden verleend die minstens gelijk is aan de uitkering bij ziekte. Dit recht kan evenwel worden gekoppeld aan een tewerkstellingsvoorwaarde van 12 maanden. Aan alle doctorandi wordt reeds een moederschapsverlof van 15 weken toegekend (waarvan 10 weken verplicht moeten worden opgenomen). De uitkering is tevens hoger dan de uitkering bij ziekte (en wordt berekend op basis van het brutoloon). Men dient daartoe 120 arbeidsdagen over een periode van zes maanden aan te tonen en het bewijs te leveren dat tijdens die periode de bijdragen voor de desbetreffende sector werkelijk werden betaald en een vastgesteld minimumbedrag bereiken of met persoonlijke bijdragen werden aangevuld (*supra* randnummers 373-380). De richtlijn biedt geen soelaas voor de daaraan verbonden verschillen tussen assistenten en bursalen, met name de lagere uitkering die bursalen ontvangen ten gevolge van hun lager brutoloon en het onderscheid in verlenging van termijn (waarbij assistenten in plaats van een pro rata voortzetting van hun doctoraat, standaard recht hebben op een extra jaar).

731. Nederlandse werknemers-promovendi en Franse doctorandi met een *contrat doctoral* hebben recht op een moederschapsverlof van 16 weken met behoud van hun volledige salaris. In Nederland bedragen het zwangerschapsverlof en het bevallingsverlof principieel zes en tien weken. Het zwangerschapsverlof gaat verplicht vier weken voor de bevalling in waarbij de niet-opgenomen periode aan het bevallingsverlof wordt gekleefd. Na zes weken bevallingsverlof kan de nog resterende periode gespreid worden opgenomen over maximaal 30 weken.²³⁹⁰ In

---

²³⁹⁰ Art. 4.11 CAO NU; art. 3:1 wet arbeid en zorg.

Frankrijk wordt de doorbetaling van het volledige salaris bovendien afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat men reeds zes maanden in dienst is.²³⁹¹ Voor Nederlandse promotiestudenten bestaat er geen dergelijk recht waardoor zij volledig afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie. Aangezien zij mogelijk buiten beschouwing worden gelaten voor de toepassing van de richtlijn omwille van hun gebrek aan werknemersstatus, zouden zij hier ook geen aanspraak op kunnen maken. De Rijksuniversiteit Groningen zou hen daarentegen op dezelfde manier behandelen als werknemers-promovendi.²³⁹²

732. Hetzelfde kan worden gezegd voor het door de work-life balance richtlijn ingevoerde **vaderschapsverlof** van 10 werkdagen. Dit vaderschapsverlof moet gepaard gaan met een uitkering die minstens gelijk is aan de uitkering bij ziekte en mag afhankelijk worden gesteld van een tewerkstellingsvoorwaarde van maximaal zes maanden. Aan alle doctorandi in de Vlaamse Gemeenschap wordt reeds een vaderschapsverlof van 10 werkdagen toegekend (dat wordt verhoogd naar 15 dagen voor geboortes die plaatsvinden vanaf 1 januari 2021 en naar 20 dagen voor geboortes die plaatsvinden vanaf 1 januari 2023). De uitkering is net zoals bij het moederschapsverlof hoger dan de uitkering bij ziekte (en wordt berekend op basis van het brutoloon). De UHasselt bepaalt zowel voor assistenten als bursalen dat het loon wordt doorbetaald tijdens de eerste vier werkdagen, waardoor zij voor de overige zes werkdagen bovenvermelde uitkering ontvangen (*supra* randnummers 381-385). De richtlijn biedt opnieuw geen oplossing voor het daaraan verbonden verschil tussen assistenten en bursalen, met name de lagere uitkering die bursalen ontvangen ten gevolge van hun lager brutoloon.

733. Nederlandse werknemers-promovendi en Franse doctorandi met een *contrat doctoral* hebben respectievelijk recht op één werkweek en 11 opeenvolgende dagen vaderschapsverlof met behoud van hun volledige salaris.²³⁹³ In Nederland kan men daarnaast aanvullend geboorteverlof opnemen

---

²³⁹¹ Art. 15 décret du 17 janvier 1986.

²³⁹² Art. 9.2 voorwaarden programma promotieonderwijs RUG, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/conditions-application/conditions-nl.pdf>; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 39.

²³⁹³ Art. 4.22 CAO NU; art. 4:2 wet arbeid en zorg; art. 15 décret du 17 janvier 1986.

voor maximaal vijf weken gedurende dewelke een uitkering wordt toegekend ter hoogte van 70% van het dagloon.²³⁹⁴ In Frankrijk wordt de doorbetaling van het volledige salaris bovendien afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat men reeds zes maanden in dienst is.²³⁹⁵ Het vaderschapsverlof komt bovenop het geboorteverlof van drie werkdagen (dat zich in arbeidsrechtelijke context situeert en daarom apart wordt toegekend). Hiervoor ontvangt men evenzeer het volledige salaris.²³⁹⁶

734. Dit is anders voor het **ouderschapsverlof**, dat eveneens wordt gewaarborgd door de work-life balance richtlijn. Deze richtlijn bepaalt de duur van voorgenoemd ouderschapsverlof op vier maanden (twee maanden daarvan zijn niet overdraagbaar). De werknemer moet op zijn minst een flexibele regeling kunnen verzoeken (voltijds/deeltijds), waarop de werkgever een eventuele weigering daarvan schriftelijk dient te motiveren binnen een redelijke termijn. Tijdens de niet-overdraagbare periode van het ouderschapsverlof wordt een uitkering voorzien, waarvan de hoogte moet worden vastgesteld zodanig dat de opname van het ouderschapsverlof door beide ouders wordt vergemakkelijkt. Er bestaat enkel een wettelijke regeling inzake ouderschapsverlof voor assistenten waardoor de rechtspositie van bursalen op dit vlak vrij onzeker is aangezien zij afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie.²³⁹⁷ Dit ouderschapsverlof – gelijk aan vier maanden (niet-overdraagbaar) – kan in principe zowel voltijds als deeltijds worden opgenomen, zolang de aanvang ervan voor de twaalfde verjaardag van het kind plaatsvindt. Er wordt een forfaitaire onderbrekingsuitkering door de RVA toegekend (ten belope van 851,95 euro bij voltijds ouderschapsverlof). Aan de UHasselt zouden bursalen (doctorandi met een BOF-mandaat) enkel (voltijds) ouderschapsverlof kunnen opnemen (voor een duur van vier maanden). Eerder werd al geargumenteed dat zij in principe recht hebben op voorgenoemde forfaitaire onderbrekingsuitkering van de RVA nu zij aan de sociale zekerheid van werknemers zijn onderworpen, maar of dit in de praktijk ook zo verloopt kan niet met zekerheid worden bevestigd. De

---

²³⁹⁴ Wet invoering extra geboorteverlof; Art. 4:2a en 4:2b wet arbeid en zorg.

²³⁹⁵ Art. 15 décret du 17 janvier 1986.

²³⁹⁶ Art. 34 loi du 11 janvier 1984.

²³⁹⁷ In de privésector wordt ouderschapsverlof slechts toegekend indien men tijdens de voorafgaande periode van 15 maanden gedurende 12 maanden verbonden is geweest door een arbeidsovereenkomst met de werkgever die de persoon tewerkstelt. De werkgever zou hier in de praktijk wel van kunnen afwijken.

problematiek voor bursalen kan verklaard worden aan de hand van het feit dat ouderschapsverlof zich situeert op de grens tussen het arbeidsrecht en het sociaizekerheidsrecht. Zij worden immers enkel voor de sociale zekerheid beschouwd als werknemers, maar zijn niet onderworpen aan de arbeidsrechtelijke regeling ter zake (*supra* randnummers 386-396). Universiteiten hebben bovendien geen duidelijk uitgewerkte regeling op dat vlak, wat maakt dat zij zich in een zeer zwakke rechtspositie bevinden. Als gevolg van de work-life balance richtlijn zouden zij nu – zonder uitzondering – recht hebben op ouderschapsverlof gelijk aan vier maanden, waarbij zij op zijn minst een flexibele regeling (voltijds/deeltijds) kunnen verzoeken, en met toekenning van een uitkering. Los daarvan blijft de vraag natuurlijk wel of een forfaitaire onderbrekingsuitkering van slechts 851,95 euro de opname van ouderschapsverlof door beide ouders effectief zou vergemakkelijken... Ook biedt de richtlijn geen uitweg voor het daaraan verbonden verschil tussen assistenten en bursalen, met name het onderscheid in verlenging van termijn (waarbij assistenten in plaats van een pro rata voortzetting van hun doctoraat, standaard recht hebben op een extra jaar).

735. Nederlandse werknemers-promovendi met een dienstverband van minstens één jaar hebben recht op 26 weken ouderschapsverlof tot de achtste verjaardag van het kind. De eerste 13 weken daarvan worden (gedeeltelijk) doorbetaald aan 62,50% van hun salaris.²³⁹⁸ Franse doctorandi met een *contrat doctoral* hebben na één jaar dienst aanspraak op ouderschapsverlof in hernieuwbare periodes van zes maanden tot aan de derde verjaardag van het kind.²³⁹⁹ Zij hebben recht op een vergoeding gedurende zes maanden (gelijk aan 398,40 euro per maand) die kan worden opgenomen tot aan de eerste verjaardag van het kind ("la prestation partagée d'éducation de l'enfant").²⁴⁰⁰

736. Ten slotte werd ook een recht op zorgverlof van vijf werkdagen per jaar ingevoerd door de work-life balance richtlijn, zonder dat hiervoor een uitkering wordt voorzien. Dit verlof laat werknemers toe om persoonlijke zorg of steun te verlenen aan een familielid of een persoon die deel uitmaakt van hetzelfde

---

²³⁹⁸ Art. 4.15-4:16 en 4.18 CAO NU; art. 6:2 wet arbeid en zorg.

²³⁹⁹ Art. 19 décret du 17 janvier 1986.

²⁴⁰⁰ Service-public.fr, *Congé parental dans la fonction publique*, <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F517>.

huishouden en die om een ernstige medische reden behoefte heeft aan aanzienlijke zorg of steun. In België kunnen verschillende verloven kwalificeren als bovengenoemd zorgverlof, zoals de thematische verloven voor medische bijstand, mantelzorg en palliatieve zorgen evenals het zorgkrediet/tijdskrediet met als motief de zorg voor een zwaar ziek gezins- of familielid en palliatieve zorgen. Het reeds besproken zorgkrediet/tijdskrediet met als motief de zorg voor een kind tot en met de leeftijd van twaalf/acht jaar lijkt hiervoor niet in aanmerking te komen nu duidelijk een “medische reden” moet kunnen worden ingeroepen. Waar voor assistenten een duidelijk wettelijk recht bestaat op voorgenoemde verloven, zijn bursalen opnieuw afhankelijk van de universiteit in kwestie. Als gevolg van de work-life balance richtlijn moeten alle bursalen nochtans recht hebben op een zorgverlof van minstens vijf werkdagen per jaar.

737. Nederlandse werknemers-promovendi kunnen aanspraak maken op een kortdurend zorgverlof bij ziekte van de partner, ouders of kinderen voor een principiële duur van twee weken per jaar met behoud van 70% van hun salaris.²⁴⁰¹ Franse doctorandi met een *contrat doctoral* kunnen na één jaar dienst zorgverlof opnemen voor de verzorging van hun kind of partner gedurende een periode van maximaal drie jaar.²⁴⁰² Dit verlof is in principe onbetaald, behoudens bovengenoemde vergoeding bij ouderschapsverlof die onder bepaalde voorwaarden kan worden toegekend (*supra* randnummer 658).

2. Nationaalrechtelijke regels en beginselen in fiscale sfeer

2.1 *Fiscaal legaliteitsbeginsel (artikel 170 en 172, tweede lid Gw.)*

738. De oorzaak van de geconstateerde fiscaal- en sociaalrechtelijke verschillen tussen bursalen en assistenten is gelegen in de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen. Deze vrijstelling en de daaraan gekoppelde voorwaarden werden slechts opgenomen in de *Com.IB* en enkele circulaires. Volgens de fiscale administratie zou het gaan om een “feitelijke” vrijstelling aangezien

---

²⁴⁰¹ Zij kunnen daarnaast ook een beroep doen op langdurend zorgverlof voor een duur van zes weken per jaar zonder behoud van hun salaris; Art. 4:21 CAO NU; Art. 5:2 en 5:10 wet arbeid en zorg.

²⁴⁰² Art. 20 décret du 17 janvier 1986.

doctoraatsbeurzen buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting zouden vallen.²⁴⁰³ Het fiscaal legaliteitsbeginsel – vervat in de artikelen 170 en 172, tweede lid Gw. – houdt in dat geen belasting, maar ook geen vermindering of vrijstelling van belasting kan worden ingevoerd dan door de wet.²⁴⁰⁴ Daarmee wordt aangesloten bij het principe *no taxation without representation* dat erop neerkomt dat belastingen enkel kunnen worden ingevoerd met toestemming van democratisch verkozen volksvertegenwoordigers. Het fiscaal legaliteitsbeginsel beschermt de burger tegen willekeurig opgelegde belastingen.²⁴⁰⁵ Dit houdt concreet in dat de wetgevende en niet de uitvoerende macht bevoegd is om de essentiële bestanddelen van een belasting vast te leggen, zijnde de belastbare materie, de belastbare grondslag, het belastingtarief alsook eventuele vrijstellingen en verminderingen.²⁴⁰⁶ Een aftoetsing van bovenvermelde vrijstelling aan het fiscaal legaliteitsbeginsel is bijgevolg vereist.

2.1.1 Belastingvrijstelling doctoraatsbeurzen: (voorwaarden) opgenomen in Com.IB en circulaires

---

²⁴⁰³ *Com.IB* nr. 38/34, 38/37 en 38/38.

²⁴⁰⁴ Art. 170 en 172, tweede lid Gw.; E. VAN DE VELDE, *'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 176.

²⁴⁰⁵ E. VAN DE VELDE, *'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 204; H. BORTELS en P. HEYVAERT, "Het legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof: een variërende intensiteit van toetsing", *TBP* 2011, (334) 336; P. POPELIER, "Basisbeginselen inzake de vereiste van de wettelijke basis als voorwaarde voor een toegelaten inmenging in grondrechten in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (49) 61-62; K. ROSSIGNOL, "Vertrouwens- versus legaliteitsbeginsel. Het "salomonsoordeel" van de Gentse rechter van eerste aanleg", *Not.Fisc.M.* 2012, (251) 252; H. VANDEBERGH, "Over "afspraken met de fiscus" en het conflict tussen legaliteitsbeginsel, vertrouwensbeginsel en gelijkheidsbeginsel", *TFR* 2010, (779) 782; B. PEETERS, "Het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet: verstrakking of erosie?" in B. PEETERS en J. VELAERS (eds.), *De grondwet in groothoekperspectief. Liber amicorum Karel Rimanique*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (509) 511-512.

²⁴⁰⁶ GwH 24 april 2008, nr. 72/2008, B.6; GwH 17 juli 2008, nr. 106/2008, B.12; GwH 16 juni 2011, nr. 103/2011, B.5.3; GwH 13 oktober 2011, nr. 150/2011, B.2; GwH 12 juli 2012, nr. 88/2012, B.8.3; GwH 10 oktober 2012, nr. 117/2012, B.3; GwH 28 maart 2013, nr. 45/2013, B.4; GwH 13 juni 2013, nr. 83/2012, B.9.2; GwH 13 juni 2013, nr. 85/2013, B.5; GwH 30 oktober 2013, nr. 141/2013, B.18; GwH 19 december 2013, nr. 172/2013, B.18; GwH 23 januari 2014, nr. 10/2014, B.5; GwH 10 juli 2014, nr. 104/2014, B.6; E. VAN DE VELDE, *'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 171; H. BORTELS en J. THEUNIS, "Het fiscale legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (2005-2015)", *TFR* 2016, (418) 425; T. DE CLERCK, "Taal: de rechtsonzekerheid van het fiscaal recht?", *TFR* 2012, (953) 955; L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 96; M. DELANOTE, "Geen belasting zonder (voorzienbare) wet", *Fisc.Act.* 2011, (1) 1; J. VAN NIEUWENHOVE, "Delegatie van regelgevende bevoegdheid in België", *TWV* 2017, (196) 200.

739. De belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen kan in eerste instantie worden gelezen in de **Com.IB** die bepaalt dat *“de beurzen die aan studenten worden verleend om hen in staat te stellen zich aan bepaalde studies te wijten en hun opleiding te vervolmaken van alle belasting zijn vrijgesteld daar ze niet met bezoldigingen voor bewezen diensten, noch met diverse inkomsten als bedoeld in art. 90, 2° WIB kunnen worden gelijkgesteld”*.²⁴⁰⁷ Vervolgens wordt verduidelijkt dat bovenstaande zienswijze onder meer geldt voor *“de vanaf 1.10.1991 door de Vlaamse Raad van Bestuur van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk onderzoek (NFWO) aan titularissen van een mandaat van aspirant toegekende beurzen, om hen in staat te stellen bepaalde studies, onder leiding van een meester naar hun keuze, voort te zetten buiten iedere prestatie ten bate van het NFWO” én “de doctoraatsbeurzen die door de universiteiten en de federale wetenschappelijke instellingen worden toegekend (de vrijstelling is van toepassing op de met ingang van het kalenderjaar 1995 toegekende beurzen en wordt slechts voor maximum vier opeenvolgende jaren aan de verkrijger van de beurs verleend. Het spreekt voor zich dat die vrijstelling slechts éénmaal ten name van dezelfde persoon mag worden verleend.) (Een lijst van de federale wetenschappelijke instellingen is opgenomen in 38/bijlage.) en door hen met eigen middelen worden gefinancierd aan doctorandi die zich uitsluitend met onderzoek – buiten een arbeidsovereenkomst – bezighouden, mits alle hierna vermelde voorwaarden zijn vervuld:*

- *De beurs is geen belastbare bezoldiging voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit, van de federale wetenschappelijke instelling of van een derde;*
- *De beurs bedraagt jaarlijks niet meer dan het nettobedrag van de bezoldiging toegekend aan wetenschappelijk personeel van dezelfde leeftijd en met dezelfde kwalificatie als de verkrijger van de beurs; en*
- *De beurs is niet toegekend aan een persoon die voor de aanvang van zijn doctoraatsopleiding werkzaamheden voor de universiteit of de federale wetenschappelijke instelling heeft verricht die beroepsinkomsten opleverden”*.²⁴⁰⁸

---

²⁴⁰⁷ *Com.IB* nr. 38/37; Zie in die zin ook *Com.IB* nr. 90/11 waarin wordt bevestigd dat studiebeurzen geen diverse inkomsten zijn.

²⁴⁰⁸ *Com.IB* nr. 38/38.

De *Com.IB* stipuleert daarentegen dat als beroepsinkomsten belastbaar zijn: “de sommen die aan studenten worden toegekend ter bezoldiging van werken ten bate van de betalende instelling, zelfs indien de belanghebbende uit hun werken sommige persoonlijke voordelen op het gebied van hun studies halen”.²⁴⁰⁹

740. Daarnaast kan de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen worden teruggevonden in verschillende **circulaires**. Zo kan worden verwezen naar de circulaire van 14 oktober 1992²⁴¹⁰ met betrekking tot FWO-aspiranten en naar de circulaires van 6 februari 1997²⁴¹¹, 8 oktober 2002²⁴¹² en 13 mei 2004²⁴¹³ met betrekking tot doctorandi die door de universiteit zelf worden gefinancierd. De door de universiteit gefinancierde doctoraatsbeurzen worden – in tegenstelling tot de beurzen toegekend aan FWO-aspiranten – gekoppeld aan een aantal voorwaarden, zoals ook al is gebleken uit de *Com.IB*. Bovengenoemde circulaires van 6 februari 1997, 8 oktober 2002 en 13 mei 2004 (met betrekking tot doctorandi die door de universiteit zelf worden gefinancierd) verduidelijken dat “doctoraatsbeurzen die universiteiten en federale wetenschappelijke instellingen met hun eigen middelen financieren en met ingang van het kalenderjaar 1995 toekennen aan vorsers die zich uitsluitend met onderzoek - buiten een arbeidsovereenkomst – bezighouden, onder bepaalde voorwaarden van belasting worden vrijgesteld:

- De beurs is geen belastbare bezoldiging voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit, van de federale wetenschappelijke instelling of van een derde;
- De beurs bedraagt jaarlijks niet meer dan het nettobedrag van de bezoldiging toegekend aan wetenschappelijk personeel van dezelfde leeftijd en met dezelfde kwalificatie als de verkrijger van de beurs;
- De beurs is niet toegekend aan een persoon die voor de aanvang van zijn doctoraatsopleiding, voor de universiteit werkzaamheden heeft verricht in het kader van één of meerdere overeenkomsten van assistent waarvan de gehele duur meer dan één jaar (365 dagen) bedraagt;

---

²⁴⁰⁹ *Com.IB* nr. 38/39.

²⁴¹⁰ Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824.

²⁴¹¹ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁴¹² Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁴¹³ Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH.241/467.677.

- *De doctorandus mag zich uitsluitend met onderzoek, buiten een arbeidsovereenkomst bezighouden;*
- *De vrijstelling van belasting van bedoelde beurs wordt slechts voor maximum 48 volledige maanden aan de verkrijger verleend; en*
- *De vrijstelling mag slechts éénmaal ten name van dezelfde persoon worden verleend”.*²⁴¹⁴

De circulaire van 14 oktober 1992 (met betrekking tot FWO-aspiranten) bevat voornamelijk een herhaling van de *Com.IB*: “*Vanaf 1 oktober 1991 kent de Vlaamse Raad van Bestuur van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (N.F.W.O.) aan de titularissen van een mandaat van aspirant, beurzen toe om hen in staat te stellen bepaalde studies, onder leiding van een meester naar hun keuze, voort te zetten buiten iedere prestatie ten bate van het N.F.W.O. Die beurzen zijn dan ook van belasting vrijgesteld [...]*”.²⁴¹⁵

741. Voorgaande beschouwingen tonen aan dat doctoraatsbeurzen worden geacht buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting te vallen (nu zij omwille van hun kwalificatie als studiebeurzen niet met bezoldigingen voor bewezen diensten, noch met diverse inkomsten als bedoeld in artikel 90, 2° WIB 92 kunnen worden gelijkgesteld). Bijgevolg zou het hier niet om een uitdrukkelijke, maar om een “feitelijke” vrijstelling gaan. Dit wordt voorafgaandelijk ook expliciet verduidelijkt in de *Com.IB* door de stelling dat “*hoewel zij niet uitdrukkelijk zijn vrijgesteld krachtens art. 38 WIB 92, sommige inkomsten niet aan de inkomstenbelasting onderworpen zijn daar zij b.v. worden geacht niet in het toepassingsgebied ervan te vallen. Sommige “feitelijke” vrijgestelde inkomsten worden hierna besproken*”.²⁴¹⁶ Toch kan men zich de kritische vraag stellen of het werkelijk een “feitelijke” vrijstelling betreft en de fiscale administratie dus puur een uitlegging van de regels in onder meer de artikelen 31 (bezoldigingen van werknemers) en 90, 2° WIB 92 (subsidies toegekend aan geleerden) beoogt. Er kan immers worden opgemerkt dat zeer specifieke voorwaarden worden gesteld aan doctoraatsbeurzen (gefinancierd door de universiteit), die de contouren van een dergelijke “feitelijke” vrijstelling

---

²⁴¹⁴ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁴¹⁵ Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824.

²⁴¹⁶ *Com.IB* nr. 38/34.

bepalen. In dat verband rijst de vraag of de fiscale administratie de bevoegdheid heeft om in deze situatie voorwaarden te koppelen aan de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen. Merk op dat het eigenlijk foutief is om te spreken van een vrijstelling. Eén van de basisbeginselen in het fiscaal recht luidt immers dat “alles vrij is van belasting, tenzij de wet anders bepaalt”.²⁴¹⁷ Nu men in de *Com.IB* en de circulaires wel het woord vrijstelling in de mond neemt, zal dit verder worden gehanteerd om verwarring te voorkomen.

2.1.2 Delegatieverbod essentiële bestanddelen belasting

742. Het fiscaal legaliteitsbeginsel impliceert een verbod op delegatie van de essentiële bestanddelen van een belasting (de belastbare materie, de belastbare grondslag, het belastingtarief alsook eventuele vrijstellingen en verminderingen).²⁴¹⁸ Niet-essentiële elementen zijn volgens de rechtsleer “*minder belangrijke regelen die niet van dien aard zijn dat zij een terugslag hebben op de schuld van de belastingplichtige, als daar zijn: de wijze van aangifte van de belastbare inkomsten, de kennisgeving van de aanslagen, de maatregelen inzake controle en inning*”.²⁴¹⁹ Een vrijstelling moet dus steeds door de wetgevende

---

²⁴¹⁷ Art. 170, § 1 Gw.; I. CLAEYS BOUUAERT, “De interpretatie van de fiscale wet”, *T.Not.* 1961, (113) 128; P. GOEMINNE, “Overwegingen in verband met de rechtszekerheid van de belastingplichtige”, *RW* 1987-1988, (585) 586; S. VAN CROMBRUGGE, *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Roeselare, Roularta Media Group, 2018, 20.

²⁴¹⁸ Arbitragehof 14 december 2005, nr. 186/2005, B.7.1; Arbitragehof 28 juli 2006, nr. 124/2006, B.4; GwH 23 januari 2014, nr. 10/2014, B.5; GwH 10 juli 2014, nr. 104/2014, B.18; E. VAN DE VELDE, ‘*Afspraken met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*’, Gent, Larcier, 2009, 171; H. BORTELS en J. THEUNIS, “Het fiscale legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (2005-2015)”, *TFR* 2016, (418) 419; L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 98-99; D. DE GROOT, “Over de invoering en het belang van het grondwettelijke legaliteitsbeginsel in fiscale aangelegenheden”, *TFR* 2009, (239) 344; W. PAS en B. STEEN, “Met het nodige voorbehoud. Het grondwettelijk voorbehoud aan de formele en aan de federale wetgever – deel 1, *TvW* 2004, (362) 373; P. PEETERS, “De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof”, *TBP* 2005, (334) 345; P. POPELIER, “Basisbeginselen inzake de vereiste van de wettelijke basis als voorwaarde voor een toegelaten inmenging in grondrechten in fiscale zaken” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (49) 54; J. THEUNIS, “Het fiscaal legaliteitsbeginsel. Een stand van zaken na 10 jaar rechtspraak van het Arbitragehof”, *TFR* 2006 (79) 81; J. THEUNIS, “Behoorlijke regelgeving in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (2006)”, *TVW* 2007, (119) 124-126; S. VAN CROMBRUGGE, *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Roeselare, Roularta media group, 2018, 15; B. PEETERS, “Het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet: verstrakking of erosie?” in B. PEETERS en J. VELAERS (eds.), *De grondwet in groothoekperspectief. Liber amicorum Karel Rimanique*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (509) 535.

²⁴¹⁹ E. VAN DE VELDE, ‘*Afspraken met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*’, Gent, Larcier, 2009, 172; H. BORTELS en P. HEYVAERT, “Het legaliteitsbeginsel

macht worden vastgelegd, hetgeen in principe niet vatbaar is voor delegatie.²⁴²⁰ Een machtiging aan de koning wordt echter onder bepaalde voorwaarden aanvaard. Dit is het geval wanneer “de wetgever zich in de onmogelijkheid bevindt om zelf alle essentiële elementen van een belasting vast te stellen omdat de inachtneming van de parlementaire procedure hem er niet toe in staat zou stellen met de vereiste spoed te handelen om een doelstelling van algemeen belang te verwezenlijken, op voorwaarde dat die machtiging uitdrukkelijk en ondubbelzinnig is en dat de door de koning genomen maatregelen door de wetgevende macht worden onderzocht binnen een relatief korte termijn, vastgesteld in de machtigingswet”.²⁴²¹ Een rechtstreekse delegatie aan de minister van Financiën en de fiscale administratie zou ongrondwettelijk zijn.²⁴²² Dit wordt evenwel aanvaard wanneer er objectieve redenen voorhanden zijn die een dringend

---

in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof: een variërende intensiteit van toetsing”, *TBP* 2011, (334) 338; W. PAS, B. SEUTIN, J. THEUNIS, G. VAN HAEGENDOREN, J. VAN NIEUWENHOVE en L. VERMEIRE, *De grondwet. Geannoteerd*, Brugge, Die Keure, 1998, 2002, 343.

²⁴²⁰ De wetgevende macht dient in principe regelgevend op te treden in alle gebieden die niet uitdrukkelijk aan een andere macht zijn toevertrouwd (residuaire bevoegdheid). Ofwel kan de wetgever zelf regelgevend optreden en laat hij de uitvoering ervan over aan de uitvoerende macht (artikel 108 Gw.) ofwel delegeert hij deze bevoegdheid aan de uitvoerende macht (artikel 105 Gw.). In voorbehouden bevoegdheden (artikel 172, tweede lid Gw.): “geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan door een wet” geldt er in principe een verbod op delegatie van de essentiële elementen; E. VAN DE VELDE, *Afspraken met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 168; H. BORTELS en P. HEYVAERT, “Het legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof: een variërende intensiteit van toetsing”, *TBP* 2011, (334) 334-335; B. PEETERS, “Het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet: verstrakking of erosie?” in B. PEETERS en J. VELAERS (eds.), *De grondwet in groothoekperspectief. Liber amicorum Karel Rimanique*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (509) 514.

²⁴²¹ Arbitragehof 14 december 2005, nr. 186/2005, B.7.1-B.7.2; GwH 13 maart 2008, nr. 54/2008, B.16; GwH 27 mei 2008, nr. 83/2008, B.5.2; E. VAN DE VELDE, *Afspraken met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 182; H. BORTELS en P. HEYVAERT, “Het legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof: een variërende intensiteit van toetsing”, *TBP* 2011, (334) 335; H. BORTELS en J. THEUNIS, “Het fiscale legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (2005-2015)”, *TFR* 2016, (418) 428; L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 101; D. DE GROOT, “Over de invoering en het belang van het grondwettelijke legaliteitsbeginsel in fiscale aangelegenheden”, *TFR* 2009, (239) 344; P. PEETERS, “De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof”, *TBP* 2005, (334) 345; S. VAN CROMBRUGGE, *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Roeselare, Roularta media group, 2018, 18; B. PEETERS, “Het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet: verstrakking of erosie?” in B. PEETERS en J. VELAERS (eds.), *De grondwet in groothoekperspectief. Liber amicorum Karel Rimanique*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (509) 538.

²⁴²² E. VAN DE VELDE, *Afspraken met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 189-191; L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 101; W. PAS en B. STEEN, “Met het nodige voorbehoud. Het grondwettelijk voorbehoud aan de formele en aan de federale wetgever – deel 1, *TvW* 2004, (362) 380; J. VAN NIEUWENHOVE, “Delegatie van regelgevende bevoegdheid in België”, *TVW* 2017, (196) 208.

optreden van de uitvoerende macht noodzakelijk maken of wanneer het gaat om detailpunten.²⁴²³

743. In dat verband kunnen enkele arresten van het Grondwettelijk Hof worden vermeld. Zo stelde het Hof in zijn arrest van 10 juli 2014²⁴²⁴ dat het verbod op delegatie niet zover gaat dat de wetgever ieder aspect van een vrijstelling moet regelen. Een aan een andere overheid verleende bevoegdheid is niet in strijd met het legaliteitsbeginsel voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld.²⁴²⁵ De wetgever kan overigens in een welbepaalde technische aangelegenheid specifieke uitvoerende bevoegdheden toevertrouwen aan een autonome administratieve overheid, die voor het overige onderworpen blijft aan zowel de rechterlijke toetsing als de parlementaire controle.²⁴²⁶ In zijn arrest van 14 december 2005²⁴²⁷ moest het Arbitragehof uitspraak doen over een delegatie aan de koning om de voorwaarden van de vrijstelling van een verpakkingshelling vast te stellen.²⁴²⁸ De bepaling werd vernietigd op basis van het feit dat er geen termijn werd bepaald voor bekrachtiging door de wetgevende macht.²⁴²⁹ Het Hof ging daarbij niet na of het vaststellen van de voorwaarden van de vrijstelling een

---

²⁴²³ GwH 17 oktober 2007, nr. 32/2007; E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 169-170; L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 106.

²⁴²⁴ GwH 10 juli 2014, nr. 104/2014.

²⁴²⁵ GwH 10 juli 2014, nr. 104/2014, B.6; Zie bijvoorbeeld ook Arbitragehof 20 april 2005, nr. 72/2005, B.30; Arbitragehof 21 februari 2007, nr. 32/2007, B.7; GwH 17 oktober 2007, nr. 131/2007, B.4; GwH 17 juli 2008, nr. 106/2008, B.11.2; GwH 16 december 2010, nr. 142/2010, B.4.3; GwH 16 juni 2011, nr. 103/2011, B.4.2; GwH 12 juli 2012, nr. 88/2012, B.8.2; GwH 13 juni 2013, nr. 83/2013, B.9.2; GwH 19 december 2013, nr. 172/2013, B.18; GwH 23 januari 2014, nr. 10/2014, B.5; GwH 20 februari 2014, nr. 30/2014, B.6; GwH 10 juli 2014, nr. 104/2014, B.6; H. BORTELS en J. THEUNIS, "Het fiscale legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (2005-2015)", *TFR* 2016, (418) 419; L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 99-100; B. PEETERS, "Het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet: verstrakking of erosie?" in B. PEETERS en J. VELAERS (eds.), *De grondwet in groothoekperspectief. Liber amicorum Karel Rimanique*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (509) 536-537.

²⁴²⁶ GwH 10 juli 2014, nr. 104/2014, B.7.3; zie ook GwH 20 februari 2014, nr. 30/2014, B.6.

²⁴²⁷ Arbitragehof 14 december 2005, nr. 186/2005.

²⁴²⁸ Arbitragehof 14 december 2005, nr. 186/2005, B.6.

²⁴²⁹ Arbitragehof 14 december 2005, nr. 186/2005, B.10.

essentieel element behelsde.²⁴³⁰ In zijn arrest van 23 januari 2014²⁴³¹ moest het Grondwettelijk Hof nog oordelen over een delegatie aan de minister van Financiën om de voorwaarden van een vrijstelling te bepalen teneinde misbruiken te voorkomen.²⁴³² De delegatie hield niet in dat er nieuwe vrijstellingen konden worden ingevoerd of dat er vrijstellingen konden worden gewijzigd. De bevoegdheid beoogde enkel de uitwerking en tenuitvoerlegging van de door de wetgever bepaalde essentiële elementen, waardoor het fiscaal legaliteitsbeginsel niet werd geschonden.²⁴³³ Het verlenen van een discretionaire vrijstellingsbevoegdheid aan de belastingadministratie is volgens het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 19 juli 2017²⁴³⁴ daarentegen wel strijdig met het fiscaal legaliteitsbeginsel.²⁴³⁵ Uit verschillende adviezen van de Afdeling wetgeving van de Raad van State kan worden afgeleid dat de voorwaarden van een vrijstelling of minstens de contouren ervan door de wetgever zelf moeten worden bepaald.²⁴³⁶

744. Specifiek met betrekking tot de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen (gefinancierd door de universiteit) rijst de vraag of de fiscale administratie de bevoegdheid heeft om hier voorwaarden aan te koppelen. Men zou kunnen aannemen dat de fiscale administratie door toevoeging van bepaalde voorwaarden louter de bedoeling heeft om misbruiken te voorkomen. Denk

---

²⁴³⁰ H. BORTELS en J. THEUNIS, "Het fiscale legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (2005-2015)", *TFR* 2016, (418) 429.

²⁴³¹ GwH 23 januari 2014, nr. 10/2014.

²⁴³² GwH 23 januari 2014, nr. 10/2014, B.3.

²⁴³³ GwH 23 januari 2014, nr. 10/2014, B.6; L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 106-107.

²⁴³⁴ GwH 19 juli 2017, nr. 96/2017.

²⁴³⁵ GwH 19 juli 2017, nr. 96/2017, B.7.1.

²⁴³⁶ Adv.RvS nr. 23.202/2 bij het voorstel van wet tot wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, 9-10 (voorwaarden voor de vrijstelling kunnen niet door de minister van Financiën worden vastgesteld, maar moeten in de wet zelf worden opgenomen); Adv.RvS nr. 32.766/1/2/8/9 bij het voorontwerp van wet houdende sociale en diverse bepalingen, 60 (de grootte van de vrijstelling kan niet door de koning worden bepaald maar moet in de wet zelf worden opgenomen); Adv.RvS nr. 24.817/2 bij het wetsvoorstel tot wijziging van de artikel 12 en 253 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, inzake de vrijstelling van de onroerende voorheffing, 8 (de belastingplichtigen die aanspraak kunnen maken op de vrijstelling moeten bij wet worden aangeduid en niet door de koning); Adv.RvS nr. 58.438/3 over de amendementen bij het voorontwerp van wet houdende diverse bepalingen, 5-6 (een delegatie aan de koning om het recht op de vrijstelling afhankelijk te maken van bijkomende voorwaarden is te ruim en aldus in strijd met het legaliteitsbeginsel); Adv.RvS nr. 38.362/1/3 bij het voorontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2005, 5 (ook de voorwaarden van een vrijstelling moeten worden opgenomen in de wet. Men mag het niet overlaten aan de administratie om te oordelen over een verzoek tot vrijstelling).

bijvoorbeeld aan de voorwaarde dat de beurs jaarlijks niet meer mag bedragen dan het nettobedrag van de bezoldiging toegekend aan wetenschappelijk personeel van dezelfde leeftijd en met dezelfde kwalificaties als de verkrijger van de beurs (*supra* randnummer 740). Daarnaast lijken de *Com.IB* en de circulaire duidelijk de grens te trekken tussen een studie (die buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting valt; "de beurzen die aan studenten worden verleend om hen in staat te stellen zich aan bepaalde studies te wijten en hun opleiding te vervolmaken zijn van alle belasting vrijgesteld daar ze niet met bezoldigingen voor bewezen diensten, noch met diverse inkomsten als bedoeld in art. 90, 2° WIB kunnen worden gelijkgesteld")²⁴³⁷ en een beroep (waarvan de inkomsten moeten worden belast; "de sommen die aan studenten worden toegekend ter bezoldiging van werken ten bate van de betalende instelling, zelfs indien de belanghebbende uit hun werken sommige persoonlijke voordelen op het gebied van hun studies halen").²⁴³⁸ Bepaalde voorwaarden – zoals de voorwaarde dat de vrijstelling slechts éénmaal ten name van dezelfde persoon mag worden verleend of dat de vrijstelling slechts voor maximum 48 volledige maanden geldt – kunnen worden geacht te zijn ingegeven om de afbakening tussen het doctoraat van bursalen als een studie dan wel een beroep te duiden. In dat opzicht wordt er op geen enkel moment een nieuwe vrijstelling ingevoerd en kan men de *Com.IB* en de circulaire beschouwen als een pure uitlegging van de regels in onder meer de artikelen 31 (bezoldiging van werknemers) en 90, 2° WIB 92 (subsidies toegekend aan geleerden). Dit brengt ons vervolgens bij de cruciale vraag of het doctoraat van bursalen moet worden gekwalificeerd als een studie (zoals in de zienswijze van de fiscale administratie) of een eerste jobervaring.

2.1.3 Doctoraatsbeurzen uitgesloten van het toepassingsgebied van de personenbelasting? Studie versus eerste jobervaring

745. Voortgaand op het basisprincipe in het fiscaal recht dat "alles vrij is van belasting, tenzij de wet anders bepaald"²⁴³⁹ wordt gezocht naar mogelijke rechtsgronden in de personenbelasting waaronder doctoraatsbeurzen eventueel belastbaar zouden kunnen zijn. De *Com.IB* gaf hier reeds enige indicatie van, met

---

²⁴³⁷ *Com.IB* nr. 38/37.

²⁴³⁸ *Com.IB* nr. 38/39.

²⁴³⁹ Art. 170, § 1 Gw.

name door voor te schrijven dat doctoraatsbeurzen omwille van hun kwalificatie als studiebeurzen niet met bezoldigingen voor bewezen diensten, noch met diverse inkomsten als bedoeld in artikel 90, 2° WIB 92 kunnen worden gelijkgesteld.²⁴⁴⁰ Op kritische wijze zal worden onderzocht of doctoraatsbeurzen per definitie moeten worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de personenbelasting, met als uitgangspunt de artikelen 31 (bezoldigingen van werknemers) en 90, 2° WIB 92 (subsidies toegekend aan geleerden).

2.1.3.1 Artikel 31 WIB 92: bezoldigingen van werknemers

746. Artikel 31 WIB 92 refereert aan de bezoldiging van werknemers en kadert binnen het ruimere artikel 23, § 1 WIB 92 waarbij **beroepsinkomsten** worden omschreven als zijnde “*inkomsten die rechtstreeks of onrechtstreeks voortkomen uit werkzaamheden van alle aard en de daarmee gelijkgestelde inkomsten*”.²⁴⁴¹ Voorgenoemd artikel maakt daarbij een onderscheid tussen vijf categorieën van beroepsinkomsten: (1) winst; (2) baten; (3) winst en baten van een vorige beroepswerkzaamheid; (4) bezoldigingen (met een verdere onderverdeling in bezoldigingen van werknemers, bezoldigingen van bedrijfsleiders en bezoldigingen van meewerkende echtgenoten); en (5) pensioenen.²⁴⁴² De *Com.IB* stelt in die zin dat aan het begrip beroepsinkomsten de meest ruime betekenis moet worden toegekend, teneinde alle inkomsten te treffen die door een beroepswerkzaamheid worden voortgebracht, zonder onderscheid te maken tussen de inkomsten die rechtstreeks of onrechtstreeks uit die werkzaamheid voortkomen.²⁴⁴³ Het Wetboek van de Inkomstenbelastingen geeft geen indicatie van wat onder een beroepswerkzaamheid moet worden verstaan.²⁴⁴⁴ Het is echter vaste rechtspraak dat daarmee een geheel van herhaalde, voldoende talrijke en

---

²⁴⁴⁰ *Com.IB* nr. 38/37.

²⁴⁴¹ Art. 23, § 1 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 152; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 160; K. VERDUYCKT, “Beheer van privévermogen, speculatieve verrichtingen en beroepsbezigheden”, *Jura Falc.* 2005-2006, (377) 380.

²⁴⁴² Art. 23, § 1 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 151; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 161; K. VERDUYCKT, “Beheer van privévermogen, speculatieve verrichtingen en beroepsbezigheden”, *Jura Falc.* 2005-2006, (377) 380.

²⁴⁴³ *Com.IB* nr. 23/3; M. MAUS, *Personenbelasting. Materiële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 78.

²⁴⁴⁴ K. VERDUYCKT, “Beheer van privé-vermogen, speculatieve verrichtingen en beroepsbezigheden. Artikel 90, 1° WIB: een wettekstje van formaat”, *Jura Falc.* 2005-2006, (377) 380.

onderling verbonden verrichtingen wordt verondersteld, die overigens een bijzondere vaardigheid of organisatie vereisen.²⁴⁴⁵ Een activiteit zou als beroepsmatig moeten worden beschouwd indien zij een voldoende regelmatig en intensief karakter vertoont.²⁴⁴⁶ Het doctoraatstraject van bursalen kent, ondanks dat men verplicht is een doctoraatsopleiding te volgen, voldoende frequente en samenhangende handelingen door het voeren van onderzoek en het vervullen van onderwijstaken, waarbij onderzoeks- en onderwijsvaardigheden in dat opzicht noodzakelijk worden geacht (dit wordt verder verduidelijkt onder randnummer 757). Op basis van deze vaststelling lijkt het voorbarig om het doctoraatstraject van deze bursalen als een loutere studie te bekijken die niet kadert in de uitoefening van een beroepswerkzaamheid. Vanaf het ogenblik dat men inkomsten ontvangt die verband houden met een beroepsactiviteit, staat vast dat deze inkomsten belastbaar zijn. De vraag rijst dan tot welk van bovengenoemde categorieën van beroepsinkomsten de doctoraatsbeurs van bursalen behoort.

747. In eerste instantie komen de **bezoldigingen van werknemers** in het vizier. *A priori* dient te worden opgemerkt dat er geen uniform loonbegrip geldt voor het sociale zekerheidsrecht, het arbeidsrecht en het belastingrecht. Dit heeft te maken met de doelstellingen die elk van deze rechtstakken nastreven: de bijdrageplicht in functie van de uitkeringen, de bescherming van werknemers of nog het verschaffen van een zo ruim mogelijke grondslag voor de heffing van de inkomstenbelastingen.²⁴⁴⁷ Het loonbegrip in het belastingrecht en meer specifiek de personenbelasting kan dus niet worden uitgelegd onder loutere verwijzing naar het sociale zekerheidsrecht of het arbeidsrecht.

---

²⁴⁴⁵ Cass. 27 oktober 1983, *JDF* 1984, 166; Cass. 12 juni 1974, *Bull. Bel.* nr. 528, 595; Luik 2 juni 1975, *Bull. Bel.* nr. 547, 134; Gent 21 mei 2002, *Fiscoloog* 2002, 9; Bergen 19 oktober 2017, *FJF* 2018, 139; Luik 11 februari 2016, *FJF* 2017, 260; Luik 21 juni 2017, *FJF* 2018, 52; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 152; C. HENDRICKX, *Rechtspraakoverzicht inkomstenbelasting 2014-2017*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 188; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 162; S. VAN CROMBRUGGEN "Beroepswerkzaamheid", *Fiscoloog* 2005, (9) 9; S. VAN CROMBRUGGEN, "Onroerende inkomsten of beroepsinkomsten?", *Fiscoloog* 2019, (11) 11; K. VERDUYCKT, "Beheer van privévermogen, speculatieve verrichtingen en beroepsbezigheden", *Jura Falc.* 2005-2006, (377) 380-381.

²⁴⁴⁶ Luik 14 juni 2017, *FJF* 2017, 330; C. HENDRICKX, *Rechtspraakoverzicht inkomstenbelasting 2014-2017*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 191; M. MAUS, *Personenbelasting. Materieële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 78.

²⁴⁴⁷ D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip: enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 12.

748. Artikel 31 WIB 92 bepaalt nadrukkelijk dat “bezoldigingen van werknemers alle beloningen zijn die voor de werknemer de opbrengst zijn van arbeid in dienst van een werkgever”.²⁴⁴⁸ Daartoe behoren onder meer “wedden, lonen, commissies, gratificaties, premies, vergoedingen en alle andere soortgelijke beloningen, met inbegrip van fooien en toelagen die, zelfs toevallig, uit hoofde of naar aanleiding van het uitoefenen van de beroepswerkzaamheid op enige andere wijze worden verkregen dan als terugbetaling van eigen kosten van de werkgever”.²⁴⁴⁹ Onder deze eigenlijke bezoldigingen vallen volgens de *Com.IB* de “normale wedden of lonen, bestaande uit per jaar, per maand, per veertien dagen, per week, per dag, per uur of op een andere wijze vastgestelde sommen” en “het jaarlijkse vakantiegeld”.²⁴⁵⁰ Bedoeld hier zijn niet alleen werknemers onderworpen aan de wetgeving op de arbeidsovereenkomsten, maar ook werknemers die onder een soortgelijk wettelijk of reglementair statuut vallen (zoals bijvoorbeeld ambtenaren, beroepsmilitairen en leden van de magistratuur).²⁴⁵¹ Er moet aldus worden nagegaan of bursalen werknemers zijn voor de personenbelasting en met andere woorden of zij arbeidsprestaties verrichten onder het gezag van een andere persoon of in dienstverband en

---

²⁴⁴⁸ Art. 31, eerste lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, “Alternatieve vormen van verloning: fiscale behandeling vanuit het standpunt van de werknemer” in P. HUMBET en I. VAN DE WOESTEYNE (eds.), *Sociaal en fiscaal recht: elck wat wils*, Mechelen, Kluwer, 2013, (365) 368; D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip: enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 58; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 367; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Limal, Anthemis, 2020, 32; C. HENDRICKX, *Rechtspraakoverzicht inkomstenbelasting 2014-2017*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 198; M. MAUS, *Personenbelasting. Materiële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 82; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 196; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2013*, Antwerpen, Maklu, 2013, 199.

²⁴⁴⁹ Art. 31, tweede lid WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, “Alternatieve vormen van verloning: fiscale behandeling vanuit het standpunt van de werknemer” in P. HUMBET en I. VAN DE WOESTEYNE (eds.), *Sociaal en fiscaal recht: elck wat wils*, Mechelen, Kluwer, 2013, (365) 368; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 372; N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Limal, Anthemis, 2020, 32; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 196; I. VAN DE WOESTEYNE, *Fiscaal recht in essentie 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 243.

²⁴⁵⁰ *Com.IB* nr. 31/5; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 375; F. VAN PRAET en J. BRUSSELMANS, “Bezoldigingen van werknemers”, in L. MAES en N. PLETS (eds.), *Handboek personenbelasting 2019*, Mechelen, Kluwer, 2019, (531) 535 en 539; I. VAN DE WOESTEYNE, *Fiscaal recht in essentie 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 244.

²⁴⁵¹ *Com.IB* nr. 23/44 en 23/45.

daarvoor een beloning ontvangen. Men spreekt in deze context ook wel van een dienstbetrekking.²⁴⁵²

749. Bursalen gaan specifiek een beursovereenkomst aan met de universiteit of het FWO. Het is duidelijk dat zij bepaalde prestaties verrichten, met name het voorbereiden van een proefschrift, het vervullen van (beperkte) onderwijstaken en het volgen van een doctoraatsopleiding. De beloning die zij daarvoor ontvangen bestaat in eerste instantie uit een maandelijkse doctoraatsbeurs, aangevuld met vakantiegeld en een eindejaarspremie. De juridische kwalificatie van de vergoeding zou daarbij niet van belang zijn.²⁴⁵³ De *Com.IB* verwijst expliciet naar de normale wedden of lonen bestaande uit per maand vastgestelde sommen en het jaarlijkse vakantiegeld wat een indicatie geeft over de kwalificatie van de ontvangen vergoedingen in de richting van bezoldigingen van werknemers. Sterker nog, bursalen ontvangen daarnaast van de universiteit nog andere extralegale voordelen die meestal met werknemers worden geassocieerd: de (gedeeltelijke) terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, een fietsvergoeding, ecocheques en een gratis hospitalisatieverzekering (die vervolgens onder bepaalde voorwaarden worden vrijgesteld van belasting).

750. Rest dan nog de vraag of dit alles wel gebeurt in ondergeschikt verband. Het uitoefenen van gezag houdt de bevoegdheid in om leiding te geven en toezicht te houden, zonder dat deze bevoegdheid noodzakelijkerwijs moet worden uitgeoefend. Het bestaan van een gezagsverhouding is bovendien niet onverenigbaar met een zekere mate van vrijheid, zelfstandigheid en persoonlijke verantwoordelijkheid bij de uitoefening van de activiteiten. Het volstaat dat de werkgever het recht heeft zijn gezag uit te oefenen door bevelen te geven en toezicht te houden.²⁴⁵⁴ Ondanks het feit dat duidelijk wordt aangegeven dat de beurs geen belastbare bezoldiging is voor prestaties verricht in opdracht van de universiteit, kan hier op zijn minst discussie over bestaan. Zoals reeds eerder werd toegelicht bij de uiteenzetting van het Europese werknemersbegrip (*supra*

---

²⁴⁵² I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 365; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 195; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2013*, Antwerpen, Maklu, 2013, 198.

²⁴⁵³ D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip*, Gent, Larcier, 2010, 126.

²⁴⁵⁴ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 366.

randnummer 723) bestaat er een mogelijkheid tot controle die zich veruitwendigt in het gegeven dat het onderwerp van het proefschrift in overleg met de promotor wordt vastgesteld, het doctoraatsdossier moet worden goedgekeurd door de faculteitsraad, bursalen (bepaalde) toegewezen onderwijsopdrachten krijgen, de doctoraatscommissie toeziet op de vorderingen van het doctoraatswerk en daarover rapporteert aan de faculteitsraad, zij een negatief advies voor verlenging kan geven na het tweede jaar en toelating moet geven tot de verdediging. In een arrest van het Hof van beroep te Gent de dato 28 november 2006 werd het uitbetalen van vakantiegeld bovendien gezien als een aanwijzing voor het bestaan van een band van ondergeschiktheid.²⁴⁵⁵

751. Daartegenover beschikt de doctorandus over een grote vrijheid inzake de inhoud van het proefschrift, de te volgen doctoraatsopleiding, maar ook over het tijdschema en de plaats waar het werk wordt uitgevoerd. Dit zouden met name de elementen zijn om te argumenteren dat de voorbereiding van het proefschrift niet in opdracht van de universiteit gebeurt. Deze elementen zijn evenwel afhankelijk van de feitelijke situatie: bepaalde bursalen zullen met hun promotor bijvoorbeeld wel een vast uurrooster afspreken terwijl anderen hierin volledig worden vrijgelaten, bepaalde bursalen zullen een zeer intensieve begeleiding ontvangen terwijl anderen meer zelfstandig te werk zullen moeten gaan,... In de praktijk wordt overigens hetzelfde gezag uitgeoefend op assistenten en bursalen, waarbij assistenten alleszins worden geacht te zijn tewerkgesteld in een dienstbetrekking. Het realiteitsbeginsel in *fiscalibus* stelt in ieder geval dat belastingen moeten worden geheven conform de "juridische werkelijkheid".²⁴⁵⁶

752. In dat verband creëert de Nederlandse rechtspraak enkele interessante bedenkingen. Zo worden in een arrest van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 23 april 2013 een aantal elementen aangehaald om niet te besluiten tot een gezagsverhouding tussen de promotiestudent en de universiteit: de vrijheid in de keuze van het onderwerp, het feit dat de intellectuele eigendomsrechten van het proefschrift bij de promotiestudent berusten en het niet verplicht geven van

---

²⁴⁵⁵ Gent 28 november 2006, *FJF* 2007, 710.

²⁴⁵⁶ N. VAN DAMME, "Het realiteitsbeginsel in *fiscalibus*: over juridische werkelijkheid, simulatie, fiscaal misbruik en fiscale wetsontduiking, *TFR* 2021, (283) 284.

onderwijs.²⁴⁵⁷ De Hoge Raad stelde in een eerder arrest van 14 april 2006 (toen de verhouding tussen de promotiestudent en de universiteit nog op een andere manier werd ingevuld en zij dus ook onderwijstaken vervulden) dat deze promotiestudenten net een belangrijke bijdrage leveren aan het oogmerk van een universiteit, met name het genereren van onderzoek in de vorm van artikelen en boeken evenals het geven van onderwijs.²⁴⁵⁸ Wanneer we deze gegevens transponeren naar Vlaanderen, beschikken bursalen inderdaad over een grote vrijheid inzake de inhoud van het proefschrift. Het is daarentegen niet zo dat de intellectuele eigendomsrechten uitsluitend bij de doctorandus berusten. De CHO bepaalt met name dat vermogensrechten op vindingen in het kader van de uitgevoerde onderzoekstaken uitsluitend toekomen aan de universiteit.²⁴⁵⁹ In het valorisatiereglement van de universiteiten wordt evenwel een verdeelsleutel vooropgesteld met betrekking tot de inkomsten die uit deze vermogensrechten voortvloeien.²⁴⁶⁰ Bursalen zijn tevens verplicht zich naar vastgestelde onderwijstaken te schikken. Dit maakt dat de rechtspositie van bursalen in Vlaanderen en promotiestudenten in Nederland toch aanzienlijk verschilt.

753. Hoewel de meeste rechtspraak en rechtsleer spreekt van een ondergeschikt verband, zijn een aantal argumenten terug te vinden die zulk ondergeschikt verband afzwakken in de richting van een band van afhankelijkheid. Zo kan worden verwezen naar enkele arresten waaruit blijkt dat een band van afhankelijkheid is vereist zonder zover te hoeven gaan dat er noodzakelijkerwijs ook een ondergeschikt verband bestaat in de strikte betekenis van het begrip.²⁴⁶¹ Volgens M. MAUS zou de ondergeschiktheid op zich geen begripsbepalende vereiste zijn voor bezoldigingen van werknemers, aangezien ook de wedden van

---

²⁴⁵⁷ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 april 2013, www.rechtspraak.nl; Adv.RvS. nr. W05.15.0211/I bij het besluit experiment promotieonderwijs, *Staatscourant* 2016, nr. 6247, 5; B. JONGBLOED, F. KAISER en A. KOTTMAN, *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>, 18-19; Nota van toelichting bij het besluit experiment promotieonderwijs.

²⁴⁵⁸ Hoge Raad 14 april 2006, *JOL* 2006, 234; PNN, *Position paper: bursalen en afwijkende aanstellingsvormen*, <https://www.hetpnn.nl/2014/01/26/pnn-position-paper-bursary-system/>.

²⁴⁵⁹ Art. IV.48 CHO.

²⁴⁶⁰ Zie bijvoorbeeld Associatie Universiteit – Hogescholen Limburg, Valorisatiereglement AUHL, aanmelding, bescherming en valorisatie van onderzoeksresultaten, Raad van Bestuur AUHL dd. 11 oktober 2018.

²⁴⁶¹ Cass. 23 november 1965, *Pas.* 1966, 399; Cass. 15 oktober 1971, *Pas.* 1972, 158; Bergen 7 februari 2018, www.fisconetplus.be; P. COPPENS en A. BAILLEUX, *Droit fiscal : les impôts sur les revenus*, Brussel, Larcier, 1985, 121.

universiteitsprofessoren (die genieten van academische vrijheid) en de leden van de rechterlijke macht (die onafhankelijk opereren en benoemd zijn voor het leven) daartoe behoren, nu zij in dienst van de universiteit/de staat arbeid verrichten.²⁴⁶² D. DESCHRIJVER stelt in deze context de vraag of een juridische verhouding van ondergeschiktheid fiscaal (nog) wel vereist is. Hij verwijst naar artikel 31, lid 5 WIB 92 dat de wedden van de leden van de bestendige deputatie eveneens als bezoldigingen van werknemers kwalificeert. Daarbij is geen band van ondergeschiktheid voorhanden zoals vereist is in het arbeidsrecht waardoor ook personen die inhoudelijk over veel meer handelingsautonomie beschikken als werknemers in de strike zin van het woord in aanmerking zouden komen. Daarnaast wordt de terugbetaling van kosten verbonden aan de uitoefening van het ambt van de leden van de bestendige deputatie niet als een belastbare bezoldiging beschouwd. Er wordt niet gesproken over kosten eigen aan de werkgever waardoor zou worden bevestigd dat een juridische verhouding van ondergeschiktheid niet noodzakelijk is om fiscaal van een werknemer te kunnen spreken. Een band van afhankelijkheid zou namelijk volstaan.²⁴⁶³

754. Dat er formeel geen sprake is van een arbeidsovereenkomst doet geen afbreuk aan het feit dat een vergoeding wordt voorzien en dat prestaties worden geleverd onder een zekere vorm van gezag. Het zou voldoende zijn dat het voordeel in verband staat met de beroepsactiviteit of dat de oorsprong ervan in het uitoefenen van de beroepsactiviteit ligt.²⁴⁶⁴ Het belastbare karakter kan enkel worden weerlegd indien het voordeel een andere reden heeft dan de arbeidsbetrekking of ook had kunnen worden bekomen buiten de desbetreffende beroepsactiviteit.²⁴⁶⁵ Alleen wanneer de vergoedingen worden toegekend om redenen die volledig buiten de arbeidsrelatie liggen, zou het niet gaan om belastbare bezoldigingen.²⁴⁶⁶

---

²⁴⁶² M. MAUS, *Personenbelasting. Materiële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 82.

²⁴⁶³ D. DESCHRIJVER, *Het fiscale loonbegrip: enige nadere beschouwingen over inhoud evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 71.

²⁴⁶⁴ Antwerpen 25 november 2014, *FJF* 2016, 50; Rb. Luik 25 februari 2016, *FJF* 2017, 309.

²⁴⁶⁵ N. WELLEMANS, *Alternatieve verloning. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Limal, Anthemis, 2020, 33; F. VANISTENDAEL, "Sociaal en fiscaal loon" in *Liber amicorum prof dr. R. Blanpain*, Brugge, Die Keure, 1998, (589) 597.

²⁴⁶⁶ F. VANISTENDAEL, "Sociaal en fiscaal loon" in *Liber amicorum prof dr. R. Blanpain*, Brugge, Die Keure, 1998, (589) 599.

755. Opgemerkt kan worden dat ook opleidingsovereenkomsten aanleiding kunnen geven tot de belasting van beloningen als bezoldigingen van werknemers. Hierbij is het didactisch element doorslaggevend. De arbeid is er dan in de eerste plaats op gericht een beroepskennis te verwerven die de persoon in kwestie later in staat moet stellen om in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien (de arbeid zou evenwel niet gericht zijn op zijn actueel levensonderhoud).²⁴⁶⁷ De vergoeding zou bijgevolg niet worden beschouwd als een tegenprestatie voor de verrichte arbeid, maar eerder als een aanmoediging voor het volgen van een opleiding. Vanuit fiscaal oogpunt zou de rechtstreekse vergoeding van arbeid ook niet noodzakelijk worden geacht om belastbaar te zijn. Het is voldoende dat de arbeid of dienstbetrekking aan de oorsprong ligt van de vergoeding.²⁴⁶⁸ Men zou dus kunnen argumenteren dat de doctoraatsbeurs kan worden gezien als een aanmoediging voor de voorbereiding van het proefschrift en de te volgen doctoraatsopleiding. De beurs is evenwel gericht op het actuele levensonderhoud van de doctorandus, wat deze visie gedeeltelijk onderuit haalt.

756. De uiteenzetting hierboven toont aan dat er duidelijk discussie kan bestaan over het voorhanden zijn van een gezagsverhouding (band van afhankelijkheid) tussen de bursaal en de promotor/universiteit, wat bepalend is voor de belasting van inkomsten als bezoldigingen van werknemers. Echter, wanneer een dergelijke gezagsverhouding niet wordt aangenomen, is het verhaal nog niet afgelopen en moet worden gekeken naar de **baten** onder artikel 27 WIB 92. Dit artikel definieert baten als "*alle inkomsten uit een vrij beroep, een ambt of post en alle niet als winst of als bezoldiging aan te merken inkomsten uit een winstgevende bezigheid*".²⁴⁶⁹ Een winstgevende bezigheid wordt door de *Com.IB* omschreven als een geheel van verrichtingen die voldoende talrijk en verbonden zijn om een gewone en voortgezette bezigheid uit te maken en die, vallend buiten de grenzen van het normale beheer van het privévermogen, een beroepskarakter

---

²⁴⁶⁷ *Com.IB* nr. 23/15 en 23/16.

²⁴⁶⁸ I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 368.

²⁴⁶⁹ Art. 27 WIB 92; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 319; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 186; I. VAN DE WOESTEYNE, *Fiscaal recht in essentie 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 227.

hebben.²⁴⁷⁰ Dit kan worden aangetoond door feitelijke gegevens zoals onder meer het aantal, de onderlinge verbondenheid, de aard en de snelle opeenvolging van de gedane verrichtingen. Daarnaast zou ook de belangrijkheid ervan, de organisatie die ze impliceren, de omstandigheid dat ertoe is overgegaan met behulp van ontleende gelden en in samenwerking tussen twee of meer personen en het feit dat een nevenactiviteit nauw verband houdt met de hoofdactiviteit van de belastingplichtige in aanmerking moeten worden genomen.²⁴⁷¹ Er wordt verduidelijkt dat een winstgevende bezigheid beroepsmatig is als zij bestaat uit een geheel van voldoende onderling verbonden verrichtingen om doorlopend en gewoon genoemd te worden. Het zou niet vereist zijn dat de handelingen zijn ingegeven door een winstoogmerk en dat zij gepaard gaan met een zekere organisatie. De bedoeling van diegene die de inkomsten verkrijgt is zonder belang. Het winstgevend element verwijst uitsluitend naar het resultaat van de operatie en niet naar het inzicht van diegene die de activiteit uitoefent. Het al dan niet bestaan van investeringen kan evenmin uitsluitel geven over het beroepsmatige karakter van de beoogde handelingen.²⁴⁷²

757. Er werd al geargumenteed dat het doctoraatstraject, ondanks de verplichting om een doctoraatsopleiding te volgen, voldoende frequente en samenhangende handelingen kent door het voeren van onderzoek en het vervullen van onderwijstaken, waarbij onderzoeks- en onderwijsvaardigheden in dat opzicht noodzakelijk worden geacht. Omwille van de aanzienlijke tijdsbesteding die men hieraan wijdt, kan bezwaarlijk worden gesteld dat de handelingen binnen het normale beheer van het privé-vermogen vallen. Alle feitelijke omstandigheden wijzen ook in die richting. Het gaat om een voltijdse bezigheid waarbij handelingen inzake onderzoek en onderwijs zodanig intensief worden gecombineerd dat zij een gewone en voortgezette bezigheid uitmaken. Er

---

²⁴⁷⁰ *Com.IB* nr. 23/35; Luik 5 april 1973, *Bull.Bel.* nr. 518, 961; Cass. 7 december 2000, *FJF* 2001, 626; Cass. 22 februari 2019, *FJF* 2019, 172; Gent 22 december 2015, *FJF* 2016, 300; Gent 2 juni 2020, *Fisc.Koer.* 2020, 323; Brussel 17 mei 2018, *FJF* 2019, 59; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 320; M. MAUS, *Personenbelasting. Materiële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 80; I. VAN DE WOESTEYNE, *Fiscaal recht in essentie 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 228; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2013*, Antwerpen, Maklu, 2013, 1200; P. LAUWERS, "Het begrip beroepswerkzaamheid in de inkomstenbelastingen", *TFR* 1992, (95) 107; E. HAZARD, "Onderscheid winstgevende bezigheid – occasionele bezigheid", *AFT* 1994, (254) 254.

²⁴⁷¹ *Com.IB* nr. 23/36.

²⁴⁷² *Com.IB* nr. 23/38; Brussel 30 april 1993, *FJF* 1994, 84.

is daarbij geen sprake van investeringen of een winstoogmerk, maar dit blijkt geenszins doorslaggevend te zijn in het beroepsmatige karakter van de activiteit. Bijgevolg moet worden besloten dat het voeren van doctoraatsonderzoek en alles wat daarmee gepaard gaat, kadert binnen een beroepswerkzaamheid. Belastbare baten omvatten onder meer de ontvangsten waarmee de geldsommen worden bedoeld die aan de belastingplichtige zijn toegekend wegens handelingen behorend tot zijn professionele activiteiten.²⁴⁷³

2.1.3.2 Artikel 90, 2° WIB 92: subsidies aan geleerden

758. Artikel 90, 2° WIB 92 bepaalt dat als diverse inkomsten moeten worden beschouwd: *“prijzen en gedurende twee jaar ontvangen subsidies, voor de schijf boven 4.140 euro, en andere subsidies, renten of pensioenen die door Belgische of vreemde openbare machten of openbare instellingen, zonder winstoogmerken zijn toegekend aan geleerden, schrijvers of kunstenaars, met uitzondering van de sommen die zijn betaald of toegekend als bezoldiging van bewezen diensten en beroepsinkomsten zijn”*.²⁴⁷⁴ *“De koning stelt, bij een in ministerraad overlegd besluit, onder de voorwaarden die hij bepaalt, de prijzen en subsidies vrij die zijn toegekend door de instellingen die hij erkent”*.²⁴⁷⁵ Artikel 53 KB/WIB 92 stelt de voorwaarden vast waaraan moet worden voldaan opdat voorgenoemde prijzen en subsidies (toegekend door erkende instellingen) worden vrijgesteld:

- *“Uitzonderlijke verdiensten belonen of uitzonderlijke inspanningen mogelijk maken op het stuk van wetenschappelijk onderzoek, de kunsten of de letteren;*
- *Toegekend zijn in omstandigheden die aan de geleerden, aan de schrijvers en aan de kunstenaars ruime mogelijkheden bieden tot persoonlijk initiatief op het gebied van de voortzetting of de uitvoering van hun studies, opzoeken, werken of kunstuitingen;*
- *Belangeloos worden toegekend, derwijze dat iedere staat van afhankelijkheid van de verkrijger tegenover de schenker en elke compensatie ten voordele van deze laatste uitgesloten is;*

---

²⁴⁷³ Art. 27 WIB 92, *Com.IB* nr. 27/2; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 322; I. VAN DE WOESTEYNE, *Fiscaal recht in essentie 2020*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 229-230.

²⁴⁷⁴ Art. 90,2°, eerste lid WIB 92.

²⁴⁷⁵ Art. 90,2°, tweede lid WIB 92.

- *Noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks gefinancierd worden door Belgische of buitenlandse nijverheids-, handels- of landbouwondernemingen, die op één of andere wijze voordeel kunnen halen uit de beloonde of gesubsidieerde werken, opzoeken, studies of kunstuitingen*".²⁴⁷⁶

De universiteiten en het FWO worden daarbij beschouwd als erkende instellingen.²⁴⁷⁷

759. Doctoraatsbeurzen zouden in principe ook kunnen worden gezien als subsidies toegekend aan geleerden voor zover zij niet worden gekwalificeerd als bezoldiging van bewezen diensten en dus beroepsinkomsten zijn. Zij zouden vervolgens een vrijstelling kunnen genieten op grond van artikel 53 KB/WIB 92. De voorwaarde die stelt dat de subsidies belangeloos moeten worden toegekend en iedere staat van afhankelijkheid tussen de verkrijger en de schenker is uitgesloten, kan evenwel aanleiding geven tot discussie nu al verschillende argumenten werden gegeven die een dergelijke staat van afhankelijkheid aantonen (*supra* randnummers 750-753). We nemen echter de stelling in dat de doctoraatsbeurs van bursalen als een beroepsinkomen (onder artikel 31 dan wel 27 WIB 92) moet worden belast waardoor de diverse inkomsten buiten het vizier blijven. Om deze reden wordt niet verder ingegaan op de specifieke componenten uit de artikelen 90, 2° WIB en 53 KB/WIB 92. Merk op dat artikel 90, 1° WIB 92 hier ook nog zou kunnen worden besproken als *catch-all* bepaling, maar omwille van diezelfde reden dat we de kwalificatie van de doctoraatsbeurs als beroepsinkomen naar voren schuiven, zal hier evenzeer niet op worden ingegaan.

2.1.4 Schending van het fiscaal legaliteitsbeginsel in de toepassing van de wet

760. Voorgaande overwegingen tonen aan dat doctoraatsbeurzen niet per definitie moeten worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de personenbelasting. Zo kan worden aangenomen dat zij als beroepsinkomsten belastbaar zijn onder de categorie bezoldigingen van werknemers (artikel 31 WIB

---

²⁴⁷⁶ Art. 53, § 1 KB/WIB 92; F. VANDENBERGHE, *Handboek personenbelasting 2013*, Antwerpen, Maklu, 2013, 942-943.

²⁴⁷⁷ Art. 53, § 2 KB/WIB 92.

92) dan wel baten (artikel 27 WIB 92), afhankelijk van het feit of het bestaan van een gezagsrelatie wordt aanvaard. De *Com.IB* en de circulaires schuiven daarentegen naar voren dat de doctoraatsbeurs wordt toegekend voor het vervolmaken van een studie. Dit alles heeft te maken met de moeilijke kwalificatie van het doctoraat van bursalen als een studie dan wel een eerste jobervaring, waarbij de grens tussen beide alsmaar vervaagt. Dit ligt in lijn met de bedenkingen die op Europees niveau werden gemaakt nu doctorandi op bepaalde vlakken als studenten worden aangezien en op bepaalde vlakken als professionelen. Historisch gezien zou men een doctoraatsbeurs als ware het een studiebeurs inderdaad niet kunnen gelijkstellen met bezoldigingen van werknemers (of baten) dan wel diverse inkomsten. In het eerste hoofdstuk werd immers al aangehaald dat in het verleden minder richtlijnen voorhanden waren in verband met het doctoraatstraject (*supra* randnummer 101), waardoor het goed kan zijn dat de begeleiding van doctorandi en voornamelijk bursalen veel minder intensief was en zij dus een grotere vrijheid hadden in de keuze van de inhoud, het tijdschema en de plaats van het werk. Daarnaast was er ook geen (of slechts beperkt) sprake van extralegale voordelen zoals vakantiegeld, een eindejaarstoelage, ecocheques, een fietsvergoeding, de (gedeeltelijke) terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, een gratis hospitalisatieverzekering,...

761. Vandaag is het doctoraat van bursalen eerder uitgegroeid tot een eerste jobervaring, ook al ontvangt men hiervoor een beurs. De vereisten voor het behalen van een doctoraat zowel langs de zijde van de doctorandus als langs de zijde van de promotor/universiteit (zoals onder meer het volgen van een doctoraatsopleiding, de controle en begeleiding van de doctorandus,...) zijn veel intensiever geworden. Bovengenoemde vereisten voor het behalen van een doctoraat zijn bovendien exact hetzelfde voor assistenten als voor bursalen waardoor zij bijgevolg aan eenzelfde "gezag" van de promotor/universiteit zijn onderworpen. Dit wordt nog versterkt door de mogelijkheid tot omzetting van een assistentenstatuut in een bursaalstatuut wanneer men nog geen 365 dagen als assistent voor de universiteit heeft gewerkt (*supra* randnummer 740). Daarmee wordt met name aangetoond dat er in de praktijk geen wezenlijk verschil bestaat in de "job" van een assistent en de "job" van een bursaal. Daarbij komt nog dat

de groep van bursalen (hier bedoeld bursalen met financiering van de universiteit of het FWO) vroeger wel een salaris ontving (*supra* randnummer 44). Ook wanneer de voorwaarden voor de belastingvrijstelling van de doctoraatsbeurs niet worden voldaan, kan de universiteit de doctorandus alsnog aanwerven op een BOF-mandaat via een arbeidsovereenkomst voor exact hetzelfde werk. Dit maakt dat de fiscale administratie vandaag oneigenlijk gebruik maakt van de *Com.IB* en de circulaires door doctoraatsbeurzen onder de noemer van studiebeurzen niet te belasten, terwijl zij duidelijk zijn geëvolueerd naar een eerste jobervaring. Concreet schendt de fiscale administratie het fiscaal legaliteitsbeginsel in de toepassing van de wet.

2.1.5 Legaliteitsbeginsel versus vertrouwensbeginsel: contra legem toepassing?

762. Algemeen kan worden gesteld dat het Hof van Cassatie slechts uitzonderlijk een *contra legem* toepassing van rechtsregels toelaat op grond van het vertrouwensbeginsel.²⁴⁷⁸ Laatstgenoemd beginsel houdt in dat de burger moet

---

²⁴⁷⁸ Het Hof van Cassatie stelde in zijn arrest van 27 maart 1992 dat de beginselen van behoorlijk bestuur (waaronder het rechtszekerheidsbeginsel) ook gelden ten aanzien van het fiscaal bestuur. Sindsdien zijn verschillende arresten geveld die het spanningsveld tussen het legaliteitsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel duiden. Volgens een meerderheidsvisie in de rechtsleer zou de zienswijze van het Hof gebaseerd zijn op de stelling dat aan het vertrouwensbeginsel slechts wettelijke en geen grondwettelijke waarde moet worden toegekend. Als zijnde een wettelijk beginsel zou het niet tegen de wet kunnen ingaan. Het Hof zou de toepassing van het vertrouwensbeginsel beperken tot feitenkwesties; Zie Cass. 27 maart 1992, *Arr.Cass.* 1991-1992, 727; Cass. 3 november 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1710; Cass. 6 november 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1717; Cass. 3 juni 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1421; Cass. 16 mei 2003, *Arr.Cass.* 2003, 1204; Cass. 11 juni 2004, *Arr.Cass.* 2004, 1046; Cass. 30 mei 2008, *Arr.Cass.* 2008, 1402; Cass. 1 maart 2010, *Arr.Cass.* 2010, 593; E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, *juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 297; A. BELLENS, "De verhouding tussen het rechtszekerheidsbeginsel en het legaliteitsbeginsel", *RABG* 2010, (1260) 1260-1261; B. COOPMAN, "Rechtspraak na het cassatiearrest van 27 maart 1992", www.monkey.be; V. DAUGINET en B. AMEYE, "Rechtszekerheid, vertrouwensbeginsel en goede trouw. Europeesrechtelijke doorwerking in de Belgische rechtsorde", *AFT* 2009, (3) 24-26; S. VAN CROMBRUGGE, "Voorrang legaliteitsbeginsel op vertrouwensbeginsel", *Fiscoloog* 2009, (10) 10; C. BUYSSE, "Legaliteitsbeginsel primeert", *Fiscoloog* 2000, (10) 10; S. VAN CROMBRUGGE, "Cassatie over vertrouwensbeginsel: weinig nieuws", *Fiscoloog* 2001, (1) 1; S. VAN CROMBRUGGE, "Geen onwettige vrijstelling op grond van behoorlijk bestuur", *Fiscoloog* 2008, (6) 6; S. VAN CROMBRUGGE, "Vertrouwensbeginsel versus legaliteitsbeginsel", *Fiscoloog* 2002, (9) 9; S. VAN CROMBRUGGE, "Vertrouwensbeginsel versus legaliteitsbeginsel", *fiscoloog* 2005, (11) 11; S. VAN CROMBRUGGE, "Onwettig akkoord over rechtskwestie en vertrouwensbeginsel", *Fiscoloog* 2001, (6) 6; C. BUYSSE, "Legaliteitsbeginsel versus rechtszekerheidsbeginsel", *Fiscoloog* 2000, (9) 9; X., "Vertrouwensbeginsel heeft voorrang", *Fiscoloog* 2000, (7) 7; C. BUYSSE, "Biedt vertrouwensbeginsel soms wel soelaas in contra legem-situaties?", *Fiscoloog* 2010, (9) 9; X., "Vertrouwensbeginsel", *Fiscoloog* 2002, (13) 13; C. BUYSSE, "Vertrouwensbeginsel", *Fiscoloog* 2005, (9) 9; C. BUYSSE, "Vertrouwensbeginsel", *Fiscoloog* 2001, (9) 9; S. PLAS, "Tegenwettelijke verwachtingen in fiscalibus" in *Goed vaderschap*, Gent, Larcier, 2017, (125) 128-129; I.

kunnen vertrouwen op wat door hem niet anders kan worden opgevat dan als een vaste gedrags- of beleidsregel van de overheid, *in casu* de fiscale administratie. Daaruit volgt dat de door de fiscale administratie opgewekte gerechtvaardigde verwachtingen in de regel moeten worden gehonoreerd.²⁴⁷⁹ Bovenstaande zienswijze van het Hof van Cassatie lijkt echter onder druk te komen staan door de rechtspraak van het HvJ. In het arrest *Elmeka*²⁴⁸⁰ werd namelijk de voorrang van het rechtszekerheidsbeginsel geponereerd voor wat betreft de uitvoering van unierechtelijke bevoegdheden (weliswaar onder de voorwaarde dat de belastingplichtige te goeder trouw is).²⁴⁸¹ Sommige auteurs, waaronder V.

VEROUGSTRAETE, J.-F. LECLERCQ, A. BOSSUYT en T. ERNIQUIN (Commissie voor het jaarverslag), *Jaarverslag van het Hof van Cassatie van België 2002-2003*, www.cass.be, 128; P. POPELIER, "Het vertrouwensbeginsel versus het legaliteitsbeginsel: het kalf is half verdrongen, maar wanneer dempt men de put?", *AFT* 2013, (50) 50-51; K. ROSSIGNOL, "Vertrouwens- versus legaliteitsbeginsel. Het 'salomonsoordeel' van de Gentse rechter van eerste aanleg", *Not.Fisc.M.* 2012, (251) 253; F. VANBIERVIET, "Het vertrouwensbeginsel vs. het legaliteitsbeginsel", *TFR* 2000, (19) 20; H. VANDEBERGH, "Het vertrouwensbeginsel volgens het Europees Hof van Justitie", *TFR* 2007, (1029) 1029; H. VANDEBERGH, "Over 'afspraken met de fiscus' en het conflict tussen legaliteitsbeginsel, vertrouwensbeginsel en gelijkheidsbeginsel", *TFR* 2010, (779) 780; H. VANDEBERGH, "Grenzen aan de toepassing van het vertrouwensbeginsel", *TFR* 2003, (211) 211; F. VERMEERSCH, "Het vertrouwensbeginsel in het fiscaal recht", *AFT* 2010, (38) 51-52; W. DEFOOR, "(Administratieve) belofte maakt schuld: de toepassing van administratieve richtlijnen contra legem als toonbeeld van fiscale fair play", *TFR* 2005, (761) 763; C. PARMENTIER, "Le principe de confiance légitime confronté au principe de légalité en droit fiscal", *JLMB* 2015, (83) 83; R. VAN DEN EECKHAUT, "Het legaliteitsbeginsel en het openbare orde-karakter van de fiscale wet/strijdigheid tussen het legaliteitsbeginsel en het vertrouwensbeginsel", *Fisc.Koer.* 1997, (313) 314-316.

²⁴⁷⁹ Cass. 27 maart 1992, *Arr.Cass.* 1991-1992, 727; V. DAUGINET en B. AMEYE, "Rechtszekerheid, vertrouwensbeginsel en goede trouw. Europeesrechtelijke doorwerking in de Belgische rechtsorde", *AFT* 2009, (3) 24; B. PEETERS, "Het rechtszekerheidsbeginsel in het fiscaal recht. Verduidelijking van het begrip gerechtvaardigde verwachting", *TFR* 2001, (167) 168; S. PLAS, "Tegenwettelijke verwachtingen in fiscalibus" in *Goed vaderschap*, Gent, Larcier, 2017, (125) 125; K. ROSSIGNOL, "Vertrouwens- versus legaliteitsbeginsel. Het 'salomonsoordeel' van de Gentse rechter van eerste aanleg", *Not.Fisc.M.* 2012, (251) 254; H. VANDEBERGH, "Het vertrouwensbeginsel", *TFR* 2017, (285) 286; H. VANDEBERGH, "Over 'afspraken met de fiscus' en het conflict tussen legaliteitsbeginsel, vertrouwensbeginsel en gelijkheidsbeginsel", *TFR* 2010, (779) 780; F. VERMEERSCH, "Het vertrouwensbeginsel in het fiscaal recht", *AFT* 2010, (38) 40; E. BUYSSE, "Het sluiten van akkoorden met de fiscus: voorzichtigheid geboden!", *RABG* 2006, (1284) 1285-1286; W. DEFOOR, "(Administratieve) belofte maakt schuld: de toepassing van administratieve richtlijnen contra legem als toonbeeld van fiscale fair play", *TFR* 2005, (761) 762; C. PARMENTIER, "Le principe de confiance légitime confronté au principe de légalité en droit fiscal", *JLMB* 2015, (83) 83.

²⁴⁸⁰ HvJ 14 september 2006, nr. C-181/04, C-182/04 en C-183/04, *Elmeka*.

²⁴⁸¹ E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, *juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 482; J. VAN DYCK, "Vertrouwensbeginsel: vinden Cassatie en EU-Hof elkaar?", *Fiscoloog* 2011, (3) 3; J. VAN DYCK, "Wint vertrouwensbeginsel het dan toch van legaliteitsbeginsel?", *Fiscoloog* 2016, (1) 1; H. VANDEBERGH, "Het vertrouwensbeginsel volgens het Europees Hof van Justitie", *TFR* 2007, (1029) 1029-1031; F. VERMEERSCH, "Het vertrouwensbeginsel in het fiscaal recht", *AFT* 2010, (38) 54-55; X., "Rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel geldt ook in fiscalibus", *Fisc.Koer.* 2009, (553) 554-555.

Daarnaast is er ook een tendens om het legaliteitsbeginsel op het vertrouwensbeginsel te laten primeren op grond van het eerste protocol bij het EVRM; S. PLAS, "Tegenwettelijke verwachtingen in fiscalibus" in *Goed vaderschap*, Gent, Larcier, 2017, (125) 132-133; P. POPELIER, "Het

DAUGINET en B. AMEYE, leiden hieruit af dat het Hof van Cassatie ook zijn standpunt zou moeten wijzigen op het vlak van directe belastingen. Zij stellen in eerste instantie dat het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel zonder meer doorwerken in de Belgische rechtsorde voor het communautaire recht (dus vooral op het vlak van de indirecte belastingen zoals bijvoorbeeld btw). Daarnaast vinden deze beginselen ook doorwerking in de Belgische rechtsorde in de mate dat de Europese verdragen raken aan het belastingrecht (vrij verkeer, werking van de interne markt, gelijkheidsbeginsel,...).²⁴⁸² Tenslotte nemen zij aan dat het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel overeenkomstig de rechtspraak van het HvJ deel uitmaakt van de communautaire rechtsorde waardoor het via de primauteit van het supranationaal recht op het nationaal recht zou moeten worden toegepast in alle rechtsdomeinen, met inbegrip van de directe belastingen.²⁴⁸³

763. In de rechtspraak en de rechtsleer werd specifiek ingegaan op de vraag of de *Com.IB* en de circulaires *contra legem* mogen of moeten worden toegepast. Men neemt aan dat circulaires (maar hetzelfde geldt voor de *Com.IB*) geen bindende rechtskracht hebben ten opzichte van de belastingplichtige en de rechter.²⁴⁸⁴ Zij zijn wel bindend voor ambtenaren op grond van hun hiërarchische

---

vertrouwensbeginsel versus het legaliteitsbeginsel: het kalf is half verdrongen, maar wanneer dempt men de put?", *AFT* 2013, (50) 52.

²⁴⁸² S. PLAS, "Tegenwettelijke verwachtingen in fiscalibus" in *Goed vaderschap*, Gent, Larcier, 2017, (125) 132.

²⁴⁸³ V. DAUGINET en B. AMEYE, "Rechtszekerheid, vertrouwensbeginsel en goede trouw. Europeesrechtelijke doorwerking in de Belgische rechtsorde", *AFT* 2009, (3) 37-38; S. PLAS, "Tegenwettelijke verwachtingen in fiscalibus" in *Goed vaderschap*, Gent, Larcier, 2017, (125) 134-135; M. MORIS, "Le droit au respect de la sécurité juridique et autres principes de bonne administration en droit fiscal ou la consécration de l'insécurité juridique?", *JDF* 2002, (129) 152; H. VANDEBERGH, "Over "afspraken met de fiscus" en het conflict tussen legaliteitsbeginsel, vertrouwensbeginsel en gelijkheidsbeginsel", *TFR* 2010, (779) 790.

²⁴⁸⁴ Cass. 22 november 1949, *Pas.* 1950, I, 82; Cass. 3 maart 1977, *Pas.* 1977, I, 701; Cass. 19 november 1981, *JDF* 1982, 88; Cass. 21 mei 1982, *Rév.Gen.Fisc.* 1983, 199; Cass. 19 februari 1998, *FJF* 1998, 233; Cass. 4 juni 1998, *AFT* 1998, 351; Cass. 20 juni 2002, *FJF* 2002, 218; Brussel 17 februari 1981, *JDF* 1981, 168; Brussel 7 juni 1988, *Fisc.Koer.* 1988, 339, noot L. VANHEESWIJCK; Bergen 9 maart 1990, *FJF* 1990, 207; Bergen 24 juli 1990, *AFT* 1991, 96; Brussel 7 mei 1991, *FJF* 1991, 243; Bergen 4 maart 1994, *Fisc.Koer.* 1994, 324; Antwerpen 18 maart 1996, *AFT* 1996, 414; V. DAUGINET en B. AMEYE, "Rechtszekerheid, vertrouwensbeginsel en goede trouw. Europeesrechtelijke doorwerking in de Belgische rechtsorde", *AFT* 2009, (3) 33; T. DE CLERCK, "Taal: de rechtsonzekerheid van het fiscaal recht?", *TFR* 2012, (953) 960; S. VAN CROMBRUGGE, "Geen bindende kracht van circulaires contra legem", *Fiscoloog* 1995, (9) 9; H. VANDEBERGH, "Het vertrouwensbeginsel", *TFR* 2017, (285) 285; H. VANDEBERGH, "Over "afspraken met de fiscus" en het conflict tussen legaliteitsbeginsel, vertrouwensbeginsel en gelijkheidsbeginsel", *TFR* 2010, (779) 785; W. DEFOOR, "(Administratieve) belofte maakt schuld: de toepassing van administratieve richtlijnen contra legem als toonbeeld van fiscale fair play", *TFR* 2005, (761) 763; L. HERVE, "Les circulaires administratives fiscales illégales", *Rev.dr.ULg* 2017, (61) 61.

gehoorzaamheidsplicht.²⁴⁸⁵ De doelstelling bestaat er met name in om ambtenaren de interpretatie te laten kennen die de belastingadministratie aan wettelijke bepalingen geeft en ervoor te zorgen dat gelijkaardige gevallen gelijk worden behandeld.²⁴⁸⁶ Circulaires moeten evenwel terzijde worden geschoven indien ze afwijkingen van of toevoegingen aan de wet bevatten.²⁴⁸⁷ Belastingplichtigen kunnen hier geen individuele rechten aan ontleen, zelfs niet wanneer ze voorzien in een vermindering of vrijstelling van belasting.²⁴⁸⁸ Sommige auteurs, waaronder K. GEENS, zijn van oordeel dat een minder streng standpunt moet worden ingenomen bij vrijstellingen (omdat de invoering ervan door de wet eerder is ingegeven vanuit de bescherming van het gelijkheidsbeginsel²⁴⁸⁹).²⁴⁹⁰ Zo zou een circulaire die een vrijstelling van belasting inhoudt in strijd zijn met de grondwet, tenzij: (1) deze een algemene draagwijdte heeft; (2) gepubliceerd werd met goedkeuring van de administratie; en (3) in

---

²⁴⁸⁵ *Vr. en Antw.* Kamer 1999, 28 juli 1999, nr. 799, 3940, (Vr. nr. 1 M. HENDRICKX); W. DEFOOR, "(Administratieve) belofte maakt schuld: de toepassing van administratieve richtlijnen contra legem als toonbeeld van fiscale fair play", *TFR* 2005, (761) 763.

²⁴⁸⁶ *Vr. en Antw.* Kamer 1999-2000, 4 november 1999, nr. 810, 3336 (Vr. nr. 111 M. HENDRICKX); R. VAN DEN EECKHAUT, "De bindende kracht van (contra legem) circulaires", *TFR* 2000, (141) 142-143.

²⁴⁸⁷ Cass. 22 november 1949, *Pas* 1950, I, 82; Brussel 15 maart 1962, *Bull. Bel.* 1962, 1652; *Vr. en Antw.* Kamer 1999-2000, 4 november 1999, nr. 810, 3338 (Vr. nr. 112 M. HENDRICKX); C. PARMENTIER, "Le principe de confiance légitime confronté au principe de légalité en droit fiscal", *JLMB* 2015, (83) 87.

²⁴⁸⁸ B. COOPMAN, "De klassieke leer van de wettelijk verschuldigde belasting", www.monkey.be; R. VAN DEN EECKHAUT, "De bindende kracht van (contra legem) circulaires", *TFR* 2000, (141) 142; W. DEFOOR, "(Administratieve) belofte maakt schuld: de toepassing van administratieve richtlijnen contra legem als toonbeeld van fiscale fair play", *TFR* 2005, (761) 763; K. LEUS, "Tegenwettelijk beleid in het domein van het belastingrecht" in *Liber amicorum E. KRINGS*, Gent, Story-scientia, 1991, (1051) 1056-1057.

²⁴⁸⁹ De niet-inachtneming ervan vormt namelijk een schending van het gelijkheidsbeginsel tussen degenen die de waarborg genieten dat niemand kan worden onderworpen aan een belasting indien daartoe niet is beslist door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering en degenen aan wie die grondwettelijke waarborg wordt ontzegd; E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 248; J. THEUNIS, "Het fiscaal legaliteitsbeginsel. Een stand van zaken na 10 jaar rechtspraak van het Arbitragehof", *TFR* 2006 (79) 81; N. LAUWERS, "De draagwijdte van het beginsel 'in dubio contra fiscum'", *AFT* 2016, (26) 30; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 373; M. DEJONCKHEERE, F. BORGER, S. CLAES, M. DELANOTE, W. D'HAESE, P. GABRIEL, H. GEINGER, M. MAUS, B. PEETERS, K. ROSSIGNOL, F. SMET, H. SYMOENS, B. VERMEERSCH en M. ZAGHEDEN, *Een reis doorheen de fiscale basisbeginselen*, Brugge, Die Keure, 2011, 80; B. PEETERS, "Het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet: verstrakking of erosie?" in B. PEETERS en J. VELAERS (eds.), *De grondwet in groothoekperspectief. Liber amicorum Karel Rimanique*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (509) 515.

²⁴⁹⁰ K. GEENS, "Binden circulaires, toezeggingen en inlichtingen de fiscus?", *TFR* 1983, (10) 10; R. VAN DEN EECKHAUT, "De bindende kracht van (contra legem) circulaires", *TFR* 2000, (141) 143; W. DEFOOR, "(Administratieve) belofte maakt schuld: de toepassing van administratieve richtlijnen contra legem als toonbeeld van fiscale fair play", *TFR* 2005, (761) 764; K. LEUS, "Tegenwettelijk beleid in het domein van het belastingrecht" in *Liber amicorum E. KRINGS*, Gent, Story-scientia, 1991, (1051) 1058.

overeenstemming is met de aard en het doel van de belasting. De niet-toepassing ervan zou het gelijkheids- en rechtszekerheidsbeginsel in gedrang brengen, zoals ook werd bevestigd in bepaalde rechtspraak.²⁴⁹¹ De fiscale administratie zou dan enkel naar de toekomst toe kunnen weigeren om de circulaire toe te passen.²⁴⁹² Zoals gezegd situeert de schending van het fiscaal legaliteitsbeginsel zich niet op het niveau van de *Com.IB* en de circulaires, maar op het vlak van de toepassing van de wet (zoals uitgelegd door de *Com.IB* en de circulaires). De fiscale administratie verleent immers een belastingvrijstelling voor doctoraatsbeurzen tegen de wet in (die verder wordt verduidelijkt door de *Com.IB* en de circulaires). De *Com.IB* en de circulaires kunnen op zich niet als *contra legem* worden beschouwd, maar worden door de fiscale administratie oneigenlijk gebruikt om doctoraatsbeurzen niet te belasten, terwijl het in feite om beroepsinkomsten gaat die door de wet in ieder geval belastbaar worden gesteld.

764. Indien de fiscale administratie plots zou weigeren om de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen toe te passen, ontstaat de problematiek omtrent de afweging van het legaliteitsbeginsel en het vertrouwensbeginsel. Enerzijds kan worden gerefereerd aan bepaalde rechtspraak en rechtsleer die stelt dat in het kader van een vrijstelling het vertrouwensbeginsel onder bepaalde voorwaarden moet worden gehonoreerd (deze rechtspraak en rechtsleer lijkt echter voornamelijk *contra legem* circulaires te viseren). De rechtspraak van het HvJ versterkt deze visie indien moet worden aangenomen dat het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel ook doorwerking vinden in de Belgische rechtsorde voor wat betreft de directe belastingen. Anderzijds lijkt het hoogste rechtscollege in de Belgische rechtsorde, zijnde het Hof van Cassatie, een

---

²⁴⁹¹ Luik 18 juni 1986, *FJF* 1987, 134; Brussel 22 december 1986, *FJF* 1987, 135; Brussel 28 oktober 1986, *FJF* 1987, 67; Brussel 4 december 1990, *AFT* 1991, 245; Rb. Turnhout 15 oktober 1999, *TFR* 2000, 139, noot R. VAN DEN EECKAUT; Rb. Brussel 7 maart 2005, *TFR* 2005, 757, noot W. DEFOOR; Rb. Brussel 21 december 2006, *FJF* 2007, 777; Rb. Brussel 23 mei 2007, *RGCF* 2007, 291; K. GEENS, "Binden circulaires, toezeggingen of inlichtingen de fiscus?", *TFR* 1983, (10) 10-11; V. DAUGINET en B. AMEYE, "Rechtszekerheid, vertrouwensbeginsel en goede trouw. Europeesrechtelijke doorwerking in de Belgische rechtsorde", *AFT* 2009, (3) 34-35; R. VAN DEN EECKHAUT, "De bindende kracht van (contra legem) circulaires", *TFR* 2000, (141) 144; K. LEUS, "Tegenwettelijk beleid in het domein van het belastingrecht" in *Liber amicorum E. KRINGS*, Gent, Story-scienta, 1991, (1051) 1058; S. VAN CROMBRUGGE, "De gelijkheid in het fiscaal recht", *RW* 1991-92, (1203) 1209.

²⁴⁹² Rb. Brussel 21 december 2006, *FJF* 2007, 777; Rb. Brussel 23 mei 2007, *RGCF* 2007, 291; V. DAUGINET en B. AMEYE, "Rechtszekerheid, vertrouwensbeginsel en goede trouw. Europeesrechtelijke doorwerking in de Belgische rechtsorde", *AFT* 2009, (3) 35; B. PEETERS, "Het rechtszekerheidsbeginsel in het fiscaal recht. Verduidelijking van het begrip gerechtvaardigde verwachting", *TFR* 2001, (167) 171.

andere mening te zijn toegedaan in die zin dat men ook niet op grond van het vertrouwensbeginsel kan afwijken van de wet.

765. Zowel met het oog op de legaliteit van de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen als de rechtszekerheid van doctorandi zou deze vrijstelling – rekening houdende met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en de adviezen van de Afdeling wetgeving van de Raad van State (*supra* randnummer 743) – beter worden opgenomen in het WIB 92, met een eventuele delegatie aan de koning om de voorwaarden ervan te bepalen in het KB/WIB 92. Aangezien het vaststellen van de voorwaarden van de vrijstelling verder gaat dan een loutere detailmaatregel, lijkt een delegatie aan de minister van Financiën of de fiscale administratie niet aan de orde.²⁴⁹³

2.2 Fiscaal gelijkheidsbeginsel (artikel 172, eerste lid Gw.)

766. Los van de vraag of de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen in overeenstemming is met het fiscaal legaliteitsbeginsel, bestaat er op zijn minst een aanvoelen dat het onderscheid tussen assistenten en bursalen niet altijd verantwoord is. *De facto* verrichten zij hetzelfde werk – met name de voorbereiding van het proefschrift, het vervullen van onderwijstaken en het volgen van de doctoraatsopleiding – en streven zij dezelfde finaliteit na om het doctoraat te behalen. De praktijk leert ons bovendien dat men deze statuten steeds dichter bij mekaar tracht te brengen door onder andere eenzelfde begeleiding en dezelfde vereisten voor het behalen van het doctoraat te voorzien alsook hen dezelfde extralegale voordelen toe te kennen naast de beurs of het loon (*supra* randnummers 123, 131-132 en 156-160). Niettemin verschilt de duur van de doctoraatsperiode en de intensiteit van de onderwijstaken. Bovendien worden zij op een andere wijze aangeworven (via een beursovereenkomst dan wel een arbeidsovereenkomst/tijdelijke aanstelling). Het fiscaal gelijkheidsbeginsel – vervat in artikel 172, eerste lid Gw. – houdt in dat geen voorrechten kunnen worden ingevoerd op het vlak van belastingen en kan worden

---

²⁴⁹³ Zie bijvoorbeeld Arbitragehof 21 februari 2007, nr. 32/2007 waarin een delegatie aan de minister van Financiën werd aanvaard met betrekking tot het bepalen van criteria aan de hand waarvan de door de wetgever zelf vastgestelde oppervlakte van het gebouw kan worden berekend; Arbitragehof 21 februari 2007, nr. 32/2007, B.10.

gezien als de fiscale vertaling van de artikelen 10 en 11 Gw.²⁴⁹⁴ Een aftoetsing van bovenvermelde vrijstelling aan het fiscaal gelijkheidsbeginsel is bijgevolg vereist.

2.2.1 Aanvechtbaarheid Com.IB en circulaires

767. Het Grondwettelijk Hof is sedert de bijzondere wet van 9 maart 2003 bevoegd om wetkrachtige normen rechtstreeks te toetsen aan titel II, artikel 170, 172 en 191 Gw.²⁴⁹⁵ Nu de *Com.IB* en de circulaires niet kunnen worden gekwalificeerd als wetkrachtige normen kunnen zij ook niet voor het Grondwettelijk Hof worden gebracht.

768. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State doet overeenkomstig artikel 14 RvS-wet uitspraak over “*de beroepen tot nietigverklaring wegens overtreding van hetzij substantiële, hetzij op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, overschrijding of afwending van macht*”

---

²⁴⁹⁴ Art. 172, eerste lid Gw.; E. VAN DE VELDE, ‘Afspraken’ met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 235; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 392; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, “De rechtspraak van het Hof van Cassatie waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (276) 276; P. PEETERS, “De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof”, *TBP* 2005, (334) 335; TIBERGHIEN, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 21; F. MEERSSCHAUT, “Overzicht van rechtspraak. De rechtspraak van het Arbitragehof ten behoeve van de private rechtspraktijk”, *TPR* 1998, (889) 900; L. DE GEYTER, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken”, in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 264; H. SYMOENS, “Waarom ik wel en hij niet? Het fiscaal grondwettelijk gelijkheidsbeginsel” in M. DE JONCKHEERE (ed.), *Een reis doorheen de fiscale basisbeginselen*, Brugge, Die Keure, 2011 (21) 23; J. THEUNIS, “Het gelijkheidsbeginsel” in I. OPDEBEEK en M. VAN DAMME (eds.), *Beginselen van behoorlijk bestuur, administratieve rechtsbibliotheek*, Brugge, Die Keure, 2006, (201) 202; V. SEPULCHRE, “Le principe de l’égalité devant l’impôt” in *L’évolution des principes généraux du droit fiscal*, Brussel, Larcier, 2009, (5) 13; S. VAN CROMBRUGGE, “De gelijkheid in het fiscaal recht” in S. VAN CROMBRUGGE (ed.), *Actuele fiscale thema’s*, Kalmthout, Biblo, 2007, (11) 43; A. ALLEN en K. MUYLLE, *Handboek van het Belgisch staatsrecht*, Kluwer, Mechelen, 2011, 890; M. VERVOORT, *De overheid als belastingplichtige*, Brussel, Larcier, 2017, 13; S. VAN CROMBRUGGE, *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Roeselare, Roularta media group, 2018, 45.

²⁴⁹⁵ L. DE GEYTER en S. DE RAEDT, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (95) 95-96; P. PEETERS, “De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof”, *TBP* 2005, (334) 342; J. THEUNIS, “Het fiscaal legaliteitsbeginsel. Een stand van zaken na 10 jaar rechtspraak van het Arbitragehof”, *TFR* 2006 (79) 80; B. PEETERS, “Het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet: verstrakking of erosie?” in B. PEETERS en J. VELAERS (eds.), *De grondwet in groothoekperspectief. Liber amicorum Karel Rimanique*, Antwerpen, Intersentia, 2007, (509) 523.

ingesteld tegen akten en reglementen van administratieve overheden".²⁴⁹⁶ Met "akten en reglementen" worden eenzijdige administratieve rechtshandelingen bedoeld.²⁴⁹⁷ Dit zijn handelingen doelbewust gesteld door administratieve overheden teneinde bepaalde rechtsgevolgen te realiseren of te beletten dat zulke rechtsgevolgen tot stand komen.²⁴⁹⁸ Vereist is dat de bestreden handeling beoogt wijzigingen aan te brengen in een bestaande rechtsregel of -toestand, dan wel een zodanige wijziging te verhinderen.²⁴⁹⁹ Het komt erop aan na te gaan of het een norm betreft waaraan de burger zich moet conformeren (en dus niet louter een inlichting of mededeling).²⁵⁰⁰ Inzake circulaire maakt de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een onderscheid tussen drie verschillende types – zijnde interpretatieve, indicatieve en verordenende omzendbrieven – waarbij enkel laatstgenoemde kunnen worden aangevochten.²⁵⁰¹ Interpretatieve omzendbrieven hebben uitsluitend de bedoeling om bestaande wetgeving en reglementering in herinnering te brengen en/of toe te lichten en daar eventueel aanbevelingen aan te koppelen. Indicatieve omzendbrieven bevatten beleidslijnen die de overheid zichzelf oplegt in aangelegenheden waarin deze over een discretionaire bevoegdheid beschikt.

---

²⁴⁹⁶ Art. 14 RvS-wet.

²⁴⁹⁷ S. PLAS, "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, (581) 582.

²⁴⁹⁸ S. PLAS, "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, (581) 582; I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *Algemeen bestuursrecht, Grondslagen en beginselen*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 77; S. LUST, *Rechtsbescherming tegen de (administratieve) overheid. Een inleiding*, Brugge, Die Keure, 2008, 79.

²⁴⁹⁹ S. PLAS, "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, (581) 582; A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 1264-1265; D. VAN HEUVEN en F. VAN VOLSEM, "Artikel 14, eerste lid R.v.St.-Wet" in S. DENYS, P. LEMMENS, J. VELAERS, L. WALLEYN en W. VERRIJDT (eds.), *Publiek procesrecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (35) 57.

²⁵⁰⁰ S. PLAS, "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, (581) 583; J. BAERT en G. DEBERSAQUES, *Raad van State. Afdeling administratie. 2. Ontvankelijkheid*, Brugge, die Keure, 1996, 90.

²⁵⁰¹ RvS 29 november 2016, nr. 236.565; RvS 10 juli 2002, nr. 109.108; RvS 23 november 2011, nr. 261.391; RvS 29 november 2016, nr. 236.565; K. DE HAEN, "Raad van State kan cbn-advies 125/17 niet vernietigen", *Fisc.Act.* 2003, (6) 6-8; S. PLAS, "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, (581) 583; Verslag van de adjunct-auditeur P. LEMMENS bij het arrest van de Raad van State van 12 juni 1986, nr. 26.640, *RW* 1986-87, (653) 654-655; A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 43-45; R. MESSIAEN, "Is het annulatieberoep bij de Raad van State tegen de btw-aanschrijving nr. 25 van 24 december 1993 ontvankelijk en gegrond?", *AFT* 2005, (74) 75-76; D. VAN HEUVEN en F. VAN VOLSEM, "Artikel 14, eerste lid R.v.St.-Wet" in S. DENYS, P. LEMMENS, J. VELAERS, L. WALLEYN en W. VERRIJDT (eds.), *Publiek procesrecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, (35) 65-66; R. VAN DEN EECKHOUT, "De bindende kracht van (contra legem) circulaire", *TFR* 2000, (141) 144; W. LAMBRECHTS, "Aanvechtbaarheid van een interpretatieve circulaire", *RW* 1988-1989, (1131) 1131.

Verordenende omzendbrieven hebben tenslotte de bedoeling om een (aanvullende) regel van dwingend recht te creëren, die moet worden nageleefd door diegenen aan wie de omzendbrief is gericht.²⁵⁰² In de rechtspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State worden enkele voorwaarden bepaald waaraan een dergelijke omzendbrief moet voldoen: (1) de omzendbrief moet iets aan de wet toevoegen; (2) de omzendbrief moet regels formuleren die voldoende abstract en algemeen zijn; (3) de auteur van de omzendbrief moet de bedoeling hebben om deze verbindend te maken ten aanzien van hiërarchisch ondergeschikte personen of diensten die de normerende overheid helpen bij het uitvoeren van haar taak (deze bedoeling moet worden afgeleid uit de wijze waarop de omzendbrief wordt geformuleerd); (4) de uitvaardigende instantie moet de bevoegdheid hebben om diegene aan wie de omzendbrief is gericht te binden en moet ter zake over een discretionaire bevoegdheid beschikken; en (5) de omzendbrief moet regelmatig zijn bekendgemaakt.²⁵⁰³

769. De *Com.IB* wordt doorgaans als interpretatief/indicatief aangezien. Met betrekking tot de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen worden de voorwaarden uit de *Com.IB* overgenomen en uitgebreid in verschillende circulaire's. Het komt er dus op aan te beoordelen of de in het geding zijnde circulaire's als verordenende circulaire's kunnen kwalificeren. De basiscirculaire van 6 februari 1997 (die een aantal keer werd gewijzigd) koppelt specifieke voorwaarden aan de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen die door de universiteit worden toegekend (de circulaire van 14 oktober 1992 koppelt daarentegen geen voorwaarden aan de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen die worden toegekend door het FWO). Deze voorwaarden worden op abstracte en algemene wijze geformuleerd in die zin dat zij van toepassing zijn op alle doctorandi die een doctoraatsbeurs van de universiteit ontvangen. De circulaire is tevens bedoeld om hiërarchisch ondergeschikte

---

²⁵⁰² S. PLAS, "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, (581) 583; R. VAN DEN EECKHOUT, "De bindende kracht van (contra legem) circulaire's", *TFR* 2000, (141) 144; Verslag van de adjunct-auditeur P. LEMMENS bij het arrest van de Raad van State van 12 juni 1986, nr. 26.640, *RW* 1986-87, (653) 654-655; W. LAMBRECHTS, "Aanvechtbaarheid van een interpretatieve circulaire", *RW* 1988-1989, (1131) 1131; K. JANSSENS, "Raad van State vernietigt instructie regularisatie", *Fisc.Act.* 2016, (9) 9-11.

²⁵⁰³ RvS 23 november 2011, nr. 261.391; RvS 5 februari 2009, nr. 109.178; RvS 12 juni 2018, nr. 241.761; S. PLAS, "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, (581) 584; Verslag van de adjunct-auditeur P. LEMMENS bij het arrest van de Raad van State van 12 juni 1986, nr. 26.640, *RW* 1986-87, (653) 655-657.

personen te binden. Dit blijkt uit de formulering ervan, zijnde “aan alle ambtenaren van de niveaus 1, 2 en 3”.²⁵⁰⁴ In haar arrest van 12 juni 2018 stelt de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State overigens dat het feit dat de instantie niet bevoegd zou zijn om normatief op te treden niet relevant is voor de aard ervan.²⁵⁰⁵ De omzendbrief werd tenslotte ook regelmatig bekendgemaakt. Op basis van voorgaande overwegingen kan worden geargumenteed dat het een verordenende circulaire betreft. Problematisch is dat een beroep tot nietigverklaring moet worden ingediend binnen 60 dagen na de bekendmaking, betekening of kennisname van de beslissing waardoor de termijn reeds is verstreken. Moest een wijziging van de circulaire worden doorgevoerd, is dit wel een mogelijkheid. Beslissingen van een universiteit (die wordt gekwalificeerd als administratieve overheid) steunend op voorgenoemde circulaire zouden in concrete gevallen echter wel voor de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State kunnen worden gebracht. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin een kandidaat-doctorandus reeds 365 dagen werkzaamheden heeft verricht in het kader van één of meerdere overeenkomsten van assistent waardoor deze een BOF-mandaat wordt geweigerd (doordat de voorwaarden voor de belastingvrijstelling van een doctoraatsbeurs niet worden voldaan).

770. Tenslotte zou ook de weg van de gewone rechtbanken kunnen worden bewandeld in een concreet geschil met de fiscus. Let wel, het is niet op voorhand geweten wat de uitkomst is van een dergelijke procedure. Het wegvallen van de belastingvrijstelling zou bij wijze van voorbeeld betekenen dat een berekening moet worden gemaakt van de verschuldigde personenbelasting. Afhankelijk van de specifieke situatie van de doctorandus zou dit ook nadelig kunnen uitdraaien wanneer men dan uiteindelijk ook effectief belastingen zou moeten betalen (terwijl dit in het geval van een fiscaal vrijgestelde beurs in principe niet aan de orde is). Omgekeerd zouden assistenten in een concreet geschil met de fiscus kunnen argumenteren dat zij op basis van het gelijkheidsbeginsel aanspraak maken op de belastingvrijstelling, maar ook dit is geen oplossing voor de problemen waarmee bursalen te kampen krijgen (door hun verschillende fiscale behandeling ontvangen

---

²⁵⁰⁴ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁵⁰⁵ RvS 12 juni 2018, nr. 241.761; S. PLAS, “Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State”, *TFR* 2019, (581) 586.

zij een lagere brutodoctoraatsbeurs waardoor zij in bepaalde gevallen lagere sociale uitkeringen toegekend krijgen).

771. Het is dus geen evidentie om de *Com.IB* en de circulaires aan te vechten aangezien voornamelijk zijpaden moeten worden bewandeld. Hierdoor zal het fiscaal gelijkheidsbeginsel hoofdzakelijk beleidsmatig worden benaderd. Geconcludeerd werd dat de belastingvrijstelling uit de *Com.IB* en de circulaires vandaag voorwerp is van een oneigenlijk gebruik door de fiscale administratie. Door doctoraatsbeurzen onder de noemer van studiebeurzen niet te belasten, terwijl zij duidelijk zijn geëvolueerd naar een eerste jobervaring, schendt de fiscale administratie het fiscaal legaliteitsbeginsel in de toepassing van de wet. Daaruit volgt ook de schending van het fiscaal gelijkheidsbeginsel vanwege een niet te verantwoorden verschil in behandeling tussen degenen die de waarborg genieten dat geen belasting of vrijstelling kan worden opgelegd zonder dat daartoe is beslist door democratisch verkozen volksvertegenwoordigers en degenen aan wie die waarborg wordt ontzegd.²⁵⁰⁶

772. Desondanks en met het oog op eventuele aanbevelingen ter verbetering van het statuut van doctorandi (cfr. hoofdstuk 7) is het evenwel relevant om na te gaan of het behoud van de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen strijdig is met het fiscaal gelijkheidsbeginsel. Volgens vaste rechtspraak van de hoogste rechtscolleges *"sluiten de grondwettelijke regels van de gelijkheid der Belgen voor de wet en van niet-discriminatie niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen zou worden ingesteld, voor zover voor het criterium van onderscheid een objectieve en redelijke verantwoording bestaat. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld met betrekking tot het doel en de gevolgen van de ter beoordeling staande norm alsmede van de aard van de in het geding zijnde beginselen; het*

---

²⁵⁰⁶ Arbitragehof 19 mei 2004, nr. 88/2004, B.7.1; E. VAN DE VELDE, *'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 242; H. VANDEBERGH, "Over "afspraken met de fiscus" en het conflict tussen legaliteitsbeginsel, vertrouwensbeginsel en gelijkheidsbeginsel", *TFR* 2010, (779) 786 en 788-789; P. PEETERS, "De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof", *TBP* 2005, (334) 343; H. SYMOENS, "Waarom ik wel en hij niet? Het fiscaal grondwettelijk gelijkheidsbeginsel" in M. DE JONCKHEERE (ed.), *Een reis doorheen de fiscale basisbeginselen*, Brugge, Die Keure, 2011 (21) 38; S. VAN CROMBRUGGE, "De gelijkheid in het fiscaal recht", *RW* 1991-92, (1203) 1209.

gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat de aangewende middelen redelijkerwijze niet evenredig zijn met het beoogde doel".²⁵⁰⁷ Op basis van voorgenoemde rechtspraak kunnen vier stappen in de toetsing van het fiscaal gelijkheidsbeginsel worden onderscheiden: (1) de vergelijkbaarheid van de onderscheiden categorieën; (2) de vereiste van een legitiem doel; (3) het beantwoorden van de maatregel aan een objectief en pertinent criterium, en (4) de evenredigheid ervan.

2.2.2 Vergelijkbaarheid assistenten en bursalen

773. Het toepassingsgebied van de gelijkheidstoets wordt afgebakend tot vergelijkbare categorieën van personen. Soms behandelt het Grondwettelijk Hof de vergelijkbaarheidstest voorafgaand aan de eigenlijke toetsing van het gelijkheidsbeginsel, maar veelal vormt zij een onderdeel ervan (een dermate groot verschil tussen de onderscheiden categorieën kan een verschil in behandeling namelijk objectief verantwoorden).²⁵⁰⁸ Het Grondwettelijk Hof zou

---

²⁵⁰⁷ GwH 6 november 2014, nr. 162/2014; GwH 6 november 2008, nr. 151/2008; Arbitragehof 18 april 2001, nr. 48/2001; Arbitragehof 13 juni 1991, nr. 16/91; RvS 1 december 1997, nr. 69.905; RvS 25 april 1990, nr. 34.814; Cass. 4 oktober 2007, *T.Gem.* 2008, 131; Cass. 17 november 2006, *TFR* 2008, 200; E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 239; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 393; P. PEETERS, "De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof", *TBP* 2005, (334) 336; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 22; H. SYMOENS, "Waarom ik wel en hij niet? Het fiscaal grondwettelijk gelijkheidsbeginsel" in M. DE JONCKHEERE (ed.), *Een reis doorheen de fiscale basisbeginselen*, Brugge, Die Keure, 2011 (21) 28; P. POPELIER, *Procederen voor het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Oxford, 2008, 103; J. BOURTEMBOURG, N. FORTEMPS, C. MOLITOR en F. BELLEFLAMME, "Fiscalité communale et principe d'égalité. Des différences de traitement établies par les règlements-taxes et de leur justification", *RGCF* 2016, (53) 66; J. THEUNIS, "Het gelijkheidsbeginsel" in I. OPDEBEEK en M. VAN DAMME (eds.), *Beginselen van behoorlijk bestuur, administratieve rechtsbibliotheek*, Brugge, Die Keure, 2006, (201) 210-211; J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 160; S. VAN CROMBRUGGE, "De gelijkheid in het fiscaal recht", *RW* 1991-92, (1203) 1204; M. VERVOORT, *De overheid als belastingplichtige*, Brussel, Larcier, 2017, 14.

²⁵⁰⁸ E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 240; P. PEETERS, "De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof", *TBP* 2005, (334) 337; R. MESSIAEN, "Over de vergelijkbaarheid van de belastingplichtigen in de vennootschapsbelasting, de personenbelasting en de rechtspersonenbelasting in het kader van de toetsing aan het gelijkheidsbeginsel", *AFT* 2006 (54) 55; L. DE GEYTER, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken", in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 267; P. POPELIER, *Procederen voor het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Oxford, 2008, 104; C. BERX, *Rechtsbescherming tegen de overheid*, Antwerpen, Intersentia, 2000, 367-369; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 99-100; M.

slechts uitzonderlijk tot de niet-vergelijkbaarheid besluiten.²⁵⁰⁹ Belangrijk te vermelden is dat er geen volstrekte identiteit tussen de onderscheiden categorieën wordt vereist, maar wel een voldoende mate van analogie.²⁵¹⁰ De beoordeling dient te gebeuren aan de hand van feitelijke elementen²⁵¹¹ en de specifieke rechtssituatie van de onderscheiden categorieën. Er dient niet zozeer te worden gekeken naar de abstracte omschrijving ervan, maar naar de concrete afbakening van de rechtssituatie waarin zij zich bevinden ten opzichte van de te beoordelen maatregel.²⁵¹²

774. Feitelijk bestaat er tussen assistenten en bursalen enkel een verschil in de duur van de doctoraatsperiode en de intensiteit van de onderwijstaken. Daarmee samenhangend heeft het Arbitragehof in zijn arrest van 31 maart 1994²⁵¹³ reeds uitspraak gedaan over het onderscheid tussen het vastbenoemd wetenschappelijk personeel en het onderwijzend personeel (dat ondertussen allebei tot het ZAP behoort). Zij stonden beiden in voor zowel wetenschappelijk onderzoek als onderwijs. Het loutere onderscheid in de duur van de aanstelling kon volgens het Hof geen verschil in behandeling verantwoorden inzake de

---

VERVOORT, *De overheid als belastingplichtige*, Brussel, Larcier, 2017, 14-15; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 252.

²⁵⁰⁹ A. VAN DE VIJVER, "De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 137-138; J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 161.

²⁵¹⁰ K. RIMANIQUE, "De paradoxale werking van het gelijkheidsbeginsel", *RW* 1992-93, (6) 8; E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 240; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 396; E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, "De rechtspraak van het Hof van Cassatie waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (276) 286; P. PEETERS, "De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof", *TBP* 2005, (334) 337; F. MEERSSCHAUT, "Overzicht van rechtspraak. De rechtspraak van het Arbitragehof ten behoeve van de private rechtspraktijk", *TPR* 1998, (889) 917; L. DE GEYTER, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken", in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 265; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 101; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 251.

²⁵¹¹ E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 240.

²⁵¹² A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 396; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 100.

²⁵¹³ Arbitragehof 31 maart 1994, nr. 31/94.

voorwaarden met betrekking tot hun bevordering.²⁵¹⁴ Wat betreft de specifieke rechtssituatie moet worden gezegd dat bursalen worden aangeworven via een beursovereenkomst, terwijl assistenten tijdelijk worden aangesteld dan wel beschikken over een arbeidsovereenkomst. Recent heeft het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 23 april 2020²⁵¹⁵ geoordeeld dat verenigingswerkers en werknemers die dezelfde activiteiten uitvoeren in het kader van een arbeidsovereenkomst als vergelijkbare categorieën van personen kunnen worden beschouwd.²⁵¹⁶ Het gegeven dat de doctoraatsbeurs van bursalen – in tegenstelling tot het salaris van assistenten – fiscaal wordt vrijgesteld blijkt daar geen afbreuk aan te doen. Zo stelde het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 19 september 2014²⁵¹⁷ dat *“in zoverre beide categorieën van belastingplichtigen gemeen hebben dat zij een prestatie van financiële aard ontvangen, die, in het ene geval, aan de personenbelasting wordt onderworpen en, in het andere, ervan kan worden vrijgesteld, zij zich in situaties bevinden die voldoende vergelijkbaar zijn”*.²⁵¹⁸ De genoemde verschillen tussen assistenten en bursalen lijken volgens de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof aldus niet doorslaggevend te zijn om de vergelijkbaarheidstest te verwerpen. Waar het op neerkomt is dat bursalen door de universiteiten eigenlijk worden ingezet als regulier personeel.²⁵¹⁹

2.2.3 Legitiem doel: bevordering tewerkstelling wetenschappelijke onderzoekers

775. Het gelijkheidsbeginsel dient te worden beoordeeld rekening houdende met het doel van de wetgever bij de invoering van de getoetste norm, *in casu* de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen.²⁵²⁰ De wettigheid van de doelstelling

---

²⁵¹⁴ Arbitragehof 31 maart 1994, nr. 31/94, B.5; F. MEERSSCHAUT, “Overzicht van rechtspraak. De rechtspraak van het Arbitragehof ten behoeve van de private rechtspraktijk”, *TPR* 1998, (889) 947.

²⁵¹⁵ GwH 23 april 2020, nr. 53/2020.

²⁵¹⁶ GwH 23 april 2020, nr. 53/2020, B.5.3.

²⁵¹⁷ GwH 19 september 2014, nr. 128/2014.

²⁵¹⁸ GwH 19 september 2014, nr. 128/2014, B.4.2; L. DE GEYTER, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken”, in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 269.

²⁵¹⁹ J. COULIER, “Marktwerking of regulering? Personeelsbeleid aan hogescholen en universiteiten: verleden, heden en toekomst”, *TORB* 2009-2010, (226) 232; J. SNEYERS, “Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen”, *TORB* 2008-2009, (353) 356.

²⁵²⁰ A. VAN DE VIJVER, “De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 135.

kan op positieve of negatieve wijze worden onderzocht: wordt een doelstelling van algemeen belang nagestreefd en is die doelstelling niet in strijd met nationaal- of internationaalrechtelijk gewaarborgde rechten en vrijheden?²⁵²¹ Hiervoor wordt doorgaans teruggesproken naar voorbereidende werken maar ook overwegingen van algemeen belang worden in acht genomen wanneer de doelstelling van de wetgever daar niet uit blijkt.²⁵²² Naast een financieel doel kan bijvoorbeeld ook een sociaaleconomisch doel worden nagestreefd.²⁵²³ Zo merkt het Grondwettelijk Hof op dat fiscale maatregelen eveneens een onderdeel vormen van het sociaaleconomisch beleid: “Zij zorgen niet alleen voor een substantieel deel van de inkomsten die de verwezenlijking van dat beleid mogelijk moeten maken, maar zij laten de wetgever ook toe om sturend en corrigerend op te treden en op die manier het sociale en economische beleid vorm te geven”.²⁵²⁴ Daarbij dient te worden opgemerkt dat de wetgever een ruime beoordelingsvrijheid ter zake heeft.²⁵²⁵

---

²⁵²¹ P. PEETERS, “De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof”, *TBP* 2005, (334) 338; F. MEERSSCHAUT, “Overzicht van rechtspraak. De rechtspraak van het Arbitragehof ten behoeve van de private rechtspraak”, *TPR* 1998, (889) 925; L. DE GEYTER, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken”, in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 271.

²⁵²² Zie bijvoorbeeld GwH 22 december 2010, nr. 160/2010; GwH 12 juni 2012, nr. 72/2012, GwH 18 mei 2011, nr. 81/2011; A. VAN DE VIJVER, “De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 136; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 398; P. PEETERS, “De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof”, *TBP* 2005, (334) 338; L. DE GEYTER, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken”, in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 271; J. BOURTEMBOURG, N. FORTEMPS, C. MOLITOR en F. BELLEFLAMME, “Fiscalité communale et principe d’égalité. Des différences de traitement établies par les règlements-taxes et de leur justification », *RGCF* 2016, (53) 69-70; J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 161-162; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 112-113; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 257-258.

²⁵²³ J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 114; S. VAN CROMBRUGGE, “De gelijkheid in het fiscaal recht”, *RW* 1991-92, (1203) 1206; L. NEEFS, “De gelijkheid in het fiscaal recht”, *RW* 1992-93, (30) 31; M. VERVOORT, *De overheid als belastingplichtige*, Brussel, Larcier, 2017, 15.

²⁵²⁴ GwH 5 maart 2015, nr. 25/2015, B.6; GwH 17 oktober 2013, nr. 138/2013; A. VAN DE VIJVER, “De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 138; M. VERVOORT, *De overheid als belastingplichtige*, Brussel, Larcier, 2017, 16.

²⁵²⁵ GwH 5 maart 2015, nr. 25/2015, B.6; A. VAN DE VIJVER, “De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 137; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch*

776. De belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen is erop gericht de tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers te bevorderen. Een dergelijke sociaaleconomische doelstelling dient rekening houdende met de ruime beoordelingsvrijheid van de wetgever als legitiem te worden aangemerkt.

2.2.4 Objectief en pertinent criterium

777. Het onderscheid moet gebaseerd zijn op een objectief criterium dat pertinent is in het licht van het doel van de wetgever.²⁵²⁶ Het criterium is objectief indien het gebaseerd is op een feitelijke en concrete vaststelling die onafhankelijk is van enige persoonlijke appreciatie.²⁵²⁷ De pertinentietest gaat na of de maatregel in causaal verband staat met het nagestreefde doel.²⁵²⁸ Het onderscheidingscriterium moet het met name mogelijk maken om deze

---

belastingrecht, Gent, Larcier, 2015, 398; P. PEETERS, "De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof", *TBP* 2005, (334) 339; L. DE GEYTER, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken", in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 272; P. POPELIER, *Procederen voor het Grondwettelijk Hof*, Antwerpen, Oxford, 2008, 107; V. SEPULCHRE, "Le principe de l'égalité devant l'impôt" in *L'évolution des principes généraux du droit fiscal*, Brussel, Larcier, 2009, (5) 18; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 256.

²⁵²⁶ V. SEPULCHRE, "Le principe de l'égalité devant l'impôt" in *L'évolution des principes généraux du droit fiscal*, Brussel, Larcier, 2009, (5) 20.

²⁵²⁷ J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 163; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 122; D. VAN HEUVEN, "Enkele beschouwingen over het gelijkheidsbeginsel", *RW* 1990-91, (585) 588; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 258; J. THEUNIS, "Het gelijkheidsbeginsel" in *Publiekrecht: de doorwerking van het publiekrecht in het privaatrecht. Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996/1997*, Gent, Mys & Breesch, 1997, (129) 137.

²⁵²⁸ A. VAN DE VIJVER, "De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 138; L. DE GEYTER, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken", in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 273; J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 163.

doelstelling te bereiken.²⁵²⁹ Daarbij volstaat het dat er in alle redelijkheid een objectieve verantwoording voor het onderscheid bestaat of kan bestaan.²⁵³⁰

778. Het criterium van onderscheid tussen assistenten en bursalen is voornamelijk gebaseerd op het feit dat bursalen niet mogen worden aangeworven op basis van een arbeidsovereenkomst. In beginsel berust dit criterium op een feitelijke en concrete vaststelling die onafhankelijk is van enige persoonlijke appreciatie. De belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen laat daarnaast ook toe om de tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers te bevorderen daar de loonkost van bursalen hierdoor daalt en dus ook meer bursalen kunnen worden aangeworven met het beschikbare budget. Dit betekent aldus het voorhanden zijn van een objectief en pertinent criterium.

2.2.5 Evenredigheid

779. De evenredigheidstest bekijkt tenslotte of er een redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de maatregel en het beoogde doel.²⁵³¹ De maatregel mag niet verder reiken dan noodzakelijk voor het beoogde doel.²⁵³² Wanneer het beoogde doel ook op een andere, minder ingrijpende manier kan worden bereikt,

---

²⁵²⁹ L. DE GEYTER, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken", in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 273; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 123; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 260; J. THEUNIS, "Het gelijkheidsbeginsel" in *Publiekrecht: de doorwerking van het publiekrecht in het privaatrecht. Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996/1997*, Gent, Mys & Breesch, 1997, (129) 138.

²⁵³⁰ A. VAN DE VIJVER, "De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 139; A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 398.

²⁵³¹ J. THEUNIS, "Het gelijkheidsbeginsel" in I. OPDEBEEK en M. VAN DAMME (eds.), *Beginselen van behoorlijk bestuur, administratieve rechtsbibliotheek*, Brugge, Die Keure, 2006, (201) 215; S. VAN CROMBRUGGE, "De gelijkheid in het fiscaal recht", *RW* 1991-92, (1203) 1207; M. VERVOORT, *De overheid als belastingplichtige*, Brussel, Larcier, 2017, 19; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 264; J. THEUNIS, "Het gelijkheidsbeginsel" in *Publiekrecht: de doorwerking van het publiekrecht in het privaatrecht. Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996/1997*, Gent, Mys & Breesch, 1997, (129) 140.

²⁵³² A. VAN DE VIJVER, *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgisch belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 399; L. DE GEYTER, "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken", in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 274; J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 165-166.

zou de maatregel in principe onevenredig te zijn.²⁵³³ Dit wordt ook beoordeeld in functie van de gevolgen van de maatregel. Hoe zwaarder de gevolgen in dat opzicht, hoe groter de kans dat de maatregel als onevenredig wordt beschouwd.²⁵³⁴ Teneinde geen opportuiniteitsoordeel te vellen, houdt het Grondwettelijk Hof echter rekening met de ruime beoordelingsvrijheid van de wetgever: “*de maatschappelijke keuzen die bij het inzetten van middelen moeten worden gemaakt, behoren derhalve tot de beoordelingsvrijheid van de wetgever. Het Hof vermag een dergelijke beleidskeuze, alsook de motieven die daaraan ten grondslag liggen, slechts af te keuren indien zij niet redelijk verantwoord zijn*”.²⁵³⁵ Het Hof stelt overigens dat “*Vanaf het ogenblik dat een maatregel relevant is ten aanzien van de nagestreefde doelstelling en hij daarmee niet kennelijk onevenredig is, hij niet discriminerend wordt om de enkele reden dat een andere maatregel het mogelijk zou maken om die doelstelling te bereiken*”.²⁵³⁶

780. Men zou kunnen argumenteren dat de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen verder reikt dan noodzakelijk voor het bevorderen van de

---

²⁵³³ J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 166.

²⁵³⁴ E. VAN DE VELDE en H. NIESTEN, “De rechtspraak van het Hof van Cassatie waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (276) 293; A. VAN DE VIJVER, “De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 140; L. DE GEYTER, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken”, in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 274; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 134.

²⁵³⁵ GwH 5 maart 2015, nr. 25/2015, B.6; A. VAN DE VIJVER, “De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 140; P. PEETERS, “De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof”, *TBP* 2005, (334) 340-341; L. DE GEYTER, “De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken”, in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (263) 275; J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 166.

²⁵³⁶ GwH 18 mei 2011, nr. 81/2011; GwH 14 november 2012, nr. 141/2012; J. VELAERS, *De grondwet, een artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 166; S. VAN CROMBRUGGE, “De gelijkheid in het fiscaal recht” in S. VAN CROMBRUGGE (ed.), *Actuele fiscale thema's*, Kalmthout, Biblo, 2007, (11) 46-47; J. BOSSUYT, *Auteursrechten in de inkomstenbelastingen, de toepassing van de wet van 16 juli 2008 en een toetsing aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel*, Mechelen, Kluwer, 2014, 110; S. VAN CROMBRUGGE, “De gelijkheid in het fiscaal recht”, *RW* 1991-92, (1203) 1207; D. DE PRINS, S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, *Handboek discriminatierecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 264; P. DE RIDDER, “De beperkte toetsing van het gelijkheidsbeginsel door het Arbitragehof”, *RW* 1990-91, (481) 489; T. LAUWERS, “Verschillende fiscale behandeling van een categorie van belastingplichtigen: een schending van het gelijkheidsbeginsel?”, *LRB* 2007, (197) 200; S. VAN CROMBRUGGE, *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Roeselare, Roularta media group, 2018, 49.

tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers. Reden hiervoor is dat voorgenoemde vrijstelling ook een enorme weerslag heeft op de rechtspositie van bursalen en dan voornamelijk met betrekking tot hun sociaal statuut (denk bijvoorbeeld aan de lagere uitkering bij het opnemen van moederschaps-/vaderschapsverlof, de lagere uitkering in geval van arbeidsongeschiktheid wegens een (arbeids)ongeval of (beroeps)ziekte en de lagere pensioenopbouw). Om zulke zwaarwichtige gevolgen te vermijden had de wetgever ook kunnen kiezen voor een volledige vrijstelling van bedrijfsvoorheffing (waardoor het brutoloon hoger zou moeten zijn). Op basis van deze argumentatie zou men aldus kunnen concluderen dat de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen als een onevenredige maatregel moet worden gezien. Echter is het Grondwettelijk Hof in dat opzicht eerder terughoudend teneinde een opportuniteitsoordeel te vermijden. Zo heeft de wetgever een ruime beoordelingsvrijheid en mogen beleidskeuzes slechts worden afgekeurd indien zij niet redelijk verantwoord zijn. Het Hof zou daarbij niet vermogen te oordelen of een andere maatregel hetzelfde doel zou kunnen bereiken. Vanaf het moment dat een maatregel relevant is ten aanzien van de nagestreefde doelstelling en hij daarmee niet kennelijk onevenredig is, mag hij op basis daarvan niet als discriminerend worden bestempeld. Daarbij komt nog dat de verregaande sociaalrechtelijke gevolgen waarvan sprake veraf liggen van de eigenlijke belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen. De fiscaalrechtelijke gevolgen neigen globaal gezien in bepaalde omstandigheden in het voordeel te zijn van bursalen en in sommige situaties in het voordeel van assistenten. Natuurlijk kunnen zulke gevolgen in een welbepaalde situatie zéér nadelig zijn voor een bepaalde categorie van doctorandi, zoals bijvoorbeeld het al dan niet toepassen van het huwelijksquotiënt (de cijfermatige impact daarvan werd weergegeven in het vierde hoofdstuk, *supra* randnummers 338-343). Of de gevolgen voor bursalen gekoppeld aan de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen ook kennelijk onevenredig zijn, kan dus niet met zekerheid worden gezegd nu het Grondwettelijk Hof eerder terughoudend is op dit vlak.

3. Tussentijdse synthese

781. De houdbaarheid van het onderscheid in het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van bursalen en assistenten (cfr. hoofdstuk 3 en 4) dient te worden

beoordeeld aan de hand van een vastgesteld kwalificatiekader. Dit kwalificatiekader werd op Europees- en nationaalrechtelijk niveau bepaald door maatregelen relevant voor het statuut van doctorandi en work-life balance initiatieven respectievelijk het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel.

782. De besproken **Europeesrechtelijke regels en beginselen** situeerden zich eerder in sociaalrechtelijke context. Belangrijk is dat geen uitsluitel wordt gegeven over de kwalificatie van het statuut van doctorandi als werknemers of studenten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het doctoraat zowel aan onderzoek als aan onderwijs kan worden gelinkt, wat wordt weerspiegeld door de synergie tussen de Europese Hogeronderwijsruimte en de Europese Onderzoekruimte. In het kader van het Bologna proces wordt sinds het Berlijn communiqué (2003) getracht om de doctoraatsstudies (derde cyclus) beter op elkaar af te stemmen in Europa. Deelnemers van derde cyclusprogramma's zouden daarbij én als studenten én als beginnende onderzoekers moeten worden beschouwd. Andere initiatieven zoals het Europees Handvest voor Onderzoekers, de Salzburg principes, het Europees Partnerschap voor Onderzoekers en de principes inzake innovatieve doctoraatsopleiding benadrukken het belang van adequate sociale zekerheidsdekking en een evenwichtige work-life balance voor doctorandi.

783. In deze context kan specifiek worden verwezen naar de moederschapsrichtlijn en de work-life balance richtlijn binnen de EU. De vraag werd behandeld of zowel bursalen als assistenten kwalificeren als werknemers voor de toepassing van deze richtlijnen en bijgevolg aanspraak kunnen maken op het daarin vervatte moederschapsverlof, vaderschapsverlof, ouderschapsverlof en zorgverlof. De moederschapsrichtlijn bevat geen verwijzing naar nationaal recht wat betreft het werknemersbegrip waardoor moet worden uitgegaan van de communautaire betekenis ervan uit het vrij verkeer van werknemers. Drie criteria dienen daartoe te worden vervuld: (1) het leveren van reële en daadwerkelijke arbeid; (2) het bestaan van een gezagsverhouding; en (3) de uitbetaling van een beloning als tegenprestatie voor de geleverde arbeid. Het is duidelijk dat assistenten voldoen aan deze criteria. Bursalen verrichten inhoudelijk hetzelfde

werk, met als verschil de duurtijd van het doctoraat en de intensiteit van de onderwijstaken. Zij ontvangen een doctoraatsbeurs, maar het feit dat de arbeidsverhouding naar nationaal recht een rechtskarakter *sui generis* heeft, zou geen gevolgen mogen hebben voor de hoedanigheid van werknemer in het unierecht. De work-life balance richtlijn bevat wel een verwijzing naar nationaal recht voor het werknemersbegrip en bovendien wordt gerefereerd aan de rechtspraak van het HvJ. In beginsel dient men te kijken naar het nationale recht, echter zonder dat bepaalde categorieën van personen mogen worden uitgesloten van de door de richtlijn beoogde bescherming waardoor haar nuttig effect zou worden ontnomen. Bepaalde rechtspraak van het HvJ is meer verre gaand in die zin dat ook in zulke situaties moet worden uitgegaan van de communautaire betekenis van het werknemersbegrip uit het vrij verkeer van werknemers. In de Vlaamse Gemeenschap worden bursalen in tegenstelling tot assistenten niet gekwalificeerd als werknemers. Door bursalen uit te sluiten van de door de richtlijn beoogde bescherming zou haar nuttig effect echter worden ontnomen. Hun rechtsverhouding is niet wezenlijk anders dan die van assistenten, zeker nu de louter formele grond van de aanwezigheid van een beursovereenkomst daartoe niet mag worden aangevoerd.

784. Voor assistenten en bursalen betekent de typering als werknemers concreet dat zij aanspraak kunnen maken op de verloven uiteengezet in de moederschapsrichtlijn en de work-life balance richtlijn. Zo hebben zij recht op moederschapsverlof van 14 weken (met behoud van bezoldiging of adequate uitkering), vaderschapsverlof van 10 werkdagen (met uitkering), ouderschapsverlof van vier maanden (met uitkering) en zorgverlof van vijf werkdagen per jaar (zonder uitkering). Dit versterkt de rechtspositie van bursalen aangezien zij normaliter geen wettelijk recht hebben op ouderschapsverlof en daarvoor dus afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie en zij nu op zijn minst een flexibele regeling (voltijds/deeltijds) moeten kunnen verzoeken. Daarnaast zouden zij recht moeten hebben op zorgverlof gedurende vijf werkdagen per jaar. Aangezien het hier gaat om de bijstand aan een familielid omwille van ernstige medische redenen, vormt dit geen oplossing voor het gebrek aan een wettelijk recht op zorgkrediet/tijdskrediet voor de zorg van een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. Bursalen krijgen nog steeds een lagere uitkering bij de opname

van moederschaps- en vaderschapsverlof (aangezien deze gebaseerd is op het brutoloon). De eventuele verlenging van de doctoraatstermijn verschilt eveneens voor assistenten en bursalen, waarbij assistenten (en FWO-aspiranten) in plaats van een *pro rata* voortzetting van hun doctoraat, in vele gevallen recht hebben op een extra jaar.

785. De besproken **nationaalrechtelijke regels en beginselen** situeren zich daarentegen in fiscaalrechtelijke context. De belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen is op zijn minst dubieus te noemen in het licht van het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. Het fiscaal legaliteitsbeginsel stelt in artikel 172, tweede lid van de Gw. dat geen vrijstelling kan worden ingevoerd dan door de wet. De belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen en de daaraan gekoppelde voorwaarden werden enkel opgenomen in de *Com.IB* en een aantal circulaire's. Volgens de fiscale administratie betrof het een "feitelijke" vrijstelling daar doctoraatsbeurzen moeten worden gelijkgesteld met studiebeurzen die buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting en meer specifiek de artikelen 31 (bezoldigingen van werknemers) en 90, 2° WIB 92 (subsidies aan geleerden) blijven.

786. Men kan zich echter de kritische vraag stellen of de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen werkelijk een "feitelijke" vrijstelling betreft en de fiscale administratie dus puur een uitlegging van de regels in onder meer de artikelen 31 (bezoldigingen van werknemers) en 90, 2° WIB 92 (subsidies aan geleerden) beoogt. Er worden immers zeer specifieke voorwaarden gesteld aan doctoraatsbeurzen (gefinancierd door de universiteit), wat ons brengt bij de bevoegdheid van de fiscale administratie ter zake. Het fiscaal legaliteitsbeginsel impliceert immers een verbod op delegatie van de essentiële bestanddelen van een belasting zoals eventuele vrijstellingen. Men zou kunnen aannemen dat deze voorwaarden werden ingegeven door de doelstelling om misbruiken te vermijden en om een afbakening te voorzien tussen doctoraatsbeurzen die moeten worden gekwalificeerd als een studie dan wel een beroep, waardoor geenszins een nieuwe vrijstelling wordt ingevoerd. De cruciale vraag is of het doctoraat van bursalen moet worden gezien als een studie (zoals in de zienswijze van de fiscale administratie) of een eerste jobervaring. In dat verband werd onderzocht of

doctoraatsbeurzen per definitie moeten worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de personenbelasting, met als uitgangspunt de artikelen 31 (bezoldigingen van werknemers) en 90, 2° WIB 92 (subsidies aan geleerden).

787. Zo kan artikel 31 WIB 92 worden gekaderd binnen het ruimere artikel 23 WIB 92 dat betrekking heeft op beroepsinkomsten. Vanaf het ogenblik dat de doctoraatsbeurs van bursalen wordt beschouwd als een inkomen dat voortvloeit uit een beroepswerkzaamheid, moet deze doctoraatsbeurs worden belast. De bedenkingen onder het Europese luik tonen mede aan dat de hele discussie hierover kan worden teruggebracht naar de vraag of een doctoraat als een studie of een eerste jobervaring moet worden gezien. Verschillende elementen werden naar voren geschoven voor de evolutie van het statuut in de richting van de professionele sfeer, zoals de samenhang van onderzoeks- en onderwijstaken die een geheel van herhaalde, voldoende talrijke en onderling verbonden verrichtingen vormen, waarbij een bijzondere vaardigheid of organisatie op dat vlak wordt vereist. Daarnaast groeien de statuten van assistenten en bursalen dichter naar mekaar toe waarbij ook laatstgenoemden recht hebben op extralegale voordelen die doorgaans worden geassocieerd met werknemers, zijnde een eindejaarstoelage, vakantiegeld, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, een fietsvergoeding, ecocheques, een gratis hospitalisatieverzekering,... Van zodra vaststaat dat ook bursalen een beroepswerkzaamheid uitoefenen voor de personenbelasting, komt het er enkel op aan uit te maken onder welke categorie de beroepsinkomsten moeten worden belast. Twee categorieën van beroepsinkomsten komen in het vizier, met name artikel 31 WIB 92 dat betrekking heeft op de bezoldigingen van werknemers en artikel 27 WIB 92 (baten) dat geldt als een restcategorie, afhankelijk van het feit of het bestaan van een gezagsverhouding voor bursalen wordt aangenomen. Artikel 90, 2° WIB 92 heeft vervolgens betrekking op subsidies aan geleerden voor zover zij niet worden gekwalificeerd als bezoldiging van bewezen diensten en dus beroepsinkomsten zijn. Er wordt een vrijstelling voorzien voor universiteiten en het FWO onder de voorwaarde dat er geen band van afhankelijkheid is tussen de onderzoeker en de instelling in kwestie, wat sterk kan worden betwijfeld.

788. Nu de doctoraatsbeurs van bursalen niet per definitie buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting valt en sterker nog moet worden beschouwd als een beroepsinkomen, maakt de fiscale administratie vandaag oneigenlijk gebruik van de *Com.IB* en de circulaires door de belastingvrijstelling nog steeds toe te kennen. Concreet schendt de fiscale administratie het fiscaal legaliteitsbeginsel in de toepassing van de wet. Niettegenstaande de schending van het fiscaal legaliteitsbeginsel, wordt voor vrijstellingen soms toch een *contra legem* toepassing aanvaard op grond van het vertrouwensbeginsel. Gelet op de legaliteit van de belastingvrijstelling en de rechtszekerheid van doctorandi zou toch overwogen moeten worden deze vrijstelling op te nemen in het WIB 92, met een eventuele delegatie aan de koning om de voorwaarden ervan uit te werken in het KB/WIB 92.

789. Het fiscaal gelijkheidsbeginsel stelt in artikel 172, eerste lid van de Gw. dat inzake belastingen geen voorrechten kunnen worden ingevoerd. In feite verrichten assistenten en bursalen hetzelfde werk, met als verschil de duurtijd van het doctoraat en de intensiteit van de onderwijstaken. Volgens de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof lijkt dit alleszins niet voldoende te zijn om de vergelijkbaarheidstest te verwerpen. Daartegenover staat dat niet met zekerheid kan worden gezegd of het Hof tot een schending van het fiscaal gelijkheidsbeginsel zou besluiten. Men zou kunnen argumenteren dat de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen verder reikt dan noodzakelijk voor het bevorderen van de tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers omwille van de grote weerslag op het sociale statuut van bursalen. Wat betreft het fiscale statuut kan de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen afhankelijk van de specifieke situatie zowel in het voordeel van bursalen als in het voordeel van assistenten zijn. Het Hof is echter zeer terughoudend op dat vlak teneinde een opportuniteitsoordeel te vermijden. De wetgever heeft met name een ruime beoordelingsvrijheid en beleidskeuzes mogen slechts worden afgekeurd indien zij niet redelijk verantwoord zijn.

HOOFDSTUK 7. STATUUT VAN DOCTORANDI IN VLAANDEREN 2.0

---

790. In het regeerakkoord van 30 september 2020 is te lezen: “*Fundamenteel onderzoek is en blijft belangrijk voor ons land. Fundamenteel onderzoek is de motor van innovaties en de daaraan gekoppelde technologische ontwikkelingen. Ze laat ook toe om beter de wereld te begrijpen en ons in onze maatschappelijke keuzes te gidsen*”.²⁵³⁷ De regering neemt zich dan ook voor om het statuut van het wetenschappelijk personeel te actualiseren.²⁵³⁸ In dit hoofdstuk wordt een reeks met aanbevelingen uitgewerkt aangaande het statuut van doctorandi in Vlaanderen.

791. Er worden concreet een aantal pistes voorgesteld om de rechtspositie van Vlaamse doctorandi te verbeteren. Om te beginnen moet worden gerefereerd aan de vraag in hoeverre het fiscaal- en sociaalrechtelijke onderscheid tussen bursalen en assistenten vandaag houdbaar is of met andere woorden waar de wettelijke of aanbevolen grenzen van dit onderscheid precies liggen. De evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen (cfr. hoofdstuk 6) liet toe om een antwoord te formuleren op deze vraag. De belangrijkste bevindingen die resulteerden uit deze evaluatie worden kort in herinnering gebracht. De Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen waarover werd gesproken, tekenen met name de krijtlijnen uit waarbinnen de verschillende pistes tot aanpassing kunnen worden aangevoerd. Zo dient op Europees niveau rekening te worden gehouden met (Europese) maatregelen die een weerslag hebben op het statuut van doctorandi evenals de moederschaps- en de work-life balance richtlijn (EU) nu zowel bursalen als assistenten voor de toepassing ervan worden gekwalificeerd als werknemers. Op nationaal niveau worden de contouren van de bestaande differentiatie tussen beide categorieën van doctorandi bepaald door het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. Rekening houdende met het vastgestelde evaluatiekader kunnen vervolgens drie pistes worden gesuggereerd voor een statuut van doctorandi in Vlaanderen 2.0. De eerste piste betreft de afschaffing van het bursaalstatuut. Dit betekent dat wordt

---

²⁵³⁷ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 61.

²⁵³⁸ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 62.

geopteerd voor een uniform werknemersstatuut bij de universiteiten en het FWO. De tweede piste gaat over het vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten. De mogelijkheid voor bursalen om zelf onderwijs te verzorgen verdwijnt in deze piste. De derde en laatste piste bekijkt tenslotte de optie om een bijzonder onderzoekersstatuut in te voeren dat gebaseerd is op het huidige bursaalstatuut. Alle doctorandi zouden dan meteen ook een soort van bursalen zijn.

792. Voor deze drie pistes dienen verscheidene zaken te worden nagegaan. Zo kunnen in eerste instantie een aantal algemene argumenten en bedenkingen worden geformuleerd met betrekking tot de desbetreffende statuten. Daarnaast worden relevante inhoudelijke facetten zoals de duurtijd van het doctoraatstraject, de verhouding onderzoek-onderwijs en de doctoraatsopleiding geanalyseerd. Dit hangt verder samen met de fiscaal- en sociaalrechtelijke impact van de statuten in kwestie. Belangrijk daarbij is de overweging of doctorandi onder het toepassingsgebied van de personenbelasting ressorteren dan wel daarvan zijn vrijgesteld en of zij aan de sociale zekerheid onderworpen zijn. Niet te verwaarlozen betreft de kwestie hoe de voorgestelde statuten beleidsmatig kunnen worden doorgevoerd. Concreet moet worden bekeken of een aanpassing/invoering van een wet, decreet of circulaire is vereist en samenhangend wie daarvoor bevoegd is. Tevens mag ook het financiële plaatje voor de universiteiten en het FWO niet uit het oog worden verloren. Een belastingvrijstelling zorgt er immers niet alleen voor dat geen bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden, maar verlaagt ook sociale zekerheidsbijdragen omwille van het lagere brutoloon. Ten slotte wordt teruggekoppeld naar de conformiteit met de besproken Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen uit de evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen (cfr. hoofdstuk 6).

1. Fiscaal- en sociaalrechtelijke grenzen van het onderscheid tussen bursalen en assistenten

- 1.1 *Europa: (Europese) maatregelen inzake statuut van doctorandi en de moederschaps- en work-life balance richtlijn (EU)*

793. De evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen toont aan dat er op Europees niveau geen duidelijke visie bestaat over de kwalificatie van het statuut van doctorandi als werknemers of studenten (*supra* randnummers 688-691). Zij worden met name betrokken in initiatieven betreffende onderzoek (cfr. Europese Onderzoeksruimte, Europese Handvest voor Onderzoekers en de Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers,...), maar evengoed in initiatieven betreffende onderwijs (cfr. Europese Hogeronderwijsruimte). Meermaals werd benadrukt dat de synergie tussen de Europese Onderzoeksruimte en de Europese Hogeronderwijsruimte moet worden versterkt, maar eigenlijk wordt dit belemmerd door de onduidelijkheid aangaande het statuut van doctorandi. Zonder daarover uitsluitsel te geven, wordt wel uitgeklaard dat de normale duurtijd van een doctoraat **drie à vier** jaar zou bedragen, voldoende belang moet worden gehecht aan het uitbouwen van de **doctoraatsopleiding** (die rekening houdt met de noden van een ruimere arbeidsmarkt dan enkel de academische wereld), doctorandi **én als studenten én als beginnende onderzoekers** moeten worden beschouwd en zij op zijn minst een **afdoende sociale zekerheidsdekking** zouden moeten genieten.²⁵³⁹

794. Wanneer we verder kijken naar het werknemersbegrip binnen de EU met betrekking tot het vrij verkeer van werknemers, de verordening inzake sociale zekerheid en de richtlijnen betreffende sociaal recht, kan op basis van de analyse daaromtrent worden besloten dat zowel assistenten als bursalen wel degelijk **werknemers** zijn (*supra* randnummers 719, 721-724 en 727-729). Dit is onder meer relevant voor de toepassing van de moederschaps- en work-life balance richtlijn. Samengevat hebben bursalen en assistenten aan de hand daarvan recht op **moederschapsverlof** van 14 weken (met behoud van bezoldiging of adequate uitkering), **vaderschapsverlof** van 10 werkdagen (met uitkering),

---

²⁵³⁹ Zie Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area – achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf; Aanbeveling handvest en gedragscode; Med.(Comm.) aan de Raad en het Europees Parlement, *Betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers*, 23 mei 2008, COM(2008) 317 definitief; European Commission, *Principles for innovative doctoral training*, 27 juni 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf; K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf.

ouderschapsverlof van vier maanden, (met uitkering) en **zorgverlof** van vijf werkdagen per jaar (zonder uitkering) (*supra* randnummers 694 en 698-700).²⁵⁴⁰

795. Uitgaande van deze Europeesrechtelijke regels en beginselen zou het onderscheid tussen bursalen en assistenten perfect kunnen worden gehandhaafd nu alle doctorandi onderworpen zijn aan de sociale zekerheid. Een belangrijke voorwaarde bij deze stelling is dat ook bursalen in realiteit aanspraak moeten kunnen maken op de hier genoemde verloven uit de moederschaps- en work-life balance richtlijn. Merk evenwel op dat de zesjarige termijn voor het doctoraatstraject van assistenten principieel niet strookt met de vooropgestelde aanbevelingen.

1.2 België (Vlaanderen): grondwettelijk gewaarborgd fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel

796. De evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen legt de moeilijke verenigbaarheid bloot met het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. Wat betreft het fiscaal legaliteitsbeginsel is de hamvraag of de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen eigenlijk wel in stand kan worden gehouden als "feitelijke" vrijstelling opgenomen in de *com.IB* en enkele circulaires, nu bursalen niet per se moeten worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de personenbelasting (*supra* randnummer 746 e.v.). Het staat vast dat het loon van assistenten aan de personenbelasting is onderworpen binnen de categorie bezoldigingen van werknemers.²⁵⁴¹ Het initiële uitgangspunt om doctoraatsbeurzen van bursalen vrij te stellen van belasting was dat hun doctoraat louter als een **studie** moet worden gezien die buiten de werkingssfeer van de personenbelasting valt.²⁵⁴² Een niet te ontkennen praktijk leert ons echter dat het doctoraatstraject van bursalen in zijn huidige vorm eerder is geëvolueerd naar een **eerste jobervaring** vergelijkbaar met het doctoraatstraject van assistenten.

---

²⁵⁴⁰ Art. 8 en 11 moederschapsrichtlijn; Art 4, 6 en 8 work-life balance richtlijn.

²⁵⁴¹ Art. 31 WIB 92.

²⁵⁴² *Com.IB* nr. 38/37 en 38/38.

797. Voor de personenbelasting betekent dit dat het doctoraat moet worden gezien als een beroepswerkzaamheid (cfr. artikel 23 WIB 92), met name een geheel van voldoende talrijke en onderling verbonden verrichtingen die een bijzondere vaardigheid of organisatie vereisen.²⁵⁴³ Men dient voor ogen te houden dat de focus inzake belastbare beroepsinkomsten berust bij de beroepswerkzaamheid en niet bij de gezagsverhouding waar door universiteiten veel aandacht aan wordt besteed. Eens vaststaat dat bursalen een beroepsactiviteit uitoefenen, zullen de ontvangsten die daaruit voortvloeien belastbaar zijn, ongeacht of deze beroepsactiviteit in ondergeschikt verband wordt uitgeoefend. Het al dan niet voorhanden zijn van een gezagsverhouding maakt enkel uit voor de categorie waaronder de beroepsinkomsten zullen worden belast: bezoldigingen van werknemers (artikel 31 WIB 92) of baten (artikel 27 WIB 92).²⁵⁴⁴

798. Doctoraatsbeurzen neigen eerder naar de categorie bezoldigingen van werknemers – net zoals de lonen van assistenten (cfr. artikel 31 WIB 92). Bursalen leveren een arbeidsprestatie door het voeren van onderzoek en het **verzorgen van onderwijs**, waarvoor zij rapporteren aan hun promotor/de doctoraatscommissie en ruimer de universiteit, en in ruil daarvoor ontvangen zij een maandelijks doctoraatsbeurs, **vakantiegeld, een eindejaarstoelage, ecocheques**,... Beloningen zoals een maandelijks vergoeding en vakantiegeld worden in de *Com.IB* duidelijk gekwalificeerd als bezoldigingen van werknemers.²⁵⁴⁵ Volgens een arrest van het Hof van beroep te Gent dd. 28 november 2006 vormt het toekennen van vakantiegeld ook een indicatie voor het bestaan van een gezagsverhouding.²⁵⁴⁶ Een dergelijke gezagsverhouding is bovendien niet onvereenigbaar met een zekere mate van vrijheid betreffende de

---

²⁵⁴³ Cass. 27 oktober 1983, *JDF* 1984, 166; Cass. 12 juni 1974, *Bull.Bel.* nr. 528, 595; Luik 2 juni 1975, *Bull.Bel.* nr. 547, 134; Gent 21 mei 2002, *Fiscoloog* 2002, 9; Bergen 19 oktober 2017, *FJF* 2018, 139; Luik 11 februari 2016, *FJF* 2017, 260; Luik 21 juni 2017, *FJF* 2018, 52; I. VAN DE WOESTEYNE, *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 152; C. HENDRICKX, *Rechtspraakoverzicht inkomstenbelasting 2014-2017*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 188; TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2020-2021*, Mechelen, Kluwer, 2020, 162; S. VAN CROMBRUGGE, "Beroepswerkzaamheid", *Fiscoloog* 2005, (9) 9; S. VAN CROMBRUGGE, "Onroerende inkomsten of beroepsinkomsten?", *Fiscoloog* 2019, (11) 11; K. VERDUYCKT, "Beheer van privévermogen, speculatieve verrichtingen en beroepsbezigheden", *Jura Falc.* 2005-2006, (377) 380-381.

²⁵⁴⁴ Art. 27 en 31 WIB 92.

²⁵⁴⁵ *Com.IB* nr. 31/5.

²⁵⁴⁶ Gent 28 november 2006, *FJF* 2007, 710.

inhoud, de tijd en de plaats van het werk. Neem volgend voorbeeld: het loon van een professor valt onder de categorie bezoldigingen van werknemers²⁵⁴⁷, terwijl een professor geacht kan worden toch een zekere autonomie te hebben in de inhoud, de tijd en de plaats van het werk. Deze vrijheid is bovendien zelfs ruimer dan voor een doctorandus die onder rechtstreekse begeleiding van zulke professor staat. Daarbij wordt het loon van assistenten tevens geacht tot de categorie bezoldigingen van werknemers te behoren en wordt in feite hetzelfde gezag uitgeoefend op assistenten en bursalen. Indien voorgenoemde (afgezwakte) gezagsverhouding niet wordt aangenomen, moeten de inkomsten worden belast onder de categorie baten (cfr. artikel 27 WIB 92).

799. Wat betreft het fiscaal gelijkheidsbeginsel rijst de vraag of het onderscheid tussen bursalen en assistenten – met name de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen – nog wel verantwoord is nu we in de praktijk vaststellen dat beide statuten dichter naar mekaar toegroeien en doctorandi *de facto* hetzelfde werk verrichten (*supra* randnummer 774). Dit zorgt er ten eerste voor dat bursalen en assistenten de **vergelijkbaarheidstest** doorstaan aangezien hiervoor rekening wordt gehouden met de **feitelijke omstandigheden**.²⁵⁴⁸ Arresten van het Grondwettelijk Hof leiden tot de analyse dat een verschillende duurtijd van het traject, verschillende soorten overeenkomsten als basis voor de tewerkstelling en het al dan niet voorhanden zijn van een belastingvrijstelling alleszins niet doorslaggevend zijn om de vergelijkbaarheidstest te verwerpen.²⁵⁴⁹ Het bevorderen van de tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers kan als legitiem doel worden aanvaard. De belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen is bovendien objectief en pertinent in het licht van dat doel, aangezien zij op objectieve maatstaven berust en er meer bursalen kunnen worden aangeworven met het beschikbare budget (nu de loonkost van een bursaal hierdoor lager ligt). Er kan echter niet met zekerheid worden gezegd of de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen ook de evenredigheidstoets doorstaat omwille van de verregaande fiscaal- en sociaalrechtelijke gevolgen die daarmee gepaard gaan. Denk daarbij aan het al dan niet aanspraak maken op bepaalde fiscale

---

²⁵⁴⁷ M. MAUS, *Personenbelasting. Materiële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 82.

²⁵⁴⁸ E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, *juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 240.

²⁵⁴⁹ Arbitragehof 31 maart 1994, nr. 31/94; GwH 23 april 2020, nr. 53/2020; GwH 19 september 2014, nr. 128/2014.

maatregelen, belastingverminderingen, aftrekbare bestedingen,... en de lagere sociale uitkeringen voor bursalen ten gevolge van hun lager brutoloon.

800. Geconcludeerd kan worden dat het onderscheid tussen bursalen en assistenten moeilijk kan worden gehandhaafd in het licht van het fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. In hun actuele *format* zijn bursalen eigenlijk een soort van schijnbursalen geworden, terwijl zij op een totaal andere manier worden behandeld voor de personenbelasting wat bijgevolg nadelige effecten genereert op het vlak van de sociale zekerheid. Moest men ervoor kiezen om zowel het bursaalstatuut als het assistentenstatuut te behouden, komt deze problematiek vroeg of laat tot uiting omdat we zien dat beide statuten steeds verder naar mekaar toegroeien. Voor het fiscaal legaliteitsbeginsel moet de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen als "feitelijke" vrijstelling opgenomen in de *Com.IB* en de circulaires worden gekaderd binnen de ruimere werkingssfeer van de personenbelasting. Het doctoraat ligt met name op de grens tussen een studie en een beroepswerkzaamheid. Neigt het specifieke statuut van de doctorandus meer richting een studie, dan komt de personenbelasting in principe niet in het vizier en is de "feitelijke" vrijstelling niet meteen problematisch. Neigt het specifieke statuut van de doctorandus meer richting een beroepswerkzaamheid, dan is hoe dan ook personenbelasting verschuldigd en gaat het niet langer om een "feitelijke" vrijstelling maar om een uitdrukkelijke vrijstelling, die de fiscale administratie toepast in strijd met het fiscaal legaliteitsbeginsel. In zijn hedendaagse opstelling sluit het bursaalstatuut aan bij een beroepswerkzaamheid. Om dit gegeven te wijzigen zou men van het doctoraat van bursalen terug een studie moeten maken, met de nadruk op het ontvangen van onderwijs in de plaats van het geven van onderwijs. Extralegale voordelen zoals vakantiegeld, een eindejaarspremie, ecocheques,... die doorgaans worden geassocieerd met werknemers zijn dan ook uit den boze. Laat men het doctoraat van bursalen terug meer aanleunen bij een studie dan zijn bursalen en assistenten in feite geen vergelijkbare categorieën van doctorandi meer waardoor de grenzen van het fiscaal gelijkheidsbeginsel niet zozeer worden gefrustreerd.

2. Piste 1: afschaffing bursaalstatuut

801. De eerste piste is de afschaffing van het bursaalstatuut. Dit zou vervolgens moeten leiden tot de **uniforme toepassing van een werknemersstatuut** bij de universiteiten en het FWO dat uitgaat van de basisprincipes aangaande assistenten. Doctorandi worden dan aangeworven via een arbeidsovereenkomst aan de vrije universiteiten en het FWO, terwijl zij tijdelijk worden aangesteld aan de gemeenschapsuniversiteiten. Het FWO sluit aan bij de vrije universiteiten aangezien het werd erkend als privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap.²⁵⁵⁰ De ruime autonomie van een wetenschappelijk medewerker zou overigens niet onverenigbaar zijn met een tewerkstelling in ondergeschikt verband.²⁵⁵¹ Doctorandi met financiering afkomstig van de universiteit behoren – ongeacht hun arbeidsrechtelijke statuut – tot het assiterend academisch personeel dat onderworpen is aan de regeling in de CHO.²⁵⁵² Op basis van de CHO bepaalt de Vlaamse Regering vervolgens de salarisschalen, het vakantiegeld en de eindejaarstoelage van het assiterend academisch personeel.²⁵⁵³ Zij zouden een salaris van 3.404,90 euro ontvangen in het eerste jaar van het doctoraat. De financieringsmiddelen mogen logischerwijze niet beperkt blijven tot de werkingsmiddelen van de universiteiten maar moeten ook de BOF's omvatten. Het FWO zou het statuut van zijn onderzoekers bovendien moeten vaststellen conform de relevante bepalingen uit de CHO. Naast de toekenning van vakantiegeld en een eindejaarspremie hebben universiteiten en het FWO de mogelijkheid om ook andere extralegale voordelen te verlenen zoals een fietsvergoeding, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, ecocheques en een gratis hospitalisatieverzekering. Doctorandi dienen zich tevens in te schrijven als doctoraatsstudent bij de desbetreffende universiteit met het oog op het behalen van de academische graad van doctor.²⁵⁵⁴

2.1 Argumenten en bedenkingen inzake de afschaffing van het bursaalstatuut

802. Zoals doorheen dit onderzoek is gebleken, getuigt het bursaalstatuut van een bijzonder complex systeem. Doordat dit statuut slechts (beperkt) geregeld is

---

²⁵⁵⁰ Art. 15, § 2 decreet 30 april 2009.

²⁵⁵¹ Arbrb. Brussel 27 juni 1969, *TSR* 1970, 317.

²⁵⁵² Art. V.3 CHO.

²⁵⁵³ Art. V.33 en V.43 CHO.

²⁵⁵⁴ Art. II.196 CHO.

in de *Com.IB* en enkele circulaires, beschikken de universiteiten en het FWO over een zekere autonomie wat leidt tot fragmentatie. Verschillen situeren zich voornamelijk op het vlak van extralegale voordelen en de mogelijkheden tot opschorting en verlenging van de doctoraatsbeurs (cfr. hoofdstuk 2). Bursalen bevinden zich bijgevolg in een vrij onduidelijke rechtspositie.²⁵⁵⁵ De doctoraatsbeurs die zij ontvangen wordt – in tegenstelling tot het loon van assistenten – vrijgesteld van belasting, maar is niettemin onderworpen aan de sociale zekerheid. Vastgesteld kon worden dat bursalen in een standaardsituatie aanspraak maken op ongeveer eenzelfde nettoverloning als assistenten (cfr. hoofdstuk 3). We zagen daarentegen dat de fiscaal- en sociaalrechtelijke impact van het statuut van de doctorandus sterk kan verschillen afhankelijk van de levensfase waarin deze zich bevindt (cfr. hoofdstuk 4). Het ontbreken van een belastbaar (beroeps)inkomen gaat in de personenbelasting gepaard met bepaalde fiscale maatregelen zoals het huwelijksquotiënt, maar heeft ook tot gevolg dat men geen recht heeft op andere belastingvoordelen zoals belastingverminderingen, aftrekbare bestedingen,... Dit heeft op zijn beurt een sociaalrechtelijke weerslag aangezien een lager brutoloon leidt tot lagere uitkeringen ingeval van moederschapsverlof, vaderschapsverlof en arbeidsongeschiktheid (ten gevolge van een (arbeids) ongeval of (beroeps)ziekte) alsook minder pensioenopbouw.²⁵⁵⁶ Concreet mislopen bursalen ten opzichte van assistenten tijdens het moederschapsverlof (15 weken) een bedrag van 1.960,92 euro als alleenstaanden en 2.160,50 euro als samenwonenden. Voor het vaderschapsverlof (10 werkdagen waarvan zes met een uitkering van het ziekenfonds) wordt er een verlies vastgesteld van respectievelijk 139,44 euro en 153,78 euro voor alleenstaande en samenwonende bursalen in vergelijking met assistenten. Arbeidsongeschiktheid (binnen de sector ziekte en invaliditeit) gedurende één maand maakt dat bursalen een uitkering ontvangen die 487,50 euro lager ligt dan voor assistenten. Wat betreft het pensioen zouden bursalen per doctoraatsjaar 161,59 euro minder opbouwen aan pensioenrechten ten opzichte van assistenten (*supra* randnummers 438, 440, 534 en 586). Bovendien

---

²⁵⁵⁵ J. COULIER haalt in dat verband aan dat hun rechtspositie nergens duidelijk omschreven is; J. COULIER, "De tewerkstelling aan de Vlaamse universiteiten kwantiteit belangrijker dan kwaliteit?", *TORB* 2018-2019, (217) 218.

²⁵⁵⁶ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008-2009, (353) 356.

blijken bursalen geen wettelijk recht te hebben op zorgkrediet/tijdskrediet²⁵⁵⁷ en ouderschapsverlof²⁵⁵⁸, waardoor zij volledig afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie (of het FWO). Het feit dat geen omzetting mogelijk is van een arbeidsovereenkomst (lees: de tijdelijke aanstelling of arbeidsovereenkomst van een assistent) naar een beursovereenkomst indien de periode van 365 dagen is overschreden,²⁵⁵⁹ bevestigt het **precaire statuut van bursalen**. Men wil met name vermijden dat de doctorandus zijn doctoraat in een assistentenstatuut start dat vervolgens wordt omgeschakeld naar een minder beschermd bursaalstatuut.

803. Het gegeven dat universiteiten arbeidsovereenkomsten naar beursovereenkomsten zouden willen omzetten, is een motivatie voor het standpunt dat **dezelfde werkzaamheden** kunnen worden uitgevoerd door een bursaal en een assistent. In dat verband kan het *Partenariat Wallonie-Bruxelles pour les chercheurs et les chercheuses* (met betrekking tot de Franse Gemeenschap) worden vermeld waarin de stelling wordt geponeerd dat een veelvoud van statuten met uiteenlopende voorwaarden nadelig zou zijn voor de stabiliteit en kwaliteit van het werk. Het zou noodzakelijk zijn om vooruitgang te boeken inzake de harmonisatie en versterking van de statuten ter bevordering van de kwaliteit en continuïteit van onderzoekscarrières alsook de leesbaarheid van het statuut.²⁵⁶⁰ Een circulaire uit Frankrijk van 20 oktober 2006 benadrukt overigens het belang om doctorandi tewerk te stellen via een arbeidsovereenkomst aangezien zij een professionele activiteit zouden uitoefenen die hen in een relatie van ondergeschiktheid plaatst.²⁵⁶¹ De rechtsvergelijking met

---

²⁵⁵⁷ Het Vlaams zorgkrediet zou enkel van toepassing zijn op de personeelsleden van de Vlaamse universiteiten (art. 2, eerste lid, 8° BVR 26 juli 2016) en het tijdskrediet (private sector) waarnaar het FWO verwijst, zou enkel van toepassing zijn op werknemers en werkgevers die verbonden zijn via een arbeidsovereenkomst (art. 2 cao nr. 103). Bursalen ontvangen een beursovereenkomst en kunnen strikt gezien dus niet als werknemers worden beschouwd van de Vlaamse universiteiten en het FWO.

²⁵⁵⁸ Er bestaat enkel een wettelijke regeling in hoofde van assistenten; zie KB 29 oktober 1971 voor vrije universiteiten en BVR 1 december 1998 voor gemeenschapsuniversiteiten.

²⁵⁵⁹ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁵⁶⁰ Partenariat Wallonie-Bruxelles pour les chercheurs et les chercheuses, adopté par les Gouvernements de la Fédération Wallonie-Bruxelles et de la Wallonie le 26 mai 2011, http://www.recherchescientifique.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=7fd4743364b1e01da3e94652fd7ac3578f14a446&file=fileadmin/sites/sirs/upload/sirs_super_editor/sirs_editor/documents/SPW_DG06_Partenaireat_FWB_FR_BD.pdf.

²⁵⁶¹ Circulaire du 20 octobre 2006 relative à la résorption des libéralités des doctorants et post-doctorants; Confédération des jeunes chercheurs & association nationale des docteurs, *Le doctorat à la loupe – plan de financement du projet doctoral*, <https://guide-doctorat.fr/fiches/DoctoratALaLoupe-04bis.pdf>.

Nederland en specifiek het “manifest tegen het experiment promotieonderwijs” leert ons dat promotiestudenten in de praktijk vaststellen dat zij dezelfde werkzaamheden verrichten als werknemers-promovendi waardoor zij ook eenzelfde financiële behandeling eisen.²⁵⁶² Dit brengt ons bij de cruciale vraag waarom doctorandi onder verschillende statuten zouden moeten worden gerekruteerd wanneer men hen toch hetzelfde werk wil laten doen. J. SNEYERS stelt in deze context dat bursalen *de facto* onmogelijk te onderscheiden zijn van werknemers en het dus beter zou zijn als ze dan ook als dusdanig worden beschouwd en behandeld.²⁵⁶³ Op het niveau van de EU werden bursalen net zoals assistenten gekwalificeerd als werknemers wat betreft het vrij verkeer van werknemers, de verordening inzake sociale zekerheid en de richtlijnen betreffende sociaal recht (*supra* randnummers 721-724 en 728-729). Een uniform werknemersstatuut sluit daar dan ook bij aan.

804. Daartegenover staat dat men ook niet blind mag zijn voor potentiële gevaren/moeilijkheden. Zo zijn er nog steeds vele landen die doctorandi aanwerven onder een bursaalstatuut²⁵⁶⁴ en de steun voor doctoraten vanuit de EU gebeurt veelal in de vorm van beurzen (bijvoorbeeld via de Europese Onderzoeksraad en de Marie Skłodowska-Curie acties).²⁵⁶⁵ De invoering van het experiment promotieonderwijs in Nederland werd bovendien ingegeven door de internationale trend om bursalen aan te werven en het zogenaamde gebrek aan een derde cyclus binnen het hoger onderwijs.²⁵⁶⁶ Het uniforme werknemersstatuut zou in dat opzicht eventueel een hinderpaal kunnen vormen voor de **mobilititeit** in het raam van *joint PhD's* tussen België (Vlaanderen) en een andere staat. Doctorandi zouden dan in België een werknemersstatuut hebben, terwijl een

---

²⁵⁶² Het manifest ter verbetering van de positie van de promotiestudenten, 2 december 2019, <https://hetpnn.nl/wp-content/uploads/2019/12/Manifest-tegen-experiment-promotieonderwijs.pdf>.

²⁵⁶³ J. SNEYERS, “Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen”, *TORB* 2008-2009, (353) 360.

²⁵⁶⁴ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussel, EUA, 2007, 15.

²⁵⁶⁵ Voorstel verord. EP en raad, 7 juni 2018 tot vaststelling van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding, COM(2018) 435 final; European commission, EU budget for the future, horizon europe, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-research-innovation_en.pdf.

²⁵⁶⁶ Voorstel tot wijziging van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten in verband met de uitvoering van diverse maatregelen, aangekondigd in de strategische agenda hoger onderwijs, onderzoek en wetenschap, 2011-2015.

andere staat hen een bursaalstatuut verleent, wat bijgevolg kan leiden tot verwarring.

805. Dit zou vooral problematisch zijn indien de andere staat een beurs toekent (waarvan het bedrag doorgaans lager ligt dan een regulier loon) die in België omwille van het werknemersstatuut van de doctorandus toch zou worden belast. Aan de hand van een voorbeeld kan echter worden aangetoond dat zulke gevallen eerder beperkt blijven. Stel dat een in België (Vlaanderen) wonende doctorandus een doctoraat voorbereidt via een *joint PhD* tussen een Vlaamse en een Britse universiteit. Deze wordt de eerste twee jaar vergoed onder een werknemersstatuut door een Vlaamse universiteit en de volgende twee jaar onder een bursaalstatuut door een Britse universiteit. Er wordt afgesproken dat de doctorandus in België (Vlaanderen) blijft wonen en voor kortere periodes in het Verenigd Koninkrijk zal verblijven.²⁵⁶⁷ Het dubbelbelastingverdrag tussen België en het Verenigd Koninkrijk zal dan uitmaken welke staat bevoegd is om de tweejarige beurs afkomstig van een Britse universiteit te belasten.²⁵⁶⁸ Op basis van feitelijke omstandigheden zou kunnen worden aangenomen dat België de woonstaat is en het Verenigd Koninkrijk de werkstaat. De OESO-commentaar bij artikel 15 betreffende arbeid in ondergeschikt verband stelt dat het voorhanden zijn van een arbeidsrelatie moet worden beoordeeld volgens het nationale recht van de staat die het verdrag toepast.²⁵⁶⁹ Indien België het verdrag toepast en oordeelt dat de beurs wordt ontvangen in het kader van een arbeidsrelatie, dan is de beurs principieel belastbaar in de werkstaat. Dit is anders wanneer (1) men minder dan 183 dagen per twaalf maanden in de werkstaat verblijft; (2) de beloningen worden betaald door of namens een werkgever die geen inwoner van de werkstaat is; en (3) de beloningen niet ten laste komen van een vaste inrichting of vaste basis van een werkgever in de werkstaat.²⁵⁷⁰ Aangezien de beurs alleszins

---

²⁵⁶⁷ Dit is ook de enige situatie waarin België eventueel een mogelijkheid heeft om de tweejarige beurs afkomstig van een Britse universiteit te belasten. Wanneer de doctorandus immers in het Verenigd Koninkrijk woont en daar gedurende twee jaar ook werkt, is er geen sprake van een grensoverschrijdend element en komen de dubbelbelastingverdragen ook niet in het vizier.

²⁵⁶⁸ Overeenkomst van 1 juni 1987 tussen de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en de Regering van het Koninkrijk België tot het vermijden van dubbele belasting en tot het voorkomen van het ontgaan van belasting naar het inkomen en naar vermogenswinsten, BS 1 december 1989 (hierna: dubbelbelastingverdrag België-Verenigd Koninkrijk).

²⁵⁶⁹ Punt 8.7 van de OESO-commentaar bij het OESO-modelverdrag.

²⁵⁷⁰ Art. 15 dubbelbelastingverdrag België-Verenigd Koninkrijk.

wordt betaald door een Britse universiteit zijn de voorwaarden niet voldaan en mag de werkstaat (het Verenigd Koninkrijk) belasten.

806. Aansluitend bij de bedenking dat nog vele landen gebruik maken van een bursaalstatuut, worden buitenlandse onderzoekers in België vaak aangeworven als bursaal omwille van de beperktere onderwijsopdracht die zij hebben ten opzichte van assistenten.²⁵⁷¹ Buitenlandse onderzoekers spreken immers niet de Nederlandse taal waardoor zij veel minder (of zelfs niet) kunnen worden ingeschakeld bij het vervullen van onderwijsactiviteiten. Een assistentenstatuut waarbij de helft van de tijd zou moeten worden besteed aan onderwijsopdrachten lijkt dan ook geen optie.

807. Ten slotte moet de aandacht worden gevestigd op de **afstemming** van het uniforme werknemersstatuut met andere doctorandi die momenteel op basis van een beurs worden aangeworven. Doorheen dit onderzoek werd de nadruk gelegd op het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek dat uitsluitend aan Vlaamse universiteiten wordt ondernomen. Het toekennen van doctoraatsbeurzen situeert zich echter in een ruimere context en heeft ook betrekking op het toegepast wetenschappelijk onderzoek. In dit verband kan het Agentschap innoveren en ondernemen (VLAIO) worden vermeld, dat is gegroeid uit de fusie van het agentschap ondernemen (AO) en het Instituut voor Wetenschap en Technologie (IWT) sinds 2016.²⁵⁷² De bedrijfsgerichte financieringsprogramma's van het IWT werden opgenomen binnen VLAIO en de doctoraatsbeurzen strategisch onderzoek en de programma's SBO (strategisch basisonderzoek) en TBM (toegepast biomedisch onderzoek met maatschappelijke finaliteit) werden overgeheveld naar het FWO.²⁵⁷³ Zo moet binnen het FWO bijvoorbeeld ook rekening worden gehouden met de doctoraatsbeurzen strategisch onderzoek

---

²⁵⁷¹ A. LEYMAN, K. VANDELDE, I. LEMAHIEU en P. DE BOECK, *Levenskwaliteit van buitenlandse onderzoekers aan Vlaamse universiteiten en kenniscentra*, Gent, 2008, 12.

²⁵⁷² Vlaamse overheid, *Thema-audit informatiemanagement bij het agentschap innoveren en ondernemen*, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1410544>, 5.

²⁵⁷³ Fonds wetenschappelijk onderzoek - Vlaanderen, *Beleidsplan 2019-2023*, <https://www.fwo.be/media/1023565/Beleidsplan2019-2023.pdf>, 9; BVR 18 december 2015 inzake de ontbinding zonder vereffening van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie en tot regeling van de overdracht van zijn activiteiten aan het Agentschap Innoveren en Ondernemen, *BS* 31 december 2015.

zodanig dat alle bursaalstatuten binnen het wetenschappelijk onderzoek eenzelfde behandeling ondergaan.

2.2 Inhoudelijke aspecten doctoraatstraject: een vierjarige termijn met een vastgestelde verhouding onderzoek-onderwijs

808. Rekening houdende met Europese tendensen zou het doctoraatstraject moeten worden doorlopen in drie à vier jaar.²⁵⁷⁴ Uit de rechtsvergelijking met Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk bleek overigens dat België het enige land was waarbij de initiële duur van het doctoraat zes jaar kon bedragen (wat het geval is voor assistenten). Men zou er bijgevolg voor kunnen opteren om de **standaardtermijn van het doctoraat naar vier jaar (twee maal twee jaar)** te brengen. Momenteel wordt aan assistenten een bijkomende termijn van één jaar toegekend bij zwangerschap of langdurige en ernstige ziekte alsook wanneer uitzonderlijk geachte omstandigheden dit vereisen.²⁵⁷⁵ Om de leesbaarheid en de aantrekkelijkheid van het statuut te vergroten zou men er ook voor kunnen kiezen de termijn te verlengen bij de opname van alle verloven of vormen van afwezigheid waar zij wettelijk recht op hebben (bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid wegens een (beroeps)ziekte of (arbeids)ongeval, ouderschapsverlof, moederschapschapsverlof,...).²⁵⁷⁶ In Frankrijk stipuleert het *contrat doctoral* uitdrukkelijk welke specifieke situaties aanleiding geven tot een verlenging.²⁵⁷⁷ Conform wat het FWO daarover bepaalt, zouden verlengingen van minder dan twee weken niet in aanmerking moeten worden genomen.²⁵⁷⁸ De

---

²⁵⁷⁴ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussel, EUA, 2007, 12; Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area – achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf; K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf; EUA-CDE, *Doctoral education in Europe today: approaches and institutional structures*, Geneva, EUA, 2019, 22.

²⁵⁷⁵ Art. V.30 CHO.

²⁵⁷⁶ Merk op dat dit in de praktijk reeds gebeurt. In het rapport van LERU over familiegerelateerd verlof wordt de aanbeveling geformuleerd voor universiteiten dat zij hun onderzoekers dienen te voorzien in duidelijke informatie over de rechten en plichten ter zake; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 4.

²⁵⁷⁷ Art. 8 décret 23 avril 2009.

²⁵⁷⁸ Art. 26 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

termijn dient daarbij niet noodzakelijk met een volledig jaar te worden verlengd, maar kan ook *pro rata* worden uitgebreid.

809. De **verhouding onderzoek-onderwijs** zal moeten worden gewijzigd ten gevolge van de verlaging van de standaardtermijn van het doctoraat naar vier jaar. Teneinde misbruiken te voorkomen dient een maximale tijdsbesteding voor onderwijsopdrachten te worden ingeschreven. Voor assistenten die doctoreren op zes jaar geldt nu een 50/50-verhouding onderzoek-onderwijs.²⁵⁷⁹ Dit betekent dat men er van uitgaat dat het proefschrift binnen een tijdspanne van drie jaar kan worden voorbereid. Een standaardtermijn van vier jaar laat op basis daarvan dus ruimte voor onderwijsopdrachten ten belope van één jaar (of 25%). Dit kan worden vergeleken met bursalen die doctoreren op vier jaar. Doctorandi met een beurs van de universiteit mogen nu vier uur per week (dit is 10% in een 40-uren week) spenderen aan onderwijsopdrachten, terwijl dit bij FWO-aspiranten het dubbel is, zijnde 20%.²⁵⁸⁰ Franse doctorandi met een *contrat doctoral* bereiden hun proefschrift ter vergelijking voor in drie jaar en mogen desondanks één zesde van de jaarlijkse arbeidstijd (16,67%) aan onderwijsopdrachten besteden.²⁵⁸¹ Voorliggende gegevens tonen aan dat een maximale tijdsbesteding voor onderwijsopdrachten kan variëren van 10% tot 25%. Om een concreet percentage vast te stellen lijkt het opportuun een studie uit te voeren in verband met de onderwijstaken die bursalen en assistenten in de praktijk aan een universiteit vervullen en welke tekorten door een verminderde opname van onderwijstaken door doctorandi zouden moeten worden opgevuld.

810. Het belang van de **doctoraatsopleiding** werd meermaals benadrukt op Europees niveau.²⁵⁸² Een dergelijke doctoraatsopleiding zou onderzoekers moeten

---

²⁵⁷⁹ Art V.30 CHO.

²⁵⁸⁰ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677; Art. 18 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

²⁵⁸¹ Art. 5 décret du 23 avril 2009.

²⁵⁸² Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area – achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf; K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf; European Commission, *Principles for innovative doctoral training*, 27 juni 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf; EUA-CDE, *Doctoral education in Europe today: approaches and institutional structures*, Switzerland, EUA, 2019, 48.

trainen op vaardigheden die niet beperkt zijn tot de academische wereld maar ruim kunnen worden ingezet op de arbeidsmarkt. Deze veronderstelling is ingegeven door het feit dat meer en meer doctorandi worden aangeworven waardoor niet iedere doctorandus zijn academische carrière zal verderzetten (*supra* randnummer 154). Dit vormt tevens een argument om af te stappen van het huidige *format* waarbij een bepaalde groep doctorandi een grote onderwijsopdracht krijgt terwijl een andere groep doctorandi een zeer beperkte onderwijsopdracht vervult. Aangezien de doctoraatsopleiding een alsmaar belangrijker aspect van het doctoraat wordt, zou men kunnen overwegen om deze naar het voorbeeld van de Franse Gemeenschap op te nemen in de CHO als een decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor.²⁵⁸³ Op die manier dient iedere universiteit de doctoraatsopleiding verplicht te stellen en bestaat er op dat vlak geen onderscheid tussen doctorandi. Het decreet van de Franse Gemeenschap legt ook een duidelijke link met het Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren en het Berlijn communiqué van 2003 wat de visibiliteit binnen de EU verhoogt.²⁵⁸⁴ Bovendien kan worden nagedacht over de samenstelling van doctoraatsscholen waarbinnen zulke doctoraatsopleiding wordt aangeboden. Vlaamse universiteiten staan individueel in voor het opzetten en coördineren van doctoraatsscholen. Dit is onder meer te wijten aan de inrichting van de financiering hiervoor (die uitgaat van de Vlaamse overheid) in die zin dat de verdeelsleutel enkel de individuele universiteiten vermeldt.²⁵⁸⁵ In de Franse Gemeenschap zijn de doctoraatsscholen daarentegen verbonden aan het FNRS.²⁵⁸⁶ De thematische doctoraatsscholen die daaronder ressorteren zijn het gevolg van interuniversitaire samenwerking.²⁵⁸⁷ Ook in Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk is er sprake van een soortgelijke interuniversitaire samenwerking (*supra* randnummers 634, 654 en 668). Dit heeft tot voordeel dat men meer rekening kan houden met specifieke thema's en doctorandi een uitgebreider aanbod hebben dat de mogelijkheid biedt tot interactie met andere onderzoekers op gelijkaardige onderwerpen.

---

²⁵⁸³ Art. 116 decreet 7 november 2013.

²⁵⁸⁴ Art. 15, 29° decreet 7 november 2013.

²⁵⁸⁵ Art. 63/4 decreet 30 april 2009 ingevoegd door decreet 21 december 2012; BVR 28 juni 2013.

²⁵⁸⁶ FNRS, *Ecoles doctorales près le FNRS – Graduate Colleges*, <http://www.fnrs.be/index.php/financements/ecoles-doctorales/ecoles-doctorales-pres-le-fnrs>.

²⁵⁸⁷ Wallonie Bruxelles Campus, *Etudes doctorales*, <http://www.studyinbelgium.be/fr/content/etudes-doctorales>.

2.3 Fiscaal- en sociaalrechtelijk werknemersstatuut

811. Het uniforme werknemersstatuut impliceert de onderworpenheid aan de **personenbelasting**. Het loon en de extralegale voordelen die men daarnaast ontvangt, zouden dan als beroepsinkomsten worden belast onder de categorie bezoldigingen van werknemers (artikel 31 WIB 92). In de *Com.IB* wordt expliciet gesteld dat niet alleen werknemers met een arbeidsovereenkomst worden gevisieerd, maar ook werknemers die onder een soortgelijk wettelijk of reglementair statuut vallen.²⁵⁸⁸ Het maakt aldus geen verschil dat doctorandi aan de vrije universiteiten en het FWO worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst, terwijl zij aan de gemeenschapsuniversiteiten tijdelijk worden aangesteld.

812. Bovendien moet de universiteit/het FWO bedrijfsvoorheffing inhouden op het loon van deze doctorandi volgens de schalen opgesteld door de koning.²⁵⁸⁹ Zo stemt een loon van 3.404,90 euro overeen met een bedrijfsvoorheffing van 788,50 euro (*supra* randnummer 262). Artikel 275/3 WIB 92 voorziet evenwel in een gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistent-onderzoekers: *“universiteiten [...] die bezoldigingen uitbetalen of toekennen aan assistent-onderzoekers [...] en die krachtens artikel 270, 1° bedrijfsvoorheffing op die bezoldigingen verschuldigd zijn, worden vrijgesteld van het storten aan de schatkist, van 80% van die bedrijfsvoorheffing, op voorwaarde dat ze 100% van die bedrijfsvoorheffing inhouden. De in dit lid bedoelde instellingen wenden de sommen die zij krachtens dit artikel niet moeten doorstorten, niet aan ter financiering van het onderzoek dat de vrijstelling van de doorstortingsverplichting heeft doen ontstaan.”*²⁵⁹⁰ Met betrekking tot het FWO wordt enkel verwezen naar postdoctorale onderzoekers aangezien de onderzoekers die een doctoraat voorbereiden een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs ontvangen. Assistent-onderzoekers kunnen worden omschreven als personeelsleden met een diploma hoger onderwijs die wetenschappelijk onderzoek verrichten in het kader van een

---

²⁵⁸⁸ *Com.IB* nr. 23/44 en 23/55.

²⁵⁸⁹ Art. 270, 1° WIB 92; Art. 87, 1°, a) KB/WIB 92.

²⁵⁹⁰ Art. 275/3, § 1, lid 1 WIB 92.

doctoraat of die gelijkaardige onderzoekswerkzaamheden uitvoeren.²⁵⁹¹ Dit betekent dat universiteiten voor deze doctorandi kunnen genieten van de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing. Concreet dient slechts 20% van de bedrijfsvoorheffing te worden doorgestort naar de schatkist, terwijl de overige 80% daarvan kan worden gebruikt voor bijkomende investeringen in wetenschappelijk onderzoek. Het bedrag van de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing zou niet mogen worden aangewend om de loonkost van de desbetreffende onderzoeker te verlagen.²⁵⁹² Om de negatieve financiële impact van het wegvallen van het bursaalstatuut (*infra* randnummer 826) op te vangen, zou men een volledige vrijstelling van bedrijfsvoorheffing²⁵⁹³ kunnen bepalen (voor de universiteiten en het FWO) die tevens mag worden gebruikt om de loonkost van de doctorandus in kwestie te temperen.

813. In het regeerakkoord van 30 september 2020 wordt gesteld dat *“ons belastingsysteem wordt gekenmerkt door vele uitzonderingen, vrijstellingsregimes en verschillen in behandeling binnen de onderscheiden fiscale domeinen en tegelijk hoge belastingtarieven”*.²⁵⁹⁴ De regering zou dan ook een bredere fiscale hervorming voorbereiden om het belastingstelsel te moderniseren, te vereenvoudigen, meer rechtvaardig en meer neutraal te maken.²⁵⁹⁵ Specifiek met betrekking tot de personenbelasting wordt een vereenvoudiging vooropgesteld waarbij aftrekposten, belastingverminderingen en uitzonderingsregimes zoveel mogelijk uitdoven.²⁵⁹⁶ Het uniforme werknemersstatuut zorgt ervoor dat het stelsel van fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurzen verdwijnt, wat aanleunt bij de voornemens van de regering. Men zou daarnaast inzetten op de verdere verlaging van de lasten op arbeid,

²⁵⁹¹ H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 63; PARTENA, *Gids loonfiscaliteit in de ondernemingen*, Mechelen, Kluwer, 2017, 226; D. DESCHRIJVER, *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 415.

²⁵⁹² Wetsontwerp 9 december 2009 houdende fiscale en diverse bepalingen, amendementen, *Parl.St. Kamer 2009-2010*, nr. 52-2310/002, 5; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 69.

²⁵⁹³ J. SNEYERS, “Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen”, *TORB* 2008-2009, (353) 360.

²⁵⁹⁴ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 51.

²⁵⁹⁵ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 51.

²⁵⁹⁶ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 52.

waarbij ook rekening moet worden gehouden met parafiscale lasten.²⁵⁹⁷ Dit zou de loonkost van doctorandi eveneens kunnen intomen.

814. Het uniforme werknemersstatuut heeft ook de onderwerping aan de **sociale zekerheid in het werknemersstelsel** tot gevolg. Voor doctorandi met een arbeidsovereenkomst volgt dit uit de algemene regel in artikel 1 RSZ-wet.²⁵⁹⁸ Merk op dat de RSZ-wet betrekking heeft op de sector rust- en overlevingspensioenen, werkloosheid, ziekte en invaliditeit en jaarlijkse vakantie. Doctorandi met een tijdelijke aanstelling kunnen teruggrijpen naar artikel 12, § 1 RSZ-besluit. Daarmee wordt de toepassing van de RSZ-wet beperkt tot de sector rust- en overlevingspensioenen, werkloosheid en ziekte en invaliditeit.²⁵⁹⁹ Doctorandi vallen zonder onderscheid onder de private regeling voor arbeidsongevallen en beroepsziekten, aangezien het toepassingsgebied ervan wordt omschreven als de gehele of gedeeltelijke onderwerping aan de RSZ-wet.²⁶⁰⁰ Wat betreft jaarlijkse vakantie wordt de private regeling toegepast voor alle personen die onderworpen zijn aan de sociale zekerheidsregelingen voor werknemers.²⁶⁰¹ Doctorandi met een tijdelijke aanstelling worden op basis van artikel 12, § 1 RSZ-besluit expliciet onttrokken van de private regeling inzake jaarlijkse vakantie. Hetzelfde geldt echter voor doctorandi met een arbeidsovereenkomst – uitgezonderd indien zij verbonden zijn aan het FWO – aangezien artikel V.43, § 1 CHO bepaalt dat de Vlaamse Regering het vakantiegeld van het academisch personeel vaststelt.²⁶⁰²

815. De werknemersbijdragen worden voor alle doctorandi bepaald op 13,07%.²⁶⁰³ Na aftrek van de bedrijfsvoorheffing en de sociale zekerheidsbijdragen moet tevens een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid worden ingehouden die in functie staat van het loon en de gezinssituatie.²⁶⁰⁴

---

²⁵⁹⁷ Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 52.

²⁵⁹⁸ Art. 1 RSZ-wet.

²⁵⁹⁹ Art. 12, § 1 RSZ-besluit.

²⁶⁰⁰ Art. 1 arbeidsongevallenwet; Art. 2, § 1, 1° beroepsziektewet.

²⁶⁰¹ Art. 1 jaarlijkse vakantiewet.

²⁶⁰² Art. V.43, § 1 CHO.

²⁶⁰³ Art. 38, § 2 algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁰⁴ Art. 109 wet houdende sociale bepalingen.

816. De basiswerkgeversbijdragen zijn gelijk aan 24,92% en 24,82% voor werknemers uit de private sector (lees: doctorandi met een arbeidsovereenkomst) respectievelijk contractuelen uit de openbare sector (lees: doctorandi met een tijdelijke aanstelling).²⁶⁰⁵ Daarnaast zijn werkgevers enkele bijzondere bijdragen verschuldigd: de loonmatigingsbijdrage van 7,08%²⁶⁰⁶, de bijdrage voor arbeidsongevallen van 0,02%²⁶⁰⁷ en de bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" van 0,10%²⁶⁰⁸. Dit is iets anders voor het FWO aangezien er een verlaagde patronale basisbijdrage zou gelden in het kader van de *taxshift*. Doctorandi bij het FWO zijn met name onderworpen aan de private regeling inzake jaarlijkse vakantie waardoor zij onder de volledige sociale zekerheid voor werknemers ressorteren. Hierdoor vallen zij onder het toepassingsgebied van de structurele vermindering wat bepalend is voor de verlaagde patronale basisbijdrage.²⁶⁰⁹ Zo is de basiswerkgeversbijdrage gelijk aan 19,88%²⁶¹⁰ en zijn volgende bijzondere bijdragen verschuldigd: de loonmatigingsbijdrage van 5,12%²⁶¹¹, de bijdrage voor arbeidsongevallen van 0,02%²⁶¹², de bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" van 0,10%²⁶¹³ en de bijdrage voor werkloosheid van 1,69%²⁶¹⁴.

2.4 Aanpassing regelgeving

817. Om het uniforme werknemersstatuut door te voeren zou in eerste instantie het bursaalstatuut dienen te verdwijnen. Dit betekent dat de circulaires die daarnaar verwijzen, met name de circulaires van 6 februari 1997²⁶¹⁵, 18 oktober 2002²⁶¹⁶, 13 mei 2004²⁶¹⁷ en 7 april 2009²⁶¹⁸ (met betrekking tot universiteiten) en de circulaire van 14 oktober 1992²⁶¹⁹ (met betrekking tot het

---

²⁶⁰⁵ Art. 38, § 3 algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁰⁶ Art. 38, § 3bis algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁰⁷ Art. 38, § 3undecies algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁰⁸ Art. 53-54 wet 26 juni 2002.

²⁶⁰⁹ Art. 329 programmawet 24 december 2002.

²⁶¹⁰ Art. 330 programmawet 24 december 2002.

²⁶¹¹ Art. 38, § 3bis algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶¹² Art. 38, § 3undecies algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶¹³ Art. 53-54 wet 26 juni 2002.

²⁶¹⁴ Art. 38, § 3, 9° algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶¹⁵ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁶¹⁶ Circ. 18 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁶¹⁷ Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁶¹⁸ Circ. 7 april 2009, nr. Ci.RH.241/596.009.

²⁶¹⁹ Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH. 241/430.824.

FWO), moeten worden geschrapt. Tevens dient de *Com.IB* en specifiek nr. 38/38²⁶²⁰ te worden aangepast. Beide principieel niet-bindende documenten hebben betrekking op de personenbelasting die voor het grootste gedeelte tot de bevoegdheid van de federale overheid behoort.²⁶²¹ Dit heeft tot gevolg dat een beslissing op het vlak van het fiscaalrechtelijke statuut van doctorandi ook geldt voor de Franse Gemeenschap. Een afstemming met het statuut van doctorandi in de Franse Gemeenschap is bijgevolg vereist.

818. Voorgaande zou eventueel ook kunnen worden omzeild zonder dat moet worden geraakt aan de circulaires en de *Com.IB*. Op grond van artikel 127, § 1, eerste lid, 2° Gw. hebben gemeenschappen volheid van bevoegdheid inzake onderwijs, uitgezonderd het begin en het einde van de leerplicht, de minimale voorwaarden voor het uitreiken van diploma's en de pensioenregeling.²⁶²² Die bevoegdheid omvat ook het vaststellen van de regels betreffende het administratief en geldelijk statuut van het onderwijspersoneel, met uitsluiting van de pensioenregeling.²⁶²³ De federale overheid is volgens artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12° BWHI evenwel bevoegd voor het arbeidsrecht en de sociale zekerheid.²⁶²⁴ Deze bepaling zou in samenhang moeten worden gelezen met artikel 127, § 1, eerste lid, 2° Gw., zodat zij in onderwijsaangelegenheden enkel kan worden toegepast op de pensioenregeling, die door voorgenoemd grondwetsartikel uitdrukkelijk wordt uitgezonderd van de bevoegdheid van de gemeenschappen.²⁶²⁵ De Vlaamse decreetgever zou zich echter dienen te beperken tot hetgeen noodzakelijk is om een doeltreffend beleid te voeren omtrent onderwijs. De uitoefening van de federale bevoegdheid (inzake

---

²⁶²⁰ *Com.IB* nr. 38/38.

²⁶²¹ Art. 464, 1° WIB 92.

²⁶²² Art. 127, § 1, eerste lid, 2° Gw.; Arbitragehof 20 oktober 2005, nr. 154/2005, B.4.1 GwH 28 april 2016, nr. 55/2016, B.6.1; J. VANPRAET, "Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering", *TORB* 2016-2017, (350) 350; Zie hierover B. STEEN, "Het onderwijs" in B. SEUTIN en G. VAN HAEGENDOREN (eds.), *De bevoegdheden van de gemeenschappen*, Brugge, Die Keure, 2017, (139) 139-190.

²⁶²³ GwH 28 april 2016, nr. 55/2016, B.6.1; GwH 28 februari 2019, nr. 35/2019, B.7.2; Arbitragehof 27 januari 1993, nr. 6/93, 2.B.3; Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 76/2000, B.3.1; Arbitragehof 23 februari 2005, nr. 44/2005, B.14.5; J. VANPRAET, "Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering", *TORB* 2016-2017, (350) 350.

²⁶²⁴ Art. 6, § 1, VI, vijfde lid, 12° BWHI.

²⁶²⁵ Arbitragehof 20 oktober 2005, nr. 154/2005, B.4.2; GwH 28 april 2016, nr. 55/2016, B.6.2; J. COULIER, "De tewerkstelling aan de Vlaamse universiteiten: kwantiteit belangrijker dan kwaliteit?", *TORB* 2018-2019, (217) 217; E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 611.

arbeidsrecht en sociale zekerheid) mag daarbij niet onmogelijk worden gemaakt of op overdreven wijze worden bemoeilijkt.²⁶²⁶ Artikel 6bis BWHI bepaalt bovendien een parallelle uitoefening van exclusieve bevoegdheden voor het fundamenteel en toegepast wetenschappelijk onderzoek.²⁶²⁷ Aangezien het wetenschappelijk onderzoek op universitair niveau deel uitmaakt van het onderwijs (quasi volheid van bevoegdheid voor gemeenschappen) zijn de gemeenschappen praktisch bevoegd voor alle onderzoeksangelegenheden in de omstandigheid dat het wetenschappelijk onderzoek aan een universitaire instelling wordt verricht.²⁶²⁸ De gemeenschappen zouden zowel de individuele als collectieve arbeidsverhoudingen van het (onderwijs)personeel kunnen regelen. Zij kunnen in beginsel afwijken van het federale arbeidsrecht om specifieke regels vast te stellen. Deze specifieke regels zullen dan op de voorgrond treden ten gevolge van het principe *lex specialis derogat generalis*.²⁶²⁹ De mogelijkheid voor de gemeenschappen om af te wijken van het gemeen arbeidsrecht zou echter niet absoluut zijn in die zin dat zij principieel niet bevoegd zijn om van de arbeidsbeschermende regels af te wijken.²⁶³⁰ Concreet betekent voorgaande dat het statuut van het assisterend academisch personeel kan worden geregeld door de gemeenschappen. Het lijkt er dus op dat de gemeenschappen perfect kunnen besluiten geen bursalen meer aan te werven, maar uitsluitend te werken met een werknemersstatuut. Omwille van de kwalificatie van de lonen als bezoldigingen van werknemers in de personenbelasting zijn de circulaires en de *Com.IB* dan gewoonweg niet meer van toepassing.

---

²⁶²⁶ Arbitragehof 11 december 2002, nr. 184/2002; R. JANVIER, "Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)", *TSR* 2004, (3) 86-87.

²⁶²⁷ Art. 6bis BWHI.

²⁶²⁸ Wetsontwerp van 18 juli 1988 tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *Parl.St.* Kamer 1988, nr. 516/1, 22; Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 76/2000; M. PAQUES, "Réforme de l'état en politique scientifique", *ATP* 1994, (197) 199; J. VANPRAET, "Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering", *TORB* 2016-2017, (350) 350; G. VAN HAEGENDOREN, "Het wetenschappelijk onderzoek" in B. SEUTIN en G. VAN HAEGENDOREN (eds.), *De transversale bevoegdheden in het federale België*, Brugge, Die Keure, 2017, (219) 219-266; Federaal wetenschapsbeleid, *De instellingen en het beleid inzake Wetenschap, Technologie en Innovatie in België*, http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/BRISTI/Instell_nl.pdf, 10-11.

²⁶²⁹ E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 611.

²⁶³⁰ E. TIMBERMONT, *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 158.

819. Artikel 275/3 WIB 92 zou verder moeten worden aangepast zodat de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing niet meer gedeeltelijk maar volledig wordt verleend aan de universiteiten en het FWO (en eventueel andere organisaties) indien zij onderzoekers tewerkstellen die een doctoraat voorbereiden. De zinsnede dat *“de bedoelde instellingen de sommen die zij niet moeten doorstorten ook niet mogen aanwenden ter financiering van het onderzoek dat de vrijstelling van de doorstortingsverplichting heeft doen ontstaan”*²⁶³¹, moet worden geschrapt. De negatieve financiële impact van het verdwijnen van het bursaalstatuut (*infra* randnummer 826) zou immers voor een stuk kunnen worden gecompenseerd wanneer de vrijgekomen sommen mogen worden gebruikt om de loonkost van de onderzoeker in kwestie te verlagen.

820. Wat betreft de sociale zekerheid worden de artikelen 3bis, 15, 2° en 15, 7° RSZ-besluit met betrekking tot bursalen van vrije universiteiten, FWO-aspiranten en bursalen van gemeenschapsuniversiteiten overbodig.

821. Zoals gezegd is de CHO van toepassing op het assiterend academisch personeel, ongeacht hun arbeidsrechtelijke statuut.²⁶³² In de artikelen II.58, § 7, II.184-II.185 en II.196 CHO worden meer algemeen de doelstelling, de toelatingsvoorwaarden en de inschrijving voor de voorbereiding van een doctoraatsproefschrift uiteengezet. De toelatingsvoorwaarden worden gedeeltelijk hernomen in artikel V.21 CHO dat specifiek van toepassing is op assistenten. De artikelen V.6 en V.30 CHO leggen respectievelijk de verhouding onderzoek-onderwijs en de termijn van het doctoraatstraject vast. Beide artikelen zouden moeten worden gewijzigd zodanig dat de standaardtermijn van het doctoraat op vier jaar wordt gebracht en de verhouding onderzoek-onderwijs dienovereenkomstig wordt bepaald (rekening houdende met de grenzen die hiervoor reeds werden besproken). Het volgen van de doctoraatsopleiding zou bovendien expliciet kunnen worden ingeschreven in de CHO als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. Aangezien de financiering zowel afkomstig zou moeten zijn van de werkingsmiddelen van de universiteit als het Bijzonder Onderzoeksfonds zouden de artikelen IV.18 en V.2 CHO in die zin

---

²⁶³¹ Art. 275/3 WIB 92.

²⁶³² Art. V.3 CHO.

moeten worden bijgestuurd. Tenslotte dient ook het FWO-reglement te worden aangepast aan de hier voorgestelde wijzigingen.

2.5 Financiële gevolgen voor de universiteiten en het FWO

822. Om een eerste idee te geven over de financiële gevolgen van het uniforme werknemersstatuut voor de universiteiten en het FWO, wordt berekend wat de extra kost is om een assistent aan te werven in de plaats van een bursaal. Hiervoor wordt uitgegaan van het brutoloon van een assistent en de bruto doctoraatsbeurs van een bursaal (het vakantiegeld, de eindejaarspremie en de andere extralegale voordelen laten we buiten beschouwing omdat de impact daarvan relatief beperkt is). In het eerste jaar van het doctoraat ontvangen de assistent en de bursaal respectievelijk een vergoeding van 3.404,90 euro en 2.490,99 euro per maand.

823. Voor gemeenschapsuniversiteiten bedraagt de basiswerkgeversbijdrage 24,82% en zijn enkele bijzondere werkgeversbijdragen verschuldigd, zoals de loonmatigingsbijdrage van 7,08%, de bijdrage voor arbeidsongevallen van 0,02% en de bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" van 0,10%. Dit komt neer op een totale bijdrage van 32,02%. Toegepast op beide vergoedingen, betekent dit dat respectievelijk 1.090,25 euro en 797,61 euro aan sociale zekerheidsbijdragen moet worden afdragen voor assistenten en bursalen (*supra* randnummer 225).

824. Voor vrije universiteiten is dit iets anders aangezien zij voor bursalen – in tegenstelling tot voor assistenten – kunnen genieten van een verlaging van de patronale basisbijdrage in het kader van de *taxshift* (*supra* randnummer 816). Met betrekking tot assistenten bestaat het enige verschil met gemeenschapsuniversiteiten erin dat de basiswerkgeversbijdrage 24,92% bedraagt in de plaats van 24,82%. Dit komt neer op een totale bijdrage van 32,12%. Met betrekking tot bursalen bestaat het verschil met gemeenschapsuniversiteiten erin dat de basiswerkgeversbijdrage en de loonmatigingsbijdrage slechts 19,88% en 5,12% bedragen. Bijkomend is een bijzondere werkgeversbijdrage voor werkloosheid verschuldigd van 1,69%. Dit komt neer op een totale bijdrage van 26,81%. Daarnaast kan voor deze bursalen een structurele vermindering van 243,98 euro worden toegepast. Het FWO volgt

diezelfde regels voor zijn FWO-aspiranten. Toegepast op beide vergoedingen, betekent dit dat respectievelijk 1.093,65 euro en 423,85 euro aan sociale zekerheidsbijdragen moet worden afdragen voor assistenten en bursalen/FWO-aspiranten (*supra* randnummer 227).

825. De bedrijfsvoorheffing – die enkel bij assistenten moet worden ingehouden – bedraagt 788,50 euro (zonder verminderingen) voor een loon van 3.404,90 euro. Hiervan moet maar 157,70 euro (20%) effectief worden doorgestort naar de schatkist, aangezien de overige 80% wordt vrijgesteld.

826. Concreet zijn assistenten dus **450,34 euro per maand** duurder dan bursalen aan een **gemeenschapsuniversiteit**.²⁶³³ Dit bedrag loopt op tot **827,50 euro per maand** bij een **vrije universiteit en het FWO**.²⁶³⁴ Reden hiervoor is dat de loonkost gevoelig lager ligt voor FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten omwille van het feit dat zij kunnen profiteren van de vooropgestelde sociaalrechtelijke maatregelen in het kader van de *taxshift*. De hoge financiële druk die het uniforme werknemersstatuut genereert, kan iets worden verlaagd door de invoering van een volledige vrijstelling van bedrijfsvoorheffing²⁶³⁵ waardoor nog 157,70 euro van de kost in mindering zou mogen worden gebracht. Zo komen we uit op een extra maandelijks kost van 292,64 euro en 669,80 euro om een assistent in de plaats van een bursaal in dienst te nemen aan een gemeenschapsuniversiteit en een vrije universiteit (voor het FWO ligt dit iets lager aangezien de vooropgestelde sociaalrechtelijke maatregelen in het kader van de *taxshift* nog steeds kunnen worden toegepast). Het implementeren van een uniform werknemersstatuut zou tot gevolg hebben dat er minder doctorandi kunnen worden gerekruteerd met het beschikbare budget. Het behouden van eenzelfde tewerkstellingsgraad zou financieel gezien enkel haalbaar zijn wanneer de middelen toegekend aan de universiteiten en het FWO proportioneel worden verhoogd.

---

²⁶³³ $(1.090,25 + 157,70) - 797,61 = 450,34$.

²⁶³⁴ $(1.093,65 + 157,70) - 423,85 = 827,50$.

²⁶³⁵ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008-2009, (353) 360.

2.6 Conformiteit met Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen

827. Het uniforme werknemersstatuut neemt de besproken principes op Europees niveau in acht. Zo zou het een positieve evolutie zijn om het doctoraatstraject op vier jaar te brengen en bijkomend belang te hechten aan de doctoraatsopleiding door de opname ervan in de CHO als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. In dat opzicht kan verder worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn tot interuniversitaire samenwerking met betrekking tot de *doctoral schools* die deze doctoraatsopleiding inrichten. Hoewel het werknemersstatuut dominant is, moeten doctorandi ook worden ingeschreven als doctoraatsstudenten en de doctoraatsopleiding doorlopen. Een werknemersstatuut is dus ook geen rem voor de doctoraatsstudies als derde cyclus binnen de Europese Hogeronderwijsruimte, in tegenstelling tot wat het experiment promotieonderwijs in Nederland doet vermoeden (*supra* randnummer 804). Hiermee wordt enkel bijgedragen aan de arbeidscondities van de doctorandus – en voorzien in een afdoende sociale zekerheidsdekking – zonder afbreuk te doen aan het feit dat men ook een diploma behaalt dat zich eerder in een onderwijscontext situeert. Het werknemersstatuut impliceert bovendien dat zij recht hebben op alle verlopen genoemd in de moederschaps- en work-life balance richtlijn.

828. Het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel op nationaal niveau komen niet meer in het vizier nu een werknemersstatuut niet in aanmerking komt voor een belastingvrijstelling overeenkomstig de circulaires en de *Com.IB* en er geen onderscheid in statuut meer voorhanden is.

3. Piste 2: vergroting distinctie bursalen en assistenten

829. De tweede piste betreft het **vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten**. Het bursaalstatuut zou dan louter en alleen worden gebruikt voor een doctoraatsstudie wat betekent dat enkel onderzoek wordt gevoerd en geen onderwijstaken worden opgenomen. Het huidige onderscheid tussen bursalen en assistenten blijft wel overeind qua toepasselijke regelgeving,

financiering, verloning,... (cfr. hoofdstuk 2). Assistenten en bursalen (met een doctoraatsbeurs van de universiteit of het FWO) ontvangen maandelijks een vergoeding van respectievelijk 3.404,90 euro en 2.490,99 euro. Zaken zoals vakantiegeld, een eindejaarspremie, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, een fietsvergoeding, ecocheques, een gratis hospitalisatieverzekering,... zouden in principe niet aan bursalen mogen worden toegekend omwille van de nadruk op de doctoraatsstudie, tenzij deze bedragen worden verrekend in hun doctoraatsbeurs. Alle doctorandi dienen zich in te schrijven als doctoraatsstudent bij de desbetreffende universiteit met het oog op het behalen van de academische graad van doctor.

3.1 Argumenten en bedenkingen inzake het vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten

830. Het vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten is de optie die de **minste aanpassingen** met zich meebrengt. In tegenstelling tot het uniforme werknemersstatuut gaat dit in principe ook niet gepaard met een grotere financiële druk.

831. De mogelijkheid om doctorandi te blijven aanwerven als bursalen sluit aan bij de trend in de meeste landen om gebruik te maken van het bursaalstatuut.²⁶³⁶ Dit was ook een van de beweegredenen voor de invoering van het experiment promotieonderwijs in Nederland.²⁶³⁷ Daarnaast biedt de EU tevens steun voor doctoraten in de vorm van beurzen (bijvoorbeeld via de Europese Onderzoeksraad en de Marie Skłodowska-Curie acties).²⁶³⁸ Dit gegeven zou de **mobiliteit** in het kader van *Joint PhD's* tussen België (Vlaanderen) en een andere staat aldus moeten bevorderen aangezien doctorandi dan in beide staten worden aangeworven op basis van een beursovereenkomst.

---

²⁶³⁶ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussel, EUA, 2007, 15.

²⁶³⁷ Voorstel tot wijziging van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten in verband met de uitvoering van diverse maatregelen, aangekondigd in de strategische agenda hoger onderwijs, onderzoek en wetenschap, 2011-2015.

²⁶³⁸ Voorstel verord. EP en raad, 7 juni 2018 tot vaststelling van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding, COM(2018) 435 final; European commission, EU budget for the future, horizon europe, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-research-innovation_en.pdf.

832. Toch schuilt in deze zogenaamde bevordering van de mobiliteit ook een gevaar. Uit de evaluatie van het statuut van doctorandi (cfr. hoofdstuk 6) volgde dat bursalen conform hun huidige statuut binnen de EU werden gekwalificeerd als werknemers wat betreft het vrij verkeer van werknemers, de verordening inzake sociale zekerheid en de richtlijnen betreffende sociaal recht. Door de andere invulling van hun statuut (met de nadruk op een studie) sluiten zij eerder aan bij de Nederlandse promotiestudenten die eveneens geen onderwijstaken opnemen. Vastgesteld werd dat het **werknemersbegrip** op EU niveau kan verschillen naargelang het rechtsgebied dat in overweging wordt genomen (*supra* randnummer 715). Kort gezegd wordt voor het vrij verkeer van werknemers en de meeste richtlijnen betreffende sociaal recht gekeken naar een aantal criteria, met name het daadwerkelijk leveren van arbeidsprestaties tegen beloning en in ondergeschikt verband. Nederlandse promotiestudenten konden niet met zekerheid als werknemers worden beschouwd omwille van het feit dat de voorbereiding van hun proefschrift eerder aansluit bij een studie dan een eerste jobervaring. Het werknemersconcept wordt op een andere wijze bepaald voor de verordening inzake sociale zekerheid in die zin dat het voldoende is dat men verplicht of vrijwillig is verzekerd bij een algemeen of bijzonder stelsel van de sociale zekerheid. Nu bursalen aan de sociale zekerheid voor werknemers zijn onderworpen, vallen zij wel binnen het toepassingsgebied van de verordening inzake sociale zekerheid. Zo blijkt er voor hen dus een discrepantie te bestaan naargelang het betrokken rechtsgebied of zij al dan niet als werknemer worden beschouwd binnen de EU.

833. Ten slotte blijft het statuut van bursalen **precair**, zoals toegelicht bij de eerste piste (*supra* randnummer 802). We merken een verschil in extralegale voordelen en de opschorting en verlenging van de doctoraatsbeurs tussen universiteiten onderling en het FWO. Assistenten en bursalen ondergaan tevens een andere fiscale behandeling (een belastbaar loon ten opzichte van een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs) met als gevolg dat bursalen in bepaalde gevallen lagere sociale uitkeringen ontvangen (dit is zo bij moederschapsverlof, vaderschapsverlof, arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een (arbeids)ongeval

of (beroeps)ziekte en het pensioen).²⁶³⁹ Zij hebben ook geen wettelijk recht op ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdskrediet. Uit de evaluatie van het statuut van doctorandi (cfr. hoofdstuk 6) volgde dat zij op basis van hun toenmalige kwalificatie als werknemer voor de work-life balance richtlijn principieel recht zouden moeten hebben op ouderschapsverlof en zorgverlof voor een ernstige medische reden. Door de andere invulling van het bursaalstatuut vallen zij echter buiten het toepassingsgebied van voorgenoemde richtlijn, waardoor zij zowel voor ouderschapsverlof als zorgkrediet/tijdskrediet volledig afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie (of het FWO). Nochtans noemen verschillende bronnen de combinatie van werk- en privéleven als één van de meest voorkomende problemen waarmee doctorandi te kampen krijgen.²⁶⁴⁰

3.2 Inhoudelijke aspecten doctoraatstraject: een drie- of vierjarige termijn met een andere verhouding onderzoek-onderwijs

834. Momenteel bereiden assistenten hun doctoraat voor op zes jaar, terwijl bursalen een vierjarige termijn krijgen. Bij de eerste piste werd al gewezen op het feit dat België één van de weinige landen is waarbij de initiële duur van het doctoraat zes jaar kon bedragen. Dit strookt in principe ook niet met de aanbevelingen op Europees niveau die stellen dat een doctoraatstraject normalerwijze in drie à vier jaar wordt doorlopen.²⁶⁴¹ Men zou er bijgevolg voor kunnen opteren om de standaardtermijn voor het doctoraat van assistenten naar **vier jaar (twee maal twee jaar)** te brengen. Nu het onderwijsaspect voor bursalen wegvalt, kan worden onderzocht of het mogelijk is hen een doctoraat te

---

²⁶³⁹ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008-2009, (353) 356.

²⁶⁴⁰ A. LEYMAN, H. DE GRANDE, S. JIDKOVA, G. VAN DER GOTEN, S. JACOBS, K. DE BOYSER en K. VANDELDELDE, *OnderZOEKEN = onderVINDEN: resultaten van de 'Survey of Junior Researchers' aan de UA, UGent, UHasselt en VUB*, Gent, ECOOM-Ugent, 2009, 42; R. VAN ROSSEM, K. VANDELDELDE en H. DE GRANDE, *Kennis in wording, het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel*, Gent, Academia Press, 2009, 65.

²⁶⁴¹ EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussel, EUA, 2007, 12; Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area - achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf; K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf; EUA-CDE, *Doctoral education in Europe today: approaches and institutional structures*, Geneva, EUA, 2019, 22.

laten voorbereiden in een standaardtermijn van **drie jaar (driemaal een jaar)**, zoals doctorandi in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Assistenten krijgen op dit ogenblik een bijkomende termijn van één jaar toegekend bij zwangerschap of langdurige en ernstige ziekte alsook wanneer uitzonderlijke omstandigheden dit vereisen.²⁶⁴² De doctoraatsbeurs van bursalen wordt in het algemeen opschort en *pro rata* verlengd bij ziekte, moederschapsverlof, ouderschapsverlof,... Indien deze verlopen zich voordoen in voltijdse schorsingen van aansluitende periodes van drie maanden, kent het FWO automatisch een extra jaar toe.²⁶⁴³ Op zich is er geen reden om een verschillende verlengingsmogelijkheid te bepalen voor assistenten en bursalen (onderling). Het FNRS – de tegenhanger van het FWO in de Franse Gemeenschap – kent bovendien slechts een verlenging van het mandaat toe met de periode gedurende dewelke het niet werd uitgevoerd.²⁶⁴⁴ Om de leesbaarheid en de aantrekkelijkheid van de statuten te verhogen zou rekening moeten worden gehouden met de verlopen en vormen van afwezigheid waar doctorandi wettelijk recht op hebben (bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid wegens een (beroeps)ziekte of (arbeids)ongeval, moederschapsverlof,...).²⁶⁴⁵ Aangezien bursalen geen wettelijk recht hebben op ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdscrediet en daarvoor afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie (of het FWO), zou als algemene regel kunnen worden geformuleerd dat zij ook in die situaties een verlenging van de termijn kunnen claimen. Conform wat het FWO daarover bepaalt, zouden verlengingen van minder dan twee weken niet in aanmerking moeten worden genomen.²⁶⁴⁶ In principe volstaat het dat de termijn *pro rata* wordt verlengd, zonder dat noodzakelijk een extra jaar moet worden verleend.

835. Door de standaardtermijn van het doctoraat voor bursalen op drie jaar te brengen, bestaat de kans dat universiteiten nog meer bursalen zullen aanwerven (in de plaats van assistenten) aangezien hun financiering sterk gericht is op output. Het financieringsmodel voor de werkingsmiddelen van de universiteiten

---

²⁶⁴² Art. V.30 CHO.

²⁶⁴³ Art. 26 règlement aspirant fundamenteel onderzoek.

²⁶⁴⁴ Art. 23-24 règlement aspirant FNRS.

²⁶⁴⁵ Merk op dat dit in de praktijk reeds gebeurt. In het rapport van LERU over familierelateerd verlof wordt de aanbeveling geformuleerd voor universiteiten dat zij hun onderzoekers dienen te voorzien in duidelijke informatie over de rechten en plichten ter zake; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 4.

²⁶⁴⁶ Art. 26 règlement aspirant fundamenteel onderzoek.

(waarmee assistenten worden bezoldigd) bestaat enerzijds uit een globale onderzoekssokkel die wordt verdeeld op basis van het aantal uitgereikte doctoraatsdiploma's en het aantal publicaties en anderzijds uit een variabel onderzoeksdeel dat wordt verdeeld op basis van het aantal bachelor- en masterdiploma's, het aantal doctoraatsdiploma's, het aantal publicaties en citaties en een mobiliteits- en diversiteitsparameter (*supra* randnummer 60). Daarnaast worden subsidies verleend aan de universiteiten ter financiering van hun BOF (waarmee bursalen worden vergoed). De verdeling van het budget is gebaseerd op tien parameters: een vastgesteld percentage per universiteit dat om de vijf jaar wordt herberekend (behorend tot het structureel deel); het aantal publicaties (verdeeld over twee parameters); het aantal citaties (behorend tot het bibliometrisch deel); een doctoraatsparameter; een internationale samenwerkingsparameter; een hefboomparameter; een interdisciplinariteitsparameter; en een diversiteitsparameter (behorend tot het deel met betrekking tot beleidsaccenten) (*supra* randnummer 90). Doordat een zeker gewicht wordt toegekend aan afgeleverde doctoraten, citaties en publicaties wordt de *incentive* voor universiteiten bekrachtigd om zo veel mogelijk doctoraten af te leveren in een zo kort mogelijke tijdspanne. Een dergelijke versterkte stimulans pleit voor de aanwerving van bursalen aangezien zij relatief goedkoper zijn en hun doctoraat nu binnen een nog kortere periode kunnen afronden.²⁶⁴⁷ Zo blijkt ook in werkelijkheid te worden vastgesteld dat universiteiten meer aandacht besteden aan de kwantiteit van de tewerkstelling dan aan de kwaliteit ervan.²⁶⁴⁸

836. De **verhouding onderzoek-onderwijs** zal zowel voor assistenten als bursalen moeten worden gewijzigd ten gevolge van de verlaging van de standaardtermijn van het doctoraat naar respectievelijk vier en drie jaar. In principe moet een driejarige termijn toereikend zijn voor bursalen wanneer zij zich uitsluitend aan onderzoek wijden, rekening houdende met het feit dat voor assistenten die doctoreren op zes jaar nu een 50/50-verhouding onderzoek-onderwijs geldt.²⁶⁴⁹ Bij de eerste piste werd ook al aangegeven dat de maximale

---

²⁶⁴⁷ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008-2009, (353) 356.

²⁶⁴⁸ J. COULIER, "De tewerkstelling aan de Vlaamse universiteiten kwantiteit belangrijker dan kwaliteit?", *TORB* 2018-2019, (217) 220.

²⁶⁴⁹ Art. V.30 CHO.

tijdsbesteding voor onderwijsopdrachten in een vierjarige termijn kan variëren van 10% tot 25% (*supra* randnummer 809).

837. Wat betreft de **doctoraatsopleiding** kan worden verwezen naar de opmerkingen bij de eerste piste (*supra* randnummer 810).

3.3 Fiscaal- en sociaalrechtelijk statuut bursalen en assistenten

838. Het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van bursalen en assistenten blijft quasi hetzelfde als voordien (cfr. hoofdstuk 3). Bursalen ontvangen een **fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs**.²⁶⁵⁰ Op basis van de *Com.IB* en enkele circulaire's zou het daarbij gaan om een "feitelijke" vrijstelling.²⁶⁵¹ Door de aanpassing van het bursaalstatuut met de nadruk op een studie blijft de beurs buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting waardoor deze stelling nu wel correct is. Assistenten krijgen een salaris dat als beroepsinkomen wordt belast onder de categorie **bezoldigingen van werknemers** (artikel 31 WIB 92). In de *Com.IB* wordt expliciet gesteld dat niet alleen werknemers met een arbeidsovereenkomst worden gevisieerd, maar ook werknemers die onder een soortgelijk wettelijk of reglementair statuut vallen.²⁶⁵² Het maakt aldus geen verschil dat assistenten aan de vrije universiteiten worden aangeworven via een arbeidsovereenkomst, terwijl zij aan de gemeenschapsuniversiteiten tijdelijk worden aangesteld.

839. Bovendien moet de universiteit bedrijfsvoorheffing inhouden op het loon van assistenten volgens de schalen opgesteld door de koning.²⁶⁵³ Zo stemt een loon van 3.404,90 euro overeen met een bedrijfsvoorheffing van 788,50 euro (*supra* randnummer 262). Artikel 275/3 WIB 92 voorziet evenwel in een gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistent-onderzoekers ten belope van 80%.²⁶⁵⁴ Het bedrag van deze gedeeltelijke vrijstelling van

---

²⁶⁵⁰ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 18 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH. 241/430.824.

²⁶⁵¹ *Com.IB* nr. 38/37 en 38/38.

²⁶⁵² *Com.IB* nr. 23/44 en 23/55.

²⁶⁵³ Art. 270, 1° WIB 92; Art. 87, 1°, a) KB/WIB 92.

²⁶⁵⁴ Art. 275/3 WIB 92.

bedrijfsvoorheffing zou niet mogen worden aangewend om de loonkost van de desbetreffende onderzoeker te verlagen.²⁶⁵⁵

840. Dit verschil in fiscale behandeling tussen beide categorieën van doctorandi (een belastbaar loon ten opzichte van een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs) heeft verder tot gevolg dat bursalen eventueel toepassing kunnen maken van fiscale maatregelen zoals het huwelijksquotiënt terwijl assistenten aanspraak kunnen maken op belastingverminderingen, aftrekbare bestedingen,... wat sterk afhankelijk is van de levensfase waarin zij zich bevinden (cfr. hoofdstuk 4).

841. Zowel assistenten als bursalen zijn onderworpen aan de **sociale zekerheid voor werknemers**.²⁶⁵⁶ De enige uitzondering betreft de sector jaarlijkse vakantie, waarbij enkel bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten onder de private regeling vallen.

842. De werknemersbijdragen worden voor alle doctorandi bepaald op 13,07%.²⁶⁵⁷ Na aftrek van de bedrijfsvoorheffing en de sociale zekerheidsbijdragen moet tevens een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid worden ingehouden die in functie staat van het loon en de gezinssituatie.²⁶⁵⁸

843. Voor de werkgeversbijdragen maken we een onderscheid tussen assistenten aan de vrije universiteiten en doctorandi aan de gemeenschapsuniversiteiten enerzijds en bursalen aan de vrije universiteiten en FWO-aspiranten anderzijds. De basiswerkgeversbijdragen met betrekking tot deze eerste categorie zijn gelijk aan 24,92% en 24,82% voor werknemers uit de private sector (assistenten aan de vrije universiteiten) respectievelijk contractuelen uit de openbare sector (doctorandi aan de gemeenschapsuniversiteiten).²⁶⁵⁹ Daarnaast zijn werkgevers enkele bijzondere

---

²⁶⁵⁵ Art. 275/3 WIB 92; Wetsontwerp 9 december 2009 houdende fiscale en diverse bepalingen, amendementen, *Parl.St.* Kamer 2009-2010, nr. 52-2310/002, 5; H. SERRUYS en B. DE DYCKER, *De bedrijfsvoorheffing. Overzicht van de vrijstellingen*, Brussel, Larcier, 2014, 69.

²⁶⁵⁶ Zie art. 1 RSZ-wet; art. 3bis, 12, § 1, 15,2° en 15,7° RSZ-besluit.

²⁶⁵⁷ Art. 38, § 2 algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁵⁸ Art. 109 wet houdende sociale bepalingen.

²⁶⁵⁹ Art. 38, § 3 algemene beginselenwet sociale zekerheid.

bijdragen verschuldigd: de loonmatigingsbijdrage van 7,08%²⁶⁶⁰, de bijdrage voor arbeidsongevallen van 0,02%²⁶⁶¹ en de bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" van 0,10%²⁶⁶². Dit is iets anders voor bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten aangezien er een verlaagde patronale basisbijdrage zou gelden in het kader van de *taxshift*. Zoals gezegd zijn bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten onderworpen aan de private regeling inzake jaarlijkse vakantie waardoor zij onder de volledige sociale zekerheid voor werknemers ressorteren. Hierdoor vallen zij onder het toepassingsgebied van de structurele vermindering wat bepalend is voor de verlaagde patronale basisbijdrage.²⁶⁶³ Zo is de basiswerkgeversbijdrage gelijk aan 19,88%²⁶⁶⁴ en zijn volgende bijzondere bijdragen verschuldigd: de loonmatigingsbijdrage van 5,12%²⁶⁶⁵, de bijdrage voor arbeidsongevallen van 0,02%²⁶⁶⁶, de bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" van 0,10%²⁶⁶⁷ en de bijdrage voor werkloosheid van 1,69%²⁶⁶⁸.

844. Doordat assistenten en bursalen nog steeds een andere fiscale behandeling ondergaan (een belastbaar loon ten opzichte van een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs), zullen bursalen in bepaalde gevallen lagere sociale uitkeringen ontvangen (dit is zo bij moederschapsverlof, vaderschapsverlof, arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een (arbeids)ongeval of (beroeps)ziekte en het pensioen) (*supra* randnummer 802). Aangezien in België geen systeem van vrijwillige bijdragen bestaat, op het afkopen van studiejaren na ter verhoging van het wettelijk pensioen, kunnen de meeste van deze nadelige consequenties niet worden opgevangen. Zoals gezegd, zijn bursalen door het ontbreken van een wettelijk recht op ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdskrediet hiervoor afhankelijk van de universiteit in kwestie (of het FWO). Volgens hun sociale zekerheidsrechtelijke status als werknemers zouden zij wel degelijk in aanmerking moeten komen voor uitkeringen tijdens beide verloven. Men zou vervolgens bij decreet (bijvoorbeeld in de CHO) de rechtspositie van bursalen kunnen regelen

---

²⁶⁶⁰ Art. 38, § 3bis algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁶¹ Art. 38, § 3undecies algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁶² Art. 53-54 wet 26 juni 2002.

²⁶⁶³ Art. 329 programmawet 24 december 2002.

²⁶⁶⁴ Art. 330 programmawet 24 december 2002.

²⁶⁶⁵ Art. 38, § 3bis algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁶⁶ Art. 38, § 3undecies algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁶⁷ Art. 53-54 wet 26 juni 2002.

²⁶⁶⁸ Art. 38, § 3, 9° algemene beginselenwet sociale zekerheid.

om de bestaande onduidelijkheid, specifiek op het vlak van deze verloven, weg te nemen (*infra* randnummer 847). Zo stelt J. COULIER dat “*een betere omschrijving van de rechtspositie voor bursalen meer noodzakelijk zou zijn om het welzijn en welbevinden van de toenemende groep academici die tewerkgesteld worden in preciaire arbeidsstatuten te verbeteren dan maatregelen om de toestroom van nieuwe arbeidskrachten te verzekeren*”.²⁶⁶⁹

3.4 Aanpassing regelgeving

845. Om het bursaalstatuut louter te gebruiken voor onderzoeksdoeleinden zouden de circulaires die daarop betrekking hebben, met name de circulaires van 6 februari 1997²⁶⁷⁰ en 18 oktober 2002²⁶⁷¹ kunnen worden gewijzigd zodanig dat iedere onderwijsactiviteit wordt uitgesloten. Deze circulaires behelzen echter een federale materie (de personenbelasting)²⁶⁷² wat betekent dat beslissingen inzake het fiscaalrechtelijke statuut van doctorandi ook gelden voor de Franse Gemeenschap. Een afstemming met het statuut van doctorandi in de Franse Gemeenschap is bijgevolg vereist. Men kan dit omzeilen door niet te raken aan de circulaires en de rechtspositie van bursalen op te nemen in een decreet (bijvoorbeeld de CHO). Dit is mogelijk doordat het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten moet worden beschouwd als een onderwijsaangelegenheid en gemeenschappen volheid van bevoegdheid hebben tot het regelen van het onderwijs in de ruimste zin van het woord, behalve voor het begin en het einde van de leerplicht, de minimale voorwaarden voor het uitreiken van diploma's en de pensioenregeling.²⁶⁷³ Die bevoegdheid omvat ook het vaststellen van de regels betreffende het administratief en geldelijk statuut van het (onderwijs)personeel (en de onderzoekers die met hen worden gelijkgesteld), uitgezonderd de pensioenregeling.²⁶⁷⁴ Het feit dat bursalen zich uitsluitend focussen op onderzoek

---

²⁶⁶⁹ J. COULIER, “De tewerkstelling aan de Vlaamse universiteiten kwantiteit belangrijker dan kwaliteit?”, *TORB* 2018-2019, (217) 220.

²⁶⁷⁰ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁶⁷¹ Circ. 18 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁶⁷² Art. 464, 1° WIB 92.

²⁶⁷³ Art. 127, § 1, eerste lid, 2° Gw.; Arbitragehof 20 oktober 2005, nr. 154/2005, B.4.1 GwH 28 april 2016, nr. 55/2016, B.6.1; J. VANPRAET, “Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering”, *TORB* 2016-2017, (350) 350.

²⁶⁷⁴ Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 76/2000, B.3.2; J. VANPRAET, “Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering”, *TORB* 2016-2017, (350) 350.

doet geen afbreuk aan de belastingvrijstelling aangezien in de circulaires enkel wordt opgenomen dat zij zich voor maximaal vier uur per week met onderwijstaken mogen bezighouden.²⁶⁷⁵

846. De CHO regelt enkel de rechtspositie van assistenten. De artikelen V.6 en V.30 CHO leggen respectievelijk de verhouding onderzoek-onderwijs en de termijn van het doctoraatstraject vast. Beide artikelen zouden moeten worden aangepast zodanig dat de standaardtermijn van het doctoraat op vier jaar wordt gebracht en de verhouding onderzoek-onderwijs dienovereenkomstig wordt bepaald (rekening houdende met de grenzen die hiervoor reeds werden besproken). Het volgen van de doctoraatsopleiding zou bovendien expliciet kunnen worden ingeschreven in de CHO als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor.

847. Daarnaast zou men de rechtspositie van bursalen eveneens kunnen opnemen in de CHO. Zo zou dan expliciet worden bepaald dat zij hun doctoraat voorbereiden in drie jaar en zich uitsluitend bezighouden met onderzoek. De mogelijkheden tot opschorting en verlenging van de doctoraatsbeurs zouden daarnaast kunnen worden vermeld in de CHO. Naar het voorbeeld van het *contrat doctoral* in Frankrijk en de CAO Nederlandse Universiteiten in Nederland is het perfect mogelijk om deze rechtspositieregeling toepasselijk te maken ongeacht het type van financiering (door de universiteiten of het FWO). Op die manier kunnen verschillen tussen de universiteiten onderling maar ook met het FWO worden weggewerkt aangezien we zagen dat deze zich voornamelijk situeerden op het vlak van extralegale voordelen en de opschorting en verlenging van de doctoraatsbeurs. Men zou de positie van de Vlaamse Gemeenschap inzake wetenschappelijk onderzoek op Europees niveau kunnen versterken via een gemeenschappelijke strategie voor doctorandi en specifiekere bursalen, waardoor minder fragmentatie en onduidelijkheid voorkomt. Deze onduidelijkheid is ook gedeeltelijk te wijten aan het feit dat er op dat vlak geen regulator tussen de universiteiten/het FWO en haar bursalen staat. Tenslotte dient ook het FWO-reglement te worden aangepast aan de hier voorgestelde wijzigingen.

3.5 Financiële gevolgen voor de universiteiten en het FWO

---

²⁶⁷⁵ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677; Circ. 18 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

848. In principe verandert er niets aan het kostenplaatje voor assistenten en bursalen waardoor hiervoor kan worden verwezen naar het derde hoofdstuk (zie ook *supra* randnummers 223-233 en 262-272 voor een berekening van de loonkost van assistenten en bursalen aan de gemeenschapsuniversiteiten, de vrije universiteiten en het FWO).

3.6 Conformiteit met Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen

849. Het vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten neemt de besproken principes op Europees niveau in acht. Net zoals bij de eerste piste zou het een positieve evolutie zijn om het doctoraatstraject op drie à vier jaar te brengen en bijkomend belang te hechten aan de doctoraatsopleiding door de opname ervan in de CHO als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. In dat opzicht kan verder worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn tot interuniversitaire samenwerking met betrekking tot de *doctoral schools* die deze doctoraatsopleiding inrichten. Zowel assistenten als bursalen zijn onderworpen aan de sociale zekerheid waardoor zij in principe een afdoende sociale zekerheidsdekking genieten. In tegenstelling tot assistenten blijven bursalen omwille van hun studentenstatuut buiten het toepassingsgebied van de moederschaps- en work-life balance richtlijn. Vanuit hun onderwerping aan de sociale zekerheid zouden zij echter recht moeten hebben op een uitkering tijdens de daarin vervatte verloven. Door hun rechtspositie in de CHO te regelen zouden zij niet meer afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie voor de opname van die verloven.

850. De grenzen van het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel op nationaal niveau zullen minder worden opgezocht door het vergroten van de distinctie tussen bursalen en assistenten. Wat betreft het fiscaal legaliteitsbeginsel zouden de circulaires en de *Com.IB* die de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen (studiebeurzen) als "feitelijke" vrijstelling bevestigen terug kunnen worden aangewend nu wordt aangesloten bij de initiële doelstelling om het doctoraat van bursalen als een studie te beschouwen. Doordat een dergelijke

studie buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting valt, gaat het puur om een uitlegging en verduidelijking van de regels en betreft de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen dus effectief een "feitelijke" vrijstelling. Men moet wel oppassen met het toekennen van extralegale voordelen die gerelateerd zijn aan werknemers zoals vakantiegeld, een eindejaarspremie, ecocheques,... Dit zou immers kunnen conflicteren met het studentenstatuut van bursalen. Het vakantiegeld en de eindejaarspremie zouden eventueel in de doctoraatsbeurs kunnen worden verwerkt, zodanig dat assistenten en bursalen globaal min of meer eenzelfde nettoverloning ontvangen. Met het oog op het fiscaal gelijkheidsbeginsel zou men kunnen zeggen dat bursalen en assistenten de vergelijkbaarheidstest niet meer doorstaan nu de finaliteit van beide statuten anders is, met name het zich uitsluitend wijden aan onderzoek ten opzichte van de onderwijstaken die daarnaast worden opgenomen. Toch schuilt hier een gevaar in wanneer bursalen *de facto* vrijwillig onderwijstaken gaan opnemen en de statuten dus dichter bij mekaar liggen dan dat men voor ogen heeft.

4. Piste 3: invoering bijzonder onderzoekersstatuut gebaseerd op het bursaalstatuut

851. De derde piste is de invoering van een **specifiek onderzoekersstatuut**. Dit zou in essentie een hervormd bursaalstatuut zijn dat voor alle doctorandi wordt toegepast, ongeacht de financieringsbron (de universiteiten of het FWO). Doctorandi worden dan aangeworven via een beursovereenkomst, maar niettemin zijn zij expliciet onderworpen aan een aparte rechtspositieregeling in de CHO. De financiering kan zowel afkomstig zijn van de werkingsmiddelen van de universiteiten, de BOF's als het FWO. Overeenkomstig het vigerende bursaalstatuut wordt de doctoraatsbeurs vastgesteld op 2.490,99 euro in het eerste jaar van het doctoraat. Naast de toekenning van vakantiegeld en een eindejaarspremie hebben de universiteiten en het FWO de mogelijkheid om ook andere extralegale voordelen te verlenen zoals een fietsvergoeding, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, ecocheques en een gratis hospitalisatieverzekering (hierna wordt uitgelegd waarom deze extralegale voordelen nu wel aan bursalen kunnen worden toegekend). Doctorandi dienen zich tevens in te schrijven als doctoraatsstudent bij de

desbetreffende universiteit met het oog op het behalen van de academische graad van doctor.

4.1 Argumenten en bedenkingen inzake de invoering van een bijzonder onderzoekersstatuut

852. Een duidelijk geregeld statuut voor onderzoekers met goede arbeidscondities is van belang om de Vlaamse Gemeenschap (België) op de kaart te zetten zodanig dat excellente wetenschappers worden aangetrokken en de competitiviteit binnen de Europese kenniseconomie wordt verhoogd. Doordat voorgenoemd statuut in zekere zin gebaseerd is op het huidige relatief goedkope bursaalstatuut zou in zijn totaliteit **meer kunnen worden geïnvesteerd in wetenschappelijk onderzoek**. Bij de eerste piste werd in het kader van het *Partenariat Wallonie-Bruxelles pour les chercheurs et les chercheuses* (met betrekking tot de Franse Gemeenschap) al gewezen op het belang van een eenvormig statuut voor de kwaliteit en stabiliteit van het werk (*supra* randnummer 803). Een specifiek en herkenbaar statuut voor doctorandi in Vlaanderen, onafhankelijk van de financieringsbron (de universiteiten of het FWO), zou bovendien transparantie brengen in de complexiteit van de diverse statuten zoals we die vandaag kennen.²⁶⁷⁶ Bij de tweede piste werden de voordelen van het bursaalstatuut op het vlak van mobiliteit en meer bepaald *joint PhD's* tussen België (Vlaanderen) en een andere staat naar voren geschoven (*supra* randnummer 831). Aangezien het takenpakket van deze speciale categorie van bursalen niet verandert (in tegenstelling tot bij de tweede piste) zullen zij nog steeds kwalificeren als werknemers binnen de EU wat betreft het vrij verkeer van werknemers, de verordening inzake sociale zekerheid en de richtlijnen betreffende sociaal recht.

853. Het bursaalstatuut was bij de invoering ervan in de jaren '90 eerder een uitzondering, maar is nu uitgegroeid tot het meest gangbare statuut.²⁶⁷⁷ Het Vlaams indicatorenboek leert ons dat het aantal bursalen steeds verder stijgt,

---

²⁶⁷⁶ A. LEYMAN, H. DE GRANDE, S. JIDKOVA, G. VAN DER GOTEN, S. JACOBS, K. DE BOYSER en K. VANDEVELDE, *OnderZOEKEN = onderVINDEN: resultaten van de 'Survey of Junior Researchers' aan de UA, UGent, UHasselt en VUB*, Gent, ECOOM-Ugent, 2009, 111.

²⁶⁷⁷ R. VAN ROSSEM, K. VANDEVELDE en H. DE GRANDE, *Kennis in wording, het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel*, Gent, Academia Press, 2009, 58.

terwijl het aantal assistenten daalt.²⁶⁷⁸ Bovendien zou de **succesgraad het hoogst** liggen bij bursalen.²⁶⁷⁹

854. Daartegenover staat dat rekening moet worden gehouden met de **nadelen van het bursaalstatuut**, dewelke al werden besproken bij de eerste en de tweede piste (*supra* randnummers 802 en 833). Het gaat daarbij voornamelijk om de verschillen in extralegale voordelen en de opschorting en verlenging van de doctoraatsbeurs tussen de universiteiten onderling en het FWO, de lagere sociale uitkeringen in bepaalde gevallen²⁶⁸⁰ en het ontbreken van een wettelijk recht op ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdskrediet. Uit de evaluatie van het statuut van doctorandi volgde echter dat zij op basis van hun toenmalige kwalificatie als werknemer voor de work-life balance richtlijn principieel recht zouden moeten hebben op ouderschapsverlof en zorgverlof voor een ernstige medische reden. Verschillende bronnen vermelden bovendien de combinatie van werk- en privéleven als één van de meest voorkomende problemen waarmee doctorandi te kampen krijgen.²⁶⁸¹

855. Een belangrijke bedenking ten slotte betreft het **toepassingsgebied** van zulk bijzonder onderzoekersstatuut. Op het eerste gezicht kan men denken aan alle doctorandi die onderzoek doen aan een universiteit, zoals bursalen en assistenten, ongeacht de financieringsbron (de universiteiten of het FWO). Bij de eerste piste zagen we dat VLAIO instaat voor bedrijfsgerichte financieringsprogramma's (*supra* randnummer 807). Wanneer het doctoraat bijvoorbeeld wordt voorbereid in samenwerking met een specifiek bedrijf zou de

---

²⁶⁷⁸ Vlaams indicatorenboek, <https://www.vlaamsindicatorenboek.be/>, 3.2.2 Financiering van jonge onderzoekers.

Zie ook E. TITECA, "Het personeelsbestand aan de Vlaamse universiteiten op 1 februari 2018 en personeelsevoluties sinds 1992", *TORB* 2018-2019, (205) 208.

²⁶⁷⁹ H. GROENVYNCK, K. VANDEVELDE, R. VAN ROSSEM, A. LEYMAN, H. DE GRANDE, H. DERYCKE, en K. DE BOYSER, *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 65; Vlaams indicatorenboek, <https://www.vlaamsindicatorenboek.be/>, 3.2.3 Slaagkansen doctoraat.

²⁶⁸⁰ J. SNEYERS, "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008-2009, (353) 356.

²⁶⁸¹ A. LEYMAN, H. DE GRANDE, S. JIDKOVA, G. VAN DER GOTEN, S. JACOBS, K. DE BOYSER en K. VANDEVELDE, *OnderZOEKEN = onderVINDEN: resultaten van de 'Survey of Junior Researchers' aan de UA, UGent, UHasselt en VUB*, Gent, ECOOM-Ugent, 2009, 42; R. VAN ROSSEM, K. VANDEVELDE en H. DE GRANDE, *Kennis in wording, het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel*, Gent, Academia Press, 2009, 65.

vraag kunnen rijzen of de onderzoeker eerder werknemer is van dat bedrijf of moet worden tewerkgesteld onder het bijzonder onderzoekersstatuut.

4.2 *Inhoudelijke aspecten doctoraatstraject: een vierjarige termijn met een vastgestelde verhouding onderzoek-onderwijs*

856. Rekening houdende met Europese tendensen zou het doctoraatstraject moeten worden doorlopen in drie à vier jaar.²⁶⁸² Op basis van het huidige bursaalstatuut zou men er voor kunnen opteren om de **standaardtermijn van vier jaar (twee maal twee jaar)** voor het doctoraat te behouden. Momenteel wordt de doctoraatsbeurs van bursalen opgeschort en *pro rata* verlengd bij ziekte, moederschapsverlof, ouderschapsverlof,... Indien deze verlopen zich voordoen in voltijdse schorsingen van aaneensluitende periodes van drie maanden, kent het FWO automatisch een extra jaar toe.²⁶⁸³ Op zich is er geen reden om een verschillende verlengingsmogelijkheid te bepalen voor bursalen onderling. Het FNRS – de tegenhanger van het FWO in de Franse Gemeenschap – kent bovendien slechts een verlenging van het mandaat toe met de periode gedurende dewelke het niet werd uitgevoerd.²⁶⁸⁴ Om de leesbaarheid en de aantrekkelijkheid van de statuten te verhogen zou rekening moeten worden gehouden met de verlopen en vormen van afwezigheid waar doctorandi wettelijk recht op hebben (bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid wegens een (beroeps)ziekte of een (arbeids)ongeval, moederschapsverlof,...).²⁶⁸⁵ Bursalen hebben in beginsel geen wettelijk recht op ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijds krediet. Aangezien zij voor de toepassing van de work-life balance richtlijn als werknemers worden gekwalificeerd, zouden zij aanspraak moeten kunnen maken op het daarin vervatte ouderschapsverlof

---

²⁶⁸² EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussel, EUA, 2007, 12; Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area – achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf; K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf; EUA-CDE, *Doctoral education in Europe today: approaches and institutional structures*, Geneva, EUA, 2019, 22.

²⁶⁸³ Art. 26 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

²⁶⁸⁴ Art. 23-24 règlement aspirant FNRS.

²⁶⁸⁵ Merk op dat dit in de praktijk reeds gebeurt. In het rapport van LERU over familiegerelateerd verlof wordt de aanbeveling geformuleerd voor universiteiten dat zij hun onderzoekers dienen te voorzien in duidelijke informatie over de rechten en plichten ter zake; LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 4.

van vier maanden (met uitkering) en het zorgverlof van vijf werkdagen per jaar voor een ernstige medische reden (zonder uitkering). Om aan bovenstaande precaire situatie tegemoet te komen (en overeenkomstig het EU-recht) zou als algemene regel kunnen worden geformuleerd dat zij ook voor ouderschapsverlof en zorgkrediet/tijdskrediet een verlenging van de termijn kunnen claimen. Conform wat het FWO daarover bepaalt, zouden verlengingen van minder dan twee weken niet in aanmerking moeten worden genomen.²⁶⁸⁶

857. De **verhouding onderzoek-onderwijs** moet uitdrukkelijk worden vastgelegd voor deze specifieke categorie van bursalen. Teneinde misbruiken te voorkomen dient een maximale tijdsbesteding voor onderwijsopdrachten te worden ingeschreven, zoals dat nu ook al het geval is. Bij de eerste piste werd bepaald dat een dergelijke maximale tijdsbesteding voor onderwijsopdrachten in een vierjarige termijn kan variëren van 10% tot 25% (*supra* randnummer 809).

858. Het vervangen van assistenten door deze specifieke categorie van bursalen heeft tot gevolg dat doctorandi in het algemeen minder onderwijstaken zullen opnemen. Op zich is dit geen probleem aangezien de CHO toelaat om praktijkassistenten aan te stellen, die uitsluitend belast zijn met taken van praktijkgebonden onderwijs.²⁶⁸⁷ In 2002 werd door de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid al gezegd dat "*hierin misschien wijzigingen moeten worden doorgevoerd opdat het aantal praktijkassistenten, met aangepast statuut en loopbaan, kan toenemen en aldus de assistenten kunnen ontlast worden*".²⁶⁸⁸ Bovendien zou men eventueel ook afhankelijk van de noden van de universiteit kunnen bepalen dat de maximale tijdsbesteding voor onderwijsopdrachten uitzonderlijk mag worden overschreden wanneer de termijn voor het doctoraat dienovereenkomstig wordt verlengd.

859. Wat betreft de **doctoraatsopleiding** kan worden verwezen naar de opmerkingen bij de eerste piste (*supra* randnummer 810).

---

²⁶⁸⁶ Art. 26 reglement aspirant fundamenteel onderzoek.

²⁶⁸⁷ Art. V.7 CHO.

²⁶⁸⁸ Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, *Doctoreren in Vlaanderen*, Brussel, Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, 2002, 9-10.

4.3 Fiscaal- en sociaalrechtelijk bursaalstatuut

860. Uit de evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen (cfr. hoofdstuk 6) bleek dat bursalen onder het toepassingsgebied van de personenbelasting vielen wanneer de nadruk niet uitdrukkelijk op een studie wordt gelegd (doordat zij bijvoorbeeld ook instaan voor onderwijstaken). In dat opzicht is het opnemen van de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen in de *Com.IB* en enkele circulaires als een zogenaamde “feitelijke” vrijstelling onvoldoende. Dit conflicteert namelijk met het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteitsbeginsel aangezien het aan de wetgevende en niet de uitvoerende macht is om de essentiële bestanddelen van een belasting in te voeren, waaronder een belastingvrijstelling. Het is niet verboden dat fiscale maatregelen eveneens onderdeel vormen van het sociaaleconomisch beleid, zodat het perfect legitiem is om het bevorderen van het wetenschappelijk onderzoek als doelstelling voor de vrijstelling op te geven. Het Grondwettelijk Hof geeft aan dat “zij (fiscale maatregelen) niet alleen zorgen voor een substantieel deel van de inkomsten die de verwezenlijking van dat beleid mogelijk moeten maken, maar zij ook toelaten om sturend en corrigerend op te treden en op die manier het sociale en economische beleid vorm te geven”.²⁶⁸⁹ Het is dus mogelijk een **belastingvrijstelling voor doctoraatsbeurzen in de wet** (het WIB 92) in te schrijven.

861. Deze specifieke categorie van bursalen zou in beginsel onderworpen zijn aan de **sociale zekerheid in het werknemersstelsel**. Wat betreft de toepassing van de RSZ-wet (beperkt tot de sector rust- en overlevingspensioenen, werkloosheid, ziekte en invaliditeit en jaarlijkse vakantie) volgt dit uit de artikelen 3bis, 15, 2° en 15, 7° van het RSZ-besluit.²⁶⁹⁰ De private regeling voor arbeidsongevallen en beroepsziekten zal eveneens van kracht zijn aangezien het toepassingsgebied ervan wordt omschreven als de gehele of gedeeltelijke onderwerping aan de RSZ-wet.²⁶⁹¹ Inzake jaarlijkse vakantie wordt de private

---

²⁶⁸⁹ GwH 5 maart 2015, nr. 25/2015, B.6; GwH 17 oktober 2013, nr. 138/2013; A. VAN DE VIJVER, “De evolutie van het fiscaal gelijkheidsbeginsel in het licht van de rechtsfilosofische achtergronden” in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, (124) 138; M. VERVOORT, *De overheid als belastingplichtige*, Brussel, Larcier, 2017, 16.

²⁶⁹⁰ art. 3bis, 15, 2° en 15, 7° RSZ-besluit.

²⁶⁹¹ Art. 1 arbeidsongevallenwet; Art. 2, § 1, 1° beroepsziektewet.

regeling toegepast voor alle personen die onderworpen zijn aan de sociale zekerheidsregelingen voor werknemers.²⁶⁹² Categorieën van personen die met een andere wettelijke jaarlijkse vakantieregeling begunstigd zijn, worden evenwel uitgesloten van het toepassingsgebied.²⁶⁹³ Zo volgen gemeenschapsuniversiteiten voor hun bursalen de regeling van de openbare sector, terwijl bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten onder de private regeling ressorteren (*supra* randnummers 201-202).

862. De werknemersbijdragen worden voor alle doctorandi bepaald op 13,07%.²⁶⁹⁴ Na aftrek van de sociale zekerheidsbijdragen en de bedrijfsvoorheffing moet tevens een bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid worden ingehouden die in functie staat van het loon en de gezinssituatie.²⁶⁹⁵

863. Voor de werkgeversbijdragen moet een onderscheid worden gemaakt tussen bursalen aan de gemeenschapsuniversiteiten enerzijds en bursalen aan de vrije universiteiten en FWO-aspiranten anderzijds. Laatstgenoemden kunnen profiteren van een verlaagde patronale basisbijdrage in het kader van de *taxshift*. De basiswerkgeversbijdragen zijn gelijk aan 24,82% voor bursalen van gemeenschapsuniversiteiten en aan 19,88% voor bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten.²⁶⁹⁶ Daarnaast zijn werkgevers enkele bijzondere bijdragen verschuldigd: de loonmatigingsbijdrage van 7,08% (5,12% voor vrije universiteiten en het FWO)²⁶⁹⁷, de bijdrage voor arbeidsongevallen van 0,02%²⁶⁹⁸, de bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" van 0,10%²⁶⁹⁹ en de bijdrage voor werkloosheid van 1,69% (enkel voor vrije universiteiten en het FWO)²⁷⁰⁰.

---

²⁶⁹² Art. 1 jaarlijkse vakantiewet.

²⁶⁹³ Artikel 1 jaarlijkse vakantiewet; W. VAN EECKHOUTTE, "Toepassingsgebied van de vakantiewetgeving", www.socialeye.be; V. VERVLIET, "20 jaar jaarlijkse vakantie: overzicht van rechtspraak (1980-2000)", *TSR* 2001, (3) 8; M.-P. DELISSE, *Jaarlijkse vakantie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1-3; N. GYBELS, "Jaarlijkse vakantie en sociale zekerheid" in J. VAN STEENBERGE en A. VAN REGENMORTEL (eds.), *Actuele problemen van het sociale zekerheidsrecht*, Brugge, die keure, 1995, (291) 297; M. MORSA, *Le régime des vacances annuelles des employés dans le secteur privé*, Brussel, Larcier, 2014, 152.

²⁶⁹⁴ Art. 38, § 2 algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁹⁵ Art. 109 wet houdende sociale bepalingen.

²⁶⁹⁶ Art. 38, § 3 algemene beginselenwet sociale zekerheid; Art. 330 programmawet 24 december 2002.

²⁶⁹⁷ Art. 38, § 3bis algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁹⁸ Art. 38, § 3undecies algemene beginselenwet sociale zekerheid.

²⁶⁹⁹ Art. 53-54 wet 26 juni 2002.

²⁷⁰⁰ Art. 38, § 3, 9° algemene beginselenwet sociale zekerheid.

4.4 Aanpassing regelgeving

864. De invoering van een bijzonder onderzoekersstatuut vereist een nieuwe regeling op verschillende punten. Het huidige bursaalstatuut dient te verdwijnen of op zijn minst te worden aangepast zodat het fiscaal legaliteitsbeginsel wordt gewaarborgd. Dit betekent dat de circulaires die daarnaar verwijzen, met name de circulaires van 6 februari 1997²⁷⁰¹, 18 oktober 2002²⁷⁰², 13 mei 2004²⁷⁰³ en 7 april 2009²⁷⁰⁴ (met betrekking tot universiteiten) en de circulaire van 14 oktober 1992²⁷⁰⁵ (met betrekking tot het FWO), moeten worden geschrapt. Tevens dient de *Com.IB* en specifiek nr. 38/38²⁷⁰⁶ te worden aangepast. Beide principieel niet-bindende documenten hebben betrekking op de personenbelasting die voor het grootste gedeelte tot de bevoegdheid van de federale overheid behoort²⁷⁰⁷. Dit heeft tot gevolg dat een beslissing op het vlak van het fiscaalrechtelijke statuut van doctorandi ook geldt voor de Franse Gemeenschap. Een afstemming met het statuut van doctorandi in de Franse Gemeenschap is bijgevolg vereist.

865. Vervolgens zou een expliciete belastingvrijstelling voor doctoraatsbeurzen moeten worden opgenomen in de wet zelf (het WIB 92) aangezien dit behoort tot de essentiële bestanddelen van de personenbelasting. Eerder kwam al aan bod dat de wetgever een ruime beoordelingsvrijheid heeft in het aannemen van vrijstellingen en dus ook een sociaaleconomische doelstelling kan nastreven zoals het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek (*supra* randnummer 775). De voorwaarden voor deze vrijstelling kunnen daarentegen worden uitgewerkt in een koninklijk besluit (het KB/WIB 92). Zo zou men naar het voorbeeld van het *contrat doctoral* in Frankrijk een minimumvergoeding kunnen bepalen waar de universiteiten en het FWO over mogen gaan om de rechtspositie van doctorandi te versterken. Daarnaast dienen ook andere modaliteiten, zoals de verhouding onderzoek-onderwijs expliciet te worden vastgelegd om misbruiken te voorkomen. Dit zou geen grote problemen opleveren voor de Franse

---

²⁷⁰¹ Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁷⁰² Circ. 18 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁷⁰³ Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH.241/467.677.

²⁷⁰⁴ Circ. 7 april 2009, nr. Ci.RH.241/596.009.

²⁷⁰⁵ Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH. 241/430.824.

²⁷⁰⁶ *Com.IB* nr. 38/38.

²⁷⁰⁷ Art. 464, 1° WIB 92.

Gemeenschap aangezien zij hun bursaalstatuten daarbij kunnen laten aansluiten, terwijl zij evenzeer kunnen beslissen om het assistentenstatuut te behouden.

866. De invoering van het bijzonder onderzoekersstatuut impliceert voor de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap het verdwijnen van het assistentenstatuut. De CHO dient dan ook te worden aangepast in die zin. De rechtspositie van deze specifieke categorie van bursalen moet vervolgens apart worden geregeld in de CHO wat betreft de standaardtermijn van het doctoraat, de verhouding onderzoek-onderwijs, de vergoeding, de mogelijkheden tot opschorting en verlenging van de doctoraatsbeurs,... (voor de bevoegdheid van de gemeenschappen daaromtrent kan worden verwezen naar de bedenkingen onder de tweede piste). Naar het voorbeeld van het *contrat doctoral* in Frankrijk en de CAO Nederlandse Universiteiten in Nederland kan deze rechtspositieregeling toepasselijk worden gemaakt ongeacht het type van financiering (door de universiteiten of het FWO). Op die manier kunnen verschillen tussen de universiteiten onderling maar ook met het FWO worden weggewerkt aangezien we zagen dat deze zich voornamelijk situeerden op het vlak van extralegale voordelen en de opschorting en verlenging van de doctoraatsbeurs. Dit plaatst deze specifieke categorie van bursalen bijgevolg in een duidelijkere rechtspositie. Het volgen van de doctoraatsopleiding zou bovendien expliciet kunnen worden ingeschreven als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. Uiteraard dient ook het FWO-reglement te worden aangepast aan de voorgestelde wijzigingen.

4.5 Financiële gevolgen voor de universiteiten en het FWO

867. In principe is het kostenplaatje vergelijkbaar met dat van het huidige bursaalstatuut. Bij de eerste piste werd uiteengezet dat assistenten 450,34 euro duurder zijn dan bursalen aan een gemeenschapsuniversiteit en dat dit zelfs oploopt tot 827,50 euro wanneer wordt vergeleken met bursalen aan een vrije universiteit en FWO-aspiranten. Zoals gezegd is de reden hiervoor dat de loonkost gevoelig lager ligt voor FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten omwille van het feit dat zij kunnen profiteren van de vooropgestelde sociaalrechtelijke maatregelen in het kader van de *taxshift*. Doordat deze

duurdere assistenten verdwijnen, zou men meer bursalen kunnen aanwerven wat een *boost* is voor het wetenschappelijk onderzoek. Keerzijde is dat men meer praktijkassistenten zal moeten inschakelen omdat er minder onderwijstaken worden opgenomen door doctorandi. De salarisschaal van praktijkassistenten is echter dezelfde als die van assistenten.²⁷⁰⁸ De precieze financiële impact van de voorgestelde piste is afhankelijk van verschillende factoren zoals bijvoorbeeld de verhouding onderzoek-onderwijs die zal worden gehanteerd voor deze specifieke categorie van bursalen.

4.6 Conformiteit met Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen

868. De invoering van het bijzonder onderzoekersstatuut neemt de besproken principes op Europees niveau in acht. Net zoals bij de eerste en tweede piste zou het een positieve evolutie zijn om de standaardtermijn voor alle doctorandi op vier jaar te brengen en bijkomend belang te hechten aan de doctoraatsopleiding door de opname ervan in de CHO als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. In dat opzicht kan verder worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn tot interuniversitaire samenwerking met betrekking tot de *doctoral schools* die deze doctoraatsopleiding inrichten. Deze specifieke categorie van bursalen is onderworpen aan de sociale zekerheid waardoor zij in principe een afdoende sociale zekerheidsdekking genieten. Zij zouden bovendien als werknemers worden gekwalificeerd binnen de EU wat betreft het vrij verkeer van werknemers, de verordening inzake sociale zekerheid en de richtlijnen betreffende sociaal recht. Men komt tegemoet aan de eisen gesteld in de moederschaps- en work-life balance richtlijn met betrekking tot het daarin vervatte moederschaps-, vaderschaps-, ouderschaps- en zorgverlof door de rechtspositie van doctorandi op dat punt expliciet te regelen in de CHO.

869. Het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel op nationaal niveau worden gerespecteerd nu de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen uitdrukkelijk wordt ingeschreven in de wet en er geen onderscheid in statuut meer voorhanden is.

---

²⁷⁰⁸ Art. V.33 CHO.

5. Tussentijdse synthese

870. De drie voorgestelde pistes ter verbetering van het statuut van doctorandi zijn de afschaffing van het bursaalstatuut, het vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten en de invoering van een bijzonder onderzoekersstatuut gebaseerd op het bursaalstatuut. Deze pistes werden uitgewerkt met inachtneming van het vastgestelde evaluatiekader uit de evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen (cfr. hoofdstuk 6). Dit evaluatiekader situeert zich op Europees- en nationaalrechtelijk niveau en refereert aan (Europes) maatregelen relevant voor het statuut van doctorandi, de moederschaps- en work-life balance richtlijn (EU) respectievelijk het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. De keuze voor de ene dan wel de andere piste laat zich in het algemeen beïnvloeden door essentiële argumenten en bedenkingen, zoals de precariteit van het statuut, de complexiteit van het statuut, de bevordering/belemmering van de mobiliteit door het statuut, de beleidsmatige aanpassingen die het statuut met zich meebrengt en de financiële consequenties van het statuut.

871. De afschaffing van het bursaalstatuut impliceert de uniforme toepassing van een werknemersstatuut bij de universiteiten en het FWO. De standaardtermijn van het doctoraat wordt vastgesteld op vier jaar. Naast het voeren van onderzoek kan men ook onderwijstaken opnemen ten belope van 10%-25% van de werktijd. Deze doctorandi ontvangen een salaris dat aan de personenbelasting wordt onderworpen binnen de categorie bezoldigingen van werknemers en dat verder onderhevig is aan de sociale zekerheid voor werknemers. Het vergroten van de distinctie tussen assistenten en bursalen betekent dat het bursaalstatuut louter moet worden gezien als een studie waarbij de nadruk ligt op het ontvangen van onderwijs in de plaats van het geven van onderwijs. Net zoals bij het uniforme werknemersstatuut zouden assistenten hun doctoraat nu voorbereiden in een standaardtermijn van vier jaar met een combinatie van onderzoeks- en onderwijsactiviteiten (ten belope van 10%-25% van de werktijd). Bursalen zouden daarentegen nog slechts drie jaar krijgen voor hun doctoraat ten gevolge van het verdwijnen van de onderwijsopdracht. In tegenstelling tot assistenten

ontvangen bursalen geen belastbaar beroepsinkomen maar een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs, die niettemin onderworpen is aan de sociale zekerheid voor werknemers. De invoering van een bijzonder onderzoekersstatuut is tenslotte geïnspireerd op het huidige bursaalstatuut. Overeenkomstig het uniforme werknemersstatuut en het aangepaste assistentenstatuut wordt de standaardtermijn van het doctoraat vastgesteld op vier jaar. Naast het voeren van onderzoek kan deze specifieke categorie van bursalen ook onderwijstaken opnemen ten belope van 10%-25% van de werktijd. De belastingvrijstelling van de doctoraatsbeurs zou specifiek moeten worden ingeschreven in de wet aangezien zij in beginsel wel een professionele activiteit uitoefenen die binnen de werkingsfeer van de personenbelasting valt. Zij zijn tevens onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers.

872. Ongeacht het statuut waaronder de voorgestelde categorieën van doctorandi ressorteren, dienen zij zich nog steeds in te schrijven als doctoraatsstudent bij de desbetreffende universiteit en een doctoraatsopleiding te doorlopen. Dit conflicteert in principe niet met een werknemersstatuut aangezien het onderwijsaspect puur gericht is op het behalen van een diploma en dus geen afbreuk doet aan het feit dat de doctorandus als professional moet worden behandeld. Het toenemende belang van de doctoraatsopleiding pleit voor de opname ervan in de CHO als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. Verder moet worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn tot interuniversitaire samenwerking met betrekking tot de *doctoral schools* die deze doctoraatsopleiding aanbieden.

873. Elk van de voorgestelde pistes brengt wetgevende aanpassingen met zich mee. Daarbij kan worden gedacht aan de circulaires en de *Com.IB* waarin de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen is opgenomen, de CHO die de rechtspositie van assistenten regelt, artikel 275/3 WIB 92 aangaande de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistent-onderzoekers, het RSZ-besluit waarin de sociale zekerheidsregeling voor werknemers wordt uitgebreid naar bursalen en het FWO-reglement dat de regeling voor FWO-aspiranten uiteenzet. Het vergroten van het onderscheid tussen assistenten en bursalen gaat gepaard met de minste aanpassingen, terwijl de invoering van het

bijzonder onderzoekersstatuut bepaalde meer ingrijpende wijzigingen vereist zoals het inschrijven van de belastingvrijstelling voor doctoraatsbeurzen in de wet. Financieel is dit daarentegen de meest interessante optie aangezien bursalen veel goedkoper zijn dan assistenten, wat meteen ook het grootste nadeel vormt van een uniform werknemersstatuut. Hoe dan ook lijkt een uniform statuut voor onderzoekers de complexiteit die vandaag heerst in het doctoraatslandschap te kunnen verhelpen.

BESLUIT

---

874. Centraal in dit onderzoek staat de vraag **“in welke mate het onderscheiden statuut van doctorandi in Vlaanderen objectief verantwoordbaar is vanuit fiscaal- en sociaalrechtelijk oogpunt”**. Het onderscheiden statuut van doctorandi waarvan sprake refereert aan assistenten en bursalen die in beginsel uitsluitend aan een Vlaamse universiteit zijn verbonden. Zij bereiden een doctoraat voor in respectievelijk zes jaar en vier jaar en nemen naargelang deze duur bepaalde (beperkte) onderwijstaken op. Assistenten genieten een salaris dat wordt bezoldigd via de werkingsmiddelen van de universiteiten. Bursalen ontvangen een doctoraatsbeurs die onder meer kan worden gefinancierd via het Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) – een intern bestemmingsfonds van de universiteiten – of het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) – een extern fonds dat mandaten toekent op basis van interuniversitaire competitie. De doctoraatsbeurs van bursalen is geen belastbare bezoldiging zoals het salaris van assistenten, maar wordt als zijnde een studiebeurs fiscaal vrijgesteld. Niettemin zijn zowel assistenten als bursalen onderworpen aan de sociale zekerheid.

875. Het eerste hoofdstuk bevat een uiteenzetting van het **rechtshistorisch kader van het doctoraat aan de Vlaamse universiteiten in een context van europeanisering**. Dit correspondeert met de eerste subvraag inzake de oorzaak van het verschil in statuut tussen assistenten en bursalen. In dit hoofdstuk werd het statuut van doctorandi rechtshistorisch gekaderd binnen het ruimere perspectief van het doctoraat, met name het ontstaan en de evolutie van de Vlaamse universiteiten, de academische graden, de financiering van onderzoek(ers) en de invloed van Europa hierop. Het fundamenteel onderzoek dat wordt gevoerd binnen de universiteiten kreeg een eerste boost rond de periode 1928-1929. De graad van doctor kon vanaf dan concreet worden behaald na de openbare verdediging van een proefschrift, zoals dat tot op heden het geval is. Een aantal financieringsmechanismen kenden hun ontstaansgeschiedenis, zoals het NFWO (als voorloper van het FWO), de geconcerteerde onderzoeksacties en de speciale fondsen voor onderzoek (die werden vervangen door het BOF). Doctorandi konden reeds in deze periode worden aangeworven onder een

assistentenstatuut dat werd bezoldigd via de werkingsmiddelen van de universiteiten. De invoering van artikel 41 van de financieringswet – dat de vrije universiteiten de verplichting oplegde om een gelijkwaardig statuut te voorzien voor hun personeel als aan de rijksuniversiteiten – ontketende echter een discussie over de kwalificatie van het assistentenstatuut bij deze vrije universiteiten als een tijdelijke aanstelling (conform de rijksuniversiteiten) of een tewerkstelling op basis van een arbeidsovereenkomst. Assistenten konden worden gedifferentieerd van het patrimoniumpersoneel (gefinancierd via het NFWO, de geconcentreerde onderzoeksacties en de speciale fondsen voor onderzoek) dat geacht werd zich in een contractuele relatie te bevinden, uitgezonderd van de aspiranten bij het NFWO die tot 1962 konden genieten van een fiscaal vrijgestelde beurs.

876. Ten gevolge van de staatshervorming in 1988 werden de bevoegdheden inzake onderzoek en onderwijs quasi volledig overgeheveld naar de gemeenschappen. De meeste aspecten hiervan werden in Vlaanderen vervolgens beheerst door het universiteitsdecreet. Belangrijk te vermelden is dat meer aandacht werd besteed aan de omkadering van het doctoraat, met als mooiste voorbeeld de invoering van een doctoraatsopleiding die onderzoekers zou trainen op vaardigheden die kunnen worden ingezet op de ruimere arbeidsmarkt. De verdeelsleutel van de werkingstoelagen en de middelen voor het BOF evolueerde richting een doorgedreven outputgericht parametermodel waarbij universiteiten werden gefinancierd naargelang hun performantie. Voor alle assistenten werd een uniform statuut vastgesteld, ongeacht de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit. Er werd verduidelijkt dat assistenten aan de vrije universiteiten werden aangeworven op basis van een arbeidsovereenkomst, maar dat de statutaire regels toepassing zouden vinden in plaats van de AOW. Teneinde het wetenschappelijk onderzoek verder te stimuleren voorzag de federale wetgever niet alleen in de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistenten maar ook in de invoering van het befaamde bursaalstatuut of Dehousse-mandaat. Sinds 1995 kunnen universiteiten (en het FWO reeds vanaf 1991) doctorandi aanwerven buiten het kader van een arbeidsovereenkomst via een fiscaal vrijgestelde beurs, wat de kostprijs voor deze onderzoekers enorm verlaagt.

877. De huidige (Vlaamse) situatie wordt in grote mate beheerst door de Codex Hoger Onderwijs (CHO) die een codificatie bevat van de decretale bepalingen inzake hoger onderwijs. Vandaag kan het assistentenstatuut nog steeds worden geplaatst tegenover het bursaalstatuut. In de evolutie naar een kenniseconomie vormt het onmiskenbaar een prioriteit in België om te investeren in wetenschappelijk onderzoek. Dit volgt uit de verschillende *incentives* op het niveau van de federale overheid en de gemeenschappen, zoals de outputgerichte financiering van universiteiten, de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistenten en de invoering van het bursaalstatuut. Deze mentaliteit werd doorheen de jaren duidelijk gevoed op Europees niveau, bijvoorbeeld door het vooropstellen van de 3%-norm in het kader van de Lissabonstrategie en later de Europa 2020-strategie (lidstaten zouden met name 3% van het BBP dienen te besteden aan onderzoek en ontwikkeling). Niet alleen het aantrekken van onderzoekers, maar ook het vaststellen van goede arbeidsvoorwaarden en voldoende sociale zekerheidsdekking daaromtrent, het stimuleren van de mobiliteit en het opzetten van vergelijkbare structuren voor academische opleidingen en onderzoekscarières vormen belangrijke doelstellingen binnen Europa. Valt de investering in onderzoek echter te rijmen met de nodige aandacht voor de rechtspositie van de onderzoekers die men wenst aan te trekken?

878. Het tweede hoofdstuk bestudeert **het statuut van doctorandi aan de Vlaamse universiteiten en de impact ervan op het doctoraatstraject vanuit vergelijkend perspectief**. Dit correspondeert met de tweede subvraag naar de kenmerken die het assistentenstatuut en het bursaalstatuut typeren. In dit hoofdstuk werd het statuut van doctorandi verder uiteengezet en vergeleken binnen de Vlaamse universiteiten zodanig dat de impact ervan op het doctoraatstraject kon worden vastgesteld, wat betreft de toelatingsvoorwaarden, de termijn van het doctoraat, het takenpakket van de doctorandus en de voortijdige beëindiging van het doctoraat. Zoals gezegd worden assistenten gefinancierd via de eerste geldstroom (de werkingsmiddelen van de universiteiten). Zij worden tijdelijk aangesteld of aangeworven op basis een arbeidsovereenkomst afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit. Hun salaris ten belope van 3.404,90 euro is onderworpen aan de inkomstenbelastingen - wat betekent dat bedrijfsvoorheffing wordt ingehouden

door de universiteit en het loon moet worden aangegeven in de aangifte personenbelasting – en creëert daarnaast eveneens een aanspraak op sociale zekerheidsrechten. Bursalen worden gefinancierd via de tweede geldstroom (het BOF of het FWO). Zij worden aangeworven op basis van een doctoraatsbeurs ten belope van 2.490,99 euro die fiscaal wordt vrijgesteld, maar niettemin onderhevig is aan sociale bijdragen. Gelijkenissen in het statuut van doctorandi zijn dat het bezit van een masterdiploma of gelijkwaardig diploma als algemene toelatingsvoorwaarde geldt opdat men een doctoraat kan starten, zij zich dienen in te schrijven als doctoraatsstudent, zij een doctoraatsopleiding moeten volgen die uitgaat van uniforme vereisten met betrekking tot de te behalen doelstellingen en zij dezelfde professionele ondersteuning krijgen voor hun onderzoek (via de promotoren en de doctoraatscommissie).

879. Er kunnen echter ook bepaalde discrepanties worden vastgesteld in het statuut van doctorandi. Zo wordt uitgegaan van een andere standaardtermijn voor bursalen en assistenten, met name respectievelijk vier jaar en zes jaar. Samenhangend met dit onderscheid wijkt ook het takenpakket af voor beide categorieën van doctorandi. Bursalen dienen hun volledige werktijd te besteden aan onderzoek (met uitzondering van onderwijsbegeleiding voor maximaal vier uur per week/20%), terwijl voor assistenten een 50/50-verhouding geldt tussen onderzoek en onderwijs. Overigens kan worden gewezen op de uiteenlopende rechtsbescherming in geval van een voortijdige beëindiging van het doctoraat, die niet alleen afhankelijk is van het statuut van de doctorandus maar ook van de eventuele kwalificatie van de beslissing tot beëindiging als een studievoortgangsbeslissing. Bovendien kunnen niet alleen verschillen tussen assistenten en bursalen worden vastgesteld, maar ook tussen bursalen onderling (lees: doctorandi met een BOF-mandaat en FWO-aspiranten). Assistenten en doctorandi met een BOF-mandaat ontvangen meestal dezelfde extralegale voordelen – met name een eindejaarspremie, vakantiegeld, de terugbetaling van een abonnement voor het openbaar vervoer, een fietsvergoeding en de toekenning van ecocheques (in een enkel geval ook een gratis hospitalisatieverzekering). FWO-aspiranten maken naast de eindejaarstoelage en het vakantiegeld enkel aanspraak op een fietsvergoeding. Inzake de mogelijke verlenging van het doctoraat, hebben FWO-aspiranten – net zoals assistenten –

in bepaalde gevallen (zoals bij zwangerschap of langdurige en ernstige ziekte) recht op een bijkomende termijn van één jaar, terwijl doctorandi met een BOF-mandaat slechts een *pro rata* voortzetting toegekend krijgen.

880. Aangezien een zekere autonomie wordt overgelaten aan de Vlaamse universiteiten, moet ook rekening worden gehouden met eventuele verschillen tussen deze universiteiten. Het betreft nochtans geen absolute autonomie. Zo legt de CHO minimumvereisten op voor het behalen van de graad van doctor. Het doorlopen van een doctoraatsopleiding vormt echter geen decretale voorwaarde voor het behalen van deze doctorsgraad. Hoewel alle universiteiten een dergelijke opleiding aanbieden, lijkt het volgen ervan toch niet overal verplicht te zijn. Daarnaast regelt de CHO eveneens de rechtspositie van assistenten. Daar tegenover staat dat de rechtspositie van bursalen niet (wettelijk) wordt geregeld, met uitzondering van de voorwaarden gekoppeld aan de fiscale vrijstelling van de doctoraatsbeurs, die zijn opgenomen in de *Com.IB* en enkele circulaires op federaal niveau. Met betrekking tot bursalen bestaat er dus een ruimere autonomie voor de universiteiten. Zo zijn zij bijvoorbeeld in grote mate afhankelijk van de universiteit wat betreft de toekenning van extralegale voordelen. Strikt gezien kunnen zij op dit vlak geen rechten afdwingen, nu enkel met zekerheid kan worden gezegd dat zij maandelijks hun doctoraatsbeurs moeten ontvangen. Daarenboven definiëren universiteiten soms vrij uiteenlopende gronden voor de opschorting van een dergelijke beurs. Het doctoraatstraject in Vlaanderen getuigt van een uiterst complex systeem. Hoewel het voornaamste onderscheid zich situeert tussen het assistentenstatuut en het bursaalstatuut, lijkt ook het statuut van de op het eerste gezicht vrij homogene categorie van bursalen niet identiek te zijn en maken bepaalde universiteiten bovendien gebruik van hun autonomie om een eigen invulling te geven aan bepaalde aspecten van het doctoraat. Dit maakt dan ook dat doctorandi en voornamelijk bursalen zich in een relatief onduidelijke rechtspositie bevinden, des te meer nu slechts beperkte maar ook versnipperde regelgeving kan worden aangehaald.

881. Het derde hoofdstuk onderzoekt **de fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi aan de Vlaamse universiteiten**

uitgaande van het loonbegrip.²⁷⁰⁹ Dit correspondeert met de derde subvraag hoe het fiscaal- en sociaalrechtelijke regime van het assistentenstatuut en het bursaalstatuut eruit ziet, met toepassing van het verloningsaspect. Hiervoor wordt gewerkt met de casus van een alleenstaande doctorandus zodanig dat de nettopositie met betrekking tot het "loon" van assistenten en bursalen – na inhouding van de toepasselijke fiscaal- en sociaalrechtelijke bijdragen – kan worden vergeleken. Zoals gezegd zijn zowel bursalen als assistenten onderworpen aan de sociale zekerheid. *Grosso modo* vallen alle doctorandi onder het werknemersstelsel, met uitzondering van de jaarlijkse vakantie. Enkel bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten ressorteren met name onder de jaarlijkse vakantiewet (of de private regeling). Doordat zij de volledige sociale zekerheid voor werknemers genieten, vallen zij binnen het toepassingsgebied van de structurele vermindering wat bepalend is voor het aanwenden van de sociaalrechtelijke maatregelen vooropgesteld in het kader van de *taxshift*. Naast de doctoraatsbeurs/het salaris, worden ook het enkel vakantiegeld en de eindejaarspremie tot het sociaal loonbegrip gerekend voor de inhouding van sociale bijdragen. Deze sociale bijdragen kunnen worden opgedeeld in werknemers- en werkgeversbijdragen, basisbijdragen, bijzondere bijdragen en bijdrageverminderingen. De basiswerknemersbijdrage is voor iedere doctorandus gelijk aan 13,07%. De bijzondere werknemersbijdragen zijn de inhouding op het dubbel vakantiegeld van 13,07% - dewelke in de private sector niet moet worden verricht op het dubbel vakantiegeld dat overeenstemt met het loon vanaf de derde dag van de vierde vakantieweek – en de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid – berekend in functie van het loon en de gezinssituatie van de werknemer. Daarnaast kan ook de werkbonus worden vermeld als bijdragevermindering die voornamelijk lage lonen beoogt waardoor enkel bursalen hier aanspraak op maken. De basiswerkgeversbijdrage wordt voor bursalen van vrije universiteiten en FWO-aspiranten (ten gevolge van de *taxshift*) bepaald op een percentage van 19,88%. Voor assistenten van vrije universiteiten (private sector) en assistenten en bursalen van gemeenschapsuniversiteiten (openbare sector) wordt dit percentage vastgesteld op respectievelijk 24,92% en 24,82%. De bijzondere werkgeversbijdragen zijn de loonmatigingsbijdrage van 7,08% (5,12% ten gevolge van de *taxshift*), de bijzondere bijdrage voor werkloosheid

---

²⁷⁰⁹ De situatie werd bekeken voor inkomstenjaar 2020 (aanslagjaar 2021).

van 1,60% (enkel bij toepassing van de private regeling inzake jaarlijkse vakantie), de bijzondere bijdrage voor arbeidsongevallen van 0,02% en de bijzondere bijdrage "Fonds Sluiting Ondernemingen" van 0,10%. De structurele vermindering is een bijdragevermindering die enkel wordt toegepast voor FWO-aspiranten en bursalen van vrije universiteiten doordat zij de volledige sociale zekerheid voor werknemers genieten. De casus toont aan dat met betrekking tot assistenten doorgaans hogere werknemers- en werkgeversbijdragen zijn verschuldigd nu zij vertrekken vanuit een hoger brutoloon dan bursalen. Voor bursalen kan een grote discrepantie aan werkgeverszijde worden opgemerkt door het al dan niet intreden van de *taxshift* (met als gevolg dat lagere bijdragen zijn verschuldigd door de universiteit/het FWO).

882. Bursalen ontvangen – in tegenstelling tot assistenten – geen belastbaar beroepsinkomen, maar een zogenaamde fiscaal vrijgestelde beurs. Deze belastingvrijstelling wordt geregeld in de *Com.IB* en enkele circulaires op federaal niveau. Anders dan voor FWO-aspiranten, worden een aantal voorwaarden vooropgesteld voor bursalen met een BOF-mandaat, zoals dat de beurs geen belastbare bezoldiging mag zijn, dat de beurs niet hoger mag liggen dan het nettoloon van een assistent, dat de fiscale vrijstelling slechts voor maximaal 48 maanden kan worden toegekend,... Het loon van assistenten wordt daarentegen onderworpen aan de personenbelasting en vormt een belastbaar beroepsinkomen onder de categorie bezoldigingen van werknemers. Het fiscaal loonbegrip wijkt beperkt af van de definitie in het sociale zekerheidsrecht, in die zin dat het volledige vakantiegeld en niet alleen het enkel vakantiegeld in aanmerking wordt genomen voor de inhouding van bedrijfsvoorheffing. Voor universiteiten die assistent-onderzoekers bezoldigen, geldt een gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing ten belope van 80%. De casus toont aan dat zolang men in een standaardsituatie verkeert (als alleenstaande doctorandus), de nettopositie van assistenten en bursalen met betrekking tot het "loon" vrij gelijklopend is, ondanks het onderscheid in fiscaal- en sociaalrechtelijk statuut. Wellicht werd deze standaardsituatie (de casus van een alleenstaande doctorandus) als uitgangspositie genomen in de regelgeving, maar niet alle onderzoekers verkeren in zulke omstandigheid...

883. Het vierde hoofdstuk analyseert **de invloed van levensfasen op de fiscaal- en sociaalrechtelijke implicaties van het statuut van doctorandi aan de Vlaamse universiteiten.**²⁷¹⁰ Dit correspondeert met de vierde subvraag inzake de impact van de levensfasen waarin doctorandi zich kunnen bevinden op het fiscaal- en sociaalrechtelijke regime van het assistentenstatuut en het bursaalstatuut. Hiervoor wordt gewerkt met verscheidene casussen die zich focussen op de samenlevingsvorm, kinderlast, een scheiding, het ontvangen van andere inkomsten naast het salaris/de doctoraatsbeurs en het effect van de doctoraatsjaren ten aanzien van het latere pensioen. Het eerste scenario bekeek de invloed van de samenlevingsvorm (alleenstaand, feitelijk samenwonend, wettelijk samenwonend of gehuwd) op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi. De personenbelasting maakt een onderscheid tussen een gemeenschappelijke en een afzonderlijke aanslag, die respectievelijk worden gevestigd voor gehuwden/wettelijk samenwonenden en alleenstaanden/feitelijk samenwonenden. De vestiging van een gemeenschappelijke aanslag heeft als voornaamste gevolg de eventuele toepassing van het huwelijksquotiënt als uitzondering op de decumulregel (waardoor personen zonder of met een beperkt beroepsinkomen een gedeelte van het beroepsinkomen van de partner krijgen toegerekend). Concreet kunnen enkel bursalen hier gebruik van maken nu zij een fiscaal vrijgestelde beurs en geen belastbaar beroepsinkomen ontvangen. De samenlevingsvorm heeft aldus een veel minder grote invloed voor assistenten dan voor bursalen, waarbij deze laatste voordeel ondervinden bij vestiging van een gemeenschappelijke aanslag ten gevolge van het huwelijksquotiënt. De sociale zekerheid (en meer bepaald de gerechtigdheid op en de hoogte van eventuele uitkeringen die de doctorandus ontvangt in het kader van de sector ziekte en invaliditeit, werkloosheid, arbeidsongevallen, beroepsziekten en pensioenen) neemt de situatie van feitelijk samenwonenden veel meer in acht. De meeste van deze sectoren staan neutraal ten aanzien van de samenlevingsvorm, met uitzondering van de lijfrente voor gehuwden/wettelijk samenwonenden ten gevolge van een dodelijk arbeidsongeval/beroepsziekte en het pensioen waarbij het huwelijk een centrale plaats inneemt. Het begrip samenwoning vereist echter meer dan het louter onder hetzelfde dak leven zoals dat geldt in het fiscaal recht, in die zin dat ook gemeenschappelijke lasten moeten worden gedeeld.

---

²⁷¹⁰ De situatie werd bekeken voor inkomstenjaar 2020 (aanslagjaar 2021).

884. Het tweede scenario bekeek de invloed van kinderlast op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi. Binnen de personenbelasting kan worden gerefereerd aan de verschillende toeslagen op de belastingvrije som enerzijds (de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast, de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar, de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast en de bijkomende toeslag voor alleenstaande ouders met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit) en de belastingvermindering voor kinderopvang anderzijds (die niet kan worden gecumuleerd met de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar). Kinderen kunnen slechts ten laste worden genomen door één ouder, wat betekent dat de toeslagen op de belastingvrije som en de belastingvermindering voor kinderopvang in beginsel ook enkel bij die ouder worden toegepast. Assistenten kunnen in zulk geval effectief gebruik maken van de toeslagen op de belastingvrije som en de belastingvermindering voor kinderopvang als zijnde belastingverminderingen, terwijl bursalen enkel recht hebben op een terugbetaalbaar belastingkrediet met betrekking tot de toeslagen op de belastingvrije som, uitgezonderd de bijkomende toeslag voor alleenstaande ouders met een beperkt inkomen uit een beroepsactiviteit aangezien zij helemaal geen beroepsinkomen ontvangen. In de hypothese dat zij een partner hebben, zou het kind beter ten laste kunnen worden genomen door deze partner (voor zover deze een hoger belastbaar beroepsinkomen heeft). Assistenten ondervinden nadeel bij vestiging van een gemeenschappelijke aanslag nu de bijkomende toeslag voor alleenstaanden met kinderlast (die ook wordt verleend aan feitelijk samenwonenden) niet meer wordt toegepast. Voor bursalen weegt dit niet op tegen de toepassing van het huwelijksquotiënt, waardoor zij opnieuw voordeel ondervinden. Binnen de sociale zekerheid geeft kinderlast aanleiding tot het moederschaps-/vaderschapsverlof, het ouderschapsverlof, de gezinsbijslagen in het kader van het Vlaams groeipakket en eventueel het Vlaams zorgkrediet/tijdscrediet met als motief de zorg voor een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. Aangezien de moederschaps- en vaderschapsuitkering worden berekend op basis van het brutoloon ontvangen bursalen een veel lager bedrag. De onderbrekingsuitkeringen in het kader van het ouderschapsverlof en het Vlaams zorgkrediet/tijdscrediet betreffen forfaitaire bedragen. Problematisch voor

bursalen is dat er voor hen geen wettelijk recht bestaat op beide verloven, waardoor zij afhankelijk zijn van de desbetreffende universiteit. Voor de onderbrekingsuitkeringen zijn zij aangewezen op de bevoegde instantie. Nu zij volledig aan de sociale zekerheid zijn onderworpen, moet worden geargumenteed dat zij hier wel degelijk recht op hebben. Het Vlaams groeipakket bestaat voornamelijk uit vaste bedragen, met uitzondering van de sociale toeslag die wordt toegekend in zoverre het jaarinkomen van het (feitelijk) gezin binnen bepaalde grenzen blijft. Zo zouden alleenstaande bursalen – in tegenstelling tot alleenstaande assistenten – hier aanspraak op kunnen maken omwille van het feit dat zij geen belastbaar inkomen ontvangen.

885. Het derde scenario bekeek de invloed van een scheiding op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi, waarbij werd uitgegaan van een gelijkmatig verdeelde huisvesting voor het kind. In de personenbelasting wordt hier rekening mee gehouden door het fiscaal co-ouderschap enerzijds (de verdeling van de verhoging van de belastingvrije som wegens kinderlast en de bijkomende toeslag voor kinderen jonger dan drie jaar) en de aftrek van een eventuele onderhoudsuitkering ten belope van 80% anderzijds. Belangrijk bij het fiscaal co-ouderschap is het gegeven of het kind al dan niet ten laste is van de doctorandus. De bursaal kan immers enkel gebruik maken van het belastingkrediet wanneer het kind ook te zijner laste is. Voor de assistent maakt dit in principe geen verschil (zolang het gaat om één kind), maar wanneer het kind niet te zijner laste is, kan beter worden geopteerd voor de aftrek van een onderhoudsuitkering aangezien hier geen maximumgrens voor wordt opgesteld. De vestiging van een gemeenschappelijke aanslag blijkt opnieuw nadeliger voor assistenten maar voordeliger voor bursalen. Het maakt in principe niet uit of het kind al dan niet ten laste is van de doctorandus, maar in dit laatste geval is het nu ook voordeliger voor bursalen te opteren voor de aftrek van een onderhoudsuitkering aangezien zij via de toepassing van het huwelijksquotiënt hier nu wel gebruik van kunnen maken. Co-ouderschap heeft in de sociale zekerheid voornamelijk gevolgen voor de sociale toeslag in het kader van het Vlaams groeipakket. Deze toeslag wordt met name verdeeld over beide ouders indien zij de voorwaarden daartoe voldoen. Dit is enkel relevant voor alleenstaande bursalen die hier – in tegenstelling tot alleenstaande assistenten –

aanspraak op kunnen maken omwille van het feit dat zij geen belastbaar inkomen ontvangen.

886. Het vierde scenario bekeek de invloed van andere inkomsten op het fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut van doctorandi. In de personenbelasting kan een onderscheid worden gemaakt op basis van de vier soorten inkomsten: het bouwen of kopen van een eigen woning en het verhuren van een tweede woning (als onroerend inkomen), auteursrechten (als roerend inkomen), de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de sector arbeidsongevallen, beroepsziekten en ziekte en invaliditeit (als vervangingsinkomsten behorend tot het beroepsinkomen) en prijzen en uitvindingen (als divers inkomen). Voorgaande inkomsten vormen ook voor bursalen een belastbaar inkomen. Afzonderlijk belastbare inkomsten (zoals auteursrechten, prijzen en uitvindingen) kunnen voor hen beter progressief worden belast aangezien zij dan gebruik kunnen maken van de belastingvrije som waardoor geen personenbelasting is verschuldigd en voorheffingen bijgevolg kunnen worden terugbetaald. Bij vestiging van een gemeenschappelijke aanslag heeft de toepassing van het huwelijksquotiënt tot voordeel dat een groter gedeelte van de belastingverminderingen in kwestie kan worden aangewend (bijvoorbeeld de federale belastingvermindering voor langetermijnsparen en de federale belastingvermindering voor pensioenen en vervangingsinkomens). De hier genoemde inkomsten leiden er voor assistenten in vele gevallen toe dat zij een hogere belasting zijn verschuldigd ten gevolge van het extra inkomen bovenop hun salaris. In de sociale zekerheid worden arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de sector arbeidsongevallen, beroepsziekten en ziekte en invaliditeit in principe berekend op basis van het brutoloon, waardoor bursalen een veel lager bedrag ontvangen, dat ook voor hen als vervangingsinkomen een belastbaar beroepsinkomen vormt waarop bedrijfsvoorheffing moet worden ingehouden.

887. Het vijfde scenario bekeek tenslotte de invloed van de doctoraatsjaren op het pensioen van de doctorandus. Tijdens het doctoraat bouwen zowel assistenten als bursalen pensioenrechten op voor hun wettelijk pensioen in het pensioenstelsel van werknemers. Het werknemerspensioen wordt mede berekend aan de hand van het brutoloon waardoor de doctoraatsjaren van bursalen aanleiding geven tot

een lager wettelijk pensioen. In dat verband werd gekeken naar de mogelijkheden om het pensioen van doctorandi op te krikken, zoals het afkopen van studiejaren (binnen de eerste pensioenpijler), het vrij aanvullend pensioen voor werknemers (binnen de tweede pensioenpijler) en het pensioensparen en het langetermijnsparen (binnen de derde pensioenpijler). De bijdrage voor het afkopen van studiejaren vormt een aftrekbare beroepskost die een fiscaal voordeel genereert afhankelijk van de marginale aanslagvoet. De nettokost zal doorgaans hoger liggen voor bursalen dan voor assistenten nu zij geen beroepskosten in aftrek kunnen brengen. Aangezien de bijdrage niet wordt verhoogd binnen een tienjarige termijn is het steeds aangewezen te wachten tot na het doctoraat. Het wegwerken van de pensioeval heeft tot gevolg dat een hoger pensioen niet langer volledig wordt wegbelast door de combinatie van het progressieve tarief en de degressieve belastingvermindering voor pensioenen. Echter blijft onzekerheid bestaan over de fiscaal- en sociaalrechtelijke behandeling van het pensioen ten tijde van de effectieve opname ervan. Enkel assistenten van vrije universiteiten kunnen daarnaast gebruik maken van het vrij aanvullend pensioen voor werknemers aangezien dit zich beperkt tot werknemers met een arbeidsovereenkomst. Zij kunnen de werkgever vragen een bijdrage in te houden op het loon die voor hen aanleiding geeft tot een belastingvermindering van 30% en later de belasting van de uitkering aan het afzonderlijke tarief van 10%. Voor alle doctorandi bestaat ten slotte de mogelijkheid om aan pensioensparen of langetermijnsparen te doen. De stortingen geven aanleiding tot een belastingvermindering van 30% (of in sommige gevallen 25% bij het pensioensparen) en later een anticipatieve heffing op de uitkering van respectievelijk 8% en 10%. Men heeft evenwel de keuze tussen een belastingvermindering dan wel een belastingvrije uitkering. Voor bursalen heeft een aftrekbare beroepskost of een belastingvermindering minder nut ten tijde van het doctoraat. Voor assistenten dient los van fiscale overwegingen tevens rekening te worden gehouden met het rendement van de verschillende opties. We zien dus dat de levensfasen waarin doctorandi zich tijdens (of na) het doctoraat kunnen bevinden een significante impact hebben op hun fiscaal- en sociaalrechtelijke statuut. Vanuit fiscaalrechtelijk oogpunt hangt dit voornamelijk af van het beleid dat door de regering wordt gevoerd en de beslissingen die de wetgever vervolgens neemt. Bijvoorbeeld: beslist men tot de afschaffing van het

huwelijksquotiënt, zal dit nadelig zijn voor bursalen, beslist men om de belastingverminderingen te doen slinken, zal dit nadelig zijn voor assistenten,... Op sociaalrechtelijk vlak kan met zekerheid worden gezegd dat bursalen zich in een meer preciaire rechtspositie bevinden. Zo bestaat er voor hen geen wettelijk recht op bepaalde verloven en ontvangen zij een lagere uitkering wanneer deze wordt berekend op basis van het brutoloon (omwille van het feit dat geen bedrijfsvoorheffing wordt ingehouden).

888. Het vijfde hoofdstuk gaat uit van een **rechtsvergelijkende analyse aangaande het statuut van doctorandi in de Franse Gemeenschap (België), Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk**. Dit correspondeert met de vijfde subvraag naar de statuten waaronder doctorandi in de voorgenoemde rechtsstelsels worden aangeworven. In dit hoofdstuk werd een rechtsvergelijking gemaakt met het (fiscaal- en sociaalrechtelijke) statuut van doctorandi in de Franse Gemeenschap, Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Het doctoraat krijgt in alle rechtsstelsels een min of meer zelfde invulling waarbij het belangrijkste aspect de voorbereiding is van het proefschrift dat openbaar dient te worden verdedigd. Er wordt veel belang gehecht aan de doctoraatsopleiding, die in de meeste landen verplicht wordt gesteld en ook duidelijk gericht is op vaardigheden die inzetbaar zijn op de ruimere arbeidsmarkt. De duur van het doctoraatstraject bedraagt doorgaans drie à vier jaar, uitgezonderd voor assistenten in de Vlaamse en Franse Gemeenschap die hun doctoraat voorbereiden in zes jaar. In nagenoeg alle landen dienen doctorandi naast hun onderzoekswerkzaamheden ook onderwijstaken op te nemen, met uitzondering van de promotiestudenten in Nederland.

889. De statuten waaronder doctorandi worden aangeworven zijn daarentegen zeer uiteenlopend, wat ook de reden was voor een rechtsvergelijking met deze rechtsstelsels. Zo maakt men in de Franse Gemeenschap hetzelfde onderscheid tussen assistenten en bursalen als in Vlaanderen, maar de financiering die universiteiten ontvangen, is nog steeds gebaseerd op oudere (federale) wetgeving die minder sterk gericht is op output. Assistenten worden afhankelijk van de publiek- of privaatrechtelijke aard van de universiteit tijdelijk aangesteld dan wel gerekruteerd op basis van een arbeidsovereenkomst. Zij ontvangen allen een

salaris dat onderworpen is aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Bursalen krijgen een fiscaal vrijgestelde beurs die onderhevig is aan sociale bijdragen. Het Nederlandse doctoraatslandschap bestaat voor het overgrote deel uit werknemers-promovendi. Ten gevolge van de wet normalisering rechtspositie ambtenaren worden zij zowel aan de openbare als de bijzondere universiteiten tewerkgesteld op basis van een arbeidsovereenkomst. Alle promovendi in dienst van een universiteit zijn onderworpen aan de CAO Nederlandse Universiteiten, die een uitgebreide regeling bevat over hun arbeidsvoorwaarden, wat op zijn beurt meer uniformiteit creëert tussen de universiteiten onderling. Naast hun salaris maken zij op basis daarvan eveneens aanspraak op een eindejaarsuitkering, een vakantietoelage en een aanvullend pensioen. Dit maakt dat zij over een sterke en duidelijke rechtspositie beschikken. Zij zijn onderworpen aan de inkomstenbelastingen en de sociale zekerheid. Daarnaast wordt sinds 2016 ook op beperkte schaal geëxperimenteerd met promotiestudenten die worden gefinancierd via een beurs. Zij worden geacht over een fictieve dienstbetrekking te beschikken, waardoor zij zowel onderhevig zijn aan de inkomstenbelastingen als de sociale zekerheid. Deze fictieve dienstbetrekking zou echter nog niet betekenen dat zij ook in dienst zijn van de desbetreffende universiteit waardoor de CAO Nederlandse Universiteiten voor hen geen toepassing vindt en zij dus ook geen recht hebben op de daarin vervatte voordelen. In Frankrijk heeft de wetgever voor alle publieke universiteiten een juridisch kader gecreëerd om doctorandi aan te werven, met name het *contrat doctoral*. Dit is een arbeidsovereenkomst die wordt beheerst door het publiekrecht en hen het statuut van *agent contractuel* of *non-titulaire de l'état* verleent. Er wordt een duidelijk overzicht geboden van de arbeidsvoorwaarden in de vorm van bepaalde minimumeisen, wat net zoals in Nederland meer uniformiteit creëert tussen de universiteiten onderling. Het *contrat doctoral* heeft tot gevolg dat doctorandi onderworpen zijn aan de inkomstenbelastingen en een aanspraak op sociale zekerheidsrechten creëren overeenkomstig het publiekrecht. Het Verenigd Koninkrijk bekijkt doctorandi louter als studenten, die uitsluitend onder een bursaalstatuut kunnen worden aangeworven. De beurs die zij ontvangen, dekt soms zelfs alleen de inschrijvingskosten. Zij zijn niet onderworpen aan de inkomstenbelastingen, noch aan de sociale zekerheid, behalve voor wat betreft de inkomsten die zij ontvangen voor het opnemen van onderwijsactiviteiten. Doctorandi in het Verenigd

Koninkrijk bevinden zich – door hun gebrek aan sociale zekerheidsrechten – in een uitermate precaire rechtspositie.

890. Het systeem van de sociale zekerheid en de inkomstenbelastingen verschilt aanzienlijk in deze rechtsstelsels waardoor het moeilijker is om op dit vlak conclusies te trekken. Vastgesteld kan worden dat alle landen gebruik maken van de inhouding van sociale bijdragen op het loon en voorheffingen als voorschot op de inkomstenbelastingen. Wanneer we de nettobedragen vergelijken die doctorandi na inhouding van voorgenoemde sociale bijdragen en voorheffingen ontvangen, zien we echter dat zij in de Vlaamse Gemeenschap een relatief hogere vergoeding krijgen. Daartegenover staat dat werknemers-promovendi in Nederland via de CAO Nederlandse Universiteiten en doctorandi met een *contrat doctoral* in Frankrijk via het decreet van 23 april 2009 over zeer duidelijke en gunstige rechten beschikken aangaande de sociale zekerheid, wat tevens een belangrijk element vormt in de beoordeling van het statuut van doctorandi.

891. Het zesde hoofdstuk bevat een **evaluatie van het statuut van doctorandi in Vlaanderen in het licht van Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen**. Dit correspondeert met de zesde subvraag of het fiscaal- en sociaalrechtelijke onderscheid tussen assistenten en bursalen te verantwoorden is rekening houdende met relevante Europees- en nationaalrechtelijke regels en beginselen. In dit hoofdstuk werd een evaluatiekader vastgesteld dat op Europees niveau wordt bepaald door Europese maatregelen relevant voor het statuut van doctorandi en de moederschaps- en work-life balance richtlijn binnen de Europese Unie en op nationaal niveau door het grondwettelijk gewaarborgde fiscaal legaliteits- en gelijkheidsbeginsel. De besproken Europeesrechtelijke regels en beginselen situeerden zich eerder in sociaalrechtelijke context. Belangrijk is dat binnen Europa geen uitsluitel wordt gegeven over de kwalificatie van het statuut van doctorandi als werknemers of studenten, maar zij wel over een adequate sociale zekerheidsdekking zouden moeten beschikken. In dat verband kan worden verwezen naar de moederschaps- en work-life balance richtlijn binnen de Europese Unie. Zowel assistenten als bursalen blijken te kwalificeren als werknemers voor de toepassing van deze richtlijnen en maken bijgevolg aanspraak op het daarin vervatte

moederschapsverlof (14 weken met behoud van bezoldiging of adequate uitkering), vaderschapsverlof (10 werkdagen met uitkering), ouderschapsverlof (vier maanden met uitkering) en zorgverlof (vijf werkdagen per jaar zonder uitkering). Dit versterkt de rechtspositie van bursalen beperkt aangezien zij normaliter geen wettelijk recht hebben op ouderschapsverlof en daardoor dus afhankelijk zijn van de universiteit in kwestie en zij nu zelfs ook een flexibele regeling (voltijds/deeltijds ouderschapsverlof) moeten kunnen verzoeken. Daarnaast zouden zij recht moeten hebben op zorgverlof gedurende vijf werkdagen per jaar. Aangezien het hier gaat om de bijstand aan een familielid omwille van ernstige medische redenen, vormt dit geen oplossing voor het gebrek aan een wettelijk recht op zorgkrediet/tijdskrediet met als motief de zorg voor een kind tot de leeftijd van twaalf/acht jaar. Bursalen krijgen bovendien nog steeds een lagere uitkering bij de opname van moederschaps- en vaderschapsverlof (aangezien deze gebaseerd is op het brutoloon).

892. De besproken nationaalrechtelijke regels en beginselen situeren zich daarentegen in fiscaalrechtelijke context. Het fiscaal legaliteitsbeginsel stelt in artikel 172, tweede lid Gw. dat geen vrijstelling kan worden ingevoerd dan door de wet. De belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen en de daaraan gekoppelde voorwaarden werden enkel opgenomen in de *com.IB* en een aantal circulaire's op federaal niveau. Volgens de fiscale administratie betrof het een "feitelijke" vrijstelling daar doctoraatsbeurzen moeten worden gelijkgesteld met studiebeurzen die buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting en meer specifiek de artikelen 31 (bezoldigingen van werknemers) en 90, 2° WIB 92 (subsidies aan geleerden) blijven. De praktijk leert ons echter dat doctoraatsbeurzen in hun huidige *format* niet per definitie moeten worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de personenbelasting. Het doctoraat van bursalen is immers geëvolueerd van een studie naar een eerste jobervaring die kan worden gekaderd binnen de belastbare beroepsinkomsten. Argumenten daarvoor zijn de samenhang van onderzoeks- en onderwijstaken die een geheel van herhaalde, voldoende talrijke en onderling verbonden verrichtingen vormen, waarbij een bijzondere vaardigheid of organisatie op dat vlak wordt vereist; en het naar elkaar toegroeien van de statuten van assistenten en bursalen waarbij ook laatstgenoemden recht hebben op extralegale voordelen die doorgaans

worden geassocieerd met werknemers. Van zodra vaststaat dat ook bursalen een beroepswerkzaamheid uitoefenen voor de personenbelasting, komt het er enkel op aan uit te maken onder welke categorie de beroepsinkomsten moeten worden belast. Twee categorieën van beroepsinkomsten komen in het vizier, met name artikel 31 WIB 92 dat betrekking heeft op de bezoldigingen van werknemers en artikel 27 WIB 92 (baten) dat geldt als restcategorie, afhankelijk van het feit of het bestaan van een gezagsverhouding voor bursalen wordt aangenomen. Nu de doctoraatsbeurs van bursalen niet per definitie buiten het toepassingsgebied van de personenbelasting valt en sterker nog moet worden beschouwd als een beroepsinkomen, maakt de fiscale administratie vandaag oneigenlijk gebruik van de *com.IB* en de circulaires door de belastingvrijstelling nog steeds toe te kennen. Concreet schendt de fiscale administratie het legaliteitsbeginsel in de toepassing van de wet. Niettegenstaande de schending van het fiscaal legaliteitsbeginsel, wordt voor vrijstellingen soms toch een *contra legem* toepassing aanvaard op grond van het vertrouwensbeginsel. Het fiscaal gelijkheidsbeginsel stelt in artikel 172, eerste lid Gw. dat inzake belastingen geen voorrechten kunnen worden ingevoerd. In feite verrichten assistenten en bursalen hetzelfde werk, met als verschil de duurtijd van het doctoraat en de intensiteit van de onderwijstaken. Volgens het Grondwettelijk Hof lijkt dit alleszins niet voldoende te zijn om de vergelijkbaarheidstest te verwerpen. Daartegenover staat dat niet met zekerheid kan worden gezegd of het Hof tot een schending van het fiscaal gelijkheidsbeginsel zou besluiten op basis van de evenredigheidstest. Men zou kunnen argumenteren dat de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen verder reikt dan noodzakelijk voor het bevorderen van de tewerkstelling van wetenschappelijke onderzoekers (als legitieme doelstelling) omwille van de grote weerslag op het sociaal statuut van bursalen. Wat betreft het fiscaal statuut kan de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen afhankelijk van de specifieke situatie zowel in het voordeel van bursalen als in het voordeel van assistenten spelen. Het Hof is echter zeer terughoudend op dat vlak teneinde een opportuniteitsoordeel te vermijden. De wetgever heeft met name een ruime beoordelingsvrijheid en beleidskeuzes mogen slechts worden afgekeurd indien zij niet redelijk verantwoord zijn.

893. Het zevende hoofdstuk **reikt tenslotte enkele aanbevelingen aan voor een statuut van doctorandi in Vlaanderen 2.0**. Dit correspondeert met

de zevende subvraag inzake de voor-en nadelen van de huidige statuten waaronder doctorandi in Vlaanderen kunnen worden aangeworven en de elementen die kunnen worden aangevoerd ter verbetering van hun rechtspositie. Rekening houdende met het vastgestelde evaluatiekader werden in dit hoofdstuk drie mogelijke pistes voorgesteld ter verbetering van het statuut van doctorandi in Vlaanderen. De drie voorgestelde pistes zijn de afschaffing van het bursaalstatuut, het vergroten van het onderscheid tussen bursalen en assistenten en de invoering van een bijzonder onderzoekersstatuut gebaseerd op het bursaalstatuut. De keuze voor de ene dan wel de andere piste laat zich in het algemeen beïnvloeden door essentiële argumenten en bedenkingen, zoals de precariteit van het statuut, de complexiteit van het statuut, de bevordering/belemmering van de mobiliteit door het statuut, de beleidsmatige aanpassingen die het statuut met zich meebrengt en de financiële consequenties van het statuut.

894. De afschaffing van het bursaalstatuut impliceert de uniforme toepassing van een werknemersstatuut bij de universiteiten en het FWO. De standaardtermijn van het doctoraat wordt vastgesteld op vier jaar. Naast het voeren van onderzoek kan men ook onderwijstaken opnemen ten belope van 10%-25% van de werktijd. Deze doctorandi ontvangen een salaris dat aan de personenbelasting wordt onderworpen binnen de categorie bezoldigingen van werknemers en dat verder onderhevig is aan de sociale zekerheid voor werknemers. Het vergroten van de distinctie tussen assistenten en bursalen betekent dat het bursaalstatuut louter moet worden gezien als een studie waarbij de nadruk ligt op het ontvangen van onderwijs in de plaats van het geven van onderwijs. Net zoals bij het uniforme werknemersstatuut zouden assistenten hun doctoraat nu voorbereiden in een standaardtermijn van vier jaar met een combinatie van onderzoeks- en onderwijsactiviteiten (ten belope van 10%-25% van de werktijd). Bursalen zouden hun doctoraat daarentegen moeten doorlopen in een standaardtermijn van slechts drie jaar ten gevolge van het verdwijnen van de onderwijsopdracht. In tegenstelling tot assistenten ontvangen bursalen geen belastbaar beroepsinkomen maar een fiscaal vrijgestelde doctoraatsbeurs, die niettemin onderworpen is aan de sociale zekerheid voor werknemers. De invoering van een bijzonder onderzoekersstatuut is tenslotte geïnspireerd op het huidige

bursaalstatuut. Overeenkomstig het uniforme werknemersstatuut en het aangepaste assistentenstatuut wordt de standaardtermijn van het doctoraat vastgesteld op vier jaar. Naast het voeren van onderzoek kan deze specifieke categorie van bursalen ook onderwistaken opnemen ten belope van 10%-25% van de werktijd. De belastingvrijstelling van de doctoraatsbeurs zou specifiek moeten worden ingeschreven in de wet aangezien zij in beginsel wel een professionele activiteit uitoefenen die binnen de werkingssfeer van de personenbelasting valt. Zij zijn tevens onderworpen aan de sociale zekerheid voor werknemers. Ongeacht het statuut waaronder de voorgestelde categorieën van doctorandi ressorteren, dienen zij zich nog steeds in te schrijven als doctoraatsstudent bij de desbetreffende universiteit en een doctoraatsopleiding te doorlopen. Dit conflicteert in principe niet met een werknemersstatuut aangezien het onderwijsaspect puur gericht is op het behalen van een diploma en dus geen afbreuk doet aan het feit dat de doctorandus als professional moet worden behandeld. Het toenemende belang van de doctoraatsopleiding pleit voor de opname ervan in de CHO als decretale voorwaarde voor het behalen van de graad van doctor. Verder moet worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn tot interuniversitaire samenwerking met betrekking tot de *doctoral schools* die deze doctoraatsopleiding aanbieden.

895. Elk van de vooropgestelde pistes brengt wetgevende aanpassingen met zich mee. Daarbij kan worden gedacht aan de circulaires en de *com.IB* waarin de belastingvrijstelling van doctoraatsbeurzen is opgenomen, de CHO die onder meer de rechtspositie van assistenten regelt, artikel 275/3 WIB 92 aangaande de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor assistent-onderzoekers, het RSZ-besluit waarin de sociale zekerheidsregeling voor werknemers wordt uitgebreid naar bursalen en het FWO-reglement dat de regeling voor FWO-aspiranten uiteenzet. Het vergroten van het onderscheid tussen assistenten en bursalen gaat gepaard met de minste aanpassingen, terwijl de invoering van het bijzonder onderzoekersstatuut bepaalde meer ingrijpende wijzigingen vereist zoals het inschrijven van de belastingvrijstelling voor doctoraatsbeurzen in de wet. Financieel is dit daarentegen de meest interessante optie aangezien bursalen veel goedkoper zijn dan assistenten, wat meteen ook het grootste nadeel vormt van een uniform werknemersstatuut. Hoe dan ook lijkt een uniform statuut voor

onderzoekers de complexiteit die vandaag heerst in het doctoraatslandschap te kunnen verhelpen. In het regeerakkoord van 30 september 2020 wordt aangegeven dat "*fundamenteel onderzoek de motor is van innovaties en de daaraan gekoppelde technologische ontwikkelingen*".²⁷¹¹ Het aantrekken van toptalent en het valideren van investeringen blijft echter alleen maar mogelijk indien men grondig begint na te denken over de visibiliteit en de aantrekkelijkheid van het statuut van onderzoekers (doctorandi) naar de buitenwereld toe.

---

²⁷¹¹ Regeerakkoord 30 september
https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf, 61.

BELANGRIJKSTE REFERENTIES

Wetgeving

Europa

Verdrag van Lissabon tot wijziging van het verdrag betreffende de Europese Unie en het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap van 13 december 2007, *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306, 1.

Verord.EP en Raad nr. 1291/2013, 11 december 2013 tot vaststelling van Horizon 2020 – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (2014-2020) en tot intrekking van besluit nr. 1982/2006/EG, *Pb.L.* 20 december 2013, afl. 347, 104.

Verord.EP en Raad nr. 883/2004, 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels, *Pb.L.* 30 april 2004, afl. 166, 1.

Richtl.Raad nr. 92/85/EEG, 19 oktober 1992 inzake de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie, *Pb.L.* 28 november 2011, afl. 348, 1.

Richtl.EU nr. 2019/1158, 20 juni 2019 betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU van de raad, *Pb.L.* 12 juli 2019, afl. 188, 79.

Voorstel verord.EP en Raad, 7 juni 2018 tot vaststelling van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding, COM(2018) 435 final.

Aanbev.Comm. nr. 2005/251/EG, 11 maart 2005 betreffende het Europese Handvest voor Onderzoekers en betreffende een Gedragscode voor de Rekrutering van Onderzoekers, *Pb.L.* 22 maart 2005, afl. 75, 67.

Aanbev.EP en Raad nr. 2008/C 111/01, 23 april 2008 tot vaststelling van een Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren, *Pb.C.* 6 mei 2008, afl. 111, 1.

Aanbev.Comm. nr. 2017/761, 26 april 2017 over de Europese pijler van sociale rechten, *Pb.L.* 29 april 2017, afl. 113, 56.

Med.(Comm.) aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Naar een Europese onderzoeksruimte, 18 januari 2000, COM(2000) 6 definitief.

Med.(Comm.) aan de Raad en het Europees Parlement, Betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers, 23 mei 2008, COM(2008) 317 definitief.

Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een Europese agenda voor de deeleconomie, 2 juni 2016, COM(2016) 356 final.

Med.(Comm.) aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, en het Comité van de Regio's inzake de oprichting van een Europese Pijler van Sociale Rechten, 26 april 2017, SWD(2017) 201 final.

Med.(Comm.) het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Een initiatief om het evenwicht tussen werk en privéleven voor werkende ouders en mantelzorgers te ondersteunen, 26 april 2017, COM(2017) 252 definitief.

Med.(Comm.), Europa 2020, een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei, 3 maart 2010, COM(2010) 2020 definitief.

Schriftelijke vraag Joao Ferreira E-006278/2011 betreffende tegenstrijdige bepalingen van de EU over het statuut van beginnende onderzoekers, *Pb.C.* 3 mei 2012, 128 E.

European Commission, *Principles for innovative doctoral training*, 27 juni 2011, file:///C:/Users/lucp9374/Downloads/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf.

EHEA, *Bologna declaration, Joint declaration of the European Ministers of Education*, 19 juni 1999, http://media.ehea.info/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf.

Communiqué of the conference of ministers responsible for higher education in Berlin, *Realising the European Education Area*, 19 september 2003, https://media.ehea.info/file/2003_Berlin/28/4/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf.

Communiqué of the conference of European ministers responsible for higher education in Bergen, *The European higher education area – achieving the goals*, 19-20 mei 2005, http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf.

België

Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.

Bijzondere wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *BS* 15 augustus 1980.

Wet 21 mei 1929 op het toekennen der academische graden en het programma der universitaire examens, *BS* 25 mei 1929.

Wet 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, *BS* 30 april 1965.

Wet 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, *BS* 25 juli 1969.

Gecoördineerde wetten 3 juni 1970 betreffende de preventie van beroepsziekten en de vergoeding van de schade die uit die ziekten voortvloeit, *BS* 27 augustus 1970.

Arbeidsongevallenwet 10 april 1971, *BS* 24 april 1970.

Gecoördineerde wetten van 28 juni 1971 betreffende de jaarlijkse vakantie van de werknemers, *BS* 30 september 1971.

Wet 27 juli 1971 op de financiering en controle van de universitaire instellingen, *BS* 17 september 1971.

Wet 11 juli 1973, *BS* 30 augustus 1973.

Wet 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, *BS* 22 augustus 1978.

Wet 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers, *BS* 2 juli 1981.

Wet 7 december 1988 houdende hervorming van de inkomstenbelasting en wijziging van de met zegel gelijkgestelde taksen, *BS* 16 december 1988.

Wetboek 10 april 1992 van de inkomstenbelastingen 1992, *BS* 30 juli 1992.

Wet 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, *BS* 27 augustus 1994.

Wet 10 augustus 2001 houdende hervorming van de personenbelasting, *BS* 20 september 2001.

Wet 2 oktober 2017 betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen, *BS* 24 oktober 2017.

Décret 19 juillet 1991 relatif à la carrière des chercheurs scientifiques, *MB* 26 septembre 1991.

Decreet 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, *BS* 14 augustus 2003.

Decreet 30 april 2004 betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en houdende dringende hogeronderwijsmaatregelen, *BS* 12 oktober 2004.

Decreet 14 maart 2008 betreffende de financiering van de werking van de hogescholen en universiteiten in Vlaanderen, *BS* 26 juni 2008.

Decreet 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *BS* 6 juli 2009.

Décret 17 juillet 2013 relatif au financement de la Recherche par le Fonds nationale de la Recherche scientifique, *MB* 20 août 2013.

Gecodificeerde decreten 11 oktober 2013 betreffende het hoger onderwijs, *BS* 27 februari 2014.

Decreet 7 november 2013 tot bepaling van het hogeronderwijslandschap en de academische organisatie van de studies, *BS* 18 december 2013.

Vlaamse Codex Fiscaliteit 13 december 2013, *BS* 23 december 2013.

Décret 30 janvier 2014 relatif au financement de la recherché dans les universités, *MB* 12 mai 2014.

Decreet 27 april 2018 tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid, *BS* 31 juli 2018.

KB nr. 50 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, *BS* 27 oktober 1967.

KB 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, *BS* 5 december 1969.

KB 7 juli 1976 ter financiering van geconcerteerde onderzoeksacties tussen de staat en bepaalde universitaire instellingen, *BS* 10 juli 1976.

KB 22 april 1985 houdende financiering van een speciaal fonds voor het onderzoek in de universitaire instellingen, *BS* 23 mei 1985.

KB 29 oktober 1997 tot invoering van een recht op ouderschapsverlof in het kader van de onderbreking van de beroepsloopbaan, *BS* 7 november 1997.

KB 7 mei 1999 betreffende de onderbreking van de beroepsloopbaan en het personeel van de besturen, *BS* 29 mei 1999.

Bijlage III bij KB 11 december 2019 tot wijziging van het KB/WIB 92, op het stuk van de bedrijfsvoorheffing, *BS* 20 december 2019.

Cao nr. 103 van 27 juni 2012, gesloten in de Nationale Arbeidsraad, tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen, *BS* 31 augustus 2012.

BVR 8 september 2000 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 18 november 2000.

BVR 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 22 maart 2013.

BVR 28 juni 2013 betreffende de omkadering van jonge onderzoekers, *BS* 2 augustus 2013.

BVR 21 september 2018 tot vaststelling van de nadere regels voor het toekennen van een sociale toeslag, *BS* 13 november 2018.

Commentaar op het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992.

Circ. 14 oktober 1992, nr. Ci.RH.241/430.824.

Circ. 6 februari 1997, nr. Ci.RH.241/467.677.

Circ. 6 april 1998, nr. Ci.RH.241/499.925.

Circ. 8 oktober 2002, nr. Ci.RH.241/467.677.

Circ. 13 mei 2004, nr. Ci.RH. 241/467.677 (addendum).

Circ. 7 april 2009, nr. Ci.RH.241/596.009.

Circ. 9 april 2021, nr. 2021/C/34.

U Hasselt, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de universiteit Hasselt/Transnationale Universiteit Limburg, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 12 december 2006 (doc. 067/22/08).

U Hasselt, Statuut van het academisch personeel, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de U Hasselt op 11 december 2001.

U Hasselt, intern reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de U Hasselt op 15 september 2009 (doc. 089/22/53 nr. 2).

KU Leuven, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de KU Leuven.

KU Leuven, Reglement van het academisch personeel.

KU Leuven, intern reglement voor de toekenning van doctoraatsbeurzen aan KU Leuven.

UGent, Onderwijs- en examenreglement 2020-2021, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van de Universiteit Gent op 8 mei 2020.

UGent, Reglement houdende uitvoeringsmodaliteiten inzake ambten van het assiterend academisch personeel, bestuurscollege 6 juli 2006, gewijzigd 24 april

2008, 3 juni 2008, 8 september 2011, 31 januari 2013, 12 februari 2013, 16 september 2014 en raad van bestuur 13 maart 2015, 13 oktober 2017.

UGent, Reglement met betrekking tot de doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 8 januari 2021.

VUB, Centraal reglement voor de toekenning van de academische graad van doctor, goedgekeurd door de academische raad op 21 oktober 2019.

VUB, Reglement voor het assiterend academisch personeel en de vervangers, goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 29 september 2015 en gewijzigd door de Raad van Bestuur op 13 september 2016.

VUB, Procedurereglement voor onderzoeksbursalen, goedgekeurd door de raad van bestuur 29 september 2015, 12 september 2017, 24 september 2019 en 28 april 2020.

UAntwerpen, Reglement met betrekking tot het behalen van de academische graad van doctor aan de Universiteit Antwerpen, goedgekeurd door de raad van bestuur 31 maart 2020.

UAntwerpen, statuut assiterend academisch personeel, goedgekeurd door de raad van bestuur op 12 december 2003, gewijzigd 16 december 2004, 19 december 2006, 29 april 2008, 27 april 2010 en 6 november 2018.

UAntwerpen, Reglement op de toekenning van doctoraatsbeurzen, goedgekeurd door het bestuurscollege op 12 december 2019.

Reglement van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen tot regeling van het mandaat aspirant voor de uitvoering van projecten van fundamenteel onderzoek, goedgekeurd bij beslissing van de raad van bestuur van 25 oktober 2017.

Règlement mandat aspirant (ASP), adopté par le conseil d'administration du F.R.S.-FNRS du 23 juin 2020.

HOGE RAAD VAN FINANCIËN, Advies omtrent het fiscaal stelsel van de onderhoudsuitkeringen, maart 2013, nr. D/2013/11.691/4, 18 p.

HOGE RAAD VAN FINANCIËN AFDELING 'FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT', Advies verlaging van de lastendruk op arbeid en mogelijkheden voor de financiering ervan, 2020, https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/publications/hrf_fisc_2020_05.pdf.

Regeerakkoord 30 september 2020, https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf.

Landen geanalyseerd voor rechtsvergelijking

Wet op de loonbelasting 1964, www.overheid.nl.

Wet 8 oktober 1992 houdende bepalingen met betrekking tot het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, www.overheid.nl.

Wet inkomstenbelasting 2001, www.overheid.nl.

Wet 9 maart 2017 tot wijziging van de ambtenarenwet en enige andere wetten in verband met het in overeenstemming brengen van de rechtspositie van ambtenaren met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 28 maart 2017.

Besluit van 17 mei 1965 houdende uitvoering van de wet op de loonbelasting 1964, www.overheid.nl.

Besluit van 22 september 1993 houdende uitvoeringsbepalingen van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, www.overheid.nl.

Besluit 23 december 2015 houdende bepalingen voor een experiment met het oog op verbetering van de toegankelijkheid en de doelmatigheid van het hoger onderwijs door invoering van promotieonderwijs, *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 8 januari 2016.

CAO Nederlandse Universiteiten, 1 januari 2020 tot en met 31 december 2020, Den Haag, vsnu, 2020.

Ziekte- en Arbeidsongeschiktheidsregeling Nederlandse Universiteiten (ZANU) 2020, VSNU, 2020.

Voorstel tot wijziging van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten in verband met de uitvoering van diverse maatregelen, aangekondigd in de strategische agenda hoger onderwijs, onderzoek en wetenschap, 2011-2015, www.overheid.nl.

Adv.RvS nr. W05.12.0264/I bij de wet kwaliteit verscheidenheid in hoger onderwijs, *Kamerstukken II* 2012/13, 33 519, nr. 4.

Adv.RvS. nr. W05.15.0211/I bij het besluit experiment promotieonderwijs, *Staatscourant* 2016, nr. 6247.

Code de l'éducation, www.legifrance.gouv.fr.

Code de la Recherche, www.legifrance.gouv.fr.

Code de la Sécurité Sociale, www.legifrance.gouv.fr.

Code Général des Impôts, www.legifrance.gouv.fr.

Loi n° 84-16 du 11 janvier 1984 portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat (1), www.legifrance.gouv.fr.

Décret n° 86-83 du 17 janvier 1986 relatif aux dispositions générales applicables aux agents contractuels de l'Etat pris pour l'application de l'article 7 de la loi n°

84-16 du 11 janvier 1984 portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat, www.legifrance.gouv.fr.

Décret n°2006-963 du 1 août 2006 portant organisation et fonctionnement de l'Agence nationale de la recherche, www.legifrance.gouv.fr.

Décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, *JORF* n°0097 du 25 avril 2009, 7149.

Décret n°2016-1173 du 29 août 2016 modifiant le décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche, *JORF* n°0202 du 31 août 2016.

Arrêté du 25 mai 2016 fixant le cadre national de la formation et les modalités conduisant à la délivrance du diplôme national de doctorat, *JORF* n°0122 27 mai 2016.

Arrêté du 29 août 2016 fixant le montant de la rémunération du doctorant contractuel, *JORF* n°0202 du 31 août 2016.

Circulaire du 20 octobre 2006 relative à la résorption des libéralités des doctorants et post-doctorants.

Circulaire du 24 juin 2009 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche.

Circulaire du 29 novembre 2016 concernant l'application des dispositions du décret n°2009-464 du 23 avril 2009 aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche.

Social security contributions and benefits act 1992, www.legislation.gov.uk.

Income tax act 2007, www.legislation.gov.uk.

Universal credit regulations 2013, www.legislation.gov.uk.

Higher Education and Research Act 2017, www.legislation.gov.uk.

QAA, UK quality code for higher education, Part B: assuring and enhancing academic quality, chapter B11: research degrees.

QAA, The UK doctorate: a guide for current and prospective doctoral candidates.

QAA, Characteristics statement, doctoral degree.

Rechtspraak

Europa

HvJ 23 maart 1982, nr. C-53/81, ECLI:EU:C:1982:105, Levin.

HvJ 11 juli 1985, nr. C-105/84, ECLI:EU:C:1985:331, Danmols.

HvJ 3 juni 1986, nr. C-139/85, ECLI:EU:C:1986:223, Kempf.

HvJ 3 juli 1986, nr. C-66/85, ECLI:EU:C:1986:284, Lawrie-Blum.

HvJ 21 juni 1988, nr. C-39/86, ECLI:EU:C:1988:322, Lair.

HvJ 5 oktober 1988, nr. C-196/87, ECLI:EU:C:1988:475, Steymann.

HvJ 31 mei 1989, nr. C-344/87, ECLI:EU:C:1989:226, Bettray.

HvJ 14 december 1989, nr. C-3/87, CLI:EU:C:1989:650, Agegate.

HvJ 21 november 1991, nr. C-27/91, CLI:EU:C:1991:441, Le manoir.

HvJ 26 februari 1992, nr. C-357/89, ECLI:EU:C:1992:87, Raulin.

HvJ 12 mei 1998, nr. C-85/96, ECLI:EU:C:1998:217, Martinez sala.

HvJ 26 november 1998, nr. C-1/97, ECLI:EU:C:1998:568, Birden.

HvJ 8 juni 1999, nr. C-337/97, ECLI:EU:C:1999:284, Meeusen.

HvJ 20 november 2001, nr. C-268/99, ECLI:EU:C:2001:616, Jany.

HvJ 19 november 2002, nr. C-188/00, ECLI:EU:C:2002:694, Kurz.

HvJ 4 december 2003, nr. C-92/02, ECLI:EU:C:2003:652, Kristiansen.

HvJ 13 januari 2004, nr. C-256/01, ECLI:EU:C:2004:18, Allonby.

HvJ 23 maart 2004, nr. C-138/02, ECLI:EU:C:2004:172, Collins.

HvJ 7 september 2004, nr. C-456/02, ECLI:EU:C:2004:488, Trojani.

HvJ 14 september 2006, nr. C-181/04, C-182/04 en C-183/04, Elmeka.

HvJ 13 september 2007, nr. C-307/05, ECLI:EU:C:2007:509, del cerro alonso.

HvJ 20 september 2007, nr. C-116/06, ECLI:EU:C:2007:536, Kiiski.

HvJ 17 juli 2008, nr. C-94/07, ECLI:EU:C:2008:425, Raccanelli.

HvJ 16 juli 2009, nr. C-208/07, ECLI:EU:C:2009:455, Von Chamier Glisczinski.

HvJ 4 februari 2010, nr. C-14/09, ECLI:EU:C:2010:57, Genc.

HvJ 16 september 2010, nr. C-149/10, ECLI:EU:C:2010:534, Chatzi.

HvJ 14 oktober 2010, nr. C-428/09, ECLI:EU:C:2010:612, Union syndicale solidaires isère.

HvJ 11 november 2010, nr. C-232/09, ECLI:EU:C:2010:674, Danosa.

HvJ 7 april 2011, nr. C-519/09, ECLI:EU:C:2011:221, May.

HvJ 1 maart 2012, nr. C-393/10, ECLI:EU:C:2012:110, O'Brien.

HvJ 10 september 2014, nr. C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, Haralambidis.

HvJ 4 december 2014, nr. C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, FNV Kunsten Informatie.

HvJ 9 juli 2015, nr. C-229/14, ECLI:EU:C:2015:455, Balkaya.

HvJ 1 oktober 2015, nr. C-432/14, ECLI:EU:C:2015:643, O.

HvJ 17 november 2016, nr. C-216/15, ECLI:EU:C:2016:883, Ruhrlandklinik.

HvJ 21 februari 2018, nr. C-518/15, ECLI:EU:C:2018:82, Matzak.

België

Arbitragehof 27 januari 1993, nr. 6/93.

Arbitragehof 31 maart 1994, nr. 31/94.

Arbitragehof 18 februari 1998, *BS* 30 april 1998.

Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 76/2000.

Arbitragehof 21 december 2000, nr. 137/2000.

Arbitragehof 21 juni 2001, nr. 89/2001.

Arbitragehof 6 november 2001, nr. 140/2001.

Arbitragehof 11 december 2002, nr. 184/2002.

Arbitragehof 14 mei 2003, nr. 63/2003.

Arbitragehof 23 februari 2005, nr. 44/2005.

Arbitragehof 20 oktober 2005, nr. 154/2005.

Arbitragehof 14 december 2005, nr. 186/2005.

GwH 17 oktober 2007, nr. 32/2007.

GwH 21 februari 2008, nr. 23/2008.

GwH 24 april 2008, nr. 72/2008.
GwH 17 juli 2008, nr. 106/2008.
GwH 5 mei 2011, nr. 63/2011.
GwH 16 juni 2011, nr. 103/2011.
GwH 13 oktober 2011, nr. 150/2011.
GwH 12 juli 2012, nr. 88/2012.
GwH 10 oktober 2012, nr. 117/2012.
GwH 13 december 2012, nr. 153/2012.
GwH 28 maart 2013, nr. 45/2013.
GwH 13 juni 2013, nr. 85/2013.
GwH 30 oktober 2013, nr. 141/2013.
GwH 19 december 2013, nr. 172/2013.
GwH 23 januari 2014, nr. 10/2014.
GwH 10 juli 2014, nr. 104/2014.
GwH 19 september 2014, nr. 128/2014.
GwH 28 april 2016, nr. 55/2016.
GwH 25 mei 2016, nr. 80/2016.
GwH 19 juli 2017, nr. 96/2017.
GwH 12 oktober 2017, nr. 112/2017.
GwH 12 oktober 2017, nr. 118/2017.
GwH 22 februari 2018, nr. 23/2018.
GwH 28 februari 2019, nr. 35/2019.
GwH 23 april 2020, nr. 53/2020.
Cass. 11 oktober 1982, "Van Waterschoot", *RW* 1982-1983, 1630.
Cass. 11 oktober 1982, "Hanenburg", *RW* 1982-1983, 1625.

Cass. 17 november 2003, *JTT* 2004, 36.

Cass. 9 oktober 2017, *JTT* 2017, 442.

RvS 27 juli 1979, *TBP* 1980, 149.

RvS 24 maart 1989, nr. 32.320, "Mersch", *TBP* 1989, 789.

RvS 5 juni 2013, nr. 223.726, *APT* 2013, 347.

Voorafgaande beslissing 13 mei 2015, nr. 2015.102.

Voorafgaande beslissing 19 juni 2018, nr. 2018.0435.

Voorafgaande beslissing 21 augustus 2018, nr. 2018.0652.

Voorafgaande beslissing 12 maart 2019, nr. 2019.0092.

Voorafgaande beslissing 25 juni 2019, nr. 2019.0241.

Voorafgaande beslissing 21 januari 2020, nr. 2019.1029.

Landen geanalyseerd voor rechtsvergelijking

Hoge Raad 14 april 2006, *JOL* 2006, 234.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 april 2013, www.rechtspraak.nl.

Cour administrative d'appel de Versailles 26 janvier 2017, n°16VE01467, www.dalloz.fr.

Doctrine

Europa

CRAIG, P. en DE BURCA, G., *EU law, text, cases and materials*, New York, Oxford University Press, 2011, 1320 p.

ESF member organisation forum on research careers, *Research careers in Europe landscape and horizons*, Strasbourg, IREG, 2009, 60 p.

EUA, *Doctoral programmes in Europe's universities: achievements and challenges, report prepared for European universities and ministers of higher education*, Brussels, EUA, 2007, 40 p.

European Commission/EACEA/Eurydice, *Modernisation of Higher Education in Europe: Academic Staff – 2017. Eurydice report*, Luxemburg, Publications Office of the European Union, 2017, 168 p.

HINNEKENS, L., *Europese Unie en directe belastingen*, Gent, Larcier, 2012, 1368 p.

LERU, *Harvesting talent: strengthening research careers in Europe*, Leuven, LERU, 2010, 30 p.

LERU, *Family leave for researchers at LERU universities*, Leuven, LERU, 2020, 25 p.

RISAK, M. en DULLINGER, T., *The concept of worker in EU law, Status quo and potential for change*, Brussel, ETUI, 2018, 66 p.

CAVALIER, G. en UPEX, R., « The concept of employment contract in European Union private law », *ICLQ* 2006, 587-608.

DE LA CORTE RODRIGUEZ, M., "EU directives on maternity leave: a misleading social risk approach and its unsatisfactory effects on both mothers and fathers", *ELLJ* 2018, 171-194.

FOUBERT, P. en IMAMOVIC, S., "The pregnant workers directive: must do better: lessons to be learned from Strasbourg?", *Journal of social welfare and family law* 2015, 309-320.

FOUBERT, P., MAES, A. en WILMS, M., "Qualitative employment relationships for Ph.D. students in the EU?", *ELLJ* 2020, 48-65.

GARCIA-MUNOZ ALHAMBRA, M.A. en HIESEL, C., « The Matzak judgement of the CJEU: the concept of worker and the blurring frontiers of work en rest time », *ELLJ* 2019, 343-352.

GUIBBONI, S., "Being a worker in EU law", *ELLJ* 2018, 223-235.

HENDRICKX, F., "The European Social Pillar: a first evaluation", *ELLJ* 2018, 3-6.

KONTOURIS, N., « The concept of worker in European Labour Law – fragmentation, autonomy and scope », *ILJ* 2018, 192-225.

MENEGATTI, E., "The evolving concept of worker in EU law", *Italian labour law e-journal* 2019, 71-83.

MENEGATTI, E., "Taking EU labour law beyond the employment contract: the role played by the European Court of Justice", *ELLJ* 2020, 26-47.

SAGAN, A., « The classification as 'worker' under EU law », *ELLJ* 2019, 353-361.

VAN PEIJPE, T., "EU limits for the personal scope of employment law", *ELLJ* 2012, 35-53.

K. KOCH CHRISTENSEN, *Bologna seminar: doctoral programmes for the European knowledge society*, 3-5 februari 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf.

België

Boeken en rapporten

BAMMENS, N., "The freight should be proportioned to the groove". *Over draagkracht en de hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 64 p.

BLANPAIN, R., GEENS, G. e.a., *Het juridisch statuut van het academisch en wetenschappelijk personeel*, Leuven, Acco, 1981, 123 p.

COLENS, A. en COLENS, M., *Le contrat d'emploi*, Brussel, Larcier, 1980, 458 p.

Commissie pensioenhervorming 2020-2040, *een sterk en betrouwbaar sociaal contract*, Brussel, FOD sociale zekerheid, 2014, 193 p.

CULOT, A., DEGEE, J.-M., DELNOY, P., DE PAGE, P., DE STEFANI, I., MORSA, M. en MUND, M., *Les familles recomposées. Défis civils, fiscaux et sociaux*, Limal, Anthemis, 2013, 262 p.

D'AOUT, O., DARTE, D., HONHON, N., MARISCAL, B. en PICAVET, J., *L'impôt des personnes physiques 2020*, Limal, Anthemis, 2020, 698 p.

De federale ombudsman, *Gezinsfiscaliteit, een complexe regelgeving tegenover de evolutie van de gezinsvormen*, s.l., Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2016, 66 p.

DELOOZ, P. en KREIT, D., *Les maladies professionnelles*, Brussel, Larcier, 2015, 566 p.

DESCHRIJVER, H., VAN DE VELDE M.C., VAN DER BEKEN, H., PAGE, H., WAEGE, H., DE LEENHEER, A., VERLINDEN, A., HOUBEN J., BILLIET, J., SMEDTS, D., VANDEN BERGHE, H. en BOUILLON, R., *Kernelementen doctoreren in Vlaanderen*, Brussel, Vlaamse minister van onderwijs en vorming, 2001, 30 p.

DESCHRIJVER, D., *Het fiscale loonbegrip, enige nadere beschouwingen over inhoud, evolutie en draagwijdte*, Brussel, Larcier, 2010, 364 p.

DESCHRIJVER, D., *Bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2016, 864 p.

DE VRIESE, L., *Fiscale aspecten van de verblijfsregeling voor de kinderen*, Gent, Larcier, 2018, 82 p.

EGGERMONT, S., *Tweerelaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 665 p.

EL BERHOUMI, M. en VANCRAVEBECK, L., *Droit de l'enseignement en communauté française*, Bruxelles, Larcier, 2014, 456 p.

FEREMANS, K., *Tijdskrediet en thematische verlopen in de privésector*, Brussel, Larcier, 2018, 264 p.

FLOHIMONT, V., *Gelijkheid in de pensioenregelingen voor ambtenaren, werknemers en zelfstandigen*, Brugge, Die Keure, 2013, 460 p.

FOD Financiën, *Analyse van de fiscale behandeling van verschillende samenlevingsvormen*, S&L/DA/2016/088, 56 p.

FUNCK, J.-F., *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, De Boeck, 2006, 659 p.

FUNCK, J.-F. en MARKEY, L., *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, Larcier, 2014, 752 p.

GILLEMONT, P., PEETERS, B., VAN BIERVLIET, C., TACK, T. en VANDENBERGHE, F., *Uw vennootschap en de fiscus*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 576 p.

GROENVYNCK, H., VANDEVELDE K, VAN ROSSEM, R., LEYMAN, A., DE GRANDE H., DERYCKE, H. en DE BOYSER K., *Doctoraatstrajecten in Vlaanderen: 20 jaar investeren in kennispotentieel, een analyse op basis van de HRRF-databank (1990-2009)*, Gent, Academia Press, 2011, 232 p.

HENDRICKX, C. en VANDENDIJK, M., *Aanvullende pensioenen. Een fiscaal-juridische analyse vanuit Belgisch en Europees perspectief*, Gent, Larcier, 2018, 438 p.

JAMOULLE, M., *Le contrat de travail*, Tome I, Liège, Faculté de droit, d'économie, de sciences sociales de Liège, 1982, 419 p.

LEYMAN, A., VANDEVELDE, K., LEMAHIEU, I. en DE BOECK, P., *Levenskwaliteit van buitenlandse onderzoekers aan Vlaamse universiteiten en kenniscentra*, Gent, 2008, 116 p.

LEYMAN, A., DE GRANDE, H., JIDKOVA, S., VAN DER GOTEN, G., JACOBS, S., DE BOYSER, K. en VANDEVELDE K., *OnderZOEKEN = onderVINDEN: resultaten van de 'Survey of Junior Researchers' aan de UA, UGent, UHasselt en VUB*, Gent, ECOOM-UGent, 2009, 149 p.

MAIRY, C., *Bijzondere verloven*, Mechelen, Kluwer, 2007, 142 p.

MAUS, M., *Personenbelasting, Materiële en formele beginselen*, Brugge, Die Keure, 2018, 254 p.

MORSA, M., *Le régime des vacances annuelles des employés dans le secteur privé*, Brussel, Larcier, 2014, 492 p.

Partenariat Wallonie-Bruxelles pour les chercheurs et les chercheuses, adopté par les Gouvernements de la Fédération Wallonie-Bruxelles et de la Wallonie le 26 mai 2011,
http://www.recherchescientifique.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=7fd4743364b1e01da3e94652fd7ac3578f14a446&file=fileadmin/sites/sirs/upload/sirs_super_editor/sirs_editor/documents/SPW_DG06_Partenaireat_FWB_FR_BD.pdf.

PEETERS, B., VERBIST, G., SMET, R. en MEEUSEN, L., *De hervorming van de personenbelasting*, Antwerpen, Antwerp tax academy, 2014, 191 p.

PEETERS, B. en DE TROEYER, K., *Beleidsrelevant onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de Vlaamse fiscale maatregelen meer samenlevingsvormneutraal te maken*, Antwerpen, Antwerp Tax Academy, 2017, 183 p.

POURTOIS, M., *Etude comparative du financement public des universités en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne*, Namur, CERPE, 2019, 71 p.

PUT, J., VERDEYEN, V. en STEVENS, Y., *Praktijkboek sociale zekerheid 2018*, Mechelen, Kluwer, 2018, 1180 p.

SERRUYS, H. en DE DYCKER, B., *De vrijstellingen van de bedrijfsvoorheffing*, Brussel, Larcier, 2015, 472 p.

STAVRESKA, V., *Studieperiodes in de drie voornaamste rustpensioenregelingen, een overzicht van het wettelijk kader en gegevensanalyse*, Brussel, Federaal Planbureau, 2016, 29 p.

STEVENS, Y., LOUCKX, F., JORENS, Y. en VAN LANGENDONCK, J., *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 744 p.

TAQUET, M., WANTIEZ, C., JAMOULLE, M. en VAN FRAEYENHOVEN, G., *Nouveaux visages du contrat de travail*, Brussel, Jeune Barreau, 1979, 254 p.

TIBERGHIE, *Handboek voor fiscaal recht 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 2836 p.

TIMBERMONT, E., *De rechtspositie van het onderwijspersoneel in de Vlaamse Gemeenschap*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 844 p.

VALSCHAERTS, M.-C., *Huwelijk en fiscus*, Mechelen, Kluwer, 2006, 293 p.

VAN CROMBRUGGE, S., *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Roeselare, Roularta Media Group, 2018, 83 p.

VAN DE GEUCHTE, A. en VANLAERE, C., *Zwangerschap en moederschap*, Mechelen, Kluwer, 2010, 144 p.

VANDER STICHELE, A., *Universitair onderwijs*, Brugge, Die Keure, 1969, 76 p.

VAN DE VELDE, E., *'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen*, Gent, Larcier, 2009, 589 p.

VAN DE VIJVER, A., *Een verkenning van de grondslagen van het ne bis in idem-beginsel in het Belgische belastingrecht*, Gent, Larcier, 2015, 527 p.

VAN DE WOESTEYNE, I., *Handboek personenbelasting 2020-2021*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 862 p.

VAN EECKHOUTTE, W., *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 564 p.

VAN EECKHOUTTE, W., *Sociaal compendium. Socialezekerheidsrecht met fiscale notities. 2019-2020*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1340 p.

VAN GOSSUM, L., SIMAR, N., STRONGYLOS, M. en MASSART, G., *Les accidents du travail*, Brussel, Larcier, 2018, 365 p.

VANHOVE, L., *Inleiding tot de wetgeving op het universitair onderwijs*, Leuven, Acco, 1985, 127 p.

VAN LANGENDONCK, J., VAN REGENMORTEL, A. en STEVENS, Y., *Handboek sociale zekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 780 p.

VAN LOON, F., VAN MECHELEN, D., WYDER, P., SIGMUND, K., VAN DUINEN, R.J., BUSQUIN, P. en WINNACKER, E.-L., *75 jaar FWO*, Brussel, Paleis der Academiën, 2004, 59 p.

VAN ROSSEM, R., VANDEVELDE, K. en DE GRANDE, H., *Kennis in wording, het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel*, Gent, Academia Press, 376 p.

VENY, L., *De regelgeving op het academisch onderwijs, de rechtspositie van de Vlaamse universiteiten en van hun personeel*, onuitg. doctoraatsthesis Rechten Vrije Universiteit Brussel, 1994, 1389 p.

VERLINDEN, A., RONS, N., VERCOUTERE, K. en SPRUYT, E., *Doctoreren aan Vlaamse universiteiten (1991-2002), synthesesnota en aanbevelingen*, Brussel, VRWB, 2006, 63 p.

VERSCHUERE, B. en HERMANS, K., *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 256 p.

Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Onrechtstreekse federale steunmaatregelen voor onderzoek en technologische ontwikkeling (O&O)*, Brussel, Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2013, 84 p.

VERSTEGEN, R., *Het statuut van het personeel in het vrij onderwijs*, Antwerpen-Amsterdam, Maarten Kluwer's internationale uitgeverij, 1980, 90 p.

WELLEMANS, N., *Alternatieve verloning 2020. Hoe het loon van uw werknemers optimaliseren?*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 816 p.

Bijdragen in verzamelwerken

AERTS, C., "De fiscaalrechtelijke aspecten van co-ouderschap" in SENAËVE, P., SWENNEN, F. en VERSCHULDEN, G. (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 39-74.

ALOFS, E., "De invloed van een samenlevingsrelatie en de samenlevingsvorm in de sociale zekerheid" in ALOFS, E., BARBAIX, R., BROUWERS, S., KRUGER, T. en PLETS, N. (eds.), *Samenlevingsvormen en recht: huwelijk, wettelijk en feitelijk samenwonen*, Antwerpen, Maklu, 2012, 107-154.

ALOFS, E., "De sociale zekerheidsrechtelijke aspecten van notariële gezinsdossiers" in VERSCHELDEN, G., ALOFS, E., VAN THIENEN, A. en VOET, L. (eds.), *Rechtskroniek voor het notariaat – deel 24*, Brugge, Die Keure, 2014, 1-52.

ALOFS, E., "Gezin en sociale zekerheid" in Vlaamse conferentie bij de balie te Gent (ed.), *Personen- en familierecht*, Gent, Larcier, 2015, 1-57.

ALOFS, E. en TIMBERMONT, E., "Socialezekerheidsrechtelijke aandachtspunten bij (vermogensplanning voor) nieuw samengestelde gezinnen" in DEKNUDT, G., BERGHMAN, S., DELAMEILLIEURE, T., ALOFS, E., TIMBERMONT, E. en CALLEBAUT, J. (eds.), *Nieuw samengestelde gezinnen & cohousing. VLN-congres 28 november 2020*, Mechelen, Kluwer, 2020, 59-120.

DE GEYTER, L., "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken", in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, 263-275.

DE GEYTER, L. en DE RAEDT, S., "De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof waarbij de vereiste van de wettelijke basis wordt getoetst in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, 95-116.

DE MEULEMEESTER, M., "Auteursrechten: wie heeft ze en hoe worden ze belast (met een uitstap naar arbeidsrecht en sociale zekerheid)?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – Directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, 37-120.

GODTS, L., "het statuut van de doctoraatsbursaal", in VAN HOESTENBERGHE, L. en VERSTEGEN, R. (eds.), *student en recht. Juridische en sociale gids voor het hoger onderwijs*, Leuven, Acco, 2007, 763-774.

HENDRICKX, C., "Enkele recente wijzigingen op het vlak van aanvullende pensioenen fiscaal toegelicht" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, 253-284.

MICHIELS, D., "De woonbonus in 10 vragen & antwoorden" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 427-440.

NAESSENS, A., "Het juridisch statuut van het personeel van de vrije universiteiten vóór en na het universiteitsdecreet van 12 juni 1991" in VANACHTER, O. (ed.), *Arbeidsrecht. Een confrontatie tussen theorie en praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1993, 157-189.

NAGAR, B. en WILLEMS, P., "Auteursrechten: de nieuwe salariswagen?" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, 58-75.

NIESTEN, H., "(Eindelijk anno 2020) einde aan verlies van andere persoonlijke en familiale belastingvoordelen door vrijstellingsmethode met progressievoorbehoud?" in *Fiscaal praktijkboek 2019-2020 – directe belastingen*, Mechelen, Kluwer, 2020, 221-252.

POPELIER, P., "Basisbeginselen inzake de vereiste van de wettelijke basis als voorwaarde voor een toegelaten inmenging in grondrechten in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, 49-67.

VAN DE VELDE, E., "Aanvullend pensioen via een groepsverzekering: (para)fiscale aandachtspunten" in WUYTS, D., BARBAIX, R. en WEYTS, B. (eds.), *De groepsverzekering als aanvullend pensioen*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 47-72.

VAN DE VELDE, E. en NIESTEN, H., "De rechtspraak van het Hof van Cassatie waarin het recht op gelijkheid wordt toegepast in fiscale zaken" in *Fiscale rechtspraakoverzichten – grondrechten in fiscalibus*, Gent, Larcier, 2016, 276-296.

VAN DE VELDE, E., "Geen scheiding met kinderen zonder gezinsfiscaliteit" in VERBEKE, A.L. en BUYSENS, F. (eds.), *Notariële actualiteit 2017-2018*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 97-118.

VAN HESE, Z. en VAN BECELAERE, D., "Onderhoudsuitkeringen fiscaal onderuit" in *Tien hete hangijzers uit de fiscale praktijk*, Brugge, Die Keure, 2020, 90-103.

VERMEULEN, L., "Toepassingsgebied en bijdrageregeling sociale zekerheid voor werknemers" in PUT, J. en STEVENS, Y. (eds.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2011-2016*, Brugge, Die Keure, 2016, 83-212.

VERSCHELDEN, G., "Kinderalimentatieovereenkomsten in het raam van EOT: buitengewone kosten, motiveringsplicht en wijzigbaarheid" in *VlaNot Jaarboek 2019*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 313-351.

Bijdragen in tijdschriften

AERDEN R. en MERGITS, B., "Het personeelsstatuut van de vrije universitaire instellingen: een nieuwe soort arbeidsovereenkomst?", *RW* 1982-1983, 1617-1626.

ALOFS, E., "De uitbreiding van de schadeloosstelling overeenkomstig de resp. regelingen inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten en het asbestfonds naar wettelijk samenwonende partners", *Not.Fisc.M.* 2009, 311-327.

BAYENET, B., "Le financement de l'enseignement universitaire en Communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, 1-59.

BEDNAROWICZ, B., « Lang leve Uber: arbeid in de gig-economie in het licht van het Europees Unierecht », *JTT* 2018, 97-101.

BEERNAERT, J.E., "L'article 132bis du C.I.R. étendu mais, à nouveau, dans la tourmente?", *Act.dr.fam.* 2016, 182-188.

BEERNAERT, J.-E., "Het fiscaal voordeel voor de kinderen ten laste in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijfsrecht: proeve van model", *T.Not.* 2021, 119-148.

BELLENS, A., "De verhouding tussen het rechtszekerheidsbeginsel en het legaliteitsbeginsel", *RABG* 2010, 1260-1262.

BEUSELINCK, I. en VERHOEVEN, J., "De doctoraatsopleiding in België: een stand van zaken", *TORB* 1997-1998, 35-47.

BORTELS, H. en HEYVAERT, P., "Het legaliteitsbeginsel in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof: een variërende intensiteit van toetsing", *TBP* 2011, 334-364.

BOSSUYT, J., "Auteursrechten in de inkomstenbelastingen", *AFT* 2015, 17-56.

BOURGEOIS, M. en VOISIN, F., « Le statut des cohabitants en matière de fiscalité directe », *Rec.gén.not.* 2018, 559-583.

BOURTEMBOURG, J., FORTEMPS, N., MOLITOR, C. en BELLEFLAMME, F., "Fiscalité communale et principe d'égalité. Des différences de traitement établies par les règlements-taxes et de leur justification », *RGCF* 2016, 53-85.

BUYSSE, E., "Het sluiten van akkoorden met de fiscus: voorzichtigheid geboden!", *RABG* 2006, 1284-1288.

DAUGINET, V. en AMEYE, B., "Rechtszekerheid, vertrouwensbeginsel en goede trouw. Europeesrechtelijke doorwerking in de Belgische rechtsorde", *AFT* 2009, 3-38.

DE BECKER, A., "De invloed van de rechtspraak en de regelgeving van de Europese Unie op de rechtspositie van het Belgische overheids personeel", *CDPK* 2010, 418-436.

DE BRUYCKER, J. en VANDEN BROECK, S., "De gewestelijke woonfiscaliteit ontward", *Not.Fisc.M.* 2017, 58-78.

DE CLERCK, T., "Taal: de rechtsonzekerheid van het fiscaal recht?", *TFR* 2012, 953-974.

DEFOOR, W., "(Administratieve) belofte maakt schuld: de toepassing van administratieve richtlijnen contra legem als toonbeeld van fiscale fair play", *TFR* 2005, 761-765.

DE GROOT, D., "Over de invoering en het belang van het grondwettelijke legaliteitsbeginsel in fiscale aangelegenheden", *TFR* 2009, 239-344.

DELANOTE, M., "Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: een overzicht van de fiscale gevolgen op het vlak van de inkomstenbelastingen", *Not.Fisc.M.* 2016, 74-86.

DETROUX, L., "Les principes du financement de l'enseignement supérieur en Communauté française", *Doc.Min.Fin.* 2009, 139-165.

DEVOET, C. en MALHERBE, J., "Régime fiscal et parafiscal des pensions en droit belge", *JDF* 2015, 193-126.

FEYEREISEN, P., DESPOINTES, S.H. en BURGUERA, M.O., "La carrière des chercheurs dans les universités de la communauté française", *Courrier hebdomadaire du CRISP* 2003, 5-62.

FOUBERT, P. en VRIJSEN, A., "De nieuwe Europese work-life balance-richtlijn: een kans voor België om nog beter te doen", *TSR* 2020, 1-47.

GILMAN, J., "Les catégories de bénéficiaires en droit de la sécurité sociale: une surprenante cohérence", *TSR* 2019, 387-441.

HAEGEMANS, K., "Het statuut van de onderzoeker", *TORB* 2008-2009, 343-352.

HENDRICKX, C., "Vrij aanvullend pensioen voor werknemers in aantocht", *Fisc.Act.* 2018, 1-5.

HENDRICKX, C., "Belastingvermindering hervormd als antwoord op pensioenval", *Fisc.Act.* 2020, 7-11.

HERVE, L., "Les circulaires administratives fiscales illégales", *Rev.dr.ULg* 2017, 61-67.

HIMPE, J., "De versplinterde woonfiscaliteit na de zesde staatshervorming", *AFT* 2015, 7-12.

JANVIER, R., "Toepassingsgebied en bijdrageregeling voor het overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 1)", *TSR* 2004, 3-96.

JANVIER, R., "Toepassingsgebied en bijdrageregeling overheidspersoneel: een onontwarbaar kluwen in de tijd ontrafeld (deel 2)", *TSR* 2005, 247-438.

JANVIER, R., "Wet '71 versus wet '67: de arbeidsongevallenwetgeving voor de particuliere en de publieke sector in een vergelijkend perspectief", *TSR* 2009, 303-399.

LACHAPELLE, A., "La capacité contributive en matière fiscale: la croisée du principe d'égalité et dur droit de propriété », *RGCF* 2013, 331-372.

LAUWERS, T., "Verschillende fiscale behandeling van een categorie van belastingplichtigen: een schending van het gelijkheidsbeginsel?", *LRB* 2007, 197-205.

MEERSSCHAUT, F., "Overzicht van rechtspraak. De rechtspraak van het Arbitragehof ten behoeve van de private rechtspraktijk", *TPR* 1998, 889-1124.

MESSIAEN, R., "Over de vergelijkbaarheid van de belastingplichtigen in de vennootschapsbelasting, de personenbelasting en de rechtspersonenbelasting in het kader van de toetsing aan het gelijkheidsbeginsel", *AFT* 2006, 54-59.

MICHIELS, D., "Fiscale aspecten van huwelijkscontracten", *T.Not.* 2007, 431-491.

MONSEREZ, L., "Het loonbegrip in de Belgische sociale zekerheid aan de hand van acht cassatiearresten", *TSR* 2020, 103-146.

NIESTEN, H., "De aanrekening van de toeslag op de belastingvrije som voor een kind ten laste: fiscale discriminatie op grond van gekozen samenlevingsvorm", *TFR* 2013, 962-967.

NIESTEN, H., "Aanrekening verhoogde belastingvrije som voor kinderlast: fiscus komt eindelijk met echte oplossing", *Fisc.Act.* 2017, 4-7.

NIESTEN, H., "Wettelijke oplossing voor discriminerende aanrekening verhoogde belastingvrije som voor kinderlast", *Fisc.Act.* 2018, 5-8.

PARMENTIER, C., "Le principe de confiance légitime confronté au principe de légalité en droit fiscal", *JLMB* 2015, 83-87.

PAUWELS, K., "(Over-)belasting en draagkracht: verleden, heden en toekomst van het draagkrachtbeginsel", *AFT* 2017, 22-47.

PEETERS, B., "Het rechtszekerheidsbeginsel in het fiscaal recht. Verduidelijking van het begrip gerechtvaardigde verwachting", *TFR* 2001, 167-171.

PEETERS, B., "Naar een grondige hervorming van de inkomstenbelastingen", *AFT* 2013, 5-17.

PEETERS, B. en SMET, R., "De techniek en (budgettaire) gevolgen van de verschillende fiscale beleidsinstrumenten in de meergelaagde Belgische personenbelasting", *AFT* 2016, 5-17.

PEETERS, P., "De fiscale beginselen van gelijkheid, legaliteit, rechtszekerheid en eenjarigheid in de rechtspraak van het Arbitragehof", *TBP* 2005, 334-350.

PIGNOLET, D., "Fiscale regeling bij co-ouderschap", *AFT* 2007, 32-42.

PLAS, S., "Over de aanvechtbaarheid van (fiscale) administratieve standpunten voor de Raad van State", *TFR* 2019, 581-587.

POPELIER, P., "Het vertrouwensbeginsel versus het legaliteitsbeginsel: het kalf is half verdronken, maar wanneer dempt men de put?", *AFT* 2013, 50-55.

PUNCHER, E., "De fiscale behandeling van pensioensparen", *AFT* 2010, 6-42.

ROSSIGNOL, K., "Vertrouwens- versus legaliteitsbeginsel. Het "salomonsoordeel" van de Gentse rechter van eerste aanleg", *Not.Fisc.M.* 2012, 251-256.

SCHEERLINCK, E., DE BRUCKER, K. en KERKHOVE, P., "De implementatie van de bachelor-master-structuur: eenheid in verscheidenheid? Een vergelijkende landenstudie", *TORB* 2011, 203-220.

SNEYERS, J., "Rechtspositie en loonvoorwaarden van doctoraatsbursalen", *TORB* 2008, 353-362.

SPRUYT, E. en ENGELS, T., "Het nieuwe BOF-besluit en de implicaties ervan voor de universitaire onderzoeksfinanciering en -beleidsvoering", *TORB* 2012-2013, 55-67.

THEUNIS, J., "Het fiscaal legaliteitsbeginsel. Een stand van zaken na 10 jaar rechtspraak van het Arbitragehof", *TFR* 2006 79-96.

TOUSSAINT, N., GIELEN, A. en CALLEBAUT, T., "de *tax shift*: de fiscale en sociale gevolgen voor werkgevers", *Or.* 2016, 286-299.

VANBIERVLIET, F., "Het vertrouwensbeginsel vs. het legaliteitsbeginsel", *TFR* 2000, 19-21.

VAN DAMME, N., "Het realiteitsbeginsel in *fiscalibus*: over juridische werkelijkheid, simulatie, fiscaal misbruik en fiscale wetsontduiking", *TFR* 2021, 283-307.

VAN DEN EECKHAUT, R., "De bindende kracht van (contra legem) circulaire, *TFR* 2000, 141-145.

VAN DE VELDE, E. en NIESTEN, H., "Impact van (echt)scheiding met kinderen op de Belgische inkomstenbelastingen: intern en over de grens", *T.Not.* 2015, 526-563.

VAN DE VELDE, E. en WILMS, M., "Fiscaliteit inzake de eerste en tweede pensioenpijler in het licht van de recente hervormingen", *TFR* 2019, 443-475.

VANDEVELDE, K., "Van onderzoeker tot doctoraathouder aan een Vlaamse Universiteit", *TORB* 2012, 226-232.

VAN DE WOESTEYNE, I., "De hervorming van de personenbelasting door de wet van 10 augustus 2001: wijzigingen in de gezinsfiscaliteit", *EJ* 2001, 150-162.

VAN DE WOESTEYNE, I., "De belastingvrije som en het terugbetaalbare belastingkrediet: het vlaggenschip in de gezinsfiscaliteit", *T.Fam.* 2018, 159-185.

VANISTENDAEL, F., "Weg met het huwelijksquotiënt?", *AFT* 2004, 1-2.

VANPRAET, J., "Arbeidsrechtelijke aspecten in het onderwijs: onderwijs of arbeidsrecht? Een bevoegdheidsrechtelijke benadering", *TORB* 2016-2017, 350-361.

VAN STEENBERGE, J., "Het sociaal statuut van het onderwijzend personeel: contractueel of statutair?", *TORB* 1993-1994, 236-241.

VERMEERSCH, F., "Het vertrouwensbeginsel in het fiscaal recht", *AFT* 2010, 38-62.

VERSTEGEN, R., "U.I.A. en L.U.C.: vrije, dit is autonome openbare universitaire instellingen", *TBP* 1980, 440-445.

VERSTEGEN, R., "De arbeidsverhoudingen in het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn (nog altijd) contractueel van aard", *RW* 1998-1999, 65-78.

WAAS, B., « The legal definition of the employment relationship », *ELLJ* 2010, 45-58.

WILMS, M., "Leidt afkopen van studie jaren effectief tot hoger pensioen? Het voorbeeld van doctorandi", *TFR* 2019, 106-117.

Landen geanalyseerd voor rechtsvergelijking

AYAOU, W., BOS, P., DIAS, H., DIJKSHOORN, M. e.a., *Wegwijs in de loonbelasting*, 2019 (geraadpleegd via NDFR).

BEEREPOOT, C.C., *De zorgverzekeringswet en de wet op de zorgtoeslag*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2008, 341 p.

BEEREPOOT, C. en VAN DER HORST, H., *112 vragen over de zorgverzekeringswet. Alles wat huisartsen moeten weten*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2016, 53 p.

DE GOEDE, M., BELDER, R. en DE JONGE, J., *Promoveren in Nederland, motivatie en loopbaanverwachtingen van promovendi*, Den Haag, Rathenau Instituut, 2014, 56 p.

JONGBLOED, B., KAISER, F. en KOTTMAN, A., *Het experiment promotieonderwijs: een tussenevaluatie*, CHEPS, 2019, <https://www.rug.nl/education/phd-programmes/phd-scholarship-programme/about/interim-evaluation-experiment-may-2019.pdf>.

KNAW, *Promoveren werkt*, Amsterdam, KNAW, 2016, 64 p.

LINT, A.J., VAN BOER, M.J., ROELOFSMA, T.A.P.J., MONTEIRO, M., CREMERS, O.C., ROLLEMAN, J. en NIEUWENHUIZEN, W.A.P., *Fiscaal alert*, 2020, 4.6.1 (geraadpleegd via NDFR).

NIESSEN, R., LINT, A.J., VAN DIJKSTRA, C.G., BOLLEN-VAN DEN BLOM, A., MOURIK, M., VAN MEUSSEN, G., VROLIJKS, J., WERGER, F. en BREEDVELD, E., *Wet inkomstenbelasting 2001*, 2020 (geraadpleegd via NDFR).

STEVENS, L.G.M., *Inkomstenbelasting 2001*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 1717 p.

VAN MAAS DE BIE, A.R., DORHOUT, P. en PIETERS, I.J., *Memo echtscheiding en alimentatie*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020, 600 p.

VOSENSTEYN, H., DE BOER, H. en JONGBLOED, B., *Chronologisch overzicht van ontwikkelingen in de bekostigingssystematiek voor het Nederlandse hoger onderwijs*, CHEPS, 2017, 21 p.

VAN GESTEL, R., "Het wettelijk experiment rond de promotiestudent", *Regelmaat* 2020, 52-62.

Belastingdienst, *Handboek loonheffingen 2020*, https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/brochures_en_publicaties/handboek-loonheffingen-2020.

Het manifest ter verbetering van de positie van de promotiestudenten, 2 december 2019, <https://hetpnn.nl/wp-content/uploads/2019/12/Manifest-tegen-experiment-promotieonderwijs.pdf>.

AIME, C. en ROCHEDY, M., *Droit fiscal 2017*, Paris, Dalloz, 2017, 336 p.

BORGETTO, M. en LAFORE, R., *Droit de la sécurité sociale*, Dalloz, Paris, 2019, 1350 p.

BOTTIUS, V., *Doctorat vers la fin du monopole de l'état, quell avenir pour le doctorat universitaire en sciences de gestion?*, Saint-Denis, Edilivre, 2015, 279 p.

DALIGAND, L., *Sécurité sociale*, Paris, Masson, 2001, 224 p.

GINON, A.-S., GUIOMARD, F. en MAVOKA-ISANA, A., *Code de a sécurité sociale annoté*, Paris, Dalloz, 2020, 3282 p.

GROSCLAUDE, J. en MARCHESSOU, P., *Droit fiscal général*, Paris, Dalloz, 2017, 650 p.

LECLERCQ, G. en HAENTJES, J.-B., *Prélèvement à la source, Guide pratique pour les employeurs et les contribuables*, s.l., Kindle, 2018, 113 p.

MAUREL, A., *Les chercheurs saisis par la norme. Contribution à l'étude des droits et devoirs des chercheurs*, Toulouse, LGDJ, 2018, 722 p.

PRETOT, X., *Droit de la sécurité sociale*, Paris, Dalloz, 2020, 308 p.

TAILLEFAIT, A., *Droit de la fonction publique*, Paris, Dalloz, 2018, 932 p.

CALVIAC, S., « Le point sur... Le financement des universités: évolutions et enjeux », *Revue française d'administration publique* 2019/1 n° 169, 51-68.

DENICOLO, P., FULLER, M., BERRY, D. en RAVEN, C., *A review of graduate schools in the UK*, Staffordshire, UK Council for Graduate Education, 2010, 54 p.

GENDERS, D., *The daily telegraph tax guide 2018*, Londen, KoganPage, 2018, 296 p.

HARDY, S., *Social security law in the united kingdom*, Alphen aan den rijn, Kluwer, 2019, 280 p.

KAGAN, C. en DIAMOND, J., *University-community relations in the UK, engaging universities*, Cham, Palgrave Macmillan, 2019, 217 p.

LACROIX, R. en MAHEU, L., *Leading research universities in a competitive world*, London, McGill-Queen's University Press, 2015, 308 p.

Research England, *How we fund higher education providers, supporting healthy and dynamic research and knowledge exchange in HEP's*, s.l., Research England, 2020, 27 p.

SITHIGH, D.M., "Evaluation of academic legal publications in the United Kingdom" in VAN GESTEL, R. en LIENHARD, A. (eds.), *Evaluating academic legal research in Europe, the advantage of lagging behind* Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2019, 20-55.

UKRI training grant guidance, <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2020/10/UKRI-201020-guidance-to-training-grant-terms-and-conditions.pdf>.

Vitae, *Researcher development framework*, <https://www.vitae.ac.uk/vitae-publications/rdf-related/researcher-development-framework-rdf-vitae.pdf>.